

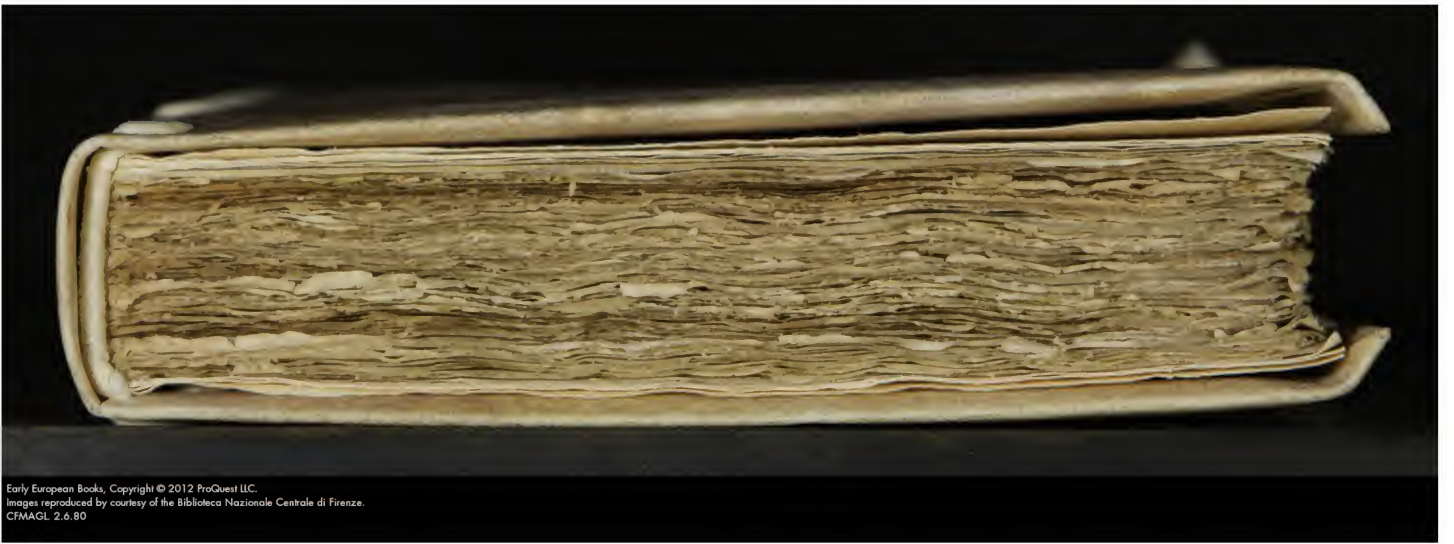

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CMAAGL 2.6.80

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.6.80

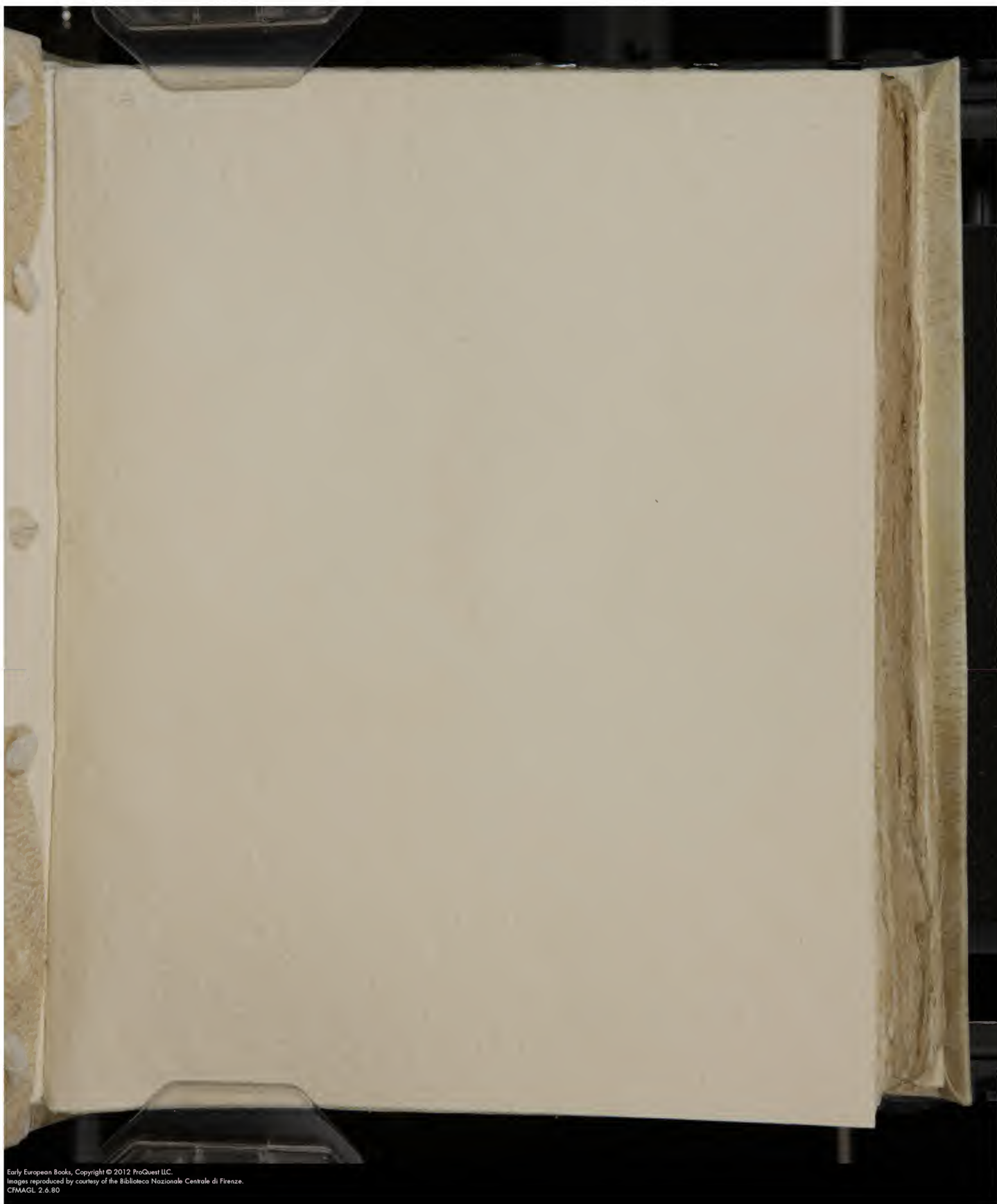

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.6.80

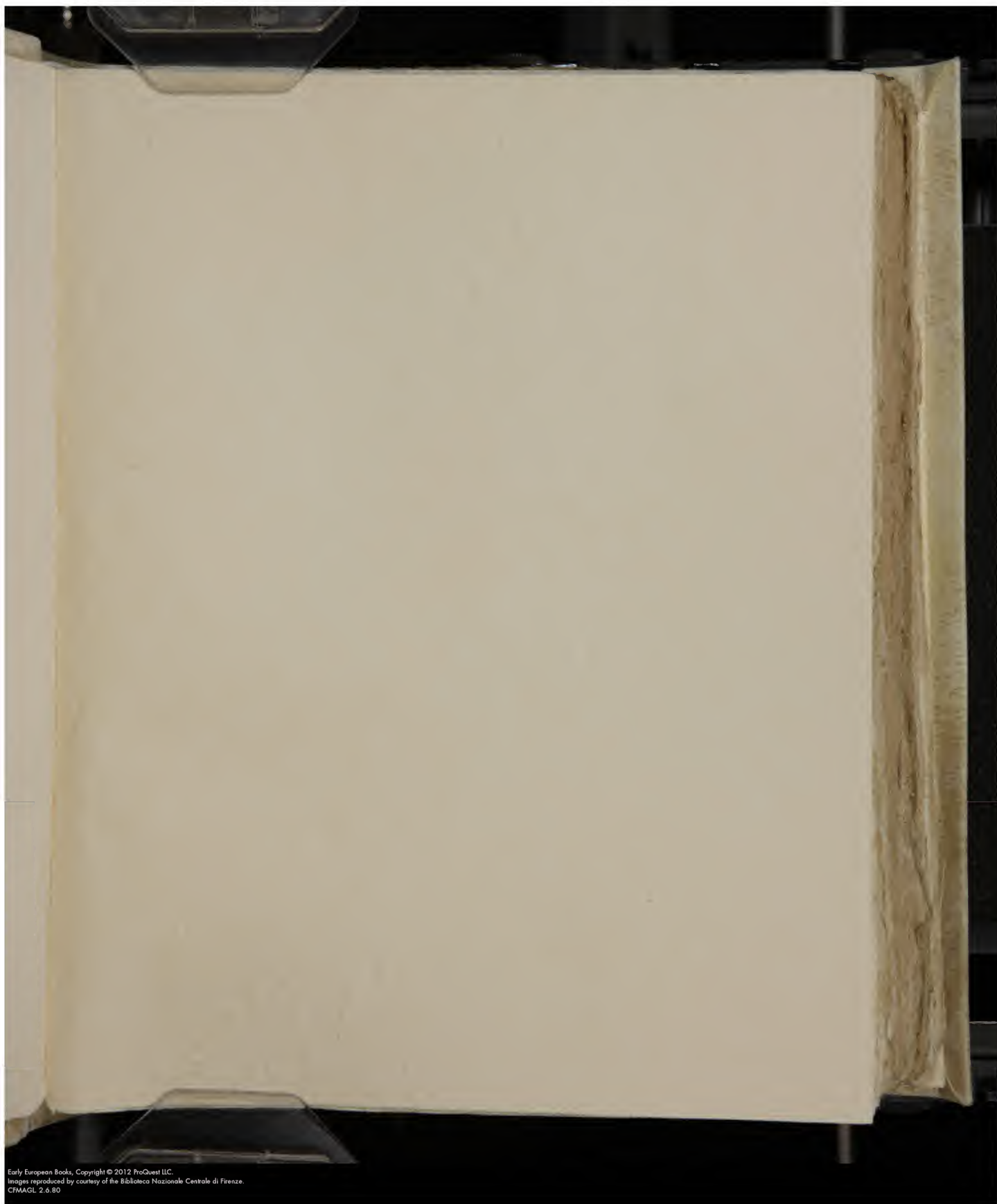

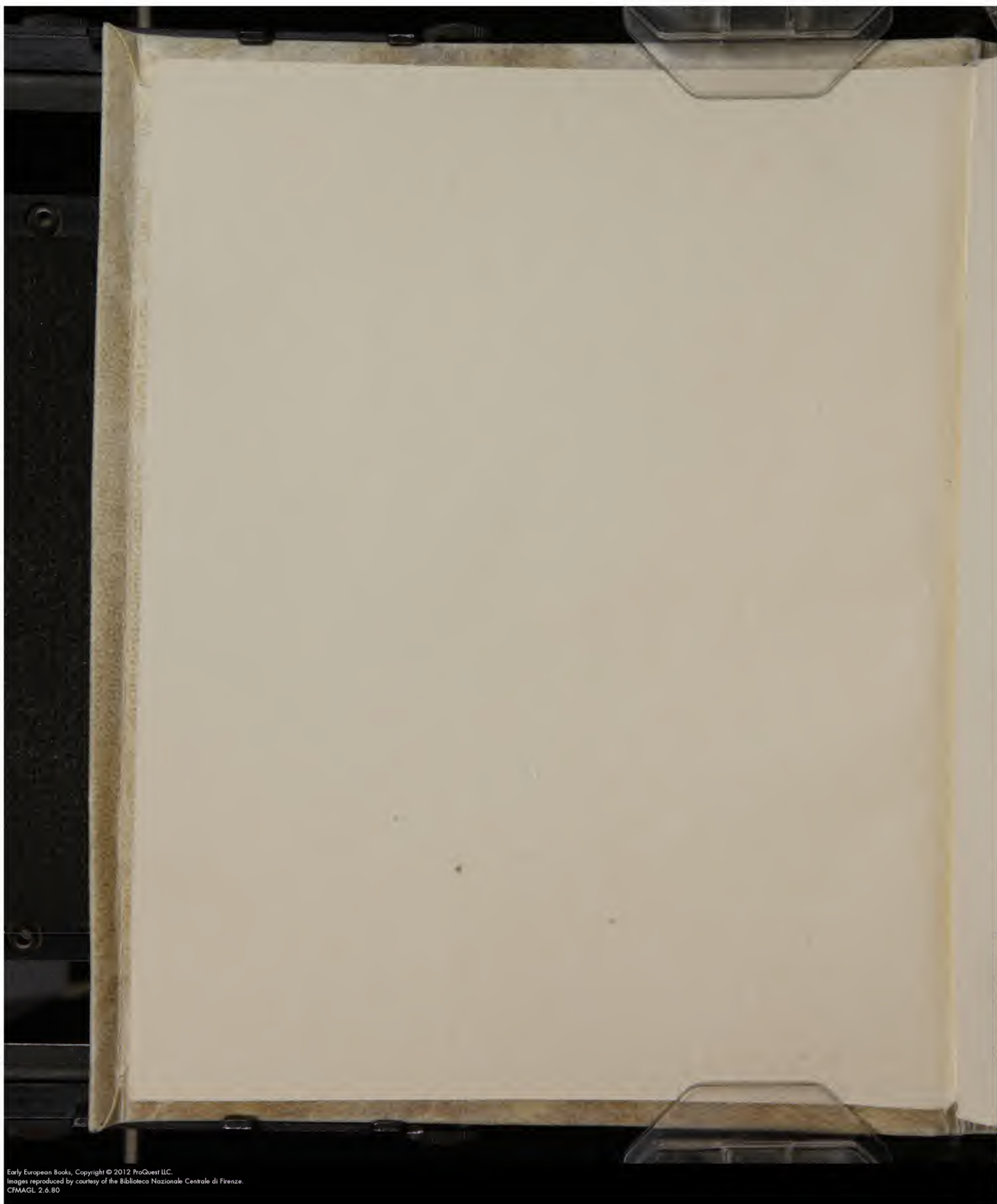
Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.6.80

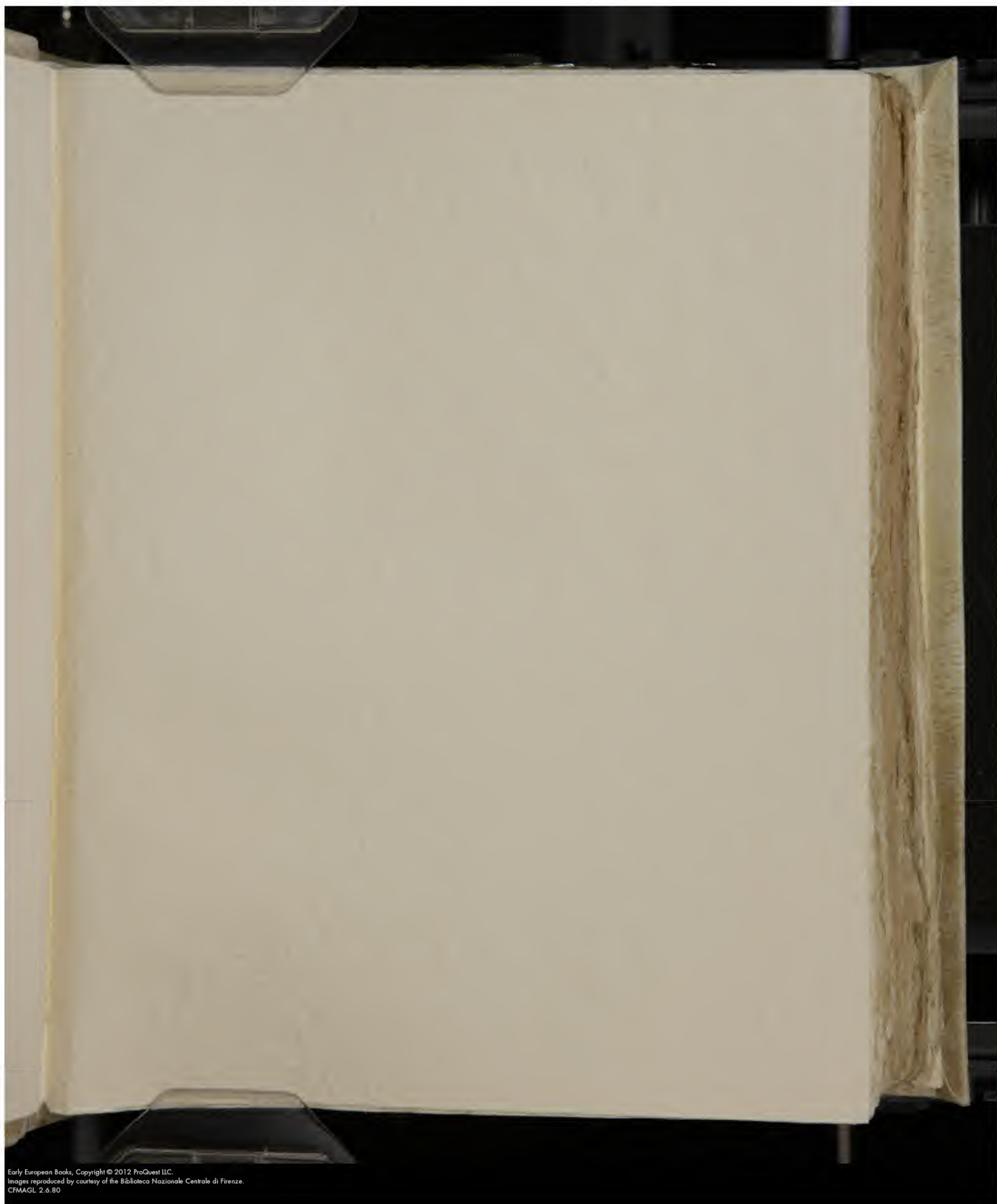

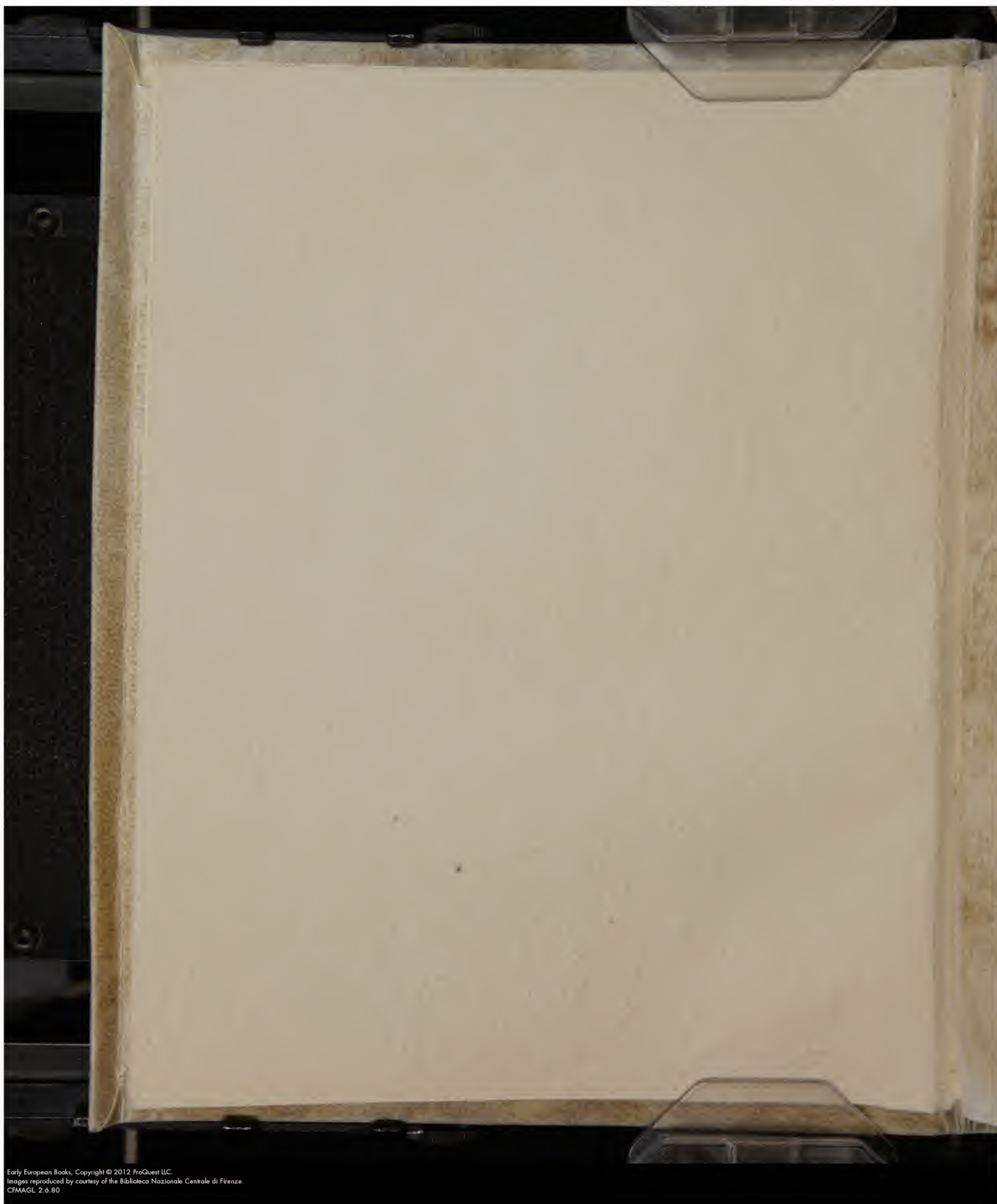

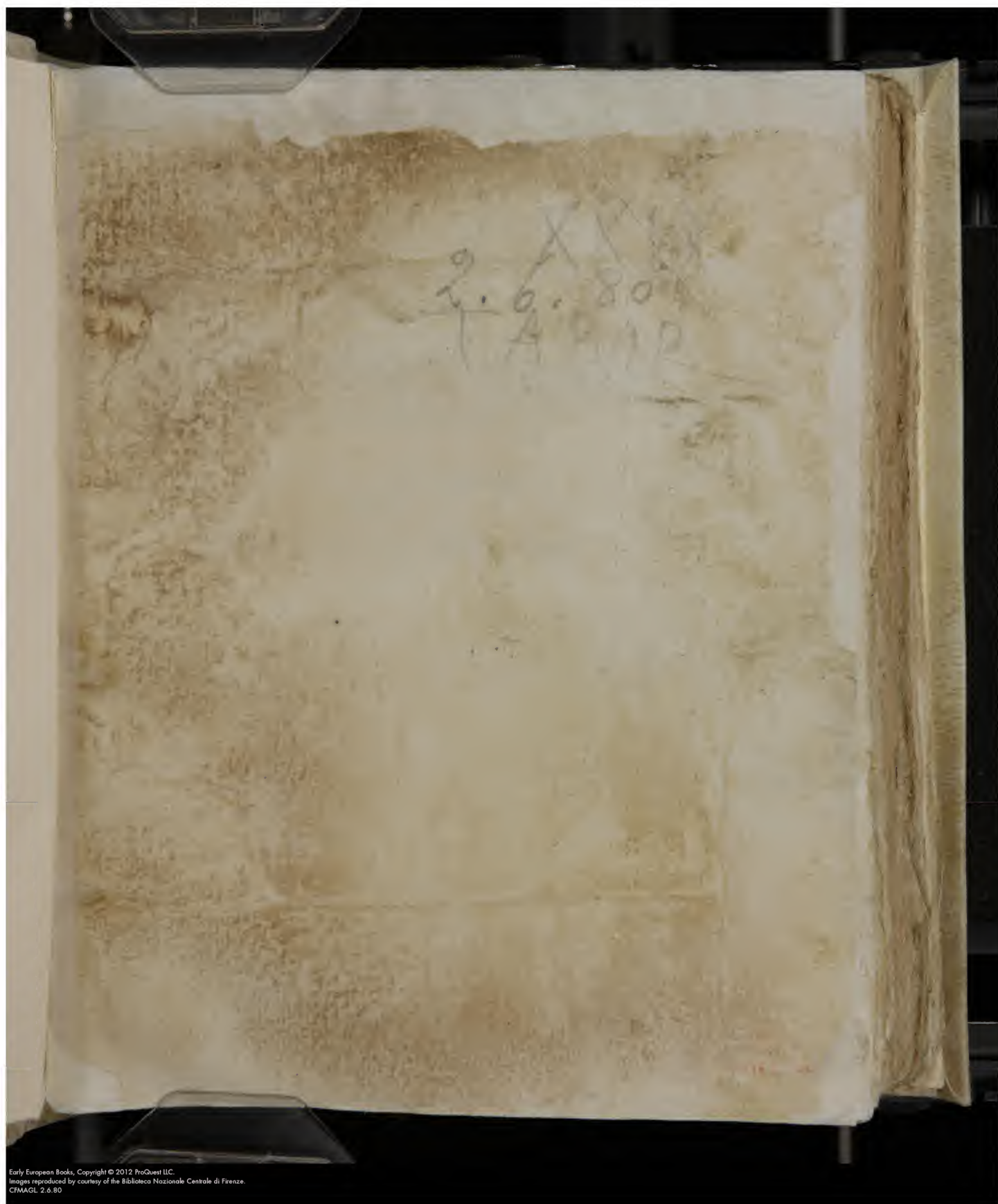
2. 6. 80

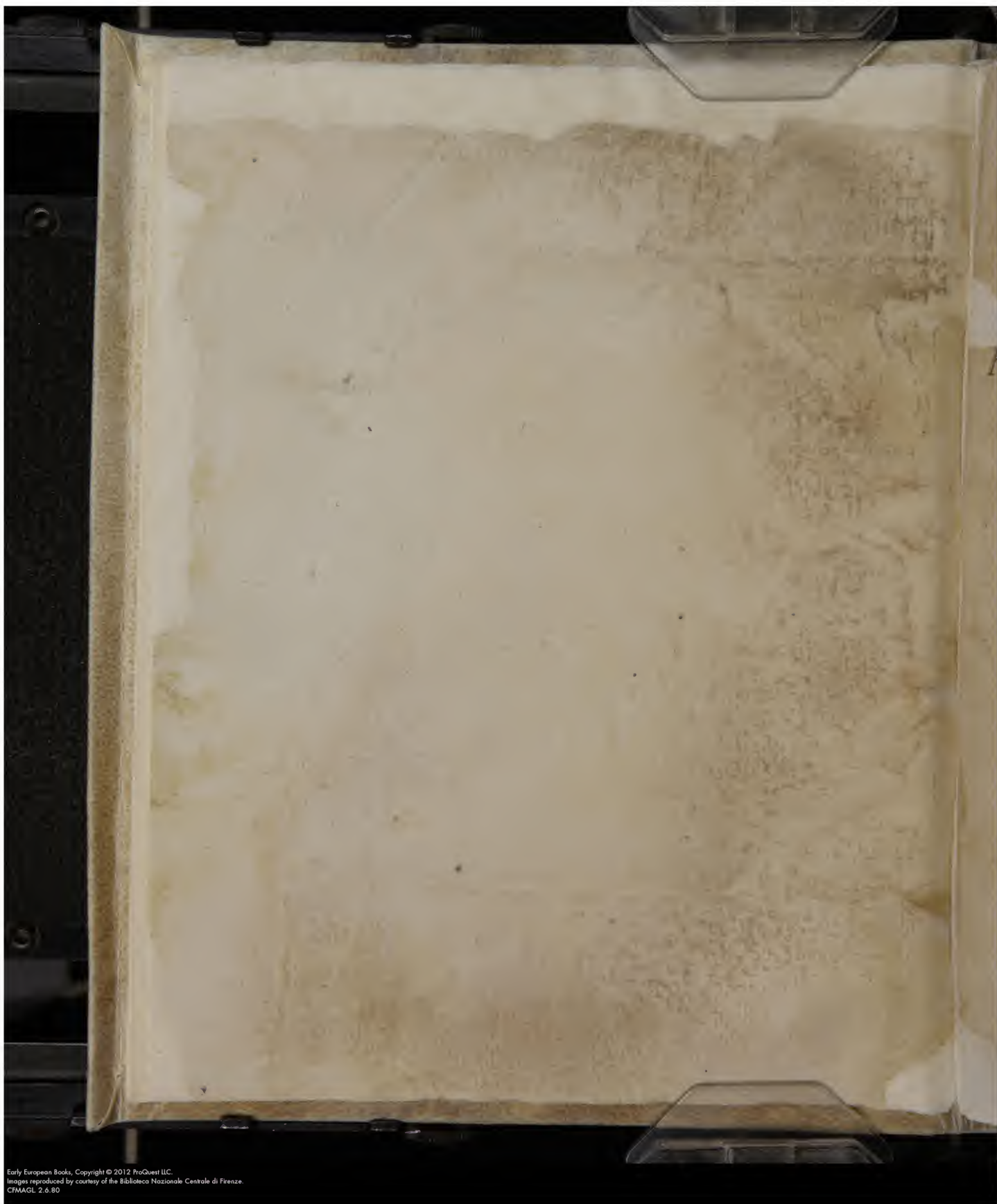

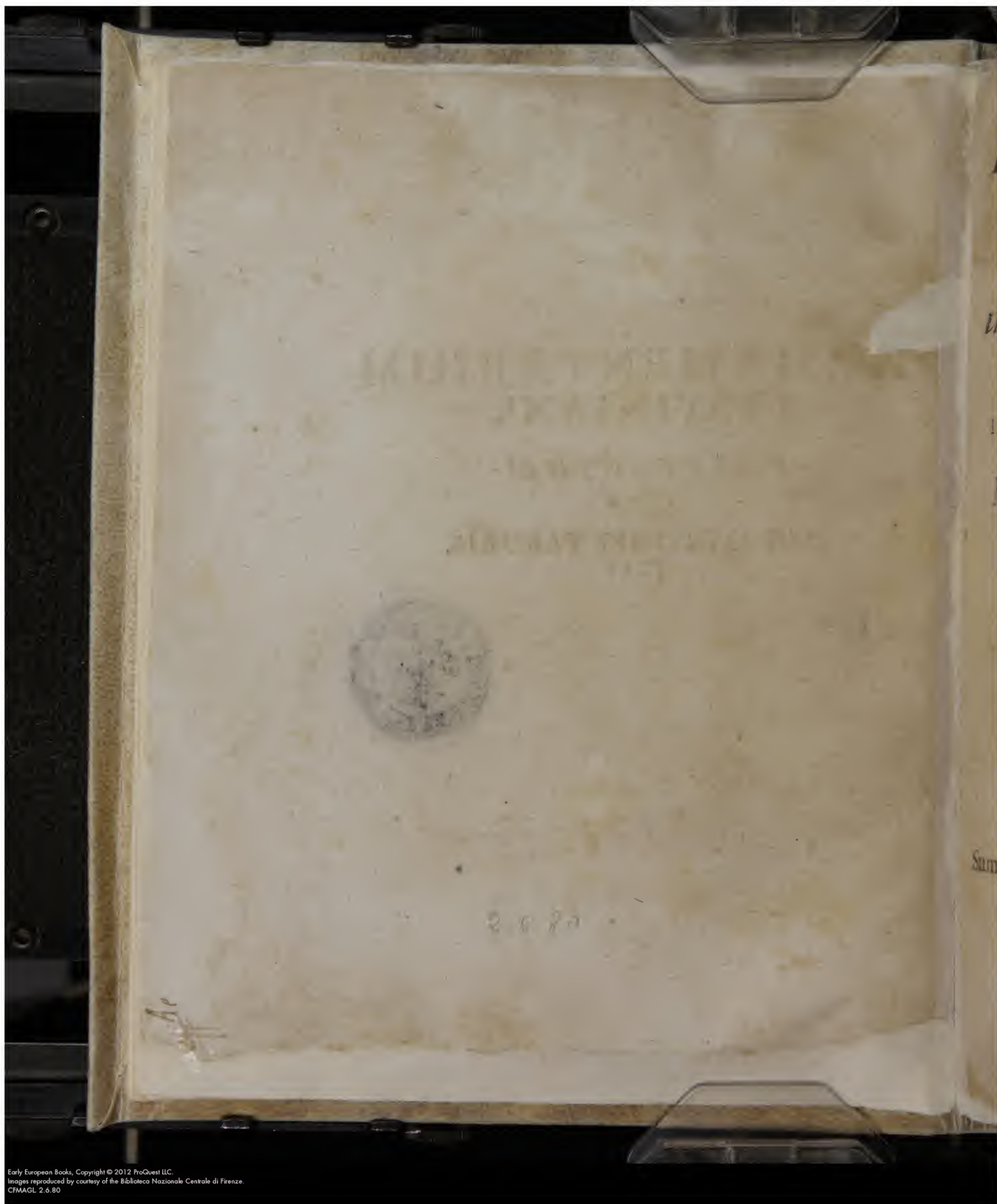

ARMAMENTARIUM
IUSTINIANI,

PATEFACTUM

Operâ

JOH. OTTONIS TABORIS,
JCTI.

ARMAMEN.
TARIVM IVSTI-
NIANI,

h. e.

*Universum jus Armorum, ex ipsis Jurispru-
dentiae Justinianae penetralibus depromptum & usui
praesentis seculi accommodatum ex-
positumque*

IN ACADEMIA ARGENTORATENSI,
OPERA

JOHAN-OTTONIS TABORIS
U. J. D. & P. P.

ARGENTORATI

Sumptibus & Typis JOSIAE STÆDELII,
ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

Anno M DC LIV.

PERILLUSTRI AC GENERO-
sissimo Comiti ac Domino,

DOMINO

JOH. CASIMIRO,

Comiti ab Eberstain / Domino in Frawen-
burgk / Werdenstein / & For-
bach etc.

Domino suo gratioso,

submissè inscrib. ac offert,

Exercitationum harum

Præses ac Director.

I quis, Illustrissime Comes, acta superioris se-
culi (quod prudentes temporum æstimatores sapius
facere solent) diligentius inspiciat, deprehendet gra-
ves ea tempestate tum de Religionis, tum de Justitiæ
discrimine, querelâs, à viris piis motas & excitatas fuisse. De Re-
ligionis contemptu ac tepescantibus in ejusdem amore hominum
pectoribus, legi inter cætera meretur scriptum Lutheri [quem
non nostri saltem, sed & dissentientes cætera à nonnullis ejus do-
ctrinæ capitibus Theologi, Angelum vocant Apocalypticum, qui
per medium cæli volans æternū Evangelium incolis terræ evan-
gelizaverit. v. *Spanhem. 8. dubior. Evang. 96 §. 2.*) sub tit. Der Ermah-
nung/ Warnung vnd Erinnerung: Cujus paræneseos hoc est exor-
dium: Es ist die Undanckbarkeit der Welt so berschwänglich groß/
vnd wird von Tag zu Tag grösser: daß wo nicht der jüngste Tag drein-
toinen wird/ wir sorgen; ja nicht sorgen; Sondern gewislich weis-
sen vnd warten müssen/ der greuelichen schrecklichen Plage vnd Zor-
nes Gottes / darmit Er sein Liecht wider zu sich ziehe vnd die Finster-
nuß vber alles kommen lasse etc. Causas querimonix fufius, petita-
que ex alto origine, exponunt Centuriatores Magdeburgici *cen-
tur. 6 §. accedunt hisce & centur. 7. §. præclari & salutaru:* quorum men-
tem, an bona fide retulerit Surius in *Anno. 1548.* prudentioribus,
quos inspectionis forte non pigebit, dijudicandum relinquimus.
De Justitiæ vero & Jurisprudentiæ periculo ex infinitis juvabit au-
dire Hieronymum Schurhium Jctum Wittebergensem, qui Ora-
tionibus aliquot Pænegyricis questus est, Jurisprudentiam Roma-
no- Justinianeam (quæ tamen ex optimis divinæ humanæq; sa-
pientiæ principiis concinnata, omnium cæterarum Gentium Le-
gislaciones perfectione sua vincat, eoq; pro cælesti munere ab
omnibus cordatis per multa sæcula æstimata sit; cum ex adver-
sasci Germani hoc quoq; nomine infelices habiti fuerint, quod
sine jure certo ad solam dominantium libidinem circumageren-
tur) à fanaticis hominibus, apud imperitos juvenes, in contem-
tum adduci, partim imminutione autoritatis propriæ atque Im-
):(3 pera-

DEDICATIO.

peratoria, partim prælatione legum Judaicarum, quas in forum, explosis Romanis, subinductas & revocatas præoptarint. Quæ postulata quantum exitii Reipub. adferant, (cum jus quod certum esse & perpetuum vel imprimis Reip. expediebat, planè incertum cōstituant juxtimq; tremenda ejusdem Majestas à privatis hominibus in dubium revocetur.) Optimus Senex facundè graviterq; edisserit: Rogans simul Rerum potitos, ut ejus farinæ turbatores, autoritate, prudentia consilioq; suo compescant. *tom. 4 Orat. Wittebergens. ubi conf. præf. Edit. Peucer.* Ajunt vero prudentes exacto seculo, eandè fere scenam denuò repræsentari. Quod quatenus huic ætati accommodari possit, Aliorum iterum dijudicationi committimus. Illud sane plerosq; qui curam juventutis gerunt, conqueri animadvertimus & dolere; quod maxima multitudinis ejus portio, omissis seriis pietatis & Jurisprudentiæ studiis, ad amœna tantum & palæstrica exercitia toto animo revolvatur: Unde facile conjicere licet, qualem patriæ tranquillitatem ac fortunam, augurari aut polliceri in posterum debeamus, instrumentis futuri seculi hunc in modum fascinati corruptisque.

Quam tempestatem atque imminentem barbariem, quamvis nulla humana industria præcavere queat, nisi Deus Opt. Max. mentes illuminet; & meliora cœlitus inspiret: Nequaquam tamen excusata vel impunita transibit eorum ignavia & vācordia, qui muneris ratione ad tutelam cultumque religionis, Justitiæ, legum & disciplinæ adstringuntur; siquidem animadverto detectove hanc in modum discrimine aut planè conticuerint, aut dolorem in sinum Harpocratis effudisse, inter prudentiæ argumenta reputaverint. Τὸν ἀσεβέστευτοι, καὶ τὸν δειλόν, καὶ τὸν λιπώντα τὴν γῆν, quæ pœnæ maneant, nec Ehnici prudentiores, conscientiæ ductum sequuti, dissimulare potuerunt. *v. Sam. Perit. lib. 3. LL. Attic. tit. 3.* Quid vero alia commemorem, è schola in forum progressus, Jurisprudentiæ deliquia? Annon more Gallorū, hodie, Rhetorum argutias certissimis Juris Romani decretis opponi, imò anteponi audimus, legimus, miramur? Quid vero certum deinceps fixumq; futurū est, si certissima juris capita, ad incertam arbitrariæ observantiæ regulam expendimus? O Vigeli, si nunc evigilares & revivisceres! Quid de pragmaticorum brocardicis? quid de morum & con-

DEDICATIO.

& consuetudinum iniquissimarum patronis primum querar aut postremum? Utique nec initium nec finis querimoniarum, considerationem latius diffundenti adparebit. Enimverò dum malis istis plane Oecumenicis, post DEUM opitulatorem, Alii viri doctiores, forsitan occurrere moliuntur; Ego interim memor officii quod sustineo; usum Juris Justiniani neglectis Sycophantiæ & Stellionis Hornausiani calumniis, per exempla, voce, calamoq; ostendere porro quoq; conabor, periculumq; facturus sum, si vel manifesto hoc demonstrationis genere juvenes ab armis, ad artes; à jurgiis, ad jura; à palæstra ad Palladem, à sublevis Dd traditis, ad certa principia; deniq; à nimio vanitatū studio, ad impendentis extremi judicii cogitationem, numinisq; reverentiam possint perducī. Qualem hinc mercedem relaturus sim, evoluta retro actorum notione haut temere conjicio: Cum & Doctissimorum hominum, hoc fatum fuisse perhibeatur, ut alicujus molestæ contentionis acerbiter subinde paterentur. *v. Baldum in præf. tom. 1. Oper. Baron.* Cæterum in DEO Opt. Max. omnem spem fiduciamq; collocans, non dubitavi istum quoque disputationum Academicarum fasciculum cōmilitonibus communicare: Eumq; Tuæ benignitati, Comes Illustrissime, pro more Academiæ nostræ dedicare ac inscribere; tum quia Pietatis & Justitiæ studiis, non minus quam armis, & equestribus experimentis delectaris; tum quia congressus istos Academicos (ut cætera privatim nobis exhibita benevolentia testimonia omittamus) Perillustri præsentia Tua sæpius condecorare non fuisti dedignatus: Sequutus ea in re *consilium* præclarissimi JCrī Dn. Johannis Michaelis Heinzii, malitorum Principum Magnatumq; Consiliarii gravissimi, *ductumque* Ephori Tui, Viri Præclari atque Eximii Dn. Pancratii Guldenii; Quorum si deinceps quoque monita libenter admiseris, habebit haut dubiè communis patria, unde sibi quam plurimum possit de Tua incolumitate gratulari. Faxit DEUS, ut interim ætate simul. & Viribus Virtutibusq; succrescas, Illustrissimæ familiæ splendori, subditis præsidio, clientibus verò solatio futurus. Voveb. Argentorat. Kalend. Martii Ann. 1654.

ELEN

ELENCHUS MATERIARUM ET Disputationum, cum nominibus Dnn. Respondentium.

- I. Exercitatio, tractat, tùm *de armis in genere*; tùm in specie *de illorum fabricatione, commercio & possessione*: Eam proposuit & asseruit solenniter, Dominus IOHANNES CRAMER, Leutenberga Thuringus, nunc V. I. Doctorand. Illustrissimi Comitis, Iohannis Nassovii, Saxe-pontani &c. Consiliarius & ad comitia Legatus.
- II. De Aphoplistmo seu Exarmatione, vulgò Disarmirungē: Quam solenniter itidem defendit, Dominus SIGISMUNDVS A CLOSEN, in Haydenburgk &c. &c. pag. 41. & seqq.
- III. De Hoplophoria sarmorum gestatione, quam proposuit & tutatus est, Dn. CLAMER LEDEBAVR, Eques Ravensb. & p. 109. & seqq.
- IV. De Legitimo armorum usu; quam publicæ eruditorum censuræ obtulit & fortiter asseruit Dn. GERHARD IEAN LEDEBAVR, Eques Ravensbergicus. & pag. 153. & seqq.
- V. De Admenatione, difficili, paucisque explorato juris articulo, disceptationem instituit, Dn. MARCVS TOBIAS Neubronner / & pag. 182. & seqq. Reliqua ejus argumenti sub finem hujus tractationis subnectuntur in ll. judic. Idem Dn. NEUBRONNERVS exhibuit Caput 2. de abusu Armorum *per aggressionem coloratam*, sive adumbratam colore licitæ ultionis privatæ. pag. 215.
- VI. De abusu Armorum, obtentu vindictæ publicæ excusato, Cap. 3. in publica panegyri disputavit, Dn. IOHANNES CONRADVS Zwaiffe/ Vlmenfis. pag. 225.
- VII. De Abusu armorum mandato alterius, excusato, Cap. 4. Dn. GERHARDVS OHR/ Osnabruga. Westphalus. pag. 261.
- VIII. De Abusu armorum in defensione bonorum coërcendo Cap. 5. Dn. HENRICVS BARTELS, Stadenfis. pag. 281.
- IX. De lure permissivo, cujus prætextu, armorum abusus, solet excusari, Cap. 6. solenniter disseruit, Dn. IOHAN. BERNHARD AYREER, Anspacensis. pag. 325. & seqq.
- X. Subjectus est Index LL. explicatarum; Verborum item & sententiarum Syllabus.

PROLE-

PROLEGOMENA

INter cetera civilium bellorum detrimenta, dicam an retrimenta: quibus pax publica, communi gentium voto expetita, gratiâque Numinis singulari subinde mortalium generi concessa, à turbulentis spiritibus denuò irritata legitur, armorum promiscua usurpatio à sedulis acutum humanorum observatoribus non inter postrema memoratur, quæ sollicitè ideo, & olim coërcita, vid. Novell. 85. & nunc, exsplendescente ubique pacis expectatione, certis legum repagulis constringenda veniat. Ex aliis multis veritatis hujus ac verissimæ assertionis testibus, qui suo loco memorabuntur, audire juvabit Suetonium, de Augusto in vita ejus cap. 32. sic sermocinantem: ple-raq; pessimi exempli correxerit, quæ in perniciem publicam, aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant, aut per pacem etiam extiterant, nam & grassatorum plurimi palàm se ferebant Succincti FERRO, quasi tuendi sui causâ: & rapti per agros viatores, sine discrimine, liberi serviq; ergastlis possessorum supprimebantur: & plurimæ factiones, titulo collegij novi, ad nullius non facinoris societatem coibant. Igitur (1) grassatores depositis per opportuna loca stationibus, inhibuit; (2) ergastula recognovit (3) collegia, præter antiqua & legitima, dissolvit, (4) tabulas veterum ararij debitorum, vel præcipuam calumniandi materiam, exussit, (5) loca in urbe publica juris ambigui possessoribus adjudicavit Diuturnorum reorum nomina abolevit, judicium Decurionum auxit; & quæ seqq. Omnia providè & miro cum successu. Nec dubitandum est, quin eadem mala nunc suboritura, eadem remedia efflagitent; In primis promiscua usurpandorum armorum licentia, maturâ provisione videbitur coërcenda. Coërcendi ratio

A

non

non aliundè rectius petetur, quàm è sanctissimarum legum armamentario vel promptuario. *d. Nov. 85. princip. c. 1.* Ibi enim plenissima de armorum fabrica, commercio, possessione & usu præcepta ad tranquillitatem Reipubl. continendam salubriter disposita reperiuntur. *d. Novell. c. 3. vers. 10.* Hoc enim subtiliter observato, licentia penitus nulli dabitur, armis uti adversus alterutros, neque præsumere & ex hoc publicas perire functiones, dum terra cultores vitam amittere meruentes, fuga propter timorem utuntur. Quæ cum alij confusè admodum & frustillatim deprompserint, vid. *Farinac. quest. 109. & Decianum locum infra citandum.* Nos meliore & probato jam olim (*An. 1628.*) magnis vitis ordine denuò quæ ad armorum jura & remedia pertinent, digesta representabimus; Magnum Deum, & Salvatorem nostrum Jesum Christum, ut semper alias, sic in isto quoque jucundi operis exordio, pro felici & auspicato successu devotè invocantes verb. *imperat. in d. Novell. 85.*

PROTHEORIA.

De

Armis in Genere, & eorum Fine
ac usu.

Initio autè nonnulla de armis in genere præmittemus, ut clarior & expeditior fiat ipsius armorum juris expositio. *arg. l. 2. pr. D. de orig. jur. Coras. de art. jur. cap. 2. Cagnol. ad rubr. D. de reg. jur. in pr.* At cum varia ipsius vocis sit acceptio, non pigrabimur eandem per consuetam tractationis capita evolvere.

I.

Etymolo-
gicæ.

Et primò audeamus imitari Stoicos, qui studiosè exquirunt, unde verba ducta sint. *Cic. lib. 1. offic.* Sic enim autores juris nostri hæc quoque in re Stoicos fuerunt secuti, *vid. Cujac. 11. Observat. cap. 37. Cl. Chiflet lib. 1. de Fideicommiss. cap. 1 p. 214. Em. Merrill. lib. 1. Observ. cap. 10.* Ex nominis enim interpretatione facilius rei ratio nota fit, *Scalig. l. 1. de Caus. Lat. L c. 1. Electa Scalig. in loco de nomine. p. 323.* Licet enim nominis ratio, eodem autore. *cap. 190.* in multis obscura sit, Superq; eadem voce aliis alia visa; tantum abest tamen, ut tollenda idè videatur, ut potius tam maximè sit inquirenda, quàm maximè lateret. Sunt autem quidam Subjecto hoc est, ἀπὸ τῶν ἀσπιδῶν, ab armis seu hu-

DE ARMIS IN GENERE.

seu humens vocem hanc deducunt, quod vel ab illis dependeant, ut gladius, pugio, vel eosdem tegant, ut scutum, lorica, thorax: vel ab iisdem regantur, agitentur, moveantur. Nonnulli ἀπό τῆς ἀρετῆς, id est, à Marte, Bellorum prælide, Isidor. lib. 18. cap. 5. alijs à Fine seu Effectu, nimirum ab arcendo derivant, ut Varro. quod vim & injuriam arceant, unde fortè de armis in genere Germanicum. Wehr/ oder gewehr. Sunt denique quia forma interpretantur, id est, ὡς τὸ ἐπιτελεῖν, quod est consentire, convenire, quia nempe arma tam appolite quadrare ac convenire corporibus necesse sit, ut nec vastitate suâ oneri sint, aut impedimento, nec angustia vel arctitudine nocumento. E quo quadruplici Etymo secundum & tertium longius à sono vocis abeunt, quarti verò ratio nimium quantum generalis est, cum ad omnia, quæ ab artificibus ritè composita expectamus, pertineat: primum rem acu tangere videtur, cum ob causas antea dictas, tum per hanc etiam demonstrationem, quod sine armorum seu humerorum adminiculo nullus sit armorum usus. Gædd. ad l. armorum 41. D. de verbor. signific. v. Hopping. cap. 1. de jure insign. num. 30. omnino Harprecht. § 8. Institut. de ludic. publ. Bocet. lib. 1. de humilit. c. 2. n. 3. & quid vetat plura conjungere?

A primâ hac origine, quæ armis materialiter sumptis in primis convenit, usurpatio non tantum ad bellum & vim, v. l. 1. §. 1. ibi si quis contra Rempubl. arma ferat. ad L. lul. Majest. Sed etiam ad alia five instrumenta five munimenta sensim sensimque traducta est. Ut sanè propter rerum infinitudinem & verborum paucitatem. l. 4. de præfer. verb. fieri ferè solet atque adedò necesse est. adde Hug. Grot. lib. 3. de jure belli & pacis cap. 1. §. 17. pag. 416. Sic enim videmus arma translata, pro omnibus, quibus quisque in statione suâ seu munimentis seu præsidijs gaudet ac innititur accipi. Hoc significatu Theologis arma sunt precatio & scientia. Erasmus. in Enchirid. seu tractat. de milit. Christ. vel juxta Paulinam panopliam, veritas, justitia, confessio, fides. Ephes. 6. vers. 13. & seqq. item preces & lacrymæ, arma perhibentur Ecclesiæ, in eleg. Can. non pila 3. Causa 23. quæst. 8. cuius initium est, paleare, sed jambicum:

Non pila quarunt ferrea,
Non arma Christi milites.

A 2

Cætera

Cætera sunt ex Ambrosio, & sic habent: Coactus repurgare (lege repugnare, ut in Canon. *Convenior. 2. vers. quid ergo d. Caus. 23. quæst. 8.*) non novi: sed dolor, fletus, orationes, lacrymæ, fuerunt mihi arma adversus milites. adde Canon. *ult. dist. 36. cap. porrò Caus. 16. quæst. 3.* Sic arma bellica & seculi; opponuntur armis spiritualibus Ecclesiæ 2. feud. 21. de Vassallo, qui arma bellica deposuit. Sic & instrumenta rustica, agricolarum arma dixit Virg. 1. *Georg. vers. 60.*

Dicendum & quæ sint duris agrestibus arma.

Nautarum idem 5. *Æneid.*

Colligere arma jubet validusq; incumbere remis.

Sic Studioforum arma libri sunt. Vid. *Gædd. ad d. l. 41. de V. S. n. 6.* Ut omittam, arma quoque animalibus à Poëtis fermè tribui; & milites ipsos armis cinctos quandoque eo nomine indicari. Sic enim apud Senecam *cons. ad Polyb. cap. 31.* Melius beneficijs Imperium quàm armis custoditur. Et Tacit. 4. *Hist. 73.* Neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis habentur. Insuper hâc voce & ipsum bellum designari notum est, quâ ratione, totum suum de belligeratione Roman. tractatum Alberic. Gentil. *de armis Roman.* inscripsit. Et Cicer. perquam lepidè *eratione suâ in L. Pison.* scire cupio, quid tandem in versu illo reprehendas |

————— *cedant arma togæ:*

Tuæ dicis, (inquit) togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te, asine, literas doceam? non opus est verbis, sed fustibus. Non dixi hanc togam, quâ sum amictus: nec arma, scutum & gladium unius Imperatoris: sed quod pacis est insigne & otii toga: Contra autem arma, tumultus atque belli: more Poëtarum locutus, hoc intelligi volui, bellum actumultum paci atque otio concessurum. Quare ex familiarituo, Græco illo Poëta: probabit genus ipsum & agnoscat, neque te nihil sapere, mirabitur. &c. Tandem & insignia Gentilitia hoc nomine censeantur, *Hopping. d. loc. num. 31. & seqq.* siue quia olim virtuti, præsertim militari, imaginum jura tributa, Cicer. 7. *Verr.* (ut nostro tempore, dicta insignia gentilitia, *Wesembec. paratit. D. de jur. aureor. annul. num. 4*) siue quia armis honos

DE ARMIS IN GENERE.

honoris iste quæ situs esset; five quia fractas secures, galeas, bipennes, aliaque militiæ decorè gestæ monumenta imago contineret. Denique quod insignia in ipso clypeo essent depicta, unde insignia nobilium dicuntur *Wapffen mit offnen Schild und Helm*. Quà de re extat singularis Bartol. tractatus (quem hac occasione elaborasse Doctorem incomparabilem tradunt, quod ei Carol. IV. Imperat. jus clypei & insignia nobilitatis contulisset. *Vid. Palaeor. de spuris c. 59. Höpping. d. tr. cap. 5. n. 61. & seqq.*) Et apud Chassanæum in *catalog. glor. mundi* nonnullæ considerationes leguntur. Adde Nolden *de statu nobilit. cap. 15. §. 1. thes. 155. & seqq.* omnium autem industriam operoso Commentario modò nominatus Theodorus Höpping, superavit.

Metaphoricis istis locutionibus, quæ ad rem nostram non faciunt, posthabitis, armorum appellationem hac in disquisitione legali & politica, legaliter etiam & politicè accipimus, sicut illa Duplicia faciamus, siquidem arma quandoq; æstimantur & denominantur *stricti* & sine facientis & cõparantis, ita ut illa propriè arma intelligantur, quæ principaliter secundum naturalè usum ad offendendum & defendendū sunt ordinata, ut gladius, lancea, bombardæ, balista, Hippol. de Marl. in *pract. Crim. §. pro Complemento n. 13*. Quandoquidem *latius*, à fine, non tam facientis & comparantis, quàm ipsædem quoquo modo utentis, ita ut armorum appellatione veniant, omnia illa, quæ quolibet modo ad defendendum offendendumve apta sunt; ut sunt præter memorata illa: lapides, fustes, glebæ: de quibus est illud Virgilij, *lib. 1. Æneid. vers. 54.*

III.

*Acceptio
propria.*

— furor arma ministrat.

Hoc significatu arma accipiuntur in legibus & statutis, quando de percussione agitur. *l. armatos 9. D. ad l. lul. de vi public.* ubi *Jctus armatos* non utique id est, non semper, non tantum, non simpliciter, loquendi formula *Jctis* peculiari *l. utiq. 16. D. de rei vindic. l. ob id 43. D. ad l. Aquil. l. cum mandato 21. ff. mandat. l. si pater 41. ubi Duaren. ff. solut. matrim.)* eos accipiendos esse monet, qui tela habuerunt, sed etiam qui quid aliud, quod nocere potest. *l. quod est 3. §. armis 2. 3. 4. ff. de vi & vi armat.* Farin. *quest. crimin. 108 num. 1.* Et talia instrumenta non dicuntur arma nisi post percussionem factam, *gl. in clement. 1.*

men. 1. de stat. monach. Amed. tractat. de Synd. num. 83. sic baculus, ligo & similia instrumenta propriè non parantur ut arma, talia tamen judicantur, secundum qualitatem percussioneis, Boff. tit. de homicid. num. 37. & seqq. Priore autem significato, arma propriè appellantur, cum de fabricatione eorum, exportatione & usu tractatur, Ludovic. Carer. practie. crimin. ad vers. itemque eorum pag. 23. num. 18. Ita Bart. in l. 1. num. 2. ff. de vi public. si banno seu statuto prohibeamur deferre arma, non venit gladius ad incidendum panem, aut ad temperandum calamum: Sed si de percussione & vulnere agatur, venit, Marf. in practie. crimin. d. §. pro complemento num. 18. Memorata verò gladius, lancea, balista, semper sub simplici armorum appellatione continentur, & ante & post percussioneis factam. Decian. lib. 3. tract. crimin. cap. 2. num. 8. & 9. Marius Giurba consil. 73. num. 5. ubi tamen distinctionem valde frigidam affundit, statuendo: lapides etiam contineri armorum appellatione, si eo loco versentur, quo sit consuetum habere lapides pro armis. Rectius habet traditio Angeli consil. 397. incipit quidam puerorum num. 2. ubi scribit: Arma sumi vel propriè ut in Auth. de armis, vel latius, & pro instrumentis, quæ magis evidenter sunt ad nocendum apta; quia hominis industria possit inducere cum illis nocumentum; vel quæ minus evidenter parata sunt ad nocendum, ut candelabra & alia instrumenta ad usum alium parata, quæ tamen incidenter possint inducere nocumentum, sed hæc non venire appellatione instrumentorum evidenter ad nocendum aptorum.

IV.

Synonyma.

Cæterum arma etiam aliis nominibus gaudent & designari solent; telorum puta & ornamentorum. Licet enim tela propriè vocentur ea, quæ ab arcu mittuntur, §. item l. Cornelias. Instit. de publ. iudic. l. si calvitur 233. §. telum 2. de verb. signifi. eoque sensu armis opponantur; ut apud Liv. lib. 22. cap. 56. Arma, tela alia parari jubet: aliisque locis. Attamen hæc distinctio & oppositio non est perpetua. Siquidem telorum appellatio promiscuè omnibus etiam armis adaptatur, ut illa veniant, spicula, fundæ, lapides, fustes, arcus, saxa, sagittæ, d. §. item l. Cornelia 5. Instit. de publ. iud. d. l. 233. junge §. recuperande 6. Instit. de Interd. l. cum aliter 1. §. occisorum 17. ff. ad SC. Silanian. l. quod est 3. §. deiectum 2. de ri & vi armat. l. armorum 41. ff. de V. S. Paul. 5. sent. 3. §. 3. Et denique omnia alia, ex quibus singuli homi-

homines nocere possunt. *l. hi qui ii. §. telorum i. ad L. lul. de vi public.*

Ornamentorum etiam nomen nonnunquam armis, sed gladiatorum imprimis & nominatim, tribuitur, ut apud Senec. *Prasut. lib. 4. Natural. quest.* Sic ergo formare, ut scias, te non posse consequi, ut sis impenetrabilis: cum omnia caveris, per ornamenta feriet. Quem locum explicans Lipsius 2. *Saturnal. 17.* inquit: id est, per ipsa arma. Idem Senec. *Epist. 14.* Ars ei constat, qui per ornamenta percussus est. Suetonius audentius ipsos gladios appellat ornamenta, in *Tit. cap. 9. ibi*: in sequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis (subaudi, duobus patricij generis, qui de affectato imperio convicti erant.) oblata sibi ornamenta pugnantium inspicienda porrexit: Ubi Aurelius Victor in eadem re: *ij. §. gladios tradidit.* Hinc fortè, & ab eo principio, majore licentia ornati aliquando dicti, pro armatis: Sic enim ornatus exercitus, pro instructo & armato, legitur apud Tacit. 3. *Histor. 63. num. 2. ibi*: Flavianus exercitus, ut ad praelium intentus ornatusque, densis circa viam ordinibus adfuerat. Et ornatus militaris pro armis, apud eund. *lib. Hist. 22. num. 5.* Romani vulneribus exciti quærunt arma, ruunt per vias, pauci ornatu militari, plerique circa brachia tortâ veste & strictis mucronibus, Nisi decorem in armis his designari malueris existimare: quo pertinet illud Livij *lib. 29. cap. 1.* Diem ijs, quâ equis armisque instructi ornatique essent, edicit. Sallust. in *Catilin. cap. 35. in fin.* Catilina vicinitatem antea sollicitatam armis exornat. Vide Lips. ad Tacit. *lib. 3. Histor. not. 73.* Etiam Cicero pro *Cacinna.* Armatos, si latinè loqui velimus, quos appellare verè possumus? opinor eos, qui scutis, telisque parati ornatique sunt.

Pigeret sane ad Paronyma quoque progredi & ab armis armatos, armamentaria, armaturasq; deducere. Nisi annotationem & dilucidationem aliquam mereretur. *l. armatos 9. ad L. lul. de vi public.* ubi dicitur: Armatos non utique eos ubique intelligendos, qui tela habuerunt: sed etiam quid aliud, quod nocere possit. Nimirum quod Paulus in *l. 2. §. 2. de vi bonor. rapt.* scripsit, de significato vocis armatorum, Vid. Cusac. in Paulo ad *d. l. 9.* Id juris conditores ad ipsius quoque *L. lul. de vi public.* explicationem transtulerunt, posteaquam placuit hoc modo vim publicam & privatam discriminare, §. 6. de *Interd. §. 8. l. de public. iudic.* ut jam intelligamus per armatos, non uti-

V.

VI.

Parony-
ma.

utique (i.e. non tantum: ita enim non, pro non tantum, saepe usurpare & gl. ad d. l. 9. notavit) eos qui tela habuerunt, sed etiam quid aliud quod nocere posset. Appositè iterum Cicero d. lo. sermonem continuans: Quid igitur, inquit, si glebis aut saxis, aut fustibus aliquem de fundo præcipitem egeris, iustusque sis, quem hominibus armatis dejeceris, restituere: restituisse te dices? verba si valent, si causæ non ratione, sed vocibus ponderantur, me autore, dicito. Vinces profectò, non fecisse armatos eos, qui saxa jecerunt, quæ de terra ipsi tollerent: non esse arma cespites neq; glebas: non fuisse armatos eos, qui prætereuntes ramum defringerent arboris. Sed & Græco-barbari, Itali, Galli, alii, varia hinc deduxerunt vocabula Sic enim Itali ab armis armadam, indeque Græco-barbari similiter Ἀρμάδα: pro Exercitu dixere: Meurs. in gloss. hac voce pag. 50. quemadmodum Ἀρμάδα pro armis Basilica alijque usurpavere. Vid. eund. d. l. pag. 51. & Rigalt. in gloss. pag. 18. & 19. Quomodo etiam Codinus: Εὐν δὲ λίες ὅσιν ἀπὸ τῶν τετραγώνων ἀλδων ἡ ἀρμάτων λίων: quanquam ibi ἀρμάδα, nonnulli currus interpretentur. De armificatoriis & ἀρματωέως infr. in tr. ipso dicetur.

VII.
Dissio.

Genera autem & discrimina horum armorum plura sunt, quæ ita ferè dispescuntur: quod alia sint principalia, alia principalibus accedant: illa vel simplicia vel ad defensionem magis pertinent vel ad offensionem. Sunt vel φυλακῆρια, vel ἀμυντήρια. Ioachim. Stephan. ad d. Nov. 85. quest. d. custodientia seu præservantia ac penetrantia. Illius generis sunt scuta, cassides, galeæ, thoraces, loricae seu zabæ, d. Novell. 85. & ibi Cujac. Hujus generis alia sunt portatilia, quæ vel humeris imposita geruntur, veluti bombardæ, vel arcus-busius, (cuius originem & autorem ex Polyd. Virg. l. 2. de Invent. rer. c. 11. in fin. cognosces.) Hasta simplex, hasta bipennis & oblonga, romphæa, arcus, sagittæ, siphinni & alia missilium genera. Cujac. ib. vel sub humeris, femori accinguntur & à cingulis dependent, quæ ἀρμαῖα vocant, Cujac. d. loc. ut Spatha & semispatha seu gladius & pugio, sclopetæ itè minora. Vestilia seu majora vel sunt exoletæ, de quibus Veger. l. 4. de re milit. Lips. eod. tr. Vel adhuc usitata, ut machinæ & balistæ fulminales, quarum varia genera, Vide apud. Frontisp. part. 1. lib. 4. fol. 59. col. 1. de re milit. & part. 2. lib. 1. fol. 2. cum multis seqq. Dilich. part. 2. de re milit. Speckle lib. 3. Architect. cap. 5. Mixta porro sunt, quæ

quæ tam defensionis quàm offensionis inserviunt, ut gladij, hastæ. Principalibus autem accedunt; pulvis nitratus, lapides ejaculatorij, Kraut vnd Loth. Ab usu dividit arma Boccr. *cl. 4. disput. 13. §. 7.* quod quædam manu in præsentem imprimantur, quædam bombardæ, arcu vel manu emittantur, sive jaculando projiciantur, ut sint sphaerulæ, sagittæ, lapides, glebæ & alia quæ propriè teli verbo significentur, s. item L. Cornel. *vers. telum l. de publ. lud.* Ab effectu Dd arma dividunt in lethifera & minus lethifera in tödtliche vnd nicht tödtliche Waffen: quorum illa propriè bello C. A. ad L. Cornel. de Sicar. §. 2. alia operarum usui destinata sunt C. A. d. loc. Vbi tamen notandum, aliter æstimari arma respectu gestationis: aliter respectu usus illiciti. Sic v. c. Culter, quo panem incidimus, non continetur sub prohibitione gestacionem armorum cavente: uti dicitur in *disput. de gestacione armorum von Degen oder Waffen tragen. c. 6.* continetur tamen in prohibitione & punitioe usus illiciti: tum enim & culter armis illicitis accensetur. *Reusn. lib. 2. decis. 21. ibi: Das Messer ist eine tödtliche Werd-wehre, vnd mer mit denselben beschädiget / dem gehet es an den Hals. adde Coler. & alios citatos. Wehner. in practic. Observat. verbo Messer Dn. Carpzov. part. 21. quest. crim. 3. num. 8. & 10.*

Quoad causam efficientem remotam, de inventoribus armorum tractant Polydor. Virgil. *lib. 2. de invent. rer. cap. 11.* Alexand. Sard. *de rer. invent. lib. 2. sub tit. de armis p. 66.* Panciroll. & Salmuth. in novis repertis *tit. 18. pag. 665. & seqq.* Efficiens proxima sunt fabricenses, de quibus ut & de materia & forma nonnullorum armorum, dicitur in ipsa theoria.

De fine & usu armorum hic pauca adnectenda sunt. Primigenium & præcipuum, qui in injuria publicè privatimque propulsanda consistit, innuit Imp. in d. *Novell. 85. cap. 4. in fin.* ubi ea arma verè arma esse dicit, quæ idèd facta sunt, ut ipsi in prælio utamur, injuriæ nimirum propulsandæ causâ: Omnes enim urbanæ res, omnia præclara doctorum studia, & forensis laus & industria, omnia quæ sunt in imperio & statu civitatis, latent sub tutela & præsidio armorum, jura quoque, judicia, leges, religio, rerum publicarum opes & potentie sub armorum umbra securè quiescunt, Cicer. *pro Muren. cap. 10.* Nec divitiarum securæ esset possessio, nisi armorum defensione servaretur. *Veget. lib. 3. de re milit. cap. 4.* Hæc sunt quæ mortem generant & salutem, interitus sunt peccantium, custodia bonorum

VIII.
Causa.

IX.
De fine & usu.

B

contra

contra improbos, necessarium semper auxilium; hæc in bello necessaria, in pace decora, hæc imbecilles fragilesque mortales cunctis beluis efficiunt fortiores, *Castodor. lib. 7. variar. formul. de armor. fact. 18.* Denique ad ipsam regni majestatem conservandam non tam diadema aut sceptrum prodest, quam ferrum. *Buseq. conf. de milit. contr. Turc. instit. fol. 183.*

X.

Mitto priscos usus alios partim *savos & graves*, puta hastæ projectionem in fines hostium, bello indicendo; gladium & pugionem morti denunciandæ: *partim honorificos*, puta arma diis suspendendi; *partim tristes*, puta in funeribus & exequiis. Illum omittere non possum, quo pugio & gladius, summi merique imperij symbolum habiti fuere. *Plutarch. in. qq. Roman. Herodor. l. 3.* Ita Suetonius de *Servio Sulpicio Galba cap. 11. eius vitæ*, scribit: Eum ut occisum Neronem, cunctosque in sua verba jurasse cognovisset, deposita Legati, suscepisse Cæsaris appellationem, iterque ingressum esse paludatum, ac pendente à cervicibus pugione ante pectus; ad extremum tamen à Vespasiani exercitu Romæ oppressum, assistenti consuli Cæcil. Simplici, solutum à latere pugionem, velut jus vitæ & necis civium reddidisse. *Tacit. 3. Hist. 68.* Ita de Vitellio Sueton. *in ejus vitæ c. 8.* Postquam Imperator consalutatus esset gladium D. Julij in prima gratulatione sibi porrectum, strictum tenuisse: Et *eod. cap. 15.* solutum à latere pugionem consuli primum, deinde illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis porrexisset, tanquam imperium resignaturum. *adde Grotium lib. 1. de jure bell. & pacis cap. 4. num. 16.*

XI.

Hic ipse mos, ut gladius imperii summi esset character, deinde ad alia etiam regna transijt. Ut enim quæ de coronatione Rom. Imp. H. Maurus; R. Galliarum Boter. *in rel. de reg. Gallia. Polonia, Crom. lib. 2. Polonia. act. noviss. Mens. januar. & Febr. hujus anni curr. & aliorum Regum* scribunt alii, relinquam; Memorabile illud monitum non est prætereundum, quo Saxo Elector, Wilhelmum Imper. in coronatione suâ adfatus est, quoque finis hujus solennitatis exprimitur & dilucidè explicatur: Accipe enses regum, ut rebelles severâ correptione potenter affligas, omnesque benevolos in tranquilla pace gubernes. Vnde Imperatori etiam gladius præfertur, *Arum. disc. 6. ad A. B. thes. 30.* Quæ consuetudo ab ipsis Carol. M. temporibus videtur continuata, cui spatha nuda ante tribunal præferebatur.

ferebatur, si Turpino credimus in eius vita cap. 20. Sed & Aimonius Monachus, sive continuator eius lib. 5. cap. 35. scribit: Richildem Caroli Calvi uxorem Ludovici junioris matrem, attulisse Ludovico præceptum, per quod pater ipsius illi regnum ante mortem suam tradidisset, & Spatham, quæ vocetur S. Petri, per quam eundem de regno investiret. Hæc omnia eam ob causam fiebant, ut & hostibus & fontibus terror inijceretur, insontes autem scirent, se sub protectione summi magistratus à vi & injuria tutos esse, *Camerar. centur. 1. horar. subcissar. c. 76.* Hinc sanè jam in imperio Romano, ut gladius summi imperii symbolum fuit, ita & jus gladij, merum imperium significavit. *l. imperium 3. ff. de jurisd. l. aut damnum. S. § vita admittitur. 1. ff. de panis. l. illicitas 6. §. quæ universas 8. de offic. præsid. v. Cujac. 21. observ. 30.*

Potest & ab hoc more manasse videri, quod regna antiquitus per gladium in investitura conferebantur: *Otto Frisingensis lib. 2. c. 2.* quemadmodum provincie, Ducatus, Marchionatus, Comitatus, per vexillum. *Marq. Freher. nor. ad Petr. de Andlo lib. 2. cap. 10. verbo Feudis quæ Sahnleben.* Licet hodiè omnia feuda regalia per vexillum, sceptrum, gladium & hastam conferantur. *Horom. disput. de Feud. cap. 23. intrig. de feud. q. 55. num. 7. Schrad. de feud. part. 5. cap. 5. num. 2.* ita ut Vassallus præfæcto fidelitatis jurejurando enssem apprehendat, ejusque conum extremum osculetur. *Vid. Vultej. 1. feud. 7. num. 34.* Quomodo deinceps isthac occasione dignitatis privilegium & ornamentum, gladij gestatio facta fuerit, suo loco declarabitur. Huc etiam referri posset antiquus adoptandi mos per arma, de quo *Castiodorus 4. var. 2. & 8. var. 1. & 9. & Jornandes in Gorbici.* itemque sacramentum militare. *Liv. lib. 7.* aut alia juramenta dicendi. *vid. Cujac. 1. Feud. 1. ad §. si autem controversia.* Itemque quod ex armis olim privata & publica vis distingueretur. Hæc enim distinctio propriè re-

spicit illa tempora, quibus armotum usus privatis erat interdictus: Ideoq; arma sumens vim eo jure faciebat pu-

blicam seu populicam. *Ernest Corbm. Resp. lib. 1. tit. &*

sing. resp. 9. n. 26. sed ista huic loco forsan

minus congruunt.

XII.

JURE ARMORUM.

ΔΙΑΣΚΕΥΙΣ.

CAPUT PRIMUM.

De

Fabricis armorum & Fabricensibus.

I. **N**unc quod instituimus, de ipso armorum jure dispiciamus. Jus verò illud ex diversa armorum consideratione distinguemus. Arma considerantur *velut fabricanda*, ubi de armorum Fabricis & Fabricensibus, *velut iam facta* usibusque humanis exponenda, ubi imprimis *de armorum commercio, possessione & usu*, quatenus ea omnia, quibusve competant, dispiciendum erit: Quo ipso sanè ordine de purpura quaritur in jure, utrum licita sit eius tinctura, confectioque l. 3. C. de holob. commercium. l. 1. *quæ res vendi non poss.* possessio denique & usus. l. 4. d. C. eod.

II.

Quantum ergo ad *ἑταροποιαν* seu Fabricam armorum attinet: quanquam certò constet, privatos inter ceteras, ferri etiam fodinas habuisse. l. *sicuius rei.* 13. §. *quasitum est.* 5. de usufr. l. *sed si pecunia* 3. §. *fin. cum l. seq.* D. de rebus eorum qui sub tut. Cujac. lib. 15. observat. 21. in fin. Henric. Klocken. de jur. vectigal. thes. 3. lit. B. Fabrosque fuisse ferrarios, qui privatos etiam fabricam sive artem fabrilem docerent, l. *fin.* §. M. Ant. 11. D. de publi. & vectigal. Armorum tamen fabricandorum jus sibi solis Imperatores, velut inter regalia reservarunt. Cujac. d. loc. (Facit 1. Samuel. 8. ubi inter cetera regis jura & hoc recensetur, quod Rex ex filiis subditorum aliquos facturus sit fabros armorum & curruum suorum. Arniseus lib. 2. de jur. Majestat. major. cap. 1. num. 4. pag. 217. n. 4.) Quocirca & armamentaria seu armorum fabricas & fabricenses, id est, armorum artifices instituerunt.

III.

Armamentaria procul dubio intelliguntur sub Armandiis, 2. Feud. 56 *quæ sunt regalia.* utcumque enim varij variè eam vocem interpretentur: alii pro jure arma fabricandi. ad d. tit. 56. 2. Feud. ad vocem

tem Armandia, alij pro vectigali ex armentis animalium, Alvarott. Ifern. Dan. Otto de Regalib. minor seu Fisci pag. 408. & alii ibidem; nonnulli pro eo, quod ex armorum fabricandorum licentia præstatur, Rosenthal. in Synops. jur. Feud. cap. 5. conclus. 19. Communius tamen recentiores officinas publicas seu armamentaria, in quibus arma elaborantur, hac voce intelligunt; eo inter cætera argumento, quod Imperator sibi soli armandias, i. e. armamentaria vendicet. Nov. 85. cap. 1. f. Menoch. Cujac. cum Sequace Borcholt. & alij allegati à Gothofred. Anton. disputat. feud. 3. 4. 7. lit. B. Dan Otto de iure publ. cap. 11. pag. 288. Quæ sententia prima non contrariatur, siquidem arma nonnisi in armamentariis publicis olim procudi poterant. Nisi quis armamentariorum vocem non solum ad ædes in quibus arma fiunt; sed & in quibus asservantur arg. d. Nov. 85. pertinere putet. Quemadmodum hodiernum in armamentarijs benè constitutis fabros versari videmus, qui & munda politaque reddunt arma, & suppleant deficientia. Vid. de Arsenal. Veneto, Petrum Bertolli in theatro Civit. Ital. pag. 43.

Erant autem plurima olim in imperio armamentaria, quæ ineptus interpres Novellarum d. Nov. 85. cap. 1. vocat armificatoria, Fabricas rectius redditurus: Nempe cum diffusum illud imperij corpus undique multorum injuriis & assultibus expositum esset, ut militi tuendis limitibus destinato, arma necessaria suppeterent, opus erat provinciæ fabricis, in quibus ad usum Reipubl. à Fabricensibus omne armorum genus præpararetur: Harum in oriente quinque, in occidente novendecim enumerantur. in Notit. Imperij (de quo libro vide post Commentatorem doct. Guidonem Pancirollum. Dn. Godofr. ad l. quas gratias 1. §. & est notitia 8. C. de offic. 17. f. prat. Africa Bertium lib. 1. Comment. rer. German. cap. 22. pag. 136.) quæ & enumerantur apud Godescalc. Stevvechium ad lib. 2. Veget. cap. 21. Borcholt ad d. c. 56. quæ sint regalia num. 13. Guthier. lib. 3. de offic. dom. August. cap. 12. pag. 514. & seqq. Valentinianus etiam & Valens Constantinopoli armorum Fabricam instituisse leguntur, cujus notitia non meminit, quod fortè esse desisset: Pancirol. in notitia 1. Or. c. 70. p. 108. De Mauritio Chronicon Constantinop. sic loquitur: Πρώην μὲν ὁ μαυρίκιος ἀρμα-
μενταρίων αὐτοῦ ἐκρίτε.

Fabricæ hæc in universum erant sub dispositione Magistri officiorum, Vid. notitiam in tit. sub dispositione viri illustris Magistri officiorum lib. 1. cap. 65. & ibi Panciroll. pag. 166. ad quem ideo l. 3. & 9. C. de

IV.

V.

Ad tit. C.
de Fabri-
censibus.

Fabri-

B 3

Fabricens. lib. 11. & Novell. 85. per scripta invenitur : Nec alibi, quam in iudicio ipsius sublimitatis, ad cuius iurisdictionem potestatemque pertinebant, Fabricenses conveniri poterant. *l. eos qui 6. C. eod.* Iterum singulae Fabricae in singulis civitatibus erant sub Patrum seu Defensorum civitatis inspectione. *arg. d. Novell. 85. c. 2. Novell. 17. Nov. 75. 104. & c.* & certum Fabricensium numerum continebant,

VI.
*Fabricen-
siam notat
tio.*

Distinctio.

Quod nomen attinet : Fabricenses dictos putant nonnulli joculariter, quasi fabricae censitos, id est, adscriptos, *arg. rubr. C. de Fabricens. Simplicius* alii, quasi Fabros censitos, rectius quasi fabricantes. Mauritius *stratag. 1.* eos vocat; ἀρματέρους : armorum fabros; quanquam alii ibid. legere malint : ἀρματέρους, *Meurs. in gl. hanc vocat pag. 51.* Interpretes, *Nov. 85. cap. 1.* eos nuncupavit Fabricensios, quos Graeci dixere, φαβρικισίους. *d. Novell. 85. cap. 3.* aut φαβρικισίους, qui Cedreno sunt : τῶν ἐπὶ πλῶν διμύεργοι. *Isidoro lib. 1. cap. 13. τεχνίται τῶν ὀπλῶν.* Jac. Guth. *lib. 3. de offic. dom. Aug. cap. 12.* Forfan & per fabricarios quorum in brevi subdito rescripto. *l. 1. C. de Excusat. Artific. 10. 64.* fit mentio, iidem fabricenses intelliguntur. Horum autem duo genera constituit Cujac. *in d. Novell. 85.* ut alii fuerint Deputati, qui numeri cuiusque militibus arma procurarent; alii simpliciter fabricenses: Illi milites, quique annonas de publico tulerint; Hi non item. Id quod *ex Nov. 85. cap. 1.* colligit, ibi : Qui in publicis deputati sunt armifactoriis, aut qui dicuntur Fabricenses. Ita *cap. 2.* dicitur, si qui visi fuerint aut deputati, aut Fabricensii. Quam ad rem etiam adduci potest. *l. unic. C. Negot. ne milit.* ubi dicitur; eos, qui ad extructionem armorum professionem suam contulerint, posse ad competentem suae professioni venire militiam. Cujus verum sensum, ut id obiter dicam, Luc. de Penn. ibi recte (quod aliqui negant) assecutus est : nempe quod Fabricenses negotiationem armorum retinere possint, & nihilominus armatam militare militiam : *compe. tens* enim militia professioni fabricensium est vicina seu proxima : Nimirum cui melius competat armorum usus, quam qui fabricam & fabricatorum à se armorum negotiationem exercet; Guth. *d. c. 2. p. 51.* etiam chartularios illis, itemque protectores & tribunos attribuit. Sed hi potius ad numeri tutelam videntur constituti, quam ut fuerint ipsi in numero isto. Nam ut ipse recenset : *Chartularii* scrinii fabricae, vocantur à Juliano Scriniarii, qui ad inquisitionem privatorum arma facientium, depositiones à magistratibus & defensoribus &

bus & patribus civitatum acciperent, quod nemini privato concederent arma fabricare. Sed hoc officium commune aliis scholis fuisse docent Brillon, *in hac voce* Meursi *in voce* Σχολιδίος. Salma- sius *ad Solin* pag. 208. 293. 483. Gutherius protectores eos vocat, quibus fabricæ tuitio commissa. *arg. l. 27. C. de ereg. milit. annon.* Sed & hæc fuit communis dignitas perinde ut & Tribunatus *l. 2. C. de domest. & protecl.* Itaque præstat Cujacium Doctorem & hinc sequi.

Differebant autem Fabricenses hi in primis *ratione destinationis*: Alii enim ideò constituti erant, ut in publicis fabricis arma cuderent; alii ad hoc ordinati erant, non ut nova arma facerent, sed ut solùm curam armorum haberent militum in numero constitutorum. Cæterum priores actu milites fuisse malè cum non nemine colligas *ex l. si quis consortium 4. C. h. t. (ubi omnes, qui ad consortium Fabricensium adoptantur; ad militiam assumi dicuntur:)* Et si quædam militia fuerit fabricensium, pariter ut cæterarum huiusmodi scholarum, Cujac. *ad l. 3. C. d. rit. ubi illos textus sic inducit. Adhib. in simil. Panciroli lib. 1. var. cap. 90. pag. 175. vers. sed ibi: l. ult. C. de pignor. l. his quidem. §. ibi. interdicens in commune cunctis, binis pluribusve militibus; nec dignitatem conjugere cui libet alij cingulo concedendu. C. qui milit. poss. l. 2. 35.* Vnde etiam in numeris constituti armifactores appellantur. *Novell. 85 cap. 1.*

VII.

Utrique Fabrorum horum generi, & Fabricensium & Deputatorum nomen convenit: Istis tamen, qui ad certum militum numerum, quorum armis prospicerent, erant adstricti, *magis Deputatorum in specie assignato*: illis, qui armorum fabricandorum simpliciter curam habebant, nec ad certam militum cohortem remissi erant, generali Fabricensium nomine relicto. Atque his congruenter *in cap. 1. Nov. 85.* particula *aut* adversativè non explicativè, prout aliàs quandoque *l. cum quidam 4. C. de verb. signif.* Et adjectio illa, *qui de fisco annonæ accipiunt*, non καὶ ἐπίδεον, sed καὶ διατολὴν accipienda erit: (nempe quidam fuerunt artifices, qui de Fisco annonas non acciperent, operarij privati *cap. 3. d. Novell.*) aliter atque illa verba, *qui in numeris sunt*, accipienda veniunt: non obstante rursum. *d. l. iure provisum §. C. h. t.*

VIII.

Inter istos Fabricenses in specie nominantur *Balistarij*: sive ut ad veterum morem (v. pro β) Florentiæ legitur, *Valistarij l. ult. de iure immunit.* Quâ voce propriè acceptâ fabricatores certarum

IX.

machinarum, quibus spicula mittebantur. *Vid. Veget. lib. 4. cap. 22. designabantur.* Adhibe etiam Notitiā J. Or. sæpè laudatā, ubi passim Bali-
stiariorum seniorum, juniorum, Theodosianorū &c. fit mentio & ibi
Panciroll p. 91. & seqq. Quid istorum muneris fuerit, vel ex ipsa Nov. 85.
c. 2. apparet, nempe ut publica arma in armamentarijs civitatum re-
posita, corrigerent ac renovarent, veluti quibusdam in locis etiam
num die Büchsenmeister zugleich Zeugwarter seind / hoc est tormento-
rum magistri curam etiam habent, ne quid illa detrimenti ab aru-
gine capiant. *Guther. d. cap. 12. ubi ceteras quoque appellationes ex-
plicat.*

X.
*Qui Fabri-
censes fieri
potuerint.*

In ordinem porrò Fabricensium is recipiebatur, qui nec avo
nec patre curiali genitus, nihil ordini civitatis debebat, nec ulli ci-
vico muneri obnoxius erat, (ita enim legendum esse, tum codex
Theodosianus, tum contrarii casus *ibi: civica munera*, ostendunt) alio-
qui si tale quid in fabro deprehenderetur, is vel ab initio non admit-
tebatur, vel ex post facto in pristinam conditionem retrahebatur. *si
quis consortium 4. C. d. tit. nec enim permittendum erat, ut se quisquam
hoc suo proprio facto vel muneribus civilibus curialibusve, vel alie-
no ari subduceret. arg. l. 6. C. de murileg. l. un. C. de Collegiat. 11.*

XI.
Quomodo.

Postquam hoc apud acta quis professus fuisset, docuissetq;
ab omni hoc nexu prorsus immunem; in numerum Fabricensium
recipiebatur; Recepto stigma inurebatur, non infamiae, sed officij
& societatis signaculum, *l. stigmata. 3. Cod. quemadmodum tyronibus
militum d. l. 3. ubi Cujac. Adhib. Stevvech. ad lib. 2. Veget. cap. 5. eo fine, ut
nunquam ab ipso opere se posset subducere, sed ei negotio immora-
retur & immoreretur. Stigmata illa imprimebantur brachio aut
manui: quemadmodum & Hydrophylacibus l. 1. C. de aqua duct. quò
latitantes possent agnosci: & ne ad usus alios avellerentur. Sam.
Maresius lib. 2. Antich. revelat. cap. 11. §. 4. pag. 397. & seqq. Arbitror
autem stigmata illa fuisse diversa à servorum stigmatibus (quamvis
hinc fortè consuetudo manarit, quorum *στυγμάτια* erant & atrocio-
res & notabiliores: unde Plautus servos per jocum vocat: insignes
literatos: *in Casina actu 2. scen. 6. vers. 49.* ubi Taubman. describit:
quemadmodum servis, in primis nequitiosis, plures literæ, imò plu-
ra etiam verba inusta fuerint, superfuso quoque atramento, ut li-
quidius causa notæ legi & cognosci posset; verb. gr. cave à fure, fugiti-
vo. Scripsit ad hanc *l. stigmata. 3. C. h. t. P. Ostermannus integrum
com.**

commentarium, sed in quo omisissis textus visceribus, ad stigmata *ad l. 3. C. b.*
sagarum præcipuè defleat.

Receptorum consideranda est & conditio, & functio, seu of- XII.
fictum. *Quarece-*
pierum
conditio?
Conditio nequaquam fuit servilis, ut nonnulli opinantur: sed libera, licet opificio addicta & officina suæ arimifactoriæ, schola que: neque tamen sic, ut adscriptorum glebæ. C. 11. 53. & seqq. Emergebant enim subinde, & ad præclaras dignitates ex merito evehebantur. Laboribus exhaustis Fabricensibus, surrogabantur liberi, d. l. iure provisum §. C. h. s. beneque segerentes, primicerii, secundicerii &c. fiebant, munereque primiceriatus expleto, intra biennium excusationem à muneribus consequiebantur l. eos qui 6. C. eod. eumque honorem, ut inter protectores, principis æternitatem adoraturi, dirigerentur: Ita enim in l. primicerium 2. C. hoc. tit. legendum esse, expunctis illis *ad l. 2. C. b. s.*
verbis, eiusdem fabricæ p. 6. suadet Cujac. tum Codicis Theodosiani (in quo hæc verba non habentur,) fide, tum ea ratione inductus; quod verba sensum turbant, nec quo referantur, commodè inveniunt.

Sensus autem istorum verborum non ille est; primicerium, XIII.
de quo in d. l. 2. rescribitur, cum reliquis primiceriis ad principem venerandum introducendum esse, quod Luc. de Pennaville videtur, dum protectorem eundem putat esse cum primicerio. Sed quod inter stipitatores principis, qui domi aut foris eo degente, excubias ad latus eius agebant (mit oder vnter der Keyserlichen Leibguardi/ qui protectores, vnd Trabanten/ qui domestici s. r. C. de dom. & protect.) ad venerationem principis admittatur: qui honor eximius erat l. prefectura 1. C. de Appar. prefect. prat. & paucis patebat l. prat. eos 1. C. de App. pref. urbi lib. 12. tit. 54. (Non quod Imperatorem salutantes, illius genua osculati sint aut manus: ut nunc usurpatur; Sed quod purpuream ipsius vestem ingeniculati tangerent. Panciroli in deperdit. pag. 433. Atque hi sacram dicebantur adorare purpuram l. 1. C. de Appar. prefect. prat. lib. 12. q. d. ad ora adinovere. Salmuth. ad Panciroli. d. loc.) ut & is, quod inde ad compellationem prefecti prætorio aditus aperiretur, arg. l. domestici 1. C. de domest. & protector. lib. 12. quam rectè Cujac. post Luc. de Penn. totam ad vicarios prefectorū prætorio refert, hac paraphrasi: protectores & domestici principis, cum salutarint vicarios prefecti prætorio, possunt illos osculari. Ita enim interpunctio in eo textu tenenda est: Osculandi (cum salutarint) vicarios tui culminu &c. Cui hic al. sensus adfingitur, Stipato-
C res &

res & parastatas Cæsareos adnittendos esse ad osculū præfecti prætorio postquam eorum vicarios salutaverint, & fortè eā de re compellaverint v. de more osculandi Impp. & magnates inter alios Dn. Godofr. ad l. sponso 16. c. de donat. ante nupt. l. C. de domest. & protector. 12. 17. Salmat. in not. ad Vopisc. pag. 440. ubi malè Lipsium carpit, quod scribat: adorantes manum prius porrexisse, deinde statim ad os referre solitos: contra enim factum esse. Cum temporibus diversis ac in diversis actibus, diversa quoque placuerint. Lips. 2. Elector cap. 6. Muret. variar. lect. lib. 15. c. 1. Horolog. Princip. lib. 1. c. 38. Olear. in der neuen Orientalischen Reise beschreibung, pag. 9. & passim.

XIV.

Quod effici-
cum?

Functio seu officium Fabricensium erat, diligenter armorum fabricā incumbere, nec aliis negotiis sese immiscere l. nullus 7. C. de Fabricens. sed ad partes tam sociorum quam proprias respicere; alioquin, quod ab uno neglectum fuisset, omnibus ejusdem corporis membris imputabatur. d. l. iure provisum 5. C. de Fabricens. unde nonnulli ex iis dicebantur fabri specularii, d. l. ult. de jure immunit. quod sociorum actibus quandam speculam gererent, ita loquitur Gutherius d. c. 12. pag. 510. gnari unius damnum sive noxiam, ad omnium dispendium transire. (Nec ab his alii videntur specularii, qui in brevi subdito l. 1. C. de Excusat. artif. 10. 64. nominantur. Quanquam diversos esse coniiciat Dn. Godofr. ad d. l. ult.) Et ut omnis occasio fraudibus præcideretur, ipsa ferri materies, quæ facile deduceretur, ignibusque liquefceret, præstanda erat, non pecunia pro ferro. l. omnibus 1. C. h. t.

XV.

Quæ autem & qualia arma præcipuè paraverint, liquet ex Novell. 85. cap. 4. quæ varia illorum genera recenset; puta; arcus, sagittas, spathas, enses, (quos vocare consueverant semispathia) zabras item sive loricas, & contos & lanceas, & quæ apud Isauros nominantur, monocopia (in græco rectius μονόκωπια: vid. Meurf. gl. hanc voc. pag. 313) & appellatos sitinnos (in græco rectius Σιτίννας vid. gloss. Rigalt. pag. 61. & 62. Septuaginta Is. 2. vers. 4. hoc aliter pronunciant ibi: αὐτὰς Σιτίννας αὐτῶν συζυγῶν ἑστῶτων.) missilia, aspides, scuta, galeas, cassides. Carol. A. M. c. 6. Ulpian. & frameas nominat in l. 3. §. arma. de vi & vi armat. De quibus, aliisque armis, vid. Guther. lib. 3. de offic. dom. August. cap. 12. Dn. Bernegger. ad Tacit. Germ. quest. 20. &c. At arma jam fabricata non privato ulli vendi poterant; sed aut arma armamentariis publicis erant inferenda, Nov. 85.

cap. 3.

cap. 3. aut usu exigente, ut ad exercitum transveherentur, permit-
tendum: ubi magister officiorum numerum & locum, ex quo arma
transferenda essent, præfecto prætorio significasset: atque is porro
moderatoribus provinciarum, ut illis transportandis de publico
præberentur Angariæ, *l. nullus 7. C. d. t.* id est, prout itineris ratio
postularet, pro transvectione (armorum fortè, vestium militarium
& similium, jumentorum, plautrorum & navium copia, id enim ef-
se angarias, post alios docet Pancirollus *add. Notit. lib. 1. cap. 6. Gloss. ad
Cod. de Henrician. lib. 20. tit. 45. l. 19. des offices militaires. vid. Commentar.
nostr. de Merat. part. 2. cap. 3. §. 4. pag. 39. D. Hötning. de iure post. p. 79.
277. & 337. Mundium de numeribus. proloq. num. 38. & cap. 1. num. 244.
cum seqq.*

Interim, quod *hæc l. ult.* dicitur, Angarius præstandus esse de pu-
blico ad armorum transvectionem, quaestioni occasionem præbuit, an
subditi teneantur sumtus pro armorum & tormentorum transve-
ctione de suo præstare? Ratio *negandi* ex dictis modo verbis, de pu-
blico, peti posse videtur: quæ quidem gloss. & Luc de Penn. notan-
da esse, monent, quò magis hodiè negligantur iustitiæ calcata, *Junge
l. 2. C. de lucr. advocat. lib. 12.* Nam & idèd, inquit Andr. de Ifern.
ad consuet. Frideric. de statut. & consuetud. habet princeps tributa &
reditus ut regnum servet absque subditorum gravamine *C. milit. 13.
q. 1.* unde Sever Imperat. quod antea provincialium sumptibus fie-
bat, ut equi cum hominibus in cursu publico alerentur, id fisci onus
esse iussit. *Spartian. in Sever.* Ratio verò *affirmandi* adferri potest (1.)
generalis, quod Angariæ inter regalia referantur, quibus Fisci
commodum quarratur, ne is nimium oneretur. *Adde l. felicissimam
2. C. de quibus muner. vel præstat. nem. scilicet excus. l. nullus 21. C. de curs.
publ.* (2.) & ista specialis quod ad fabricationem armorum, quilibet
subditi, etiam Illustres & privilegiati ligna, carbonisque conferre
jubentur *in l. 12. ibi: carbonis quoq; (nisi eum, quem moneta solen-
niter, vel fabricatio secundum veterem morem poscit armorum) ab
huiusmodi viris præbitio desistat. C. de Excus. muner.*

Tametsi aliàs quoad angarias in genere distingui soleat: ut
trum illæ postulentur ad necessariam expeditionem an præter eam
ad aliam causam pro beneplacito. Priori casu, ut si vel ad expe-
ditionem bellicam, vel Romanam, (quam felicissimam Regalis nu-
minis expeditionem vocant Lotharius & Fridericus Imp. *v. text. 2.*

*feud. 54. f. itemque 1. feud. 1. § 4. & 7. ibique not. Freher. ad Petr. de An-
dolo lib. 2. cap. 6. verbo, cum copioso exercitu & in Comment. ad constir. Ca-
rol. III. de feud.) exigantur, ne ipsæ quidem Ecclesiæ excusantur.
l. neminem 11. (qua est pars d. l. 2. de quib. muner. nem. se lic. excusar.) C. de
SS. Eccles. præsertim si calculus ordinariorum principis reddituum ad
hoc non sufficiat, vid. Dn. Klocken. de contribut. in imperio usitatis th.
47. Mundum de muneribus cap. 3. num. 25. Posteriori casu, si necessa-
riæ expeditionis ratio cesset, ut in causa transfretationis ultramari-
næ, acquisitionis novi territorii &c. ad talia onera subditos invitos
vix cogi posse, colligitur ex traditis Dn. D. Klocken d. loc. th. 49. Gloss.
codic. Henriciani d. loc. ibi: le Roy ne veut charger le peuple, si non que
par la nécessité. Quanquam Luc. de Penn. in l. 1. C. ut rust. ad null. obseq.
num. 17. & seqq. insuper distinguat inter Vassallos & Burgenses seu
alios subditos, ut illi fortius teneantur ad hæc & alia servitia jure
Vassallagij, non item reliqui, bona feudalia non possidentes.*

XVII.

Et hæc quidem de Fabricensium functione, labore & onere.
Nunc etiam de honore & emolumentis tractandum: Sed de hono-
ris spe & incremento supra ex occasione dicere anticipavimus: E-
molumenta sunt vel communia (cum cæteris scholis) vel propria.
Communia posita sunt in annonis, i. e. speciebus, frumenti, vini, o-
lei, panis, carnis, salis Cusac. ad rubr. C. de annon. quæ huic etiam
scholæ tributa fuisse videntur. arg. l. 1. C. h. neque enim militibus
tantum; sed etiam cæteris scholis deputabantur. l. 2. C. de Curs. publ.
l. 1. & 2. de off. prætor. l. un. §. cum autem in f. C. de R. V. A. Joachim. Ste-
phan. ad Novell. 89. num. 3. ibi: statuti & deputati dicti sunt, qui annonam
habebant certam, loco stipendij. Quorsum etiam pertinet successio:
Nam si quis Fabricensium sine liberis vel legitimo hærede intesta-
tus decessisset, bona ejus deferebantur sociis qui velut ob debita col-
legarum suorum attinebantur: ita successionis solatio vicissim, re-
creabantur. l. 5. C. de hered. Decurio. Guther. d. cap. 12. pag. 513. Pro-
prium (certè non omnibus scholis commune. l. 7. ibi: qui devotioni
nostræ deserviunt. C. de Excusat. mun. 10. 47.) beneficium est, quod
domus eorum, ubicunque tandem locorum constitutæ, à metatis
eximantur. l. 4. C. de metatis ubi d.

XIIII.

*Applicatio
bonorum juris*

Et hæc quidem de Fabricis & Fabricens. in Imperio Romano,
cum penes Imperatores cuncta Regalia incommunicabiliter reside-
rent, obtinebant: postea quàm verò Imperii Statibus Regalia etiam

com-

communicata sunt, *Paumeijster. de iurisd. lib. 1. cap. 4.* hâc parte jus im-
mutatum fuit. Initio enim i.e. translato in Thraciam, deinde in
Francos & Germanos, Imperio, loco Proconsulum, Præfectorum,
& Præsidum, sub quibus nominibus antea provinciæ regebantur,
Comites varii generis constituti sunt. *Thom. Michael de iurisd. thes. 180.*
& variis inde hostibus ingruentibus, Liminalarchæ seu limitum de-
fensores *Marth. Stephan. lib. 2. de iurisd. part. 1. cap. 6. num. 92. fac. textus*
1. feud. 14. pr. Amaya ad l. 1. C. de fund. limitrophis, pag. 226. sed tempo-
rarij, solisque stipendiis ac salariis remunerati, *Ioachim. Stephan. lib.*
1. de iurisd. cap. 3. num. 37. Postea verò, ut statum hostium melius di-
ficerent, in provinciis ad vitæ tempus sunt relictæ, nec nisi sceleris
convicti, aut alia magna ex causa, avocati. *Paul. Emil. lib. 1.* Deni-
que urgentibus Imperii fatibus, partim ipsi provinciarum remotiorum
præfecti, diuturnæ Imp. absentia & locorum distantia occasione
captâ, publica iura ad se traxere, suæque potestatis fecere, *ut olim cen-*
sebat Klocken de iure vet. th. 19. partim Imp. quod sibi vel liberis Impe-
rium firmarent, multa de Majestatis iuribus proceribus & statibus
ultrò concessere, v. *Dn. Ioh. Stuckium disput. Academ. 1. §. 44.* atque
ut præfectos adversus hostes alacriores efficerent, provincias ipsis
appropriarunt, certi, hos eò fortius sese gesturos, quod scirent, quic-
quid detraheretur, sibi met periturum, *Vultej. d. 1. feud. 1. v. omnino*
Arnif. 2. relect. polit. cap. 3. §. 5. num. 18. & cap. 6. §. 5. num. 124. Lehman.
in der Speirischen Chronik. lib. 4. cap. 1. Ant. Coler. de iure Imper. Rom.
thes. 958. Keckerm. disput. polit. ult. thes. 12. Besold. part. 1. de iure public.
1. 4. pag. 123. ubi ex sententia Iulij Pflugii immutationis huius originem ad
tempora Friderici II. Imp. refert.

Post hanc igitur mutationem, nomina Ducum, Marchionum,
Comitum, quæ administrationis olim fuerant, patrimonii facta
sunt, plerisque præfectorum eius ditionis, cuius iura antea defen-
derant, appellationem adsumuntibus. *Andr. Knich. exquisitè in*
tr. de superiorit. & regali territor. iur. cap. 1. num. 192. Bachov. 1. di-
sp. Treutl. 23. th. 1. h. r. C. (quos idem ipsorum Historicorum & auto-
rum veterum loco allego, quod ex consilio P. N. Mozzii *tr. de Con-*
tract. Col. 1. num. 7. modernâ brevitate studiosis adduci debeant,
omissis antiquis, qui per relatos allegantur.) Hinc nata Doctorum
hypothesis, quod postquam universale territorium & jus superiori-
tatis, ad principes translata sint irrevocabilitet, *Molin. in consuetud.*

CAP. I. DE FABRICIS ARMORUM.

Paris. tit. 1. de mater. feud. §. 1. gl. 5. in verbo le fief. num. 49. & 59. tantum ij possint in suo territorio, quantum Imperator in Imperio Weseub. & allegati in paratit. C. de LL. num. 3. Bachov. d. disput. 23. th. 1. h. t. C. quod, quatenus intelligendum sit, declarat fusè Reinking. lib. 1. rr. de regim. secul. & Eccles. cl. 5. cap. 6. Heinric. Klock. de jure velti-thes. 10. frustra vellicante Lampad. part. 3. de Rep. G. c. 3.

XX.

Eadem ferè potestas successu temporis acquisita etiam fuit liberis Imperii comitibus, & Statibus aliis, regali eminentia claris: *Bachov. 1. disput. 3. thes. 6. g.* Horum titulos & nomina à Germanis ad Romanos, fuisse traducta, sunt qui ex illis Taciti verbis colligant: Nec rubor inter comites aspici. Gradus quin etiam & ipse comitatus habet, judicio eius quem sectantur: Magnaque & comitum æmulatio, quibus primus apud principem suum honos: Et principum, cui plurimi & acerrimi comites Hæc dignitas hæ vires, magno semper electorum juvenum globo circumdari; in pace decus, in bello præsidium. *Hactenus Tacit. in Germ. c. 3.* Hinc deinde sumpti iudices provinciarum & locorum: Quod *Besold. in thesauro præd. voce Grass* probat ex *LL. Ripuariorū c. 55. & 90.* ubi hæc verba sc. habeantur: Si quis iudicem fiscalem, quem comitem vocant, interfecerit. Eadem verba ex *LL. Ripuariorum* citat *Limnæus lib. 4. de l. P. cap. 4. num. 11.* Verum *cap. 55.* agit de *Rachinburgiis*, legem dicentibus (i. e. assessoribus comitum, qui adsiderent illi in burgo consilii causâ. *Voss lib. 2. de vit. Sermō. c. 16. pag. 262.*) Nonagesimum caput autem planè desideratur. Habetur verò locus in antiquo diplomate regio; uti testatur *Vossius d. lib. 2. c. 3. pag. 214.* ubi similem locum ex *Aventin. lib. 7.* profert, sic notante: quos nos graphios, literatores, Comites, vocant. *Conf. text. 1. feud. 26. ibi: à comite vel populo jurare compellatur. Ac clarius in 2. feud. 27. §. 2. ubi iudex & comes pro synonymis accipiuntur.* Denique & ista officiorum atque functionum vocabula in dignitatis perpetuæ symbolum adscita sunt. *Vid. Besold. d. loc. in rr. de jure comitum peculiari.* Et ab Imp. tandem ipsis, quatuor insignes familiæ ad Quatuorviratum *Vid. post alios Dan. Orton. c. 18. §. 11. p. m. 447.* in hoc magnitudinis fastigio constituendum, accensæ fuere: Comes nempe (1.) *Svartzburgensis* (2.) *Cli-venensis*, qui hodiè est Dux, (3.) *Ciliensis*, cujus generatione extinctâ, totum jus ad serenissimam domum Austriacam devolutum est: & (4.)

& (4.) Sabaudia; qui etiam in principum ordinem est adscitus. Dan. Otto. d. loc. ac ita soli Schwarzbürgenses in Thuringia rerum gestarum gloria, ut & possessionum amplitudine illustrissimi (ex quorum etiam Gente fuit Guntherus contra Carol. IV. Imperator electus) supersunt.

Eadem haut dubie ratione & civitates, (quæ omnes antea Imperatori subiectæ erant, & ab illo præsidēs datos habebant,) quædam Principibus cum tota provincia & ditione cesserunt, quædam speciatim Imperio ab Imperatoribus fuerunt reservatæ. Arnold. Engelbrecht de iurisd. Imper. thes. 53. Hinc civitates in Imperio aliæ liberæ dictæ & effectæ sunt, aliæ Municipales. Illæ vel omnimodò à cunctis aliis superioribus liberæ sunt, ita ut nemini præterquam Imperatori teneantur & simpliciter Liberæ dicuntur: vel modo quoddam & quadantenus liberæ sunt, ita ut in nonnullis causis alium etiam superiorem comiter colant & revereantur. Carpz. de L. Reg. c. 5. §. 2.

De prioribus Alciatus in l. censere. D. de V. S. inquit: solæ antiquam indolem retinuerunt in Germania civitates, quas Francas vocant (vel villas publicas, quæ regni & Reipubl. non principum essent. Marq. Freher. ad P. de Andlo lib. 1. cap. 16. vers. civitate.) ut enim, pergit Alciatus, hæ Imperii fastigium libenter agnoscunt; ita tributis se gravari, violentiâ urgeri, tyrannide opprimi non patiuntur. Et Trajan. Boccalin. Cent. 2. q. 6. solas in Germania civitates eam Reipublicæ formam invenisse scribit, quæ diuturnitate etiam cum Monarchicâ certare queant, hocque tam olim Græcos, & Romanos quam Italos quoque latuisse. Quamvis autem has iterum nonnulli distinguant in Liberas Imperiales Freye Reichs-Städte. vid. Wehner in observat. pract. verb. Freie Reichs-Städte. Isthanc tamen distinctionem parum huc facientem, omittimus.

Hæ igitur civitates cum in suâ Reipubl. tantundem possint, quantum de principibus supra diximus, Gail. lib. 1. de pac. publ. cap. 6. num. 10. Scip. Gentil. de iurisd. lib. 3. cap. 22. vid. den gründlichen Bericht von allen vnd jeden der Freien vnd Kayserlichen Reichs-Städte Privilegien Imperiumque modernum non solum super principes, sed & civitates sit fundatum, P. de Andlo lib. 1. cap. 6. pari, quâ reliqui status, ratione, se & subditos suos armis instruere possunt. Quam in rem est Recess Imper. de anno 1555. vnd demnach ein Kriegs-vols in Roß / ubi statibus jus fabricandi & parandi tormenta belli-

ca, 36.

ca, Geschütz / Artillerie vnd munition, habendi armamentaria, Zeug vnd Rüsthäuser/muniendi & extruendi arces & fortalitia, tribuitur. Arnisaus *de iure Maieft. lib. 1. cap. 5. num. 8.* Quæ omnia ad Regalia pertinere docet Sixtin. *de Regal. lib. 2. cap. 5. num. 15.* Quæ Regalia, & superioritatis iura, quatenus civitatibus Imperii competant, vid. Besold. *de Civit. Imper. thes. 9.* Dan. Otton *de iure publ. cap. 12. p. m. 447. rr. nost. de metat. cap. 5. th. 12.* Bresl. *th. 37. & seqq.*

XXIV. Reliquæ civitates, quæ vel modo quodā vel simpliciter aliis subsunt, ad eorum præscriptum jus armorum fabricandorum & habendorum exercere debent, nisi quatenus singulæ privilegiis exemptæ sunt, quæ inquirere hoc loco supersedeo. Municipales certè adhuc hodiè privatorum loco sunt habendæ, *arg. l. eum qui vestigal. 16. D. de verbor. signific. Gail. 2. observ. 57. num. 8.* quod de Liberis civitatibus nequaquam dici potest. *Gail. ibid. num. ult. Paurmeister, lib. 1. de iurisd. cap. fin. num. 17.*

XXV. In summa: Principes isti, Comites, Barones, & Status cæteri, postq. Imperatori quàm Præsidi magis similes effecti sunt, Menoch. *conf. 302. n. 21.* ritè se comparant ad defensionem suorum terminorū, militibusq; suis & equitibus, quos antea suo sumtu aluerant, prædia per investituram conferunt, ut inde se alant, temporeque necessitatis sibi præstò sint. Quà de re eleganter *gl. ad art. 58. lib. 12. Iuris Saxon.* cuius verba non pigebit adscribere. Nachdem die Römern/ inquit, glossat. alle Welt bezwungen/haben sie auff eine jedere Landscheidung ja einen gesetzet / welchen sie einen Fürsten genennet haben (dict. qual. Fürstlicher.) vnd ihme ersliche Ritter zugeordnet / dieselbe hielt er den bey sich in der Kost : hierzu nahmen dieselben Fürsten alle der bezwungenen Leire Aecker ein / vnd was vnter denselben zuvermieren taugte / das thaten sie vmb einen gewissen Zinshauß / vnd hielten darvor ihre Ritter / Was aber überblieb / solches gaben sie den Römern. Nachmals als die Lande alle bezwungen vnd in Friede wären / fiel es den Fürsten beschwerlich für / die Ritter also sterhs auff ihre Kosten zuhalten / vnd darumb liehen sie ihnen die Güter im Lande / auff daß sie sich selbst vnterhielten / vnd dem Herrn dafür gebührliche Dienst pflegerten.

XXVI. Indeque porro patet, non solum magistratibus, qui superioritatem territorialem habent, concessa fuisse arma & armamentaria, cum sine horum præsidio finem illum, quem supremus concedens principaliter spectaverat, (provincia nimirum defensio-

ensionem) obtinere non potuissent iuxta dicta supra in protheoria. th. 9. Sed facultate in insuper communicatam, armandi quosvis homines istius tutelæ causa: Hinc factum, ut dilapsis ad sua prædia colenda militibus, arma singulis in manu relinquerentur, quò statim ad signum datum in procinctu forent (Vid. Pontum Heuterum lib. 7. fol. 341. ibi: ante Cæsaris Maximiliani tempus, Germanis, exteri peditis nullus erat usus sed urgente bello Principes & Respubl. pediti oppidis & agris excito utebantur &c.) maxime equitibus dei Ritterschafti / quo nomine olim nobiles præcipuè indigitabantur, Besold. 1. Polit. 11. num. 45. conf. Dn. Mey. ad Ius Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 1.

Porro, quia sumptus ex agris, non è publico ad victum & a- XXVII.
mistu militibus præbebantur, etiam collegia Fabricensium erecta, qui militibus arma fabricarent, corruptaque reficerent: ubi approbati collegio & jam quadantenus in numerum allesti, Fabricenses nominari ad eiq; possunt, quippe publica quasi autoritate ordinis sui, von E. E. Gutche / censiti & idonei iudicati, qui arma fabricent: Planè ut & hic titulus, de Fabricensibus, in eorum personis non omnino videatur exolevisse. Nam Fabricenses isti, etiamnum certo auctoramento, nec sine solennibus iniciamentis, titones suos recipiunt, tum artem doctos intra certa tempora ad conditionem liberaliorem & ut sic dicam, ad honores secundiciatus & primiciatus, Vid. Besold. 1. Polit. 12. th. 23. vel potius ad consimiles honorum gradus, pro illis introductos promovent: Neq; aliis temerè huic negotio licet vacare: nec fabricensibus istis, manum aliis negotiis & opificiis admovere fas est. Porro arma fabrefacta neque hodiè solutum est hostibus distrahere Et quæ alia comparationis emblemata & simulacra adduci possent: si id tamen foret vid. Quapertsch Landrecht lib. 4. tit. 1. §. 2. ibi: von den Lehrlingen und wie die sollen beschaffen sein. & seqq. item §. 7. ibi: daß die Lehrlingen im Lehri ihre reliqua aufheben sollen. §. 9. von Meisterstücken &c. add. der Römisch. Kais. Maj. Ratificirte Reformation Ordnung auff das Innengerische Gewerwesen: Summam dispositionis colligere licet ex iuramento præfectorum: auß der Eidesform so zu Zech und vier Meister lauffen: quæ ita habet: Ihr werdet einen Eid zu Gott dem Allmächtigen schwören / und bey euren Ehren und Erewen an geloben / dem Allerdurchleuchtigsten &c. erwählten Römischen Kaiser &c. getrew / gehorsam und gewärtig zu sein / der Zunft Hammerschmidt und Beschawordnung / treu sich

D

treu sich

irewlich vnd ehrbarlich nachzukommen / die Arbeiter zum Fleiß anzumahnen / vor Auſſtand vnd vnnöthigen Steigerungen ſo viel an Euck irewlich abzuhalten / was ihr darinnen vngleichs oder nachtheiliges vermerken werde / deſſen ſo dem Eifenweſen vorgeſetzt / anzuzeigen; ſonderlich aber ob die geſchwornen Siegel vnd Eifenbeſchauer in den Hämmeſen ihr Amt fleißig vnd ehrbarlich verrichten / achtung zuhaben vnd ſo die ſolches nicht thäten ſie darzu anzumahnen / oder den vorgeſetzten deſſen Eifenweſens die mängel anzubringen ic. Neque tamen diſſimulans conuerſa Reipubl. facie, plurima mutata & ad modernū ſtatū accommodata eſſe: uti vel ex collatione elegantis & lecti digniſſimæ Formulæ, ad præpoſitū Fabricæ armorum (ſic enim ſupplenda eſt Inſcriptio illa ex cap. 19.) de armorum factoribus, olim perſcriptæ, conſtat: quæ habetur apud Caſſiodorū in li. 7. var. 12.

CAPUT II.

De

Armorum Commercio.

I. *Commer-*
cium ar-
morum in-
terdictum,
etiam inter-
dictes, a Ju-
ſtiniano.
S Equitur, ex ordine cap. 19. 1. ut de armorum commercio diſpiciamus. Commercium aliquarum rerum abſolute interdictum eſt; aliarum ſecundum quid, certis tantum perſonis. C. A de contr. ab. em. th. 20. Weſenb. parat. de uſucap. num. 10. Illius generis ſunt res ſacræ, quæ tales l. 6. pr. l. 22. 25. 51. de contrah. empr. liber homol. 6. pr. l. 24 §. 2. l. 70. eod. tit. res publicæ. l. 22. l. 51. d. t. ubi C. 4. plures ſpecies recenset th. 24. & ſeqq. Hæ enim res uſibus hominum dominioque ſubici & in obligationem dedaci, alienarique & adquiri ſimpliciter nequeunt. l. 39. §. ult. de legat. 1. l. 1. §. 2. Quæ res pignor. l. 6. de contrah. empr. Vlpian. tit. 19. verſ. 5. Theoph. §. 2. l. de inur. ſtip. Ad genus poſterius, v. C. A. d. loc. th. 87. & ſeqq. quod Galli vocant; marchandiles de contrebande. Morn ad l. 2. C. quæ res export. perinet etiam interdictum de armorum commercio d. loc. 92. th. 92. Hoc verò reſpicit vel ciues Reipubl. Romanæ (quales omnes ſunt, qui in o. be Rom. degunt. l. in orbe Roman. 17. de ſtat. hom.) vel Barbaros. Quod ad ciues diſtinguendum inter ſus vetus & novum. Iure novo, à Juſtiniano omne armorum commercium

cium interdictum esse colligitur. ex Nov. 8r. ita ut ne inter cives quidem sit admissum, sed sub eadem pena quæ fabricatio, prohibitum d. Nov. 8r. cap. 4. ibi: & cetera. Siquidem fabricantes & deputati supplicii subijciuntur, si arma publicæ armamentatio non inferant, sed inter privatos distrahant, cap. 2. in fin. & privati fabricantes, qui extra numerum sunt, si tale quid agere conpertum sit, penam tam pecuniariam quàm capitalem formidare jubentur. d. Nov. 8r. c. 3. §. 1. adeo, ut arma etiam emporibus auferantur, sine pretii restitutione, publicoque vindicentur. d. cap. 1. in fin. denique & magistratibus, ad quorum curam hæc pertinent, graves penas Imperator interminatur, si commercium tale admittant, nec sedulo Mandata custodiant. d. cap. 3. §. 1. in fin. Ioachim Stephan. ad hanc Novell. 8r. num. 6. & ult. Dn. Mayus d. art. 1. num. 26.

Et hæc quidem ita Iustinianus Novella illa suâ constituit: an te ipsum verò arma promercii causâ habere licuisse docet aperte I. excipiuntur 2. D. ad l. de vi publ. quæ lex idem cum ista Novella committit solet. Antien Martheir criminali ad l. l. de vi publ. & priv. num. 4 pag. 487. Anigi ut dicendum est (1.) diverso Reipubl. tempore, diversa placuisse? An (2.) armorum licitorum commercium intelligendum est quibus quis in venatione itinereve utatur, juxta l. 1. D. ad l. ut ita (3.) arma quæ supra definita sunt, hoc est, quæ ad id ordinata, ut illorum in prælio usus sit, habere domi privato aut possidere non fuerit integrum; Ea verò, quæ rudiora, sive venabula quæ ad venationem bestiarum aut usum itineris composita in commercio & manibus privatorum fuerint, 4. §. An temporaria illa interdicio sunt uti sentiebat olim Nobiliss. Dn. Jacobi Gorhamstedt. Qued supradere etiam videtur præfatio d. Nov. 8r. Et prohibet omnem commercii jure anteriori tant. in ad Barbaros pertransisse et l. 1. pr. de p. lib. & l. 2. quæ res export. colligit Colleg. Argut. de contrahend. empt. l. 64. Quamquam Novellam hanc omnimodò in usum revocandam esse censet Dn. Perez. in paratit. C. quæ res export. non deb. n. ult.

Hodiè pacato in primis Reipubl. statu, commercii istud inter cives ferè liberum est, ut paulo ante declaravi, nisi à territorii ejusve Domino singulari ex causa aliquando id prohibeatur: Quinimò cives specialibus mandatis ad armorum comparationem alicubi adstringi solent, eamque in rem inspectores delegati, qui num arma in promptu sint eaque expedita & polita, lustrent, quibus omnino

II.

Non aque olim.

III.

Neg. hodie, statum pa. circa.

parendum esse monet Paril. *conf.* 171. num. 19. lib. 4. *Decian. tr. Crim.* lib. 8 c. 3. num. 68. Et hæc de civibus. *Conf. Anton. Matth. tr. Crim.* lib. 48. tit. 4. c. 4. p. 510. n. 1. *Dn. Berneg. q. 127. in Tac. Germ. Mey d. lo. n. 46.*

IV.

*Inter ex-
traneos ju-
gu prohibe-
tio.*

Barbari, elegantioris cultiorisque ingenii hominibus olim dicebantur exteri, qui diverso ab illis sermone uterentur, q. crassi lingues vel duri lingues. *ut ex dictione Agamemn. ap. Sophocli. in Ajaxe.* probat Mornac. ad l. 1. C. *Quæ res export. non deb.* Romani autem dicebantur & Imp. constitutionibus intelliguntur, omnes gentes, quæ Romana non erant, nec ambitu Rom. Imperii continebantur, l. *Romana* 2. C. de *Eunuch.* etiam ipsi fori. ut apud Liv. lib. 25. cap. 33. & lib. 28. cap. 17. v. *Alciatum ad l. scimus* 7. C. de *Palat. sacrar.* lib. 12. *Gothofr. ad l. 6. in fin. de bon. damnat.*

V.

De his tractat potillimum d. l. 2. C. *quæ res exp. non deb.* ubi habetur & prohibitio & pœna Prohibitio proponitur tum in sese, quod Barbaris seu legationis specie, siue alio quocunq. v. g. *anduciaru*, prætextu, Constantinopolim aut alioversum, ubi arma fabricantur, venientibus, neutiquam vendenda sint, cujuscuque generis arma, imo ne ferrum quidem vel factum vel infectum, ex quo ab ipsis arma cudi possint: Tum in addita confirmatione & ratione ab utilitate publica desumpta. Nam ut Tacit. 2. *annal. cap. 21.* loquitur Barbari à Romanis armorum genere facile superabantur, quod illis non lorica, non galea, ne scuta quidem ferro firmata essent: v. *idem de morib. German. cap. 43. & 16.* Quod si ergo ferro adjuti fuissent maximè id periculosum Reipubl. futurum fuisset. *Decian. d. l. 8. cap. 2.* Adeoque rectè Imp. sub pœna confiscationis omnium bonorum capitique periculo hanc in Barbaros distractionem præcavet. *Alexand. conf. 130. num. 7.* Sed & antiquitus lege Jul. Majest. tenebatur, cujus operâ hostes populi Romani armis, telis, equis, pecuniâ, aliâve quâ re adjuti erant l. *cujusque dolo* 4. D. ad l. *lul. Majest.* Imò ne contem quidem ferro subigendo accommodam, vendere iis licitum fuit l. *contem* 11. D. de *publ. & vectigal.* (unde apparet arma hoc loco paulò latius dici. *Decian. alleg. loc.*) Quanto magis animadversionem merebitur ille, qui conficiendi machinas bellicas, incognitam ante peritiâ, Barbaris detexerit l. *his qui* 21. C. de *pan.* Cujusmodi factoris autorem nominant Troilum Pignatellum, qui inestabili Christianorum malo Turcis tormentorum conficiendorum rationem tradiderit, *Zwinger. theat. vit. hum. p. 3581. Panciroll. de N. R. lit. 18. p. 665.*

Quam-

Quamobrem & Papa Romanus hodiernum die Jovis, qui Paschatos festum antecedit, more antiquitus recepto, diris inprecationibus devovere atque exsecrare solet illos, qui Saracenis, Turcisve arma subministrant. Schleidan *lib. 3. histor.* (Formula extat in Bulla Paschali S. Cœnæ Ann. 1536. sedente Paulo III. promulgata: §. 7. ibi: Item, excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera atque bellica instrumenta, ligamina, canabem, funes, tam ex ipsa canabe, quam ex alia quâcunque materia, & ipsam materiam & alia hujusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis & aliis Christi nominis inimicis. Nec non illos, qui per se vel alios, de rebus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas & Christianæ religionis inimicos certiores faciunt, illisque ad id auxilium consilium vel favorem quomodolibet præstant. Non obstantibus quibuscunque privilegiis & concessionibus, quibuscunque Principibus & Dominis sive privatis personis per nos & prædictam sedem hætenus concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari) Quemadmodum & jure Canon. venditores ejusmodi excommunicari jubentur & servi capientium efficiuntur. *C. ita quorundam 6. c. ad liberandam 17. ext. de iudic.* Quod Dd. ita interpretantur, ut ne quidem intentio deferentis sit requirenda an ut Christiani iis impugnentur, an verò lucrificandi consilio quis arma vendiderit; sed sufficiat ad criminis hujus consummationem arma Barbaris vendita fuisse. *Alex. d. conf. 130. post. num. 1. quem refert Boer. decis. 178. & Clar. lib. 5. sentent. §. fin. quest. 77. num. 25.* Respicendum enim ad id, quod lex coercere voluit, sc. venditionem, *v. quæ pene in simili disputantur ad l. si quis 3. D. quod quisque jur. in alt. ubi Wesenbec. in paratit. num. 2. itemque ad l. Corn. de Sicar. num. 16.*

Imò hujusmodi prohibitiones adhuc quotidie etiam inter populos Christianum nomen profitentes, pessimo luctuosissimoque exemplo inter se belligerantes, frequentantur. Sic anno 1563. Li. oni contra Lubecenses ap. Ferd. Imp. egerunt, ne cum Mos. istra tractarent. Imp. autem pronunciavit, providere debere Lubecenses, ne ardente inter eos populos bello, ex armorum importatione ullum Imperio periculum creetur, *Thuan. lib. 63.* Hoc modo & anno 1594. in ordinum Belgicorum consilio disceptatum fuisse *Thuan.*

*Etiam nunc
hodie dicitur.*

lib. 6. *hiflor.* refert, an commeatus & armorum, ceterarumque rerum commercium & vectigalia pro vectione pendere solita, hostibus & incolis ultro citroque permitterentur an prohiberentur? Hic nonnullos proposuisse, quod urbes atque adeo provinciae maritimae ex negotiatione quæstum facerent, pecuniaque ex vectigalibus collecta maxime ad belli sumptus necessaria essent: Aliquos contra advenisse, quod piaculum magnum probrumque sit, commodi causa publicum hostem alere, quasi subvecti ne illa prohibeatur, brevis fame & rerum necessarium pecunia periturus sit, sublatâ scilicet sustentandi arbelque obsidendi facultate. Et has rationes tenuisse affirmat, ad Edictum compendium, quo, præscriptionis poenâ additâ, commeatus armorum ac ceterarum mercium ad hostes, & ab hostibus ad provincias unitas subvectio, prohibita sit. *Briff. in Codic. Henric. lib. 14. tit. 12 §. de fensins de traissporter hors nostre Royaume armes, barons & routes fortes de munitions de guerre.* Eamque prohibitionem supposito bello legitimo, merito iustineri, probat Coll. Argem. ad L. *lul. de vi publ. lib. 10. num. 11* Et quidni hoc us ubique sartum tectum conservemus: cum & Turca non facile permittat, ut gladius suus leviter incurvus, (qui illis *Kilitich* dicitur) ad externos natalis exportetur, *Philip. Camerar. horar. fac. siv. Cent. I. cap. 76. Dn. Bernegg. ad Tacit. Germ. q. 20. Ludovic. Servini volum. 2. de ses plaideurs. Orat. 11. pag. 248. ubi tamen Regi suo persuasit, ne observantia sancti eius à federatis acerbè nimis exigatur.*

VIII.

Sed quid de vaginis armorum dicemus? Fingamus enim reliquarum rerum commercium permitti, armis duntaxat exceptis. Uti quæstionem in facto contigisse memorat Petrin. *Bell. fr. de re milit. par. 9. tit. de saly. conduç. n. 26.* Fuerat, inquit, conventum inter belli duces, ut armis cujuscunque generis exceptis, reliquæ merces, ultro citroque impunè deferrentur, fortè mercator vaginas ensibus recondendis attulit, is in commissum incidisse dicebatur cum armis deferri prohibitis, etiam vaginæ, ut accessorium, prohibere, censeantur: quærebatur an jure. Ita putat post Rebuff. Alberic. *Gentil. in l. ferri propriè 235. de V. S.* Verum negativa verior videtur (1.) quod armorum nomine vaginæ non veniant ut ex dictis supra in protheoria liquet. (2.) quod ideo arma excepta videantur, ne hostis validior reddatur, per d. l. 2. *C. quæ res exp. non deb.* At de vaginis istud

CAP. III. DE POSSESSIONE ARMORUM, 31
 illud prædicari non potest. Menoch. A. I. Q. cas. 95. n. 23. & si q. Vix quicquam contra valet, quod se vaginas ad arma referant neque sine vaginis ferè conseruari possint Id enim nec ulque verum est, nec valde stringit. Nec argumentum à cotis prohibitione obstat d. l. 11. d. publican. Diverſa enim ejusdem est ratio, cum ferro subiigendo necessaria sit. d. l. 11. Plin. 36. cap. 22. sic ut etiam hoc casu cotis, non impunè ad hostes transferri posse arbitremur. Refertur simile Athen. decretum ex Demosth. orat. 4. de fidei. omissum à Sam. Petit. lib. 5. de Il. Atticuri s. ubi tamen de ficu, ligno, pice, non exportandis interdicta colligere allaboravit.

CAPUT III.

De

Possessione Armorum, permissa vel interdicta.

CUM tantoperè Romani circa armorum dispensationem solliciti fuerint, ut neque fabricationem, neque commercium illorum privatis permiserint: Videndum nunc, an & possessionem armorum propriè dictorum, privatis ademptam voluerint. Et Justinianus quidem suâ sanctione Novellâ, quæ de armis inscribitur, armorum commercio in posterum civibus interdixit: simulque præsidibus provinciarum serid inhibuit, in l. ult. C. de metat (à Cujac. restituta) ne dum per provinciam oberrant, pretia accipiant, neque arma auferant, (unde liquidò colligitur auferri voluisse, ubicunque reperta arma. l. 4. C. de vestibus holoberis. l. 6. §. 1. & 2. de extraord. crim.) Sed ut jam antea notavimus, temporaria interdictione, neque ideo possessione armorum eorum quæ antea quæſiverant interdixisse illū penitus omnibus, judicabat jam olim Dn Jacob. Gothofredi, cui sententiam hanc totam imputamus, cum olim aliter sentiremus. Nec audiendos putabat eos, qui ab istâ commercii interdictione, ad possessioni veterum armorum jam antea quæſitum, omnimodam interdictionem, argumentantur Menoch. de A. I. Q. 394 n. 24 Quod enim, argutantur, nulli privato armavendere licuisse, ergo nec habere: id hætenus largiebatur: paulatim ex-

I.
 Possessio
 armorum
 an privatis
 adempta
 à Justinia-
 no?

mente Justiniani rem eò perducendam fuisse, post sæculum fortè, armis veteribus absumptis, vel rubigine exesis: sed hunc scopum, quamlibet retentis veteribus armis, Justinianum assecuturum fuisse, quod & initio Nov. prodat, & cap. 3. ibi: hoc factò & subtiliter observato, licentia penitus nulli dabitur, neque civitates inhabitantibus privatis, neque villis incolentibus rusticis, armis uti adversus alteros. Et hæc de Justiniani mente, vel potius nonnullorum Interpretum: Alii enim generaliter interdictum hoc enunciant, uti Joachim. Steph. ad d. Nov. 85. num. 6. ibi: Et sic primò interdicatur privatis ne arma fabricent, vel opus publicum fabricandi habeant. Fabricensibus similiter interdicatur ne privatis fabricent: privatis ne emant, gerant, aut habeant: (præcipuè rustici ac coloni, quibus cura agriculturæ incumbit) Nec quoq; civibus, oppidanis: sed solùm militibus, qui in expeditione vel acie sunt, armorum gerendorum sit facultas. hæten. Steph.

II.
privatim à
laboribus
Legum
antiquioribus.

De vetustiore ante Justiniani Novellam jure, distinctius inquirendum. Et quantum ad devictas gentes, vel etiam rebellantes civitates attinet: Romani temeritatem esse judicabant, si ipsis arma possidere permetteretur. Tacit. 2. hist. 6. Sic Julius Valens Viennenses in Galliis rebellantes armis publicè multavit. Idem 1. Hist. 6. Et omninò solenne hoc fuit: dedere Imperatorem, arma ponere victos jubere. Liv. lib. 4. cap. 10. Hinc Faleriorum Legati ita perorant: Mittere, ajunt, qui arma, qui obsides, qui urbem parentibus portis accipiant. Idem lib. 5. cap. 27. & lib. 21. cap. 57. Postero die, deditioe facta, Viſtuyienses prasidia intra mania acceperunt, jusque arma tradere, cum dicto paruissent, signum repente victoribus datur, ut tanquam vi captam urbem diriperent. Ita Publ. Ostorius Britannia prætor, cæsis qui se in agros sociorum effuderant, hostibus, his quos consecratus erat è disiectis, ne rursus conglobarentur, insensaque & infida pax non Duci, non militi requiem permetteret, arma suspectis detraxit. apud Tacit. 12. Annal. 31. Sic & Cæsar omnibus armis ex oppidis collatis, devictos in fidem recipere solitus fuit, ut scribit ipse lib. 2. de bell. Gallico. Ita alii quoq; victores procedere consueverunt. Quamquam aliquando singularibus ex causis arma devictis relicta legamus. Quam in rem aliquot exempla de Trans-Alpinis Gallis & Liguribus, quibus arma à militibus Imperatoribus detracta senatus reddi jussit, ex Livio decerpta, videri possunt apud Ambrac. lib. 1. dissert. polit. discurs. 5. p. m. 35. Nam ex prudenti & arcano consilio Herennii Pontii Samnitis.

CAP. III. DE POSSESSIONE ARMORUM. 39

nitis; si sine noxia victus dimittatur, fida æternaque ob beneficii memoriam pax. Arma adinere jure belli quidem licet, sed ademptio ista cum injuriæ speciem contineat, nec amicos aut fidos parit, nec metum hostilitatis tollit. *Vid. Liv. lib. 3. cap. 3. Arnif. 2. relett. pol. lib. 2. sect. 8. num. 80.*

Eandem legē & necessitatem abstinendi ab armis etiam Romanis aliquando impositā legimus. Sic enim olim in fœdere, quod post expulsos Reges cum pop. Rom. icit Porfenna, nominatim comprehensum fuit, ne ferro, nisi in agricultura quis uteretur, ne stylo quidem scribendi causa. *Plin. lib. 24. cap. 14.* Quod Isidorus ita explicat: jussisse Romanos, ne ferreum graphium quis haberet. *Arnif. de jure Majest. lib. 2. cap. 1.* Postea quoties exercitus Romanis ducendus aut armilustrium instituendum erat, arma ex rupe Tarpejâ descendebantur. Unde illud Lucani: *jam rupes Tarpeja sonat.* sic apud Livium habetur *lib. 2. cap. 52.* octo millia Juvenum validorum in magno metu victoris Annibalis ex servitiis empti, prius sciscitatos singulatim, vellentne militare? publicè armatos fuisse. Et apud eundem *lib. 3. cap. 15.* In tumultu servorum alternas voces, ad arma, & hostes in urbe sunt, auditas; Consules & armare plebem & inermem pati timuisse: Deditse tamen arma, non vulgo; tantum ut in incerto hoste, præsidium satis firmum ad omnia esset. Et apud Tacit. *1. Histor. 34.* Galbam aperire armamentarium iussisse, *v. cap. 80. inisd. lib.* Latinis idem observandum fuisse vel ex illo Livii *lib. 2. c. 30.* apparet, ubi in hæc verba scribit: Æqui Latinum agrum invaserant. Oratores Latinorum à Senatu petebant, ut aut subsidium mitterent aut seipsos tuendorum finium causâ arma capere sinerent. Tutius visum est, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma. *conf. 1. Sam. 13. n. 19. & 20.*

Ex quibus tamen omnibus non rectè inferri censebat Dn. Gothofredus possidere arma regulariter & ordinariè nulli licuisse: Cum illud tantum rectè colligatur: his quibus arma non suppetere, in subitaneo & promiscuo delectu arma publicè data fuisse. Nec juvabant opposites, alia loca quæ docēt, Romanos Magistratus modò in urbe Româ, modò in provinciis nonnullis edixisse, Ne telum quis haberet. seu ne ullum telum in urbe vel provincia esset, apud Cic. *in 5 Verr. Val. Max. lib. 6. c. 3. Plin. lib. 34. c. 14.* de quib. & Menoch, & T. Decian. *dd. loc.* Quemadmodū & Lipsius refert Plinii tempore,

E

edictum

III.

IV.

dictum extitit Cn. Pompeij Mag. in III. consulatu vetantistelum unum in tota urbe esse. *in orat. lenens. 4 pag 56.* Nam & hoc extraordinem ob tumultum vel latrocinia ita sancitum fuisse, perhibebat

V.

*An L. Julia simpli-
ter prohibe-
re posside-
re arma?*

*Ita Solunt
nonnulli
quorum*

Ut ad *L. Iuliam* propius descendamus, cuius autorem existimamus esse J. Cæsarem (et si Hotom. & Matth. ab Augusto latam contendunt: Quod sane Suetonius in recensione illa legimus, quas de integro Augustus sanxit *c. 34. in eius vita.* non prætermisisset: qui idem Jul. Cæsarem pœnas facinotum jam ante auxisse testatur, in Julio *cap. 22. v. Vultes. & Giphani. ad §. 8. Infit. de public. lud.* Paret igitur quis non verisimile, ut Jul. Cæsar inter minus fida Imperii per vim occupati: (Plutarch. in *Cæsare. Flor. lib. 4 Div. lib. 44. Oros. lib. 6.*) initia, populo arma in manibus reliquerit, non ignarus cuncta in illorum manu esse, quibus arma sint *v. infr. part. 2. cap. 10.* Verum neque probabile est, hoc medio Jul. Cæsarem usum fuisse, neque hoc ad rem facit; abunde enim Jul. Cæsar suæ quidem severitati robustissimis militum legionibus; civium autem in urbe salutem eâ ratione cavet, quam *L. sua Julia* complexus est, ne quisquam cum telo ambulare posset in publico.

VI.

Rationes.

Atqui *L. Julia* coërcetur initio, qui arma, tela, domi suæ, agrove in villa, præter usum venationis, vel itineris, vel navigationis coëgerit. *l. 1. D. de L. Iul. de vi publ.* Excipiuntur in *l. 2. arma*, quæ quis promercii causâ habuerit, quæque illi in hæreditate obveniant: Iterum in *l. 3. §. 1.* eiusdem legis *Julia* reus fit, qui pubes cum telo in publico fuerit. Hic jam olim Accursius verbum *cogere*, quod in *d. l. 1.* reperitur, interpretatus est per *habere*: (quod ipsi haud dubiè suggestit exceptio in *l. 2. & l. 9. d. t.* quæ debet esse de regulâ, per vulgata:) Hoc sensu ut ea vox ad conatum satagontis arma contra prohibitionem habere & possidere trahatur; adeoque velut is, qui vel unum saltem hominem ad facinus aliquod patrandum habet, homines coëgisse dicitur in *l. prator ait. 2. §. sed et si unus 6. de vi bon. rapt.* Ita etiam, qui vel unum duntaxat gladium præter jus & fas acquisivit, arma coëgisse intelligitur.

VII.

Eandem sane sententiam reperias apud Menoc. *h. d. cas. 394. num. 28. & 57.* scilicet quod primo *L. Julia* capite prohibeatur, ne quis arma domi habeat, etsi vim nullam inferat; quasi tunc lex pro eo ad ha-

id habeat, ac si illa meditatione reposita sint, uti iis noceri possit. Idemque per hunc ipsum textum in curia Archiepiscopali Neapolitana decum fuisse, invenies apud J. Alois. Riccium. *decis. d. curia* 209. num. 2. nempe ut pœna imposita arma gerentibus obtinere etiam debeat in detinentibus ea domi.

Denique & huic explicationi congruere videatur. *d. l. unie. C. ut armor. usus.* si & ibi *arma movere*, pro habere accipiatur: argumento alterius legis quæ in codice Theodosiano *lib. 15. tit. 15.* extat & *d. l. 1. m.* jungenda est; cuius cum inscriptio sit, *de equorum usu*, veluti huius *l. un. de armor. usu*: textus tamen *de licentia habendi equi pecor. us*, conceptus est: Rubrum & Nigrum ita se habet *L. 2. C. Theodof. quib. equor. usus concessus est aut denegatus.* Imp. Valentinianus & Valens *ad Bulephorum Conf. Campania. post alia*, ut omnes latronum conatus debilitari conquiescant, pastoribus rei nostræ, id est, lanigerarum ovium, pecudumve custodibus, nec non etiam procuratoribus & actoribus senatorum, habendi equi pecor. licentiam denegamus, sub hac videlicet interminatione, ut ij qui nostræ mansuetudinis statuta tentaverint violare, ab actorum supplicia tolerare cogantur. *Dar. III. Non. Octob. Altini, Divo Ioviano & Varro-niano. Coss.* Ex quo textu junctâ nostrâ *l. un.* hoc colligatur Imp. cum depredationes tollere vellent, quam exercebant latrones, & armati, ut inermes facilius opprimerent, & equites, ut facilius dilaberentur: utrumque hâc constitutione prohibuisse, nempe, ut nullo privato ipsis inscius & in consultis arma aut equos habere liceret.

Hæc & similia, Alii olim diserebant: At Dominus Gothofredus è contrario disputabat: dictam *l. 1. ad l. lul. de vi publ.* nequaquam de simplici possessione; sed de coactione plurium & variorum armorum ad machinandam vim aliquam, prout verba sonant, accipiendam esse. Idem complurima docere: primum vocem *cogendi*, quæ utique non simplicem & nudam aliquam armorum possessionem indicet; verum plurium collectionem, congestionem, cumulum. Quod etiam rectè animadverterit Decianus, *tr. crimin. lib. 8. cap. 2.* qui idem inadvertentiâ dicam Accursio aliisque scribat itemque *cap. 3. num. 5.* verbum *cogere* Ictum non sine mysterio usurpare maluisse, quam habere. Secundò, tres exceptiones quæ subiciantur id manifestissimè comprobare. Dicenim: cogere licere arma in triplicem usum, venationis, itineris, navigationis, Relinquerè; arma habere, possidere per *L. Iuliam* licuisse. Idem

VIII.

IX.

*Refutata
ex senten-
tia D. I.
Gothofredi.*

E 2

ex in.

ex inductione l. 2. patefigi. Et quousum *tertio* prohibitio recensita sup. *thes.* 6. l. 3. §. 1. nisi saltem telum habere licuisset? In quiebat.

X.

Nec valdè movebat virum gravissimum, quod à dissentientibus opposponebatur ex Edicto de vi bonorum raptorum; Regerebat n. in eo Edicto non tam numerum coactorum respici, quàm conatū, *Gadd. ad l. 40. de V. S.* vel conatum ibi non ad armorum possessionem; sed ad vim ablativam collimare. Dici etiam posse: Mentem & intentionem Pratoris vel in uno coacto; & sic collectivum hoc *familia*, in singulari verificari; Namque ex eadem Pratoris mente; etsi solus ille damnum dederit, verba Edicti non deficere d. l. 2. §. 7. ff. vi bon. rapt. Neque novum esse, ut collectiva hæc substantiva, vel in uno verificentur, ex mente legis aut testatoris.

XI.

Sanè quod ad Menochii auctoritatem attinet; Is sibi ipsi non satis constat: dum eodem casu num. 86. disertè, sed oscitanter, si superiora compares, in hæc verba erumpit: Arma in domo habere Lex Julia non prohibet. Quod scitum denuò laudat & consensu aliorum roborat *consil.* 1205. incip. *etsi docta.* ex Bursato lib. 3. *consil.* 33. num. 31. scribens: Prohibitionem *deferendi arma* non comprehendere eum, qui arma in domo retinet; etsi facile ea extrahere inde & deferre possit. Pari constantià Riccius in pr. d. *decis.* fatetur, ex juris dispositione per d. l. 1. posse teneri arma domi, & id magistraliter Decianum ostendere.

XII.

Restat l. unic. C. ut armor. usus: sed vocem, *movere*, pro *uti*, positam ibi esse plurimi docent. Neque contrarium ex conjunctione l. un. C. Theodos. de equorum usu, satis evidenter evincitur. Equorum enim possessionem & usum ibi pro eodem accipi oportere, ita Dn. Gothofredus probabat. Cum equorum usus itineris per Campaniam causâ prohibeatur, nullus autem equorum ibi usus fuerit nisi itineris gratiâ (in urbibus enim equi sedere non licebat, & bobus non equis Campania exercebatur) sanè vi ipsâ, habendi equini pecoris licentiam denegari, cum nullus alius quàm itineris causâ usus eorum esse posset; Sed non idèd è converso, cum armis uti seu gestare prohibitum sit, statim consequi, eorum possessionem etiam sublatam fuisse. Nam & publicè interesse arma, propter ingruentem de subito necessitatem, cives & subditos in parato habere. *Besold. lib. 2. polit. c. 7. num. 3. & seqq.* Sic ille.

Recen-

XIII.
Recentiores ita censent leges veteres hac parte indulgentiores
fuisse; ac paulatim principum constitutionibus arma privatis peni-
tius fuisse excussa. Nam *ante legem Iuliam*, arma tantum *in urbe* habe-
re non licuisse; Extra urbem licuisse. Id docere Ciceronem
pro Milone, cum scribit: Infidiatore & latroni, quæ potest afferri
iniusta nex? quid comitatus nostri, quid gladii volunt? quos *habe-
re* certe non liceret, si uti illis nullo pacto liceret. *Hæc Cicero.* Por-
ro *legem Iuliam* vetuisse etiam in agro & villa arma habere; Sed ex-
cepisse tamen legem tres illos casus: si quis ex delata hereditate, aut
salutis suæ causa, aut promercii gratia haberet. Et licuisse adhuc
Martiano tempore arma *promercii causa* habere, colligi ex constitutio-
nibus eius, qua vetat ea barbaris vendere *l. 2. C. quæ res export. non
deb.* Tandem constitutionibus *novis* armorum usum, atque pro-
mercium privati penitus interdictum esse: nec permitti, nisi com-
mercium parvarum machærarum, aut cultro-*rum*, quorum nullus
in *preliis* usus sit. *d. Novell. 85 cap. 4.* Ad quas machæras exceptio
legis Iulæ (de armis salutis suæ, vel itineris, vel venationis causa
paratis) trahenda nunc videatur. *Ita A. Matthæi lib. 48. ff. tit. 4. de vi
publicæ & privatæ. cap. 1. n. 4. pag. 487.*

XIV.
Sed hæc hæcra litio sine dubitatione transit: Nam ut alia tem-
pora & iura nunc mittamus, & de jure possidendi arma ex L. Julia
tantum loquamur: Sane exceptiones legi Iulæ additæ, tam latè pa-
tent, ut parum absit, quin vim prohibitionis planè elidant. Primum
enim si per legem Iuliam licuit arma habere & possidere, quæ jure
hereditario delata fuerint; licuit & plerisque civibus & plurima
quidem arma possidere? Quotusquisque enim civium non pater-
na vel ceterorum cognatorum, aliquando etiam plurimum simul, &
extraneorum aded, hereditate gavissus est. Tum si licuit arma ha-
bere promercii causa: promercium utique etiam fuit licitum. Er-
go & arma mercari: adeoque possidere. Denique si salutis suæ
causa licuit arma habere: (Sic enim illi loquuntur *forè ex l. 11. §. 2.
d. l. quæ tamen non de possessione, sed gestatione & usu tractat.* pro eo quod
in *l. 1. ad L. Iul. de vi publ.* dicitur vel navigationis jam cuivis possessori
paratis erit excusatio: causabitur enim quisq. se non offensionis sed
defensionis igitur arma habere. Quæ excusatio etiam est vitiliga-
torum in triviis.

XV.
Itaque meritò cum Dn. Gothofredo concludimus L. Iuliam
E 3 non

non de possessione tranquilla, & licita sed de turbulenta coactione, aut usurpatione prohibita tractasse. *per ea quæ supra thes. 9. deducta sunt.* Nec aliam nobis sententiam persuadere debet verbum habendi, quod in l. 2. d. 1. reperitur. Observandum enim est, ibi de exceptione, & casu opposito tractari: cum scilicet quis non coegerit arma ut iis vim faceret sed cum ea per hereditatē oblata, pacatē possederit. Unde eo fortius colligitur; cogere ad vim faciendam non licuisse habere a. imò & comparare ad usum honestum licuisse. Utcumque Justiniano deinceps pro ratione sui temporis & publici status, ut supra dicebamus cap. 2. th. 2. aliud forte placuerit, per Novell. 35. Minus movet l. armatos. 9. ad. l. lul. de vi publ. Neque enim ibi debuit Paulus an arma habere liceat, ad civilem usum: sed cum quis vim commisisse deprehensus est, & dubitatur, an armis vel sine armis vim intulerit, quis pro armato sit habendus: An ille tantum qui tela habuerit ad vim & occisionem imprimis apta & aptata, vid. sup. protheor. th. 4. & 12. ac quæ aliàs notari solent ad §. 5. de public. judic. & l. si calvitur 233 §. telum. 2. de V. S. An etiam ille, qui aliud quid haberet, quod nocere posset? Quod posterius obtinuit, ex ratione legis & generali vocis usurpatione. l. hi qui. 11. §. relorum. 1. Ad l. lul. de vi publ. 7. protheorema. 6. Eoque magis declaratur L. Juliam de possessione armorum non egisse: alioquin vel præcipua prædiorum instrumenta non licuisset possidere.

XVI.

*Conclusio
dispositio
mus de iure
civilis: Tum
qui & qui-
bus hodie
armorum
possessione
prohibere
soleant.*

Manet ergo hoc, neque L. Juliâ, neque Valentiniani aut Justiniani constitutionibus armorum possessionem penitus fuisse subditis ademptam: quæ & hodiè omnibus Imperii fidelibus regulariter patet, Decian. d. l. cap. 3. num. 55. Nonnunquam tamen ex usu Reipublicæ ad armorum ademptionem deveniri solet, ubi tumultus metuendus, aut sublesta est aliquorum fides; quod & posse Magistratum ex dicto cap. 1. manifestum est. Ita, præter ea, quæ de Romanis supra hoc cap. adducta sunt, de Xerxe scribit Plutarchus in apoph. quod iratis Babylonis ob defectionem, cum eos in potestatem suam iterum redegisset, armorum gestationem interdixit, iusseritque eos fidibus & fistulis canere, lenocuria & cauponam exercere, ac tunicas gestare sinuosas. Et ne toti simus in antiquis: Ita apud recentiores Historicos legimus; posterioribus sæculis ademptam fuisse possessionem armorum Senensibus, Thuan. lib. 15. hist. Genuensibus Guiccard. lib. 7. Florentinis, Machiavell. 11. hist. Florent. Montispeffulaniis

lanis tempore Caroli V. Francorum Regis, *Guaguin in eius vita*, Gandavensibus *Stedan. lib. 13. histor.* Et quid non tota die fit? Johannes Dux & Elector Saxonie (ut refert autor desſi Stamms vnd Anfunſſe der Herzogen zu Sachsen Magdeburgi An. 1587. imp.) kame an. 1525. ins Regiment; da die Bauren eine Auffruhr wider die Obriqkeit erregten: darumb lieſſ er in ſeinen Landen ſeinen Vnderthanen alle Wehr / als Harniſch / Büchſen / Spiß / Helleparien vnd dergleichen mehr nemen / alſo / daß keiner / bey verſiehrung Leibs vnd Guts in ſeiner Behauſung mehr dann eine Art oder Weibel / vnd ſo er vber Geld wanderte / ein weiß Seßblin eines Daumens dick / vnd ein Brodmesser ohne Spißen haben dörffte: vnd wo einer als ein Verächter dieſes Gebotts angetroffen würde / den hatte ein Jeder / der ſein Herr vnd mächtig ſein fundre / ohn alle Straff machr zuenſleiben vnd vmbzubringen.

Venetorum Reſpubl. inſtitutum Pompei M. (*de quo theſ. 4.*) etiamnum retinet. *Lipl. deat. 4. p. 56.*

Quod autem inter Politicos diſceptatur; an ſubditis pacis tempore, arma permittenda ſint, poſt Tholoſan. *lib. 23. cap. 9* hiſce diſtinctionibus Dn. Bernegg. *queſt. 121. in Tacit. German.* determinat:

Inſtitio inquam diſtinguendo in ter arma

Majora: qualia hodie ſunt, fuſiles machinz, colubinz, ſalamandrz, baſiliſci, crocodili & quæ alia ad murorum demolitiones, excogitata tormenta ſunt, quæ tanè non ſine ratione privatis interdiciuntur.

Popularem: ubi quia in plena libertate vivitur, inquit, armorum promiſcua permiſſio non modo licita, ſed etiam ob maiorem, ciuitates Reſpubl. obnoxia ſummaliorum invidiam inſidialique, neceſſaria eſt. ideoque illi etiam ſolent mandari: Sic tamen ut ſacerdotibus & Academicis illis carere liceat.

Optimatum: ubi tempora ſunt vel

Pacata: tum vero armorum poſſeſſio ſubditis rectius interdicitur. Hæc Dn. Bernegg.

Cj c15.

XVIII.

Oportet autem armorum possessionem expressè interdicti. Neutiquam enim assentiendum est iis, qui statuunt, armorum usu interdicto, & possessionem prohibitam intelligi; siquidem hæc, usus armorum de quo nunc agimus, & possessio nuda, separata sunt, à quibus nulla est illatio, per vulgata. *Vide Decian. d. lib. 3. cap. 2. & 3. num. 5.* ut adeò Senatores Curie Archiepiscopalis Neapolitanæ, potius ad constitutionem Pontificum & ad eorum interpretationem extensivam Authenticamque (*de qua vide eleganter Rensh. lib. 2. class. 2. cap. 11 de regim. secul. & ecclesiast.*) quam ad jus civile per interpretationem usualem aut doctrinalem respexisse videantur, quando contrarium pronunciarunt. *d. decis. Neapolit.* Nam Pius IV. constituerat, ut detinentes archibufeta domi suæ eadem pœnâ afficiantur, quæ portantes: Quod idem Pius V. ad possidentes pignones, extendit.

XIX.

Ubi ita expressè cautum vel declaratum est, (*nam alia lex est constitutiva quæ jus novum constituit; alia declarativa, quæ jus vetus declarat, Widdrington. de juram. fidel. cap. 1. sect. 1. num. 4*) ne arma habere vel possidere liceat, duo præcipue à pœna prohibita possessionis liberare quem, volunt Dd. (1.) ut non intelligantur ea arma, quæ quis jure pignoris, non dominii detinet. *Bolognes. conf. 25. num. 23 Riccius d. l. (2.)* Et illum excusandum putant, qui parvo tempore arma prohibita domi suæ tenuisset. *Bertaz. conf. 217. n. 2. Riccius ibid.* Verum enim verò ubi Magistratus simpliciter cives exarmatos esse vult, nullo obtentu, nequidè promercii aut hereditatis, arma detineri possunt, hæc enim & similes causæ excusant quidem à præsumptione doli, ne machinandi quid contra Rempubl. aut civis animo ea quis detinere dici possit, *arg. l. 2. ad l. ital. de vi publ.* non autem ut possessio, (cujus vel exemplum metuendum est) contra specialem prohibitionem omnino iustificetur ac perpurgetur.

DE
ΑΦΟΠΛΙΣΜΩ,
sive
EX ARMATIONE CIVIUM.

C A P. I.

Quo ostenditur:
Ad Reipubl. tutelam & tranquillitatem
pertinere armorum custodiam; Ideoq; eorum usum
aliis; ac ne civibus quidem, temerè permit-
tendum esse.

§. 1.

Summa Reipublicæ tutio, (i. e. præcipua, certa,
suprema & perfecta i. d. de impens. in rem dot. sac. l. 67.
§. 1. de Rit. nupt. l. 73. de Legat. 2. vid. Dn. Broun Com-
ment. de posses. §. 90. pag. 14. Securitas & tranquillitas
Reipublicæ suis prædiis immixta) de sine duarum rerum provenit:
Arma, vim, atque Legum; Exinde enim, inquit imp. noster Iustinianus,
in Const. summa: C. de Iustiniano Cod. confirm. vim suato manens, fe-
lix Romanorum genus, omnibus anteponi nationibus, omnibus-
que gentibus dominari, tam præteritis effecit temporibus, quam,
Deo propicio, etiam æternum efficiet. Illorum etenim alterum,
alterius auxilio semper, (etiam pace iam sancta,) eguit: Et tam mi-
litaris res legibus in tuto collocata est, quam ipsæ leges, armorum
præ-

præsidio sunt servatæ. *Concord. Novell. 24. 25. 26. & Præam. Infr. Camerar. hor. subcis. part. 1. cap. 2.*

2. Fateor Imperatorem *Arma* hic potissimum usurpare metonymicè, pro virtute bellicâ, in universum; quemadmodum Sulpitia Poëttria, apud Jul. Cæsar, Scaliger. *lib. 2. Ver. Poet. catalis.*

— Duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput, Virtus belli, & sapientia Pædis.

Vid. Protheor. de armis in genere. §. 2. pag. 4. Eoque belli & pacis arbitrium, pene solum Principem, in statu Monarchico, relinqui: Interim ea etiam, quæ belli occasionem præbent, cautè tractanda, nec cuiquam privato permittenda esse. providi principes sedulo, functionibus suis prospexere. Gadelin. lib. 5. Comment. de iur. noviss. cap. 3. num. 1. Sunt enim arma, opus, Nigino (fabul. 174.) censens, quod mortem generat, & salutem; quod simul interitum peccantium continet, ac custodiam bonorum, contra improbos, necessarium semper auxilium.

3. Ut autem temporibus turbidis, & ubi metus ab hoste ingruit, meritò principes subditos fideles, in armis, ad quæcumque vim avertendam, paratos habent: ita, pace iam reducâ, ad firmentum diuturnæ tranquillitatis, nihil æquè conducit, quam instrumenta seditionum ac turbarum, penitus è manibus exerce, & non, nisi longè ex causa, civibus indulgere.

4. Sereniss. Elect. Saxon. apud Chemnitium, in *hister. bell. Suecic. part. 1. lib. 4. §. 36. pag. 398.* pronunciat: Si non unicum, certè præcipuum, diuturnæ tranquillitatis constituenda, remedium esse: Undiquaque arma, & ex omni parte, bona fide, deponere, atque in vaginam recondere, ligas, contumelias, & uniones solvere, atque Imperii Legibus fundamentalibus, salutaribus constitutionibus, Decretis circulatoriis, & Ordini Executionis acquiescere: ita enim deinceps, omnibus machinationibus, dummodò leges memoratæ observentur, & subnascentes malum, in herba opprimatur, egregiâ fiducia occurrì posse. Dum porò & hoc providetur, ne collectiones & convocationes militum, in Imperio, ullo modo instituantur, vel admittantur: nisi ex communi Ordinum consensu. Nec discrepat sententia prudentissimi Nestoris, cui hostes,

ARMA TENENT CIVIBUS PERMITTENDA NON ESSE. 43
hostes etiam, in veterata prudentia, & summa perspicacia, lau-
dem tribuunt, vid. Joseph. Riccius, Clericus Regulari, lib. 5. de bellis Ger-
manicis, pag. 612. cui Cardinalis Richelius discedenti a visitatione,
hoc attribuitur, numeri nostris inclusum, memoratur cecinisse:

Magnus eras absens, superat presentia famam,
Spargerat hac meriti inferiora tunc.

Hic, inquam, illustrissimus Regni Suecix Cancellarius, rerum ge-
narum, & prudentia gloria, nemini secundus, cum à Bogislao, Po-
meranix Duce incluto, Anno huius seculi 11. rogaretur, ut invi-
sissimum Regem suum, ad pacis consilia flecteret, prudentissimè,
ut semper, (quicquid Rucini dist. loc. excipiat, sic ad istam quoque ob-
testationem: (ut refert Chemnitzus d. part. 1. lib. 1. §. 20 pag. 28.) re-
gessit, & respondit: Regem suum divina gratia, usu etiam, atque
disciplina prudentium, hactenus sic instructum, sic eruditum esse,
atque iam inter prima Reipublice gubernanda precepta, seu ar-
cana, tenere: Statum & securitatem Regni sui, nequaquam unius
viri, quantum ille fuerit, promissis & sincerationibus, live
scriptis, committendam esse; sed realem ubique cautionem desi-
derari, in primis eam, quæ pendeat ab axioma probatissimo: Ar-
mata, contra armantem; vel mutuo deponi arma.

5. Dicta sunt hæc de exarmatione publica populorum. Nec
minus tamen vera deprehenduntur, si ad privatam civium exar-
mationem trahantur. Etenim in Eorum, qui arma tenent, ma-
gis positum esse, ut quæta vel turbulenta sit Respublica, iam o-
mni censuere Aristot. 4. polit. 8. Et Cyrus, apud Xenoph. Cyropad.
lib. 7. Itaque periti publicæ tranquillitatis sponsiores, non
solum publicè arma Saxo Tarpejo inferre iusserint, quoties Jani
templum claudendum esset; Vid. Arnif. de iure Maiest. lib. 2. cap. 5.
num. 7. nec hostibus tantum subactis arma excelsere; sed priva-
tim quoque civibus illis, si non omnia, & omnibus; vulgo tamen,
promissu, ademere, & interdixere. De publica illa populorum
exarmatione, hic nobis non est constitutum agere, nisi inciden-
ter id res postulaverit; alioquin testimonia, ex utraque historia
suppetere. Quid enim populo Israëlítico, inter Leges indultæ
tranquillitatis, iniunctum fuerit, ex lib. 1. Sam. 13. vers. 19. hinc que
F 2 ex lib

ex lib. 2. Reg. cap. 24. vers. 14. & 16. abunde constat. Nempe ne instrumentum aliquod bellicum live eiderent live usurparent, ante a cultum. *Cassar. Sanctius in lib. 1. Reg. cap. 7. v. 34.* Idem fere quod Philistini, in eundem populum admiscere Chaldæi: qui, ut habet lib. 4. Reg. cap. 24. v. 14. & clarus cap. 24. n. 1. & cap. 23. n. 2. omnem fabrum abstulerunt, inquit idem Sanctius ad cap. 13. d. lib. 1. num. 35. Romanis utique solenne fuit, de victis gentibus, ad firmendam Reipubl. securitatem, arma adimere, v. de *Eduis Tac. 1. Histor. 64. vers. 5. de Viennensibus. d. lib. 6. 66. 2.* temeritatique semper impugnant prudentiores, de victis armorum copiam permittere, v. *Annal. lib. 2. de iure Maiest. cap. 5. lib. 4.* quibus scilicet tantò ferocius vindictam exigent à Victoribus, quibuscum victi nunquam satis solida pace coalescunt. *Tacit. 2. Hist. 7.* Sed & pacatis cetera populis, seu qui pacis studium, & clientela votum, præferrent, hæc facile arma in expedito reliquerunt. Sic Numa prius, in legitimi fideiis precibus, à Scipione iussu sunt, arma deponere: quanquam id ita ab illis acceptum fuerit, quasi manus, (quibus rebellionem mollia potius fensa) ipsis absunderentur. *Flor. lib. 2. cap. 18.* Sic in sedere, quod post expulsos Reges, cum pop. Rom. iussu Porcenna, nominatim comprehensum fuit, ne ferro, nisi in agricultura, quis uteretur, ne stylo quidem, nisi scribendi causa. *Plin. lib. 24. cap. 14. Nival. Scarranus ad lib. 1. Reg. cap. 13. n. 55. Sanctius ad d. cap. 13. ubi consilium hoc, ut prudens commendat. n. 54.* Fuit quidem durum, inquit, prædens tamen Philistinorum consilium usitatumq; ab aliis, neque arma permittere, neque armorum eudendorum facultatem ullam iis, quos sub potestate sua retinere vellent: multò enim facilius inermes, quàm armati, impetrati faciunt: & ubi concurre suat ferraria, & torrandi ex ære quodcunque vas, libera potestas, consilari quoque possunt gladii, & arma reliqua, qua non sinant alios in subactis regionibus dominari libere.

6. Sed nobis, de civium exarmatione, secretum est agere, quam non minus necessarium spernere tranquillitati firmamentum, Impp. Romani putavere: Itaque non tantum de Fabricatione, possessione & commercio armorum, sed & de exarmatione civium, in medium consuevit. Les Empereurs Romains, inquit Doctissimus Charondas, in *notis ad l. 1. Cod. Henric. de des ports d'armes.*

mer. lib. 8. tit. 7. pag. 231. Pour maintenir l'Empire en repos & empêcher l'audace des seditieux, ne permettoient aux hommes privés de forger & fabriquer des armes, ains seulement à ceux, qui estoient par eux ordonnez aux fabriques publiques, qui fabricent-les disebantur, quorum fuit schola & militia certa, ils estoit une certaine Compagnie à certaines gages: Et entre eux y en avoit de deputez; Mais il estoit defendu de aux ouvrierz & aux deputez, de vendre des armes aux hommes privés, ains les porter incontinent à l'arsenal, ou armoirie publique pour servir à l'usage de la guerre. Novell. gr. Et les Empereurs: *in l. un. C. ut armor. usus.* Nulli solant copiam tribui armorum movendorum. Et pour ceste mesme consideration nos Roys voulens abbatre & empêcher la fréquence des meurtres, assassinats & vols, qu'ils commettoient par gens armez d'armes plus convenables à la Guerre, qu'à l'usage commun des Hommes & seurete des leurs personnes, en ont defendu le port & l'usage, par commination de grandes peines. *Hec Charondas.*

7. Arbitrantur plerique, de hac privata civium Exarmatione, loqui *l. un. C. ut armor. usus.* in qua opinione, etiam Charondam fuisse, modò intelleximus: Antesignani eius explicationis & opinionis sunt: Bartolus, & eius sequaces, ad *d. l. un. Hier. Buticell. in l. 1. n. 102. de Verbor. oblig.* Anchotan. *consil. 429.* Corneum, Socin. Cortain, alios allegant. Duennas, *regul. 35 & Fatinae. quest. crim. c. 28. n. 65. pag. 424.* qui hanc constitutioni nostræ paraphrasia circumponunt: Nulli licere arma portare, sine licentia Principis.

8. Aliter eandem constitutionem accipit Lucas de Penna, (Interpres, in lectione antiquitatis, non quidem feliciter; neque tamen inutiliter, si adplicationem ad mores posteriorum seculorum spectes, versatus; *vid. Cuiac. ad l. temperant. 4. C. de vestib. holoveru. in f. to commentatio ad hunc textum figuratam interpretationem amplectitur, exclusâ nativâ & propriâ: Arma, inquit, 4. multis modis movemus: Bellum gerendo, pugnam seu paeliam ciendo, viâ, aut violentiam, vel aliud crimen (subandi, consimile,) committendo.*

9. Alij arbitrantur, nec illam, nec istam interpretationem
F 3 quic-

quicquam habere absurdi, cum metonymica vocis Armorum usurpatio (ut per arma, bella indicentur,) Autoribus admodum sit familiaris, vid. *Protheor.* §. 2. adeoque utrumque hac lege prohiberi, iudicant: Primum, ne quisquam publicè alteri bellum indiceret, aut inferre ausit, sine Principis permissione; alioquin fore, ut transgressor huius prohibitionis, incidat in pœnam L. Jul. Maiest. l. 3. ad L. Jul. Maiest. cum bellum movere, solius Principis sit, aut supremæ potestatis: Tum deinde in consequentiam prohiberi, ne quisquam privatim arma emere, vendere, portare, vel fabricare præsumat, sine Principis permissione; alias, contra facientem, arma perdere, fisco applicanda: Et posse reum puniri, tum pecuniariter, tum corporaliter, secundum qualitatem delicti. Ita Joh. de Platea, interpres antiquissimus, ad hunc textum.

10. Sunt denique, quarto loco, censendi, qui emphatè quærere videntur, in verbo *tribuendi*: quasi Imp. verent, cuiquam armorum usum, aut emendorum copiam, tribui. Ita rem breviter exponit Petr. Gudelin. *lib. 5. iur. noviss. cap. 3. num. 3.* Add. Claudium Brunum, in *Diurnali Tironum iuris ad h. l. un. pag. 194.* qui tradit: *Hæc L. privatis in totum esse interdictum, ne arma fabricent, vel tradant.*

11. Nobis, in hac tractatione, solidum textum, pro fundamento requirentibus, constitutio ista, satis firmum præstare videtur, ita tamen ut L. Juliam de vi & Corneliam de Sicar. non solum exclusuri, sed hanc utpote recentiorè, prælaturi, qua non tantum Dynastis, communitatibus & civitatibus; sed & provincialibus singulis, qui rebus undiquaque turbidis, arma, circumspiciebant, aut requirebant, ne scilicet, in illis turbis, imparati, circumvenirentur, & opprimerentur, fuit provisum: Quod desiderium & consilium, nec ipse provinciæ Præses, pro ratione temporum, videbatur improbare; At Imperatores, desuper consulti, improbant alia ratione: quod soli Principi cura, ut Reipubl. sic tutelæ etiam, & armorum, relinquenda sit: ne, invalescentibus ubique armis, plus periculi, quàm præsidii, in armis, quaque verum distributis, suboriatur.

12. Quam sententiam, ut ab Adversariis extorqueamus, analysi textus huius opus fuerit, ex qua mens lancientium liquidius pateat. Nam, quod Anton. Faber. 3. *Coniect. 17. pag. 70. vers.*

AN DE EA IN. L. UN. C. UT ARM. USUS. AGATUR. 47
 res. sapientissime in uniuersum, de Legibus Codicis, pronunciat: se-
 pius, in legibus Codicis, hoc evenire, ut multa supplenda sint, ex rescriben-
 di formula: cum rescripta casibus propositis, & praesuppositis, accommodata
 fuerint, & supervacuum interam habitum. id ipse rescripto addere, quod ex
 facti enarratione, supplicantiibus, & referentibus, satis antea liquidum, per-
 spectumque fuerat: Quod interpretationis arcanum, cum plerique non ob-
 servaverint, factum esse, ut infinitae leges Codicis, alioqui faciles, nunc pro-
 pter arduum inexplicabiles existimentur: Id, inquam, in huius quoque
 legis Explicatione interpretibus nonnullis evenisse, nobis autem
 cavendum esse, res ipsa deinceps docebit. Cum enim Constitu-
 tiones, in Codicem relatae, defendant quaestiones, ex media vita de-
 sumtas, prout quaeque res & causa, vel supplicationibus subdito-
 rum; l. leges 3. l. si imperiali. ult. C. de LL. vel suggestionem Iudicum,
 & relatione Magistratum. l. 3. & pen. C. d. r. Romanis Caesari-
 bus, & sapientissimo eorum consilio, (quod ex Doctis JCtis con-
 stabat: Lamprid. in Alex. Sever. consil. l. 3. C. de LL. l. 19. C. de Testam-
 ubi dixi, in tract. de Testamento Principi oblato: cap. 2. §. 2. & cap. 5. §. 2.)
 dijudicanda offerebatur: opere precium est, ex omnibus circum-
 stantiis, rei gestae seriem colligere, & praemeditari, monente Hartm.
 Bisthor. 1. quass. 30 num. 23. Arum. Exercit. Instu. 6. §. 16. Schickard. di-
 spur. Instit. 2. lib. 2. ult. D. Licet aliquando, in Constitutionibus pro-
 latioribus, deprehendatur, Inopp. defectus imprudentiorum Con-
 solentium suppleville, & plenius respondisse: ut ex l. 3. C. de im-
 pub. & al. subtit. l. 3. C. de hered. instit. vocat Bachov. 1. disputat. Treutl. 6.
 lib. 5. lit. C.

C A P. II.

De sententia genuina L. un. C. ut

ARMOR. USUS.

§. 1.

VERBA Constitutionis istius, in Codice quidem Theodosiano,
 lib. 11. tit. 15. sub generaliore illa rubrica proponuntur: Quo-

TRUM

DE EXARMATIONE CAP. II.

nam usus interdictus est. Sed ea, tanquam nimis generali, repudiata. Iustiniani juris Conditores, hanc substituerunt, summam ipsius constitutionis, nimirum paraphrasin, continentem:

Ut armorum usus, infra Principem, sit interdictus.

Constitutio in partibus internis, & externis, ita habet:

Impp. Valentinianus & Valens, A. A. ad Bulephorum, Consulem Campanie;

Nulli prorsus, Nobis infans, & inconsultus, quorumlibet armorum morendorum copiam tribuatur. Data III. Non. Octobr. altini. (In Cod. Theod. legitur Altino) Ioviano. (in C. Th. additum est cognomen Divi.) & Varroniano Goss.

2. Quod si quis obiter hæc verba inspiciat, forte interpretem non desiderabit; sed, cum glossa recit. ad li. *propanibat* 9. de *Castrens. pecul.* dicit: legem istam rumina, per te, & c. cuius lapidis sit gustabis; At, si paulò intimius lensa rimetur, vel interpretum sententias requirat & comparet: difficultatis digestionis dubita offendet: quæ, ut feliciter removeamus, solita analysi adhibita partes, tum externas, tum internas, ordine evolvemus. Externas dico, τὸν ἐξω, τὸν ἐν τῷ ὄρει, & τὸν ἐν τῷ ὄρει: inscriptionem, & subscriptionem. Epigraphe sic habet, ut modò retulimus:

Impp. Valentinianus, & Valens, A. A. ad Bulephorum, Consulem Campanie;

Quibus verbis exhibentur nomina, totius Impp. qui rescribunt, tum Consularis, qui Principes consuluerat.

3. Quemadmodum verò aliàs plurimum momenti situm est, laudabilitate, & Autore: planè, ut in celo, quandoque interit, & igni spargatur & veniat: ita vel in primis, in Constitutionibus Impp. exnucleandis, non raro, plurimum expedit. In vestigiis, & reliquiis Impp. quæque debeantur quibusve temporibus enarrare. Saepè etiam accidit, ut, per externa putamina, nucleum internum feliciter inveniamus. Quinimodò, quod mineris, celebres Iuris Doctores, circa Antores huius Constitutionis, haeserunt, aut errarunt. Hæc non mirabimur Lucam de Penna, qui, vulgaribus membranarum usus, (quæ in inscriptionibus serè carent) è brevitate Laconica coniecturam caput, hanc legem non esse Iustiniani, Menochium utique, memoriâ lapsum esse oportuit, quando de ar-

bit,

1711) *Cod. 194. num. 23*. Theodosium Constitutionis huius Auctorem fecit; nisi Editorem, pro Autore, habuit; Sed eo modo omnes Codicis Theodosiani leges, Theodosianæ fuerint dicende.

4. Ergo verus huius legis Autor & principalis, est Valentinianus L. Cum enim Iovianus, statim post exitum Julianum, ab Exercitu Imperator dictus, (V. Kal. Jul. A. C. 361.) raptimque confectus, qualitercumque bello Persico, Constantinopolim properans, in opido Dadastina, inter Galatiam & Bithyniam, seu fectore prunatum, seu in boleti venenati, huc utroque solo concurrente, neque enim opus est, ut causas cooperantes, cum Historicis nonnullis, committamus, enecatus esset. Menfe octavo Imperii, h. e. die 17. Februarii, uti Nicephorus Callistus lib. 10. *Hist. Eccl.* cap. 46. in fin. cum Ammian. Theodoret. Ruffin. alio. & ex Hieronymo, Calyculum Iovianum, pag. 536. refert: (*Suipater lib. 4. cap. 1. Eutropius lib. 10. 13. Kal. Mart. nominant.*) Successus ei fuit Valentinianus 1. Anno 361, die 24. Februarii, qui, ob multitudinem hostium, imperio imminuentium, fratrem Valentem, (eo temporis articulo, etiam non orthodoxum,) ut Baronius in Anno 364. §. 7. probat, Collegam elegerat, ei que Oriente permisso, in Occidentem ipse concessit. *Petavius part. 1. Ration. tempor. lib. 6. pag. 376.* Hoc itaque tempore, cum veluti per universum Romani Imperii ambitum, buccinae elatrum canerent, & excita gentes se vissum, limites sibi proximis populi ferent, dum Gallias, Rhenis, &, ut Ammian. verbu lib. 26. *utur.* Alemanni popularentur, Sarmatae & Quadi Pannonias, & Saxones & Scoti Britannicæ perculi, tot tantisque motibus imp. Proceres Dynastæ, Civitates, Provinciales ceteri, arma circumspiceret, arma fremere, arma movere: Quod, ne contra Leges Julias factum videretur, hi & illi consensum Imperatoris elicere curati sunt: *Bulephari, Consularis Campaniæ, intercessione usuri.*

5. Occasione eiusmodi inscriptionum, quæri solet, An & cum Imperii Status maneret Monarchicus, cum Imp. Imperii consuetudines sibi aficerent: Veluti iam pridem, ante istos temp. M. Aurelius Antoninus, L. Antoninum Verum, (qui primo simul imperium, & deinde animis suscepere, teste tal. Capitolinus in M. Antonino: Conf. *Harprich.*

*Digressio
futura ad
disputationem
de Val.
iani Edit.*

Haec prebr. ad §. 4. de publ. iuric. num. 82.) Opilius Mactianus.
 Diadumenum, Valerianus Gallienum, Diocletianus Maximia-
 num, uterque Constantinum & Galerium, Constantinus Julianus:
 post eos, Valentinianus Junior, Theodosius Arcadi-
 dium, &c. adsumserunt: vid. P. Greg. lib. 25. de Republ. cap. un. num. 7.
 Quandoquidem contra Monarchiam Imperii Germanici Romano.
 & hoc argumentum Bodinus detorque: 2. de Republ. 2. num. 136.
 ibi: illud fixum tenemus, nec Monarchiam dici, ubi penes duo.
 Maestas est, (quam in rem. Etymologia vocis purissimum argui, in Mac-
 histor. cap. 7.) nec in eo statu, si distinetur, imperium consistere posse.
 iung. lib. 6. cap. 5. n. 734. item, Althof. cap. ult. Polit. num. 13. Decla-
 matores, quæstiones eiusmodi infra suam dignationem habent,
 quia Grassvinckelins solus, de pure Maestatis, exactè scripsit: Cete-
 ra turba Aristotelicorum; & in his etiam Albericus Gentilis, & Ar-
 niseus, classici istius Magistri, h. & non ita potèdem & classibus emisso,
 nullo in numero censentur. Atqui iam ante viginti annos, his ver-
 bis responderunt alumni nostri: videti Bodinum, (1.) committere
 ignorantem Elenchi, cum per Monarchiam propriè intelligatur
 Imperium in mundo summum, à Daniele præfiguratum, quod
 Deus, præ cæteris, potentia in fluxerit, dignitateque ornaverit, ut
 hæc ad illud respiciant. Vid. Christoph. Hulvius de quat. summ. imp. lib.
 10. & seqq. sub Tit. Carpzov de Leg. Regia German. cap. 1. §. 8. num. 9.
 Additum fuit, (2.) Plures imperare, vel pro diviso, vel, pro indivi-
 viso, in sic dicam, h. e. vel tanquam plures, vel, pro uno. Priori
 casu, Monarchiam in dualitate, vel pluralitate, non posse constitui;
 cum duo æque summa dari nequeant: Arist. lib. 1. de iur. Maest. cap.
 3. num. 1. pag. 41. Posteriori, nihilominus Monarchiam esse
 feudemus. Quamquam ingentio Monarchia, in partes cuius, uni ali-
 quæ adsciscuntis, apprimè spectanda est. Quam ad rem, vel maxime
 facit, Formula conventionis, inter Ludovicum V. Bavarium, (Non
 Ludovicum IV. uti, errore quodam, apud Don. Ottom. cap. 2. iur.
 pub. p. m. 99. scriptum legitur. Is enim, plus quatuordecim annis, re-
 red vixit, & Fridericum Pulchrum, post diuturnam bella interposita,
 ut communem Regis titulo, Fridericus fructorem de cætero, se ab
 Imperio abstineret, ibi: Wir, Endric und Fridrich, bekennen, dass
 wir uns nureinander verbunden haben ewiglich, das wir das Römische
 Reich

Wunder. 21. Was auch es heist und dazu gehört über alle die wolt
mitonander gleich als eine Person besien sollen und wollen. 20.
Cuius in Austria p. 638. (1.) Monitum & hoc olim fuit Collegas istos
distrahendos in se provincias Imperii non distrahendae potestatis
vel separandas sed administrationis causa commodatis. *conf. Not.*
ad l. 10. C. de furt. sub furt. p. 206. Plerumque enim longè à se invicem
abierant. ut Aristocratica forma conciliium capere non possent.
Feckerm. lib. 2. polit. cap. 2. Nec ideo tamen summa potestas in par-
ticulas discendebat. *arg. l. 25. ad municip.* Ita Monarchiam boni
quoque auctores vocant. cum duo vel tres regnarent. *vid. Dion.*
lib. 39. Terent. ad Prax. de Deo Patre & fil. *Calor. 1. diffus. 13. fol. 81.*
Conf. Aruf. lib. 1. de iure Malell. cap. 4. n. 1. ubi docet. eum de Malellace sua
mundetrabere. qui alium in gradu honoris sibi pariat. proferri. Mula mi-
nus. si talem quis sibi paveslatam iunxerit. cum potestate quadam exa-
quatione.

6. Sed de Rescribentibus & rescripti occasione. satis est
dictum: Circa nomen illius ad quem rescriptum hoc missum fuit
(quod nec ipsum negligendum esse docet l. *summus. 17. in fin. C. de Episcop.*
20.) memoria repetendum est. quod Augustus. occupato Im-
perio. provincias quas annui Magistratum Imperii regi. nec fa-
cile nec tutum esset. lux cura reservaverit. Ceteras. sub Senatu &
populo relictas. Pro Consulibus sortitò permittit. *Sueton. in Octa-*
vio cap. 47. Eas. quæ sub Senatu relinquebantur. Consulares. quæ
autem Imperatorum partibus cesserant. Proconulares dictas fuit.
l. 1. in fine. l. 1. in fine. de Magistrat. Rom. cap. 21. Alii rectius do-
cent. in Imperatoria provincias. Praesides in alteras. Procon-
sules. missum fuisse. *Wesend. & C. 8. ad tit. de Off. Procons. & Leg. Cuiac.*
lib. 10. Observat. 47. ubi in f. notabilem differentiam adiecit: quod
Proconsoles annui essent Magistratus. qui quoad Senatui placuis-
set. Praesides autem. quamdiu Principi visum fuisset. regimen obti-
nerent. Enim verò. dist. in istis. (inter provincias Proconulares
& Imp. non diu ab Augusto Rectis. *Cuiac. in Comment. ad l. 1. C. de iur.*
Episcop. vid. de Hadriani distributione provinciarum. ex Spartiano & Capito-
lino. Rosin. lib. 10. antiquit. cap. 16. Ideoque Moderatores provin-
ciarum. *henniales. 15. de Donation. Praesides. Rectores. Correctores.*

It. ad quem
rescriptum
destinatur.

Consulares, jam dudum promiscuè dici cœpère. vid. l. *Un. & q. omnes* *judites, tam Civil. quàm Criminal.* Consulares autem dicti sunt, antiquâ consuetudine, quod commissa illis esset provincia, tanquam ex consiliis regenda. vid. *Iohan. Gualth. de Magistr. Rom. cap. 21.*

Bulephorus
Consularis
Campania.

7. Tali cum potestate præerat Bulephorus aoster, Campaniæ, provinciæ Italici, juxta Samnites, Hirpinosq. ad mare inferum sitæ, quæ hodiè terra de *Lavaro* appellatur. felici & beate regioni, humanas cupiditates si arbitris, in qua idèd *Liberi Patris* cum Ceteris certamen extitisse, fabulabatur. vid. *Philipp. Cluver. lib. 1. innotat. Geograph. cap. 29. pr.* Erat enim secessibus amens, apud *Alitino*: Unde & fecit etiam Campaniæ, apud *Tad. lib. 3. Histor. cap. 69. beati* que Campaniæ sinus. *Cap. 66. de Campaniæ amena, apud Dionysium, lib. 7. epist. 31. Sueton. in Augusto. cap. 72. aliasq. scriptores, passim celebrantur.*

Locus ex quo
hoc referri
potest etiam
esse.

8. Et Hæc quidem de inscriptione: Nec prætereunda est subscriptio, quæ loci & temporis circumstantias suggerendo, non parum lucis idem, intellectui ipsius inscriptioni adfert. *Latine*, ubi Rescriptum hoc dictatum fuit, est *Alitino*, in provincia *Venetiana*, ut docet *Vilior. Schott. cap. 28. & Tabula Peutingeriana*, vulgò *Alitino*: Unde forsitan est, quod in *Cod. Th. lib. 1. tit. 1. de Amationis*, non solum in hoc textu. Sed & in his, qui mox recensentur, semper stylo vulgari scriptæ. Literas eas datus esse *Alitino*, pro *Alitino*: Ubi tum *Valentinianus senior*, hujus Constitutionis Autor, considebat, quod varix, ibidem ab illo, hac tempestate promulgatæ Constitutiones, quæ in *Codice Theodosiano* passim occurrunt, liquidi ostendunt. *Præf. l. 1. & 1. C. Th. Quibus eorum usus concessus*, aut *denegatus*, lib. 3. tit. 30. l. 16. *Quorum appellationes non recipiantur*, lib. 2. tit. 36. l. 1. *Un. de Nautis Tiberinis*, lib. 14. tit. 21. l. 7. *de pistoribus*, & *Catabolæ*, lib. 14. tit. 3. l. 7. *C. de pen. lib. 9. tit. 40.*

Et tempus.

9. Coniiciamus autem inde, *Valentinianum* hanc Constitutionem promulgasse simulatq. in Italiam impulsisse. Nam, postea in Gallias abiit, & Kalend. Novembribus, *Lucretia Patriciorum* existens, nuncium de seditione *Proximo* (Imp. *Juliani* cognati,) accepit, qui antea regiam *Constantinopolin* occupaverat. Unde amplius colligitur, Constitutionem hanc, faciliè primam, certè inter primas, adeoque remedium istud tranquillandæ *Ripubl. perquam necessarium*, atq. præcipuum, post pietatis & justitiæ studium, vltum fuisse. Quod & temporis subjecta indica-

AN DE EA IN L. UN C. UT ARM. USUS ACATUR. 57
 tio hinc. Emanavit enim Rescriptum hoc 3. Nonar. Othele. Jo-
 viano Imp. & Varroniano filio ejus. Consilibus. De die III. Non.
 Octobr. memorabile hoc occurrit. quod apud Romanos. pagani.
 sine adhuc additos. festus is fuerit. nihil in Rep. nisi quod ulti-
 ma necessitas admonuisset. administrare. vid. *Strab. lib. 3. Sa-
 turnalia. cap. 19.* Sed. harum religionum Contemtor. Valentinianus.
 tempus hoc. quoniamcunque festivus. optime collocari. in con-
 ceptione factarum Legum. censuit. eorum in primis. quibus Re-
 p. salus contineretur. Annos. per Consilium nomina deli-
 gnatur. juxta morem. tum adhuc usitatum. quem custodit etiam
 Constantinus in Rescriptis iussit. l. si qua. 4. c. de divers. Rescript. Et
 phi. Du. Gothofr. Demum. sub Justiniano. A. post Chr. Nat. 527. (Cum
 superiore Anno XL. Basilii junior. sine Collega. consilium ul-
 timum gessisset. in meliorem modum. convectus hic mos fuit. pra-
 eunte quondam viro Dionysio Exiguo. Abbate. & Macroberto co-
 to. ut Beda. Passaleon. & post hos. alij rescribunt. vid. *Calvis. sub A.
 17. p. 642. Baron. eod. 89. § 17. & 71. Julian. Latini. compend. Histor. Pri-
 ver. sub periodo Graec. cap. 10. sect. 2. in f. pag. 109.* (De Dionysii opera.
 inter Corpora Canonici antiqui. videndum Cabidorn. de divinis seditionibus
 cap. 23. & novis. Christoph. Justellum praefat. C. Canon. Eccl. Præter.)
 Non tantum. quod comitia consularia magnos sumus requireret.
 ut refert *Præcap. historiæ p. 117.* Sed in melioribus auspiciis iam inci-
 perent. Baron. Nov. 647. § 71. Solet ante Vlgd. Consulatus Joviani
 & Varroniani assignari Anno Christi 564. In C. Th. Joviano.
 additur Cognomen Divi. quod is. more gentili. inter Divos
 relatus. *Idem. Baron. in A. C. 364. § 12.* s. titulum blasphemum
 etiam in Tr. de materia. part. 2. c. 1. p. 96. add. P. Fabr. lib. 3. Semestr. cap.
 16. pag. 246. (Nisi malimus dicere: Christianos Imp. nomen is-
 lud retinuisse. non ex pagano. Sed vtolari sensu. quo etiam Vivi
 Principes ut præcipue veneratione digni. honorabantur. Et quid-
 ne hanc arrogantiâ feramus in Principe. cum eam non depre-
 centur Grammatici. Sic enim Salmasti Divinum nomen. Flori No-
 vissimus Editor invocat. Sic Eundem Salmastium in 681. Thomas
 Bartholinus. in Tr. de latere Christi aperto: p. 546. alique tituli.
 plane novo Antichristo designando convenientibus. Alii appellat.
 & *Strab. in minervali. divinis Hollandia Grammaticus de p. 103.*)

10. Mortuus est equidem Iovianus Imp. 15. Kl. Mart. i. e. Socrar. lib. 3. cap. 2. Et Eutropio lib. 7. c. Filio Valeriano parvulo relicto. Neque tamen nomina, in Fastis, notata sunt. Licet enim Caesar, teste Dionis, lib. 43. Consulatus tempus annum & regulare, valde tribaverit, effeceritque, ut ad menses & dies aliquando Consules fierent: illud tamen delinceps quoque constanter custoditum est, ut ab illorum nominibus, Anni vocarentur, qui sub initium anni, Consules fuerant, nullo habito respectu, ad officii durationem. Hinc distinctio illa Consulatum, in Ordinarios & suffectos, quam, post alios, exsequitur Rosinus lib. 7. Antiquit. cap. 9. post meum D.D. nostri ad l. 2. §. 47. vers. habeo notat de O. l. Anni. & reliq. pphr. cap. 5. §§. 4. & 19. Constantinus, denud Consulatum annum reddidisse, memoratur: vid. Turneb. 5. advers. 30. Lipsi de Magistre Nomen. cap. 9. Hinc Ioviani etiam, post fata, inter Consules recensio. Adscribitur huic Imp. Unica, sed nobilissima Constitutio, in l. si quis non dicat. §. C. de Episc. & Cler. Eiusque mentionem etiam facit Nicephorus Callistus, lib. 10. Histor. Ecclesiast. cap. 19. & Zonaras, tom. 5. Annual. in Ioviano: Sozom. lib. 6. & 3. alii. Sic, ut de Autore dubitare non liceat. vid. Menoch. de Arb. Jud. Q. cap. 36. n. 54. At, subscriptio huiusmodi erronea est: cum subnotatur. Datam esse, d. 13. Cal. de Episc. & Cler. XI. Kal. Mart. Gratiano A. 111. & Merobande Consulib. At, tel enim docuimus. Iovianum factum esse Imperatorem 5. Kal. Iuli. Mammertino & Nevitta Coll. 11. e. A. 363. & decessisse mense Imperii Octavo, h. e. 13. Kal. Martii, ut Socrates & Eutropius memorant. Sive, ut Petavius lib. 6. part. 1. Bar. temp. c. 6. ponit, XI. Cal. Martii Ebiduo, vel quadriduo ante obitum Ioviani, promulgata fuit Constitutio, quo An. ipse Iovianus & Valerianus, Consules, de quibus agitur in l. C. Th. l. 2. De vapti vel merita Sandim. §. 25. red. est subnotatum. Deinde, Gratianus A. non certum: Sed quartum Consulatum, cum Merobande, gessit, atque 15. Annus est 377. h. e. duodecimus ab obitu Ioviani, cum Valens, Gratianus & Valentinianus, Imperio præessent: inter subscriptione L. Singularum. §. C. de adif. privar. l. Severan. 10. C. de Dignit. l. nullus. 2. C. de Palatinis, & aliarum Constitutionum, hoc anno promulgatum, constat. Eumque errorem, post huc in chartam coniecta, Batoniun etiam in A. C. 363. n. 129. pag. 197. annotasse, deprehendi: Quo loco alium quoque errorem, huius subscriptionis castigat, quod idem in utroque Codice legatur: datam esse

eam con-

Obiter corr.
subscriptio
l. C. de E-
piscop. &
Cler.

AN DE EA IN L. UN. C. UT ARM. USUS ADATUR. 77
eam constitutionē Antiochie XI. Kal. Mart. quod fieri non potuerit:
cum Iovianus jam ante mensem Januarii. Antiochia recessisset.
ipsiq. Kalendis Januarii Ancyre Consulatum adierit. Nisi, diem
concepisse legis, cum die promulgata, quandoq. confundi dixerim.
Musam eam hanc legem, narrat Sozomenus lib. 6. c. 3. ab
Imp. ad Secundum praesidem. Sed haec alio pertinent.

II. Nunc partes Constitutionis aeternas videamus, prohibi-
tionem scilicet ipsam, eiusque determinationem. Prohibitis con-
fistit in illis verbis: Nulli tribuendam esse capiam armorum invenio-
rum. Ubi notanda (1) amplexus subiecti, quae latet in voce Nulli:
quā & singuli & unius & si cives, infirmi, mediocritatis, magni Dyna-
stae, proceres, & de saepe homines, continentur, arg. d. nulli. 3. ibi: Nulli
permitteretur, nomine civitatis, vel curiae, expicere, nisi ei, ubi Lex permissit.
Quod cuiusq. Universi sit. Rubr. C. 1. d. C. Vbi nulli patris sua administratione, si-
ne speciali permissu Principis, permittatur. l. 13. ibi: Nulli tam in posterum
licere praecipimus, patrimoniales, seu limitrophos, vel saltem fideles suos, qui
per tractum Orientis possedi sunt, ad sua transferre privatum, C. de fructu pa-
trimonialib. lib. XI. tit. 6. l. 1. Vbi C. de privilegio cuiusque parat. ubi Roma
d. 11. 14. C. pass. l. 4. ibi: Temperent sibi universi, ut nunc, sunt si ad di-
gnitatem, vel o. professionis & generis, ab huiusmodi specie possessione quae so-
li Principi, cuius domus dedicatur. C. de vestib. habebit & curatio XI.
Eund. lib. 1. cap. 1. c. 1. n. 8. Observanda (2) particula prosum: ibi:
Nulli prosum capiam tribuatur. Hae enim particula excludit omnia &
singula, personarum, rerum, actionum, quae in contrarium, ex-
cogitari possunt, suaeque ita precise est natura, ut nihil prosum
ex adverso admittat. Barbosa, in dictionib. cap. 204. num. 1. & 2. per
cap. de curat. XI. 4. in super. 4. in f. (de curat. & provisur. de rescript.
in 6. (fortiori textum ex gradibus) Farinae, quod vimin. 108. ampliat,
7. num. 26. Maxime, cum exclusiva hae particula (3) iungatur
termino Universalis, Nulli: cum enim fortius de penitus excludit.
Vulgar. de prepos. & adverb. sign. f. in verb. prosum, pag. 83. Ita enim tri-
butus officii lib. XI. 12. XI. Nulli licere, in feno, & equis tribus sedes &
in kalce, in parat. u. & Smaragdus, & Hyacintha optare, exponitur
in verbis textus subiecti: Nulli prosum liceat. L. ubi C. de simul. &
in huiusmodi. L. ubi. Nulli prosum, ut arena quidem domus nostra, frumentum
de huiusmodi publico, procurator, & cheune C. de frumento Vrba Constanti-
nopolitana. XI. 12. Attendenda etiam (4) obiecto circumposita

Partes
Constitutionis
aeternas

VOX

vox *Quorumlibet* : quæ arma hæc, materialiter, & propriè potius, quàm metonymicè accipienda esse, innuit. l. 24. §. 1. ibi : *quælibet vel minima de damno insecti*. l. 17. §. 1. *Qui sacra. cog. l. 1. De hoc, & sim. publ. (1)* Ipsa quoque res, quæ petita sunt, terminis planè universalibus proleceat : *Nulli prorsus tribuatur armorum movendorum copia.*

12. Equidem, non ita latè hanc phrasin exandimus, ut cū Luc de penna, etiam abusum hunc contineri, puenimus, quod (1) Nempe sanè à Principe, capiam belli movendi, aut quicquid exortantur aut violentiæ inferendæ petentibus fuerit, *vid. sup. Cap. 1. §. 3.* Neq. (2) Rector provinciarum, (quem non minus, atque iudicem pedaneum, ingenio instructum esse oportet, *l. nequaquam. §. 3. Admator. 2. de offi. praesul.*) adeò sapientissimè, ut factum, quod dicitur d. l. *Julio Maiestatis prohibere*, l. 3. ad l. *Jul. Marij* licitum esse, ut, precibus suis, principi commendare, solus esset. *219. l. si cuius. §. 5. Sed si. 3. Vers. equissimum de Vsfu.* Neq. (3) Limitatio de detractione subiecta, generalissimam hanc significationem admittet. Interim autem, neque adeò restringi vocem *movendi* parum erit solam *Expositionem* concernat, quod nonnulli voluerunt. Sed aspiciamus, in significatione latiore, *quorumlibet armorum*, extra necessarium & lege concessum, usum, vel signatim, vel concussim expellendorum, *§. 1. de dolo, usurpandorum licentiam*, quibuscumque provinciis interdictum. Usus, inquam, publicum & privatum, singulorum & omnium armorum, etiam sub pretextu & colore turbatum, undique ingruentium, adhibendum. Hunc enim significationem, verbi *movendi*, ipsa rubrica huius l. ostendit, ibi : *ut armorum usu*, iterumque rubr. l. *Un. C. Theod. Quibus equorum usus*, quæ Collatio non tantum in explicando, momentum obtinet. *Inter haec*, *l. 1. de equis. §. 1. Gail. de pignorat. observ. 4. §. 2. Vt sententia parat. de ag. & ap. p. 1. §. 1. num. 1. Harbo. in loc. à rubr. 2. cap. 98.* Idem de ratio in d. l. *Un. C. Theod.* addita arguit. Ubi idem promissionis equorum, ut hic armorum, usus intenditur : in Latronum conatus debilitari non quiescant : Latrocinia autem, non tantum turmatum, sed & per pauciores, & singulos adeò armatos, possunt exerceri. l. 4. ibi : *si servum tuum latronem, insidiantem tibi, ad L. apul.* Atqui non latè debilitari Latronum conatus, si communibus tantum, publicè arma excohererentur : nec privatim etiam, singulis civibus, atque incolis. Denique hanc paraphrasin ipse Justinianus probat, in Novell. 17. cap. ult.

AN DE EA IN L. UN. C. UT ARM. USUS AGATUR. 57
nlt. cum Armis uti, nulli, non militanti, permittendum esse,
decernit.

13. Quin & ipsa determinatio prohibitionis, hanc explica-
tionem firmat, quæ in illis verbis subicitur: *Nobis infens & incon-*
sultis: i. e. Voluntate Principum non prius imploratâ & impe-
tratâ. Quam limitationem, declarationem, & determinationem,
etiam alibi, Legislatores adhibent: ut in l. nullus. 4. C. ad L. Iul. Ma-
jest. l. 13. ibi: *inconsulto Principe de transact. l. aufert. 46. §. 7. ibi: incon-*
sultis Principibus de iur. fisc. l. 6. §. 1. ibi: Non debet autem, inconsulto Prin-
cipe, hoc facere de offi. procons. l. 2. de Cadaver. punir. l. 3. ibi: Nulli per-
mittatur, nomine Curie, experiri, nisi ei, cui Lex permittit. Quod cumq; u-
niversi, ineptum autem esset, putare, principem cuiquam deside-
ranti concessurum, ut bellum moveret, aut turbas: quorum illud
est, contra L. Iul. Majestatis; istud, contra L. Iuliam, de Vi: quo-
rum neutrum Princeps permittitur creditur. l. 13. §. 3. de usufr. Zas ad l.
1. num. 4. de O. N. N. Concedere autem potest & singulis, ex causa,
dignitatis, aut itineris, aut defensionis, gestationem: Itemq; & Dy-
nastis, & communitatibus, & provinciis, usum ampliorem, ubi
necessitas Reipubl. tutelam & defensionem exposcit: ut suo loco
demonstrabitur.

14. Nec temerè duo requisita cumulant Principes, scienti-
am scil. & Voluntatem. Cum enim, turbulentis in primis tempori-
bus, ad multa connivere, exemplo l. uqui. 4. §. 1. de Manum: Tacit. 12.
Annal 54. vers. 3. elegant. Lipsius: 4. Polit. cap. 3. nu. 17. & seqq. Princi-
pes cogantur: Ideò, ne scientiam Principis, temerè quis jacta-
re ausit; insuper etiam imploratio, & concessio, expresse requiri-
tur, quam, in voce *Inconsultus*, latere, ex textibus, suprâ allatis, con-
stare potest. Sic, ut Luc. de penna, non frustra, notaverit: Parti-
culam *Arg.*, non solum copulativam, sed & correctivam, & amplia-
tivam, esse: Ex quo DD. non absurde inferunt: Nudam Principis
scientiam, à pœna, gestationi armorum illicitæ præstitutâ non ex-
cusare; Luc. de penn. h. n. 1. Andr. de Ifern. in cap. 1. hii finitur Lex Corra-
di 2. Feud. 28. Menoch d. cas. 394 n. 27. Sed expressum diploma, & in-
dultum speciale, requiri. Molin. in Consuetud. Paris. tit. 1. de matr. n.
feud. §. 1. gl. 6. in verb. *mouvant de luy*. Qua de re, in Disputatione, de
Ὁλιγοκρατία, (quod jus, ex hac limitatione, resul-
tat,) dicendum erit.

H

CAP.

CAP. III.

*Summam Legis Vn. C. Vt armorum
usus: & rationes, exhibens.*

§. I.

*Summa
diffusar.*

Summa ergo interpretationis & disputationis nostræ, quantum
ad Legem præsentis explanationem, attinet, ed reedit: Campaniæ inco-
las, Dynastas, Nobiles, Cives, agricolas, cum animadverteret, post
subitaneas Principum, Iuliani, Iovianiq, mortes, & mutationes Re-
giminis, diademate jam in Valentinianum, & Valentem, diviso,
varios undique, motus suboriri, petiisse à Rectore suæ provinciæ,
Bulephoro, ut sibi copiam faceret armorum, & facultatem tribue-
ret, arma sua expediendi, gestandi in publico, iisque, adversus om-
nes insultus, utendi: Consularem, cum probè intelligeret, quan-
tum peteretur, & quàm illud, in sua potestate, positum non esset,
concedere talia, quæ L. Julia Majest. vetita fuissent: l. 3. ad L. Iul.
Majest. Imperatori Valentiniano, jam Altinum delato, rem expo-
nisse, eumque consuluisse, num sibi integrum esset, ex rationibus
designatis, arma, suis provincialibus, vel saltem Nobilibus, aut A-
gricolis, concedere: Imperatorem autem Valentinianum, nomi-
no & Collegæ assunti, respondisse: Nulli provinciali, cuiuscunq,
ille sit conditionis, armorum, licet in possessione & patrimonio ipsius
existentium, movendorum copiam tribuendam esse, nec singula-
tim, nedum turmatim, Principe in scio, aut inconsulto, ne hac oc-
cassione, etiam Latrones, & quilibet alii seditiosi, turbulenti, aut
rixosi homines, armorum usum excusent, vel arma induant; sed
potius, dum omnibus & singulis arma interdicta sunt, admittā ta-
lia certis caveantur, pro Latronibus habeantur, & opprimantur,
qui armati, in Publico oberrent: Principem autem Consultum,
tempellivè satis, arma imperaturum.

2. Hinc judicari potest, quid habendum sit, de summa
Legis, quæ, ex Bartolo, communiter huic Constitutioni, in edit.
Gothofred. præfigi solet talis: Nulli liceat arma portare, sine Principis
licentiâ: quorsum etiam adducitur à Cujacio, in Comment. h. locus
Synesii

UBI L. UN. C. UT ARM. HS. SHM. ET DAT. EXHIB. 59
 Synesii Cyrenæi, Patris antiquissimi, Christianæ professionis Phi-
 losophi, præsulis & Episcopi Ptolemaidis, ex Epistola 107. *ὅς ἐστιν,*
ἰδίωτες ἀνθρώπων, ὅτι οὐκ ἐπὶ τῷ κοινῷ: Non licitum est privatis hominibus,
 arma ferre Ut enim concedamus, regulariter, (i.e. extra usum & fi-
 nem concessum,) arma gestare, privatis etiā, hāc lege vetari; Neq;
 tamen, dici potest de privatis tantum, aut, de sola armorū gestatio-
 ne, Impp. hāc Constitutione egisse: quod vel ex superioribus li-
 quet: Et verbi movendi generalitas, generaliorē sensum omnino
 requirit, *De can. lib. 8. tract. crimin. c. 1. n. 5. P. Theodor. Coll. crimin. disp. 6.*
et 7. lit. G. Adeoq; generalior sensus Legi reddendus est. Nempe,
 quem ipse Cujac, paulo antè, præmiserat. Postquam enim dixisset:
 Coniungendam esse hanc L. cum L. un. C. Theod. *Quibus equor. usus*
concessus est: Rationem addit, quæ veram legis summam exhibet:
 Utenim illa, *inquit,* usu equorum, certis personis, interdicit: ita
 hæc, usu armorum omnibus, nempe, (*quod addendum est,*) absque
 Principis venia. ¶ Quod locū Synesii attinet: non est ea sententia
 ipsius Episcopi, Sed amici cujusdam Synesii, hanc sententiam ob-
 jicientis, quam ipse Synesius postea refutat.

Contextus integer sic habet: *ἢ ἄρα ὁ θεός* (deinde dices: Er-
 go alius; non ipse Synesius, hoc dicit:) *ὅς ἐστιν, ἰδίωτες ἀνθρώπων*
ὅτι οὐκ ἐπὶ τῷ κοινῷ: Respondet autem Synesius illicò, verbis sequentibus:
 (quæ interpretes, & Basiliensis Ionas Cornerius, Anno 1560. & Pari-
 sinus apud Marcum Orry. 1605. sinistrè acceperūt, & interpunxerūt,)
ἢ ἄρα ὁ θεός ἐστιν ὁ θεός: q. d. suavis es, Amice, qui dicas: Arma ferre,
 & se ipsum defendere, non licere; sed prohibitum esse: Morti er-
 go, & violentiæ hostium, se objicere, licitum, immò necessarium
 foret, (juxta istam hypothēsim,) cum & Respubl. ei indignetur,
 qui se tueri & servare conatus fuerit? *Hactenus Synesius.* Innuit au-
 tem hāc disputatione: Non esse prohibitum usum armorum, tu-
 telæ causā, &, cum iudicis copia haberi non potest. L. 1. et 1. 1. C.
Quand. lic. unicuiq; se vindicare. Quemadmodum conclusio Episto-
 læ habet, ibi: *Et quanti, putas, hoc assemem, ut rursus pacem videam, &*
tribunal ornatum, & præconem, silentium imperantem? Utinam statim
morerer, ubi primam figuram patriæ receperit.

3. Idq; etiam est *ἀπὸ τῶν προσηγοριῶν* præcipuum hujus Legis: *et legi*
Arma nimirum, & armorum usum, non esse subditum, siue seorsim, siue con-
spicuum.
 H 2 *junctim,*

Rat. dub.

junctim, temerè concedendum: Ac, ne turbidis quidem temporibus. Ut cunq̃ue enim, tali rerum statu, motuq̃ue, (quæ ratio dubitandi constitui poterit,) optimum factu videatur, arma, in tempore, comparare, Thom. Procius de Imper. Virtut. & robore bellic. passim: & cuius violentiæ, quovis modo, occurrere potius, quàm post vulneratam causam, fractasq̃, vires, damna Lunæ queri, aut seram laceratis jam debilitatis, vindictâ longè moliri seriùs: L. ult. C. in quib. caus. in integr. rest. (Vnde Prudentissimi etiam populi, in ejusmodi necessitatibus, ipsa servitia armantur: vid. Livius: lib. 22. Tacit. lib. 14. Annal. 7. vers. 2. & lib. 2. Hist. c. 8. v. 3. itemq̃ue lib. 3. c. 79. v. 2. Justin. lib. 3. cap. 5. lib. 15. cap. 5. lib. 22. cap. 4. Valer. Maxim. lib. 7. cap. 6. Similiq̃; de causa, postea Imp. Valentinianus, Theodosius & Arcadius, A. C. 391. provincialibus omnibus, liberam resistendi facultatem concessere: aded, ut, si quando militum, vel privatorum quisquam, ad agros, nocturnus populator, intrasset, aut itinera frequentata, insidiis aggressionis obsedisset, permittâ cuiq̃; licentiâ, digno illicò supplicio subjugari jubeatur. Sæpè enim præsens necessitas moram judiciorum non admittit, ait Ictus, in L. 1. §. Sed excipiuntur. 2. de Fer. & pluribus deducit Cicer. lib. 2. de Invent. cap. 7. itemq̃; in Orat. pro Milon. Add. L. 3. §. ult. de Sicar. leg. 7. §. 3. Quod Vi aut clam. can. 3. quest. 1. Caus. 23. Immò, juris gentiù est, ut vim atq̃; injuriam propulsemus: l. 3. de justit. & jur. l. 45. §. 4. ad L. Aquil. & ipsa naturalis ratio permittit, ut, ad versus pericula, nos defendamus: L. itaq̃; 4. d. tit. Unde jus hoc ut arma armis repellere liceat, naturâ, i. e. jure naturali, comparatum dicitur; in l. 1. §. Vim vi. 27. de Vi & Vi armat. Sic Mithridates in Oratione, quâ, ex Trogo, exscrip. Justinus, lib. 38. Adversus Latronè, infit; si nequeât pro salute, in ultione tamè suâ, omnes ferrû stringunt. Plataenses, apud Sallustium, jure apud omnes recepto hostilia parantem, aut patrantem, ulcisci licere, clamant. Et fugurtha, apud Sallustium: cum dixisset, Athetbalem vitæ suæ esse infidiatum, addit: Populum Romanum, neque rectè, neque pro bono, facturum, si ab jure gentium sese prohibuerit, i. e. ab ultione.)

Decisio.

4. His tamen omnibus (& quæ alia, privatæ vindictæ, & aliarum iniquitatum ingeniosus assertor, Hugo Grotius, lib. 2. de jur. bell. & paci: cap. 20. §. 8. adfert,) contemptis, conculcatisq̃; Imp. graviter

UBI L. UN C. UT ARM. US. SUM. ET RAT. EXHIB. si
graviter edicunt, prohibentq; ut nulli, (nec Dynastæ, nec civita-
ti nec provinciæ, nec Moderatori provinciæ, nedum, privato cui-
quam,) copia tribuatur & licentia, quorumlibet armorum, (ne
quidem, in speciem, defensorum,) movendorum, (loco suo pu-
blico, aut privato, ubi recondita ritè fuerint; nec actu primo, nec
secundo:) in suis Principibus, & inconsultis h. e. nisi prius, causa
necessitatis, principibus fuerit speciatim ostensa, probata, & Con-
silio præhabito quid cuique faciendum, quid omittendum decre-
tum, mandatumque fuerit. l. 8. C. de LL. Ita enim, verba scientiæ,
& Consilii, h. loc. ἡμῶν & ὑμῶν, accipienda esse, supe-
rius est probatum.

5. Ratio decidendi, haut dubiè, posita est, in Iuris Com- *Rat. Decid.*
munis Communi regulâ, quæ docet: Non esse singulis conceden-
dum, quod per Magistratum, publicè fieri possit, ne occasio sit ma-
joris tumultus faciendi. L. non est. 136. (al. 176.) de Reg. jur. Cum
enim omnes homines, naturâ, ad contentionem propensi sint, ut
Senec. cap. 1. de brev. vita, ait: & cum eo, Ictus: in l. 17. §. 6. de recept.
arbitr. Non amplianda est, & laxanda sibi huic procacitati;
Sed multò potius, providenter restringenda, & coercenda venit.
arg. d. l. 13. §. 3. vers. aequissimum est. de Usufr. l. 21. de reb. cred. Ne, per
inconsultam armorum assumptionem, tumultus, per tumultum, le-
ditio per hanc, periculum & interitus, Statui Reipubl. consci-
seatur: ait Charondas, in notu ad Cod. Henric. lib. 8. tit. 7. l. 1. in fl. pen. de
fiscar. l. ult. eod. l. 1. in fl. ad L. ul. Majest. Idcirco enim judiciorum vi-
gor, jurisq; publici tutela, in medio constituta est, ne quis sibi ipsi
permittere valeat ultionem. l. nullus. 14. C. de iudic.

6. Aliena ergò sunt Exempla, quæ à Grotio, ex adverso, *Resolutio*
adferuntur, tanquam juri gentium consentanea: Loquimur *Rat. Dubit.*
enim de Republ. benè fundatâ, benè constitutâ; Non de ea, quæ
extra definitos juris legitimi cancellos, intra libidinis & honesta-
tis ancipitem amorem, fluctuat: ubi hujus, vel illius immodica Vo-
ta, calidâq; & animosa Decreta, juris rectitudinem, non inducunt,
quippe quæ semper, ad perpetuam juris gentium regulam, & pædè
ad æquum & honestum, (quod τὰ δίκαια in Alberico Gentili
notatum, prolegom. pag. 4. Grotius ipse sæpenumero turpiter negligit,) com-
paranda, & exigenda est. Neque Casus Necessitatis, quibus solis ar-

mata servitia à prudentibus legas, nec temerè aliàs, v. Lips. Lib. 5. polit. Cap. 12. Iustin. lib. 3. Histor. cap. 5. aut speciales alii: v. g. concessa etiam privatis, adversus nocturnos aggressores, populatores & Latrones, defensionis suæ; regulam, (de armis, popularibus nequaquam concedendū,) debent infringere: Sed, in casibus non exceptis, roborare. arg. leg. 12. §. 43. vers. deniq., de fundo instr. l. 18. de Testib. Hartm. Pistor. 2. quest. 27. num. 7.

*De Senten-
tia leg. 3.
§. 1. ad Leg.
Iul. de vi
privata.*

7. Immo, non publicè solùm Romani & in universum; Dynastis, civitatibus & provinciis in jussu populi, aut Principis, licetiam arma movendi, ademerunt & interdixerunt. Sed etiam privatos, arma portare, aut gestare, vetuerunt.

Notusest, & ipsa duritie suâ inclaruit, Textus l. 3. §. 1. ad L. Iul. de vi public. Ubi omnes Juvenes, in pacata Republ. uno Capitali Edicto, exarmantur:

*Eadem L. Iulia, inquit Marcianus, tenetur,
Qui pubes, cum telo, in publico fuerit.*

Pœna autem L. Iulie, est aquæ & ignis interdictio: l. 10. §. ult. d. tit. Quod si quis, hominis occidendi, furtive faciendi, causâ cum telo, ambulaverit, Lege Cornelia, de Sicariis, tenetur. L. 1. ad L. Cornel. de Sicar. Fac. Justinecht Vestallung zu Speyer/Anno 1570. art. 30. & seqq.

Ad quam Duritiem cohorescentes, nonnulli interpretes, nullum aliud, emolliendæ duritiei, remedium inveniunt, quàm abolitionis, per abusum: Bernh. Autunus: In Collat. juris Roman. & Gallic. ad L. Iuliam de vi public. pag. 644. ibi: Apud Gallos, iste tit. non servatur. & ad tit. sequent. Leg. Iulie. de vi privat. pag. 645. Hæc pœna non est in usu. Quasi verò tam vecors & vesana sanctissimarum legum abrogatio, in manu privatorum, esset posita: leg. 27. primo vers. Quod enim non mutatum, Cod. de testam. leg. 32. §. 2. Cod. de Appellat. cap. 1. de constitut. in 6. Bocer. de investit. Feud. cap. 4. num. 63. Quid si verò & hic locum habere queat, illud præjudiciū, quod sibi met dictavit ille Iurisprudentiæ Romanæ professor hostis, & Conturbator, in censura Gallica Iuris Romani, part. 2. quando, ad Leg. 7. §. si Vir. 13. solut. matrim. pag. 2. verè decernit: plerumque eos, qui leges non intelligunt, illas mutatas, aut inversas velle. v. Hillig. 8. Don. Enucl. c. 11. lit. L. Loquitur enim L. Iulia de usu,

Ubi L. Un. G. ut Arm. Usus. Sum. et Rat. Exhib. 65
de usu, gestatione, & delatione armorum in publico, cum vel cœtus,
concurrit, turba, seditiōe, fieret. l. 5. d. rir. Vel, si quis idē, cum
telo, ambulasset, ut hæc talia commodiùs & faciliùs fierent. L. 4.
Eod. Excipitur autem ipsa L. Iuliā, gestatio causaria; seu, ex ho-
nesta causā, suscepta, ut sunt, Venationis, itineris, vel navigatio-
nis. l. 1. d. r. quam, sine causa, cum nostra l. un. regulam, sicut cum exceptione,
committit Alvaror. advers. mercator. §. 5. 2 F 27. Vel, ubi quis telum,
tutandæ salutis suæ causā, gessisse p̄tobetur. l. 10. §. ult. Eod. Atque
sic textus, ab aliis implacabiliter commissi, facili & amabili fœde-
re, componuntur. conf. inf. cap. ult. §. 4. Hæc Romani Juris Regula,
tantum abest, ut vel Imperatoribus Germanis; vel extraneis etiam
Principibus; Callis. Italis. Hispanis, Anglis, improbata sit, ut etiam
ipsis Turcis religiosè observetur: prout mox p. seq. dic.

8. Ne quis hic barbaros mihi cascorum Alemannorū mo-
res, cū lapidei status lapideo Descriptore, ejusq. Allectis, objiciat,
quibus ulitatum, in armis ubique, domi. forisq̄, in consiliis &
conviviis, conspici: ut Tacitus narrat de moribus German. cap. 22. Et,
si consilium placeret, frameas concutere, armisque laudare, quod,
apud eos, honoratissimum assensūs genus erat; referente eodem ibi-
dem, cap. 11. Hi scilicet mores, barbariem illam, tot cladibus inter se
commissam, decebant. Cuius omne, in armis erat positū: Da das
Gauß. Rechte / Kampff. Rechte / Befehdungen / pro jure legitimo, ge-
halten wurden, Befold. in voce Gauß. Wehn. in v. Kampff. Rechte. Nec
in laude ponendū, quod Belgæ nobis improperant: Arma, apud se,
non gestare, nisi milites. Nobiles, Studiosos, apparitores publicos;
Apud Germanos, etiam reliquos ex plebe, qui, suffecturos se, confi-
dant: Solis enim rusticis, Arma interdixisse Fridericum. Hæle-
mus Anton. Marthai ad Leg. Jul. de Vi publ. & privat. cap. 4. num. 1. pag. 510.
per text. 2. Feud. 27. §. si quis rusticus. 5. Primò enim, non barbara
hic iterum, & turbida tempora, intelligo à quibus nemo sanus, ex-
empla aut jura petat Grosius. d. proæm, pag. 4. & pass. De moribus
Christianorum, & jam sub Imperii legitimi regimen redactorum,
Germanorum, loquor. Caroli M. Leges extant quàm plurimæ;
de armis, infra patriam non portandis, quibus etiam diffidatores & Fai-
dista, acriter coercentur. Vid. præter Lombardam, lib. 1. de faldosus
& armis, infra patriam non portandis, tit. 37. d. 1. & 2. Caroli Mag. Capitu-
laria

Objectiones
aliorum re-
mota.

laria Ordinaria lib. 3. tit. 4. & 22. Et in Capitularibus communibus apud Goldast tom. 3. Constit. pag. 156. Quod si quid, Sanctionibus his contrarium, deinceps, apud Francones, inolevit aut duravit: (ut vult Vebnerus, apud Goldastum, von Reichshandlungen/pag. 314.) id obstinatæ gentis contumaciæ, omnem libertatis securitatē, in armis reponentis; non voluntati LLatorum,tribuendum est. Sanè, Fridericum, constitutione suâ non tantum rustiis; Sed etiam aliis civibus, armorum gestationem & usum, extra casum necessitatis, & itineris, interdixisse, ipse oppositus § 5. in vers. Mercator. docere poterat. Enimverò si prudentes status & ingeniorum Germaniæ arbitratores, etiam militibus modum, in armorum gestatione & usurpatione, præscribere, in der Fußnecht bestallung zu Speyer / de Anno 1570. artic. 30. & sequentibus. Quantò magis, in civibus, restringi & refrænari ea debebit? Magnific. Dn. Frantz Kius lib. 2. resolut. 23. nu. 56. Apud quos scilicet, plus, tranquillitatis desiderium, quàm vanum libertatis insigne, aut argumentum, noxium præterea, & periculosum, valere debet. An quidquam concedent Germani, prudentiæ Gallorum, Anglorum, Hispanorum, Italoꝝ? Certè, Henricus IV. Galliæ Rex, (inquit Petrus Matthæi lib. 1. Histor. narrat. 5. num. 2) Ne quidquam omitteret eorum, quæ firmare pacem, & publicam stabilire tranquillitatem, possent, idem, quod Majores, in ejusmodi, belli pacisque, conterminio, fecerant, observavit: Et, post restitutum Iustitiæ splendorem auctoritate consilii Publici, omnibus privatis, usum armorum interdixit, in primis bombardarum: Sub pœna amissionis armorum & equorum, ac præterea ducentorum coronatorum, fisco solvendorum, ab his, qui primâ vice, reperti fuissent obniti: quod si quis, alterâ vice deprehensus fuisset, animæ amissionem illi fuit interminatus. Edicta similia, (publicata Anno 1559. 1564. & 1598.) magno numero, congestit Brissonius: lib. 8. Cod. Henric. tit. 7. Eadem Consilia probavit prudentissimus Rex Angliæ, Henricus VII. Quando, (Verulamio, in ejus vita pag. 106. refte,) ad pacem continendam, nihil æquè conducere, statuit, quàm si justitiæ suus vigor reddatur: privatis autem, omnis violentiæ & ultionis exercendæ instrumenta, adimantur De Hispanorum interdictis, est, in Nova Collectione Regiæ, l. 8. tituli 6. libri 6. & l. 14. tit. 4. d. libri. Apud Italos, omnes bandi,

Ubi L. UN. C. UT ARM. USUS. SUM. ET RAT. EXHIB. 65
 bandi, ut vocant, titulis illis ornati sunt: della prohibita delatione
 dell' Armi. v. cap. 15. del Bando Generale Cardinalis Iustitiani Legati Pon-
 tificis, publicat. in Bononia Anno 1608. Et quid in recentendis
 Christianorum legibus, multi sumus: Ipsi Turci, non solum paga-
 nis; sed & militibus, extra expeditionem in hostem, iam in pro-
 cinctu consistentem, omnem armorum usum interdunt, ut Bo-
 dius (pag. 487.) lib. 4. de Republ. cap. ult. cum aliis, narrat: Quo lo-
 co, sibi temperare nequit, quin exclamet; si hoc fit ab iis, & qui-
 dem militibus, quos barbarissimos esse, putamus, quando æquius est,
 domi cives exarmatos esse?

C A P. IV.

Jus Exarmationis, per Synthesin Præcepto- rum, declarans:

§. I.

TEXTU cardinali, hunc in modum, resolutum, & exposito, loco
 notabilem, ipsam doctrinam, de iure exarmationis, syntheti-
 ce traditis, eliciemus. His enim partibus, universa de iure ar-
 morum, materialiter sumtorum, doctrina absolvitur: Fabricatio,
 commercium, possessio & usu: quatenus ille vel prohibitus, vel quan-
 doque ex certis causis, certisque personis, concessus est. Nos in
 præsentiarum de prohibitione videamus. Et quantum quidem
 ad vocabula attinet, ut *armare cives*, dicuntur, qui illis arma circum-
 ponunt, distribuunt, permittunt: Ita, ex adverso, *exarmare* eos cen-
 sentur, qui arma ipsis adimunt, aut eorum usum interdunt. Eadem
 est ratio in flexione Græcæ: Ut enim *ἀρμα* & *ἀρμίζω*, est armare: Ita
ἀρμολογία, est exarmo, armis exuo. Hinc *ἀρμολογία*, exarmatio: in
 l. *de iur. iur.* §. 27. C. de Episcop. audient. Lutr. C. de metat. Et *ἀρμολογία*
 in Novell. 8. c. 13. Exarmator, ut rectè vult Fr. Raguel. in Comm. ad d.
 l. 27. in f. & Holoander, ad d. Novell. 8. c. 13. qui arma prohibita aufert.
 Male autem vetus translatio, & planè inverso sensu: *ἀρμολογία*, ar-
 mator venit. Priorem interpretationem amplexus est ipse Julia-
 nus, Patricius & Antecessor V. Constantinopolitana: Novell. const.

*Definitio
 siue expli-
 catio no-
 minis.*

35. cap. 60. cum enim titulum capiti fecisset : De Latrunculatoribus, & biocolytis, & aphoplisis : Aphoplistas vocari, ait, eos, qui privatis hominibus, arma habere, non concedunt. vid. Meurs glossar. verb. d. 90. m. 15 a.

2. Tamen si verò, ut, ex superiore tractatione, patet, exarmationis vocabulum & ius latè pateant, ita, ut, non tantum de civibus, sed & extraneis, usurpetur : De his, inquam, quatenus arma vel hostibus excutienda ; vel clientibus adimenda, vel unà cum fœderatis, pari passu deponenda sunt : cap. 1. §. 4 & seqq. De istâ tamen unicè, nobis, hâc vice agere, est constitutum. Quæ describi potest prohibitio, quâ civibus, publicæ tranquillitatis causâ, usus armorum interdicatur. facti. l. 7. in verb. vetare. de legibus Treutl. 1. disp. 1. th. 3. C. ibique Bachov. Estque ea prohibitio modò universalis, modò singularis. Universalis, cum civibus, in universum omnibus, arma adimuntur : Singularis, cum certo cuidam civium generi, veluti rusticis, aut religiosis, armorum usus adimitur.

Heret.

De origine
iuris exar-
mandi.

3. Origo huius prohibitionis, est antiquissima. Sic enim apud politissimas quasque gentes, arma non fuisse in privatorum manu; & sacræ, & profanæ literæ testantur. In sacris, præter ea, quæ huius partis cap. 1. th. 5. præmissa sunt, lib. 2. Chron. 32. v. 5. & 6. legimus : Hiskiam Regem, armorum fabricationem, suæ curæ, & inspectioni reservâsse, itemque, ex lib. 2. Chron. 26. v. 14. Uliam, ex armamentario suo, exercitum omni armorum apparatu, instruxisse, colligimus Conf. inf. §. 7. E Profanis Scriptoribus, historiæ, capite antecedente, relatæ sunt. Nec Livius tantum, lib. 3. Tacit. 1. Histor. 38. vers. 5. & cap. 80. vers. 3. Sed & Cicero pro Rabir. in med. testatur : ingruente bellorum necessitate, ex armamentariis publicis arma populo Romano, à Consulibus distributa fuisse ; Quemadmodum & aliarum Gentium arma, (ut Sironum,) clausa, sub custode ; Tacit. in German. cap. 44. vers. 4. Missionem autem factâ, vicissim ad Tribunos relatâ, fuisse, idem lib. 2. Histor. 67. v. 1. docet. Notitia Imperii, etiam locum assignat, ubi arma illa reposita fuerint. Arnif lib. 2. de iur. Maies. cap. 5. num. 7. fac. l. 1. C. de Fabricens. conf. Panciroll. in not. Imperii Orient. cap. 66. pag. 106. Eaque armamentaria, nonnulli, voce Armandiarum, intelligunt. 2 F 58. Gothofr. ib.

Borcholt.

Borcholt. de Regal. num. 22. Valsej. lib. 1. cap. 5. num. 7. Gregor. Tolosan. lib. 9. de Republ. c. 1. num. 13. Quorum instituta sapientissima, sapientes quique Principes imitantur. Consul. de Gallorum, Anglorum, Venetorum, & aliorum populorum armamentariis, Arnif. d. cap. 5. num. 7. Adde, quæ dicta sunt in capite de possessione armorum. §. 16. pag. 38. quæque inferius d. §. 7. commemorabuntur.

4. Rationes impulsivæ à nobis itid suprà subindicate sunt, & infra denud attingentur. Licet autem sint, qui disputent, satiusne sit, arma subditis permittere, eosque in armis exercere, vel ea prorsus adimere; *non de re dictum est in cap de possessione armorum, th. 17. p. 39.* Magnæ tamen rationes sunt, quæ ius exarmationis sustinent, sive Imperantium tantum; sive parentium etiam, salutem spectes. Primum enim, ad securitatem ipsius Imperantis pertinet, si arma in ipsius tantum; non autem in civium, manu & potestate, sint posita. *per tradita d. cap. 1. th. 5.* Siquidem ita imperabit securè, non modò volentibus; sed etiam invitis. *Arist. 5. polit. 11.* Ita contumaces spiritus facillè franget & contemnet, exemplo Aristomachi, in cuius interitum, licet multi coniurassent; efficere tamen nihil potuerunt, cum gladiatorum gestatione prohiberentur. *Plutarch. in Arato.* Necessè enim est, eos, quibus armorum usus interdictus est, fieri servos. *Arist. 2. polit. 8. Arnif. lib. 2. de iur. Maies. cap. 5. th. 4.* Deinde, ad securitatem quoque civium & subditorum, idiplum facit. Nec enim portandorum armorum licentia, audaciam tantum ingenerat, & inprimis, inter temulentos visa arma, cupidinem sui movent, *Tacit. 1. Histor. 80. vers. 4.* & manus otiosas lascivire faciunt: *Tacit. in German. cap. 44. vers. 4.* sed & occasionem sæpè suggerunt turbarum. *Arnif. d. c. 5. th. 4. vers.* Ea igitur. *Ut postea, ex Novell. 35. pluribus dicemus, cum de fine prohibitionis tractandum fuerit.*

5. Nec Tyrannorum tantum proprium est, usum armorum subditis interdicare: (Quemadmodum hodiè per Parlamentum Angliæ apud Miriam. in Ann. 1646. pag. 1028. populo, armorum gestatio, severè interdicta est); Nec dissidentium populorum tantum (quemadmodum hodiè An. 49 in actis publicis legitimus, præsidarios R. Sued. prohibuisse: *Daß auff der kleiner Seiten/ auffser den Keyserl. Bedienten/ vnd Officirern/ Niemand/ mit Degen gehen dörfte.* Cuiusmodi proclamata etiam G. in L. non sine oppressione

De causis prohibitionis non subditibus

Subiectum, quod arma prohibet, seu exarmat.

Nobilitatis, dictatasse, meminimus.) Sed & bonorum Principum, inquit Arnif. *diēt. lib. 2. cap. 5. num. 4. Menoch. Consil. 202. Peregrin. Iannin de citat. real. cap. 1. num. 307.* Qui tranquillitatis publicæ causa, & olim & hodie multis in locis, promiscuam armorum gestationem damnarunt. *Menoch. de A. L. Q. casu 394. n. 25. Peguera de. cis. 56. num. 1. Merkelbach. apud. Klock. 1. Consil. 34. num. 6. & sequent.* Idque exempla. *c. 3. de possessione armorum. §. 16. p. 38. allata, satis comprobant.* Adde Thuan. *lib. 120 Hist. in Ann. 1598.* & quæ plura exempla referemus, *hoc eod. cap. §. ult.* Zu Genua döffen weder Siembde/ noch Einheimische/ ihre Wehren tragen/ ohne sondern privilegia, inquit Schiekardus: in der Fürstl. Würtenb. Reichbeschreibung nach Italien/ pag. 29. similia, de Venetis, Florentinis Romanis, ab aliis commemorantur. Arnif. *d. lib. 2. de iur. Maies. c. num. 9. th 6* Illud verò controversum; An etiam potestatibus & Magistratibus, qui superiorem recognoscunt, facultas hæc prohibenti competat? Disputatur hac de re, in utramque partem. apud Cravettam, *part. 2. consil. 314. pag. 216.* Negandi rationes hæc afferuntur: (1.) Quod tales Magistratus, veluti Castellani, non possint inhibere subditis ius piscandi, aut venandi: *Ioh. Fab. in §. flumina. l. de rer. divis. Guid. Pap. quest. 414. incip. utrum latrones.* E. ne ius simile, gestandi arma. (2.) quia subditi dicant: se portare arma, se feris in gratiâ. Atqui, defensionem esse iuris naturalis: E. non posse à Magistratu quocunque illis auferri. (3.) quia consuetudo, armis utendi, ubique inoleverit: E. non tolli posse, per Magistratum inferiorem: cum parem vim cum lege habeat, *l. 3. de LL. & ex illicito licitum faciat. Bart. & ceteri, citati Barb. 3. axiom. cap. 59. axiom. 12. Affirmandi causæ, hæc subnectantur* (1.) quia Dominus loci quælibet statuta condere possit: dummodò ea non tendant, contra ius superioris. (2.) Maximè autem, quia tale statutum directum sit ad executionem iuris communis, & conservandam publicam salutem adeoque, in primis laudandū. *Alb. Brun. 2. Conf. 207. l. ac. Canez. 1. res. c. 3. n. 55. / 3.* Quemadmodum etiam alias Dominus (s. le Vidame) teneatur deputare custodes, ne damna dentur, in bonis subditorum. Hancque sententiam, cum calculo suo firmasset Cravetta; Ad obiecta, ex adverso responder: (1.) disting. inter ea, quæ sunt contraria Iuri Gentium: & quæ ei non contraria se habent consentanea, in primis etiam Iuri Civili. inveniuntur (2.) Quod de Defensione nonnulli cau-

QUINAM SUBDITOS EXARMARE POSSINT? 69
causentur, id admitti, probato prius periculo: præterea, si omnes
pariter prohibeantur arma gestare, omnes ubique fore tutos at-
que securos. (3.) Consuetudinem contrariam non posse allegari,
aut attendi, quia præstet materiam delinquendi. l. illud conveni-
re. *de pact. dot. al.* Esse ergo potius corruptelam, *Can. mala. dist. 8.* Mul-
ta etiam, per patientiam tolerari, quæ, si in iudicium deducantur,
minimè sint probanda.

6. Et affirmativam quidem, etiam ante inspectum Cravet-
tam, in tract. superius indicato, Ann. 1628, calculo nostro firmavi-
mus, statuendo: Non tantum Dominos Castrorum, superiorem
recognoscentes; sed etiam Potestates, (ut vocant, sive Præsides &
Præfectos, ad regendas Civitates missos,) pœnam arma portanti-
bus imponere posse, etiam præter & ultra iuris præscriptum. Li-
cet enim Magistratus tales nihil temerè, contra ius commune, sta-
tuere possint & debeant. *arg. l. 5. C. defensor. civ. Barbosa. l. 2 § ult. n. 74. de iudi. Myus. l. 1 respons. 36. num. 6. post Bald. & Roland. à Vall. Dn. Da-
vid. Merus. iur. Lubec. prælimin. quest. 2. num. 57.* Possunt tamen
ea, quæ ad ius communis confirmationem & executionem per-
tinent, omnino ordinare. *Cancer. d. resol. 3. num. 55. Decian. libr. 8. crim. cap. 3. num. 18 & 19. ubi scribit: Ex communi consuetudine totius
italie, proclamationes fieri solere & Edicta, per Rectores Civitatum, ne ul-
lus, sub tali, vel tali pœna, arma portet. Multò magis ergo, hoc dicendū
fuerit in Statibus Imperii, quibus non tantum Jurisdictio; sed &
Regalia competunt. Merkelbach. apud Dn. D. Kloickum. 1. Consil. 34.
num. 25.*

7. Quærendum porro, qui exarmandi sint, seu, quibus ar-
morum usus prohibeatur? Equidem L. nostra Un. generaliter lo-
quitur: Nullis movendorum armorum copiam esse tribuendam, Principe
inferio: (seu quibus Princeps, aut generaliter, ob statum, conditio-
nem, gradum; vel specialiter ob merita, id non concesserit De quibus
in tr. de hæres. & dicendum,) Nec fabricatoribus armorum, Nov. 85. c. 1.
& 2 aut aliis quibuscunque, non militantibus, Novell. 17. c. ult.
ibi: Neque armis, non militantem permittet aliquem. ac ne militi-
bus quidem, extra usum belli, *Arnis. d. l. 2. de iur. Ma. est. cap. p. 340.
num. 7. per l. qui conventus. 14. §. ibi: Armorumque Custodi plerumque ea
culpa imputatur, si arma militi commisit, non suo tempore, de re milit. Fa-*

*Subiectum,
patrens, &
qui exar-
mandi?*

rinac. q. crim. 108. ampliat 8. n. 6. Hinc Patron, Græcorum Dux, apud Curtium lib. 5. cap. XI. num. 1. præcepisse suis legitur, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati & intenti. Eodem modo Plutarchus in vita Crassi, narrat: Crassum, post Mummii fugam, petisse sponsores à militibus, cum cursus is arma traderet, se ea servaturos. Turcarum etiam, sive legibus, sive moribus, introductum, supra cap. 3. f. notavimus; ut, quoties hostes longius absunt, arma carris & iumentis militem præeuntem subsequantur; post Bodin. lib. 4. de Republ. cap. 7. Camerac. cent. 2. bor. subsec. cap. 43. Dixi. extra usum belli; Nam bello durante, milites utique cincti, armaque, eò pertinentia, eis permittenda fuere. l. milites 15. ibi: aut armorum quotidiano exercitio, ad bellum se præparent. C. de re militari. 12. 36. l. milites. 31. ibi: ne omisso armorum usu: & ibi: armis; non privatis negotiis, occupentur. C. de Locat. & Conduct. l. Titimus. 22. pr. C. de iure delib. Baro Enem. lib. 2. de privileg. Milit. cap. 33. n. 3. Atque ita fortè Autores, modò allegati, diversimodè hac de re loquentes, erunt conciliandi. Planè, in exauctoratis & militiâ missis, prohibitionis ratio magis urget, d. Novell. 17. cap. ult. Ne militum nomen prætendentes, re ipsa, fiant catuli in sylvis, & lupi rapaces, in nemoribus, ut inquit Bald. in l. 1. in f. C. qui bon. cred. poss. Planetæ terrestres, Dñerfänger, qui potius, extra fines Imperii, deportandi, aut aliis pœnis competentibus afficiendi sunt. l. nemo. 13. in fin. C. de re milit. lib. 12. l. Veterano. 3. C. de Veteran. d. l. 12. Recess. Imp. de Ann. 1551. §. Nachdem auch. ut & Ann. 1555. 1595.

8 Quin & Nobiles, hac armorum prohibitione comprehendi, colligunt Dd. Commun. ex clausula universaliter negante huius L. Nulli prorsus: Farinac. d. quæst. 108. ampliat. 7. num. 25. Ubi, idem etiam num. observari, in statu Ecclesiastico, tradit, ut à pœna delationis armorum, nulla Nobilitas excuset; quem laudat & sequitur Jacob. Cancr. lib. 1. variar. resolut. cap. 3. num. 56. Et, licet Luc. de Penn. Rebuff. & alii, contrarium statuerint, arg. §. si quis rusticus. 2. F. 27. refutantur tamen à Tiraq. cap. 20. de Nobilit. num. 68 & seqq. Inprimis per generalitatem huius Textus, contra quem, argum. à contrario sensu, nihil facere, Tiraquellus scribit. Enimverò non advertunt Viri magni, generalitati huius Legis, appositam itidem esse

gene.

generalem limitationem & declarationem in verbis: *Nobis insens, & inconsultis*. Cùm ergò posterioribus temporibus, Principes non tantùm prægativâ dignitatis, Nobilibus g-stationem gladiorum, usque cinguli concesserint; Et mos etiamnum sit, ut Nobiles, ex Ephebis emergentes, & ad militiam apti, armis cingantur: *Ete werden wehrhafft gemacht*; Sed etiam iure obligationis Vassallaticæ, paratos, & in armis esse voluerint. *Addition ad Guid. Pap. de off. 384 lit. B. Bon. de Curtil. tract. Nobilit. part. 3. num. 58. Besold 1. polit. 6. 3. vers. 2.* Facile intelligimus, eos duplici ratione, ab hac prohibitione, exceptos esse; Quinimò in textu 2. *F. 21. c. 10.* quodd quis arma bellica deposuit, colligitur, eum conditionem Vassallaticam exercere velle. Unde Vassalli, milites, passim synonymicè vocantur. Et cum Farin, *d. q. 108. num. 31* eos etiam Equites excipiat, qui militias emerunt: Quantò magis excipiendi sunt, qui iuramento ad servitia militaria, ad omnem requisitionem suscipienda, obstringuntur; quos Cromerus Equites, ab Equestri militia, cui sunt obnoxii, à Latinè loquentibus & scribentibus, dicit appellari. *lib. 1. Polon.* sed hac de re in *tract. de impropria* uberiùs videbitur: Nunc enim de exarmatione, potissimùm sumus solliciti.

9. Multò magis autem, & si iuris præcepta seorsim consulas, nominatim exarmantur rustici: 2. *Feud. 27. d. 9. si quis rusticus*. ubi sanè interpretes aliqui rem istà silentio prætereunt, uti *Erid. Schenck. L. 810 à Tautenb. l. 3. r. 5.* aut leviter tangūt, ut *Eguin. Baro qui trib. se verb. expedit: Iustini in privatis arma fabre facere aut domi habere, interdixisse. p. 153. Et ante eum lac. de Belviso. ib.* Fortè quòd ea Constit. directè ad Feuda non spectet; sed ad pacis publicæ rationem. *Dn. D. Bitsch. Comm. MS ad illum tit.* Sed cùm ea res non parum pertineat ad controversiam, an rustici feudorum capaces sint; *Finckelthaus. disp. 5. feudor. 6. 13. Ludolph Schrad. tract. feud. 4. cap. 3. num. 7. pag. 76.* ubi rusticos inter personas, vitio incompetentiæ laborantes, refert, & ad feudum tantùm novum admittit: siquidem si rusticis armorum gestatio, regulariter, interdicta sit, facile quis concluderet: regulariter eos feudorum, & militiæ semper paratæ, capaces non esse. Itaque alii, ut *Alvarott pag. 189.* & qui eum sequitur, *P. Ravennas. pag. 247.* non tantùm §. illius summam referunt; sed & in rationem specialis prohibitionis inquirunt. Et Alvarottus qui-

dem

de hac reddit: quod rustici, uti non audeant optare pecuniam, *l. domini §. C. de Agric. & Conf. 11. 47.* ita nec arma. Ravennas hanc affert: Quia rustici magis soliti fuerint arma portare. Uterque dicit, hodie prohibitionem istam, ad omnes extensam esse. *l. un. C. ut armor. us.* Quasi verò hæc constitutio Fridericiana sit posterior? Quasi rusticorum, utraque tempestate, eadem fuerit conditio. *r. l. 19. & 21. C. de agric.* Quasi pecuniæ thesaurus & copia, tam parabilis sit, quàm vilis aliquis gladius? Quasi ulla ætas magis durare in armis agricolæ viderit, quàm melioris sortis & conditionis homines? Itaque satius fuerit, ex supradictis hanc causam substituere: quod rationi, & civili & naturali, adversarium his, multitudini, in primis agresti, arma permittere. Quod ocalatissimus Hotomannus prudenter animadvertit, horumque textum nostrum laudavit, in *Comment. ad dict. text. 2. Teud. 27. pag. 716.* Adducens insuper, ex *Lombarda lib. 1. tit. 31. de armis, intra patriam non portand. add. Viv. 2. decis. 287. num. 4.*

10. Otiosum esset, nobisque simul & lectoribus molestum, de his, qui sexu, professione, aut conditione vitæ, in ista prohibitione, vel potissimum continentur, verbum perdere, nisi exempla nos contraria, ad remotionem, manu faciendam, impellerent. Etenim, si sexum spectemus *muliebrem*, non is ita mollis aut debilis à natura effectus est, quin aliquando procacissimæ affectionis armorum exempla, atque idè, vel fortitudinis, vel audacia simulacra ediderit. Relatum est à plerisque Neotericorum ex *Polyæni lib. 8. Strategem.* Argivos in Numenius suis, singulis mensibus celebratis, *mulieres* virilibus tunicis & chlamydibus, viros contra, muliebribus peplis, ornasse: quod fœminæ Cleomenem & Demarathum, Spartanorum Reges, diversis vicibus, ab urbis oppugnatione fortissimè depulisse, dicerentur. Pyrrhus, cum bellum gereret, adversus Spartanos, maiore mulierum, quàm viro-um, virtute fuit exceptus. *Iustin. lib. 25.* In bello Cymbrorum, & Marci, non minor pugna, cum uxoribus illorum, quàm cum ipsis fuit: cum obiectis undique plaustris, atque carpentis, altæ desuper, quasi è turribus, lanceis, contisque pugnarent. *Flor. lib. 3 c. 4.* ubi addit: perinde speciosam mortem earum fuisse, quàm pugnam. Sic apud *Dionem lib. 61.* legitur, inter Germanorum cadavera, sub Antonio Philo-

Antonin. Philos. in Italia caesa, mulierum quoq; corpora armata reperta fuisse. Apud Nicet. Choniart. *lib. 1. Histor. Manuel. Comneni legitur*: in Expeditione Alemannorū in Palestinam, Virgines fuisse hastatas & armatas, viriliq; habitu indutas, Martio vultu. Amazonibus audaciores. v. *Schonborn. lib. 2. polit. cap. 12.* Nec nostra tempora istiusmodi exemplis caruerunt. Cum enim Anno 1552. Mahometus Agriam Ungariz opidum, neque situ, neque arte usq; aded munitione, 70000. hominum exercitu, cingeret, praesidiariorum 2000. & mulierum in primis, tanta virtus fuit, ut Turca, amissis ultra 8000. cum pudore, obsidionem dissolvere cogeretur. Inter illas una, quae coram matre & marito depugnabat, eam, occiso marito, a patente moneretur, ut corpus tolleretur, & sepulturae mandaret: Non hoc, inquit illa, o mater, Deus sinat, ut vir, inultus, terra condatur, pugnam hoc tempus; non exequias, sibi deposcit, atreptoq; de mortui ense, & clypeo, in medios hostes fuit, nec prius a pugna destitit, quam tribus Turcis, qui in motum enitebantur, interfectis. *Thuan lib. 10. Hist.* Et cum Anno 1571. Sancerre, in Bituricensi agro, obsideretur, praecipua vis, feminatum fuit, quae provolvendis faxis, oleo fundendo, artificiosis ignibus, ac circulis candentibus, summam animi praesentia, spretis periculis, assidue inserviebant, & in medio discrimine versabantur, quaedam etiam supra quam sexus fere, viriliter arma tractare consuevit. *idem lib. 35. Histor.* Omnium seculorum memoria dignum censet, Arriae fortitudinem, *Lupias. 3. ad B. 32.* cujus elegantissimum facinus, a poëta coënnè descriptū, pingi sibi a Venio voluit: Sic autem illa, quae a Montano lib. 2. periculatorum. c. 33. trigae mulierum Virtuosarum accensetur, apud Martialem:

Castra, suos, gladium cum traderet, Arria, Pato,

Quem de visceribus traxerat ipsa sua.

Si qua fides, vulnus, quod feci, non daret, inquit:

Sed, quod tu facies, hoc mihi, Pate, daret.

De Traiectensibus foeminis ita scribit Familianus Strada, *de ad. 2. lib. 2. de bell. Belgico. pag. 70.* Quod egisse aliquot ab hie c. annis (Anno 1553.) Senescae mulieres, Hettusis in belli memorie consignatum est, (a Natale Comite. lib. 6. Histor.) idem eatum circiter tria millia, sub tribus primariis Matronis, explatis

K

Vexil-

Vexillis, armatae legionibus, corribusq̃, laborem sibi munienda urbi seposuere: id mulieres Traiectenies exemplis audacioribus praestitisse, certum habeo. Nam praeter earum longè plurimum turbam, munitoribus intermixtae, tres ex eis Cohortes, sub signis, convenere: ac partim demandatam sibi agendorum cuniculorum provinciam strenuè subeuntes, ductu suo, ex earum institutione, quas Magistras cunicularias appellabant, subterraneas haec opera, militariter factarunt: partim propugnatoribus adscriptae, nullumque armorum genus veritae, muros, adversus oppugnantem hostem, manu defenderunt. *Haec ille, de foeminis Traiectensibus.* Similia de Harlemensibus, idem, cum aliis, narrat decad. 1. lib. 7 pag. 424.

II. Quae, ut, in extremo necessitatis casu, excusationem inveniunt: praeter illum, admittenda nullatenus videntur: Utcunq̃ Galliae etiam hodiè Albertinam, Barbaram, Bernecurtiam, Dominam Sancti Blamenti, armatam copiarum Ducem, jactent, ostendentq̃. Remotum enim est à pudore sexus, mulieres virilibus officiis fungi. *l. tutelam. 1. C. Quand. mulier. tut. offic. 1. 2. de Reg. jur.* Virile autem officium est, arma gestare, movere, iustinare:

Fœmina sum, (inquit Hypermnestra, apud Ovid.)

Et Virgo, naturam mihi, & arinus:

Non faciunt molles, ad fera tela manus.

Quid mihi cum ferro, quid bellica tela puellas?

Aprior est digitu, lana coluq̃, meis.

Vid. Hippolyt. Rediviv. in remed. Contem. Sex. muliebr. pag. 49. & seqq. Uxoresq̃ à Viris; non viros ab uxoribus, defendi, æquum. §. patitur. 2. Inst. de injur. Unde & in litibus civilibus. & pecuniariis, non admittuntur l. alienam. 18. C. de procurat. l. neq̃. 54. ff. Eod. ubi Wesenbec. num. 4. Ut taceam, quod mores, ad imperandum, foeminae, ad patendum, sint natae. Arist. 1. polit. 5. (Quidquid, in contrarium, Cornel. Agrippa: tract. de pra. ellent. foeminei sexus, nungetur,) nec dignitatem, ex se, foemina habet, praeterquam Regina aut Princeps: Donell. 1. Comment. 18. ut nullâ ratione, ad armorum movere torum facultatem, admittendae videantur. Et quamquam, non raro, foeminae gladiatoriam exercuisse legantur, ut apud Statium:

Stat

Stat Sexus rudis insciusq; ferri,

Et pugnae caput, improbus, viriles, &c.

Attamen id, neque ad ordinariam gladii gestationem, aut aliorum armorum usurpationem pertinet, & corruptis moribus, ac Imperatorum pravitate potius imputandum est, quo nomine eos etiam passim perstringunt Historici. Quomodo de Domitiano loquutus Suetonius: Non virotoz illum solum pugnæ edidisse ait, Sed & foeminarum cap. 4. in eum vit. Parum ergo inde, ad facti rectitudinem, momenti. Quia, sub bonis Imp. Scitis caueram: quod si ut dicitur per se non videtur: Non ultra, foeminam ullam, ad gladium, depugnare: Nihil in Severo. Rectè proinde Dd. Communiter, pœnam armorum portationis, de mulieribus etiam accipiendam esse, statunt. Suarez. Commun. opin. vers. mulieres. num. 152. Decian. d. cap. 3. num. 27. Cogitârunt quippe Prudentiores, invidiam, suspicacem, inconstantem, insidiosam, & Sui potentia adjuncta sit, intolerabilem esse, mulierum naturam. Scalig. 3. Poetic. 14. Item quæ initium turbandi omnia, sæpenumero à foemina ortum esse. iur. lib. 1. cap. 46.

12. Professione vitæ contrariâ, ab hoc jure arcetur, non solum Philosophi; v. l. professio 6 C. de muneribus patrim. 10. d. l. 1. §. an & philosophi. 4. De var. & extraord. cognit. l. 8 §. philosophi. 4. De variet. muner. Sed multo magis etiam Clerici: leg. 53. §. 1. ibi circumtingere C. de Episcop. & Cler. Qua appellatione, hoc loco, designantur ii, qui divinis officiis mancipati sunt, & quos ab omni literepuitellare convenit. Lancelotti lib. 1. instit. iur. Canon. tit. 49. Collocat. Cuius ad rubr. extr. de vit. & hon. Cleric. Quibus armorum usus penitus interdictus, C. si quis. dist. 16. d. l. 3. §. 1. aded ut arma gestantes, irregulares efficiantur, & excommunicentur. Clerici. 2. extr. de vit. & honest. Cler. Vbi inter ceteros. Anteq. de Burr. Clem. un. v. quidam cum armis. De Excessibus prelatorum, ubi notabilis ratio specialium istorum interdictionum adfertur: quod plus soleat timeri illud, quod specialiter; quam quod generaliter inhibetur. Et iudex Laicus Clerico, q. armis contra prohibitionem & proclamationem Magistratus, reperto, eadem posse teneat, nec unquam restituere teneatur, cum talia Edicta, quæ publicam salutem concernunt, Clericos quoque ligent. Covarruv. quest. practicar. 33. num. 6. & 2. resolut. 20. Carol. de Grassi de

De hâ, qui
sunt in
turo & pro
fessionem ab
armorum
usu excluduntur.

76
effectib. Cleric. effect. 1. num. 862. Quod in Gallia idem ibid. in Italiâ & nominatim, in Regno Neapolitano, Ricc. decis. Neapolit. 48. 93. 109. Hispania, idem Covarruv. 2. resolut. ult. Ducatu Mediolanensi, Chassan. sup. Consuetud. Burgund. nu. 79. & alibi. Vid. Iul. Clarum. lib. 5. recept. sent. §. fin. quasi. 35. num. 26. Lopez. additam. ad pract. crimin. Bernh. Diaz. cap. 55. col. 6. & 7. Hodiernum observatur. Dissent. Alderanus Mascardus de generali statutorum interpr. conclus. 1. num. 242. Mira. de turbid. part. 4. casu 7. num. 20. Bon. cin. de legibus dist. 10. q. 2. puncto. 1. §. 1. n. 2. Clericum etiam hoc casua, Laico armis exui posse, negantes. Immo, occidens arma portantem, clericum, non mittitur ad curiam, c. perpendimus. 23. extr. de sentent. excommun. Ratio pervulgata est, in c. conveniunt. 23. q. 8. Quod eorum arma, sint preces & lachrymæ, quo ique, Deo militantes, non possint sese implicare negotiis secularibus: 2. Timoth. 2. vers. 4. Molina de Brachio Regio cap. 18. nn. 42. Cum militum Christi sit, Christo servire, non seculo. cap. reprehensibile. 23. q. 8. Aloys. Riccius in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 371. num. 4. Unde, iure feudali, eo ipso, quod Vassallus Votum religionis assumit, arma deponere cogitur, nec ea unquam facile recipere potest. d. 2. Feud. 21. 26. & 109. Et cur arma gestarent, qui, etiam in medio armorum strepitu, ab armis sunt tuti? Petrin. Bellus, de re milit. part. 2. tom. 9. num. 4. Reformation zu Trancsfurt tit. Wer in offenen Gähden/ gefreyet seyn soll. Becht. Tract. de securit. & salu. conduct. class. 3. thes. 220. & seq.

13. Ubi tamen iterum necessitatis casus excipiendus videtur, ut, contra vim, tum sibi, tum patriæ illatam, armis sese defendere possint: c. olim causam. ibi: Vim vi duxeritis repellendam. Extr. de restitut. spoliat. c. cum presentium. 3. de Clerico percussore. c. dilecto. 6. de sent. excommun. in 6. ubi gl. & Dd. Menoch de Arb. 1. Q. casu 394. n. 58. Cum n. vim & injuriâ, simpliciter, & indistinctè, cuivis repellere liceat. l. vim vi. 3. ff. de iust. & iur. l. scientiam. 45. §. qui cum aliter. 4. ff. ad Leg. Aquil. Et presbytero dum sacra facit, vim extremam intentantem, concessum erit occidere, protinusque cœpta sacra, citra ullam irregularitatem, perficere. Abb. in c. Clerici. Col. 1. num. 2. Extr. de Vit. & honest. Clericor. Zoannett. part. 1. tripart. defens. num. 12. & 13. Quod tamen ita intelligendum esse, monet Aloys. Riccius, decis. Cur. Archiepiscop. Neapolit. 48. in fin. Si Clericus, in actu defensionis,

nis, aliunde arma arripuerit; sed si, si ipse portaverit, usque postea, in defensionis actu, usus fuerit: quia tunc, de bello, & tria, cogitasse videatur. Atque, ita saepius practicum, & decum fuisse, refert. Quomodo restringenda forsitan erit sententia Deciani 8. *trac. Crimin. 3. num. 23.* dum simpliciter, Clericis arma, etiam contra praedones prohibita esse, enunciat *per text. in c. ult. ibi: cum ad resistendum praedonibus arma sumisset. de Cleric. percussor.* Aliis, clericis, iter facientibus, arma, defensionis gratia, simpliciter indulgentibus. Carol. de Grassi d. 12. de *Effid. Cleric. effid. 20. a num. 33.* Eadem ratione, si civitas ab hoste oppugnetur, Clerici quoque arma, defensionis ergo, sumere possunt, & *peritio. ibi: tam Clericum, quam Laicum. Extr. de homicid. Voluntas, vel Casuali.* Et armati, vigiliis obire, & pervenit. *extr. de immunit. Eccles. laicis. de Grassi in aurei decr. part. 2. lib. 4. cap. 7. num. 6.* Ita tamen, ut, ubi alij milites accesserint, praestoque fuerint, illi potius rebus suis invigilent. *De Cluten. diatrib. 148. 3. th. 8.* Quamquam autem, in castris etiam versari Clerici possint, ut milites instruant, & sacram Cenam administrent, illosque, contra inimicos & oppressores fidei, excitent, & igitur. 23. q. 8. *Deuter. 20. vers. 2. Numer. 10. vers. 8.* Tamen, ut, citra dictum necessitatis casum, arma induere, & cum hoste depugnare audent, etiamnum, ab illorum professione, alienum esse videtur. *per not. in pr. ut & c. 1. & seqq. causa 23. q. 23.*

14. Sanè, ex quo baculus Aaronis, & gladius Nimrodì, quâ manu, regi cepit, ut loquitur Autor Autonomix, Burkardus *part. 3. cap. 32.* Et Episcopi, non quidem juxta Evangelicum; Sed politicum Canonem. *Laurent. Ohm. de jur. Episcop. thes. 10.* duplicem personam gerere, & unâ parte Clerici; alterâ Duces, salutarî, altero pugno Codicem; altero ensẽ, gestare ceperunt, (Cujus rei initium, vulgò ad Brunonem, 26 Coloniensem Archiepiscopum, Oceanis M. fratrem, referunt, qui, Augusti auctoritate fretus, primus, Rempubl. traclaverit, cum, ante illum, Episcopi, tantum sacris praesent; *tesold. 1. polit. 2. vers. 26 pag. 69.*) ipsi etiam ut reliqui principes seculares, non solum in iurisdictione suâ exercenda armis utuntur, & igitur. 23. q. 8. *c. auctoritatem. 15. q. 6. c. dilecto. de sentent. excommunicat. in c. Thom. Michael de iurisd. thes. 84.* Quemadmodum & reliquis Regalibus, *Prutkian. de Regal. cap. 4. nu. 43* & iam-

dudum Arnold, Brixianus, hereseos damnatus est, Anno 1197. presentibus mille Antistitibus, quod Episcopos Regalia habere, negasset; *Sigon lib. 11. de reg. Italia. Iust. Sinolt. de Vicar. Imper. §. 20. lit. B. Se i & armorum gestationem, jure quodam hujus hypotheseos, sibi vindicant, (vid. quæ de Julio 11. Pont. Max. post Guicciard. lib. 9. scribit Wollhus cent. 16. rer. memorab. & quod in ore omnium est, de Bonifacio VIII. qui, cum Albertus I. Coronam Imperialem ab eo peteret, gladio accinctus, & coronâ imperatoriâ ornatus, in publicum prodit. exclamans: Ego sum Cæsar, & Pontifex! post alios, Dan. Otton. c. 5. jur. publ. p. m. 69.) Ut nec hodie desint, qui armis accingi soleant. Ita nonnemo de E. M. I. S. Vestis illi planè Civilis est, sine ullo conspicuo dignitatis ornamento, toga domestica, aut pallium succinctum, caligæ & thorax, Hispanicum in morem, gladio quoque accingitur, ubi foràs exit. *Din. Erem. Itiner. German. (per quod multa splendide & inverecundè mentitus est, pag. 346. A. q; utinam hoc sine staret licentia, nec verum esset quod de Galis, Petrin. Bell. d. par. 1 tom. 8 num. 6. scribit, quod illorum Episcopos, arma tractantes, eoq; truculentos & sevos viderit, quasi omnes Romanorum Pontificibus similes esse debeant, qui, in Armilustrio. ipsi etiam armati comparebant vid. Alex. ab Alex. genial. dier. lib. 5. cap. 27. Godeley not. ad lib. 27. Livii, p. m. 84. Caterum, hoc jus Dd. etiam ad familiam Episcopi, extendunt; cum enim is habeat merum & mixtum imperium, inquit Baldus, in d. l. Nam ad salutem. 3. §. fin. ff. de pref. vigil. in suâ diocesi, etiam hanc dignitatis prerogativam habebit: itemque ad officiales legati de latere.**

15. Porro, conditione etiam sua multi alij, ab armorum usu & gestatione nominatim arcentur, veluti (3) Mercatores. 2. Feud. 27. §. 5. vers. Mercator. l. un. Cod. Negotiatores ne militent. De cuius prohibitionis ratione sciscitati, Dd. comm. respondent, Mercaturam dignitati officere, & exercitium ejus contrarium dignitati nobiliû videri. l. nobiles 3. C. de Caimmercii. leg. 1. C. de Naturali. liber. l. milites. 31. C. de Locat. Unde illud Phil. Honor. relar. de Regno Gallic. in hæc verba prorumpentis: Mercatores, quia pecuniam possunt lent. hisce temporibus, plurimum gratiâ valent: verùm nullâ gaudent prerogativa & dignitate, quoniam omnis lucri avida pro-

MERCATORUM ET ALIORUM, à L. SPECIALI NOT. 27
 professio, Nobilitatem, in eo regno, maculat. Faciunt ea, quæ de
 Mercatura, plebejis relinquenda, politici disputant, post Bodin. 3. de
 Republ. & P. Gregor. 4. de Republ. 7. num. 5. Mynsing 6. observ. 54. Kirchner.
 disp. de Rep. 13. ch. 1. vid. not. ad L. 1. C. 3. de Commenc. Simplicius dice-
 mus, illos generali legis nolle. Un. prohibitione contineri: nec ex-
 ceptorū numero (sive dignitatis causam; sive muneris necessita-
 tem, requiras,) contineri. *cons. Alvarorum & ceteros ad d. vers. Mer-
 cator. §. 1. Facit quod Fridericus I. Imp. in d. §. 2. Feud. 27. ne qui-
 dem in ipso munere, arma mercatoribus aliter cōcedit, quàm ut ea
 sellæ suæ alligent, aut super vehiculū ponant; ne utiquā, ut us ac-
 cingantur. Et tamen, ut aliā consuetudine, in dignitatis æstimat-
 ione, attendenda venit: Guilielm. de Mont. ferrat. tract. de success. reg.
 dubio 1. num. 45. Gutierrez 4. practica. quæst. 16. num. 137. Ita neque
 hoc in articulo, negligenda est. Vide post innumeros, Colleg. Argent.
 tit. de Exercit. act. 16. 4. Dereliquis artificibus manuariis, non pu-
 to quenguam dubitaturum, quin, ab armorum gestatione, si ma-
 ximè ut dignitatis insigne alicubi habeantur; iure Civili arceantur.
 L. Nequus. 6. C. de Dignitat. Fari d. §. si quis rusticus. 2. Feud. 27.*

16. Tandem Conditione, Dignitati contraria, excludun-
 tur omnes, sententiā famosā damnati, leg. infamibus. 2. Cod. d. tit.
 Quod & de bajulis, cordonibus, & aliis, infimæ facis hominibus,
 indubiatum est. L. ult. C. ad L. lul. de vi publ. ubi etiam Magnatibus
 interdicitur, ne in pedestre equo, vel familia, aut prædiis suis, foveāt
 armata servitia, nec Buccellarios, nec Hæuros: qui erant homines
 soldurij, & ut sic dicam, parabolani, quales in Vngaria etiam num
 sunt die Hænduden, qui, pro buccella panis quotidiani se in disci-
 mina leihalia, pro patronis, conicere nulli dubitant. & præter nota-
 ra à Grotio, ad d. leg. ult. Casaub. in histor. August. pag. 82. Rigalt. &
 Meurs. glossar. in hac voce. Lindenbrog. in Marcellin. p. 29. Salmas. in
 Histor. August. pag. 233. a. & pag. 321. f. 2. Quid verò dicturi fu-
 illent Imp. si pueros jam arma gestare, & ita armatos palare
 cernerent: annon illud vulgatum saltem: Dube! wo will der De-
 gen hin! Lutetiz Parisiorum, ne brevissimos quidem gladios bajulis
 ferre licet, quid anteā in contentionibus, quibus lapsi n. è im-
 plicentur, ad eandem irati prorumperent Bodin. 4. de Rep. num. 487.
 Huc quoque accersendi Iudæi, qui, honorum & dignitatum,

omnino

omnino incapaces, leg. fin. pr. C. de iud. c. 16. & pen. Eod. Nov. 45. proque gladiis clavum, seu annulum flavum, portare debent. *Ordinat. Polit. de Anno 1530. tit. von der Juden Kleidung. fac. arg. leg. 3. C. de iudeis: ubi refertur: Saxi solitos fuisse petere eos, qui a religione sua defecerant, cum armis careant.* Idemque de hæreticis habendum leg. 1. l. 4. leg. 7. & pass. C. de hæret. Quorum definitio generalis & nominalis habetur in leg. 12. & 17. C. d. iur. leg. 12. C. de iudeis. cont. Reusner. vol. 1. de testament. part. 2. cap. 46. num. 2. Specialis & propria, à prima fidei regula, in Nov. 109. pr. ibi: qui non prædicant fidem Apostolicam l. 1. ibi: secundum Apostolicam disciplinam, Evangelicamq; doctrinam. C. de summa Trinit. à secunda fidei regula, h. e. qui non amplectuntur confessionem 4. Symbolorum œcumenicorum, l. 7. § 4. C. de Summ. Trinit. l. 8. ibi: & ita non credunt. Cod. de hæret. Carpzov. p. 3. constit. 14. def. 10. num. 2. denique tertia, ut Dn. Meierus in questione capitali. pag. 278. §. 59. vocat, definitio, sumitur ab Ecclesiæ Dd. confessione. d. l. 8. §. 4. d. tit. Nec obstat leg. 2. § ult. C. eod. si explicetur non cum Pontificiis scriptoribus; citatus Barbosa. ib. Sed juxta veram explicationem, propositam in tr. de metat. pag. 190. & in recit. ad ius Sacrum directus. d. l. 2. §. 1. Aliter D. Becht. de Secur. ch. 107.

17. Ultimò, iurium publicorum, & civilium incapacitate, arma in Rep. ferre, vetantur peregrini, per ea, quæ habet Dn. Godofr. ad leg. 1. Cod. de hered. instit. Bodin. 1. de Rep. 5. num. 47. Nisi quatenus legationis, aut alio munere, cum dignitate conjuncto, in ea funguntur. Eoque jure censent Itali vulgò omnes extraneos, quibus armorum usum, per civitates suas, non permittunt: Quomodo & Massilienses olim, apud Valer. lib. 2. c. 6. Nulli permittebant opidum, cum telo, intrare, præstoq; erat, qui id, custodiæ gratiâ acceptum, exituro reddebat: Nimirum hospitia sua, quemadmodum advenientibus erant humana: Ita sibi ipsis quoque tuti esse, volebant. Arnif. lib. 2. de iur. Majest. c. 5. §. 9. p. 342. Memorabile etiam est, quod inter pœnas homicidii, si excessus, in defensione commissi, reo imponitur, ut à gladio, & comitatu abstinere; c. 2. Extr. de homicid. Ut & detestari discat cædis instrumenta, &

dignitatis emblemata, per conferentiæ constitutionem, & humilitatem, de-
rectare.

CAP.

C A P. V.

De

O B J E C T O,

Et quanam armorum genera in Legibus prohibitoris potissimum comprehendantur.

§. I.

EXcessit paratitlarem tractandi modum subiecti Explicatio: Itaque nova capita residua disputationi sunt deputanda. Et initio quidem, obiecti intuitu, hic videndum, *quanam Arma in prohibitione legali, veniant?* Tametsi verò latissima prohibitionis sententia, in verbis d. l. un. lateat; quorumlibet armorum inveniendorum; adeoque omnia armorum genera, in prohibitione ista, intelligantur, quæ supra designata sunt, in *Protheoria* § 7. itemque in cap. 1. de *fabricat. armor.* §. 15. pag. 19. & latè recensentur à Dempstero, eiusque Auctoribus, lib. 10. ad *Rosinum*, cap. 5. *Pancinoll* in *notu Imper. Orient.* cap. 66. & seqq. Non tamen est, ut, cum Dd. limitationes hic comminiscamur, circa instrumenta, quæ ad nocendum, aut armandum, aptata, vel comparata non sunt; & per abusum armorum, locum & nomen occupant (sive, ut Dd. loquuntur, post maleficium perpetratum: ut fustes, & lapides: l. armorum 41. de v. s. l. armatos 9. ad l. lul. de vi publ.) Non autem in bannimentis: h. e. legibus aut statutis armorum (proprie dictorum) gestationem & usum prohibentibus: *Tusius* cum allegatis lit. A. conclus. 154. *Armorum* appellatione quid veniat. Afferunt enim illi, inter limitationes præcipuas, & hanc: Quod armorum Prohibitionis pœna cesset, ubi quis arma, ad panem incidendum, vel, ad aptandum pennas, portaverit. per c. lator. extr. de homicid. *Soum. d. reg.* 47. fullent. 4. *Alvarott.* ad §. si quis rusticus. §. 2. F. 27. pag. 189. Veruntamen, quia in istâ materiâ, cum de armorum usu naturalicito, v. g. gestatione loquimur; (aliud enim, si de abusu tractetur. v. *Wehnerum* in verbo *Messer*) cultelli minores, armorum appellatione, non veniunt, ut id. *supr.* in *Protheor.* tb. 7.

*Declaratio-
nes Dd. o-
stendit.*

L

quemad-

quemadmodum & ab ipso Justiniano remouetur, in cap. ult. d. Novell. 85. Idem hanc limitatio, tanquam ratione dubitandi destituta, supervacanea est, arg. l. 1. ad Municip. Ita Clarus, lib. 5. receptar. sent. §. fin. quest. 82. testatur, Senatum Mediolanensem, in causa cuiusdam Benedicti della Matthiola, iudicasse, quod cultellus, armorum appellatione, non comprehendatur. Dist. nt. Additionator ad Ludov. Roman. sing. 267. ubi tam ineptè scribit, quàm statuit: Armorum (& quidem) offendibilem appellatione, venire gladios, qui ad calamos aptandos, vel ad mentem parantur, Feder. vnd. Wied. messer. per gl. sing. in Authent. de armis, & Felinum, in c. ita quorundam. de Iudic. Idque, ut memoriâ dignum, commendat, ad statuta, portationem armorum prohibentia: quia propriè, secundum Angelum, non veniant, nisi ea, quæ principaliter, inventa sunt, ad usum offendendi. Et pro illa gloss. videri etiam textum, in c. lator, g. verb. cultellus. de Homicid. Hactenus additionator. Si enim cultelli calamarum, Feder. messer. vel usuales, ad panem incidendum comparati, propriè, armorum nomine, non veniunt: sequitur & contrario, neque illorum gestationem in prohibitione, siue legali, siue statutaria, venire. Textus est expressus, in Novell. 85. de armis cap. 4. ibi: permittimus, cultellos minores, quibus nullus in praeliis utitur. Facit Text. 2. Feud. 21. de Vassallo milite, qui arma bellica deposuit. Quod tamen intelligimus, de cultellis, modò definitis. Nam, quod ad cultros, quos Itali a fronde d' Oliva vocant, definitum est, in curia Archiepiscopali Neapol. quod Edictum, pœnas imponens portantibus pugiones, & stiletos, etiam locum sibi vindicet, in portantetalem cultrum duorum palmorum. 1. Alois. Riccius, decis. 122 d. Curie. Eoque referri possunt Bullæ Papales, quæ cultellorum quorundam gestationem prohibent. apud Arnisæum l. 2. de iur. Majest. cap. 5. §. 5. pag. 337. An pallini & pilæ statuto, armorum gestationem prohibente, contineantur, vid. Anton. Monachi, decis. 1. lucens. 38. n. 16 & 19.

2. Magis autem inepta est illa Dd. limitatio, quod armorum, statuto prohibitorum, nomine, non denotentur dentes & ungues, & alia, naturâ comparata, ferarum, bestiarum, aut hominum munimenta atque præsidia: Tusci d. conclus. 514. num. 8. in qua demonstranda, desudat etiam Decian. d. l. lib. 8. tract. crim. c. 2. n. 8. vid. dict. supr. in Protheor. th. 2. p. 2. Gradationem & progressum ostendit Horatius illis versibus: lib. 1. Satyr. 3. vers. 99.

Cuius

Cum proreperunt primis animalia terris,
Mutum, & turpe pecus, glandem atq; cubilia propter;
Vnguis & pugnis, de hinc fustibus, atque ita porro,
Pugnabant arma, quæ mox fabricaverat usus.

3. Insuper ista quæque dubitatione, Dd. prohibitionem
declarat: Quod si statuto caveatur, ut portans arma *offendibilia*,
uti loquuntur, puniatur, & aliquis portet arma *defendibilia* seu *de-*
fensiva, pnta, tabulam, & similia, quæ possunt esse, seu fieri *offendi-*
bilia, an puniatur poena statuti? Et Bart. *in l. pediculus. 32. §. argento.*
2 ff. de aur. & argent. leg. inspiciendam esse dicit consuetudinem, &
ad quem actum quis illis utatur, seu, quâ intentione illa portet.
Exemplum de Tabulâ, ambiguum esse videtur, Et, si *sumatur simpli-*
citer, prout sonat, armorum appellatione nō venit; adeoq; poenâ ge-
statorum arma, hanc ferens, puniendus non venit: si *proscuto*; tum
dubitandum non est, hoc etiam armorum genus, quod defensionem
magis, quàm offensionem inservit, adeoque secundariâ armorum
appellatione venit *pl. armorum. 41. ibi: scuta & gladios & galeas. de V. S.*
Resoludum in apparatu helico. 9. 17. in prohibitione itid. intelligi *per dicta*
supr. in proheor. 1b. 3. arg. d. l. vñ. ibi: Quorumlibet armorum: quæ dictio,
ut i. universale, nimis comprehendit, Gravim. decu. 4. Raudens. de analog.
2. 12. Facitque, ut dispositio, quæ restrictionem aliâ reciperet, non
recipiat. *Cacheran. decu. 94. num. 11. Bocr. decu. 158.* Itaque rectè De-
ctian. *in tr. ad. crimin. lib. 8. cap. 3. num. 14.* contendit, poenam, arma ge-
stantibus præstitutam, non solum verificari in armis offensivis;
sed etiam paratâ ad tutelam: Quia, licet hoc armorum genus, cor-
pus defendat; faciat tamen hominem etiam audaciorem, ad de-
linquendum. *Afflic. in consuet. incip. intentionis num. 32.* Vbi tamen
id *perperam declarat*, & *limitat*: *Nisi se armarit animo, pugnis aliquem*
offendendi, ne ipse offenderetur ab eo, quem intendebat offendere. Cum fa-
ctum illicitum alteri patrocinari non debeat. *Vid. Iason. ad §. Ex malis factis.*
18. instit. de action. num. 82. Menoch. d. cas. 394. num. 46. & seqq.

4. Illa Doctorum limitatio notabilior est, quod poena
prohibitionis statutaræ cesseret, si quis arma, propriè dicta, portet,
quæ tamen corrupta, aut ita compata sint, ut nocere amplius ne-
queant, & speciem tantum armorum habeant. Ita Riccius refert,
in d. decu. Curia Neapolit. 93. Judicatum fuisse, ut Clericus, qui

Archibusetum gestaverat, verum, absq; filice, sive fusili, canib; q; ferreis, absolutus fuerit à pœna synodi Provincialis Neapolitanae, contra portantes arma; cum talia non portaverit, quæ verè apta sunt, ad nocendum. *arg. l. Quintus Mutius 27 §. cui aurum. 3 ff. de aur. & argent. leg. Decianus in hunc terminis consil. 122.* Quomodo & arma palæstrica, seu rudes, quibus gladiatore batuere solent, non venient armorum prohibitione, quippe quæ non acuta sunt, vel comparata ad nocendum; sed solum, liberalis exercitii gratia, habentur: de quo Gumpelzhaim. *de exercit. Academ. part. 3 sect. 3. thes. 7.* Ergo, ut concludamus, instrumenta, vel ad armandum hominem facta; vel alii usui parata sunt. Illa sunt vel offensiva, vel defensiva; Offensiva, ut gladii: Defensiva, ut scuta, galeæ: *d. l. 41. de r. s.* Utraque hæc in prohibitione usûs armorum veniunt. Cætera, quæ ad armandum hominem facta non sunt; lædere tamen quem possunt: Ut lapides, fustes &c. in maleficiis quidem armorum nomine veniunt. *d. l. 41. l. 9. de r. publ.* Sed non in simplici usûs sive gestationis armorum prohibitione.

§. Potissimum autem in prohibitione comprehenduntur arma insidiosa: ut tormenta minora & manualia; pugiones, gladioli acuti, & ejus generis tela alia. Sic in Gallorum Regno Franciscus I. Henricus II. Carolus IX. Henricus IV. variis Edictis, indistinctè omnibus hominibus, extra militiam, degentibus, sclopetorum usum prohibuerunt. *vid. Cod. Hentic. lib. 8. tit. 7. des ports d'armes. Adde omnino, under Vexer Zunftbuch: pag. 47. articulum Messer vnd lange W. hr. Thuan lib. 4. histor. & lib. 48. 120.* Ita de pugionum genere, quod Stilletum vocati diximus, testatur Ant. Fab. *in Cod. suo lib. 9. tit. 10. defin. 11. num. 7.* quod illud, ceu ad insidias aptissimum omnium, & periculosissimum, ipsi etiam milibus, non in Sabaudia solum; sed & in totâ Italiâ, & alibi ferè ubique, sub capitis pœnâ, prohibitum sit quodque ex eo teli genere, unus occidendi probetur. Eodè curiæ Archiepisc. Neapol. Edictis, etiam tenentur: Condemniamo alla pena de galera tutti quelli, et tutti li quali saranno ritrovati portare Archibusetti, pistole, pugnali, Stiletti, & altri armi simili. *Riccius, d. decr. 127.* Multo magis à arma venenata gestare, omnibus prohibitum est. Menoch. *de A. J. Q. d. cas. 394. n. 41.* Nam & is, qui venenum, necandi homi-

DE FORMA ET MODO PROHIBIT. ET EXARMAT. 85
hominis causâ, habuerit, Lege Corneliâ tenetur, l. ejusdem legis. 3.
pr. ff. ad L. Cornel. de Sicar. & hujusmodi armorum genera, etiam in
duellis concessis, reprobantur. Deian. 8 tract. crimin. 3 num. 29. Ad
quem fufius hæc tractantem, lectorem merito remittimus.

C A P. VI.

De Forma & modo prohibitionis atq; Exarmationis.

§. 1.

Ignoscent nobis Commilitones, si, in materia diffusa & lu-
xuriantie, præcipua tractationis capita, contra morem Synopti-
carum compositionum, in capita peculiaria porro distinxerimus,
cum sit evidentior tractatio sit evasura. Nimirum, circa Formam,
hi nobis, & prohibitio, & Exarmatio ipsa, specialiter dicta, distinctè
spectanda est. Illa antecedit; Hæc subsequitur. Illa ad jus; Hæc
ad executionem, pertinet. Prohibitio vel est universalis; vel
particularis. Universalis occurrit, in lege nostra, ibi: Nulli pror-
lus quorumlibet armorum; Particularis, siue specialis, occurrit in
statutis; quando certo hominum generi armorum usus adimitur,
vel certo armorum genere, subditi exarmanur. v. g. Sclopetis. Cod.
Henrici. lib. 8 tit. 7. des ports d'armes. vid. Der Becker Junffbuch d. p.
47. sub artic. Von Messern und langen Wehren.

2. Executio Exarmationis, consistit in ablatione, & cu-
stodiâ armorum. Ablationi olim præfecti, certi *desarmateurs*, siue
Exarmatores. Ut enim, aliâs, frustra bonæ Leges conduntur,
nisi sint, qui jura exsequantur, eoq; effectus rei accipiatur: l. 2. §.
post originem. 13. vers. Quantum enim. de Orig. jur. Novell. 161. proam.
Ita quoque, in prohibitione & interdicto rei tam grata, vix ullum
constitutiones nanciscuntur effectum, nisi pia stid sint, qui exse-
quutionis applicatione, vim Legum tueantur.

3. Non negaverim, hanc curam olim, & lrenar. his, & la-
trunculatoribus, l. solemus. 61. in f. de judic. aux prevots. Cujac. 19.

L ;

Obs.

Obs. XI. quadantenus incubuisse: siquidem munus illorum, hanc in partem, latissimè extendebatur; quippe qui, ad provinciarum tutelam collocati, quietis ac pacis, per singula territoria, facerent stare concordiam: uti loquimur *Impp. in L. Vn. C. de Irenarchis. lib. 10. tit. 75. l. munerum. ult. §. Irenarcha. 7. de Muner. & honor. qui, sub se, certos militum manipulos, in stationibus, hinc & inde collocatos, habebant; v. Pancirollum de Magistratib. Municipal. cap. 18. perinde, ut Latruncultores, latrociniorum erant inquisitores. Cujac. ad l. 4. §. 4. Fin. regund. Donell. 17. Comment. 19. In specie tamen, armis invelligandis, perquirendis & adimendis, præfecti fuerunt Exarmatores: Meurs. in glossar. verb. ἀρματισταί. pag. 64. qui arma, privatis ademta, armamentariis publicis inferrent. Novell. 85. de armis. cap. 1. & seqq. Iulianus Antecessor, constit. 79. cap. 301. & seqq. Hunc enim in finem, apud plerasque, saniores gentes, armamentaria publica constituta fuisse, supra diximus, add. Curtium, lib. 6. cap. 7. n. 22. ne arma, in privatorum; sed superiorum, potestate essent, ob causas, mox sepius explicandas. Et miror, id, de Judæis, in dubium vocari, cum non obscura, ejus rei, argumenta, in sacris extent: v. Nehemia cap. 3. vers. 19. ibi: Et edificavit, juxta eum, Azer, filius Josue, princeps Maspha, mensurā secundam, contra ascensum firmissimi anguli, Lutherus noster vertit: Zwey stück / den Winkel hinan / gegen dem Darnisch. Hauffe. Luc. Osiander, firmissimum angulum, interpretatur armamentarium, quod est in angulo. Piscator eod. modo: E regione ascensus ad armamentarium. Cæteri etiam plerique intelligunt hic, ascensum armamentarii angularis, quod olim, à Davide, in urbe extructū, postea, à Salomone, in domū saltus Libani, utpote locū, domui ipsius magis propinquum, translatus fuisse, traditur. Meminit hujus armamentarii etiam Jesajas, c. 22. v. 8. cum ait: Videbis, in die illa ad arma; armamentarium domus saltus Libani.*

3. Quia verò Exarmatores isti solebant aliquando potestate, sibi concessā, nequiter abuti, & acceptā pecuniā, arma hominibus relinquere: Ejusmodi adaratio primū graviter prohibita, l. ult. C. de metatib. in junctumq; Episcopis fuit, ut extorsiones tales, concussiones, & adarationes Exarmatorum caverent. l. de his. 26. §. ult. C. de Ep. aud. ubi, in vulgata versione, perperam legitur: De rapin. prohibitione; Est enim in Græco textu: πεινὴ κορύσεως ἀποπλισμῶν. Et cum,

DE FORMA ET MODO PROHIBIT. ATQ; EXARMAT. 37
tum, ne sic quidem, satis tuti, ab extorsionibus malignis, essent
provinciales; vetuit deinde Justinianus, ne extra ordinem mitte-
rentur tales *2. p. 7. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.* qui arma privatis auferrent, recondenda in
publicis armentariis: cum hoc genere hominum, inquit *Cyriac.*
ad Novell. 8. inf. sub specie juris, opprimerentur sæpè provinciales,
mirum in modum; adeoq; publicè interesse videretur, potius non
mittere: præsertim, cum his omnibus curis, sufficeret religio & dili-
gentia præsidis, cupis iuris dictionem, in huiusmodi causis, nemo
desinere poterat. *Novell. 8. cap. 12. itemq; Novell. 128. cap. 21.* Qua-
rum Novellarum sensum, Julianus Patricius sic expressit, *consist.*
12. cap. 60. Cum in provincias, præsidēs iusti mittantur, superflu-
um est, latrunculos mittere. & eos, quos biocolytas, *i. e. qui vio-*
lentas prohibent, vel Aphoplitas vocant, *i. e. eos, qui privatis homi-*
nibus, arma habere, non concedunt, ne rapinas, aut cædes
faciant.

4. Quibus verbis, Julianus finē exarmationis innuit; ut
scilicet rapinæ & cædes facilius caveantur, quas securius, attentat,
perpetrantq; , qui se armatos conspiciunt. Eodem digito inten-
dit Imp. in *Novell. 8. prefat.* cum prohibitionis hanc causam insi-
nuat: ut bella, seu conflictus, inter cives caveantur. Et plenius
cap. 3. finem, cum effectu & usu hujus prohibitionis, ostendit:
Hoc enim factum, & subtiliter observato, inquit, licentia penitus
nulli dabitur, neq; civitates inhabitantibus privatis, neq; vil-
las incolentibus rusticis, armis uti adversus alterutros, (*s. invicem*
ut dicitur: alteri adversus alterum: *Haloander ad sensum: in mutuum*
perniciem) necesseque præsumere, & ex hoc plurimos homines oc-
cidere: publicas verò perire functiones, dum terræ cultores, vitam
amittere metuentes, fugā, propter timorem, utuntur. *Ergo respo-*
ciunt verba L. un. C. Theod. de equorum usu: ut Latronum Conatus debilita-
ri, conquiescant. Quod n. vel mille pedes, sepe a paucis equitibus, *conterriti,*
prostrati fuerint, præter veterum monumenta v. *Lips. 5. 7. 3.*
recentiores Historie Indica fidem uberius faciunt. Hinc arma causam,
(saltem per accidens,) præstare dicuntur, ad delicta, & violentias
committendas *1. si servus 4. ibi: armorum fiducia animos facit. C. de*
hu, aut ad Eccles. consug. 1. si quis in hoc genere. 10. vers. Quod si Cod. de
Episcop. & Cleric. Marci. Consil. 26. num. 5. Unde Scaliger, *Exercit.*

Finalis cau-
sa EXARMA-
TIONIS.

327. *sect. 21.* Arma, quasi quandam belli materiam nuncupat; Nam, qui armatum se contuetur, arrogantior fit, & ad inferendam injuriam concitator; Qui verò exarmatus erit, nec quinquam injuriā violabit, nec, violatus, occidet, nec ignominiam contrahet eorum, qui, ferro accincti, injuriam illatam armis repellere, ac vitæ discrimen subire, recusant. *Bodin. lib. 4. de Republ. cap. 7. num. 487.* Vtergò Medicus quisque peritissimus judicatur, non tam, qui morbos curare, quàm qui valetudinem tueri, morbisque occurrere, solet: ita optimus Princeps is reputandus est, non tam, qui rixas & contentiones dirimere, quàm, qui ne exoriantur, sublati earū instrumentis, præcavere, potest. *Bodin. dict. loc. Facit l. congruit. 13. ibi: pacatam & quietam provinciam Præses facile obtinebit. De officio præsidis.* Sunt tamen, præter hanc, & aliæ istius prohibitionis causæ, *Vvesenb. in parat. de Acquir. rer. Domi. num. 7. ibi: Visu armorum quotidianus, multis ex causis, interdictus est,* quas etiam suprà, circa causam procatacticam, & in analys. Textūs, circa Rat. decid. indicavimus. *Conf. Farinac. quest. 108. num. 2.*

CAP. VII.

De

Effectibus prohibitionis &
Exarmationis.

§. 1.

Exprohibitione
usūs
armorum,
ortus.

(1.) Præsumptiones
contra u-
tentem.

Cognitis, hunc in modum, prohibitionis Causis: Nunc de Effectibus videbimus, quos, ut olim, ita nunc quoque, distinguimus, in primos s. proximos; & ortos, sive ultimos. *primos* dico, qui cum ipso statim armorum ulu cohærent, ex eoque colliguntur: ut sunt varix præsumptiones, quæ hinc ducuntur, non solum maleficio aliquo accedente & perpetrato; sed etiam absq. illo, sive antequam aliquod delictum fuerit admissum. Sic enim (1.) in arma gerente præsumitur malus animus: *Bartol. Alex. & alij, in L. 1. ff. ad L. lul.*

L. Iul. de vi publ. Idem Alex. Consil. 103. Col. 3. lib. 1. Cæpoll. cons. 2. lib. 2. Thom. de Piperata in tr. de fama. num. 68. præsertim, si arma fraudulenta, ut dolonem, Menoch. d. cas. 394. num. 32. stilletum; aut venenata, per dicta super. cap. quis portaverit; quia omnia illicita, dolo fieri præsumuntur, præter vulgaria. v. Colleg. Argent. ad L. Cornel. de Sicar. th. 8. pr. (2.) Et, in genere, ex armis, propriè dictis, animus occidendi præsumitur, quemadmodum ex alijs instrumentis, ut clavo, aut cucumâ, contrarium conicitur; occidendi, nempe, animum non fuisse. leg. 1. §. Divus Hadrianus. 3. ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. Vn. C. de emendat. servor. Nisi talia planè sint instrumenta, quæ, cum gravia sint, levem plagam inferre haut solent: uti loquitur Pontifex in cap. significasti. 18. Extr. de homicid. Gail. 2. Observ. 110. num. 7. Gomez. 3. var. resolut. cap. 3. Quod facit suprà in protheor. th. 4. recensita Angeli distinctio, quæ in materia præsumtionis negligenda non est. V. Fesemb. ad L. Corn. de Sicar. num. 9. Ferner. 3. select. 22. Eademque distinctione conciliari potest contentio, inter Hunnium & Harprechtum, ad. d. §. 5. Inst. D. P. l. num. 66 animosè ventilata: An, ex genere armorum, judicari possit, utrùm dolum sit homicidium? Putat enim Harpr. cum. Dd. vulgò, si quis baculo, vel lapide, alium petat, & homicidium committat, quòd id non credatur, dolo malo & occidendi animo, fecisse; Hunn. v. 2. Disp. Tr. 9. §. 9. 42. in contrar. arguit. Quòd scil. ex omni actu illicito dolus præsumatur, & animus s. propositum delinquendi. v. Gail. d. num. 7. Jam, lapide, aut quocunque instrumento, hominem cedere, vel occidere, esse rem illicitam: Ergò dolum & animum delinquendi, præsumi. Quod argumentum, licet totum concedatur, Non tamen illicò sequitur, animù occidendi, etiam rectè hinc præsumi: seu animum delinquendi, colligi. Certè in eo qui solitus fuit arma deferre, præsumtionem hanc cessare, plerique largiuntur. Giurba: consil. 63. num. 24. Instat. Hunnius ex §. 5. Inst. de publ. iud. Ubi dicitur, eum, qui, cum telo, ambulat, hominis occidendi causâ, ambulare præsumi; At, teli nomine venire etiam, ligna & lapides: d. §. 5. Resp. in Anteced. est fallac. falsè interpretat. & allegationis; Non enim ibi dicitur, eum qui cum telo, ambulat, præsumi, hoc, animo occidendi hominis, fecisse; sed dicitur; Legem Corneliam eos, ultore ferro, prosequi, qui, hominis occidendi causâ, cum telo, ambulant:

M

Ergò

Ergò. Non satis est, hominem, cum telo, vel ligno, ambulare; Sed requiritur præterea, ut hoc pateat, & probetur, quòd id hominis occidendi causa, fiat, vel factum sit. 2. MALEFICIO VERO PERPETRATO, (1.) is, qui, præter morem, arma antea comparasse, & gestasse, fuit visus, aliisque quibusdam conjecturis adstringitur, tantò magis, in maleficii commissi præsumtionem, incurrit. *Menoch. de Arbitr. iud. Quest. cas. 361. nu. 42. & cas. 363. nu. 14.* (2.) Is, qui armis munitus, ad locum aliquem accessit, & inimicum expectavit, pro aggressore habetur. *per leg. 3. §. vi possidere. de Vi & vi arm. Iacob. Ayer. de homicid. necess. part. 1. num. 347.* (3.) Is, qui, cum armis, ex ædibus occisi, aufugere visus est, eadem perpetrasse, præsumitur, *Constit. Criminal. Carol. V. art. 25.* Et maximè, si ea, sanguine fuerint conspersa. *art. 33. Farinac. quest. Crimin. 36. num. 27. Et quest. 125. num. 451. & seqq. Giurba: Consil. 63. num. 24. Guido de Suzzar. de indicio. num. 99. Dd. communiter, ad l. fin. C. de probat.* (4.) præsumtio etiam est, contra eum, qui, armatus, homicidio adstat: Ideò eum id fecisse, ut alter, securius & commodius, homicidium committeret. *vid. Riccium, decis. Neapol. 64. Et Giurbani, consil. 14. num. 1. ubi de eo tractat, qui percussori arma commodat.* (5.) Gladii politio, d. *Constit. Carolin. art. 33.* Vulnerum occisi, ad mensuram armorum, quadratio, *Vulpell. conf. 125.* cum aliis signis conjuncta, indicium, ad torturam faciunt: (6.) Ex armis adhibitis, vel non adhibitis, vis publica ac privata discernitur. *§. recuperanda. 6. inf. ubi post veteres. Harprecht. Bachov. Vinnius. 1. de Interdict. VVesemb. in parat. ad L. Iul. de vi publica. num. 1.* Et quæ aliæ præsumptiones, contra arma gestantes passim occurrunt. Equibus illa est præcedentibus adversaria; Si vel accusatio instituta, vel inquisitio facta fuerit, *de insultu cum armis*; postea verò probetur quidem insultus; *sed sine armis*: Tum verò reum planè absolvendum esse tradunt: Quia non videatur hoc factum probatum, quod in iudicium deductum fuit, qualitate, deficiente. *Cynus in leg. 2. post. Aret. C. de probat. Mynsing. 4. observat. 80. num. 7.*

(2.) *Penas
Varias.*

III. Ultimus effectus armorum prohibitionis, est pœna, quæ consideranda venit, tum, in se, tum, in modo impositionis. Pœna, in se considerata, est vel juris communis, vel statutarij. Jure Communi puniatur, tum, usus simplex; tum, ad actum aliquem illicitum,

eitum, directus. *simplicis usus*, seu gestationis pœna est, non sola armorum amissio, *uti, ex Auth. de Armis, scribit Decian. 8. trakt. crimin. cap. 4. n. 17.* cum ea pœna commercij illiciti, *uti dictum, pag. 27. 9. 1.* fit propria; sed gravior, ex L. Julia, de Vi public. pœna eum manet, qui, cum telo, in publico fuerit: *d. l. in eadem. 3. §. eadem lege. 1. ff. ad L. lul. de Vi publ.* aquæ, nimirum, & Ignis interdictio. *l. qui dolo. 10. §. fin. ff. Eod.* Qua in parte, scrupulum nobis injicere haut debet, locus Icti Pauli, *lib. 5. sentent. 25. §. 3.* Ubi, eum, qui, cum telo, in publico, hoc est, *ut Cujac. ibid. explicat,* in foro, concione, comitiis fuerit, lege Julia, de vi privatâ, teneri, scribit; Ut cunq̃ue enim credamus, olim fortè has leges aliter distinctas fuisse, & Legem Juliam, de Vi publica, tantum adversus publicarum personarum, i. e. Magistratum, immoderatam vim, in cives Romanos, pœnam, aquæ & Ignis interditionis, sancivisse: At, de Vi privatâ, Legem Juliam, adversus privatorum vim, sub pœna publicationis tertiarum bonorum partis, edixisse, *secundum Cujacium, ibidem:* Postquam tamen, Principum posteriorum Constitutionibus, Legibus Juliis derogatum, abrogatum, surrogatum est, usque aded, *ut, eodem Cujacii Autore,* nulla ferè lex publicorum judiciorum sincera manserit; sed, solo Legis nomine retento, ei aptatum fuerit, quodcunq̃ue postea, aliæ Leges, vel Constitutiones, invexerunt: mirum non videb. si postea hæc Lex, aliter definita sit; (pro qua definitione, vide poterò *Colleg. Argent. ad L. lul. de vi publ. thes. 1.* Ex quibus facillè Hottomanno, *6. obs. 7.* Ræcardo *ad L. 152. de regul. iur.* aliisque dissentientibus, satisfieri potest,) ut &, hoc loco, verum sit, quod, Bachov. *2. Disp. Treutler. 27. th. 1. Lit. A.* scripsit: Pauli sententias, cum multis addita, vel detracta sint, *Cujac. 7. observ. 27.* ad autoritatem, rebus incertis, vel, contra jus Justinianæum, præstandam, non sufficere.

IV. Certe itaq̃ue nunc sumus, pœnam Jure Civili, arma vetita, per contumaciam, gestantibus, præstitutam esse, aquæ & ignis interditionem; Eam pœnam Menochius, multoties adducto *Cas. 374. num. 17.* arbitrariam hodiè esse scribit, quia deportatio, jam olim, in locum aquæ & ignis interditionis, successerit; modò autem deportationem, iterum in desuetudinem abiisse, arbitrariamq̃ue pœnam successisse. In contrarium, quòd deporta-

92 DE EFFECTIBUS EXARMATIONIS. CAP. VII.

tionis pena non possit esse facta arbitraria, non pauca moveri possent, si id hujus loci esset. v. eleganter & prolixè præ cæteris omnibus Mejerum nostrum in *quæstione capitali de hæreticis*. pag. 244. & seqq. Probabilius sanè est, quod alii volunt, damnationem ad remos, & in metallum, deportationi esse surrogatam, *Vvesenbec. in parat. ff. de qq. num. 5.* Et apud Saxones, fustigationem cum relegatione, perpetua: *idem in parat. de interdict. & relegat. in fin.* Neque tamen dubitamus, fidem adhibere Dd. attestantibus, pœnam vis, & publicæ, & privatæ, in foro, extraordinariam esse factam, & arbitrariam. *Iul. Clar. in pract. crim. quæst. 83. nu. 4.* Con- suadente imprimis textu *l. hodiè. 13. De pœnis. Vvesenb. in Comment. ad l. 1. C. Vbi de crim. ag. oport. num. 1. Hillig. lib. 26. Donel. Enucl. cap. 2. Lit. B. Qua de re in Racem. Criminal. exactius.*

Ad l. 11. §. ult. ad L. Iul. de Vi publ.

V. At, sequestratis his, videamus, ecquid ICtus sibi velit, in *l. Hi, qui ades. 11. §. fin. ff. ad L. Iul. de Vi publ.* ubi ita fatur: Qui telum, tutandæ salutis suæ causâ, gerunt, non videntur, hominis occi- dendî causâ, portare. Ex quibus colligi posse videtur, permissum eâ lege, promiscuè arma ferre; dummodò, id tutandæ salutis causâ fieri, allèratur. Quid dicemus? An, cum Menoch. *d. l. Cas. 394. num. 85.* respondebimus, Legem Jul. de Vi publ. duo continere, quorum primo caveatur, *Ne quis arma ferat*; secundo, *Ne, occidendi hominis causâ, ferat.* Ut proinde, cum quis, defensionis suæ causâ, arma fert, cesset quidem secundum Legis Juliæ caput; non verò primò: cum aliàs, quilibet, arma portans, in eo, temeritatis suæ la- tibulum quærere possit, dicturus, se, non offensionis; sed, defensionis, gratiâ, arma portare, adeoque, in isto textu, magis gestationis causam, quàm ipsam gestationem, excusari. *At,* ita nihilominus, pœna Legis Juliæ, gestantem manebit. Et immò, non dicitur ex- cusari, à Lege Julia; sed, non videri arma portare, adeoq; nec, cõ- tra hoc alterum, peccare. An verò & hæc distinctio divinatoria est, & Legibus incognita? propiusque ad historicam Veritatem accedit Sententia docentium, simpliciter, Lege Juliâ, de Vi publi- cæ, teneri, qui armis usus fuerit, extra causam itineris, Navigatio- nis, aut Venationis *per eas, que superius cap. 3. §. 6. deducta sunt.* Con- tra illum enim præsumtum iri, quòd Vim publicam illatam volu- erit, civisquæ occidendi animum habuerit, seu, ut Joh. Tavard. *ad rubr.*

rubr. C. Unde Vi. num. 8. scribit, videri, Reipubl. & securitati populi, vim inferre, qui, in scio Principe, armaumat: Quando autem, in casibus Exceptis, & licitis, quis arma, gestat, tum illū, tutanda salutis suæ causā, potius, quā offendendi cuiusquam consilio, gestare præsumi. *arg. §. si quis rusticus, ibi: Non, ut quem ladat innocentem, sed, ut a pradone se defendat.* 2. Feud. 27. d. l. fin. C. de prapof. Sac. Cubic. His, quæ objici possint, video; in quibus animus melius acquiescat, edoceri cupio. *Adhibe denuo pag. 63.*

VI. Equidem satis conveniunt istis, quæ Decianus d. 8. tract. crimin. 3. n. 22. scribit: si quis, Inquiēs, portet arma, in casu licito, tū non præsumi animum dolosum; sed, qui diceret, malum animum intervenisse, probare deberet. Et Eod. cap. num. 37. ibi: Hoc, ut excusetur, qui telum, salutis suæ causā, gestat, ita demum verum est, si, de licentia superioris sui, portet: Alias, posset quilibet dicere: se arma, defendendi, non, offendendi quenquam, animo portare, & sic fraus fieret Legi. Ita etiam tolerabile est, quod, cap. 2. num. 7. eum textum, non de armis; sed de telis, loqui dicit, intelligens forte, vocem telorum, ibi juxta §. proximè præcedentem, latius & *exte.* *Vt senb: in parat. ad L. lul. de Vi publ. n. 2.* pro quibusvis aliis instrumentis, quā quæ arte, & naturā, facta sunt, ad nocendum, qualia quis non censeatur portare, nocendi animo. *quomodo etiam Alvarot ad d. §. si quis rusticus n. 3. distinguit:* At quas alibi habet explicationes. nullum omnino punctum merentur; Ut, quod eod. cap. 2. num. 37. scribit: L. pen. §. fin. loqui, quoad excusandum à pœna Legis Juliæ, de Vi Publica: non, quoad armorum portationem: Nam portantem non quidem teneri Lege Juliā, (*contra expressum textum. l. 3. §. 1. Ejusd. tit.*) Sed statutariā pœnā. Et paulò post: Limitationem L. pen. §. pen. pertinere, ad restringendam regulam L. 1. de Vi publ. (quæ tamen, ex ipsiusmet interpretatione, ad armorum coactionem & coadunationem; non ad gestationem, spectat.) non autem, ad restringenda statuta vel Edicta, armorum gestationem prohibentia: Quæ omnia, & tanto nomine, & ulteriore pariter refutatione, sunt indigna. §. De peregrinis, arma, contra prohibitionē statutariam portantibus, rectè monet Arnif. lib. 2. de jur. Mafest. cap. 5. §. 5. pag. 344. discernendum esse, An quis, sciens & gnarus statuti localis; an verò, per imprudentiam,

94 DE EFFECTIBUS EXARMATIONIS CAP. VII.
peccaverit? Ut, priore casu, pœnâ Legis, vel statuti, teneatur; *Fac. l. 1. de LL. posteriori casu verò, mitius cum eo agatur. Farinac. quest. 108. num. 17. Ubi, ex Bertazzoll. forensem, ex præsumta ignorantia, imprimis exculat, à pœnis gravioribus. add. num. 18 & seqq.*

VII. Hæc de pœnâ Civili *usûs simpliciu.* Quod si usûs jam, ad aliquem actum illicitum, fuerit directus, interest, an adhuc subsisterit, *in terminis destinationis*, ita, ut, non solum ex gestatione, præsumatur; sed etiam aliunde constet, aliquem, hominis occidendi, furti faciendi, possessionis invadendæ, &c. causa, cum telo, ambulasse, familiamve armasse: quo casu, Lege Corneliâ de Sicar. *ubi Vresenb. in parat. num. 15. tenetur: leg. 3. §. 4. ad Leg. Cornel. de Sicar. (ita concilio l. 1. ff. ad L. Corn. cum l. 3. §. 1. ff. ad L. lul. de Vi publ. L. 7. C. ad L. Cornel. de Sicar. Nisi dicere malimus, utraque Lege arma gestantem, coercitum fuisse.) quorsum digitum intendit Illustriss. Hassia Land- gravius in editto, quod postea §. 8. recitabitur.*

An verò *destinatio in actum fuerit producta*, seu, ut melius loquar facinus secutum: Ubi non solum is, qui jus armis utendi non habet, gravius venit puniendus; Sed & ipse, qui facultatem hanc, gestandi arma, obtinuit: Ille, quod, cōtra jus, arma tulit, gravius & inexcusatius delictum suum reddit; *Nov. 134 cap. ult.* Iste, quod facultate concessâ abusus est: Offendit enim maximè benignitatem Magistratûs, qui licentiam dedit. *Decian. d. cap. 3. num. 62. Utrobiq; autem spectandum esse, Decian. cap. 4. num. 19. ait. An alterum &c, ut sic dicam, antecedens delictum, gravius sit, armorû gestatione; an levius: priori casu, ut, si armatus, alicui vulnus inflixerit, puniendum esse delinquentem, pœnâ vulneris, ceu delicti gravioris: posteriori casu, ut, si armatus alapam alicui dederit, tunc, quia arma gestare, gravius delictum sit, puniendum esse delinquentem, pœnâ portationis armorum. Quod ita accipio, non, quasi maleficium majus, consumat minus; Nunquam enim, duobus delictis concurrentibus, alterum sublevat alterum, l. 1. §. 2. 3. 4. ff. de publ. & Veâigal. nunquam unum alterius impunitatem inducit; l. nunquam. 2. de privar. delict. Racemat Crimin. 1. 6. 69. quin potius se aggravant; uti dictum: saltē ita, ut majus ad se trahat minus. Vresenb. in parat. de privar. delict. & ibid. eleganter, Colleg. Argent. thes. 11.*

VIII. Post generalem hanc Legis Juliæ pœnam, in specie,

cie, de rustico, definitum est, *in sape dict. §. si quis rustic. 5. lib. 2. Feud. 27.* Ut, si is arma gestet, iudex ea tollat; Vel 20. solidos, pro iis, recipiat; Ubi Dd. quidam, particulam VEL, accipiunt adversativè, ut rusticus, arma gestans, teneatur, vel ad armorum amissionem; vel ad solutionem 20. solidorum, i. e. librarum usualium. *post Roman. Vivius: lib. 2. decis. 287. incip. Angelus firmat. num. 4.* Alij, eandem particulam, Copulativè positam esse, interpretantur, ita ut rusticus, & arma amittat, & insuper 20. solidos, multæ loco, præstet, præsupponentes, solidum ibid. æstimari 20. libris æris. *l. Vn. C. de collat. æris lib. 10. 29. junctâ leg. 5. C. de susceptor. prapos. v. Salm. de usur. c. 16. Chokier tr. de re numaria c. xi.* Aut, Legibus Longobardicis, *tir. de quantis. solid. 40. denariis præsertim, cum in §. si quis quinque. 9. ejusd. tit. ob quinque solidos, furto subductos, quis suspendendus esse, dicatur:* quos communiter hodiè, cum floreno Ungarico conferunt. *Trentler. 2. disp. 19. thes. 6. lit. C.* Et hoc sensu, ratio diversitatis ea erit, quod in rustico, qui æris non ita potens est, major sit pœna, quàm si deportetur. *vid. not. ad Vvesenb. parat. de donat. num. 6.* Sin autè quis, SOLIDI verbû, pro minoris monetæ genere quod, Germanis Schilling vocatur, accipere velit, sicut, in priscis Saxonum legibus, fieri solet, *teste Dn. Bachov. ad Treutler. dict. loc. collat. Besold. thes. pr. verbo Schilling* mitioris pœnæ ratio erit in hominis rusticitate, quæ facit, ut malus animus, qui aliàs, in arma gestante, præsumitur, regulariter excludatur. *leg. ex quacunq; 2. §. si quis. 1. ff. si quis in juu vocat. ubi Vvesenb. in parat. num. 2.* Quem disjunctivum intellectum, valde urgent verba: pro ipsis, i. e. armorum loco. ¶ Ceterùm si eam pœnam solvere non possit, deputandus erit operibus publicis, pro tanto tempore, quanto merces laborum, ascendet ad summam pœnæ. *Decian d. cap. 4. num. 16.*

IX. Atque ista, de pœnis juris Civilis, quantum ad præsentem materiam, sufficiant. Statutariæ porro pœnæ variant; plerumque tamen, ad exemplum dicti §. 5. concipiuntur, ita, ut gestanti arma, contra prohibitionē, eadem adiungantur, aut reus in carcerem conjiciatur, allam e pœnam arbitrariam incurrat. *Decian. d. d. c. 2. num. 22. Clarus lib. 5. recept. sentent. §. fin. quest. 82. num. 8.* Quod si nulla pœna Edicto expressa sit, nihilominus, arma gentibus, adimenda esse, *arg. Auth. de Armis, statuit Deci an. eod. cap. 4. num.*

Tim. statutor. Gar.

num. 179. Et arbitrariè, gerentem, puniendum. *Alex. in dñ. leg. 1. ff. ad L. lul. de Vi public. Marfil. in pract. crimin. §. pro complemento num. 12. Vbi id usu observari, testatur.* Quibus hætenus assentior, ut tamen non putem à ratione alienum, si quando Judex ipsam Legis Julæ pœnam, invalescente pœsim armorû gestatione, alicui imponat, cum, quando, statuto, vel Edicto, prohibetur armorum gestatio, potius jus commune confirmari; quàm novum induci, videatur. *Menob: dict. cas. 394. num. 49. conf. not. sup. cap. 4. thes. 5. & seq. Extat,* ea de re. meorabilis disceptatio, inter Philippum, Hassiæ Landgraviû, Et Ordines sive status provinciales, quæ Marpurgi, 1. Junii: 1566. Sic fuit resoluta: sub tit. Resolution des Durchleuchtigen / Hochgebornen Fürsten vnnnd Herrn / Herrn Philippsen / des ältern / Landgraffen zu Hessen / &c. Auf die / im Namen gemeiner / S. Fürstl. Gn. Ritter: vnd Landschafft / auff jüngst / zu Treisa / gehaltenem Landtage / übergebene Supplication &c. ibid: Den zweyten Articul, S. J. G. Universität allhie / vnd S. J. G. jüngst aufgangene Edict, betreffend / ist nicht ohne / daß S. J. G. Gn. dasselbig Edict, schriftlich verfassen / vnd publiciren lassen / darzu dann S. J. G. vnvermeydlich / desmahls seind verurtheilt worden: Vnd obwohl S. J. G. Meynung / vornemblich / dahin gerichtet gewesen / wie auch noch / durch solch Edict, niemands / vnbilliger Weise / zu beschweren; Sondern allein / der Studenten Muchwillen / Vpzigkeit vnd Leichtfertigkeit / dardurch zu begegnen. So haben gleichwohl S. J. G. nachvolgentes ermele Edict, gnädiglich gemildert / vnd die / darin gesetzte / Straff / der Strape de corda, q. d. die Straffe der Corde: quod genus tormenti apud Italos increbuit: ipsiq; barbaro vocabulo, Strapacorda, dicitur; C. Barthius in histor. dirept. Urb. Romæ. Ann. 1528. p. 107. allein auff die Jenigen gerichtet / welche bey Nacht / auff der Gassen allhier / gespannte Feuerbüchsen tragen / vnd also / nicht wie Studenten; Sondern / wie Mörder / würden erfunden werden: Sonsten die übrigen / so außserhalb / vnd ohne gespannte Feuerbüchsen / mit andern Wehren / auff der Gassen lauffen / Jauchzen / Schreyen / vnnnd dergleichen Vpzigkeit / vnd Muchwillen / treiben werden / sollen jederzeit / durch die / darzu verordnere / vnd bestelte Wacht / angegriffen / vnd dem Rectori, zu ernster vnd gebührlicher Straff / überliefert werden: Im fall aber der Rector nachlässig sein / durch die finger sehen / vnd den ernst nicht gebrau-

gebrauchen thäte. Als dann soll an S. J. B. Statt S. J. B. Statthalter
allhier / jedesmahls / gebührliche Straff / gegen den Muthwilligen / nach
gelegenheit der Verbrechen / vornehmen. Dann S. J. B. mit gemeine
seyn / den Studenten allerley Muthwillen / Schlägeren / Eejunct / Gas-
sieren / vnd andere Leichfertigkeit anzurichten / zu gestatten. Sondern
wollen vielmehr / daß sie deren dingen müßig gehen / vnd ihres Stu-
dierens / darumb sie hergeschickt werden / mit Fleiß abwarten / wie S. J.
B. auch ohne zweiffelich achten / ihrer Eltern / vnd derjenigen / so sie her-
geschickt / Will vnd Meynung sein werde.

Es haben auch S. J. B. weiter verordnet? Daß hinführo der
Rector, von einem jeden Studenten / der allhie / in der Universität, zu
Studieren ankomme / vnd vielleicht ein Büchsen mitbringe / als bald
dieselbe Büchsen / zu sich / erfordern / vnd nehmen / vnd in der Universi-
tät Gewahr samb / so lang behalten soll / biß der selbe Student / von hin-
nen abzugehen / gedencet: So mag als dann / einem jeden / zu Zeit seines
Abzugs / seine Büchsen / wiederumb zugestellt werden.

Vnd demnach lassen es S. J. B. beschließlich / bey obermeldter
Ihrer Declaration, vnd Mildtierung erwinden? Nemlich / daß allein
diejenigen / so sich / mit gespannten Feuerbüchsen / auff der Gassen / des
Nachts / betreten lassen / der Straff der Strape de Corda / gewärtig
seyn sollen. Dann / dieweil dieselben / so mit gespannten Feuerbüch-
sen / wieder S. J. B. ernstest Befehl / darzu des Nachts / vnd bey besel-
ter Wache / in dieser Fürstlichen Statt / gehen werden / je nichts guts
im Sinn haben / Auch die beschriebene Kayserliche Rechte / gegen sol-
chen Gefellen / poenam Legis Corneliae, (v. sup § 6) vnd also / viel eine
größere Straff / ordnen: So wird S. J. B. von Niemand / verdacht
werden können / daß Sie / auff solche Verbrecher / die Strape de Cor-
da, als ein geringere Straff / gesetzt haben. Zu dem / auch S. J. B.
Sich zu erinnern wissen / daß dieselbe Straff der Strape de Corda / auff
den Universitäten / in Italia, in viel geringerschätzigeren Excessen /
bräuchlich / vnd also / gegen Hannsen von Vönnigen sohn / vnd andern /
gebraucht worden ist: Da nun die Studenten / wie S. J. B. Sich
gänglich versehen wollen / der Büchsen solcher Gestalt / wie obstehet /
müßig gehen vnd darvor ihrer Bücher / vnd studierens / mit Fleiß / ab-
warten werden: So deffen sie sich auch hiewieder / der Straff / noch
sonsten / einiger Beschwerung / mit nichten befahren. Hac nos sim-

N

plici.

98 DE EFFECTIVIS EXARMATIONIS CAP. VII.
plicititer referimus: *extinguere* nostram ad tr. seq. reicientes. Interim conferri potest *asferior* sanctio *Impp. Valentini*, *Valens* & *Gratian* ad *Olybrium* *presidentem Urbem* l. i. c. Tb. de *studii liberalibus* *urbis Romae* lib. 14. tit. 9. quam anno 43. huius seculi *gratone publica* *de-*
claravimus. Itemque l. 8. ibi: reddatur patria sua, qui habitum *Philo-*
sophiae *indebitè* & *insolenter* *usurpare* *dignoscitur.* C. de *Professor.* & *Me-*
dic. 10. 52.

IX. Enimverò, circa intensiorem, vel imminutionem
pœnæ *in* *delictis* illicitæ, complures extant Dd. ampliationes &
limitationes. *Ampliatio* (1.) est, quod pœna debeat intendi in eo,
qui arma venenata aut fraudulosa fert, cum & in ipsa delatione,
& in qualitate armorum, peccarit. *Monoch. d. cas. 394. n. 41.* (2.)
Quod is, qui armis cinctum latus habet, vim cum armis intulisse,
dicatur etiam si illa non strinxerit, *Bart. in l. Quod est 3. §. armis deject.*
2. de Vi & Vi armat. Et aggressionem cum armis fecisse, qui ea por-
tauit; licet iis non sit usus; sed manibus alicui alapam inflixerit.
Dd. à Deciano d. lib. 8. c. 3. n. 12. citati. (3.) Immo, licet arma, in fa-
ciendo, deposuerit; cum armis tamen fecisse dicatur, adeoque
comprehendatur, statuto loquente de injuriâ, cum armis factâ.
arg. l. si vero 5. §. Prætor ait. 11. ff. de his, qui dejecer vel effud. Quod ta-
men intelligendum esse, monet Decian. ibid. n. 13. modò depa-
nens arma, illa facillè reassumere potuerit. (4.) Quod si quis
sæpius arma portaverit, idque distinctis temporibus, sæpius pu-
niendus sit: Quia nunquam unum delictum cumulatam pœnam
alterius minuat, *l. 2. ff. de privat. delict. collat. d. 6. huius capitis.* ubi
tamen aliud sit, si continuè, & aliquot horis, ea gestaverit. *De-*
cian. cap. 4. num. 13.

X. E diverso dicunt Dd. hanc pœnam non tenere eum.
(1.) qui, in domo suâ, armatus steterit: *Bursat. conf. 141. n. 35. in f.*
ubi hoc amplius statuit, etiam si quis, armatus steterit, in ostio do-
mûs. Etenim (2.) statutum, delationem armorum prohibens,
extendi non debere, ad eorum possessionem, nisi hoc, expressè,
fuerit additum. *Decian. c. 3. n. 5.* (quoniam, in præcedente fa-
cto, non sit nuda possessio,) (3.) Cum finalis edicti intentio, ple-
rumque sit continua armorum portatio, non debere illud exten-
di, ad portantem, per momentum temporis, *Cacheran. decis. 4. n. 9.*
Et decis.

Decif. 21. conducent notata Gail. l. observ. 33. Ex qua ratione, si cum aliquem, qui à cutforibus deprehensus fuerat, cum cultro trium palmarum, quem se ferre, dicebat, ad Exacutorem, excusatum fuisse, à pœnâ ordinariâ Edicti Archiepiscopalis, de quo supra, & extraordinariâ, exilio septennali punitum, refert Aloys. Riccius, *sepè adducti. decif. Cur. Archiepisc. Neapolit. (4.)* Eum etiam, à pœna prohibitionis, immunem putant Dd. qui arma, ad occidendum bannitū, portet, stante statuto, quòd Bannitus, impune, possit offendi: *Bald. in d. §. si quis rustic. & in c. praterea. de off. deleg. Menoch. cas. 574.* Siquidem, cum Magistratus velit cōsequens, ut quis impune, debeat offendi; etiam antecedens velle, intelligatur, ut quilibet, impune, arma ferre possit, ad occidendum Bannitum. *Decian. d. c. 3. n. 38.* Quod tamen ita, rectè explicatur, ut quis probare teneatur hunc animum, cum contra eum, stet præsumptio legis, quæ generaliter præsument, arma portantem, malum habere animum. Sed hæc & alia, ut latius persequamur, nunc non vacat. *Ad iacob de Arena, de Bannit. Niell. de banno. Petr. Prem. de securitat. Becht. de securit. & salv. conduct. l. 116. & seqq.* Nos hoc videamus.

XI. Si (5.) non accinctus quis armis; sed circum ipsum, reperta fuerint arma, An & tum puniendus sit? *Menoch. d. cas. 394. n. 58.* distinguit; An unustantum fuerit, circum quem arma sint deprehensa; an plures. *Priori casu,* gladium præsumi delatum (si gestatum) ab eo, apud quem fuit repertus, eumque puniendum esse, pœnâ ordinariâ: nisi contrarium ostendat, & ad minimum, se honestæ conditionis, famæque esse, doceat. *Decian. d. lib. 8. c. 4. n. 12.* Posteriori casu, *Menoch.* scribit, præsumi, delatum fuisse ab uno illorum, & ad pœnam omnes, in solidum, teneri, non ordinariam quidem, sed arbitriariam; quâ distinctione, differrentes, inter se. *Dd. conciliat n. 62.* Ita tamen, ut, uno eorum solvente, reliqui liberentur, cum eadem res sæpius solvi non possit. *per vulgata.* *Decianus* contrà, propter incertitudinis rationem, neminem eorum puniendum, putat; nisi constet, illos esse pessimæ famæ, solutosque cum armis vagari. *Sententia Menochii,* (quòd omnes teneantur,) nobis verisimilior videtur, per ea, quæ in simili, ad *L. Cornel. de Sicar. disputantur. vid. Wesenb. ibid. n. 19. de injuriis. n. 4. & tit. si famul. furt. sec. dic.*

XII. Planè (6.) illa limitatio, à Doctõribus hic, non fuerat prætermittenda, quàm ipse Legis Juliæ Autor, in d. l. 3. §. 1. ff. ad L. lul. de vi publ. expressit, ut impubes excusetur. Wesen parat. eod. n. 3. quod præsertim in eo, qui doli capax non sit, attendendum erit: l. 1. ff. de injur. l. infans. 12. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Guil. 2. observ. 110. num. 31. Nam, si doli capax, & pubertati proximus sit, non debet omnino, ab extraordinariâ castigatione, immunis esse. Clar. lib. 5. sentent. quæst. 60. n. 2. Vide omnino V. Carot. tract. de minor. in delict. excus.

De execu-
tione & im-
positione
pænæ.

XIII. Sufficiant hæc de pænâ illicitæ armorum gestationis. Nunc de pænâ impositione, s. de Executionis modo, pauca adnectamus: Ubi prima, de iudice, occurrit quæstio: Quisnam de gestatione armorum illicitâ possit cognoscere, & pænâ imponere? Tractat hanc quæstionem post alios, Guid. Papæ Dilectio. Gratianopol. quæst. 437. n. 7. Et concludit: Eum cognoscere hac dere, & pænâ promeritam imponere posse, qui habet merum imperium: quia gestatio armorum habeat pænâ capitalem, l. quoniam multa facinora 6. Ad L. lul. de vi publ. Atque ita sit de mero Imperio. l. 3. de iurisdic. In Gallia constitutum est ut tribunorum equitum præpositi, (les prevosts) ac succincti quæsitores, diligenter operam dent, ut leges, contra usum armorum latæ, executioni demandentur: eaque de re, acta publica confecta, in senatum mittant; Eo tamen temperamento, ut, qui contra edictum fecisse arguantur, si domicilium habeant, apud judicem ordinarium, causam dicant, & damnati, ad Senatum appellare possint: Errones verò & vagi, prædialium judicum Jurisdictioni, sine appellationis beneficio, juxta regias constitutiones, subjaceant.

XIV. Altera inspectio erit, ratione ministrorum, de apprehensione ejus, qui arma gerit; v. l. 3. §. 3. C. de his, qui ad Eccles. confug. Quando ergò statutum vult, ut, inventus cum armis, puniatur, tam Officiales potestatem habent, perquirendi sub pallio eorum, quos suspectos ducunt, num arma ferant, Decian. d. cap. 4. nu. 11. ubi, de usu & observantiâ fori, asseverat. Quod si illi arma apud aliquem inveniant, manus in eum injicere, & sic capere possunt. Barr. in l. si Barsatorum. 13. C. de fidejuss. Immo etiam si injunctum sit nunciis, aut cursoribus, ne aliquem capiant, absque expressio, in fecti-

in scriptis, mandato. *vid. Boer. decis. 170. n. 2.* Id tamen, ut in plerisque prohibitoriis, ac ubi mora periculum esset allatura, (v. c. si aliquos digladiantes offenderent.) atque ita etiam in deferentibus arma vetita, vel contra decretum aliquod, peculiare est, ut tunc rectè ministri, absque mandato speciali, apprehendere gestantem possint, cum ad hoc, officii sui ratione, semper mandatum sufficiens, habere, dicantur. *Paris de puteo, tract. de syndic. vers. Capura. n. 15. & vers. numius. n. 1.* Quid si autem, inventus cum armis, in domum suam aufugiat, An & tum à familia iudicis, ipsum insequente, inde extrahi poterit? Negant Dd. communiter, in l. plerique. 18. ff. de in ius vocat. *Bayard. ad Clar. quest. 82. n. 62. d. Decian. c. 3. n. 10.* quod domus tutissimum cuique sit perfugium, l. plerisque. 18. de in ius voc. licet atque apparitori, perinde officium suum exsequi, affixo ad januam citationis & executionis exemplo. Pro quibus faciunt ea, quæ habet Rayard, pro tribunali. cap. 3. Quia tamen in casibus, ubi quid occultum perquirendum, aut describendum, aut sequestrandum est, foribus clausis, ex speciali iudicis commissione. aut foribus apertis, etiam sine speciali iussu, executoribus domum ingredi licet: *Ant. Fab. in Cod. suo, tit. de in ius vocat. definit. 9. nu. 1. & 4.* Ideò & hoc in casu, dicto textu abutendum non erit. Facit, quod & hodiè, in criminalibus, quem de domo suâ extrahere, fas est *Wesemb. parat. de in ius vocand. n. 12.* Certè, de consuetudine, hoc etiam licere, observavit Riccius, d. decis. 209. n. 1. in fin. ad d. Mynsing. 4. observ. 69.

XV. Ulterius obliquè inquiratur, comminiscuntur Dd. in illa questione: si tale statutum fuerit, ut, qui cum armis obambulant, deprehensus fuisset, hæc vel illâ pœnâ afficiatur, *An & is deprehensus dici possit, qui, à familia iudicis, visus fuerit arma portare, nec tamen ab eis apprehensus sit, aut arreptus?* Menochius d. casu. 394. illorum distinctiones anxie congeffit, ubi interesse, dicunt, An hoc duntaxat prohibeatur, ne quis arma ferat: Quo casu, visum esse gestantem, sufficere volunt: d. casu. 394. n. 45. An solùm id, ut, deprehensus cum armis, puniatur, ubi requirunt, ut actualiter quis sit captus: num. 53. An verò aliquid adiectum fuerit, & vel hoc, ut captus fuerit, hæc sortè verba: *Qui cum armis inventus, & captus fuerit, hæc vel illâ pœnâ afficiatur.* Quo casu liquido, pronunciant,

eum, qui elapsus, nec captus sit, non posse puniri. num. 44. *vel hoc*, si repertus fuerit, idque vel disiunctivè, hanc formulâ: *Qui inventus, repertusque fuerit*, quo casu gestantem, omnino teneri dicunt, licet apprehensus non sit. num. 43. Vel conjunctivè, hanc verborum conceptione: *Qui inventus cum armis, repertusque fuerit, puniatur*; ubi non sufficere judicant, ut quis cum armis inventus; nisi etiam captus & præsensus sit.

XVI. At enim, omissis hisce distinctionibus, quibus Dd. sæpenumero fluctus in simpulo cient, simplicius rem definiri posse, putârim: pœnâ, nempe, armigerulis præstitutâ, illum etiam teneri, qui cum armis, duntaxat ambulare, fuerit visus: incivile enim est, verba Edictorû captare, posthabitâ legislatoris mente, l. pen. ff. ad exhib. quæ ubivis, vel maximè, attendenda est, l. 5. C. de LL. Tiraq. ad l. 8. C. de revoc. donat. n. 47. & 48. ubi text. iur. Civilis & Canon. cum ul. Colligitur autem mens Legislatoris, tum ex variis circumstantiis; tum præcipuè, ex causâ impulsivâ, & finali, quæ anima cujusq; dispositionis est, Gail. 1. observ. 10. num. 6. ac basis & fundamentum, negotium ipsum sustentans: Cothman. conf. 78. num. 66. At finis & intentio Magistratûs, hoc loco, est, armorum gestationem, è Republ. tollere: proinde voluit eum, qui arma gestat, ad pœnam trahi. Ergo, si vel visus tantum, & testibus convictus sit, pœnam non effugiet Conf. l. 1. ibi: sed solent hodie prætores, vel præsides, si talem hominem invenerint. ff. de curat. furios. Et Menoch. num. 59. Itemque textum l. 6. ibi: nudâ saltem cogitatione atque contectû ausi fuerint tentare. C. de his, qui ad Eccles. confug. Diversa est ratio, si ad actum aliquem, realis apprehensio, ex intentione loquentis, requiratur: quo ferè collimant ea, quæ Dd. ad d. l. si Barsatorum. 13. Cod. de fideiussor. itemq; Emmanuel Suarez. in thesaur. recept. sentent. verb. inventus. n. 181. congerunt.

XVII. Quia ergo, visum aliquem esse, sufficere diximus, idè potrò tenendum est, hoc maximè verum esse, si Magistratus ipse aliquem viderit, arma portare, usque ad eò, ut, talem, sine denunciatione, puniri posse, Dd. statuant. Gand. de indic. & præsumt. indubit. nu. 9 per l. si irruptione. S. §. un. ff. fin. regund. Nos, servato juris ordine, & hætenus id admittimus, ut iudex, ex ea visione, possit informare inquisitionem, & contra reum procedere. post speculat. & Carer. Dn. Christophorus Crusius part. 1. de indic. c. 100. ubi

prolixè hanc assertionem examinat. Officialibus autem asserentibus, aliquem illicita arma gestasse, ut, & hæc, aliquem, ad iustum, ea dare noluisse, vel, se nuncianti opposuisse, & similia, non faciliè credendum esse. monet Decian. *d. cap. 4. num. 6. & seqq.* quod huiusmodi homines viles sint, & mendacissimi, qui, vel uno numo, venderent vitam aliorum decem. Quod, de nuncio jurato, asserendum non erit, cui de rebus, quæ ad officium, & commissionem ipsius pertinent, testificanti, creditur, donec contrarium ostendatur. *Dd. allegati à Wefenb. in parat. de in ius voc. nu. 13. pr. Anton. Fab. lib. 4. C. sui, tit. 14. definit. 38. Gail. 1. obs. 54. De moribus tamen Galliar. vid. Petr. Gregor. 48. syntagmat. 2. n. 8.*

XVIII. Hæc de apprehendendo. De apprehenso, hoc statuunt *Dd.* inventam cum armis, puniri posse, absque ordinario processu: Quia, in levibus criminibus, absque ordinario processu, quis poni possit ad catenam: *Angel. in l. Ediles. 25. ff. de Edilit. Edict.* At hoc, crimen leve esse, subinfert Decian. *d. cap. 4. num. 4.* Quod, de iure civili, intelligendum non est, ubi pœna, huic delicto præstituta, aquæ & ignis est interdictio, *per supra tradita*, cuiusmodi pœna capitalis est. *l. rei capitalis 2. ff. de pan.* Facit, quod ipse Decian. *ibid. num. 21.* subijcit, appellari posse à sententia declaratoriâ, quod quis inciderit in pœnam portationis armorum: *v. §. 19. huius cap. & supra hoc cap. §. 13.* quæ certè processus ordinarii partes sunt. *vid. Wefenb. ff. de re iudic. nu. 7. & 10.* Quanquam eidem faciliè fidem habeamus, attestanti, se nunquam vidisse, appellationem interponi, quin statim pœnam imponi solere, absque aliquo processu; vel, procedi ad torturam, si sit humilis; vel, ad pœnam pecuniariam, quam nisi solvat, carceres non exeat. Quærent & hoc *Dd.* An, qui dare fideiussores vult, sit dimittendus? distinguit Decian. *cap. 4. n. 14.* An pœna sit corporalis; an pecuniaria? Hoc casu, offerentem fideiussores, dimittendum esse, aded, ut, si non, acceptis his, reus in carcerem ducatur, injuriarum possit agere; illo, non item. Quo casu tamen subdistinguerim, utrum fideiussor detur, de iudicio sistendo, an iudicatum solvi: ut priori casu, persona honesta, vincula etiamnum effugere possit, fideiussoris, de iudicio sistendo, datione. *l. 13. & 5. ff. de custod. reor. vid. Bachov. 2. disp. Troutler. 28. §. 3. lit. A.*

XIX. Con-

Contraria.

XIX. *Contraria* Aphoplismo, seu prohibitioni usus armorum, sunt omnia illa, quæ exarmationem impediunt: quorum quædam sunt legitima, quædam illegitima. *Legitima* impedimenta dico, quæ jure excusationem præstant, veluti leges, *ῥυθμισμοὶ* permittentes, privilegia item, statuta aut consuetudines, armorum usum aliquando inducentes, aliquando injungentes. De casu *necessitatis extraordinaria*, præstat constitutio inter Novellas Theodosii, tit. 20. *sub rubr. de reddito armorum iure*, quam suo loco referemus & exponemus. Hoc loco illud monuisse suffecerit: Necessitatem alicubi esse temporariam; alibi perpetuam: Itaque arma quibusdam subditis, metu perpetuarum impugnationum, perpetuè permitti: Nempe, qui fidi fuerint, fidemque mereantur. Quomodo de Persis, Cosackorum incursionibus subjectis, refert Olearius: *part. 3. der Persianschen Reisebeschreibung/ pag. 478. ibi: Die Kisaner / so zwischen Masanderan vnd Kesker wohnen/ seind hernach alle disarmiret worden/ vnd darff keiner/ weder Sebel/ Köhr/ noch Bogen vnd Pfeil/ auch allerdings keinen Sekir oder Bogenrinct/ bey sich finden lassen; Sie mögen aber Achsen vnd andere instrumenta, welche frumb/ als sensen/ formiret/ vnd Dás genennet werden/ zu holtz vnd Ackerarbeit gebrauchen; die andern Kisaner aber / (von Kesker biß Kislagak/ so Talisch genennet worden/) weil sie dem Könige allezeit getrew gewesen/ vnd den Karibschach vertreiben helffen / mögen ihre Gewehr/ gleich andern/ gebrauchen. In specie militibus, actu militantibus, etiam jure communi, arma permitti, supra ostendimus: Ita aliis, vel ratione dignitatis, vel ratione officii, eadem relinqui, in tract. de *ῥυθμισμοῖς* latius declarabitur. De consuetudine inprimis Germaniæ contraria, opprobria cap. 3. p. 63. audivimus. Per Germaniam, inquit Georgius Acacius, L. B. ab Enenckel. *lib. 2. de privil. milit. privileg. 33 n. 6.* maxima passim armorum habendorum, gestandorum, usurpandorum viget libertas: sed illa quoq; alibi major; alibi minor: Ensis enim, etiam rustici accincti, quolibet vadunt. *Hæc ille. Quæ consuetudo, an ubique laudabilis sit; an usurpatio potius & corruptela, nominari mereatur? iuxta. can. pradi. 5. caus. 12. q. 2. cap. 56. de Elect. & el. potest. cum similib. ex superioribus dijudicari potest. v. cap. 3. §. 5. pag. 61. & quæ de caus. procatardic. & finali**

finali dicta sunt. Utiq; mala consuetudo omnis, non minus, quam perniciosa corruptela, vitanda est: siquidem ea, nisi illi d' radici-
tùs evellatur, in privilegiorum jus, ab improbis, assumitur, & incipiunt prævaricationes, varixque præsumptiones. celerrimè non compressæ, pro legibus coli, & privilegiorum more, perpetuè celebrati: uti scribit Nicol. Papa in can. mala. 3. junct. seqq. di-
stinct. 8.

XX. Non ignoro, politicos aliquos exarmationem ira dis-
suadere, ut ad minimum possessionem cuique civium in Republ.
permittant. Est in his Johannes Casus lib. 4. sphaera civit. cap. 13.
qui multis rationibus, pro hac sententia, pugnat. Primum, in-
quit, quilibet civis particeps est civitatis, idemque ad ejus defen-
sionem tenetur: Ergo etiam arma parata habere debet, quibus
hoc efficiat, præstetque. Quasi verò parata non sint, quæ melio-
re ordine, curâ & solitudine, in publicis armamentariis, asser-
vantur, atque inde, eum Oeconomia, depromuntur: quàm quæ
vulgus sigillatim negligenter possidet, vel, nisi turbis concitan-
dis, in expedito haut habet. At mora. pergit casus in omnibus, ma-
ximè in rebus bellicis, motibusque, seditionis trahit periculum,
quod & Nos supra agnovimus, cap. 3. thes. 3. Resp. primum, modò di-
ctum est, moram hic, armamentario benè constituto, magistra-
tuque sollicitè advigilante, ac arma, in tempore dispensante, nul-
lam occurrere: v. Aurel. Victor. epitom. n. 1. ibi: Imperatori bono nihil
minus, quàm temeritatem congruere, satù autem celeriter fieri, quicquid
commodè, (addo. & sine discrimine maiori,) geratur. Majus autem
periculum motuum & seditionum imminere Reipubl. siquidem
singuli manus habeant armatos, jam supra demonstratum est c. 3.
th. 5. & seqq. Ille verò, tertio, prudentum exempla obvertit, qui le-
gibus, Edictum hoc ratum esse, voluerint, ut unusquisque ci-
vium domi arma haberet. Sic olim Græci, inquit, Sic Persæ, sic,
Gens bellicosa, Romani, sic olim, & nunc, Britanni, statuerunt.
Resp. In exemplis & placitis, discernendus est status firmatus, ab
irritato vel dubio, cui perpetuus hostis immineat: Sic in Roma-
na Republ. (ne longius abeamus,) aliquando arma civibus in
manu relicta; aliquando, præcipua saltè, in armamentariis asser-
vata fuisse, Livius, sequentesq; historiographi attestantur. v. sup.

○

cap. 10

Obj. 11

Respons.

2.

5.

cap. 1. thes. 6. cap. 6. th. 2. Inde est, quod, in sacris etiam, Deo Opt. Max. armamentarium, per metaphoram, tribuitur. *Iob* 4. 38 quod apud *Ieremiam* cap. 10. vers. 25 dicitur thesaurus Dei, unde proferrantur vasa iræ eius. i.e. arma. *Cyprianus* ad dict. loc. *Ierem.* n. 47. Pergit tamen ille quarto loco, ostentare nobis, faces invidiæ quæ multis in locis ardent, nec non sæpè accendunt animos ad furorem, unde ad cædem & sanguinem, non aliter, quàm feroces tigres, ac leones rapiuntur: Jam, si, in hoc casu, inquit, sobrii arma desint, nemo est, qui non videat, incēdium fieri. *Hactenus iterum Casus*. Atquin hoc argumento, postulatū suū *Casus* ipse subvertit. Si enim omnes cives armandi sunt; quod initio volebat *Casus*: Ergò, non sobrii tantum, quod, in hoc argumento, urget. Et, vice versâ, si sobrii tantum: Ergò non omnes sunt armandi. Immo quàm invidiosa res esset, aliquos tantum armare, tanquam sobrios. Quantò rectius autem, atque tutius cædes & sanguinis effusio præcavebuntur, si arma adimantur omnibus & singulis, & *Reipubl.* usui, in publico loco, sic asserventur, ut privatis aditus reclusus sit, ne furor eorum armetur; *Reipubl.* præsidibus autem pateat, ut quemcunque furorem insolescentis plebeculæ, terrore & metu armaturæ, ad omnes casus paratæ, queant compescere. v. *Lipsius* polit. 6. n. 16. Eoq, modo nostrum facimus, quod ille armaturæ singulorum malè aptat, in verbis finalibus: Ubi: postremò, putat: quò auctior sit armorū possessio, eò tutiorrem esse administrationē civitatis. Resp. concedamus hoc: armorum possessionem conducere ad *Reipubl.* securitatem, plurimum: Neque tamen inde sequitur, singulis arma in manibus relinquenda: Sic enim providendum est foris, ne interim occasio turbarum suggeratur domi: Laudemus ergò instructa armamentaria publica, singulis autem armorum quorumlibet possessionem & usum, non temerè, nec sine magna causa concedamus. Repete, quæ, ad huius controversiæ determinationem, dicta sunt, in cap. de possessione armorum. 0. 17. p. 30. collat. Recess. August. de Ann. 1555. § vñd deminachi.

XXI Multò iniquius adversantur prudentibus Legum scitis contumaces Detrectatorum spiritus, qui pallia sibi citius, quàm arma, eripi patiuntur, & à præceptis Legum vel Magistratuum, armorum gestationem prohibentium, gestiunt appellare.

v. *Guid.*

v. *Guid. Pap. decis. Gratianop. 437. n. 4.* Tales olim erant circumcelliones. (secta Donatistarum in Africa, genus hominum, ut, ex *Augustino, refert Chytræus, in onomast. Theolog. p. 203.* in horrendis facinoribus inquietum, ab utilibus operibus otiosum, crudelissimum in mortibus alienis, vilissimum in suis, maximè in agris territans, & victus sui causa, cellas circumiens rusticanas; unde & circumcellionum nomē accepit, *cons. can. circumcelliones. 1. caus. 23. quasi. 5.*) de quibus præter jam dicta, narrat Possidius, in *vita Augustini, c. 10.* Eos armatos diversis telis, bacchantes per agros, villasq; circumcurritasse; *Add. Baron. in An. 398. n. 43. itemq; in An. 410. n. 53. Et iterum, in An. 412. n. 6.* Tales etiam erant aliqui ex clericis, qui ex sola Ecclesiasticarum rerum cōsumptione noscitantur clerici: nomen quidem clericorum habentes, rem autem non implentes clerici. *l. omnem. 42. §. præterea. 10. C. de Episc. & cler.* Quorum præcipuum studiū erat ad potus æquales suo modo obligare compotatores, & plurimum laudare eum, qui plures inebriasset, & calices facundiores exhaustisset: unde in rixas & arma animi facilè exardescabant & prolabebantur. *cap. à crapula. 14. De vita & honest. cleric.* Utinam verò ii sectarios nullos reliquissent: non audirentur tot iurgia, non spectarentur tot vulnera: non crearentur parentibus & Magistratibus tot cordolia: Ita scilicet, cum sanctæ majorum sanctiones negligenter observantur, & Codicis Justiniani Syntagma, tanquam ineptum publicis usibus & disciplinæ, rejicitur, rima dissolutæ libidini in portam patescit, & panditur, unde populares in rabiem digladiatorum vulgarium effervescunt & corripiuntur; ut inter probra ducant, provocanti ad arma per injuriam, parili contumacia, contemptuq; divini & humani juris, non obsecundasse & comparuisse. *vid. Besold. thes. præf. verb. Auforderung. Dom. D. Franzkum, pie graviterq; de enormi hoc excessu noviss. differentem. 2. resolut. 23.*

*Generoso Nobilissimoque Domino
Respondenti suo*

De exarmatione cordatè different.

Cives nostri! quid tela, quid *arma* crepatis?
Ad stygios rapiunt talia cæpta lacus.
Exarmate latus, sparsis per tartara telis
Isthoc *armatur*, plebs furibunda modo.

At detestatæ cælestes *arma* phalanges,
Concordes obeunt munera grata Deo.
Dicite nunc utri vosmet sociare velitis
Militiæ? & factis scita probate piis.
Ecce leves ævi CLOSEN pertæsus amores,
Exemplum vobis mente manuq; præit.
Hos demum censens generosi pectoris ausus,
Qui placuisse Deo, quique beasse queant,
Sic ad præclaros rectè grassatur honores,
Quos charo capiti Suevia grata parat.
Ite per exempla hæc, ne deteriora sequutos
Errorum sero denique pœniteat.

*Schedium hoc, ut invita Minerva;
sic animo faventissimo scr.*

Joh. Otto Tabor, D.

DE

DE HOPLOPHORIA,

sive Armorum gestatione,

Commentatio,

Ad pleniorē *L.un.C.ut armorum usus.*
intellectum directa.

CAP. I.

*De Distinctione nominis, definitione item, atque
divisione hujus juris.*

THESIS I.

Non est equidem fraudandus laude suā Vir Cl.Dn.Va-
lentinus Volzius, JC. & in Incluta Tubingensi Academia,
olim, Antecessor celeberrimus, ob præclaram, in studio ju-
ris criminalis, navatam operam; quam tanti æstimâ-
runt duo Eximii JCTi, ut, exemplo Vетерum, notis suis eandem il-
lustrare instituerint. Ambigo tamen, annon aliquid humani
passus sit Vir Excellentissimus, quando in *Comment. ad L. Cornel. de
Sicar. cap.4.n.6.* censuit: Diligenter admonendos esse Lectores, ne
ex eo, quod JCTus in l.1. §. Divus.3. ad L. Cornel. de sicar. scribit: *si quis
gladium strinxerit, & in eo percusserit*, non amplius hodiè, ut
olim, evidentem & urgentem doli mali, i.e. animi ad occidendum
meditati, (& ut Itali Dd. parùm Latinè loquuntur, pensati, v. *De-
sian.3. consil.104.*) atque parati præsumptionem emergere; siqui-
dem gladiatorum gerendorum usus, olim legibus prohibitus, ho-
diè consuetudine permissus sit. v. *Consil. de jure aggraziandi Mecklenb.
hoc Anno exaratum, quod inf. subjiciemus.*

2. Est hæc, scilicet, labes quædam seculi nostri, vel po-
tius Dd. quorundam, ut, ubi paulò majorem, in Legibus, ad-

O 3

verterint

Ratio & or-
do tracta-
tionis.

verterint difficultatem, illicò pronuncient, hunc textum esse usu abrogatum, vel etiam corrigatum: (uti male consultos Juris-Consultos, solæcisino solenni traducit & ridet Dn. Mejerus, in *præfat. rom. 1. Colleg. Arg. pag. m. 11.*) Nimirum, supponit Voltzius, cum nonnullis aliis, v. *ir. de Aphoplismo: cap. 3. thes. 7. pag. 62.* quòd falsissimum est: jure Romano absolutè gladiatorum gerendorum usum, legibus fuisse prohibitum; Et hinc *legu. 1. §. 3. Ad L. Cornel. de Sicar.* decisionem manasse: Supponit etiam ex aduerso, quòd minimè concedendum est, Hodie consuetudine armorum usu permissio, definitionem *d. l. 1. §. 3.* locum ampliùs non habere. Quam utramq; assertionem, à vero longissimè abire, geminà dissertatione liquidissimum, spiritu Domini opitulante, efficiemus. Idque eò commodiùs, quòd nuper prima pars *l. un. C. ut armorum usu.* De prohibito armorum usu, sit exposita: Unde ordo exigere videbatur, ut ex limitatione, legi adjuncta, *de concessio armorum usu*, præcipua capita exponantur: Quibus scilicet personis quibusque casibus, Imp. armorum usum concesserint: Et quibus hodiernum rectè concedatur & usurpetur.

3. Concessio armorum, respicit *vel* solam possessionem; *vel* conjunctam gestandi facultatem, *vel*, præter gestationem, usum, in actu exercito designatum. De *priore*, satis dictum, in *parte prima, cap. 3.* Consequens est, ut de altera nunc potissimùm agamus: Quæ concessio, τὴν ὀπλοφορίαν, s. jus gestandi arma qualiacunque, respicit: & in primis speciem frequentiore *τὴν ἑξιοφορίαν*, sive gestationis gladii. Etenim arma, quæ homines potissimùm (ne obstat Nov. 85. c. 4.) affectant, sunt tùm gladii; tùm bombardæ, aut jacula. Unde apparet, vocem ὀπλοφορίας latius patere [*Ab interprete Nov. 17. cap. 17. in f. nimul latè ad omnem usum producit, cum vers. μὴ δὲ ὀπλοφορεῖν, vertit. neque armis uti:*] quæ proinde hîc deinceps potissimùm sumus usuri. Possit ea quidem etiam, ex subjectis distinguî, quòd alia sit universalis, cum alicui populo, provincia, civitati, jus armorum capessendorum tribuitur: Alia specialis, cum singulis civibus, facultas ista conceditur; Et de hac, nobis potissimùm, agere, est constitutum.

4. Facultas ista, arma gestandi, sive jus τὴν ἑξιοφορίαν, Est potestas, arma ad usum licitum gestandi, jure communi, *vel* speciali, concessa.

s. Dicq,

CUM DEFINIT. ET DIVIS. EXPONENS. III

5. Dico, jure communi: v. *Arnsf. lib. 2 de iur. Maref. cap. 5. pag. 341.* Fallum enim est, quod nonnulli supponunt: Gestationem armorum, nudam & innoxiam, jure Romano, simpliciter fuisse prohibitam: prout recte hactenus advertit Decianus, lib. 8. tract. Crim. cap. 4. n. 5. vers. Neque obstat. & vers. Item moveor. Add. cum Capolla, Polyd. Ripa, de nocturnis temporibus, cap. 5. n. 9. Malè abusi textu nostræ l. un. C. ut armor. us. Balth. Conrad. Zahn. Ichnogr. Municip. cap. 82. Qui, de nuda ἀποφορέα accipi non debet. v. d. part. 2. cap. 1. §. 11. & cap. 3. §. 1. Nam & ipsâ L. Juliâ, gestatio armorum, ex certis causis, concessa erat: Nempe (1.) Venationis: (2.) Itineris: (3.) Navigationis: l. 1. ad l. lul. de vi publ. (4.) Et Defensionis: l. hi qui ades. 11. §. ult. d. r. v. r. de Aphopismo, cap. 3. §. 7. pag. 63. Quæ postrema causa, licet generalis sit, non tamen omnibus præstat gestandi arma, & eludendæ prohibitionis facultatem: siquidem (1.) non cavillatoria exculatio, in d. l. 11. §. ult. recipitur; sed seria & probata: cum quis, insidias sibi paratas, adeoque se coactum fuisse, arma allumere, ostenderit, quibus salutem suam, contra machinationes adversarias tueretur: Quid? quod (2.) in d. l. 11. §. ult. non illud dicitur: Eum, qui telum gestat, præsumi tutelæ causâ, gestare; adeoque licitè & rectè facere: sed eum, qui telum, salutis suæ tutanda causâ gestaverit, (subaudi. idque probaverit: uti sanè omnis allegatio, contra legis prohibitionem & præsumptionem, prolata, necessariò probanda est: l. si ve 16. l. matrem. 17. C. de probat. l. 2. D. eod. l. doce ancillam. 9. C. de R. V.) non videri, (quod Adversarius objectabat & accusabat) hominis occidendi causâ portare: Cum delicta non præsumantur; maximè, si aliâ qualibet iustâ causâ, doli suspicio purgetur. conf. r. de Aphopi. cap. 7. §. 5. pag. 93.

6. Sed & extra has causas, singulariter concedi solet quibusdam personis, ut sic loq. jus ἀποφορέας, vel ob dignitatem, & prærogativam; vel ob muneris necessitatem: De qua concessione, hic potissimum disceptemus. Neque tamen consuetudinem plane excludimus, cujus sanè ubique magna vis est: 2. Feud. 1. maximè, principe convivente: ut adèd dicere queamus: Concessionem aliam esse expresse, aliam tacitam. Hanc induci consuetudine, Decian. d. r. lib. 8. cap. 4. n. 5. vers. item moveor. Illam, lege aut privilegio. Privilegium esse, vel reale; vel personale. Baro Enenkel de privileg. in genere lib. 2. cap. 1.

L. 11. §. ult.
Ad l. lul. de
vi publ. no-
ta & ulterio-
rior expli-
catio.

cap. 1. Dd. in l. privilegia. 196. ibi: *quadam cause sunt, quadam persona;*
de Reg. jur. l. 4. §. antep. de aqua quotid. & astiv. Posset etiam à modo
concedendi, distinctio induci; quòd alia sit ordinaria; & commu-
nis alia extraordinaria & peculiaris.

C A P. II.

*Penes quos sit Facultas, armorum jus & gesta-
tionem tribuendi?*

1. IN statu purè Monarchico, cum penes unum & solum Imp.
Romanum, universa Reipubl. potestas existeret, facultas ista
haur dubiè, apud solum Principem residebat: *per text. nostr. l. un. ibi:*
Nobis insciis, atque inconsultis. C. ut armor. usus. Unde & frustranea est
dubitatio, quam movet Lucas de penna ad hanc l. n. 19. An præses
provinciae, olim etiam hanc licentiam concedere potuerit: Quod
rectè negat Afflictus, in cap. 1. §. si quis rusticus. n. 18. lib. 2. F. 27. per No-
vell. 17. in f. ibi: *Neg. quengquam armis uti permittes, qui de numero mili-
tum non sit.* Conf. supr. de Aphopl. cap. 2. §. 6. & 12. postquam autem,
Romano Imperio in multas particulas scisso, ut loquitur Wesenbec.
consil. 60. n. 30. p. 148. cum cæteris Regalibus majoribus, v. Ernest.
Cochmannum. §. respons. 1. n. 51. etiam armorum jus, statibus, quadan-
tenus communicatum est, v. tr. de Fabric. armor. cap. 1. thes. 18. & seqq.
cœperunt Imperii status, usu exigente, & in universum subditos ar-
mare: & seorsim singulis, ex causa vel officii, vel dignitatis, in d. o. p. o.
e. i. a. n. veluti jure privilegiario, dilargiri. v. Ant. Matthai, tract. crimin.
lib. 48. tit. 4. ff. cap. 4. pag. 510.

2. Animadvertere licet, Alios in hoc argumento, Stati-
bus, etià inferioribus, nimis liberaliter indulgere; Alios ex adver-
so, nimis tenaciter & injuriose invidere, prout quemq; sua affectio
in hos, odium in illos, distrahit. Sunt, qui absolutè pronunciant,
Quemlibet Statum, in suo, posse omnia & singula, quæ in absolu-
tis, independentibus imperiis, summa possit Majestas: v. post infini-
tos, Besoldum. 2. consil. 79. pag. 321. n. 17. & 19. Etiam universam le-
gislationem juris civilis, nēdum hanc vel illam particulam, colle-
re: v. idem Besold. cum allrg. 2. consil. 72. pag. 303. n. 15. Conring. de orig. jur.
Germ. cap. 33. p. 201. ibi *In potestate singulorum ordinum situm est, illius*

juris

PENES QUOS SIT FACULT. ARMOR. JUS & GEST. TRIB. 113
juris omne, quod quidem ex constituto valet, rursus abrogandi, atque olim
libere illud quoque admiscere. Et sic armorum quoque gestationem,
contra juris Civilis prohibitionem, cuilibet promiscuè, proque
libitu, concedere. Sunt è diverso, qui Statibus multa, contra con-
suetudinem, & jus receptum, temerè detrahunt: In quibus Autor
Autonomiæ, ejusque sequaces primas faciliè partes tuentur. v. not.
d. 17. de metat. c. 6. §. 9. Audiantur Vnitorum Legati ad Bavar. Pr. E. in re-
plicas ap. Merian. in An. 1619. pag. 273. B. ibi: Weiln absonderliche Wer-
bungen wieder des Reichs herkommen.

3. At Moderatiores hic Imperatoris & Imperii Autorita-
tem, utrobique respiciunt: Ipse Besold. 2. consil. 79 pag. 321. n. 21. &
seqq. Et vel imprimis in jure armandi circumspèctè loquuntur. Se-
renit. El. Saxon. in resolutione puncti der Verfassung ap. Meria-
num in An. 1631. p. 283 ibi: zugleich auff den äussersten nothfall zube-
denken/wie man sich / da alles einwendens vnd bitten vngewachtet/
doch militari manu verfahren werden solte/man wider dieselbe sich ver-
mittelst bällcher defension schützen köndte. Et pag. 284. ibi: Salva
utrobique C. M. autoritate. Adhib. die Bayerische Antwort. auff
der Vnittern gesandten replic. apud Lundorp. lib. 4. cap. 15. & apud
Merian. in Anno 1619. p. 275. b. med. ibi: Allein wissen S. J. D. bey
diesem passu der replic nicht/dz die absonderliche Werbung wider des
Reichs vnd Creiß verfassungen oder herkommen sey: weil dieselbe keinem
stande in äusserster gefahr verbotten/sondern auff gewisse mafi / so
weit man derselben nachkommen kan/zugelassen. Quemadmodum
omnes cordati in quaestione, de abrogatione legum, prudenter re-
quirunt, utrum Imp. & Imperium, abrogationi consentiant; vel
saltem conniveant: An verò, contra pravas usurpationes, serid,
verbis aut factis, protestentur. v. omnino Strammium lib. 3. de servitut.
personal. cap. 8. Treutl. 2. disp. 18. n. 9. lit. c. ubi cum Mynsing. & alii scribit:
Ex immemoriali tempore præsumi consensum Imperatoris. Qualis (sanè
contra Novatores & Vicelianistas notabilis) protestatio reperit-
ur in Char. S. ertklärung auf Kaiserl. leg. anbringen/ apud Meria-
num in Anno 1631. p. 309. A. ibi: weil nach so weisem vorreßlichem
Rath des ganken Reichs Haupte vnd glieder besunden worden / das
Salus & gloria populi, in unverrückter observanz der heils-
samen gesetze einig stünde.

4. Quid

4. Quid ergo in presenti problemate dicendum? An Status imperii, jus *ἐποποιίας*, alicui privato, dignitatis vel muneris causâ rectè concedet? Id vero sequestratis nō levibus dubiis; adfirmandū tamen Nobis videtur. Cum enim ordines Imperii nostri, non ampliūs præsidiis provinciarum, uti *perperam censuit Henning. Gæden. consil. 32. n. 20. & 21.* nec Magistratibus Romanis aliis, æquiparentur. vid. *omniñō Ioh. Herman. Stam. lib. 3. de servit. personal. cap. 10.* Ut cunque prærogativis eorum nonnulli gaudeant: v. *Wesemb. parat. D. A. quib. appellat. non lic. n. 2.* (Cū veteres illi, non fuerint perpetuarii provinciarum possessores, nedum proprietarii: *Ern. Corthman. 5. responsor. 1. n. 52.*) Sed potiūs, summis Principibus quadante-nūs comparandi veniant, ita accipe *Wesemb. consil. 21. n. 28. Stam. d. loc.* quippe qui superioritatem territorialem, h. e. jus & potestatem, summi, post Imperatorem, Imperii & dominatus habeant, *Christoph. Ming. de superiorit. territor. 9. 7.* & pleraque omnia in suis territoriis possint, quæ Imp. in Imperio, post *Eald. in l. donationes. 2. 6. C. de donat. int. vir. & uxor. citati supr. de Fabr. armor. cap. 1. 9. 19. f. & fa-fius in tr. de metat. cap. 6.* Idē inquam, potestatem hanc, jus *ἐποποιίας* concedendi, ipsis denegare non possumus. Nam cum ex consequentia dictæ superioritatis, jus armorum, generaliter & formaliter sumtum, hætenūs sibi vindicent, ut militem cogere, ad propriam, & aliorum salutem possint, teste iterū, inter alios exotericos, etiam *P. Jovio, lib. 32. histor. pag. 642. ubi ait: Germania Regulos, verustō Gentu more, nefas putare, mutuum opem implorantibus, armis suis deesse. Suffragantibus Constitutionibus (quæ horsum allegari solent,) Imperii, de Anno 1526. S. Davanff. Ann. 1548. 55. 70. & c. Wabremund. ab Ehrenberg. lib. 1. de fœderibus, cap. 2. n. 56.* Itemque, delectum agere, *Recess. Imp. de An. 1564. S. Berner / diereiss. Copias educere, consensu ducis circularis: Recess. August. de Ann. 1566. S. Demversitel. v. iterū tr. de metatu d. cap. 6. §. 3. & huius cap. §. 3.* Eaque jura sanē multō maxima, idē sibi eripi nullatenūs patiantur, quod Romanorum armis indomiti, & vetere militiæ gloriā, & antiquā libertate, supra cæteras gentes, omnibus seculis, absque ulla dubitatione floruerint, *fatente P. Jovio, lib. 30. histor. sui temporis, pag. 554. & consonante Thuanō, lib. 61. histor.* Utique etiam hoc jus *ἐποποιίας*, quod longē minoris est præjudicii & generali illi haut dubiē inest, in potestate ipsorum relinquendum erit.

5 Eo

5. Eodem modo videmus ex inveterata quadam consuetudine, Principes Imperii, Duces, Marchiones, Landgravios, Comites, Barones, &c. Vassallos benè meritos, de certis castris, pagis, prædiis, vel mansis, (uti posterioris ævi scriptores, domicilia sub urbana vocant, v. *Vossium lib. 3. de vitru. sermone p. 493. in verb. mansuarum*: vel maneriis, uti Innocentius 3. appellat in cap. 50. de appellat.) aliquando cum omnimoda jurisdictione, investire, aut subinfeudare; *Wesembec. cons. 45. n. 36. Coler. de processib. execut. cap. 1. n. 127. A. Kohl. de subfeud. cap. 1. n. 71. & seqq.* Utcunque olim soli Imperatores, Jurisdictione illa superiori, & gladii jure, clientes suos investierint. *Sachs. Landr. lib. 5. artic. 53. §. feudalis.* Quidni itaque iidem Status, insignia hæc potestatis & honorum, v. *sup. protheor. de armis in genere, pag. 10. §. 10. & seqq. Höping. de jur. insign. cap. 8. n. 56. & seqq.* possint dilargiri: argumento à signo, ad rem signatam ducto: de quo, præter *Topiographos*, benè *Mascard. conclus. 551. Besold. Thesaur. pract. verb. Wappen. Wehner. in observat. voce, Helm und Schildt. Tuscus lit. A. conclus. 516. n. 6.*

6. Quin & alii, qui Regalia jura, inprimis nobilitandi, vel non habent, vel non exercent: ministros tamen suos, Cinguli jure solent donare, certisque ceremoniis, facultatem armorum gestandorum iis committere: *Sie machen sie wehrhaffig: Qua de re infra nonnihil dicitur*; Ut aded, in Nobilibus immediatis, tantò magis, id admittendum sit, puta Franconia, Suevia & Rheni: *Gail. 2. observat. 62. num. 3. vers. Scius, si subditos habeat, & ius territorii, sive Universitatis: Wesembec. consil. 60. n. 30. vers. postquam imperium scissum est. novissime D. Kreldeman / von des Deutschen Adels Staat / Stand. &c. inprimis pag. 6. & 60.*

7. Nec civitatibus Imperialibus, regale hoc Armandiæ, 2. *R. 56. denegandum videtur*: Quin, usu & necessitate exigente, subditos armare, & gestationem armorum non tantum permittere; sed & imperare planè solent: per ea, quæ de jure lustrationis, & exercitii militaris, ac societate sagittariorum: *der Schützen Gesellschafft*; etiam municipiis adserit *D. Balthasar Conrad Zahn. de jure municip. cap. 82. pag. 216.* Nec dubitandum aded, quin pro arbitrio Resp. interdiceret aliis; aliis verò concedere, arma hæc vel illa, queat: Quemadmodum in causa quadam *Doliatorum*, ob-

servavi, cum An 1638. 28. Julii, decretum esset: Daß den Meistern Kübler Handwerks/ vnd dero Gesind/ Kieffer, vnd Wandmesser zu tragen ic. bißdahero nicht gebühret; Sondern/ Sie daran zu viel/ vnd vnrecht gethan: Derwegen/ Sie sich derogleichen forthin müßigen/ vnd davon abstehe/ Hiertinnen den Kieffern/ (vnd auch sonst in ihrem Handwerck/ mit Wein ablassen ic.) keinen Eintrag thun sollen/ bey straffe 5. lb pfennig/ so oft ein anders beschiet: postea, ad condemnatorum remonstrationem, Decretum id, An 1648. 8. Julii, ita mitigatum, declaratumque fuisse: Daß den Meistern Kübler Handwerks/ vnd dero Gesinde/ Kieffer, Messer zu tragen/ hiertinst wiederum verstatet/ vnd zugelassen sein solle. ic.

8 Dignitatis autem, vel prerogativæ cujusdam nomine, non solent Civit. Imp. aliquem cingulo ornare, ut extra territorium quoque suum (præter eos, qui de corpore Magistratus sunt, & per totum Imperium meritò honorantur; quive his à latere sunt, & obsequio) gladium, juris quâdam prerogativâ, gestare queat: vel, quia Civitatibus Imperialibus, jura territorii realia potius, quàm personalia v. G. *Acac. Enenckel. lib. 2. de privil. in genere, c. 1. n. 2. & seqq.* competunt; uti nonnulli volunt, apud *Christophor. Mingium, de superioritat. territor. thes. 44.* vel quia jura talia exercere non consueverunt.

9. De civitatibus Municipalibus exaudio, quod Decian. 8. tract. crimin. 3. n. 20. scribit: Priores & Deputatos civitatum non posse, pro arbitrio statuere, quod quilibet possit portare arma, nisi causa adsit multum urgens, quæ tamen exprimi debeat, quia tale statutum, sit contra leges superiorum. Utunque jus civium, in armis exercendi, eis consuetudine, vel privilegio, tributum sit, aut competat *D. Zahn in Ichnograph. Municipali, cap. 82.* Solet tamen quandoque, hujusmodi Magistratibus mediatis, talis etiam facultas concedi, ut ostendit statutum Academiæ Patavinæ, quod refert *Decian. d. l. n. 59.* quo Rectori Legistarū tribuitur facultas dandi licentiam armorum tribus suis sociis & Rector Artistarum, itidem potestatem habet, tribus Collegis eam licentiam conferendi.

10. Occasione superioris Exempli, (quo Rectoribus Universitarum Academicarum aliquarum, conceditur facultas, certo studiosorum numero, exque eo selectissimis, jus *ἰπποπόειας* conferendi)

rendi,) porro quart Decianus: si unus creetur Rector utriusque universitatis, an tum licentiam, pro sex dare possit; vel pro tribus, tantum? Et respondet, tenendum esse, quod sic: Quia ipsa responsione, suspensum lectorem divinare vult, ut recte Dn Brederodius annotavit. Putarim, concursum duplicis potestatis, non tollere alterutrius effectum: concessione autem superioris, non opus esse existimarem, in iis universitatibus, ubi Rector merum imperium habet, ut in Academia Parisiensi, Bononiensi, Pisanâ, *Cuthman. respons. Acad. 1. n. 133.* Heidelbergensi, Ingolstadianâ, Tubingenensi, Lipsiensi, *Dan. Otto, de jur. publ. cap. 24. pag. m. 500. Conf. Heig. part. 2. quest. 11.*

CAP. III.

De Subjecto recipiente, sive C. h. e. De personis, quibus armorum usus, regulariter aliis prohibitus, permissus sit?

1. Nunc de iis, qui arma gestare possint, dispiciendum est. [Notavit hac rubrica alteram partem Novellæ 85. Julianus antecessor, Constitutionem suam 79. sic inscribens: De Fabricensibus, & qui arma gerere possunt. Verum quia in d. Novel. de armorum gestatione nihil ex professo tractatur, sed tantum incidenter dicitur: prohibita armorum fabricatione inter privatos, id commodi ad publicam tranquillitatem redundaturum, ne cives, aut rustici armis utantur invicem & necem intentent *ἵπλοις κεχρημένοι καὶ ἀλλήλοις*. Rectius juxta Græcum exemplar, de Armis solum inscribitur.] Et potestatis quidem ratione, olim in Imp. Romano, nonnulli Magistratus JUS GLADII habuerunt. Nam, Magistratus alii erant Majores; alii Minores: quos in libera Republ. auspicia majora & minora in Comitibus ab invicem secernebant. *v. Sigon. lib. 1. de Antiq. jur. Civ. Rom. cap. 7.* Occupatâ verò eâ, per Imp. Comitibusque exoletis, quibus Princeps Imperium & potestatem dedisset, Majores dici cœperunt: Qui sine imperio & potestate tali essent: Minores. *l. nec Magistratibus. 32 ff. de injur. Ian. Guilielm. de Magistrat. Pop. Rom. cap. 2.* & notabiliter, *Sigon. lib. 3. cap. 5.* scribit: Omnes Magistratus, tam urbanos, quam provinciales, civilem

Quæ veterum, ea in re, Magistratuum conditio fuerit, conjectura.

vilem potestatem habuisse, verum alios maiorem, alios minorem: Quæ minor fuerit, eam præcipue potestatem dictam, quæ major, eam non potestatem solum, sed imperium etiam appellatam. Unde inferimus: Quibus Magistratibus, vel jam olim; vel hodie, imperium merum, & major potestas concessa, i. e. gladii potestas

[Aliquando tamen gladius, animadversionem in specie notat, quæ sit gladio, v. Cujac. lib. 1. qq. Papin. in l. 1. De offic. ejus, cui mand. pag. 14. B. Unde explicandam censet Aelii Spartiani relationem, de cæde Papiniani, quam sic ille, in Antonino Caracalla, describit: Deinde, in conspectu ejus, Papinianus securi percussus est, & a militibus occisus: Quo facto, percussori dixit: Gladio te exequi oportuit meum jus. Adhæc scribit Cujac. d. loc. se non videre, cur id Antoninus dixerit, nisi quod animadverti iussisset: siquidem, qui iubeant in aliquem animadverti, propriè gladio punire velint. Conf. Brissou. in verb. animadvertere. junct. l. §. 1. de pæn. Notat & hoc Cujac. ib. Merum idè imperium, definiri à maiore parte sui, ius gladii s. ferri, ut vocet Lucanus. Et in libro nostro: Damnare ad ferrum, sit, damnare ad gladium]

ad animadvertendum in facinorosos facta, l. quæcunque. 1. D. de offic. ejus, cui mand. est juris d. l. solent etiam. 6. D. de offic. proconsul. nullus potest. 70. ff. de reg. jur. l. in q. etiam in signe huius imperii, (Cujus summus gradus, mortis pœna, tempore Jctorum, præter crucem & cremationem, Paul. 5. sentent. 17. ubi Cujac. gladio, ut olim securi, infligebatur: l. aut damnatum §. 5. Vita adimitur. 1. D. de pæn. l. illicitas. 6. §. qui universas. pen. D. de offic. præsid. Cabott. 2. disp. 5. Bodin. 6. de Republ. 6.) Secures & gladii tributis fuerunt; & postea Cingulum: quod Greci, Ζώνη appellat: Panciroll. 1. variar. c. XI. Cingulum autem dextro humero impositum, obliquè ante pectus, & post tergum, ad sinistrum latus, descendebat, cui in imo ensis alligabatur: Ut in notitia dignitatum, in Consularibus Palestina & Campaniæ cernitur; quorum Cingula purpurea aureas bullas insertas habebant; qualia Virgilius describit 12. Æneid. Vers.

— infelix humero cum apparuit alto

Baleus, & notis fulserunt cingula bullis:

Ensis cingulo alligatus, parazonium vocabatur: Panciroll. d. cap. XI. pag. 23.

2. Impe.

2. Imperium merum, (ne quid in terminis peccemus, aut prætereamus) antiquissimis temporibus dicebatur, quod separatum esset, a Jurisdictione; (non enim ab initio, Magistratibus cognitio criminalis demandata erat, ne Consulibus quidem; *l. 2. §. 23. de O. l.* sed solus populus morte multabat: *Polyb. lib. 6.*) Tempore autem Impp. merum Imperium aliquibus Magistratibus, jurisdictionem, propriè dictam habentibus, specialiter concedebatur, & sic in Magistratuum nonnullorum personâ, & jurisdicção civilis, & publici judicii executio, concurrebat: illa, mōre majorum, p. Magistratus; hæc, ex speciali concessione. Nam quia, nonnulli Magistratus suprema potestate, integris præficiantur provinciis, absurdè & ineptè, in singulis causis, specialis principis jussus, (ut olim, quanquam & postea universalis Executio, ex lege data fuerit, Prætor publicis judiciis, & perpetuis quæstionibus præfecto, *d. l. 2. §. capta. 32. D. de O. l.*) expectandus fuisset. *Bechov. 1. disput. Treutl. 3. §. 6. lit. E.*

3. Hinc pronunciare licet, cur Consulibus olim, non secures; sed fasces Virgarum duodecim, (antè *24. v. Dionys. Halicarnas. l. 5. Dion. Castum lib. 51.*) prælati fuerint; *Brisson. 3. select. antiquit. 14. Dn. Gorhofr. ad l. hunc titulum. 1. §. secundo leco. 5. verb. insignia. D. de postul.* Dictatori autem duæ secures, *Forster. histor. iur. civil. lib. 1. cap. 17. n. 12.* haut ambiguum summi Imperii signum: *Sueton. in Galbâ cap. 8. in fin.* quòd scilicet huic, non æquè illis, animadversio, in caput Civis Rom. competierit. *d. l. 2. §. 16. 18. 23. D. de O. l. conducit l. relegatus. 14. §. 2. de Interd. & releg. Diff. Cujac. in d. l. 1. de offic. eius. ubi Consuli etiam ius gladii tribuit.* Quemadmodum in provinciæ præsidibus, quibus aliquando sex secures prælatifuerunt, unde præses ἐξουεταπὸς ap. *Polyb.* appellatus. *Cuiac. lib. 1. qq. Papin. in l. 1. de Offic. eius.* Licet postea securi quem plectere vetitum, gladii-que substitutus sit. *l. aut damnum. 8. de pœnu.*

4. Verumenimverò, quæ, de jure gladii, Magistratibus majoribus concessio, hæcenus diximus, planum quidem habent sensum quatenus per gladii symbolum & traditionem, merum Imperiū denotabatur: Sed, an iidem propterea, gladio in urbibus accincti prodierint, major quæstio est. Et de Magistratibus militantibus, omninò concedendum est, jus eos gestandi gladii sibi vindi-

vindicasse: in his enim, meritum honorem, distinguebat magnitudo ferri, quia gladio, accingebantur Imperatores, Duces, Præsides, pugione, Tribuni, eo ipso tempore, cum honores & potestates ipsis mandabantur. *Adr. Turneb. XII. adversar. 6. ubi Martialem, inter alios, adducit, lib. 14. Epigram. 32. ita canentem:*

Militia decus hoc & grati nomen honoris,

Arma Tribunivium cingere digna latu.

De Civilibus autem Magistratibus, P. Faber, ad l. 70. D. de R. l. & l. *semestr. cap. 3.* ex Dione, lib. 3. asserit: illud certum esse, quod iis demum Magistratibus id licuerit, quibus Augustus concessisset *ἐκποσὶν*. At enim JCtorum nostrorum ætate, sublata differentia provinciarum & Magistratuum Pop. Romani & Principis, utrique quidem jus gladii datum, sive merum imperium, ait; sed, se non existimare, veste militari amictos, gladiove accinctos fuisse. In qua sententia hæreo. Tandem verò, cum iidem Magistratus jam ferme militares essent, *Lamprid. in Alexand.* factum, ut gladio accincti prodirent: cujusmodi Comitem provinciarum, gladii potestate & insignibus coruscum, describit *Cassiod. in formula Comitum provinciarum variarum principum ibi*: Quamvis omnium dignitatum officia, à manu secludantur, (*apud Bodin. 5. de Republ. 5. num. 574. secludantur,*) armata, & civilibus vestibus induti, (pro quo iterum apud Bodinum male, induci,) videantur, qui districtiorem publicam docentur operari; Tua tamen dignitas à terroribus ornatur, (non, ut apud Bodin. eruatur) quæ gladio bellico, rebus etiam pacatis, accingitur. Vide, quo iudicio fueris evectus, quando aliis vigorem fascium videas esse creditum; tibi autem, ab ipsis legibus, ferrum constet esse porrectum: Rem cruentam dederunt animo pacato, ut noxii nimium metuerent, & læsi, de optata ultione, gauderent.

Apud Pancirollum rem totam, clarius sic
digestam, leges:

Qui

Qui
Magistra-
tus pro-
vinciales,
considerat,
tūm

In honore:
ubi præ-
sidis ho-
nor ali-
quibus
confere-
batur vel

Deposito
Magi-
stratu,
ubi

sine administratione: Et his prætexta tantū dabatur,
inquit, Cingulo autem uti non licebat. *Pancir. l. Var. c. 21 p. 22.*

Cum administratione: qui provinciis præficebantur,
insigne dignitatis, Cingulum accipiebant: itaque
(præfides) dum provinciis præerant, in Cingulo
esse dicebantur. *Novell. 70.* Et sine Cingulo, atque
Chlamyde, tanquam præcipuis Magistratus insi-
gnibus, Imperatorem non licuisse adire, è Chry-
lost. tradit idem *Pancir. d. cap. 17.*

Regulariter: Nulli Magistratum cingulum gerere
licebat.

Excipie-
bantur

1. Duo præpositi S. cubiculi, qui hoc, præ-
cipuo privilegio obtinuerant, ut, mu-
nere functi, cingulum gestarent, *l. ult. C. de præpos. S. cubic. 12.*
2. Patricii posteriorum seculorum. *Pancir. d. loc. vers. Erat. et.*

5. Et ita sanè legimus, gladio, seu superioris potestatis in-
signi cinctos, v. omnino *Dempsterum, lib. 10. paralip. c. 5. per eos qui il-
la prædici: sup. Gentil. lib. 1. de iurisdic. cap. 5. & lib. 3. cap. 3. Camerar. Centur. 1. horar. subisiv. cap. 76. Pancir. in notis. imperii. lib. 1. cap. 7.*
Ut (1.) Foris & militiæ Præfectum Prætorio, cuius insigne, in ve-
terum Auctorum libris agnoscimus Carpentum seu tribunal, item-
que gladium. *P. Faber, d. loc.* Sic Dio lib. 68. narrat: Trajanum,
cum Suram Licinium, ad præfecturam prætorii, admoturus esset,
gladium, quo ob dignitatem accingi eum oportebat, vaginā edu-
xisse, ipsique porrectum, accipe, dixisse, hunc gladium, ut eo, si benè
imperavero, pro me; sin malè, in me utaris. Comparari huic so-
let hodiè in Galliis, le Comestable, summus totius Galliæ Equitum
Magister, dictus quasi Comes stabilis, (*Il Conte stabile,*) quòd
eum Regi semper adstare ex usu rerum bellicarum expediat. *P. Jovius, l. 6. 16. histor. sui temporis, in fin. p. m. 960.* Hic autem honor,
secundum Regem, apud Gallos, facilè primus existimatur: quo-
niam minores Equitum Magistri, qui in tota Gallia, omnino qua-
tuor sunt instituti, ipsius Comitibus stabili edicto ac Imperio parèt.

le conte
stable

Q

Jovius

Jovius d. loc. Ubi & hoc porro addit: Hujus dignitatis atque potestatis nomen proceribus invidiosum; Regibus suspectum esse. Talis olim, erat Romæ Tribunus Celerum, s. præfectus Equitum Expeditorum q. d. des chevaux legers: qui veluti secundum locum à Regibus obtinebat: exitialis utique Regibus; Junius enim Brutus, qui in hoc numero erat, Autor Regis ejiciendi fuit l. 2 §. 15. de O. I. Apud Turcos etiam Bassæ, (viri supremæ dignitatis,) gladio inter ceteros inaugurantur, quomodo idem Jovius lib. 33. *hystor. sui temp.* pag. 685. memorat: Solymannum Hariodeno Archipiratæ famosissimo, Barbarossæ vulgè dicto, Bassarum Ordini adscripto, vexillum sceptrum, gladiumque de manu tradidisse, monito, ut insigni facinore edito, fidem præstaret. Sed ut ad priora revertamur: Legimus apud veteres gladio cinctum (2) Proconsulem, non quidem illum, qui provincias, populo ab Imp. relictas gubernabat: Eum enim jure gladii caruisse, ostendit Dio lib. 3. §. 53 v. Bachov. in comm. D. de offic. procons. & legat. p. 326. Cum in provincias pacatas mitteretur, Panciroll. l. 1. var. lect. cap. 10. Sed, qui postea, ab Imperatoribus mittebatur l. 6 D. de offic. procons. l. 8. ff. eo l. (3.) Præsides varios, quibus jus gladii dabant Imp. ut d. 2. 4.

6. Sic ex iis, qui domi & in urbe præerant hoc jure Præfectum Urbi etiam gavisum esse constat, cum Imperium, l. 1. §. 2. ff. de offic. præf. urb. l. fin. ff. de in jus vocat. & proximum ab Imperatore locum obtinuerit: Wesenbec. in Oecon. Cod. de offic. præf. urb. ¶ Neque tamen eò usque prolabamur, ut cum nonnullis, statuamus, præfectum Vigilium gladii potestatem habuisse, quod ultimo supplicio servos affecisse legitur: l. pen. ff. de cond. et. caus. dat. Ob vitæ enim personæ Wesenbec. in parat. ff. de offic. præf. vigil. digna ea res non est visa, quæ ad Præfectum urbi remitteretur, arg. l. qua adulterium. 29. Cod. ad L. lul. de adul. Sub quo ipso, præfectus vigilium fuit. l. 1. C. de off. præf. urbi. Utique posterioribus temporibus, de habitu, quo intra urbem, & extra castra, magistratum uti oportet, disertè cautum est, in l. 1. C. Theod. sub tit. de habitu, quo uti oportet. intr. urbem, lib. 14. tit. 10. collat. Guillem. Forner. in not. ad Cassiodor. lib. 7. epist. 1. pag. 507.

7. Et hi quidem magistratus cingulo utebantur, tantisper dum potestate pollerent: Ea autem deposita hautquaquam omnes præroga-

prærogativa ista gavisos fuisse, arguit. *l. ult. C. de præpos. s. cubic. 12. §.* Ubi Viri Illustres præpositi cubiculi, qui post finitâ militiam senatorio fuerant consortio sociati, pro magno beneficio obtinere, ut quoties ad aspiciendos agros suos, vel ob aliâ causam proficisci vel-
lent, cingulo uti possent. Unde plerique colligunt: Nobilioribus tantum viris hoplophoriam singulariter concessam fuisse. *Salmuth. lib. 1. memorab. Pancirolli. tit. 55. Tiraquell. de Nobil. cap. 20. n. 69.* Quamquam, ut quod res est fateamur, textus ille non de simplici gladio, aut ejus gestatione agit, sed de eo cingulo, quod potestatis erat insigne. *l. sancimus. 53. §. 1. vers. quoniam. C. de Episc. & Cler. v. Panciroll. d. lib. 1. c. 11. p. 22.* Quo qui ex posterioribus uti potuerint, partitè ostendit *l. 2. C. ut dignit. ordo servetur. 12. §. Panciroll. d. l. 10. ach. Stephani ad Novell. 62.* Ad quos lectorem remittisse, ne nimii sumus, suffecerit.

8. Et hæc de Imperii Romani Magistratibus: Sanè, de privatis omnibus, indubitatum est, non licuisse iis, in urbe, armis s. telo temerè uti. *d. l. 3. §. 1. Ad L. 1. ul. de vi publ.* At enim, ubi gladii gestandi jus, inter ornamenta hodiè haberi cepit: frequentissimus & promiscuus gladiatorum gestandorum ulus, in urbibus (*in primis septentrionalibus, v. Bodin. §. de Republ. cap. 1. pag. 516.*) inolevit, sic ut vel omnibus passim gestandi licentia usurpetur: *Reçene, v. ap. Bodin. lib. 4. de Repub. c. ult. p. 487. vers. Arma quoque. Carol. à Mansfeld. in magister. milit. tr. 2. part. 1. c. un. §. 20. collatis, his quæ supr. de armorum possessione disputata sunt.* vel saltem ubi passim non licet, potioribus. Qui potiores igitur illi snt, qui in urbibus gestandorum gladiatorum privilegio fruuntur, videamus: Nimirum, alii potestatis privilegio; alii dignitatis prærogativâ, alii muneris necessitate, arma gestare, possunt, in iis locis & urbibus, in quibus alioquin aliis arma gestare, prohibitum est.

9. *Potestatis*, ergo ratione, armorum gestandorum licentiam usurpant hodiè quoque Magistratus, ii potissimum, qui merum imperium habent, in primis Civitatum Imperialium, qui superioritatem territorialem obtinent & hæc tunc, ipsis principibus potius; quàm Magistratibus Romanis, comparandi veniunt. ¶ Ceterum, quodd ad Magistratus Civitatum Municipalium & alios, quos superiores illi, ad exemplum Principis Romani, in suis di-

Ad moder-
nos mores
conversa
disputatio,
ubi quidâ
arma ge-
stant.

Conf. huius
cap. 5. ult.

(1.) Obpos-
testatem,
Magistra-
tus.

tionibus, creant, attinet illis hoc jus non consimiliter per se, & absque superioris concessione, tribuendum; nisi compertum sit, Ipsos etiam merum Imperium, quod fieri quandoq; solet, emtione, donatione, privilegio, consuetudine, præscriptione; (quamvis, jure Civili, ad eum modum, Jurisdic-tio præscriptibilis non sit, Obrecht. de jurisdic-t. cap. 4. n. 19.) aut aliis modis, acquisitum habere Matth. Stephani de jurisdic-t. lib. 2. part. 2. cap. 2. ¶ Decianus tamen d. lib. 8. cap. 3. n. 46. producit hoc etiam ad Magistratus, qui jurisdictionem aliquam habent: Unde est, quod infert num. 44. posse etiam Rectorem Scholarium arma ferre, eò quod habeat Jurisdictionem, ex Auth. habita. C. ne fil. pro patre. Et si, per Edictum prohibitum sit scholaribus, arma portare, non comprehendit Rectorem. Verùm in fin. num. 46. Ipse fatetur, usu obtinere, ut tales Magistratus, qui jurisdictionem tantum habent, ab ordinariis Magistratibus, principem representantibus, licentiam armorum gestandorum impetrent. Et Rectoribus in multis universitatibus, jus gladii, sive merum Imperium, quoque competit v. sup. p. 11. cæteris sua dignitas, nisi professio repugnet, ornamentum cinguli facile defendit.

Idem Romanæ fieri testatur, Farinac. q. 108. n. 103.

eorumq; officiales.

10. Quæ hæcenus, de Magistratibus dicta sunt, extenduntur etiam ad illorum Ministros, tam digniores & extantiores, ut Consiliarios, Legatos Assessores Oratores, & alios, quos dignitas etiam commendat, quam inferiores quibus officii ratione incumbit, ut armati compareant, de quibus in fine hujus capiti. Itaque & Curiales & Aulici, ex voluntate Dominorum suorum, gladiis accingantur, quemadmodum ipsis alia etiam, propter ministerium Imperiale, concessa sunt l. Nemo 2. C. de vestib. holob. Decian. d. cap. 3. n. 50. & 52. ubi quærit, An hoc etiam procedat in Curialibus, qui actum non inserviunt, sed Codicillares tantum sunt, i. e. per libellum & privilegium Principis, in ejus familiaritatem, sunt adsciti? Negatque, hos eo privilegio uti posse. Cui licet favere videatur l. ut C. de præpos. & lib. 125. juxta communem explicationem, quæ constituitur emeritis vel codicillaribus, cinguli decus non competere; nisi denudò specialiter impetretur. Revera tamen, non de jure gladii gestandi, sed insigni, honoris & potestatis emblemate tractat, ut supra quoq; monuimus: Et usus, & cinguli, latius etiam extensus,

extensus, evincit *l. ult. C. de appar. Magistr. 12. §. ubi per praescriptionem cinguli, intelligitur Exceptio fori declinatoria, ob dignitatem vel potestatem. Monent Hortom. in Lexic. iur. Civil. verb. Cingulum. Consentit Cujac. in comm. C. ad d. l. ult.* Itaque iudicium Principis, & aulae consuetudinem hic tutius subsequemur. *argum. l. disputare. 3. Cod. de crimin. sacrileg.*

11. Pergimus ad eos, qui extra officii, specificè summi, considerationem, dignitatem causâ, arma gestare possunt. Et (1.) de personis, regali dignitate praeditis videamus. Enimverò, quo iure Duces, Principes, Comites, Barones, *Reinking. de regim. secul. & Eccl. lib. 1. class. 4 c. 16.* armorum gestationem usurpent, vel ex superiori bus liquet. *conf. p. 78.* Neque audiendus est Decianus, qui *d. cap. 3. num. 15. 16. & 17.* contrarium tenet, (1.) per universalem Negativam hujus *lun.* (2.) per *l. ult. juncta gl. in verb. Cingulo. C. de praepos. fuer. cubic. lib. 12.* ubi inquit, Nobilibus tantum arma ferre permittitur, dum proficiscuntur; ergò non licet. Namque, ut de genuina *d. l. ult.* sententiâ, otios. nihil repetamus. ista omnia, ex ratione status moderni, in Imperio Romano, aliter se habere dignoscuntur, per ea, quæ hæcenus proposita sunt. Quamquam facile credamus referenti, in regno Siciliæ, nec Barones, nec Comites, qui non ipso actu milites sunt, arma ferre posse: de qua, utpote imperio ademptâ, (vid. *Crus. Ann. al. Suevior. lib. 2. pars. 3. cap. 19. Munster. in Cosmograph. de Italia, cap. 73*) in praesentiarum non erimus solliciti. Similis prohibitio armorum certi generis, etiam legitur in *Cod. Henric lib. 5. tit. 7. l. 1. pag. 232. ibi* Avons inhibé. prohibé, interdit & defendix inhibons. prohibons, interdisons & defendons generalement par tout nostre Royaume à tous nos subiects, de quelle que qualité, estat, degre & condition qu'ils soient, ou puissent estre, tout port. usage & exercice d'arquebuses, petrinats, pistolets, & autres bastons à feu &c. De Italia & Hispania, idem testatur cum aliis Bodinus *d. cap. ult. lib. 4.* Septentrionales & montanos Helverios tales prohibitiones non laturos, confessus, *cap. 1. lib. 5 pag. 516.* (2.) Succedunt Equites, qui cum armis investiantur, Deciani. *d. l. cap. 3. n. 40.* & gladio, seu militia insigni cingantur, non solum in testimonium operæ, hæcenus strenuè navatæ; sed & incitamenti causâ, ad rem, imposteriorum fortiter gerendam, arma

(2.) Quidam ob dignitatem, ornam ex virtute, vel militari.

S. M. Serp. discurs. Academ. 4. pag. 14.

Q 3

circum.

circumferunt. Decian. *ibid.* n. 42. (3.) Nobilibus, idem Decian. cum pluribus aliis, armorum gestationem, non nisi cum permissione principis, licitam esse, statuit; *vid. Dd. communiter, in §. si quis rusticus. 2. F. 2. Farinac. tr. cr. quest. 108. n. 25. pag. 589. ibi: Amplia. 7. in-nobilibus, quibus etiam est prohibitus armorum usus, per d. l. un. Additque in f. d. n. 25. Hanc ampliacionē in territorio Papae nullam habere difficultatem, stantibus Apostolicis constitutionibus & respectivē bannimentis urbis, & statibus Ecclesiastici, volentibus, à pœna delationis armorum, non excusare quamlibet nobilitatem. Quod vel ex ea ratione revellitur & redarguitur, quoniam & Nobiles nostri, milites sunt atque vasalli, quos ex suprâ dictis, & mox uberius dicendis, semper promptos cum armis suis esse debere, constat. *Guid. Pap. decis. 384. in addit. lit. B. Bon. de Curil. tr. Nobilit. part. 3. n. 58.* Hinc vocantur die Ritterschaft/ quod ante ducentos, ac quod excurrit, annos, soli ferè Nobiles, in Germania & Italia, & maxima pars, equis militarent. *Dn. Lanf. de ordin. Equestr. 9. i. in fin.* Immo, etiamnum periclitanti superiori, equis & armis succurrere tenentur. *P. Belin. de re milit. part. 2. tit. 3.* Ita Phil. Honorius, *relat. de regn. Gallico*, commemorat, etiam in Gallia Nobilibus licere esse armatis, (*saltem gladio, ne obstant relata n. 1.*) quoquo loco; & ulum armorum proprium esse Nobilitati, *Cl. Sessellius, de Regn. Gall. lib. 1.* Quia ceterà immunes, solum Regi in bello operam præstent. *Thesaur. Polit. part. 1. relat. de Francia. fol. 172.* Propter eandem causam, ne Nobiles unquam, armis carere cogantur, sancitum est, jure Saxónico, ut maribus heredibus arma, & quæ hostium pertinent, res expeditoria, communi nomine vocata, das Heergerichte/ præcipue assignentur & relinquuntur. *Weseneb. parat. ff. de supellec. legat. num. 4. licet Menoch. 4. præsumpt. 160. n. 22. arma, jure civili, in supellecili esse, neget: per l. supellecili. 3. §. præterea. 2. D. de supellecili. legat.**

Vel togatâ.

12. Et his quidem dignitatem conciliat virtus militaris, tanquam fundamentum, & generis prærogativa, tanquam tradux ejus & propago: [Neque tamen ideo excluderim novos nobiles, qui sua se virtute ultra vulgi subsellia provexere, cum pro nobilitate virtute comparata, multæ rationes militent, quas facundè edisserit Autor *du Catechisme Royal, imprime à Paris l'An. 1645. pag. 46.*
 & seqq.

& seqq. ibi: Nous voyons souuent, cette Noblesse naissante, qui
 s'est faitte elle-mesme par sa propre vertu, ressembler à ces maisons
 neuues, dont les avenues sont belles & bien alignees, & dont la
 veüe & la demeure est plus riante & plus commode que celle de
 ces vieux chasteaux negligez, qui sentent le rance & le reclus, &
 qui sont decheus avec le temps par la faineantise des possesseurs de
 cette ptemiere beaute qu'ils avoient &c.] Sed & ob dignitatē, vir-
 tute civili partem aliqui, hoc honorum insigni, utuntur: uti (1.) Do-
 ctōres juris, C. A. ad l. iul. de vi publ. §. 3. & allegati ibid. arg. l. ult. C. de præ-
 po. S. cubic. lib. 12. (Quo argumento utuntur Dn. Liminaus, lib. 8. iur. pub. c.
 8. n. 119 Dn. Walther. de privileg. Dd. cap. 15. quest. 62. p. 282. Neque ta-
 men directo, ex illo textu assertionem hanc probari, contenderim, propter
 ea, quæ iam semel iterumque, de genuina illius loci sententia, monuimus)
 qui passim Nobilibus æquiparantur, vide præter alia, l. providendum
 7. & ibi. Pacium, in analys. C. de postul. & sine speciali Imperatoris
 permisso, alia Nobilium insignia usurpant, per vulgatissimam, vide Nol-
 den. d. tr. de stat. Nobil. §. 38. Ideoque ab officialibus non debent
 excuti, aut requiri & explorari utrum arma gerant, post gl. in l. Me-
 dicos. Barth. 10h. a Platea Rebus, & al. C. de Profess. & Medic. Jacob. Benius
 de privilegiis iurisonultorum part. 2. cap. 45. Quo sensu forsan & re-
 spectu accipiendum erit, quod Andr. de Isern (teste Luc. de penn,
 in l. 1. C. de profess. qui in urbe Constantinop.) militares viros, gene-
 ralius de more ausus est, qui deferunt signa militaria, jussu Princi-
 pis, ut sunt, Doctores Legum, qui deferunt calcaria deaurata. Potest
 etiam videri inde nata consuetudo, nonnullarum Academiarum
 ubi Doctores, vel in ipsa promotione, gladius accinguntur, vel ius-
 dem accincti, promouentur. (2.) Sicut autem Athletæ tribus
 coronis more Græcæ antiquo, olim insigniri debebant: verba
 sunt Alciati, ad l. vi præcipua. §. 7. n. 3. & 4. ff. de verb. signif. Ita in ago-
 ne literario, tres sunt distincti gradus: Primus Baccalaureorum, qui
 à bacca laurea, nomen sumisse videtur, scholastico ordini proxi-
 mior, quàm Doctorum; Secundus ad eos pertinet, qui nondum
 insignia susceperunt electi tamen, auctoratique sunt, qui Licentiat
 dicuntur; Hi, quia in actibus, maximè favorabilibus, doctorum
 loco habentur: arg. l. pen. ff. de Testam. milit. præter allegatos à Nol-
 den. d. tr. §. 37. Matth. Stephan. lib. 3. de iurisdic. part. 2. cap. 14. n. 95.

Ided

Graduite
Personen
unde dican-
tur.

M. Steph.
1. disput.
Acad. 2.

Ideò & istam facultatem haut dubiè habent: Et in nonnullis Academiais, quando inauguralem disputationem sustinent, gladio primum præcinguntur: quòd jam personis graduatis, quas vocant, accenseantur. [Solent nimirum Honores literarii, per metaphoram quandam, *gradus* appellari. Quemadmodum enim scalarum gradus ita sunt dispositi, ut alii, supremum; alii medium, aliè imum locum occupent: Sic quoque cum Academiae gradibus, comparatum est, ut quidam sint *summi*, (Doctores,) nonnulli *medii*, (Licentiati,) alii *infimi*, (Candidati,) Rursus, ut qui ad summum scalæ gradum contendunt, eò pervenire non possunt, nisi gradus conscenderint intermedios: ita, qui ad Doctoratum, gradum literarum supremum, adspirant, ad illum commodè pertinere nequeunt, nisi prius, per inferiores adscenderint, inquit Nobiliss. Dn. D. Sebizijs, in *program. inaugur.* 23. Februarii 1646. scripto] Dissentienti Tiraquello, c. p. 20. de Nobil. num. 69. & seqq. Menoch & alijs, satisfacere nititur Dn. Walther. d. loc. Nos ad eam, quam Tiraquel. primo loc. objicit, l. un. C. ut armor. usus. respondemus: Eam principaliter, de armorum gestatione, non loqui, sed de militum, aut aliorum hominum armatorum coadunatione: vel etiam, de gestatione armorum tumultuariâ & temerariâ, non de causariâ & honorariâ. Minus officit. l. ult. C. de præpos. S. cubicul. præterquam enim, quòd ea de diverso planè subjecto, agit, Cinguli quoque gestatio, ut modo indicabimus, aliorum pertinet.

13. Maximè verò (3.) Civilis hæc & togata virtus commendat, ad honorum decorementa, eos Doctores & Licentiatos, qui publica professionum munera sustinent, inprimis eos, qui jura docent. l. 6 C. de profess. & Medic. [cui vocabula, (Legum Doctorum) ideò à Triboniano inserta sunt: quia olim tantum Romæ jura docebantur. l. 6 § Legum. v. Doctores. 12. de excusat. postea etiam Berythi. v. tract. de Mercat. pag. 200. §. 1.] Cum illi, licet juniores, præferantur Doctoribus alijs, licet senioribus & qui per 20 annos, publicè docuerunt, illustribus annumerentur: vide Bartol. in rubr. proæn. D. n. 5. l. 1. in l. 1. num. 12. de offic. ejus. cui mand. est jurisd. r. r. Cod. de Professor. qui in urb. Constantinop. ubi Cuiac. Arum. 3. discurs. Academi. 18. §. 29. Sagittar. de Comitib. Palatin. §. 6. & 7. B. Wesenbec. 1. consil. 40. n. 50. Lipinau. 8. de Jur. publ. cap. 3. pag. m. 35. n. 41. Mund. de Comitib. Palatin.

lacin. cap. 3. n. 220. Crull. in collation. pristini & moderni Academ. Scatius. ubi scommata quæ in hunc ordinem spargi solent, imprimis ab his qui cum Aulico politici videri velint, omne artificium in simulando & mentiendo collocant, & Academicos, nefarii istu artibus prorsus infestos, rebus gerendis idè ineptos pronunciant; animosè redarguit. n. 23. & seqq. Porro non minus etiam hac prærogativa gaudent (4.) Consilarii & Adfellores Principum: Cum enim pars corporis principalis censeantur, l. quisquis. 5. C. ad l. iul. Majest. Patresque & amici Principum, & filius familias 4. Instir. quib. mod. patr. potest. solvit. l. si post. 4. C. de jur. & fact. ignor. meritò omnibus honorum ornamentis corusca. it. (5.) Cum Consiliariis Principum, in privilegiis comparari solent Advocati & Procuratores Principum, majorumque Curiarum, Peck. de jur. sistend. cap. 5. n. 81. per l. Advocati. 14. C. de advocat. divers. judic. 1. Quamquam autem cæteris quoque minorum Gentium Procuratoribus & Notariis, in hac dignitatis controversia, & ad eas patrociniū præstet Ant. Faber in Codice suo, lib. 9. tit. 29. definit. 4. & 5. Ejus tamen Autoritas nos permovere non debet, ut à Comuni sententia, divortium faciamus. Vide saltem Wesenbec. in parat. D. de Procurat. num. 10.

14. Restant (6.) Medici Principum, quibus itidem hanc facultatem competere, non dubitamus, siquidem dignitatem habent, Ant. Fab. d. tit. 29. definit. 11. qui tamè definit. 9. Cæteros Medicos, utcumque publici Professores & Lectores sint, sive aliàs, curandis tantum morbis vacent, nec Nobiles esse, (ubi ipsum sequitur Nolden, d. tr. thes. 42.) nec ullà dignitate præditos, satis fidenter, judicat: post gl. in rubr. C. de Professor. & Medicis. Congruunt, quæ leguntur apud Foppium ab Aezema 1. dissertat. cap. 2. (quod sic incipit: Verum est, primis seculis, ignoratum fuisse, Medicinam, quibus tamen fortunatissime, vixerunt homines. Quæ verba reddi possunt, Medico Gonopolitano, de O. l. G. cap. 34. ex suo Hippolito lapideo, sic loquenti: sine legib. & Iure consultis, videntur Germanicæ gentes, haut infelicer vixisse.) Magon de præced. Causidic. Agrip. ab Nettesheim, serm. de Medicis & Medicis. Unde, consequenter, & armorum gestandorum facultas, ipsis intercideret. Verum ego istam sententiam, meam facere nolim: propter textum l. 1. §. 1. de var. & extraord. cognit. l. 6. & l. 1. C. de Profess. & Medic. aliasque rationes, quas videre licet, apud Roland. à Vall.

R

3. conf.

3. *consil.* 67 n. 8. *Cephal.* 1. *consil.* 117 n. 23. *Sinibald.* *Vbald.* *de Nobilit.* *axiom.* 51. & duob. *seqq.* *Siminc.* *lib.* 1. *de Republ.* *cap.* 10. Extremò (7) *Philosoph.* gladiatorum gestationem non adfectant, cum hoc desiderium, à professione illorum, discrepet: 1. *Professio.* 6. *C. de munerib. patrum.* Honorum enim contemptores sunt, & ab his rebus alieni. 1. si duas. 6. §. 7. & 8. *D. de excusat. tutor.* 1. *reddatur.* 1. *in fin.* *C. de profess.* & *Metis.* *Eunap.* *in vit.* *Philosoph.* Pallium enim olim, in primis apud Græcos, proprium erat *ἡ δὲ φιλοσόφων χιτὼν*. *Autor mantissæ ad Tertall.* *de pallio.* pag. 145. & 149. Nec Poëtæ prærogativa aliqua juvantur 13. *C. de Profess.* & *Medic.* quam exposui *tr. de Metatis* p. 205. 9. 8. Adhib. D. Mundius, *in præfat. tr. de Comitib. Palatin.* (Qui d. l. 1. non de Poëtis artem facientibus, aut profitentibus, uti *inscriptio* requirit; sed de versificatoribus & Ludionibus exponit: De quibus Satyricus ille Gallorum nequissimus, *Francio lib.* 6. pag. 432. c'est un grand avantage pour la Poësie, que d'estre fou) Rectius fortè D. Arumæus *tr. de comitiis cap.* 6. n. 75. ex ipsis textus verbis, mitiorem interpretationem eruere satagit, statuitque, Poetas egregios non excludi prorsus ab omni immunitate: sed à prærogativa, quam, illi, favore & suffragiis aulæ fortè subnixi, præ cæteris etiam, in privilegiis immunitatum affectabant.

15. Spectavimus eos, qui, in dignitate aliquâ ex virtute togata comparatâ, constituti sunt; sequuntur illi, qui per gradus, honorum culmina petunt, *studiosi*, qui sunt, vel *Veterani*, vel *recentiores*. *Veterani*, vel adhuc in Musarum castris degunt; vel alibi extra Academias, commorantur. Si in Academia adhuc vivant, meritò ad iussum Magnifici Rectoris, sese componunt. De Academia Lutetiana. v. *lib.* 11. *Cod. Henrician.* tit. 3. *consil.* 11. de aliis Universitatib. *Limnæum*, *lib.* 8. *de iur. publ.* *cap.* 6. n. 105. Et sanè gravissimi viri, prudenter arbitrantur, Magistratum, non sine magnæ ratione, armorum promiscuam gestationem, juventuti interdiceret. vid. *Paul. Iovium*: *lib.* 25. *historiar. sui temporis*, pag. 1186. ubi scribit: *juventutem, per se, audacem & effrenem, impetrata armorum gerendorum licentiâ, fervidiorem atque insolentiorum effici. junct.* *Limnæo d.* n. 105. ubi docet alibi gestationem eam, inter insignia & ornamenta, admitti; alibi verò, periculi vitandi causa, prohiberi. Quod si Magnificus Rector, ex consilio Senatus Academici, gestationem armorum interdicit.

dicat. Cordati cives, ab armorum gestatione merito abstinere. Tale interdictum, etiam apud Nos, olim fuit promulgatum, hisce verbis: Zum gehenden/ so sollen auch alle Studiosi, Feine Gewehr/ noch Dägen / oder wie die sonst genant werden möchten/ antragen: *Conf. Sup. pag. 17.* Sonderlich aber/ denen in Classibus, Dolchen zu tragen (allerhand darauß besorgendem Vnrath fürzukommen) allerdings inhibiret vnd verboten sein: vnd solches auch/ bey der Straff, fünf Schilling Pfennig/ die ein jeztlicher/ so diesem vnserm Statuto zu wieder/ Gewehr/ oder Dolchen tragen/ so oft er schuldig befunden wird/ vns ohne altnige Nachlaß/ abrichten vnd bezahlen soll &c. Inprimis verd interdicta ejusmodi, in iis necessaria sunt Academiis, in quibus, ob contractiorem opidi ambitum, civiumque raritatem, metus est, ne, si arma studiosis permittantur, tumultus, fortuito excitatus, difficulter sedari possit. Qua de re, tūm alibi sæpius; tūm in Academia Jenensi, 24. Jul. anno 1625. ita cautum fuit: *Non, sine iusta indignatione, redintegrari videmus publicam armorum gestationem, quæ olim, in pacata Repub. & maxime quidem scholasticâ, infrequens erat, & maxime insolens; præsertim, si & hoc impudentia accedat, ut abjectis palliis, per vias publicas, Thrasones illi, discurrere sibi licere, nullâ verecundiæ & pudori habitâ ratione, putent.* Hos igitur, ut aut sua recipiant pallia, & quærû deponant arma; aut, si nobis morem gerere non velint, neque nostris se attemperare legibus, in malam rem abeant, iubemus! Satiûs est, pauculos habere studiosos frugi, & modestos, quam plures efferatos & indomitos, à quibus nihil honesti expectandum. Etiam in nostrate hac Academiâ, simile programma denuò affixum fuit, Ann. 1629. & in immorigeros armitigerulos, argutè, eo tempore, lusit Mercurius, in pallio exulante: pag. 17. 18. & passim. A prohibitionem tamen ejusmodi, speciale indultum Magistratûs superioris liberat, per notissima. Quam in rem, facetam historiam recenset Decian. d. lib. 8. cap. 2. in fin. Quodd, cum aliquando, à potestate Patavii, adolescens scholaris, impetrare cuperet licentiam arma ferendi, non obstantibus Edictis gravi pœnâ communitis, denique præses annuerit hac lege, si studiosus non alio armorum genere uteretur, quàm quod præses ipsi definiturus esset promittente juvene jussisse præsidè, ne ullum aliud armorum genus, præter bombardam colobrinam portaret, istoq; sarcasmate, impotens adolescentis desiderium eluisse.

Quem historiam etiam refert Dn. Linnaeus d. cap. 6. n. 107. Addit tamen Decianus, se intercessore, studio illi, hanc facultatem tandem concessam; licet ea multis aliis fuisset denegata.

16. Quod si nihil interdictum reperitur, tacitâ consuetudine, armorum gestationem passim invalescere videmus: deque ea consuetudine testatur C. 1. A. ad L. lul. de vi publ. §. 3. [ubi sane, ante allegata ponendum videtur, verbum, malè: Nam Aristot. 3. polit. 4. taxat nimium artis pugillatoriæ usum in princ. & paulò post med. inquit: οἱ δὲ λίαν εἰς ταῦτα ἀνέντες τὸς παῖδας, ἢ ἀναγκάων ἀπαγωγὴς ποιήσαντες, βαναύσους κατεργάζονται. Gellius verò, ibi allegatus, 10. N. A. 28. de ætatum, pueritiæ, juventæ, senectæ finibus tractat: & hoc tantum ait ex Tuberone: Servium Tullium, Regem Pop. Romani, adolescentes ab ann. 17. quos idoneos jam esse Reipubl. arbitraretur, milites scripsisse. v. Linnaum d. lib. 8. cap. 6. n. 92. Nisi malis C. A. excusare eâ ratione; quod hac ætate adolescentes in militiam recipi soleant & arma tractare posse putentur. Quem admodum Aristot. d. loc. determinat scribens: usq; ad pubertatem leviores exercitationes esse adhibendas: post pubertatē tribus annis ad alia perdiscenda: & tūc (hoc est 18. anno) gravioribus eos laboribus occupandos esse. Certè qui adolescentes in exercitiis palastrica nimis intendunt, & in necessariis absque disciplina dimittunt, iudicio Philosophi efficiunt eos βαναύσους illiberales & fordidos.] Cæterum qualicumque hoc iure suffultus, ita nonnemo contra Antagonistam suum scribit: Gladio accinctus incedo, cum lubet; habent hunc morem Academia, eo me instruxerunt, hunc etiamnum retineo. Ibi, verè studiosis, gladium gestare, non sine ratione, est concessum; putativis verò, vitæ, eruditionisq; minùs probatæ, ut sunt fuci illi, qui nec studiorum, nec armorum usum nōrunt, prohibitum S. Sp. in destr. F. D. M. ¶ Planè, utcumque armorum gestatio, in aliqua Academia, sit interdicta; non tamen numerari solent primi dies, quibus quis circumspicit, de loci opportunitate, & deliberat de mansione, ut adhuc pro itinere, uti Dd. loquuntur, sive iter faciente v. Voss lib. 4. de vir. serm. cap. XI. pag. 107. possit haberi. Nocturno etiam tempore, arma plerumque impunè geruntur; cum ob fortuitos potiùs casus, quàm contumaciter, gestari præsumantur. l. 10. C. l. pen. §. fin. D. ad L. lul. de vi

& Plin. Pa.
neg. cap. 13.
n. 47. §.

de vi publ. Quâ ratione defendi quadantenus posse videtur consuetudo quarundam Academiârû, ubi digladiationes diurnæ, quæ provocatione mutuâ, ante portas urbium, fiunt, gravius puniuntur, quàm nocturnæ: Hæ enim fortuito; illæ ex *receptis*, instituantur: ut ut hic pronunciandi mos, improbetur Gumpelzhaimero de exerc. Academ. part. 3. sect. 3. §. 16. & 17. Nec obstat, quòd aliàs delicta nocturna, atrociora existimantur diurnis: per notata in thes. iurisp. lib. 12. cap. 25. pag. 173. §. 1. Nos enim de delicto, formaliter constituendo, non, de adjuncto delicti, jam constituti, tractamus.

17. *Extra Academiarum Pomæria positi, Studiosi Veterani,* substitunt in loco alio, vel animo domicilium figendi: & hætenus, armorum gestationem ipsis permittendam esse, duxerim, nisi statutum Cives indifferenter omnes, *disarmatos*, uti loquuntur, siue intermes, esse jubeat: Censentur enim cum privilegiis Academicis renunciasse eo ipso, dum se alienæ jurisdictioni subiciunt; vid. *infr. part. 2. cap. ult.* Vel animum istum non habent; & hos, pacatè & decorè viventes, ceu florentissimos honorum alumnos, mos Germaniæ, non arcet, ab hoc honoris auctoramento *argum. l. postlim. §. §. fin. De cap. & postlim. revers. Lucas de penna, ad l. hac lege. 2. C. de privileg. scholar.* ¶ Hinc, ut accepimus, nonnullibi statuto studiosis, in patriam, visitandorum amicorum, aut negotiorum suorum gratiâ, revertentibus, provisum est, ut juxtâ ac Doctores juris, gladio accincti, incedere possint. Quod tamen Luc. de Penna *ibid.* limitat, ut his, & similibus privilegiis, studiosi gaudeant, si non otiosi in patria, aut alibi, vagentur: per *l. qui mittuntur. 35. in fin. ibi: dum domi sit. l. si cui. 35. §. tamdiu. 1. D. ex quib. caus. major.* Addo, dummodò pacatè se gerant, quod in dubio, facturi præsumuntur, & dudum ult. *ibi. cum scholaris prima facie præsumatur idoneus. de præsumt. l. fin. C. ad L. iul. repetund.* aliàs privilegiis suis cadunt, per dicenda *cap. fin. & sub illo Præside respondere coguntur, in cujus provincia deliquerunt.* Habent equidem privilegium fori seu judicis; sed non loci, uti distinguit Lucas de Penna. Hoc est, quando in Universitatibus, aut quatenus earum districtus pertingit, commorantur, coram alio, quàm suo Magistratu, conveniri nequeunt: Sed cum in alio loco peccant, revocare eò non possunt: *l. omnem. 20. l. argentarium. 45. D. de iud.* quam Doctrinam idem, notandam esse,

ait, licet eam habeant pro malo, (ita loquitur) fatui scholares, qui inconsideratè quidvis, in locis extra Academiis, privilegiorum suorum favore, sibi licere arbitrantur.

2.

18. Illud hoc loco quæri solet: An & studiosus, qui per quinquennium, ab Academiis abfuit, hoc jus usurpare possit? Quod negandum videtur, ex eo, quod in genere scholarium privilegia, post hoc tempus, expirent: vid. Bald. ad Auth. habita. num. 25. ibique Cupenerum. Rebuff. privileg. 33. D. Becht. tr. de securit. & salvo. conductu. 9. 235 med. fac. l. 2. vers. qui verò per quinquennium integrum se præsentare cessaverint. C. de primicerio. 12. 7. l. 3. ubi domesticus principis, quæ per quinquennium fuerit divagatus, cingulo privatur. C. de domest. & proreçt. Licet enim textus isti non nominatim de studiosis loquantur: quod dissentiens Hunnius Dd. objicit: tr. de privileg. studiosi quæst. ult. pag. 175. argumentum tamen à palatina militiâ, ad reliquam literatam rectè ducitur, etiâ in hac absentie materia. l. ult. ibi: sancimus itaque talem legem etiâ in persona eorum valere: ut si ultra quinquennium, vel cum comæatu absuerint, nomen eorum de matricula penitus aboleatur. C. de Advoc. 2. junctâ l. quicumque. 2. C. de comæatu. 12. 43. quam intelligere debes apud Dn. Limneum lib. 8. de jure publ. c. 9. n. ult.] Aut studiorum causa se peregrinatum fuisse probet: quomodo sententiam Hunnii, & oppositionem Auth. habita: demum admittimus: nisi elapso quinquennio, denuò nomen suum matriculæ inseri petierit, ubi privilegia hæc reviviscunt. Id. Rebuff. de privileg. Scholar. privil. 147. n. 5. Cothman. resp. Acad. 14. num. 23. Aut, nisi dignitas, & vera eruditio, ipsum ita commendet, ut Docturæ etiâ honores mereri videatur, atque sic ilicò cingendus, pro cincto jam, hæc parte, haberi possit. Vide si lubet, quæ post Neviz. & Pacian. de Doctorellis, seu Doctorellis misericordiæ, uti vocant, habet Rutger. Ruland. de commissar. part. 1. lib. 1. cap. 14. n. 7.

19. Quod recentiores, & qui rudes, ad recitationes perveniunt, (uti loquitur Imperat. in constit. omnem. § illud. 9. de Method. jur. Cujac. 6. observ. 13.) attinet, qui cum unum, aut alterum mensem, agrè in Academiis vixerint, Vacunæ & Baccho potius, quàm Musis, operati, in patinis potius & pateris, quàm paginis, versati: licet noctes atque dies, gladiatorum gestationem somnient, Colleg. Argent. d. l. ad l. lul. de vi publ. 9. 3. n. 4. ab his abstinere, satius foret,

foret, cum ridiculum sit, eum, qui heri novus erat homo, hodiè in peristylus, gladio suffraginatum obambulare. *arg. l. prator. 7. §. praeterea. 2. D. de injur.* per habitum enim homines à se invicem, dignosci debent, velut Archiepiscopus, per pallium. *c. ad honores. extr. de usu pallii.* Servus à liberto, *l. 1. §. sed & qui. §. C. de latin. libert. coll.* Novitius à professo, *c. pen. extr. de regular.* discernitur. *Lucas de Penna, ad d. l. 3. C. de Fabricens. n. 7.* Neque tamen idè probamus juniorum exagitationes, & ut vulgò vocant, pennalisationes, *Dn. Limneus lib. 8. jur. publ. cap. 6. n. 20.* quas omni jure novimus esse prohibitas. *const. omnem. proam. D. de rat. & method. jur. docend. ad antecess. §. 1.* illud verò. *9. ubi imp. tales ludos vocat indignos (nomine & ordine studiosorum)* imò, pessimos & serviles, quorum effectus sit inturia. *Canon. 71. concil. general. in Trullo.* Sed, ut juniores à lascivia & petulantia, in quam custode Gymnasii remoto, proniores sunt, absterreantur. *juxta. l. ult. ibi: Tirones in schola, loco semper posteriore ponantur, nec enim patimur, quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui & laborum adfuit, & stipendiorum prolixitas, suffragantur. C. de tironib. arg. à militia armata, ad rogatam, perquam probabili. v. Barbof. loc. argum. 71.* ¶ De studiosorum famulis, (de quibus aliàs etiam, in materia horum privilegiorum, quæti solet, *v. Limneum lib. 8. de jur. publ. cap. 10. n. 18.*) dicere supervacaneum est, cum aliud sit in privilegiis, quæ dignitatem; aliudq; in iis, quæ securitatem, respiciunt: ut in his; non item in illis, ministri dominorum beneficiis fruantur, vide *Hunnum d. tr. de privileg. studios. c. 2. quæst. 8. pac. d. l. ad Auth. Habita cap. 4. n. 15. P. Frider. de continent. caus. cap. 19. n. 12. Conf. dicta pag. 79. 9. 16.* Et nescio sanè, An de posteriore tantùm isto hominum genere; an de utroque, senserit Præclariss. Dn. Berneggerus, p. m. quando in qq. *miscell. ad German. Taciti, q. 66.* sic scribit: Minus probandum illud videtur, quod hodiè nonnunquam cernimus, præne pueros, autoritate propriâ, *μαχαρὲς ὄψεσθαι* fieri, & accingi gladio; quorum quidem lateri, seu mavis tergori, fasces illi; sed sine securibus, multò hærerent aptius. Inclutus Magistratus hujus Reipubl. superioribus mensibus, laudabilem in modum de ea re, cavuit, in programme, provocationibus opposito, quod suo loco referetur.

20. Cæterū hætenùs propositis objicit Menoch. *de A. I. Q. cas.*

394. 8.

num. 80. Codices & Leges, Doctorum arma esse, non gladios: Et Benius *part. 2. de privileg. iureconf. privileg. 45. n. 3.* laudabilius ait esse Doctoribus, si legibus & codicibus armorum loco utantur: cum ut clericorum arma sunt brevium & lacrymarum. *can. convenior. 23. q. 8.* ita literatorum arma debeant esse liberi: *uri dixerit Pute. de re milit.* quomodo & tota hæc militia doctorum legalis atque inermis vocetur. *l. advocati. 14. De advocatis. 1.* Ex qua traditione fortè manavit praxis apud Italos, assertoribus istis planè adversaria: de qua Farinac. *quest. 108. n. 96.* testatus, se ante paucos annos vidisse tortum quendam Doctorem medicum, pro delatione armorum de nocte. (Ita ille loquitur) At, cum non una hodiè, armorum gestandorum causa sit, *uri supra in protheor. & hoc er. sæpè dictum;* idè licet eruditi non primariò, defensionis causâ, arma gestent, (ne alioquin illi, qui ætate decrepitâ, & depontani sunt, lannas mereri videantur, quemadmodum Galbam Imp. irrisum, Dio Cassius *lib. 64.* refert, quòd, in itinere, gladio accinctus fuisset, homo senex & imbecillis) aded, ut nec à militibus provocari, nec provocati, comparere, nisi & ipsi Nobiles sint, teneantur: cum armiger, Doctorem, ad duellum, provocans, æquè sit absurdus, ac si hic illum, ad disputandum, provocaret, *uri scribit Paru de puteo. er. de re milit. lib. 9. q. 5. & seqq.* Ex quo tamen dignitatis etiam testimonia, arma facta sunt, ut honos gladii, in cingulo militari portetur, *loh. Saresberg. lib. 6. pol. cap. 13.* non injuriâ ipsi etiam cæterorum honoratorum ornamentis utuntur: *l. hac lege. 2. ibi: Tam Cingulo; quam privilegiis omnibus. C. de privileg. Scholar.* præsertim, cum generaliter jam dudum, publicis Imperii Sctis, decretum sit; Doctores, eodem quo Nobiles, habitu posse, cum uxoribus & liberis suis, incedere; immò, aliquantò uberiori. Recell. Imp. de Anno 1500. tit. von vberflüssigkeit der Kleyder. ibi: Die vom Adel/ so nicht Ritter oder Doctores sind/ sollen kein Gold/ noch Perlen/ offentlich tragen. Utique opposita *l. 14. C. de Advocat. 1. de usu in actu exercito & bellico*, vi oppositionis attenta, manifestè deprehenditur concepta fuisse. Adeoque observatio Farinacii contraria, vel damnanda venit, prout ipse facit, *in verbis: & malè quidem, ni fallor:* vel specialibus legum municipalium prohibitionibus veniet imputanda.

21. Et hæc de iis, qui vel potestatis, vel dignitatis causâ
conf.

conf. dicta de Exarmatione. cap. 4. §. 7. potissimum armis utuntur, dixisse, sufficiat: sequuntur ii, qui, *muneris necessitate*, ad id obstringuntur, idque non tantum moribus hodiernis; sed etiam veteri jure Romano, nempe *Milites*, qui non inviti superiores subsequuntur, cum & illi quadantenus milites sint, scilicet militæ Civilis, togatæ & literatæ. *l. 2. C. de privileg. Scholar. lib. 12.* Milites dicuntur non tantum ii, qui in militari matriculâ, autoritate principis, scripti, & publico signo vocati, militæ sacramento sese obstrinxerunt enseque cincti sunt; *l. 1. D. de re milit. ubi Colleg. Arg. 8. 3.* sed & qui in ea conditione sunt, ut semper in procinctu esse, & superiori, in bello succurrere, cogantur. Quo sensu, in jure Feudali, Vassalli passim milites dicuntur. Sunt autem, in genere, milites, vel eminentiores, puta Equites variorum ordinum, & præfati militum, per cohortes, turmas, phalanges: quorum alios vocant Capitaneos, alios Colonellos, (*de cujus vocis notabili origine, v. P. Iovium, lib. 27. Histor. p. 322. ibi: Acciverat Aurantius fortissimos Italica disciplina proceres; quos ob id, quod plures secum traherent cohortes, vulgò Colonellos appellabat*) vel inferiores, vide, post plures, *Dan. Otton. cap. 19. juris publici. p. m. 472.* Omnes isti non tantum dignitatis, veluti Eminentiores, sed necessitatis causâ, arma gestare dicuntur: *Nov. 17. cap. fin.* Eum enim in finem, cingi milites, apud Romanos in usu fuit: *l. Titius. 25. l. quod dicitur. 38. l. filiusfamilias. 43.* & ibi *Dn. Godofr. D. de testam. milit.* Zonâ scilicet, appenso ense: *Briss. 2. antiq. 7. Connan. 9. Comment. 5. n. 8. Viglius, in rubr. Inst. de testam. milit. n. 18. Duaren. ad tit. D. de testam. milit. cap. 5. Bocet. lib. 1. de re. bell. cap. 11. n. 5.* ut scirent, non nisi cum membris, arma esse amittenda, quod *Cic. de sui seculi militibus, prædicat: 2. Tusculan.* Scutum, inquit, gladium, galeam, in onere nostri milites, non plus numerant, quàm humeros, lacertos, manus; arma etiam, membra militis esse, dicunt: Et onera alia, ita aptè gerunt, ut, si usus foret, abjectis iis, expeditis armis, ut membris, pugnare possint.

22. Tantum certè in Cinguli jure, Romani posuerunt, ut piaculi loco habitum sit, militem, *in castris, non accinctum versari,* quod ex illo *Taciti 11. Annal. 18.* plerique colligunt, ubi *Corbulo, veterem ad morem reducens, lætantes populationibus legiones, mi-*

S

litem,

Quidam
obfunctio-
nem mili-
tarem.

litem, qui vallum non accinctus, atque alium, qui pugione tantum accinctus, foderet, morte multasse legitur: Nam cincti gladio, fossam aperire tenebantur, teste Veget. *lib. 3. cap. 3.* Et non, nisi qui exauctorabantur, Brissl. 2. *antiq. 7* aut sub jugum mittebantur, distincti erant, teste Ammian. Marcellin. *lib. 22.* Festo *lib. 9.* (quamquam Liplius ad d. Taciti locum, hæc distinguat: *disinctum, & non accinctum esse.*) Hinc miles, qui arma tota, vel majora, alienavit, grave crimen committere dicitur, & desertori exaquantur, *l. qui commeatu. 14. §. arma. 1. D. de re milit.* Luc. de penna, *in rubr. tit. C. de Fabricens. v.* Caroli à Mansfeld. Magisterium militare. *tract. 2. part. 2. c. 3. pag. 169.* Læli. Taurell. *in 17. de militiis ex casu,* ad A. Augustin [ubi ostendit: arma, Romanis militibus erogata, stipendiis imputata fuisse, p. 348] Quam tamen poenam, pro armorum ratione, mitigari, præsertim in titonibus, vult Tiraq. *17. de poen. caus. 10.* Et qui aliena arma subripuit, gradu militiæ deteriore locatur, *d. 1. 13. §. qui aliena. 14. D. eod. P. Faber. 1. semest. 17. & amissa arma postliminio ad priorem dominum non revertuntur, cum ea turpiter amittantur. l. Navibus. 2. §. Non idem. 2. D. de capriv. & postlimin. revers.*

Hinc armorum privilegia,

23. Inde tot armorum profluxerunt privilegia, ut (1.) Creditorebus in Executione, ea invadere non liceat, quæ milites, militiæ causâ, habent, *l. miles qui 6 pr. D. de re judic. & arma militibus relinquenda sint, ut libri Scholasticis, & brevium Clericis. Coler. de process. execut. part. 2. c. 3. n. 134.* (2.) ut pignori arma capi non possint: *arg. l. qui commeatu. 14. §. arma. in D. de re milit. gl. in l. Ne pos proculo. 125. D. de verb. signific. Colleg. Arg. ad r. D. que res pignor. 8. 2. n. 12.* (3.) ut à Vectigalium præstatione, sint immuniti, ita, ut ne professionem quidem de iis facere milites cogantur: *l. omnibus militibus 3. C. de vectigal. vide iterum Colleg. Arg. tit. de re milit. 6. ult.* (4.) Nec filius arma, quæ ipsi, in bellum eunti, pater donavit, conferreteneatur. Vigél. *in method. jur. controvers. lib. 4. cap. 7. reg. 13. excepte 4. Enenckel. 2. de privileg. mil. c. 21.*

2

24. Et hæc, de militibus merentibus, indubia sunt: Quid de iis, qui extra militiam sunt constituti, censendum? Decian. *§. tract. crimin. 3. n. 39. in fin.* refert, plures se vidisse, qui se scribi fecerint in numerum bombardariorum, ad hunc tantum finem, ut arma ferre possent; cum tamen vix unquam bombardas viderint: sed,

sed ingrante bello, coactos, præter spem, militare, atque ita ambitionis suæ pœnas dedisse. Ergo ii, qui in numeris sunt, cum per omnia momenta, expediti esse debeant, haut dubie arma ferre poterunt. ¶ Illis autem tironibus, qui ubi vix obliquis oculis, cum servo Amphitruonis, Martem adspexerunt, postliminium cogitant, domumque reversi, omnia mentiuntur, ne quâ in parte pyrgopolinici dissimiles appareant, illis, inquam, gladius tam ferre adimendus est; quàm manibus furiosi: cum plerumque honoribus sese ipsi opponant; armis autem, ad securitatem, vel non opus habeant; vel, nisi ad tumultum excitandum, uti nesciant. Adde, quod veteranis etiam privilegia militum, & jura, tantùm quoad militant & in castris degunt, conceduntur. *l. sed milites 8. D. de ex. usat. tutor. §. sed hæcenus. 3. Inst. de milit. testam. l. filius familias, pen. D. eod. l. sancimus. fin. C. de restitut. milit.* (Tametsi Tiraq. de Nobilit. cap. 20. n. 68. & 72. emeritis militibus, armorum gestationem concedat; quod fortè de præfectis, & quos eximia dignitas, post expletos militiæ sudores, manet, accipiendum erit. *d. r. C. de Veteran. lib. 12.*) Quis ergo hos Thracones ferat, qui armorum gestationem, quasi jure quodam suo, sibi vindicant? ¶ Similiter armis etiam exuendi sunt milites Vagantes, planetæ terrestres, Herrenlose Knechte, Hünnerfanger / d. Nov. 17. *infr. ibi: Non militantem*, qui militum nomen prætendentes, re ipsâ sunt Catuli in sylvis, ut inquit, Bald. *in l. 1. in fin. C. qui bon. ced. poss.* proptereaque militum privilegiis exuendi, & pœnis competentibus afficiendi sunt. *l. Nemo. 13. in fin. C. de re milit. lib. 12. l. Veterani. 3. C. de Veteran. lib. 12. Recell. Imp. de anno 1551. §. Nach dem auch. ut & Anno 1555. 1595. &c.*

25. Sed quæ de militibus, in specie dictis, modò allata sunt, ea & de militibus *juris Feudali*, hoc est, Vassallis, intelligimus: per ea, quæ suprà de Exarmatione, c. 4. §. 8. pag. 71. præmissa sunt. Ii namq; arma bellica deponentes, conditionem Vassallicam exuere velle dicuntur: *l. r. de Vassall. milit. qui arm. bellie. depos. 2. F. 21.* Talium militum, semper paratorum, loco olim erant Nobiles, quibus idèd feuda dabantur: *Besold. 1. Pol. 7. 9. 3. vers. 2. & dist. supr.* Atque inde, qui sunt Nobiles, antiquitus milites, modò etiam Equites, ferè ab Equestri militiâ, cui sunt obnoxii, (ut itidem dictum suprà) à Latinè loquentibus & scribentibus, appellantur. Cromer.

S 2

in Polon.

De Nobilibus & Patritiis.

in Polon. lib. 1. Patriciorum quoque, in Republ. Romanâ, adeo proprium jus fuisse, arma gestare, tradunt nonnulli, ut inter præcipua eorum insignia, gladius & arma, fuerint: quæ quamvis parvi momenti esse viderentur; mirificæ tamen deteruisse plebem, ac Patriciis vim & potestatem auxisse, scribit Clapmar. lib. 3. de *arcan. rerum publ.* cap. 19. & ex eo Höpingk. de *insignib.* cap. 2. num. 692. Cujus rei imaginem etiamnum quandam durare, in quibusdam Germaniæ urbibus, ubi præterquã Nobilib. & Patriciis, non fas sit cuiquam, gestare gladium. Goldast. *com. 1. rer. Alem. part. 1. in Ekkehard.* jun. c. 4. Höpingk. cap. 6. part. 10. n. 1495. Draco de *Patric.* c. 6. n. 55. & seqq.

26 Sunt, præter milites, & alii, qui muneris necessitate, ad armorum gestationem, adstringuntur, sc. ministri Magistratuum (uti dicere occæpimus §. 10.) apparitores, Nuncii, pedelli, rabduchi, & hujus generis alii parastatæ & stipatores, quibus Magistratus, tum ad securitatem, tum ad officii executionem, utuntur. Socin. *reg.* 47. allegans l. arma ad salutem. §. fin. D. de offic. pref. Vigil. ubi Bald. hanc materiam tractet, quæ tamen est l. Nam salutem. 3. §. sciendum est. 3. D. d. t. vide de stipatoribus Bodin. 4. Rep. 1. Keckerm. *disp.* 34. *quest.* 5. Clapmar. de *arcan. Rerum publ.* lib. 3. cap. 14. Farinac. *crim. quest.* 108. n. 99. & seqq. Qui n. 100. Idem in familia & famulis Episcoporum obtinere scribit, adeoque reprehendit potestatem interamnis (ita loquitur) quod officialem Episcopi pro delatione armorum coeperit. Pro qua sententia licet urgeri possint dicta scripturæ *Matth.* 20. *vers.* 25. *Lucæ.* 22. v. 22. Et ad aliqua veteris fœderis exempla, veluti Moyſis *Exod.* 18. v. 18. Heli, 1. Samuel. 1. v. 14. responderi: Eam cum veteris testamētī cæ remōtis & umbris per novi fœderis præcepta contraria, extincta esse & abolita. cum Havemanno de *jure Episcopali tit.* 2. pag. 34. & 35. ubi Melchisedecum & Samuelem typum Salvatoris gessisse ostendit. Hodie tamen non tam pastorale officium, quam conjuncta huic dignitas & potestas principalis in his respicitur v. *sup.* pag. 77. §. 14. ¶ Quin alibi, spreto omni legum moderamine, cives omnes promiscuè, & pro lubitu arma sibi arrogate conspiciuntur. v. *Arnif. lib.* 2. de *jur. Majest.* cap. 5. n. 7. pag. 341. A. *Matthæi, de vi publ. & privatâ.* p. 510. Imò Decianus 8. *tract. crim.* 4. n. 5. in medio. scribit: Hodie, in quacunque regione & civitate, quemlibet arma portare posse, & quidem impunè, nisi expressè, Statutis vel

vel edictis, prohibeatur. Paulò distinctius Bodin *4. de Rep. 7. n. 487.* Italia, ac multò magis etiam Orientis principes, arma ferre, aut gladiis subditos, præterquam eos, quos adhibent ad corporis custodiam, accingi non pati: At Gallorum æquè ac Germanorum & Anglorum moribus, id non modò licere, verùm etiam, Helvetiorum legibus, necessarium esse. Uter mos laudabilior sit, & Politici & Jure consulti variè disputant. *v. de possess. armorum §. ult. cum preced.* Certè Ferreti sententia, *in tr. de iusto & iniusto bello. n. 59. p. m. 32.* Statuentis, optimi magistratus esse, sollicitudinem adhibere, ne ita passim populi (s. populares) arma ferant: Ad mentem Justiniani quàm proxime accedit. *in Nov. 85. c. 3. v. sup. pag. 32. Machiavell. Princip. cap. 20. Autor. observ. polit. De nup. Gall. moribus. c. 9.*

CAP. IV.

Quibus casibus Armorum usus alioquin prohibitus, promiscuè, h. e. etiam civibus inferioribus & in dignitate quadam haut positis, extra ordinem, permittatur.

1. **E** Numeravimus hæcenus præcipuas personas, (si ita per Miltonium, *in defens. pro popul. Anglic. pag. 11.* & Vossium, *lib. 1. de vitii sermonu, cap. 32. pag. 139.* loqui licet: favente Sueton. *lib. 2. cap. 27. ibi:* Namque illi in multorum sæpè personam, per gratiam & preces exorabilibus. Tacito, *orat. seu dial. cap. 10. n. 10.* Æmyl. Probo præfat. Vellei. Paterculo *lib. 2. histor. cap. 31. Aliis:*) Quibus jure singulæ & præcipuo, facultas arma gestandi competit: Sunt tamen nonnullis legibus, quin ipsà quoq, L. Julia, expressi casus, quibus gestatio ista & usus armorum, promiscuè indulgetur.

2. **Primus casus, vel causa, est necessitatis publicæ, puta cum ob subitarium hostis incursum civibus arma passim permittuntur, immò, indicuntur: Quæ de re in libro Novellarum Imp. Theod. extat memorabilis constitutio Imp. Theod. & Valent. *tit. 10. pag. 549. quæ sic habet.***

Causæ armorum gestationem promiscuè excusantes = (1) metus ab hoste.

De reddito armorum jure.

Imp. Theod. & Valent. A. A. ad Populum. Quoties

S 3

Leg. jam,
vel tum.

ties publica poscit utilitas. Universitatis sollicitudinem ducimus advocandam, ut omnibus profutura, impleantur ab omnibus: Nec molestum id provincialibus nostris credimus, quod pro ipsorum salute disponitur, ut resistendi prædonibus cura subeatur. Gensericus hostis Imperii nostri, haut parvam classem de Carthaginensi portu nuntiatum est adduxisse; cuius repentinus excursus & fortuita depredatio, cunctis est litoribus formidanda. Et quamvis clementiæ nostræ sollicitudo per diversa loca præsidia disponat, atque invictissimi principis Theodosii, patris nostri, jam propinquet exercitus; Et Excellētissimum Virum, Patricium nostrum, Aëtium, cum magna manu adfore mox, credamus: cumque vir inlustrius Magister militum Sigismundus tam militum atque foederatorum tuitionem urbibus ac litoribus non desinet ordinare: Tamen quia sub æstiva navigandi opportunitate satis incertum est, ad quam oram terræ possint naves hostium pervenire, singulos universosque nostros monemus edicto, ut Romani roboris confidentia ex animo quo debent propria defendere, cum suis adversus hostes, si vis exegerit, salva disciplina publica, servataque ingenuitatis modestia quibus potuerint utantur armis, nostrasque provincias ac fortunas proprias fidei conspiratione & juncto umbone tucantur: hac videlicet spe laboris proposita, ut suum fore non ambigat quicquid hosti victor abstulerit. *Et manu divina.* Proponatur amantiſſimo nostro populo Romano. & ad latus. Dat. VIII. Kal. Jul. Romæ, Valentiniano & Anatolio V. C. Coſſ. A. C. 440. *conf. i. t. C. Quando lic. unic.* Ex eadem vel simili securitatis publicæ causa, hodiernum, in aliquibus Civitatibus Imperialibus, cum Conciones sacræ habentur, aut publici mercatus celebrantur, cives armati, & quasi in procinctu esse, jubentur: Eoque inprimis tempore, moderatum armis precium, hunc in finem, statui solet, uti anno 1649. factum esse,

esse, ex actis publicis, pag. 45. du Samedy 30. Janvier, patet: *ibi*: Sur la plainte qui se fit, que les clinqualliers survendoient les armes, la Cour donna Arrest, portant deffenses aus dits Clinqualliers, Armuriers &c. de vendre les mousquets & autres armes, comme aussi la poudre & mesche à plus haut prix, que luy est imposé par la dite cour, scavoir;

Les mousquets de Hollande & Sedan, dix liures:

Ceux de Liege, dix huit liures:

Les picques de fresne, vingt quatre sols.

La paire d'armes fortes, douze liures:

Les folbles, dix liures:

Les pistolets à fusil, dix huit liures:

Ceux à rouet, seize liures

La poudre à mousquet

20. sols.

La finne

24. sols.

La liure de mesche

4. sols.

3. L. Julia, (ad quam idem; non ad l. 11. C. ut armor. usus. re-ferre debebat Besoldus, dñi Gorsl. Knechte/pro defensione, Büchsen zu löhren/ berechtiget seind. in thes. pract. verb. Gorsl. & Gorsliche Obrigkeit: in fin.) se offert (2.) Venatio. Quia enim Venatio ferarum, præcipue majorum, sine armis, exerceri nequit, Wesenb. parat. D. de acquir. rer. domin. n. 7. prætereaque multa Venatoribus ex transverso, & inopinato accidere solent: idem arma habere licet, ut quis in venatione iis utatur. l. 1. ad L. lul. de vi public. Unde forsitan illud promanavit, quod Dd. statuunt: Si Venator, in actu venationis, sclopeto quem transfixerit, eum nec lege Cornelia, nec Aquila teneri. Covarr. in Clement. un. de homicid. part. 2. §. 4. n. 1. Sebast. Medicea de Venat. part. 2. q. 9. Tormentis tamen, nisi ad noxias bestias tollendas, rusticis uti non licere, notant Dd. in d. §. si quis rusticus. r. vers. Nemo retia. ubi Ilernia & Alvarotus. 2. F. 27.

Cause ar-
morum ge-
stationem
L. Julia ex-
cusantes:
(2) Venatio.

4. Hanc porro licentiam; (armis, inquam, in venatione utendi) adimi, cum superior Edicto delationem armorum prohibet, offerit Decian. d. cap. 3. n. 35. Ne enim, inquit, superior, quid novi, post jus commune, decrevisse videatur, etiam hi casus prohibiti censentur, ut ne, venationis gratia, portare arma liceat. Ita Henricus IV. in Edicto prohibitorio, quo promiscuus sclopetorum usus sublatus fuit, discrete excepit Nobiles Venatores, illis verbis: permis-

permissum & Nobilibus, ut in prædiis suis, ad venationes, his armis utantur. At enim (1.) nec supervacaneum, nec infrequens est, jus commune novis legibus confirmari, præsertim de consuetudine inumbratum. §. in quibus. §. proæm. *Instit.* Quocirca (2.) & hoc loco potius, ad jus commune censebitur reditum; Ea certè interpretatio in dubio præferenda est. *Harman. Pistor. & alij plena manu adducti à Vall. Guil. Forstero lib. 2. de jur. interp. c. ult. reg. 2. pag. 369* Planè, si superior, & hunc casum, in prohibitione expresserit, haut dubiè nec in venatione, armis uti licebit. Quà ratione L. Domitius, cum Siciliam Prætor regeret, & ad eum eximix magnitudinis aper allatus esset, adduci ad se pastorem, cujus manu occisus erat, jussit, interrogatumque, quo telo confecisset; postquam venabulo usum comperit, cruci suffixit, non tam ob interemtam bestiam; quàm quòd ipse ad exturbanda latrocinia, quibus provincia vastabatur, ne quis telum haberet, edixerat. *Cicer. Verrin. 7.* Et ex *Valer. Max. lib. 6. cap. 3.* Richard. Dieter. *de summa summi Imper. potest. §. 55.* ubi nullum aliud, apud Ethnicos, extare amplius exemplum putat, trucidati ob bestiam, hominis: (Quantum, neque ob bestiam, id factum, uti dictum:) Neque tamen propius abudit, quod apud Herodotum legitur, ubi Megabyzus Persa, quod Leonem, in venatione, in pedes sese, contra Artaxerxem Regem erigentem, jaculo occidisset, decollari, à Rege indignante, est jussus, quòd contra Persarum statutum, feram cedere occupasset, antequam ipse telum, in eam misisset; referente *Dan. Ottone, cap. 1. jur. publ. p. m. 9.* simile exemplum, de Basilio Rege, refert *Keckerman. disp. extraod. de Monar. Persar. aphor. 5.* ¶ Quà occasione de Q. An ob feram globo transfixam, capitis supplicium cuiquam sit irrogandum? videri potest *Wesenbec. parat. D. de acquir. rer. domin. n. 7. Gail. 2. obs. 68. n. 10.* & alii, allegati apud *Dn. Cluten, diatrib. ad t. Instit. de rer. divis. §. 10.* Certè, si Princeps pœnam capitis edicto promulgaverit, affirmativa non improbabiler defendi potest. vid. *Bachov. 2. disput. Treutlr. 20. §. 3. lit. A.* & quæ nuper scripsimus, ad *arr. 159 Const. Crim. in Racem. §. 9 pag. 473. & seq.*

(3.) Iter.

§. Iter etiam (3.) tam terrestre; quàm maritimum arma gerenti excusationem præstat: *d. l. 1. D. ad L. lul. de vi publ. ubi Bart. & Angelus n. 3.* quod ad clericos nominatim trahit *Butr. in c. Clerici. extr.*

extr. de rit. & honest. clericor. & de mercatore, quod, negotiandi cau-
sa, provinciam pertransiens, gladium suum sellæ alligare, vel su-
per vehiculum ponere possit, Textus est expressus, in d. §. si quis ru-
sticus. §. v. Mercator. 2. F. 27. Quæ verba non ita sunt accipienda, ac si
arma ligata gestare debeat (quemadmodum Dd. vulgò perineptè,
textum illum summant, quos sequitur Socin. reg. 47. fallent. 3. Cum
n. jus hoc idèd mercatori concessum sit, ut à prædone se defendere
possit; uti paulò post dicitur: quomodo, adversum repentinos in-
sultus arma ligata expedire poterit?) Sed quòd, si equo vehatur,
gladium ephippio annectere, aut, si vehiculo utatur, in illud eun-
dem reponere possit. Menoch. de A. I. Q. d. cas. 394. nu. 65. & seqq.
Cui injuriam facit Decian. d. c. 3. n. 34. quando, contra ipsius asser-
tionem, negat, ullos Dd. ex d. §. 5. ita ratiocinari, quòd quis in iti-
nere, arma ligata portare debeat: Inspiciatur saltem Socinus, d. l. *Ex Farin.*
Alias elegantem rationè Decianus pro modò allata d. §. explicatio *loco mox*
ne, ibid. in vers. Alias enim, adnectit: quòd cum una determinatio, *alleg.*
per se determinata, non possit difformiter determinare, v. Thef. lu-
rispr. lib. 4. cap. 20. axiom. 3. in isto autem §. unà determinatione, duo
casus definiuntur, sc. ut aut alliget sellæ, aut reponat in currum;
Idèd altera non possit difformiter intelligi, h. e. cum loquatur de
alligatione in sella, non ea queat exaudiri alligatio, quæ impedi-
ret liberam evagationem: Et tamen, paulò post, in fine d. n. 34.
ipse in has ineptias, à quibus Dd. omnes contra attestacionem Farin.
quest. 108. n. 83. & seqq. purgare volebat, prolabi videtur, dum n. 56.
scribit: Declarationem istam, quòd quis in itinere, arma ligata porta-
re debeat, locum habere posse, si quis ex itinere reversus, per urbem
ambulare velit, armaque ligata habere: Alias enim, inquit, si in
civitate semper manens, arma ligata ferret, faceret id animo, edi-
ctum eludendi. Neque enim is, in itinere esse, negari potest, qui
nondum ad possessiones suas pervenit. arg. l. clam possidere. 6. in fin.
D. de acquir. vel amittend. possess. Si autem pervenerit in locum ubi
prohibitio viget: deponere arma planè debet, non autem ligan-
do leges eludere.

6. Quare autem his & similibus, permessa sit armorum ge-
statio, ratio perspicua assignatur. in d. c. ut sc. à prædonibus se defen-
dant: itemque in d. Novell. Theodos. ut resistendi prædonibus, cura

T

subea-

subeat. Etenim licet hoc vel maxime ad officium Magistratus pertineat, curare, ut itinera tuta sint & secuta, vim contra pradas, injuria illinc prohibere, grassatores, per subditos & officiales, exquirere, mutuaque vicinis auxilia, hanc ad rem conferre: *l. congruit. 13. pr. D. de offic. presid. l. Lege Julia. 4. §. mandatu. 2. D. ad L. lul. pecular. Recess. Imper. de an. 1548. §. Jerner. Land ried eod. ann. circ. fin. pr. Recess. Imper. anni 1555. Nach dem aber. Anni 1559. §. vnd haben vns. Anni 1566. §. Nach dem aber. nisi ad damna deprædatis refarcienda, teneri velit: Zaf. consil. 14. Marq. Freher. not. ad P. de Andlo lib. 2. cap. 18. pr. præsertim, si pedagium vel vectigal, ea de causa, sit solum; Recess. Imper. de Anno 1559. §. 2. amit dann die Obrigkeit. Coler. de process. execut. part. 1. cap. 2. n. 296. Schneidev. cap. un. n. 115. quæ sunt Regalia. 2. F. 55. Borcholt. ibid. n. 28. Dan. Otto. c. 11. jur. publ. pag. m. 250. Quia tamen tanta est hominum malitia, tantus habendi, & per fas nefasque, pecunias corradendi amor, & cupiditas, ut nulli carceres nullæ cruces, nullæ rotæ, averrucando huic malo, sufficiant, Wesen. parat. de furr. pr. invalescentibus indies, in hoc furioso mundi exitu, delictis, idem ad l. Corn. de Sicar. n. 1. idcirco omnino viatoribus, ad sui, suorumque bonorum defensionem, arma concedenda fuere, ne post vulneratam causam, remedium quærere cogerentur malo, quod possint antevertere, strenuè contra aggressores se gerendo: id quod impunè possunt, etiam usque ad mortem aggressorum. *l. itaque si. 4. pr. D. ad L. Aquil. §. injuriam 2. Instit. eod. t. r. C. quand. lic. unrc. fin. jud. l. si sit allegas. 4. cum l. seq. C. ad l. Cornel. de Sicar. Paul. 5. sent. tit. ad L. Corn. de Sicar. Optandum autem esset, ut infelici hoc rerum statu, ex veterum instituto Stationes & Irenarchæ constituerentur, qui passim in provinciis securitatem & provincialibus & viatoribus præstarent. simulque malignorum hominum rapacitatem ad rastra vel transtra, carceres atque remiges remitterent. iuxta *l. un. C. de Irenarch. 10. 75. Aded nulla causa tam infelix est, quæ non sublevari ex juris Justiniani prudentia possit: Dummodò diligentius evolveretur & æstimaretur. conf. l. ult. §. 7. de Muner. & honor. Frustra enim pacem sanciri jus nostrum docet, nisi tales pacis custodes constituentur *l. 49. C. Th. de Decurionibus conf. Augustin. epist. 159. ibi. Jctorum notoria pertinebat. & epist. 160. Pancitroll. de magistr. Municip. cap. 18. De quibus****

quibus verè usurpaveris illud Dd. effatum: In armis (publicis) & eorum ministris, publicæ utilitatis defensionem potissimum consistere. *post Signor. Magerus de Advocat. arm. c. 12. n. 122.*

7. Illud tamen hic prætereundum non est, apud Italos & Hispanos, in usu esse, ut neminem arma urbibus inferre patiantur, etsi è vestigio rectà transire velit; sed ablata in una porta, in altera restituant: Alibi funiculo gladium ad vaginam alligent: *Lipsi. Elector. 23. p. 428.* quod haut dubiè, ex illa Dd. traditione, fluxisse videtur: De qua *supr. § 5.* Quod & in aliquibus Germaniæ urbibus munitis, servatur, ad imitationem fortè veterum Massiliensium, de quibus *Valer. Max. lib. 2. cap. 6.* ait: Intrare opidum illorum, nulli cum telo licet, præstoque est, qui id, custodiæ gratiâ acceptum, abituro reddat, ut hospitia sua, quemadmodum venientibus humana sunt: Ita ipsis quoque hospitia præstantibus, maneant tuta. Et sigillatim, de forensibus, seu mercatoribus, notant Dd. statuta, armorum usum prohibentia, comprehendere quoque forenses, licet ignorantes tale statutum: cum percontari debeat, de eo jure, civitatem aliquam intrans. *Decian. 8. tract. crimin. 3. num. 19. & 26.*

8. De *Judeis*, iter facientibus, aut mercaturam exercentibus, specialiter in Germania dispositum, in Constitutione quadam *Ferdinandi I. Imp.* concernente die *Landvogtey Hagenaw* de Anno 1561 *art. ult. ibi*: Es sollen auch die Juden hinführo in vnser *Landvogtey Hagenaw* / kein Wehr / oder sonderlich kein lange Wassen / auch Büchsen / Wurffbehel / vnd andere verbotene Wassen / führen oder tragen; Sondern / so sie also in den Stätten / zu handeln haben / dieselben Wassen vnd Wehren / vnder jedem Thor / oder in ihren Herbergen lassen. Aber Brodmesser kleine Dösch vnd Weydner / die mögen sie wohl tragen / desgleichen auff dem Land / ausserhalb der Statt / mögen sie die anderen / ihre Wehr vnd Wassen auch führen vnd tragen: Welcher Jud sich aber der Wassen nicht massen würde / der soll jedes mahl / so offi er das vbertritt / mit drey gulden gestrafft werden. *fac. l. 35. & ult. C. de Iudeis. ubi d. tract. de jure Sacro. Ordin. Polit. de Anno 1530. tit. von der Juden Kleydung. Martin. Mager. de Advocat. arm. cap. 8. num. 277.*

9. Limitat præterea, prohibitionem hujus armorum usus

T 2

Decian.

Lim. I.

II.

III.

Decian. d. cap. 3. n. 14 & Socin. reg. 47. fallent. 2. ut locum non habeat in eo, qui ad possessiones suas, extra urbem ire vellet; quam in rem Socinus, per incuriam, producit textum l. fin. C. de prox. sac. scrin. lib. 12. cum allegare voluerit l. jubemus. ult. C. de prapof. sac. cubic. ubi dicitur: prapofitos sacri cubiculi, deposita administratione, in ordinem Senatorum, adscribi, iisque extra urbem proficiscentibus, cingulo militari uti licere. Ex qua nonnulli contrarium, de jure civili, colligunt: prohibitionem holo-phorias, tempore Augusti Imp. (qui centum amplius annos post Imperatores nostros, vixit) in tam viridi fuisse observantia, ut viri illustres multis precibus hoc tantum ab Imp. contenderent, quo ipsis, ad possessiones suas euntibus, cingulo uti liceret. Verum, sæpe dictum est, eam legem, non de gestatione armorum; sed Cinguli, in specie dicti, agere. Enimvero, licet vox Cinguli, aliquando latius usurpetur; Panciroll. l. 1. var. cap. 10. Hoping. c. 2. de insign. n. 499. & seqq. Hoc tamen loco Cingulum Magistratuū notat in administratione positorum: quod idem ceteris honorariis vel emeritis, promiscue, non erat indulgendum. Panciroll. d. lib. 1. cap. XI. per tradita supr. c. 4. §. 17. qualis etiam est prohibitio Henrici IV. ib. allegata. Equidem ratio posterior d. l. fin. quod hæc licentia, ad nullius læsionem, respiciat, patrocinari videtur promiscue consuetudini, quæ hodie plerique, in villas suas excurrentes, armis sese accingunt. conf. Farinat. quest. 108. n. 120.

IV. & V.
sed rejicula

10. Tandem & alias duas causas, quæ armorum gestacionem excusent, ex d. l. 2. D. ad L. lul. de vi publ. comminiscuntur Dd. nempe, ut & commercii gratia arma impune liceat transferre, & oblata, in hereditate, detinere. Decian. d. cap. 3. n. 35. & 36. Verum, utraque impertinens est: Nam, quod ad priorem; translatio illa armorum, mercaturæ causâ, non continet talem armorum usum, de quo nunc disquirimus; in posteriori autem, jus possidendi & gestandi arma evidenter confunditur. v. cap. 3. de possessione armorum §. 15. pag. 38. Ut sanè Dd. hæc alibi etiam miscent. Ludovic. Cæzer prax crimin. ad verb. itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt. pag. 31. n. 2. & seqq. De causa defensionis, quam l. 11. §. ult. L. Iulia de vi publ. suggerit, jam supra dicere occupavimus, cap. 1. §. 5. & infra, peculiari capite, uberius dissetetur.

CAP.

CAP. V.

De Obiecto & modo, Concessionis, iuris hoplophoria.

1. **E**Xposuimus hactenus, Quinam arma concedere possint, quod ad efficientem pertinet; qui item arma portare possint, vel non; *subjecti loco*; De obiecto, in protheoria & *tr. de Aphoplistico* cap. 5. pag. 81. actum est. Adhib. Dd. ad l. armorum. 41. de V. S. Carolus à Mansfeld. *tr. 2. de iure militiae* part. 1. c. 11. §. 20. de Armis, vers. Arma alia ad nocendum; alia ad tegendum. Posset tamen id addi: Latius sumi vocem Armorum, in usu exercito, h. e. ad actum ultimum s. effectum admenationis, (ut Dd. loquuntur, vulnerationis, aut caedis, relato: Aliter autem, in materia *gestationis armorum*. Ibi enim, voce teli, omne genus armorum venit, prout etiam in Edicto, 9. Febr. in hac Republ. promulgato, videre licet: ibi: Welcher auch (1.) Ein Messer: (2.) Dolchen: (3.) Schwerdt: (4.) Degen: (5.) oder ein ander Waffn / gegen dem andern freventlich suchet oder wirtffet. & §. seq. Welcher aber den andern / auß besoffen Vorfaß blurrünstig machet es seye mit Messern / Dolchen / Saitern / Schwertern / Sier- / oder mit andern Gewehren. Conf. D. Maxium lib. 1. statut. Lu- / denf. tit. 2. artic. 1. n. 47. At, in questione de hoplophoria, discernendus est iterum usus necessitatis, seu defensionis; ab usu dignitatis & ornatus. Utcunq; enim, priore etiam respectu latius vox armorum accipitur, ut in *panoplia Goliathis*, 1. Samuel 17. vers. 20. & seqq. quem locum prolixè tractat & exponit C. Sanctius & c. post alios. Postremo tamen sensu, ad gladium & pugionem, ferè restringitur. v. *supr. cap. 1. 0. 3. Charondam lib. 8. Codicis Henriciani, tit. 7. l. 2. & l. 9. & 10. p. 232.* Itaque ii, quibus arma hodiè gestare licet, vel ad defensionem ea gestant, ut milites, viatores, venatores: & his, cum in expeditione, itinere venatione versantur, omni armorum genere, hant dubiè uti regulariter, permissum est; vel dignitatis ergò, uti *suprà dictum*: Et his non convenire, (ad hunc saltem finè), videntur bombardæ, Sclopetæ, pugiones, quos Stilletos vocant; nec reliqua etià arma defensiva, quæ non ex dignitate, geruntur Quo fine Keckerman. 1. Polit. 22. Principi præscribit, ut prohibeat, ne subdola arma gerantur, veluti sicæ, & ejusmodi alia, neve bombardæ & sclopetæ, temerè explodantur.

T 3

2. Nunc

*Qum, per
expressam
concessionem
tantum
hoc ius con-
ferebatur.*

2. Nunc methodus efflagitat, ut occasione *Formæ*, attingamus, quemadmodum armorum usus concedi & postea, quomodo usurpari jus concessum, rectè debeat. Rationem & formam concedendi jus armorum, quod attinet: Doctores communiter, concessionem *expressam* requirunt; nec licere cuiquam, arma portare, statuunt, contra prohibitionem; utcunque Princeps sciat, si non exsertè hoc permittat: Quod jam supra *cap. 2. pr. & f. c. 4.* annotatum, & Decian. *d. lib. 8. cap. 3. n. 28.* ex verbis *d. l. un. Nobis inscius atque inconsultus*, seorsim colligit: Cum Imp. non satis habuerint dicere *inscius*, ne à contrario sensu, possit inferri, Ergò scientibus illis, licet: sed addidisse: *atque inconsultus*, quod diversum esse, arguat copula, quæ ponatur inter diversa. Ergò (porrò insert.) si requiritur consilium Principis, præsupponitur responsio ad consultationem, vel affirmativa; vel negativa: Si negavit, contra voluntatem Principis, quis gereret? adeoque requiritur licentia expressa, quia hoc casu in prohibitis, scientia non inducit mandatum. Hæc Decianus. Quæ omnia, ad rationem statûs anterioris & juris Civilis, quod Statutis Italiæ, compluribus locis, iure meritoque firmatum est. Bodin. in *d. lib. 4. de Republ. c. ult. p. 487.* exigenda sunt. At, cum in Germania & locis septentrionalibus, eodem iterum Bodino teste, hodiè contraria consuetudine, armorum gestationem, pænè ubique receptam esse, cernamus, & ipse Decianus. *loco sup. citato, cap. 6.* fateatur; hæc autem, solâ Magistratûs patientiâ, inducatur: Wesem. parat. *D. de ll. n. 9.* non videtur præcisè requiri assensus expressus; per tradita Giurbæ, *conf. 63. n. 23.* nisi recentiore edicto, alicubi denuò cautum sit, ut nemo subditorum, cuiuscunque ordinis & dignitatis sit, arma gerat. Ubi tamen iterum Decianus, immemor quasi prioris sententiæ, per *l. ult. C. de Fabricens. lib. 11.* probat, quod licentia etiam quandoque detur dissimulando, seu iubendo officiales, ut conniventibus oculis pertranseant, si videant, talem arma ferentem; & hoc idèd, ne, si expressè concederent, ab aliis etiam, eâ de re, importunis flagitationibus, sollicitarentur.

3. Ratum proinde & firmum manet, quod supra dictum est, armorum gestationem concedi, vel expresse, vel (hodiè præsertim,) tacite. *Expressa concessio*, fit ab eo, qui potestatem ejus juris conferendi habet, *Sic. d. d. cap. 2. collata disputatione Mageri de advocat. armata, cap. 6. n. 591. & seqq. itemque n. 626. ubi concludit: Armorum impositionem & similia jura Advocatu &*
pro-

*Hodiè, etiâ
per tacit-*

DE OBIECTO ET MODO CONCESSIONIS. 151

procedantibus den Schlichterem in clientis non competere: multo minus his, qui merum Imperium tantum vel jus gladii in quodam loco obtineant. Modi huius & pressæ concessionis, varii sunt: Quibus non quidem exacte, sed quodammodo, connumerantur sequentes: Primò mos *Cingendorum militum*: quia is non, ad nudam armorum gestationem, pertinet; sed ad delectum militarem, & ad titulum, militæ adfensibedorum rationem. Ac nec fortè omnimodo exacte huc refertur Cingulum civicorum *Magistratus*; quia dignitatis collationem hæc res continebat potius, quam jus gladii gestandi. Hinc *Cingulum*, pro admittatione solummodo, itemque dignitate, & titulo dignitatis &c. in Codice, usurpatur.

Militibus

Magistratibus

4. Trahitur huc etiam ea *Cingendi* ratio, quæ *Equites* olim, post commissum prælium, ex iis, qui se benè gesserant, à Principe, vel ejus legato, fiebant: *Vincunt. Lucanus de blaspisrat. & præf. Franc. lib. 1.* qui hodiè, plerumque post coronationes Regum, creantur, percussis gladio evaginato, leviter eorum humeris, qui Ordinem hunc mereri vixi sunt. *Din. Otto. de jur. publ. cap. 10. p. 11. 12.* Ita de Rege Poloniæ Cromerus, *lib. 1. Polonia.* Deinde, (post coronationis solennia,) inquit, versus quatuor mundi plagas, gladium Rex vibrat, rursusque resiliens, ejus contactu, sive leni ictu inter scapulas cujusque Nobiles, Equitesque auras, creat, quod perinde est, ac si balteo militari donet. Quod idem in Hungariæ regno, aliisq; servatur. Sic, de Angliæ Rege, Thom. Smith. *lib. 1. de Repub. Anglor. c. 17.* Equites vexilliferi in acie hant, abscessa vexilli cuspidem, in formam signi militaris; sed iste ordo, per Angliam, ferè exolevit. Equites Balnearii, in ipsis Regum sacrandorum celebritatibus, non sine prolixis & curiosis ceremoniis, insigniuntur, veluti quoddam Candidatus dignitatis, genu nixus, ense evaginato, in tergum aut humeros, feritur, loquente in hæc verba Principe: *Sen. 7. Ch. 1. l. 1. au nom de Dieu, &c.* Atque iste cingendi mos, uti jam obtinetur, Imper cingendi Equites, non creandi, phrasis, longè fuit antiquissima. *Her. 10. Add. Pasquier. lib. 1. des recherches. chap. 15. pag. 165.* Hieron. Megiserus: *in propugnaculo Europa cap. 14. pag. 159. & seqq. ibi: Als dann gibt der G. dem N. eine vergöldte Wehr in die Hand. & pag. 161. ibi: Als dann nimbt der G. einen Gürtel. vnd vmbgürtet ec.* Franciscum de la Portella in *Ritterbüchlein cap. 6. p. 25.* Frivolum autem videtur, quod Lucas de Penna *ad l. h. m. alius. 5. C. qui milit. 1. off. & l. non n. 1. ex 2. Macchab. cap. ult. vers. 15.* probare nititur, gladium, quo quis cingatur, aureum, seu deauratum esse debere (quemadmodum quidem de oreis id etiam tradi solet, & *Faucher de l'origine des Chevaliers chap. 1. pag. 14. & Megiserus d. lo. pag. 15. ibi: der G. vergt dem N. die vergöldte Sporen ec.*) Cum & Politici doceant: Militem horridum magis esse debere, sive bene armatum; neq; tam celatum auro argenteoq; quam ferro & animis frerum laudari, è Livio *c. 40. 5. Lipsius 5. Polit. 15. n. 61. Curt. 3. 3 f.*

Equitibus

5. Propius omnino accedit consuetudo, quæ Principes & Nobiles ministris suis, perfectam ætatem adeptis, impacto colapho, (quo primæ ætatis nugis & ineptiæ colophone se imponere, significant, & simul eos ex potestate dimissos, declarant *Bald. 1. 1. 5. miles un. de testam. milit.*) adjectis illis verbis: *Dns leyd von mir. vnd von keinem andern*; denique donato gladio, jus illum gestandi, concedunt. *Sie mach'en sie Wehrhafftig.* Rosin. *1. antiquitat. Rom. 12. Schoenborn. 6. polit. 13. Besold. in thesaur. pract. hinc voce: Wehrhafftig m. n. 73.* Vbi hoc nonnihil antiquam manumissio-

Moribus, Magnates ministros suos, ferè per cingulū eo jure donant.

nem

nein sapere, scribit: quā dominus, caput aliudve servi membrum tenebat, ac prafatus, *Hominem esse liberum* Solo, cum manu versum, in fractā palma, seu in pacto colapho, potestate suā emittebat. Wescenb. *parat. D. de munumiss. n. 2. Dd. ad S. prater. 6. Inst. quib. mod. patr. potest. sol. 11.* Simile quid, de Germanis, memorat Tacit. *de morib. German. c. 13.* Atma, inquit, sumere, non ante cuiquam moris, quā civitas suffecturum probaverit: Tum in ipso Concilio Principum, aliquis, vel pater, vel propinquus, scuto, frameaque, juvenem ornant: Hac apud illos togæ, hic primus juvenæ honos: ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ. vid. Lips. *in not. ibid. n. 44. §. 1. cap. sequent. Tacit. 1.* Filios quoque per arma, sive armorum traditione, asciscere sibi solitos fuisse gentes bellicosas, ex Calliodoro & Procopio, probat P. Pythæus *ad Versariorum subsecutor. cap. 1.* Conf. Dn Berneggerum *in quest. miscellan. ad c. 13. Tacit. Germ. q. 66. ibi.* Neque vero dubium est, ex hac ipsā veterum Germanorū consuetudine, manasse ritum, etiamnum passim usitatum, quando Nobilibus Germanis jus Gladii conceditur, in quo quasi emancipationis ritu, alapa etiam intervenire solet. Vnde ab eo non videtur abluere veterum Romanorum illa manumittendi ratio, per rapisinata ac alapas, cujus fit mentio in *Lul. C. de emancip. lib. §. Novell. 81. Isidor. lib. 2. cap. 4. Junge Draccon. de patric. c. 5. n. 57.*

*Item, per
Editum,
aut privi-
legium.*

6. Maximè autem illa expressa concessio dici potest, cum publico Edicto, aut voce præconis, arma civibus imperantur, *Solut. de Helverius p. 141. nar. v. 1. Bodin. conf. A. Marthas ad lib. 48. D. 11. 4. c. 4. de vi publ. §. priv. n. 1. pag. 510. f. Machiav. Princ. c. 20. Vers. nunquam ibi.* Notum princeps inermes nactus subditos. aut alicui, ex singulari gratia superioris, contra prohibitionem communem, hoc jus conceditur, cujus rei exemplum haberi, putant nonnulli, *vis d. l. fin. C. de præf. sacr. cult. c.*

*Tacitè au-
tem, per u-
sum dis-
criminis.*

7. Hodie quoque tacita armorum concessio fit, per usum eorum, qui non, ex præmissis causis, discretè prohibentur: *arg. Nov. 89. c. 15. ibi. Quoniam §. non utendo. l. si interpretat. 37. §. seqq. D. de ll. Coll. Arg. ad l. Iul. de vi publ. §. 3. n. 4.* ac patientiam superioris: *Treutl. 1. disp. 1. §. 9. lit. D.* Et hujusmodi, consuetudo, expresso statuto æquipollet. *Cravett. conf. 137. n. 2. 3. §. confil. 241. n. 7. Curt. trall. feud. q. 3. n. 5. per l. de quibus. 3. ubi gl. §. Dd. ff. de legib.* An autem concessio castro, etiā arma bellica, quæ in castro sunt, ad Vallam pertineant? *Ord. Bacc. cl. 2. p. 120. th. 11.* Nobis enim, jam valde festinare, ob instantem abitum, coactis. ad ista digredi non licet.

*Quæ ad in-
prohibito-
ne, fermè.
obstinent.*

8. Consimili ratione, & prohibitio, vel expressa est, vel tacita: uti dict. de aphoplismo cap. 6. Tacita prohibitio, ibi intervenisse intelligitur, ubi consuetudo contraria inolevit, ut pro miraculo sit, armorū gestatio, veluti est apud *Liv. lib. 21. c. 20.* Expressa prohibitio, fit, per publica Decreta & statuta, *Deian. 8. tr. crim. c. 3. n. 19.* (ubi tamen voce *Consuetudinis*, abuti videtur, dum consuetudine armū prohiberi, nuncupat, quādo prohibitio fit, per Edicta & proclamationes.) Et prohibetur gestatio, vel in totum, vel certo respectu, ut in articulis Senatus Majoris Reipubl. Argen. *art. 334. sub. rubr. Wer in der Stadt mit Schwerdt sich rettet.* Sanctio ipsa sic habet: *Es soll kein vnser Bürger bey Tag/ inwendig der Ringmauer/ dieser Stadt/ mit einer Schwerdt reiten/ Wolte er aber reiten/ vor der Ringmauer/ da die Bräwe ben einander wären/ vnd Knechtellen: das soll er thun/ ohne Schwerdt/ ohne gefährd. Man mag auch wol Schwerdt führen in dieser Stadt/ so man reitet bey tag zu Pfingsten/ zu der Vintafell/ vnd so ein Hoff hierinnen ist/ so man reicht oder Turniret: Vnd ein Meister/ dieuch Er Meister ist/ vnd Ammeister die mit Ihme reiten/ ohne gefährd. Wer das vricht/ der verliert 4. Wochen von der Stadt/ eine Weyle.*

DE LEGITIMO ARMO- rum usu.

C A P. I.

De circumspectione in armorum gestatione adhibenda.

T H E S I S I.

VTcunque armorum usus, lege, consuetudine, privile-
gio; aut provincialibus promiscuè, aut certis quibus-
dam civibus singulariter, indultus probetur aut suppo-
natur: Nunquam tamen concessio ejusmodi, ad libi-
dinem humani ingenii laxanda, sed intra juris & æqui cancellos
semper est cohibenda. Cancelli isti respiciunt, tum usum gesta-
tionis simplicem: tum ultra, ad defensionem & tutelam legitimè
tendentem. De utroque moderamine, breviter nonnulla sumus
subjecturi. Ad rationem ergò & formam armorum gestandorum,
illud spectare videtur, ut debito loco & modo, fiat. Primum enim
Loci quidam, ab armorum strepitu, sunt immunes, iique tum sa-
cri, tum profani.

*Non inte-
grum est.
arma ge-
stare.*

2. *Sacri* sunt, *templa & monasteria*, intra quorum septa, sine
Præpositorum licentiâ, arma tenere, aut gestare, nemini licet. Cle-
ment. 1. §. *Quia verò.* vers. *præfata.* & ibi *Cardin. de stat. Monach.* Quin-
imò, non solum à summi DEI templis & altaribus. arma pro-
hibentur; sed & ab areis, porticibus, cellulis, domibus, hortulis,
balneis: *L. pateant.* 3. §. *arma quoque.* 1. *Cod. de his, qui ad Eccles. confug.*
(Quæ scil. ministrantes Ecclesiæ, intra ipsa sacrarum ædium mœ-
nia habebant. Dn Gothof ad d. l. 3. C. verbo: *sive in cellulu.*) usq; adeò,
ut armatis, ad Ecclesias salutis causâ, confugere non liceat sed si
arma secum, in Ecclesiam intulerint, jubeantur ea deponere, cum reli-

*In locis sa-
cris.*

religione loci, satis defendantur, ut armorum præsidio, opus non habeant, ac nisi arma deponant, ex Ecclesia abstrahantur, secundum præscriptum *d. l. 3. §. ult. Itætiā Leunclavius in paratit. antiq. lib. 1. tit. 12 §. 3. p. 86 vers. confugas*. Quemadmodum & servus, qui, cum armis, ad Ecclesiam confugerit, inde extrahi debet, & si resistat, impunè potest interfici. *l. si servus 4. C. eod.* Laudat eam religionem in hominibus Barbaris Ludovic. Florius apud Maseum, *lib. 3. epistolar. ex India*, testatus, Bartholomæum, Japoniæ Regem, quoties ad Cosmum Turrianum, Jesuitam, salutatum accessisset, id ei honoris habuisse, ut in ædium ingressu, pugionem, cæteraque arma, deponeret *pag. 62.*

3. Hodie tamen, ex recepta Germaniæ consuetudine non solum gladiis accinctis, sacris interesse licet; (nisi quod ad sacram synaxin, & susceptionem infantium è sacro lavacro, accessuri, qui religiosiores, vel saltem civiliores, sunt, arma deponunt) sed & in plerisque Civitatibus Imperialibus, Civibus omnibus, sub multâ, inungitur, ut concionibus, gladiis accincti, interfint, ad omnes subitos casus parati, *quod & supra monitum. v. Rittershus. de jur. asyl. cap. 7. n. 5. p. 106.* Maximè, si in provincia, motus aliqui existant, aut metuantur: Vel exercitus aliquis oberret; uti factum Argentinæ. mens. Octobr. 1643. ubi sub pœna 39. solidorum, civibus injectum fuit, ut concionibus armati, interessent. Quod & aliàs sæpè fuit observatum. Idem, de vetustissimis Germanis, Plin. in *Panegy.* testatur, ibi: Hæc Majores vestri templa non ingrediebantur, nisi armati. Quamobrem haut immeritò querere licet: Cur in *Aureæ Bullæ cap. 2. §. 1.* à serenissimis Electoribus & secularibus requiratur, ut Francofurti ad Rom. Regis electionem processuri, in templo D. Bartholomæi, omnes, cum tota familia, tempore præstandi juramenti, inermes, coram altari consistere cogantur? ibi: die Nisse sollen mit ihrem gangen Gesinde / vngewapnet se. Commentatores equidem, eum locum, sine disquisitione ulteriori, prætermittunt. Nec Dn. Limnæus *lib. 2. cap. 3. n. 41.* ubi Cereimonias Electionis describit, quicquam hinc mover. An ergò religioni id datur; an securitati? An utriq; ; An libertati ferendorum suffragiorum. Sanè exemplum prælii in Ecclesia Goslariensi inter Episcopi Hildesensis & Abbatis Fuldenis ministros armata manu, cum

nu, cum multorum eade Anno 1063. commissi. v. *Lamb. & alios ap. Cluver. in Henric. IV. p. 504. Gothfrid. part. 6. Hist. Chronolog. pag. 549.* Posterioribus Imp. cautelam hanc non immeritò potuit persuadere. Utq; in Comitibus Altiis, sereniss. Saxonie Elect. vel ejus Legatus, gladium Imperatori praeferat, eumque vice Marescallus durante officio Missae sustinet. v. *Arumaeum cap. 7. de Comitibus. n. 10.*

4. Alicubi tamen Pontificii etiamnum, in Monasteriis, eum morem servant, ut, in aditu domum religiosarum, arma deponere jubeant illos qui, earum contemplandarum causâ, intrare desiderant. Quid Imp. ipsis, hac in re, olim custoditum sit, apparet ex act. Concil. Ephesin. cujus summam, huc pertinentem, refert Baron. in Ann. 431. §. 6. ubi Theodosius Imperator ita loquitur: Nos, qui legitimi Imperii armis nunquam non circumdamur, quosque, sine armatis stipatoribus esse, non convenit; DEI templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema, regiae Majestatis insigne, humiliter deponimus, & sacra altaria, munerum tantum offerendorum causâ, accedimus: Quibus quoque oblatis, ad extimum, communeque atrium, mox Nos recipimus, nec quicquid ex propinqua divinitate, nobis arrogamus. &c. Eaque de causâ gravius puniuntur, qui in Ecclesiis turbas movent, vel aliâs delinquant. l. 2. & 5. C. de his qui ad Eccles. confug. l. si quis in hos. 10. ibi: vel ipsi cultui locoque aliqua irrogatur injuria. Cod. de Episcop. & Cler. D. Carpzov. lib. 3. Jurisprud. Consist. definit. 95. & seqq. Hec ille.

5. Sed & profani quidam loci, arma non admittunt, veluti (1.) *Palatium Principis: arg. tit. C. de palat. & domib. domin. Angelus in l. armatos. 9. D. de vi publ. Socin. reg. 48. in fin. per §. ad palatium 6. lib. 2. F. 27. Laudenf. tract. de Princip. privil. 632.* Quâ ratione Principes jam olim securitati suae consultum voluerunt. Sic Claudius Imp. omnes, qui ad ipsum veniebant, viros & foeminas, explorari jubebat, ne quem gladium, aut sicam haberent: In conviviis etiam ubique milites quosdam adstantes habebat, atque id ab eo deinceps, ad hoc avi, servari, ait Dio in Claudio. Quod & Neroni placuit: Hinc Vologeses, Parthorum Rex, propriis nunciis à Corbulone, Romanorum Duce, petiisse, apud Tacitum, legitur, nequa Tiridates, ipsius Frater, quem Armenii Regem coronaverat, Palatium Principis.

ferrum ponere cogeretur: 15. *Annal.* 32. & ubi Tiridates, ad Neronem veniens, acinacem ponere, juberetur, aliàs ad salutationes Imperatorias non admittendus, *Dio lib* 63. renuit; sed clavis eum vaginæ adfixit. *Xiph. lin. in Nerone.* Porro, in cœtu salutantium Principem ferro accinctum depræhendi, capitale fuit, (ut apparet exemplo Gn. Novii apud Tacit. 11. *Annal.* 22. Et 4. *Annal.* 21. de Calpurnio Pisone, accusatores Majestatis, inter alia criminabantur: Eum gladio accinctum, introire curiam.) Quodd sub cultus & ob servantiæ prætextu insidiæ clandestinæ erant metuendæ, uti vel ex illo *Sallustii, Catilinæ. cap.* 28 patet: Constituire eâ nocte, pauld post, armatis hominibus, sicuti salutatum, introire ad Ciceronem, & de improvviso, domi suæ, imparatum confodere. Hanc tamen ipsam salutandi consuetudinem, manente etiamnum civili bello, Vespasianus omisit, teste Suetonio, *in ejus vit. c.* 12. *in fin.* neque dum hodiè Aula Imperatoria, sollicitè servat v. *Autor status Regim. Imp. c.* 8. 64. *vers. supremi cubic.* quamquam in aliis Aulis, ubi nec cælo proxima capita, à mucronibus Monstrorum, satis sunt tuta, etiamnum observetur. v. *Vincent. Lupanum de Magistrat. Francor. lib.* 1. *sub tit. de Rege Ribaldorum & Præposito hospitii.* Vor dem Groß Fürsten in Moscau darff niemand / auch die Legaten nicht / im Degen erscheinen. Olear. in der neuen Moscauvische Per fischen Reißbeschreibung pag. 27. Similia de tyranno Turcico memorantur v. Adam Wenerum in andern theil Constantinop. Reise. pag. 56 ubi rationem & occasionem hujus moris ex aliis enarrat. Idq; in Legatis hostium jure & consulto fieri eleganter docet Freder de Marselaer *lib.* 2. *Legati sui, dissert.* 12. pag. 253. Ibi: Arma, quamvis ut ornamenta, more sæculi, legatus gerat non timenda: Deponere tamen, dum excipitur, quandoque ab hoste jubetur. atque aded quandoque vestimenta excutere, ne quid fortasse teli abscondatur. Reperire enim fuit, & fortè in posterum fuerit eâ audacia & improbitate homines, qui magnam potius quàm bonam expetentes famam, memorabili aliquo, licet nefario facinore & manum & munus violare audeant vitæ suæ prodigi, sic velut domini alienæ, prompti & cupidi interire, modò interimant *Haslenus Marsel.* Nec Venetus Senatus, nisi positis armis aditur, v. *Hubert. Thomam lib.* 7. *Annal. Fridericæ l.* *Palat.* pag. 143. Ubi singularis benevolentie elogio prædicat

DE GESTAT. MODERANDA IN PALATIIS PRINCIPUM. 157
 prædicat beneficium Principi suo exhibitum, quod in Senatum
 gladio cinctus introductus fuerit, quod nemini alias permittatur
 Ministris autem sine gladiis ingrediendi potestas facta fuerit, *conf.*
inferius. 8. 7. De aliis Italiae Principibus talia nondum observavi-
 mus, utcumque in ceremoniis ejusmodi & titulis valde sint delica-
 ti v. In Consultat. Europ. Orat. contra Ital. p. 97. Similis narratio
 invenitur in relatione Danielis Eremitæ pag 315. (Hominis
 procacis & dicacis qualis esse solent, qui per gradus syncretismi in
 apostasiam prolabantur. v. *Casaubon. epist. 458. pag. 551.*) ¶ An au-
 tem, stante jure: Ne arma gestare liceat, in Palatio Principis: hoc &
 absente Principe, est intelligendum? Adfirmat id contra negan-
 tem, Petr. Placam. lib. 1. *epist. delict. cap. 8.* Menoch de A. I. Q. d.
cas. 394. n. 40. Distinguit Decian. d. cap. 3. n. 61. An statutum loqua-
 tur de Palatio, demonstrativè, ut *Palatium potestatis*; aut condi-
 tionaliter: *si aderit Potestas*: Illo casu, ne quidem absente Potesta-
 te, arma inferre licere, hoc autem, absente Potestate, pœnam non
 incurrere, decernit.

6. Nec (2.) Curii seu Prætorio arma inferenda sunt: Nam, *Prætorium*
 ut à reliquis adfectibus: ita & à metu, ea loca immunita esse debent.
 v. l. 3. C. de metat. Et Epidem. & ad eam, suo loco dicta. Quod vel de
 Magistratu ipso; vel de subditis, intelligitur. Quod ad Senatores, ita
 sanè, jam olim, disposuit Theodos. Imp in Codice Theodosiano lib. 14.
 tit. 10. l. 1. ut nullus senatorum, habitum sibi vindicaret militarem;
 sed chlamydem terrore deposito, quietæ colobiorum & penula-
 rum indueret vestimenta &c. Quanquam lex illa, non ad præto-
 ria speciatim pertinet, sed ad totam Urbem Romanam. Horsum
 certè illud Taciti, 6. *Annalium* 1. allegari potest: ubi cum Togo-
 nius Gallus, Tiberium Imperatorem oraret, deligeret Senatores,
 ex quibus viginti, sorte ducti, salutis ipsius defendendæ causâ, ferro
 accingerentur, respondit ille: *Quam deinde speciem fore, sumentium*
in limine Curie gladios. Item illud, quod apud Liv. lib. 8. c. 5. legitur:
 Cum L. Annius Setinus, Latinorū Legatus, à Romanis petere aude-
 ret ut alter Consulum è Latio crearetur, Titium Manlium, Roma-
 norum Cos. adeo excauvisse, ut jurârit: Si tanta dementia Patres
 conscriptos cepisset, ut à Setino leges acciperent, gladio cinctū,
 venturum se; & quemcumque in Curia Latinum vidisset, suâ manu

intererunturum. Et alia. *Principes* tamen, praesidere ferro cincti, soliti, occupato Imperio, nec firmata omnino, aut fida adhuc potentia, quemadmodum de Augusto, lorica sub veste munito, ferroque accincto, jam supra dictum est. Quem sequutum dicit Clapmar. *de arcan. Rerump. lib. 3. cap. 14.* Cosmum Medicem, qui non, nisi armatus, & cum manu militari, in senatum venerit. Plane, in pacatis hodie Rebuspubl. quia metus mutuae oppressionis & violentiae cessat, non ipsi Magistratus, neque; sed & ministri honoratiores, item ii, qui non dignitatis, sed custodiae causa, praesto sunt, arma, in curiis gestant.

7. Quod ad subditos, ex Constitutione Friderici, ne militi quidem, (cujus tamen membra, arma esse censentur, uti supra dictum,) ad Palatium, i. e. forum judiciale, vel curiam, arg. 2. F. 46. An apud judicem, vel curiam Domini &c. arma ferre licet, 2. F. 27. §. ad Palatium. 6. de pac. tenend. & ejus violat. (Dd. utraque, & hac, & superiori significatione, Palatii vocem accipiunt,) immo, ne Nobili quidem: Tiraq. *de Nobilit. cap. 20. n. 73.* Quam ratione receptum, ut, in judicio Equestri Silesiaco, im Schlesiſchen Ritter-Recht vnd Ehrengericht/apud Volckmannum, (quod ceu Regale summum Lydiumque vera Nobilitatis lapidem, Silesia sibi servat,) antequam quis admittatur, Ehe Er vor die Ritterband vortritt / gladium deponere cogatur: Georg. Wentzki, vom Schlesiſchen Ritter-Recht vnd Ehrengericht. pag. 37. Simile quid de Venetis, narrat Decian. d. cap. 3. n. 61. Quod illi non permittant, ut ullus, etiamsi miles sit, aut quacunque praefulgeat dignitate, in Collegio, aut Aula, ubi Senatus congregatur, arma ferat; sed quod arma extra portam, sint deponenda. Quam relationem antea Hubertus, sua narratione firmavit, supra §. 5. Ita de Mediolanensium Constitutione, testatur Menoch. de A. I. Q. d. cas. 394. num. 38. Quod ea cautum sit, ne arma quis ferat coram Judice, eo die, quo ferenda, ab eo, est sententia. Ex qua colligit, aliis temporibus, ea ferri posse, cum ubique fere usus admittat, ut ea ferantur. In Republica Argent. ita hac de re cautum, im Statt-Recht: artic. 4. 9. sub tit. Wer gewaffnet vor den Rath kompt. Wer vor den Meister / vnd vor den Rath / da Sie sitzen vnd Richten / gewaffnet gehet / mit welcher Handgewehr das ist / (ohn mit einem schlechten Messer) vnd das kündlich ist / vnd damit ergriffen

DE HOLOPHORIA MODERANDA IN PRÆTORIIS. 159
ergriffen wird: Der bessers/ vnd ist ein Jahr von der Statt/ ein Wehl.
Ist es aber nicht kündlich/ so soll er seine vnschuld thun ic. De impe-
tuoso accursu, loquitur artic. 53. sub. tit. **Wer mit Wassen/ vor**
Rath lieffe: hunc in modum: Welcher vnser Burger/ mit Spies-
sen/ Hälbarten/ Langen/ Messeren/ Schwerdtern/ Panzern/ Videl-
hauben/ oder anderen Wassen/ vnd bereitschafft/ käme gangen/ oder
gelauffen/ für Meister vnd Rath/ da Sie richtend/ vnd da Sie zu Rath
sitzend/ Er käme auß seinem Haus/ oder Hoffe/ oder wannenhero Er
käme/ vnd das Gerichte irrete, oder Rathsherrn/ da sie zu Rath sitzend/
oder ein Geschälle machet/ oder jemand anlauffet/ in den Gassen/ mit
den vorgeschriebenen Wassen/ oder bereitschafft/ der von Gerichte geht/
oder von den Rathsherrn/ ist Er ein Schöffel/ der das thut/ der soll
sein Schöffel- Ampt verlohren haben/ vnd sein Burgrecht/ vnd soll 10.
Jahr von der Statt sein/ ein Wehl/ vnd bessert 20. Pfund Pfennig.
Ist Er aber nicht ein Schöffel/ der soll sein Burgrecht verlohren haben/
vnd soll von der Statt sein/ 20. Jahr/ ein Wehl/ vnd bessert 40. Pf.
Pfennig. Auß welches Haus/ Hoffe oder gewalt/ der vorgemeldt Zu-
lauff geschehe/ will der Wirth schwören an die Heiligen/ daß er es nicht
ent wüßte/ noch Rotten/ noch frummen wäre/ noch nicht gesehen; vnd
heute Er es gewußt/ oder gesehen/ Er heute es gewehret/ so fern er möchte;
So soll Er ledig sein/ will er aber nicht schwören/ so soll Er die vorge-
nannte Besserung thun/ vnd jehne/ so also gelanffen hand/ auß seinem
Haus/ Hoffe oder gewalt/ der soll jeglicher die Besserung thun ic. Et
nuper aded in Actis publicis sive diurnis legebamus, sub d. 26.
Augusti hujus anni 1651. Lutetia perscriptum fuisse: Cum in gra-
vi quadam causâ discutienda, Parlamentum occuparetur, talem,
tantamque populi fuisset excitatam vociferationem, ut Senatus
conferre vota haut posset; itaque è vestigio publicatum Decre-
tum fuisse: Daß hinführo die Pforten des Pallasts/ solten verwacht
vnd niemand/ mit einem Gewehr oder Degen/ eingelassen werden ic.
Exteriorum certè, alia causa esse videtur, ad quorum dignitatem,
respectus est habendus, An eo honore, ut coram Magistratu loci
gladio accincti compareant, afficiendi sint, vel non v. *Marselaer lib.*
2. legati differt. 12. Quid trahendum est quod Legati Decebalis,
Dacorum Regis, victi à Traiano, cum in Senatū intromitterentur,
deponere arma iussi sunt. apud Dion. Cassium *lib. 68.* Plura, de ritu
ponen-

160 DE LEGITIMO ARMORUM USU CAP. I.
ponendi, apud Magistratum, ferri: vid. ap. Lips. in *Elect. cap. de Libe-
ribus. collata* 8.5. *huiusce cap.*

De adme-
natione.

8. Gravius certè plectendus est, qui in his locis, ferrum
stringit. v. P. Jovius *lib. 25. histor. sui temporis, pag. m. 89.* ubi refert:
Alamannum præcipitis audaciæ juvenem, capite plexum esse, quod
in Leonhardum Ginorium, honestum civem, modestiam ab ipso
requittem, in ipso Curia limine, ferrum distrinxisset; quo in lo-
co, lege latà, nefas etiam arma, adversus quenquam, nudare, aut
tumultuari. Idque factum, cum summi Magistratus Majestatem
læsissè cèseretur, nec ille amens, & exitiali superbiâ tumens, curiæ
areâ excedere vellet, Decuriones ad congruam severitatem perpu-
lissè: Apud quos Balthasar Carduccius, (qui Patavii, Jus Civile
profitendo claruerat,) vulgò Scinatarra dictus, (quæ vox incur-
vi, atque terribilis barbarici gladii genus significat.) ex civilis ju-
ris lenitate, tatarum reum, frustra fuerit conatus: Cum Alamannus,
in superiore Curia tabulato, capitali supplicio denique affectus
sit. conf. Dn. Carpzov. *part. 1. quest. crimin. 40. n. 30.* ubi de pœna
percutientis aliquem in loco publico, an geseheem Drie. Besold.
thes. pr. verb. Burgfruede. vers. interdum. cum Chassanæo refert, multa
Palatia Principum tali securitate esse munita, ut offendentes
aliquem in illis capitaliter puniantur. Pluribus in locis pœna
amputationis manus, tabella amputationem præfigurante, solet
indici. D. Carpzov. *d. loc.* Referri eodem potest, ex Edicto, 9 Febr.
1650. in hac urbe publicato §. *Wesern aber jesh specifickre frevel/
einer oder mehr/auff vnserer Psaltz etc.* Quod Edictum infra suo loco
integrum repræsentabitur.

Expositio
l. 10. vers.
item qui
cum telo.
Ad L. lul. de
vi publ.

9. In aliis etiam (3.) *Conventibus & Comitibus publicis* armo-
rum gestatio est interdicta v. omnino Tiraquell. *de Nobilitat. cap. 20.*
Quin imò L. Julia, *de Vi publ.* tenentur, qui cum telo, in concione,
vel ubi publicum judicium exercetur, fuerit dolo malo. l. *qui dolo
malo* 10. pr. D. ad L. lul. *de vi publ.* Paul. 5. *sentent. 26. §. 3.* Menoch. *d.
cas. 394. n. 35. & seqq.* Cur autem hic requiratur dolo malus, cum
in l. *in eadem* 3. §. *in ead. leg. 1. ff. eod.* simpliciter legis Julia reus fiat,
qui cum telo, in publico fuerit? Non una occurrit ratio; quibus
tamen animus, non omnino acquiescat. Si enim dixeris dolum
malum etiam in l. 3. §. 1. *d. r.* subaudiendam esse: Vlpianum in l. 10.
otiosè

otiosè eam clausulam adiecisse, simul constitues An E. plus est, in publico armatum apparere; Minus in concione: ut hic dolus, non item ibi, præcisè exigatur. An v. publicum ibi, *in d. l. 3. §. 1. concursus populi* notat: Hic pacatam coitionem & concionem? v. *de aphorismo. c. 3. §. 7. pag. 63.* An Historia clariorem lucem, huic obscuritati inferre potest? Romani enim primitus, in Comitibus Centuriatis, cuncti armati, sub suis quisque signis & centuriis, convenerunt; posterioribus autem temporibus, non omnes cives, in Campum Martium, confluxerunt, sed præfuit causâ, ut ait Gell. *lib. 25. c. 27.* paucorum hominum exercitus, fuit imperatus, atque in Janiculum, custodiæ causâ, introductus, erecto vexillo, donec peracta essent Comitia. Rosin. *6. antiquit. 14.* vid. omninò *Valer. Max. lib. 6. cap. 5. ex. 4.* ubi exemplum Charondæ. Si quis ergò horum, per incogitantiam aut ignorantiam, ad Comitia dilapsus esset, forsan hoc capite exculatus erat, quodd. eâ die, Civibus quibusdam liceret esse armatis. Quamquam & hoc fatear, non quasque conciones, Comitia, in specie dicta fuisse; Comitibus enim dies indicebatur, ad ferendam, de aliqua re, per suffragia sententiam. Rosin. *d. l. lib. 6. cap. 1.* vide, quæ de Comitibus, congestit Hilliger. *6. Donell. enuclear. 6. lit. B.* & prolixiùs Arumæus. Conciones autem sæpè, cum populus aliàs, ludorum aut census gratiâ, convenisset, habebantur, quod tùm Livius *lib. 4. cap. 35.* ibi: post ludos, seditiosæ conciones Tribunorum fuerunt &c. Tùm Cicero, innuit *in. 2. Verrin.* ubi scribit: Non Committam, ut tum res judicetur, cum hæc frequentia totius Italix Româ discesserit, quæ convenit uno tempore, undique, Comitiorum, ludorum, censendi que causâ. Ex quibus & alia conjectura nobis nascitur, respicientibus ad exceptionem *d. l. 10. ibi: Exceptus est, qui propter Venationem habet homines, qui cum bestiis pugnent.* D. ad L. *lul. de vi publ.* Quasi is non puniatur, qui post ludos, in concione, cum telo, aut hominibus, quos depugnandi cum bestiis gratiâ habuerit, remanserit. Sed hæc Philologis, vel ipsi etiam *συζητοῦντες*, relinquo: Quæ vellem, ne à plerisque, sine animadversione, essent prætermittæ. v. A. Mathæi ad *lib. 48. D. tit. 4. cap. 1. n. 3.* alia dubia moventem. De quibus in Racemationibus D. d. plenius sumus acturi.

10. Utq; Charondæ (Thytiorum) Lex illa, sine limitatione,
X perscri-

pta fuit: Ne quis, cum ferro, in concionem prodiret: quam cum ipse violasset, ferro districto incubuit & occubuit, teste Valee. Max. d. exempl. 4. Quanquam alii hoc factum sive fatum, Zeleuco Locrensi, Alii Diocli Siracusiorum legumlatori adscribant. v. Tiraquell. de Nobilitate. c. 20. n. 74. Ita, cum in electione Sigismundi, moderni Poloniarum Regis, Zamoiscius & alii, renovato ultionum per interregni commoditatem, sensu, ut ab injuria tuti essent, comitatu velut militari, ad Comitia venissent, aliquot dies, non sine magna animorum contentione, & verborum asperitate, cum Lituavorum Legatis, sunt traducti, dicentibus illis: se non ad bellum: sed ad legitima, novo Regi creando, Comitia, profectos: ac proinde in Senatum Polonum, nisi prius arma deponerentur, venire recusantibus, Thuan. lib. 88. histor. ¶ Verumtamen, ubi metus est, ne dum cives congregati sunt, aliquid subito moveatur: tum quoque Comitia, & Conventus armati, solent indici, quales ferè fuerunt veteribus Gallis, qui armati, in concilium venire, Liv. lib. 21. cap. 20. & antiquis Germanis, qui armati, confidere, & si consilium propositum placeret, frameas cōcutere, sunt soliti: quod honoratissimum assensus genus erat. Tacit. de moribus German. c. 11. Sed hoc posteritati Christianarum merito displicuit. v. Constus. Imperatoris Pipini lib. 2. leg. Longobard. tit. 46. de armis infra (pro intra) patriam non portandis, vel ad placitum. leg. 1. imp. Pipin. Ut nullus ad mallum, (h. e. Conventum generalem, veit alle sumahl zusamen in fommen. Voss. lib. 2. de vitis serm. cap. 12. p. 24. vel majus judicium. Lindenbrog. in Indice ad leges antiquas. Hinc mallare & admallare pro in jus vocare. v. Voss. d. loc. & d. lib. 2. c. 24.) Adhib. d. de apophismo. cap. 3. §. 3. p. 63. Quam legum Romanarum & Longobard. prohibitionem notare jubet Tiraquellus d. c. 20. n. 75. nobiles, qui in Senatum audeant ingredi ensibus cincti, putentque dedecori id sibi futurum, si enses relinquant, ignorantes quid decus, quidve dedecus sit. Quod non aliunde procedere ait, quam quod nobiles nostri (cave hoc de omnibus intellexeris) & legum & omnium bonarum artium sint ignari, atque etiam honestarum historiarum: Ex quibus hæc saltem addiscere poterant. Hactenus Tiraquellus. Quæ opprobria ad eos nequaquam pertinent, qui jure magi-

magistratus, pro more regionis, senatui armati assident: & inter
ornamenta, cinguli jure utuntur. *v. supr. b. 6. in f.*

11. In Conviviis itidem (4.) arma deponi solent, ne aliquan- *Convivium*
do calefactis per vinum cerebris, visa inter temulentos arma, cu-
pidinem sui moveant. Tacit. 1. *Histor. 80.* Quamobrem Telema-
chus, submovenda à procis arma esse, ratus, causam addit:

Μή τως διναθέντες, ἔειν σήσαντες ἐν ὑμῶν

Ἀλλήλοις τρώσιντε.

Ne quando temulenti jurgia deinde seratis

Mutua ledentes.

Et causam causæ αὐτὸς γὰρ ἐφέλατο αἰδέσθαι σίδηρος:

Namque viros ferrum trahit ipsum.

Homer. *Odys. 7.* Lipsi. in not. ad d. l. Tacit. not. 150. Quod non ob-
servârunt Majores nostri, qui tum ad negotia; nec minùs sæpè ad
convivia, procedebant armati. Tacit. *de morib. German. cap. 22.* us-
que convivantibus, famulos additisse, vel assedisse, cum scuto,
lanceâ, & justis armis, vult Athenæus *lib. 4.* vid. Lipsi. not. ad modò
4. c. 22. Taciti. n. 43. fortè, quòd minus tuti à vicino hoste essent, &
ne quaimparati opprimerentur, metuerent. Idem Persis & Parthis
tribuit Ammian. Marcell. *lib. 23. c. 30.* referens, omnes eos promi-
scuè, vel inter epulas, festosque dies, gladiis cinctos: Eundem
Græcorum veterum morem, primos abjecisse Athenienses, Thu-
cydides *lib. 1.* autor est. Meurs. p. 2. *Exerc. crit. c. 9.*

12. Denique, in ipsis quoque *Castris*, aliquando armorum
usus, ex causâ, interdictus legitur: Sic enim Otto Frisingensis
lib. 2. de reb. gestis Frid. 1. cap. 15. Cum crebræ in exercitu ortæ fue-
rant seditiones, legem dedit, Ne quis infra castrorum ambitum,
gladium, ad quodlibet commilitonis nocumentum, portare au-
deret: adjiciens pœnam, ut quicumque, hanc treugam violando,
quempiam de sociis vulneraret, manu mutilaretur, vel etiam ca-
pite obruncaretur. Hac tam necessariâ, quàm sapienti lege da-
tâ, de cætero juvenilium irrationabilem impetum animorum
conquievisse, commemorat. Similem disciplinam, in castris
Turcicis, jam supra *de Exarmatione cap. 3. §. ult. pag. 65.* observavi-
mus. Add. Carol. à Mansfeld, *Magister. milit. tract. 2. part. 1. cap. un.*

Bodin. lib. 4. de Republ. c. ult. p. 487. vers. *Ac Turcarum legibus, etiam militia, exarmatum esse oportet. conf. Curt. 4. 13. 21.*

13. Dicendum etiam fuerat de tempore: Nam aliqua arma interdiu licita, de nocte portare, vetitum esse, refert Tullius. *lit. D. conclus. 243. n. 8.* Qua de re, peculiariter in hac Republic. cautum fuisse, perspeximus auß der Vetter Zunftbuch. pag. 47. *ibi: Vnsere Herren Meister vnd Râth. sub tit. Messer vnd lange Wehr. Integra sanctio formaliter sic habet: Vnsere Herrn Meister vnd Râth/ vnd die XXI. haben Erkant/ geordnet vnd gesâgt: Daß niemand/ wer der seye/ frembd oder heimisch/ hoch oder nieder/ kein vngewöhnlich Bewehre/ bey ihme haben oder tragen soll/ in dieser Statt/ noch in den Vorstâttten/ weder bey Tage noch bey Nacht: als Meylein/ Wurffbeyhel/ Kolben/ Werffkugel/ oder anders/ wie das genant werden möchte: Dann welcher das darüber irüge/ oder bey ihm funden würde/ dem soll man das nehmen/ vnd soll Ihren jeglicher darzu/ der Statt besseren y.ß. die man auch niemand fahren lassen soll: Es wâre dann/ daß einer strackes Fußes/ durch die Statt gehen/ fahren oder reiten wolte.*

Es sollen auch Handwercks Knechte/ vnd andere/ die nicht Bürger seind/ frembde oder heimische/ Nachts/ mit keinen Schwertern/ Degen/ langen Messern/ oder andern Bewehren/ auff der Gassen/ gehen: Dann/ welcher Nachts/ von den Scharwächtern/ Anmeisterknechten/ oder Thurnhütern/ nach der Glocken/ so man nennt die Zubenlock/ also mit Bewehr/ ohn ein brennend liecht/ auff den Gassen/ in Wirtshäusern oder Bierhäusern/ funden wird/ dem soll man sein Bewehre nehmen/ vnd nicht wieder geben: Er gebe dann den Knechten zuvor 2.ß. Pfennig/ der man auch niemand fahren lassen soll. Porrd, de modo arma, non tam gestandi, quàm usurpandi, ad salutis tutelam deinceps tractandum erit.

CAP. II.

De modo armis in conflictu aut collisione inculpate utendi.

11. **M**odus armis inculpate utendi, seu *Vsu inculpato* Consistens in gestatione qua. ad nullius lesionem aut offensionem progrediatur.

cura

DE MODO ARMIS IN CONFLICTU UTENDI CAP. II. 167
 sūm aliās l. 1. 2. 11 §. 1. Ad L. lul. de vi publ. l. 3. de iust. & iure. l. 2. & seqq. C.
 Ad L. Corn. de Sicar. tum quoque in § si quis rusticus §. lib. 2. Feud tit. 27.
 non solum innuitur, sed etiam in *§. 1. & 2. declaratur*: Ita nimirum
 arma gestanda esse, ne quenquam iis offendamus, ne distrin-
 gendo quidem, v. Novell. 142. *præfat.* tertendo, aut metum incu-
 tiendo, quod Dd. admenare s. administrari vocant, apud Farinac.
quæst. 107. n. 165. & seqq. *diceturq; hac de re, in disp. peculiari.*

2. *Vsus* ergo armorum ortus s. ultimus consistit in vi nobis
 illata propulsanda, sive in iusta defensione: quæ quidē præcepto Sal-
 vatoris nostri, (de non resistendo, *Matth.* 5. 39.) nequaquam de-
 struitur: siquidem, ut aliis Dei legibus, generaliter prolatis: Ita
 etiam isti, tacita subest exceptio: summæ iustæve necessitatis. H.
Grot. lib. 1. de iure belli & pacis: cap. 4. §. 7. v. Dn. Balduin. lib. 4. cas. consf.
cap. 1. casu 13. p. 888. D. Dannhaverum Colleg. decalog. disput. XI. 6. 17.
ibi: Christus gladium permittit, non in offensionem; sed in defen-
sionem. Lucæ. 22. 36. 38. De Defensione ista, cum post veteres com-
 plures, methodicè egerint Wesenbec. in *parat. Et latius in Comm. C.*
Quando liceat unicuique. Obrecht. Kremberg, & alii, his citati; Nos
 citatam aliis viam non ingrediemur; sed ad rem nonnulla, ante
 multos annos designata, breviter repetemus. Nimirum, omnis
 Defensio Seria: neque enim de lanistica & pugillatoria nobis nunc age-
 re constitutum est vid. post Gumpelzheimerum Bocer. *Limnaum lib. 8.*
de iure publ. lib. 8. cap. 6. num. 89. & seqq. P. Voet. de duellu cap. 5. sub tit.
Quid dicendum de armorum exercitio. Gladiatoria vero penitus damnatur
s. scil. cruenta præbeat spectacula. l. un. C. de gladiatoribus penitus tollen-
dis. XI. 43. iterum Limn. 6. §. 130.) supponit offensionem: Offen-
 sio autem hæc non quælibet intelligitur; sed Violenta & injurio-
 sa. l. 3. de iust. & iur. Vis infertur, non verbis; sed re ipsâ. Verba
 enim, aut sunt provocatoria, aut injuriosa, aut minitancia. Quan-
 tum (1) ad provocationem, (de cuius formalibus v. *Egid. Boss. de*
Homicidio n. 56. & seqq.) jam pridem explosa est sententia existiman-
 tium, provocatum, sine famæ læsione, tergiversari non posse:
 eum contra bonos mores sint, huiusmodi provocationes, occasio-
 nemque tumultus præstent, qualis, ne facere quidem nos posse,
 putandum est. l. filius. 15. D. de condit. institut. quæ autem facti im-
 possibilia sunt, quomodo non facta infamiam importarent? quo-

De Gymna-
stica.

Nec suffi-
ciunt verba
(1.) provo-
cantia.

modo is, qui cōtra praecepta legum, armis experiri, *l. si quis rei. 13. §. sed si inter duos. 3. D. de usufr. l. si quis. 91. ff. de furt. l. nullus. 14. C. de iudeis. detrectat, puniri mereatur? Ignominiae causae, expressae sunt plures, tam Civili, quam Canonico, jure; nullibi reperitur haec ista. Nec consuetudo irrationabilis, juri & rationi debet praeferrī, *l. consuetudinis. 2. C. quae sit long. consuet. nec hodie cessant poenae, tam provocanti, quam provocato, praestitutae. v. Coll. iur. Arg. Ad l. Corn. de sicar. 8. 12. n. 26. Collat. cap. 6. §. 18.* Peccat ergo, qui provocationem praeter legem audit: Non qui hanc observat, illam contempta. Nec cordati; sed temerarii potius, habentur monomachi: fortis enim dicitur, qui, circa maxima pericula, intrepidus versatur: *Arist. 3. Ethicor. 10. juxtaq; Magistratum & Deum metuit; ibid. cap. 9. & 10. cons. Novell. 69. pr. ubi ea tantum fortitudo laudatur, quae cum iusticia & honestate coniuncta est.* At neminem in periculum conjicit, neque infamiam vecordiae inurit, verbalis citatio: Contraria verò usurpatio, aut opinatio; utcunque altas, in mortalium animis, immortalitatem seridè vix respicientibus, egerit radice s, (pro pusillanimitate habentium, qui temerariis ejusmodi provocationibus, strictum paratumq; ensē, illicò non opposuerit) contra sanam rationem & verbum Dei ab homine cordato & sano nequaquam attendi aut aestimari debet: utcunque seposita verbi divini & rectae rationis luce, famae fumis occaecati homines, inter religiosas leges hanc colant: provocationem à Viro inprimis nobili detrectari non posse. *v. D. Franzkium. 2. resolut. 23. num. 25.* Qua de causa Non neminem, in magno Nobilium conventu, gratias Deo egisse, accepimus, quòd Deus ipsum nasci voluisset, (1.) Christianum, (2.) Germanum, (3.) Ignobilem: Mirantibus autem aliis & ridentibus, rem ita exposuisse, ut pii Nobiles, declarationi facillè assentirentur. Siquidem talibus Diabolo hypothesebus concessis, vix consultum Christiano homini tutumque sit, decus Nobilitatis, cum periculo scilicet animae, ambire. Ne, itaque plus sit in opinione; quam in veritate; Concludo ob duella non armorum usum indultum, nec rectè quem armis concessis uti, qui sese in duella intromittat.*

De Monomachia probatoria.

3. Ne quis hic mihi Textus juris Feudistici opponat, quibus duella sustineri videntur. 2. Feud. 27. pr. vers. si quis. ibi: nisi per duellum

DE MODO ARMIS IN CONFLICTU. INculp. UTENDI. 67

duellum hoc probari possit: vers. si quis alium. ibi. nisi quod in duello. §. 3. vers. si miles adversus militem, pro aliqua capitali causa, duellum committere voluerit. & pass. ibid. Siquidem barbarum istud jus, ex consuetudine Longobardorum profluxit, & sensim radices egit, in barbaris hominum animis, qui juris Romani regulam, una cum verbo Dei negligebant, eoq; in tam immanem errorem prolabebantur, ut, certis casibus & requisitis suppositis, hanc inter legitimæ probationis genera admitterent: Paulus Voet de duellu c. 4. pag. 43. & seq. ubi impium hunc morem, ex eadem causa, etiam ad Danos, Hungaros, Rutenos, Moscovitas, Anglos, aliosque populos dimanasse, ostendit. conf. Hungaria Regis Matthias decret. 6. artic. 18. Anno 1486. pag. 110. At, quia posterioribus temporibus, animadversum est; hanc probandi rationem, juri divino & Romano adversari: Merito tota illa immanis & barbara consuetudo, ex usu judiciorum profligata & ad legitimas juris Romani probationes, reductum est. v. Antonium disput. feudal. 16. §. 6. B. Christoph. Crus. lecton. feud. cap. 9. pag. 76. preced. Dn. Branzk. d. resolut. 23. elegantissimè Dn. Bernegg. ad cap. 10. Taciti de moribus German. v. 7. quest. 51. Adhib. Iuru Hungar. tripart. tom. 2. & inibi. decret. 1. Vladislai Anno 1492. art. 37. sub tit. Duellorum (judicialiorum) abolitio. Quemadmodum & probationes, per divinum iudicium, moribus Longobardorum & Majorum nostrorum, approbatæ: d. tit. 27. lib. 2. Feudor. §. 3. vers. similes. ibi: An divino, an humano iudicio, innocentiam suam ostendat. i. e. ferri candentis, vel aquæ frigidae. maximis & iustissimis de causis, damnatæ sunt, Inprimis, postquam B. Lutheri operâ, Evangelii lux tenebris majorum illata, simulque bonarum artium, & Romani juris splendor, divino munere, orbi Germanico, jam dudum cæcipienti, restitutus est. v. Gödelm lib. 3. de Magi. c. 4. & Andr. Libar. p. 2. singular. pag. 198. Hotom. disp. feud. ult. Bocer. de bello & duello. lib. 2. cap. 1. Ut merito pude fieri debeant, qui in libellis suis de origine juris Germanici, Majorum nostrorum barbariem, hujus seculi felicitati, anteponunt; nimirum, quia Romani juris restitutio, arbitrariæ illorum jurisprudentiæ officit, & Evangelii Lux, portentosis syncretismi machinationibus, pleno, per Dei gratiam, jubare resistit. Conf. sed cum. iudicio, Besoldum lib. 2. polit. cap. 2. n. 28. vers. 5. sin. ibi: Cum juris ratio Majoribus nostris ignota esset, ad talia remedia illis confugiendum fuit. (Nolim enim

Defensio
juris Cæsaris
rei contra
Vielianistas.

enim cum illo dicere: Deum supplevisse) Et in simili *Limnæum* lib. 8. de iur. public. cap. 1. n. 83. & seq. August. Zischer. de duello proviso. pag. 35. lit. R. Ubi, inter causas, cur Germani ejusmodi absurda probationum genera receperint, principalē agnoscit, Legum defectum. Iterum Besold. thes. pract. verbo Durgfriedt. Marculph. in formul. & autor. formul. veterum. form. 7. D. Carpz. 1. q. q. cr. 34. nu. 4. & seqq. Ut adeo merito exclamaveris: Væ illis, per quos tot scopelismi incautæ juventuti ponuntur: ὁπλοφόροι ὑπὸς βασιλέως τὸ χεῖμα. ὁ πρὸς αὐτὸν. Nec honestius ad Hebræorum aut Græcorum Legislationem nos rejciunt. Nam ut taceamus ex sapientissimarum quarumque gentium, adeoque etiam Hebræarum, vid. P. Licin. Rufin. Francisc. Raguel Conrad. Heresbach. Abraham. Saur. Itemque Gerhardum, Aldstedium, Lælium Mancinum collat. iuru Civil. & Mosaic. & Græcarum §. Et non ineleganter. 10. Instit. de l. N. G. & Civil. coll. Petiti & Heraldii commentarius ad tus Atticum. præceptis jus Cæsareum collectum esse, §. ult. l. de iust. & iur. Utique cum cæterarum gentium, Longobardorum, Saxonum, Anglorum, Danorum, Hungarorum &c. Statutis, jus nostrum compositum, perfectioris syntagmatis palmam, haut dubie reportabit. arg. §. 3. ibi: Nos in plenum omnia reducentes. l. de legit. agnat. success. Cur itaque imperfectissimum perfectiori anteponamus. contr. §. 7. ibi: imperfecto iure corrigentes. l. 2. r. l. 4. §. 9. C. de bon. libert. §. 2. ibi: à Nobis nihil incuriosum præmissum est. l. de bon. poss. cum simil. Sed hæc obiter: suo loco plenior defensio ad futura est.

De monomachia augurali.

4. Non ignoramus etiam, quæ de duellis, flagrante bello, jussu superiorum, indictis, soleant disputari: cuiusmodi exempla, ex antiquitate, sacra & profana afferuntur à Julio Ferretto, in tr. de duello. num. 8. & seqq. Voëro, de duellis. cap. XI. Ac de Magnanimo Cæsare Carolo V. refert P. Jovius lib. 35. histor. sui temporis. p. 857. Eum Romæ, ann. circ. 1534. in præsentia Pontificis, Cardinalium & Legatorum plerorumque, Christiani orbis Principum, sic discessisse. Se invitum in bellum, contra Gallum movendum, trahi, in quo multæ gentes, nihil mali merita & insontes, ipsorum Principum iracundiâ atque obstinatione, classem essent subitura, propterea pietate Christianâ tanto sibi satius videri, & Reipubl. quidem utilius, ut ipse & Franciscus. ad singulare certamen descenderent, enseque & pugione dimicantes, controversiam finirent. Simi-

Similes, ad Monomachiam provocaciones, intercesserunt Anno 1527. v. *Sleidan. lib. 6. p. 137. Autor. der Franköf. Reichshändel apud Goldast. lib. 2. polit. N. Händel. p. 2. disc. 3.* Seducti fortè fuerunt dimicatores isti, exemplis Abneris & Joabi, paciscentium: Daß sich die Knaben auffmachen/ vnd vor sie Spiehlen sollen: 2. *Samuel. 2. vers. 14. & seqq.* Quale certamen etiam Goliath populo Israelitico obtulit, *lib. 1. cap. 17. vers. 8.* & apud Germanos veteres, solenne fuisse, docet Tacit. *de morib. German. c. 10. f.* hoc modo eventum aut exitum belli hariolari ac divinare. *vidend. P. Faber in suo Agonistico. Lipsius in Saturnalib. P. Voet. d. tr. de duellu cap. XI. ubi dist. inter duella ab hostibus oblata, voluptatis causa; eaque reprobatur: Et honestatis gratia; siue ad conservandam bonam in exercitu hostili famam. Quæ duella omninò admittit & suadet: siquidem fama bona fortitudinis plus saepe hosti incuriat timoris, quam res ipsa aut ratio. pag. 79.* Sed eventus docuit, Deum huiusmodi cruenta spectacula omninò abominari, inquit D. Brentius *ad d. cap. 2. n. 14.* Non enim sic ludendum est sanguine hominum, non sic fortitudo virilis, Donum Dei, proæituenda est temerè, inquit Christophorus Froschoverus, *ad eundem locum.* Neque exemplum Davidis, cum Goliatho confligentis, pro antithesi, rectè inducitur; quanquã id Augustum Vischerum, potissimùm movisse videtur, ut statueret, quibusdam, (iisq; satis multis) casibus & duellum illud Longobardicum, iudiciale, & monomachiam simplicem defendi posse. Nempe, si illud fiat, inter personas illustres, Nobiles & militares, in causa obscura & capitali, jure belli, autoritate Principis, ad majus aliquod malum avertendum. *pag. 47.* Monomachiam autem, Idem Vischerus generaliter admittere videtur, quæ, virtutis & honoris & gloriæ causâ, committatur. *pag. 431.* Contra tot alia scripturæ præcepta, *Et beato-*
Levit. 19. vers. 18. Esai. 58. vers. 4. Matth. 5. v. 39. Roman. 12. vers. 18. & 19. ria.
1. Corinth. 13. v. 5. Ephes. 3. v. 17. Roman. 3. v. 8. conf. Reusn. lib. 3. strategem.
cap. 6. Henning. Arnis. lib. 2. Polit. cap. 5. Etenim, ut causas altiores & mysticas hic mittam, quas videre licet apud Augustinum *Dominic. 1. post Trinit. serm. 2.* quem sequitur Dn. Brentius *in comment. ad d. cap. 17. lib. 1. Samuel. pag. 630.* Certum est, multa singularia, in illo negotio, s. dimicatione Davidis cum Goliatho, intervenisse, quæ idèd non omnem monomachiam & dimicationem bellicam, à crimine

crimine absolvant: Nam, ut facundè Magnus noster Brentius *Hemil. 60. pag. 617.* indicat: Erat David, divinâ ordinatione, per Samuelem, unctus & vocatus, ut esset Rex Israël: porro, qui vocatur à Deo Rex, is etiam ab eodem vocatur, ut nullâ habitâ privati sui periculi ratione, Rempubicam curet, populum ab hostibus defendat, ac omnia faciat & patiat, quò honestatem & utilitatem populi tueatur. &c. Hujusmodi vocâtionem divinâ qui instructus fuerit, sanè tutò, cum quovis Goliatho, congregietur: Non æquè is, qui, à temerario fortè Duce, ludicri, ut sæpè, certaminis causâ mittitur. Itaque mallem sic definire, *Ne bellicam quidem monomachiam, regulariter, licitam esse, v. cum Machiavello Belsold. lib. 2. Polit. c. 7 § 39. exeg. ibi: Duelli alea committere belli eventum, ridiculum ferè, non solum periculi plenum.* utcunque alii, inverso more, definiant. v. D. Meissner. lib. 4. de legib. politicis, sect. 1. q. 21. pag. 383. ibi: Monomachia bellica, non est toto genere illicita. Dn. Bernegg. d. quest. 51. Neque enim, ex actibus & exemplis planè singularibus, exceptivis, & ut sic dicam, Heroicis, sunt conficiendæ regulæ: sed vice versâ, regula in contrarium constituenda, quæ per hos casus exceptos, fortius in cæteris confirmetur. v. omnino D. Balduin. lib. 4. de casib. consc. cap. 1. casu 12. pag. 884. ibi: singularia vel heroica facta sanctorum non sunt trahenda in exemplum. David non sine instinctu Spiritus S. profiliit; inermis juvenis & opilio: Sed futurus populi sui Salvator, quem in libertatem adferturus erat, & in hoc ipso typus salvatoris futurus. Quæ omnia alius quispiam non sine temeritate imitaturus fuisset. D. Danthayverum Colleg. decalog. dissur. XI. §. 16. sibi: Davidis factum inter alijuncta & heroica referendum. Corbmannum. s. respons. 2. n. 112. & seq. qui reliquis etiam argumentis satis appositè respondet. E quibus etiam D. Voeti oppositiõibus sine difficultate occurrere poterit. Nempe si monomachiam formaliter & absolutè intelligat inducatque. (Nunquid enim promachus tuus, fortunam in potestate habet? Quid verò tùm fiet, ubi ille adverso fato succumbet? Annon hoc augurio Exercitum tuum perterrefacies? D. Meissner. lib. 4. de legib. q. 21 m. 315. An ex unius hominis, animo, robore, fortuna, totum exercitum æstimabis? An sic Deum tentare & sanguine humano ludere, eumve temerè jactare, fas erit. Imò nec prudentiæ congruit, in re tanti discriminis, in quo cardo belli ver-

titus.

etur, omnes fortunas uni alex jactui subicere. D. *Dannhaver. d. § 16. f.*) Si autem ad defensionis speciem per gradus deductam intelligat, faciliore ad sensu dimittemus (1.) virum fortem (2.) iussu Imperatoris sui instructum: qui (3.) in maledicum convitia retorqueat: (4.) re ipsa v. manus inferentem animosè propellat.

5. Hinc ergo (ut ad propositum redeamus) multò facilius colligitur, quid de privatis hominum quorumcunq; duellis, internecionis aut vulneris infligendi causa, vindictæ privatæ studiosius susceptis sentiendum sit: Recteq; aded pii Magistratus subinde recte descentem duellatorum libidinem, iteratis edictis refranant: Quare enim patiat, ad arma & rixas procedere prætor, quos potest suâ Jurisdictione compescere? *Laquisimum. 17. De usufr. Charond. lib. 8. Cod. Henr. tit. 7. l. 4. pag. 231. B.* Quale Edictum Magistratus Arg. superiore Anno iteratò promulgavit, quod memoratæ causâ, huic tractationi inserere libet: Tenor ejus sic habet: Wir Wolff Dieterich Zorn/der Meister vnd der Rath dieser des. Heil. Röm. Reichs Freyen Statt Straßburg/sampt vnsere[n] Freunden den Ein vnd Zwanzigen/ Tügen hiemit männiglich zu wissen / daß Wir eine zeithero mit höchstem vnsere[m] mißfallen erfahren vnd vernehmen müssen / welcher gestalt Gottesvergessene / rachgierige vnd blurdurstige Manns personen / auß all zu grosser hitz vnd frechheit / sich entweder durch vberflüssige Beweinung / oder andere ohnzulässige anreizungen dahin bewegen lassen/ daß sie/ den ihnen etwa zugestandenen schimpff zurechnen/ oder sonst ihr rachgieriges Mütchlein zu erlöhlen / eman- der bey vermeintlichem verlust der ehren/ auß. vnd vnder dem nichtigen vorwande Cavallierischen außtrags/ vor die Faust zu Rampff gefordert/ dadurch auch/wo nicht gar vmb Seel vnd Leib/ jedannoch wenigst vmb Besundheit vnd gerade Glieder offermahls gebracht haben; inmassen ein solches die leidige Erfahrung vnd vorgeloffene trawrige exempla, mit grossen ärgermuß aller Ehr. vnd Friedliebender gemühter/ nur all zuviel beschienen. Gleich wie nun durch so ches ohn Christ- liches/ bestialisches vnd abschewliches beginnen/ zu vorderst die Gött- liche Mayestät im Himel/ als in deren mächten vnd gewalt des Men- schen leib vnd leben lediglich bestehet/ zum hefftigsten erzürnet/ versuche/ vnd verächtlich auff eine seitten gesetzt/ dem Teuffel dagegen vber Leib vnd Seel gewalt eingeräumet / Statt vnd Land mit blutschulden be-

Conf. Pet-
ter Diden. tit.
19. de Anno
1609.

flecket/ Gottes Zorn vnd fluch darauff geladen/ der Weltlichen Obrigkeit in verrichtung ihres Ampts vorgegriffen/ vnd dem Politischen friedlichen wesen dergestalt zu wider gehandelt würde / daß es auch gar die weisen Heyden/ohnangesehen sie das Geschöpf mehr/dann den Schöpffer geehret vnd geachtet/ nicht für ohnsträfflich angesehen vnd gehalten. Also können viel weniger Wir / als eine Christliche Obrigkeit/ dergleichen Gottlose/ vielische/ vnd höchstschädliche vornehmen/ rauff vnd schlaghandel nachgeben / billichen vnd ohngestrafft hingehen lassen. Gebieten demnach nicht allein vnseren Bürgern / Bürgerfähnen/ vnd Bunderhanen/ sondern auch den Studenten/ Schirmsverwanthen/ Handwercksgesellen/ vnd in summa allen Inwohnern vnd Bewohnern / sie seyen was Stands/ oder Herkommens/ vnd ansehens sie immer wollen/ nicht weniger als hiebefore in Annis 1583. 1609. vnd 1628. geschehen / hiemit noch mahlen alles ernsts/ vnd wollen/ daß sie sich so wol des Aufforderns/ als Erscheins/ vnd alles dessen / was zu Beschädigung des andern erdacht werden vnnnd gereichen mag / in Stadt vnd Lande / so weit sich vnser Gebiet vnnnd Obrigkeit erstrecket/ ganz vnd gar enthalten/ vnd ein ieder vmb seiner zu dem andern habender spruch vnd forderung willen/ ordentlicher/ vnd erlaubter / so güt/ so rechtlicher auftrags mittel gebrauchte/ derselben auch begnügen lasse/ vnd erinnerlich bedencke/ daß das außbleiben vnd nicht erscheinen/ an wolhergebrachten Ehren/ guren Nahmen vnd leumuth im geringsten keinen Abbruch oder Schmälerung gebären könne.

Widrigen falls/ da dergleichen Aufforderen/ ohngeacht dieses vnseres abermahligen Verbotts / vnd wolmeinend widerholten Warnung/ nichts desto weniger vorgehen vnnnd geschehen würde / solle der provocans, ob schon sein gegenheil ihm nicht erschienen/ vnserem Filco Zwenhundert Reichsthaler zur straff verfallen sein. Deswegen auch/ so bald es zur wissenschaft gebracht/ von vnserem jederrwels Regierenden Ammeister mit arrest beschlagen / vnd darinnen so lang enthalten werden/ biß gemeldte Straff erlegt/ vnd die sache/ darüber die streitigkeit erhaben/ zwischen den Partheyen/ entweder güt/ oder rechtlich beigelegt vnd vertragen / oder dem geforderten vff sein begehren cautio de non offendendo geleistet sein wird.

Falls aber dergleichen duell/ che Wir desselben gewahr vnd innen werden/ vorgehen/ vnd einige Entseibung darauf entstehen würd/ soße

solle zwar / wann der provocans geblieben / oder auß empfangener Verwundung gestorben / seinen Erben kein recht wider den Thäter gestatter: dieser aber durch Vns / nichts desto weniger von Obrigkeitlichen Amptis wegen / befundenen Umständen nach / am Leib oder Leben gestrafft: Der provocans, aber so er den geforderten erlegt / als ein vorsätzlicher Todtschläger / vermög weyland Kayser Carls / des Fünfften / Peinlicher Halsgerichts. Ordnung / am leben / vnd da gleich kein Todtschlag oder Verwundung erfolgt / dennoch beede theil / als verdächtige Vorges vnd der Obrigkeit / je nach beschaffenheit der sachen / am Velt / Leib oder leben gezüchtiget werden.

Gleichmäßiger Bestrafung sollen auch die anstifter / Beschickte / leut / Secunden, beyständ / zuseher / vnd die wissenschaft darumb getragen / gehöriger orten aber nicht vermeldet / von Vns gewärtig sein. Vnd damit solche Thätigkeiten desto mehr verhütet werden / vnd vnderbleiben mögen / ordnen vnd wollen Wir auch hiedey / dz die Studenten / Jungen vnd Lackeyen / des Degenragens sich hinfüro gänglich müßigen vnd enthalten: Dann welche damit / nach publication dieses Mandats / bereiten würden / denen sollen ihre Gewehr / so wol bey Tag als Nacht / durch unsere hiezü insonderheit bestelte diener abgeqürtet / vnserem jederweilen Regierenden Ammeister zuhanden geliefert / vnd die fernere gebühr gegen Herren vnd Dienern vorgenommen werden. Darnach sich männiglich zu richten / vnd vor schaden / schimpff / vnd gefahr zu hüten wissen würdt. Decretum Sambstags den 9. Februarii, im Jahr 1650.

6. Notari autem potest ex Edicto hoc: Etiam provocato, provocantem interficienti, pœnam capitalem aliquando impendere. Quæ sententia media est, inter alias, veluti extremas, seu ad extrema excessus vel defectus declinantes. Nam Saxonici juris interpretes docent, provocatum nunquam pœna capitali afficiendum esse; sed tantum fustigatione, si absque verborum contumelia provocatus sit: Mitiore etiam, vel nulla, si verbis contumeliosis fuerit laçessitus. v. D. Carpzov. i. quæst. cr. 29. n. 88. itemque. 4. consil. 10. de fin. 1. & 2. Alii autem indistinctè, provocanti & provocato mortis pœnam dicunt: In primis Consultores Edictorum Galliæ: uti videre licet apud Noviss. Edict. compilatorem Petrum Neronem lib. 1. pag. 640. sub tit. Edict. du Roy, sur la prohibi-

Obiter, de pœna occisoris provocati.

tion & punition des Duels. de l'Ann. 1643. ubi pag. 648. § 18. f. indistinctè constituitur: Quele survivant qui aura tué, sera irremissiblement puny, de mort. Eo etiam addito: quod criminis huius accusationi, ne quidem vicennio præscribi debeat, v. Brodeum ad Arrest. Loüeti lit. C. art. 47. p. 135. Verum ut priorem sententiam seu leniorem notat D. Franzkius 2. *resolut.* 23. n. 52. cum non minus provocatus, quam provocans omni jure à duellis abstinere jubeatur: & ut Ludovicus XII in illo Edicto pag. 642. loquitur: Ils veulent aussi, en violant toutes les loix divines & humaines se faire justice, à eux mesmes, & se rendre independans en la chose du monde, ou ils sont les plus obligez de se soumettre. Ita posterior ista nimis quoque dura videbitur, si nulla distinctio adhibeatur, utrum provocatus deliberatò ad pugnam processerit: An verò spacium deliberandi non habuerit, sed verbis atrocibus irritatus, animum ad saniora consilia reflectendi spacium per adversarii importunitatem non obtinuerit. Ut adeò prudenter in Edicto nostro, dictatio pœnæ capitalis respectu provocati, ad circumstantias gravâtes restringatur. arg. l. *quicquid calore.* 48 de Reg. jur. l. *sed et si.* 5. Ad Leg. Aquil. v. Bouric. Caprii. *centur.* 2. c. 2. & 3. ut in Racem. Crimin. ad L. Corn. de Sicar. plenius sumus demonstraturi.

(2.) Nec suffi-
ciunt ver-
ba inju-
riosa.

7. In præsentia hæc de Duellis, pro instituti modulo sufficiant. Porro, extra speciem duelli aut provocationis solennis, ad defensionis jus redeundo: Neque (2.) verba injuriosa, armis rectè repelluntur. v. Carpzov. *part.* 1. q. 28. n. 4 per c. *significasti.* 18. §. ult. de Homicid. clement. si furiosus. eod. Damhouder. in *pract. crimin.* cap. 76. n. 14. ibi: si me quispiam invadat inermis. Nam nec ea vis talis est, quæ supremam alicui adferat necessitatem, uti probat Obrecht. *tr. de necessar. defens.* cap. 2. sed vel in judicio, actione injuriarum, vindicari potest; l. *quæ omnia.* 25. D. de procurat. vel extra judicium, recriminando repelli. Idem Obrecht. d. *tract.* cap. 9. n. 8. modò ea retorsio fiat in continenti. Vide, de ea questione, post alios, D. Franzkius *exercit.* 12. *quest.* 7. & d. *resolut.* 23. n. 39. quam sententiam, contra Rennemannum, prolixè tueretur Harprecht. ad §. Hæc actio. 12. l. de injur. n. 108. & seqq. per l. 14. §. si libertus. 6 de bonis libert. d. l. *quæ omnia.* 25. de procurat. Nec obstat artic. 104. Constit. Carolin. Nam, ut mittamus ea, quæ Dd. alii reponere solent, v. Corbmann. §. *respons.* 2. num. 111.

n. III. dicimus, illum articulum, cum *suppositione*, *animis* & *gradum*, exaudiendum esse: nempe, ut impetitus, sine manifesta labe, & famæ jacturâ, se nequeat subducere: Ideoque famam, verbis laceratam, retorsione salvet; Adversarioque, verbera superingenti, verbera, defensivè, rependat: Eo autem necem, indelinenti impetitione, machinante; tum demùm, servato defensionis moderamine, eadem invaloris impunitam fore. *conf. D. Franzkium. d. resolut. 23. n. 31. & seqq.* Unde judicium fieri potest, quid sentiendum sit, de indiscreto quorundam Dd. postulato vel problema-
te, statuentium: *Nobilem, pro honore proprio tuendo, posse aliquem interficere, nedum aggredi. post Jul. Clarum in §. Homicidium. vers. Idemque & multò magis. Fachinæus. 3. consil. 82. num. 23. conf. Giurbani consil. 84.*

8. Denique (3.) nec minæ, armis statim sunt repellen- (3.) Nec mi-
dæ; nisi sint conjunctæ, cum aliquo violentiæ argumento, quod, nitanus.
ex armorum præparatione, probabiliter colligitur. *l. sed & si. §. pr. ff. ad L. Aquil. l. si quis. 3. C. ad l. Cornel. de Sicar. constitut. crim. Carol. V. artic. 140. Colleg. Argent. d. loc. 8. 7. n. 3. cum allegato Damhoudero. La-
rè Dn. Carpzov. part. 1. quæst. 29. n. 56. & seqq.* Quæ de re in tr. de ad-
monitione latius dispiciemus.

9. Realem ergo vim requirimus, quæ inferatur, vel per-
sonis, vel rebus nostris. *Personis*, inquam, sive corporibus pro-
priis, vel conjunctis. Ubi realiter vis inferri dicitur, cum corpo-
ri hominis vis inferatur, quæ vel pudicitiam, vel vitam attentet. *v. Iustus Menius in tr. de Defensione, concessu humano generi, jure natura. vers. Est autem omnibus hominibus.* Nam, & eam vim, quibuslibet
armis arceri posse, statuo, quæ contra pudicitiam directa est, per
ea, quæ habet Treutler. *Volum. 1. disp. 1. 8. 4. lit. C. & allegati.* Add.
l. 1. §. pen. ad L. Corn. de Sicar. Sic Marius Trebonium militem ado-
lescentulum, qui Cajum Lulum, præfectum quendam armatum,
stuprum sibi illaturum, obtuncaverat, non absolvit modò; sed
etiam coronâ, quæ, propter insignia facinora, more patrio, dari
solebat, coronavit *Plur. in Mario. Coras. ad l. 1. pr. n. 10. de iust. & iure*
Cic. orat. pro Milone. Lessum cum cæteris moralistis lib. 2. de iust. & iur. cap.
9. dub. 12. Utunque sine magna ratione dissentiat *Poerus dict. tr.*
cap. 24. pag. 160. vers. existimamus. Itemque *Dn. Balduinus lib. 4. de castib.*
confe.

consc. cap. 1. casu. 15. pag. 893. vers. Ita quidem illi. Quod nullius honoris æstimatio tanti esse debeat, ut per vitam alterius redimatur. Siquidem Hominibus ingenuis stupri violenti metus (de eo enim hic agitur) major esse debet, quàm mortis. l. 8. §. 2. *Quod metus causa.* Nec vita innocentis; sed hominis scelerati: cum virtuosus hominis pudicitia & honore comparanda est. Jam autem violentus pudicitie invalor, scelerato ausu, supplicium meritus est. *arg. l. un. C. de rapt. virg. l. si quis. 5. C. de Episc. & Cler. P. H. O. artic. 119. Obrecht. de necess. defens. c. 2. n. 5. & seqq.* Et latroni comparatur. *l. art. 119.* Ergò pretium tam scelerati sanguinis, cum pudore hominis, castitate & pudicitia collatum, nullum momentum meretur.

10. Minus autem habet dubii: an ea quæ vitam aggreditur, Violentia, armis arceri & profligari possit: non solum, cum jam percussio facta est; sed & ubi adversarius, in actu percutiendi proximo; immò etiam remoto, conspicitur: ut si cum armis veniat, è longinquo, te petiturus; tum enim maximè verum est; Neminem, primum ictum expectare teneri. *l. quod est. 3. §. cum igitur, qui. 9. D. de vi & vi arm.* Imò qui tum defensionem sui omittit, dolum perpetrare censetur, alterius verò culpam sustinet, v. Bald. *consil. 3.* qui Bartolum propterea in inferno cruciari, scribit, quod negaverit: extraneum, in periculo vitæ constitutum, non necessariò defendi. *vid. Kremberg. de necess. defens. quæst. 2. & allegatos apud Dan. Oetionem cap. 11. iur. publ. p. m. 275.* aded ut non solum, ob conjunctarum; sed & extranearum, personarum defensionem, impunè homicidium committi dicatur: secundum Gail. 2. *obser. 110. 19. Villalob. commun. opin. l. 12. O. n. 10. & seq.* Quam sententiam & nostram facimus iterum, cum suppositione ordinis, de quo ex artic. 140. Constit. Carolinæ jam dictum.

11. In rebus autem nostris defendendis, ita armis uti debemus, ne tamen idèò quenkam interficiamus; cum rerum, licet preciosissimarum, nulla, cum vita hominis, etiam noxii, institui possit comparatio. Quod si, dum res nostras defendimus, quis nos violenter κατὰ τὸ σῶμα aggredi pergat: quia jam non amplius de rebus; sed de proprii corporis salute, agitur, impunè etiam, invalor bonorum nostrorum, & infestator corporis occidetur. Volz. *Comment. ad L. Cornel. de sicar. cap. 7. n. 28.* Ita accipe Czpolam

lam. 3. consil. 44. pag. 158. Molin. tom. 4. tr. 3. disp. 16. juxta gradationem & ordinem, quem ex artic. 140. constit. Carolinæ, iteratò nunc insinuavimus. Quà ratione scriptum est, si quis nocturno furi, sine suo, rerumque suarum, Wesenbec. parat. ad L. Cornel. de Sicar. n. 21. periculo, parcere possit, eum impunè, non occidi: l. fur. rem. 9. D. ad L. Cornel. de Sicar. nimirum quia tùm de rerum jacturà tantùm; non etiã de vitæ periculo, agitur: (Quod in urbe præsertim, verum esse, non in agris, putat Cujac. 15. observ. 15. nempe quod in agris ubi major grassandi facultas est, qui noctu furantur, odio majore sint digni, l. i. C. quand. lic. unic.) Quod si absque vitæ discrimine, parcere ei non possit, impune eum occidi. l. itaque. 4. §. Lex XII. Tab. un. D. ad L. Aquil. videatur Dn. Gothofr. lib. 3. ad LL. XII. Tab. pag. 46. Bachov. 2. disp. Treutler. 30. §. 3. lit. C. Racem. nostr. crim. 2. §. 52. & Racem. 3. §. 36. Molina tom. 4. disp. 16.

12. Et hæc quidem ad objecta, & causam defensionis impulsivam, referenda videntur: Nunc, de Moderamine & Modo, cum primis est videndum. Observatio enim modi s. moderaminis, aliquando planè ab omni pœnâ absolvit; aliquando ab ordinaria. Ab omni pœna, liberat defensio (etiã ad eadem adversum producta) ab eo interposita, qui constitutus fuit in præsentis discrimine: ita Gordianus in l. u. qui. 2. C. ad L. Cornel. de Sicar. add. l. §. pr. l. 45. §. 4. ad L. Aquil. Veluti, si aggressorem; d. l. 2. vel alium percussorem, ad se gladio venientem, repulerit: Tum enim nequaquam, per calumniam, uti homicida, accusandus erit, sed in nullo peccasse videbitur, juxta ejusdem Gordiani rescriptum, in l. si quis. 2. C. d. e. ad L. Cornel. de Sicar. Dubium autem vitæ discrimen, quodnam sit, variè Dd. disputant. Nos explicationi Carolinæ in artic. 140. inhæremus. conf. Wesenbec. in comm. C. Quand. lic. unic. n. 7. ibi: imminens periculum mortis, vel injuria personalis, quod ita incumbat, ut evitari aliter nequeat. Clem. 1. in f. de homicid. c. 2. ext. cod. Quod si quis, in ejusmodi periculo, constitutus non fuerit, (hæc enim distinctione, nos hîc rectius uti, quàm Salomonii obscuriore, inter moderamen defensionis, & inculpata tutela: cum moderata defensio, etiã sit tutela inculpata: utrunque hac magni viri placeat. vid. Dn. Carpzov p. 1. consil. crim. 28. n. 18. arguit artic. 142. Constit. Carolinæ. vers. mehr, so vorgewendet wird) tum pœna, juxta moderaminis

Et requiritur
moderamen.

Conf. Molin.
na. d. rom.
4. tr. 3. disp.
XI. n. 5.

Z

exces-

excessum, erit moderanda. *Dn. Carpzov. part. 4. constit. 12. defn. 8. & qua infra in consilio de excessu defensionis s. de abusu armorum in articulo defensionis, disputabuntur.*

Quod mo-
deramen
respicit &
extrema, h.
e. initium
& finem.

13. Moderamen hoc respicit & modum ipsum, & initium s. tempus. Ad initium s. tempus imprimis diligenter respiciendum est; siquidem cardo totius necessariorum defensionis consistit in probatione principii, non tantum offensionis, uti *Dn. tradunt. ap. Dn. Carpzov. part. 1. qq. crim. 29. n. 43.* Sed etiam ipsius defensionis. De eo ergo notandum: justam defensionem, ad alterius impetitionem ex continenti, fieri debere: *l. quod est. 3. §. cum igitur 9. D. de vi & vi armat. l. si filiusfam. 15. ff. ad SC. Macedon. l. si viem. fin. §. fin. D. quod vi aut clam.* Vis enim, quæ ex intervallo, infertur, non ad defensionem; sed ad vindictam, spectat, *l. sed & partus. 12. §. queri. 1. ubi Cujac. D. quod met. caus. quæ omni jure est prohibita Obrecht. d. l. cap. 10. n. 19.* Ut adeo à Johanne Valero in *lib. differ. utriusq. fori verb. defensio diff. 1. n. 1. 29.* inepte hic differentia constituitur: Quasi in foro exteriori se vindicare liceat, per *l. 14 §. 6. de bon. libert.* ubi vel ultio *καταχρηστικῶς* intelligitur judicialis, per exceptionem interposita: *Vti cum gl. statuit Vinnius. diff. 14. de processib. corollar. sub f. aut per anticategoriam & criminis relationem. v. Cuiac. 20. obser. 2. vel extrajudicialis per legitimam retorsionem in continenti, ad modum justæ defensionis suscepta. vid. D. Franzkium. 2. resolut. 23. n. 37. & seqq.* Nec minus insubide Grotius *lib. 2. de jure belli & pacis. sap. 20. §. 8.* jus aliquod naturæ nudum à legibus divinis & humanis abstractum introducit, quo vindicta etiam privata probetur; eoq; sine exemplum Samsonis & Plataenorum apud Thucydidem subjungit. Quasi verò, juris nomen mereatur, quod à voluntate & lege naturæ naturantis abstrahatur. *v. nor. ad pr. Inst. de I.N.G. & civili.* Quasi Heroica exempla, vel etiam publica vindicta: cum privata ista propriè accepta, à viro tam magno & subtili sine temeritatis nota, cum perniciæ juventutis. *Grotiana omnia, bona mala, adorantis, confundi potuerit.* Omnis enim *καταχρηστικῶς*, in scriptura interdicitur *Roman. 12. v. 19.* Est enim propriè loquendo pœna, quæ pro injuria rependitur. Pœnæ autem impositio ad judicem, vel saltem superiorem, omni jure pertinet. Et contra ipsam naturam est, ut quis subimet jus dicat. *v. Lessium lib. 2. de just. & jur. c. 47. dubit. 4.*

§. 4. Ad hoc autem initium s. tempus defensionis, referri etiam debet Quæstio: An impetitus ab armato, fugam arripere debeat? Quod, per inductionem, l. 1. §. vim vi. 27. ff. de vi & vi armat. rectè negat Obrecht. d. cap. 10. n. 12. jung. Treutl. 1. disput. 18. §. 7. lit. F. Lesius lib. 3. iustit. tr. 3. part. 3. c. 3. n. 2. præsertim, si sine periculo fugere non possit, Const. Carolin. artic. 140. ut, si vel locum certum non habeat quò se recipiat; vel si habeat quidem; sed ille aut nimis, à loco periculi, distet, aut facilè accedi non possit, citra metum lapsus, aut ædium recludendarum difficultatem. Dn. Franzkius d. exercit. 12. quest. 6. n. 23. ut aded Wesenbec. ad L. Corn. de sicar. n. 22. haut immèdò moderamen inculpatæ tutelæ, non ex facultate fugæ; sed ex circumstantiis, probandum esse, sentiat, quanquam is locus minùs probetur Colleg. Argent. d. l. 9. 7. n. 4. Planè prætextus ignominie extra periculum, plenam excusationem non præstat. per d. ex l. 2. & 3. C. Ad l. Corn. de Sicar. Quicquid alii constituent, ap. Ioh. Valerum de differ. utr. fori. verb. defensio diff. 7. conf. facult. in causa D. Rinckii de Ann. 1636. Aldstedius in theologia casuum cap. 18. pag. 352. ibi: si fuga sit valde dedecorosa, ut cōringere potest in viro nobili: Non teneatur aliquis fugere: At si invasus sit homo inferioris notæ & fortis, cū fuga ei non sit ignominiosa, si fugiendo evadere possit, teneatur fugere & non occidere. Nam ordine & jure charitatis, vita proximi præferri debet honori qualicunque: dummodo fuga non sit fugienti periculosa. Quod ad finem s. durationem justæ defensionis: sciendum est, eam durare & cessare debere, cum ipsa impetitione. Si enim aggressor tuus cedat, aut tergum vertat, injustè illi porò instas persequendo; quia, jam ista tua persequutio, vindicta est, & cessante vi alterius, ipse vim facis. Obrecht. d. tract. cap. 13. n. 21. cessante enim offensione, cessare etiam debet defensio. c. cessante. 60. de Appellat. vid. cum multis allegat. Krenberg. de necessar. defens. quest. 3. n. 29. Ut in capite; de abusu armorum per aggressionem coloratam, pluribus explanabitur.

14. Hæc in extremis defensionis, attendenda: In ipsa defensione, is modus servandus est, ne manifesta inæqualitas, vel ratione personarum; vel ratione armorum, defendenti possit objici. Ratione personarum, illa inæqualitas apparet, si puer, senex, mulier; juvenem robustum, vegetum petat: & robustus debiliorem vali-

& medium
s. ipsum de-
fensionis
actum aut
modum.

dius repellat. *Ratione armorum*, modum requirimus; Non, quod in conflictu, semper æqualia arma desideremus: sed ut ex imparitate, summam defensionis speciem labefactari, indicemus. *v. Dd. Carpozov. l. qq. crim. 28. n. 24. vers. Ut puta*, veluti si baculo levi petitus, aut manu inermi, gladio aut pugione repercutiat. *v. Damhoud. c. 76. n. 14. ibi: si me quispiam invadat inermis.* (nisi declinandæ plagæ causâ, aut ubi justus metus est, alterum futurum superiorem) Item si quis ictum declinare facillè possit; malitiam impetentem se baculo, graviter gladio vulnerare, aut planè trucidare: certè, per defensionem suam, quæ ab initio licita erat, ob evidentem hunc excessum, in culpam incidet, quia vim illatam longius excedit. Unde inculpatæ tutelæ moderationem *in l. i. C. unde vi* forsan rectè quis dixerit & exposuerit; defensionem quæ & ab initio justa est, & sine culpa, usque ad finem, decurrit; licet hæc omnia Dd. aliter explicant, quos vide, tum *alibi*, tum apud *Petr. Theodorici Colleg. crimin. disp. 11. §. 5.* Ut aded, non planè impossibile sit, generales hujus moderationis terminos ex culpæ interventu, non invitâ Jurisprudentiâ, constituere, *veluti Dd. communiter differant.* Neque ita forsan satis accuratè loqueremur, si cum Obrecht, *d. tr. cap. 13.* absolutè definiremus: moderamè inculpatæ tutelæ, etiam tum excedi, cum quis minanti, aut injurianti, armis sese opponat: siquidem (1.) ex sententia *d. l. i. C. unde vi*, vim priùs illatam esse, oportet, antequam justa defensio sequatur & opponatur. At, casibus ab Obrecht designatis, vis illata dici non potest, vel ex ipsis Obrecht traditis. Nec est (2.) querendum, de moderamine defensionis, quæ ab initio statim, illicita est: sed ubi ab initio licita est defensio, moderamen illud tenendum est, ne culpa aliqua evidenter, defendenti possit imputari. Certè, homicidium nunquam excusari, hæc specie defensionis, poterit, si quis, extra vitæ periculum jam constitutus, occiderit: *l. 2. C. ad L. Cornel. de Sicar. v. Cothm. §. resp. 2.* ubi etiam de fundanda jurisdictione parè in parem, notabilia suggerit. *n. 25. & seqq.* Et faciliùs defensio, quàm occisio, excusatur. Sed ea de re, acutiores viderint, *conf. Consil. Facultatis Illustr. Comit. Penz. Anno 1647. mens. Decembr. scriptum.* Utique facinore aliquo cæcis, aut vulnerationis admissio, & ut Gallus ille scribit: En matière de combats, qui premier met l'espee au poing, est coupable; et non,

*Sup. l. i. C.
unde vi.*

DE MODO ARMIS IN CONFLICTU INCULP. Ur. 181
et non qui premier frappe: Comme en matiere de guerre, qui
premier rompt la paix, est tenu de tous les maux, que fait celuy,
qui prend les armes pour se defendre, contre la violence de l'in-
fraction. discours. Mervilleux de la vie de Catarine. de Medicis. pag 58.
consil. quoniam. 6. C. Ad L. tul. de vi publ.

C A P. III.

*De fine & effectu concessi juris armorum: itemque
de contrariis.*

1. **E**T ex his quidem, quæ modò de legitimo armorum usu dis-
seruimus, facile cognoscere licet, quo fine, arma publicè
privatimque indulta sint olim; vel etiamnum jure, more, consue-
tutine aut privilegio indulgeantur. Nim. finis istius concessionis
respicit vel necessitatem, vel securitatem. Necessitatem intellige
vel publicam, puta cum cives, ingruente hoste, salutis publicæ tu-
tandæ causa armantur v. *Ioachim Schepiz ad consuetud. Branden-
burgic. part. 4. tit. 26. n. 5. & seqq.* vel privatam cum singuli muneris
sui obeundi causa armis instruuntur. Securitatem autem potes
subaudire iter faciendum, aut alias justum metum, præsidio armo-
rum & moderata defensione, avertentium *Harprecht. ad §. 8. 1. de
publ. judic. n. 8.* Denique finem dignitatis, in magistratibus aliisq;
personis honoratis licet intueri. *fung. d. sup. de hoplophoria cap. 1. §. 6.
pag. 111.* De Turcis refert *Busbequius epist. Turcic. 1. pag. 29.* Di-
gniores apud eos locum haberi, sinistrum: Idèd, quod eam par-
tem gladius honestet: Et quod is, qui sit in parte dextera, quodam-
modo gladium habeat sub manu ejus, qui sinistrum latus clau-
dit: Ille verò eum gestet liberum & expeditum. (quod olim quo-
que iudicium fuit *Cyri, regis Persarum, ap. Xenophon. lib. 8. Cyropa-
dis* & quov. *Briffon. lib. 1. de regno Persar. p. 73. vers. Ordinem verò accu-
sationis.* Nam Persæ, ut postea dicemus, semper erant armati, etiam in
conviviis) At Europæi, sprete gladii estimatione, dextræ liberta-
tem præferunt, qua gladius fortius educatur, sæpiusque de late-
re isto acriter concertant: quomodo in hujus etiam anni actis pu-
blicis, sub d. 27. Maii legebamus: *Der von Paris nach dem Haag
abgeordnete Ambassadeur, Mr. de Bellieure, hat nicht zur audienz
gelan.*

gelangen, oder das geringste negocien können/ allein darumb / weil
 len bey den vñsiren / so ihm von dene Ständen geschehen sollen / kein
 Theil dem andern die rechte Hand zu haben/ gestatten wollen. *conf. de
 honore dextra Chassen. part. 1. consid. 11. pag. 5. Buxtorf. ad cap. 3. Aur. bull.
 8. 40. Nolden de statu Nobil. cap. 10. n. 81. Lips. 2. Elector. c. 2. p. 3.*

De effectu
 juris quo u-
 sus armo-
 rum conce-
 ditur.

2. Quocunque autem sine & respectu *omnino*. *l. si quis quicquid*
 jus alicui concessum fuerit, non sine effectu concessio ista relin-
 quitur. Quemadmodum enim ii, qui arma prohibita, siue con-
 tra prohibitionem, gestant, variis suspicionibus & pœnis onerantur: Ita, e diverso, illi, qui arma, jure permittente, gerunt, ab
 his & similibus pœnis, oneribus & incommodis, liberantur, at-
 que eximuntur. Initio enim (1.) in his cessat dolimali suspi-
 cio; *arg. l. hi qui. n. §. fin. D. ad L. lul. de vi publ. per dicta superiore ca-*
pite: etiam si in illicito loco gestent; Nam præsumtio juris nihi-
 losecius est pro iis, quod ea dolo malo non gestent, *per disputata*
de sensu l. 10. ad L. lul. de vi publ. sup. pag. 160 (2.) Nec Magistratus fa-
 milia perquirere potest arma, sub eorum vestibus, qui notoriè
 privilegiati sunt. *Decian. d. cap. n. 10.* quod, in specie, de Doctori-
 bus, tenet Bart. in *l. Medicos. 6. C. de Professor. & Medic. lib. 10. Decian.*
d. lib. 8. cap. 3. num. 53. (3.) Et si ministri, hujus ordinis aliquem,
 aggrediantur, ipsumque discingere velint, potest is, de facto, re-
 sistere, præsertim, si id, sine mandato speciali, faciant. *Decian. c. 3.*
num. ult. Quod si, de mandato Judicis, Officiales, aliquem arma
 deponere, jubeant, rectè fecerit, si sequatur officiales ad Judicem;
 consuadente Deciano, ex eo, quod notant omnes, in *l. 1. ff. de oper.*
nov. nunciat. ubi nunciatio; licet injusta, spernenda non est. *adde*
l. ex quacunque. 2. si quis in jus vocatus. l. si quis §. ff. de judic. Quod si
 (4.) eo casu, ubi quis paratus est, cum ministris ire, illi nihilo-
 minus Virum honoratum discingere moliantur, potest liberius,
 hoc casu resistere. Bart. in *l. prohibitum. §. illat. 2. C. de jur. fisci lib. 10.*
l. quoniam judices. 21. C. de Appellat. Et (5.) Judex, qui notoriè
 privilegiatum jubet discingi, injuriarum conveniri posse vide-
 tur, *arg. l. injuriarum. 13. §. 2. ibi: si quis, quod decreto pratoris non ob-*
temperavit. Ergò, si nihil, contra jus fecit & injustè ita tracta-
 tus fuerit, poterit agere, & *§. qua jure. 6. D. de injur. l. quod Reipubl. 33.*
D. eod.

procod. ibi. quod secundum bonos mores sit. At hoc sit, contra bonos mores: Ergo v. *Weitenb. de injur. n. 5.* (6.) Apparitor etiam qui aliquem discinxit, privilegium suum alleganter, de vi conventi poterit, per ea, quæ habet Anton. Faber in C. suo ad L. lul. de vi publ. & privar. defin. un. & Molina d. tom. 4. disp. 15. n. 2.

3. Sunt tamen non pauca, quæ facultati huic aut derogant; aut vitium adferunt. Ubi (1) illud, non immerito, in disquisitionem venit: An per statuta prohibitoria, (cujusmodi supra indicavimus de aphopismo, cap. 4. §. 17. pag. 80. digitoque subindicat Carpzov part. 3. Crim. qq. 132. n. 17.) privari, hoc jure possint ii, quibus tacite vel expresse, secundum prælibata, armorum gestandorum facultas concessa est? Quod sine distinctione, definiri non potest. Principio namque alia est ratio subditorum alia non subditorum *Quantum ad istos.* Licet juri civili, etiam fortensibus l. extraneis, per statuta, derogari possit, Jas. Bartolus & Dd. communiter, in l. omnes. populi. 9. D. de justit. & jur. itemque Alber. de Rosat. lib. 1. quasi 7. de statut. velint; tamen id semper accipiendum est, secundum modum concessæ, vel obtentæ jurisdictionis. Decian. ad l. imperium. n. 4. ff. de jurisdic. & consequenter, si superior, aut universitas, & inveterata consuetudo, (quæ fortior & potentior est statuto, illudque filere facit: Cravett. de antiquit. temp. 1. part. in princ. n. 42. Menoch. de A. l. Q. cas. 25. num. 49.) alicui facultatem concesserit, ei speciali inferiorum statuto, vix poterit derogari. Socinus & alii tom. 1. regul. jur. pag. 97. vers. septimo fallit. præsertim cum privilegia, ob merita, personis indulta, ne quidem à superioribus præter Imperatorem, vid. *Weitenb. parat. ff. de quasi. num. 10. in fin. Enenkel. lib. 2. de privileg. in genere. cap. 6.* sine magna causa, revocari queant, uti probat *Quetta consil. 13. lare Enenkel. lib. 3. de privileg. cap. 7. & 9.* nec coartari, velut incolas, decet, qui verè incolæ non sunt: quæ sententia est l. est verum. 3. C. de incol. junct. l. 1. de tutor. & curat. dat. l. neque. 1. C. qui dat. tut. poss. vide iterum Bachov. vol. 2. diffus. Treutler. 12. §. 2. lit. A. Alderan. Mascard. de general. stat. interp. conclus. 6. n. 1. & seq.

4. Non-subditos autem dicimus, non solum advenas, quos Græci ἐπίτολις vocant, cujusmodi etiam sunt Studiosi, quam-

Contraria
juris opinio
quædam
est, derogā-
tia, in gene-
re, statuta
prohibito-
ria.

Q

diu in Academiis degunt; *Wesemb. parat. D. ad Municip. num. 7.*) Sed & alios, qui domicilium nondum in eo loco fixerunt, quod jure Civili, decennii habitatione, induci, communiter statuunt, per *l. nec si. 2. C. de incol. Suarez. commun. opin. lib. D. num. 115.* Quamquam *Gail. 2. observ. 35. num. 8.* testetur, quod in Germaniæ civitatibus, passim incolatus, post annum, acquiratur, neque permittat Magistratus, advenam diutius ibi commorari, si, elapso anno, jura civium redimere nolit. Alibi, etiam brevior terminus præfigi solet; vid. *D. Mayium 1. iur. Lubec. tit. 2. art. 2. num. 3. & seqq.* (Quod imprimis, de uxoratis exaudiendum, & de his, qui animum permanendi habent: cæteri verò, qui vel bellicos tumultus fugiunt, vel persecutiones religionis causa patiuntur, jure tutelari & protectionis utuntur, lassen sich beyhm Schirmgerichte etnschreiben: ut sunt exules, hospites & alii. vid. *D. Mayium d. lib. 1. juris Lubecen. tit. 2. artic. 2. num. 19.*) E contrario, Venetias annos 14. incolere, necesse est iis, qui jura civium plebejorum adipisci volunt, teste *Bodino 1. de Republ. 6.*

5. Subditi sunt, vel cives, vel incolæ, vel Coloni. *Wesemb. parat. D. ad Municip. num. 2.* de his, utpote dignitatis incapacibus, quæstio non est vid. quæ supra de rusticis dicta sunt *tr. de Aphoplesmo c. 4. l. 9. pag. 71.* Quod si civis, vel incola, quis factus sit, vel etiam in altera civitate, civis; in altera incola sit, (quod fieri potest, per *l. adsumptio. 6. princ. & §. ult. l. etus qui 27. in fin. D. ad Municip. quæ jura per cap. 16. Aurea Bullæ, Buxtorf. ad eandem, thes. 99.* sublata, non rectè arbitratur,) censetur, eo ipso, privilegis suis hætenus renunciâsse, quatenus ea, sine exceptione, submisit jurisdictioni Civitatis: Sive enim Civis sit; Sive incola; jurisdictionis Municipalis exercitium procedit, immò, incola parere debet, non modò Magistratui domicilii, verùm etiam originis. *l. incola. 29. D. ad municip. Ubi Colleg. Argent. th. 9.* Quod tamen, de Consiliariis & ministris Principum, qui in civitate municipali cives sunt, non intellectum velim *v. D. Mayium d. lib. 1. tit. 2. artic. 2. nu. 34. & seqq.* Ea enim est statutorum ratio, ut superiorem, etiam cujus cum adprobatione ea facta sunt, non stringant *argum. l. inquisitio. 18. ubi gl. C. de solut. Jacob. Schultes pract. quæst. 3.* adeoque nec

nec ejus Confiliarios, non solum, quia pars corporis principalis sunt, *per supra dicta*; sed potius, quia leges Vestiarum, ministros Principis in genere, non attinent. *l. nemo. 2. Cod. de vestib. holober.* quæ etiam alias inferiorum luxuriam potissimum coercerant. *Poli- cey Ordnung der Stadt Straßburg. tit. 8. §. 17. ibi: der größte Pracht in der Kleidung ist bey den unsern Ständen. aut, si subsistere po- test sententia Besoldi, 1. Polit. 12. §. 71. §. 4. quia privilegiatus, quam- vis incolæ sit in personalibus, statutis non obligatur.*

6. (2.) Perdunt hoc jus illi, quibus id ordinariè com- petit, amissione potestatis, dignitatis, & functionis suæ. (Sic, propter delictum, aliquibus in locis, Nobiles & Doctores cingu- lo privari, ex Claro, notat Reinkingk. *lib. 3. class. 2. cap. 2. num. 11.*) (3.) Ut & illi, quibus extraordinariè hoc jus indulgetur, cessante causâ ordinariâ, illud vicissim amittunt, per regulam: Sublatâ, vel cessante causâ, cessat effectus. *Tiraq. in reg. cessant. caus. Everhard. in loco à ratione leg. num. 6. & in loco à cessat. rat. num. 4.* (4.) Ca- dit etiam quis jure isto, *per abusum licentiæ*, ut si quis, arma licitè ferens, iis abutatur. *vid. l. 4. Cod. Henric. lib. 8. tit. 7. pag. 231. B. per regulam, quâ privilegium amittit is, qui sibi concessâ, abutitur potestate. l. iudices. 9. Cod. de judic. Hippol. de Marfil. in pract. cri- min. h. pro complemento. num. 9. Decian. d. cap. 3. n. 62. Quemadmo- dum olim etiam vid. Alexand. ab Alex. lib. 6. genial. dier. cap. 22. pag. 986. & apud Plaut. *Casina Act. 111. scen. 5. vers. 7. Eripite isti gladium, quo sui est impos animi.* Et si quæ sunt alia, quæ ex superioribus, fa- cillè colligi possunt.*

*In specie,
causa una
completes:*

7. Ceterum abusus ille committitur vel in usu primo, h. e. gestatione; vel in orto, seu ulteriore. In gestatione, cum (1.) *Ratione subiecti*, sive personarum, quilibet promiscuè, armo- rum gestationem sibi sumunt, quomodo de Germania, conque- ritur Enekel. 2. de privileg. mil. 33. n. 6. p. 182. ibi: At per Germaniam, maxima passim armorum libertas: Ensis enim accincti, etiam rustici, quò libet, vadunt. Quibusdam in locis, etiam bombardas, earumque exercitia, omnibus etiam rusticis, per- missa videmus. In Austria, post proximam rebellionem, pleris- que Agricolarum & colonorum, arma cætera ademta: Gladii ta-

*Pugnantia
cum armo-
rum usu.*

A 2

men

men sive cultri majores, & similia tela, relicta. Rursus autem, nuperrimâ Hungarorum & Tartarorum irruptione, omnes summo studio armati. Et infinita est hujus rei varietas. *Hac illustris Enenkel.* Qui tamen illic subiecit: Interim illud universè tenendum esse: Militaria arma nemini, *de jure*, sive ignobili, sive Nobili, permitta: quamvis, domi habere, nemo ferè prohibeatur: solos autem milites, isthac ubilibet, intra tamen disciplinæ suæ limites, non habere tantùm; sed gestare quoque, uti, sive ornatûs; sive exercitii causâ velint. Immo, vim etiam, ratione postulante, iisdem inferre posse. (2.) *Abusus ratione Objecti:* cum arma quis indebita & in concessione, excepta gestat. (v. *Würtemb. Lands-Ordnung / sub tit. der Jehr vnd anderer Büchsen halben pag. 21. ibi:* Die weil aber darauß (daß ihrer viel Büchsen tragen vnd führen) allerhand thätliche Handlungen / Einleibungen / Mordtlich erschießen / Verraubungen vnd andere übel vnd vnrecht entstehen mag / vnd derhalben solches in keinen weg zugebulden / auch hiervon auff dem Reichstag zu Augspurg Anno 1530. verboten worden ist. So gebieten wir demnach ernstlich / bey Vermeidung vnserer schweren Ungnaden vnd Straffe (alles nach gestalt der Vbertretung) vnd sonderlich / neben andern / bey Verleihung der Büchsen / vnd wollen; daß alle vnserer Vnderthanen / vnd ein jeder insonderheit / so bißher Jever vnd andere Büchsen gehabt; die sich hin weder zu Ross noch zu Fuß über Geld oder sonst in etliche wege gebrauchen: Sondern sich derselben gänzlich enthalten. Doch sollen hierinn außgeschieden sein / vnserer Ober vnd Vnder vögte; vnd andere vnserer Diener / welche die von ihrer Capter vnd Dienste wegen führen vnd gebrauchen mögen. Der gleichen alle Berichter vnd Raths Personen / auch andere Kauff- vnd Gewerbsleute in den Stätten; denen wir die allein zu Ross zu führen auch gnädig erlauben &c. junge etiam s. So viel dann die frembden / & quæ præmissa sunt supr. de hoplophoria. cap. 5. thes. 1. pag. 149. Enenkel. lib. 2. de privileg. milit. 35. num. 4. & seqq. Barnab. Brissou. lib. 3. de regno Persie. pag. 287. & seqq.) Aut congrua quidem gestat; sed (3.) *Ratione formæ*, indebito modo, loco tempore &c. In modo gestandi ipso, peccare videntur, qui in dorsum gladios, quos ornamentis causâ gestant, rejiciunt: latus enim cingen-

DE CONTRARIIS CONCESSI JUR. ET USUS ARMOR. 187
cingendum est & ornandum; non clunes, in quibus Gallicanis
hominibus hodiè subsultat (gladius.) In quos non neminem
sic lussillè accepimus:

*Ventri impendentem nuper gestare machetam
Ventricolæ iuveni, lausque decusque fuit,
Ast nunc à tergo ferri pars Martia pendet,
Tergo ut tucamen, quum fugit, ense perat.
More patrum lateri, cur non accingitur ensis?
An quoniam mundus, quæ nova, semper amat?*

Et aliter:

*Posticam iuvenes Alamodista ense tuentur,
Fors quoniam virgam se meruisse sciunt.*

Cingendum autem sive ornandum latus sinistrum vid. Lips. 3. de
milit. Romana dialog. 3. pag. 176. Quamquam apud alios, etiam
dextrum, & aliquando utrumque, ornabatur. vid. notata D.
Linnæ lib. 8. de iur. publ. cap. 9. num. 92. nempe & Romani milites
dextra breviorē sicam ferebant; sinistra longiorē. Alexand.
ab Alex. lib. 6. cap. 22. p. m. 73. Peccatur etiam (4.) circa locum &
tempus Furinac. quest. 108. num. 136. Quemadmodum Persis vitio
vertitur, quod & in alta pace, & ubique & semper, gladio ac-
cincti, obambulant: ut Ammianus Marcellinus indicat, lib. 23 illis
verbis: Omnes (Persæ) promiscuè, vel inter epulas, festosque dies, gla-
dium cincti, cernuntur: quem Græcorum veterum morem abjecisse
primos Athenienses, Thucydides est autor Amplissimus. Jose-
phus etiam lib. 11. Antiquit. Iudæic. cap. 3. Reges Parthorum, inter
epulas, à suis, cæsum obruncatumque narrans, subjicit: Μαχα-
ρῆται γὰρ οὐκ ἔτι τῶν ὀπλῶν. Quod Romanis, qui non nisi in pro-
cinctu, & sagis sumtis, gladio cingebantur, barbaricum videba-
tur: inquit Barnab. Brissonium lib. 3. de regn. Persic. pag. 285. conf. Curt.
lib. 5. c. 11. ibi: arma, quæ in sarcinis antea ferebantur. Unde Ovid. lib. 5.
Trist. Getas, semper ense accinctos, mordet. Certè mensæ, quæ
pacis est & amicitiae socia, arma nequaquam videntur conve-
nire: quod nostrates convivæ indicant, quando depositionem
armorum hoc argumento suadent: Εὖ σὺν ἡμῖν γὰρ ἦν Γριεδε. Bo-
nam hic pacem esse, adeoque non opus esse gladiis, Ioh. Guiliel-
mum Struckium lib. 2. Antiquis. conviv. cap. 19. pag. 234. b. De templis &
aliis

138 DE LEGITIMO ARMORUM USU CAP. III.
aliis locis exceptis d. pag. 153. & seqq. iurg. Rodolph. Hospin. lib. 1. de
templ. cap. 12. Harprecht. ad § 8 Instur. de publ. indic. num. 11. Ioachim
Schepliz. ad consuetud. Brandeb. part. 4. tit. 26. num. 7. ubi eum Arniseo
statuit: arma non esse ferenda incuriam aut Palatium: neque in hoc no-
biles praeteris, quoad gestionem armorum, prerogativam habere. Car-
pitur (5.) & luxur nimis, si gladii auro & gemmis coruscent,
vid. Tertullianum de habitu muliebri. cap. 7. Claudian. lib. 2. de rapt. Pro-
serpin. ibi:

*Parthica quæ tantis variantur cingula gemmis,
Regales iunctura sinus.*

Parthis enim, nullus ferè, auri argentique, nisi in armis usus.
Iustinus lib. 41. E diverso elegancia & mundicies ubique celebra-
tur. vid. Arrian. 1. 4. 9. Diodor. 17. 18. & 21. Plutarch. in Alexandro, cap. 25.
& 60. ubi armaturam Alexandri per partes designat.

8. Abusus notabilior committitur, in actu exercito, ag-
gressionis, vel etiam defensionis. Aggressio, vel est planè dolo-
sa, vel quadantenus colorata. Planè dolosa occurrit in sicariis la-
tronibus & parricidis. De quibus dicitur in Racemat. Crimin. Co-
lorata & causaria, vel est intentata sive affecta, vulgò admenatio
dicta, vel perfecta: Quis sæpenuerò commissa fuit, haec
temporibus, à provincialibus sive paganis, qui toti militum na-
tioni infesti, aliquando infantes vel sibi minimè noxios, odio
professionis, trucidarunt; de cuius aggressionis & trucidatio-
nis pœna, diversimodè est iudicatum. Circa Defensionem, occur-
rit armorum abusus sive eam confidere, ut suscipiendam sive ut
susceptam. v. omnino Godelm. lib. 3. de magn. cap. 4. Farin. quest. crimin.
108. n. 63. & seqq. Qui uterque abusus & excessus quemad-
modum sit coercendus, altioris atq; ulterioris
est investigationis.

COMMENTATIO DE AD- MENATIONE.

sive

*De Abusu armorum, qui committitur
per admenationem.*

THESIS I.

Vbi silent jura & judicia, ad rixas & arma itur: inquit Cujac. in Julian. lib. 38. ad l. 13. §. 5. de usuf. Id non tantum superiorum temporum, sed & superiorum seu proximorum annorum, edocent Historia. Atque utinam, nec hodie, talia audirentur exempla, dum nondum lacertos efferre, nedum brachium exserere, potest iustitia. Itaque nec mirari licebit, tam frequentem, per iustitia ista, armorum occurrisse abusum, qui non solum intra minas stetit, sed & ad ulteriora processit. De prima abusus specie, nonnulla in praesentiarum §§. 1. & 2. delibare fas erit; (aliis uberiolem tractationem sequestramus.) Quae superiorem Commentationem non inconvenienter excipit; dictum enim est, de armorum fabrica, comparatione, possessione & usu, quatenus ille, in gestatione inculpata, terminatur: tam ergo, de motu ulteriore, dicendum, qui fit, manus applicatione, armorum exproptione, & denique, incussione ipsa.

2. Enimvero species ista abusus armorum, qua minitandis committitur, diu, sub generali injuria delicto, indiscreta delituit. l. 15. §. 1. de injur. l. 13. de parit. dist. 1. Donec superiorum seculorum sollicitudo animadverteret, minas istas, non semper ad injurias dirigi, sed aliquando etiam ad metum incutiendum; Alias ad percussione, vel eadem intentandam, collimare. v. l. 1. §. 3. Ad l. Cornel. de Sicar. Novell. 42. praefat. Berub. part. 4. conclus. 13. n. 11. & seqq. Eoque peculiare huic facinori nomen indidit, ADME-

Aa 3

NATIO.

De origine
VORIO

NATIONIS Bartol. Angel. & ceteri, ad d. l. 15. §. 1. de insur. ubi Bart. scribit: Nota hic de admenatione: quod tene mente: quia ne scirem fortè, tibi dare concordantiam; (quam tamen dabimus, ex Novell. 142.) Cujus detortæ Vocis barbaries, seculi sui cunabula prodit Nam, ut Senec. lib. 2. de benef. cap. 34. scribit: Ingens est copia rerum, sine nomine, quas non propriis adpellationibus notamus, sed alienis, commodatisque.

3. Et sunt sanè ex recentioribus, qui tria potissimum, in scriptis Dd. vetustiorum, desiderant; puta (1.) Methodum sive ordinem: (2.) Latinæ linguæ puritatem, & (3.) Denique antiquitatis & Historiarum cognitionem. In quæ vitia ipsi, infelicitate temporum, inciderunt; qua factum est, ut multis tenebris ab ipsis involuta sit Jurisprudentia. Bronchorst. in Orat. de studio juris. p. 197. Unum è millibus r. Const. omnem, præm. D. §. 5. verb. ὁτός: ibi Græco vocabulo hircos, quod idem est, quod subtiliter videns. Itemque in gl. §. igitur post libros. 4. in verb. Pandectarum ibi: a Pan, quod est doctrina. præm. Instit. Iterumque in gl. l. 1. verb. pactum. ibi: pactio q. pacis actio. de pact. collato Forstero. cap. 1. de pact. n. 3. Et in l. 1. verbo, è re: pro quo gl. legit, here, quod ad dominum & Doctorem spectet de verborum significatione dicere. De reb. cred. junct. Bertachino in voce liberi: ubi se mere, in Fl. legisse scribit. l. 13. §. ult. in verb. per genium. Vbi Genius, inquit gl. principis, est ejus DEVS, qui ingentem, i. e. magnam suam potentiam exercet. De furetur. l. servus. 36. in verbo. magidem. de condit. indeb. & c. exemplum, non minus lepidum, eo, quod in gl. l. 2. §. 4. verb. constitui. de O. l. recensetur conf. Dn. Hanum in orat. de usu Chronolog. in Iurispr. pag. 25. aut in l. magis. §. in primis. 11. ubi, cum Accurs. ignoraret, quid esset, bonorum synopsis, legere suos iussit: si inops. De reb. eor. qui. adferre liceat, ex Angelo Aretino, qui vocabulum prætextæ & prætextati explicaturus, in pr. Inst. de insur. Ortum illud habere, dicit, à Nobilissimo quodam Juvene, filio cujusdam senatoris, 14. aut 15. annorum, qui quâdam die, sequutus fuerit patrem suum, ad Capitolium, & ibidem Senatui, cum patre, interfuerit, ubi ceter ejus. de secretis totius orbis, tractaverat: Finito isto consilio, cum puer domum reverteretur, matrem ejus quævisse ab ipso, unde venisset? Respondisse hunc: quod fuerit, cum patre suo, in consilio. Mox Matrem cœpisse percontari, de qua re tractatum, in consilio, fuerit puerum,

puerum, secreta senatus occultandi studio, finxisse: totam deliberationem de capitibus pullorum matris fuisse, quemadmodum pullos illos, quorum mater multos & charos habebat, pater dissimulare posset. Tum matrem, iracundo vultu, patrem adortam fuisse, & Maritum, objurgasse, quodd, de nece pullorum suorum, in consilio, deliberare ausus sit. Cum verò pater intelligeret, filium hanc fabulam confinxisse, cœpisse admirari ejus ingenium, & totam rei gestæ seriem Senatui indicasse, qui puerum, propter discretionem suam, in continentem, in senatore elegerint, eiq; vestem fieri curarint, prætextam dictam, ided, quodd, præ cæteris vestibus, puerum tegeteticus Exemplum deinceps imitati, alii pueri Nobiles, itidem hac veste uti fuerint. *Naellenus Angelus de Aretio.* Germanica Livii versio, sub Ann. V. C. 445. lib. 9. p. 201. similem historiam refert, & Macrobius imputat; sed Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 6. p. m. 265. Historiam Papyrii ex Gellio descripsit: Gellius lib. 1. N. 1. cap. 23. Eandem Historiam Papyrii, Catoni imputat: Quam, si culpam placuerit conferre, cum narratione Angeli, declinationem a vero mirabitur & ridebit. Vocabunt etiam ipsius aliam originem legi, apud Macrobius, nempe, quod auro & gemmis prætexta esset: ad Gellium notavit Mosebianus. Sed, Macrobius Etymologiam aliter habere, deprehendas, ex excerptis Pancirolli, lib. 1. var. edition. 15. Aliis sic appellatur, quodd, purpura esset prætexta, in extremitatibus aut oris. *Bermann. in origin. p. 1073.* quam rationem Macrobius acceptam refert Rosinus lib. 5. antiq. Roman. cap. 32. pag. 189. Ex Livio. 4. decad. 40. ibi: *Liberi nostri prætextu purpura togæ utuntur.* Et Plutarchi in Sertorio. verb. *ætæto, pueri* cum aliis, prædat *Latini Daffini, de re vestiaria, pag. 40.*

4. Et ex isto quidem indicio, (1.) antiquitatis & Historiarum ignoratio mirificè detegitur, quarum sanè neglectus seu fastidium etiam (2.) Lingua puriorum contemnum induxit; de quo descriptu, ita scribit Duarenus, in Epistolâ, de ratione discendi docendique *quædam.* Doctores veteres, pro Latinis propriis & elegantibus vocabulis nova, eademq; inepta & monstrosa cœdunt, ex quibus confusa oratio, quia, præ nimia obscuritate, non intelligitur, idonea ad docendum esse non potest. *De vitio Methodi & artu docendi, (3.)* Idem Duarenus ibid. scribit. Innumerabilibus commentariis suis, id egil.

id egisse Dd. ut de re, paucissima; præter rem, infinita scriberent: Alienissimis locis inculcarent, quæcunque liberet, & unius vocula arreptâ occasione, evagarentur a proposito, nihil pensi habentes, quid, quove loco, dicatur, aut scribatur.

5. Quæ utcunque habeant: Interim ea, Veteribus, gloria meritò relinquitur, quòd omnia LL. arcana, pro virili, fuerint rimati, & præ ornamentis, rerum argumenta, diligenter investigaverint, ac, quomodo privata, publicæque controversiæ, ex LL. visceribus, definiri queant, sollicitè inquisiverint. v. Ep. 1. Pacidii, de *interdicta Christianorum, cum Gentilibus, communione* pag. 3. Exempli loco, potest esse præsens Thema, usu frequens, definitione rarissimum: cujus tamen fundamenta, Bartolus in l. 11. § 1. de injur. haut infelicitè deprehendit. Itaque non pigramur, tradita Doctorum in ordinem redigere.

6. Dubito equidem, an felicior sim futurus, in origine verbi Admenationis investiganda, quàm Dd fuerunt, in sua prætextâ; Arbitror tamen, Eosdem, qui Latinum minari, detorse-
runt in activum menare: apud Voss. lib. 3. de vit. sermon. cap. 25 p. 501. Inscript. Bullæ Papa Gregorij XIII. tom. 2. Bull. pag. 274 ibi. *Contra famigeratos, nuncupatos menantes, eorumque scripta recipientes, & famosos libellos scribentes & mittentes* (Vbi Voss. menantes, interpretatur eos, qui libellus famosis, alienam prosindunt, ac lacerant famam:) Nequaquam religioni duxisse, præpositionem adponere, atque inde suam procudere admenationem: Fortè quod apud Ciceron. lib. 2. de Orat. cap. 21. legissent, Execrationes, admirationes, minationes. Nisi quis, Hispanicum *Amenazar*, quod minari notat, occasionem huic appellationi præstitisse, malit opinari, cum Generoso & Nobilissimo Dn. Gerardo faene Ledebaur, Equite Ravensbergico, (qui hoc Thema, ex consilio & instituto nostro, elaborandum susceperat, ratus, nihil ignobilius esse Viro erudito, quàm toties retractata argumenta, in scenam otiosè producere, & egregiè perficisset; nisi maturatâ abitione, in Galliam, solum hætenus abrumperet, coactus fuisset:) Utique præpositionem Ad, significatum augere, ex verbis admove, adhibere, adprehendere, & similibus, Dd. animadvertère: Adeoq; Bartolus, cum suis, in l. *Quidam ibero*. 13. de servit. urb. præd. hanc regulam constituere: Ad, poni, pro Iuxta.

Vocabul.

Vocabul. utr. iur. in partic. Ad. pag. 16. gl. ult. in d. l. 13. verbo ad parietem: i.e. nimis propè. congruit Germanicum bedrathen.

7. Nonnulli tamen Adminationem dicunt. ut Bertachinus, cum suis, in Repertorio, pag. 43. B. Arnold. Reyer. thesaur. practic. in verb. Adminatio. Quasi minarum vocabulum, habitum & gestum, armis minantis non æquè exprimat. Quomodo Plautus minaciam, minis opposuit, in Truculento: act. 5. scen. 4. vers. 56. ibi: Melius, te minis certare mecum, quàm minaciis: Quem locum Taubmannus non tangit. Alii minaciam, pro diminutivo habent. Ego, si pace Grammaticorum, suffragium ferre liceret, pro augmentativo, vel ampliativo, h. e. gravioribus minis, Plautum usurpasse, colligerem, ex Milite gloriol. act. 2. scen. 4. vers. 19. & seqq. ibi.

Noli minitari. Scio crucem mihi futuram sepulcrum:

Ibi mei Majores sunt sit: pater, avus, proavus, abavus.

Non possunt minaciam tu hisce,

(atrociores minæ præciserant, quibus capitis periculum continebatur)

oculi fodiri.

Quomodo etiam Adverbio minaciter utitur, in Stichus, Act. 1. scen. 2. vers. 28.

An pariter lentem leniter, an minaciter?

A minaciis sanè istis, haut dubiè Italicum minacciare, & Galli: cum menacer. Nonnulli etiam insultum appellant. v. Bertachin. dict. loc. Alleg. Baldum. in Consil. quodam, quod incipiat: Insultus & adminatio. Add. Card. Tusc. lib. 1. consil. 263. n. 11. Quanquam Alii insultum specialius definiant: saltum, de loco, in locum. Roscius in rit. de Inquisitione. n. 119. ubi dicit: Quod si mecum sis in itinere, vel mensa, & te vulnerem; non dicas, insultum facere; Nam, non sit motus, de loco ad locum. Sequitur Muscatellus in prax. criminali sub tit. de vulnerib. pag. 248. n. 43. & 44.

8. Latini fortè dixerint Comminationem, ut apud Plin. 7. c. 45. & Suet. in Cæsar. c. 62. ubi Aquilifer moranti, cuspide minatur aut metus incussionem, per signa: cum Barrol. in l. 1. §. quæ onerando. quar. rer. act. non datur. sive Territionem realem, factis; non verbis, declaratam. v. Corp. leg. 1. quæst. crimin. 29. n. 58. Idque per figuram Hyphen (or) s. subunionem. v. Du. D. Bitschium. de iur.

Bb

refut.

resur. in litem. §. 2. Germani, cum dicere possent *Wedrawung*, vulgatus usurpant verbum. *das Zucken: die Hand/ Dolchen/ Degen/ auff einen zucken.*

Homon.

9. Alio sensu, *Ad* aliqui admenationem producant, ad actuale percussione. ut apud *Farinacium, quest. Crimin. 107 n. 159. & 165. ibi* Tertius sit casus in insultu facto, cum admenatione: In qua pariter facias conclusionem affirmativam: videl. quòd pax seu cautio, de non-offendendo, censetur rupta, per insultum; factum cum armis evaginat & admenatione ictuum, cum iisdem armis; quamvis nemo vulneratus remanserit. Quo loc. *Farinac.* admenationem, vocat ipsam illationem, vel inflictionem ictuum. Quomodo etiam *Andr. Fachinæus lib. 3. Consil. 81. n. 24.* usurpare videtur. ibi: *Vulnus enim illatum esse præsumitur, ab illo, qui vibravit, sive admenavit ensem, aut aliud genus armorum &c.* At communiter, admenatio sic describitur, ut, in terminis minarum subsistat, neque ad percussione procedat: *ut infra uberius dicemus.*

**Definitio
realis.**

10. *Facinus ipsum, Angelus Aretinus, in Tract. de Malef. verb. admenavit. pag. 155. & ex eo, Bertachinus, in Repertorio, verb. adminatio. definit: Elevationem manus aut armorum, ad percutiendum; Quando aliquis manum, contra aliquem, levat. (sic ipse Ulpian. pro elevat.) velut verberaturus sive percussurus. Possis etiam sic: Esse delictum privatum, plerumque injuriæ speciem continens, quo quis elevatione manus, armatæ vel inermis, concutitur aut perterretur. Conf. Gothofr. in not. ad corp. gl. d. l. 15. §. 1. de injur.*

Distinctio.

11. Solet autem quædam fieri, joci gratiâ; quædam serio. *arg. eorum, quæ, in simili, tradit Carpzov. part. 1. quest. Crimin. 30. q. 2. n. 14.* Illa horum non pertinet: si talis animus probetur: Neque enim si quid dictum aut factum est per jocos, æquum est id serio prævertier. *inquit Iupiter apud Plautum Amphitr. act. 3. scen. 2. vers. 39.* Et Aristophanes in ranis. *act. 2. scen. 2.* An tu istud convertas in rem seriam, joco quod ex te fecerim Herculem? *conf. Bellet. Disquisit. Clerical. part. 1. tit. de favore clericorum canonu. §. 2. n. 1.* ubi ait: ne quidem Eum, qui Clericum per jocos percutit, in pœnam incurrere. *fac. cap. super eo. 1. in verb. sed levitate jocola. De sentent. Excomm.*

Excovim. Nam aliās, in dubio, ex facto illicito, delictum præsumitur. *Wesenbec. in parat. de bon. eor. qui. num. 3.* Et dicitur infr. de probatione.

12. Dividi potest, in graviolem; & leviolem: *arg. l. 7. §. 2. de injur.* Gravior & atrocior fit (1.) à persona, Tùm ejus, qui minas intentat; veluti servi. *l. 17. §. 3. de injur.* [Ubi sic legimus: Quædam injuriæ à liberis hominib. factæ levis; non nullius momenti, videntur: Enim verò, à servis, graves sunt; Crescit enim contumelia, ex persona ejus, qui contumeliam fecit. Alii sic emendant: Leves, & nullius momenti. Quomodo etiam Græci *lib. 60. Basil. tit. 21.* vertère: *Τῆς ὑπερὶ αὐτῷ ἐκδομένης τιμῆς, ἢ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδομένης.* Pacius in sua Edit. Ipse legendum censet: Leves; non ullius momenti. Ut minùs à Florentina scriptura recedamus. Membranæ nostræ sic habent: Quædam injuriæ à liberis hominibus factæ, nullius momenti videntur.] Tùm ejus, cui minæ intentantur. *arg. l. 16. §. 3. de pæn.* veluti parenti, Patrono, Magistratui, sacerdoti. *arg. l. 4. C. in iur. l. si quis in hoc 10. C. de episcop. & Cler. (2.) à Loco, ut, si in foro, vel theatro, intentetur. arg. l. sed est 9. §. 3. de injur. junct. l. 16. §. 6. de pæn.* Ubi refertur particula Orationis Demosthenis, in Midiam scriptæ, qui Illi alapam, in publico theatro, infixerat. *conf. sup. de legitimo armor. usu. c. 1. §. 8. p. 160. (3.) à genere armorum:* Gravior enim est, quæ armis intentatur; §. *recuperande. 6. l. de Interdict. l. 8. & 9. de injur.* de qua nobis, in isto tractatu, potissimùm sermo; Levior, quæ manu elevata, sine armis designatur: (4.) quantitate. *l. 16. §. 7. de pæn.* gravior enim est iterata, quàm simplex. *d. l. 15 §. 1. de injur. in verb. sape. de quo inf. b. 20.*

13. Causa efficiens remota hujus delicti, est Jus Civile. *Ex se, sensu, quo crimen suspecti dicitur ex l. 12. tabb. descendere. pr. l. de suspecti. ubi Rittersh. C. A. de privat. delict. 1. 2.* Tamen enim honestati & æquitati adeoque juri Gentium, etiam adversetur, minis aliquem perterrefacere: Dubitatum tamen fuit, an hoc factum sit punibile, & inter vera delicta numerandum? *Vei videre licet, apud Arnold. à Reyger. in thesaur. verb. adminatio.* At Justinianus, in Novell. 142. pr. Leges suas eos, qui gladium, contra aliquem distingunt, supplicis subdere, ait. i. e. *Τιμωρίας:* seu pœnis, in genere.

Divisio

Vbi recensita obiter
l. 17. §. 3. de
injur.

Causa efficiens remota.

nere. *Τιμωρὶς* enim, non præcisè, ultimum supplicium inferre, notat; sed pœnam, in genere, atque etiam multam. v. *Gellium lib. 6. Noct. Atticar. cap. 14. incip. puniendus peccator. ubi, sub finem, ex Platoni Gorgia, probat: Τιμωρίαν promiscuè acceptam fuisse, pro omni punitione.* Digitum autem Imp. haut dubiè intendit, ad d. l. 15. §. 1. de *injur. l. 3. §. 1. l. 10. de Vi publica. l. 1. §. 3. ad L. Cornel. de Sicar.* Quæ prohibitiones, postea canonisatæ sunt: in *can. 13. de panic. distinct. 1.* Eisdemque hodie, statuta locorum subsequuntur: vid. *Holländisch Kriegs-Recht oder articuls. Viteff. art. 32. Schwedisch Kriegs-Recht: tit. 5. artic. 35. Statuta nostra novissimè, 9. Februar. An. 1650. iterata. §. Welcher auch, ibi: welcher ein Messer/Dolchen/Schwert/Degen; oder ein ander Wassen/gegen dem andern / freventlich zu-cket/ &c.* Quæ sanè prohibitiones, summam habent rationem, ut scil. graviora delicta caveantur, dum eò ducentia, etiam prohibentur. Summa enim professio stultitiæ est, non ire obviam sceleribus cogitatis; sed manere, opperiri que, ut, cum admittæ & perpetrata fuerint, tum denique, ubi, quæ facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur. *Gell. lib. 2. N. A. cap. 3. p. 277.*

Causa efficiens pro-
pinqua, In-
strumenta-
lis.

14. Causa Efficiens propinqua est commotus in iram aut odium animus: quacunque tandem occasione irritatus: Instrumentalis, est gladius, *Novell. 142. prefat. vel aliud teli genus. l. 3. §. 1. ad l. lul. de vi publ.* Etiam tormenta, s. bombardæ: *Wan man mit auffgezogenem Haanen/emen bedræwet?* Immo, etiam manus i pugnis inermis levatus, d. l. 15. §. 1. de *injur.*

Qui hoc
delictum
admittant.

15. Subiectum agens (s. efficiens proxima) sunt personæ, quæ hoc delictum committunt: l. 15. §. 1. d. t. de *injur.* mares; at fœminæ: non refert: Quia Verbum Si quis, utramque speciem complectitur: l. 1. de V. s. clerici æquè, ac Laici cap. 3 ibi: sed aliquem non percussit. Ext. De cleric. percussore. (quanquam nimis aliàs, etiam in duellu, Clericis indulgeant Pontifices, cap. 1. & t. t. De Clericis pugnanti- bus in duello. Cum tamen Christus increpaverit Petrum etiam pro se pu- gnantem. *Matth. 26. Jung. Paul. 1. ad Timoth. 3. & ad Titum. 1.*) Dum- modò sint doli capaces quia injuria, sine animo & affectu nocen- di, non fit. l. 3. §. 1. de *injur.* Unde liquidum est, furiosum, aut in- fantem, nec hanc quidem injuriæ speciem admittere. l. 3. §. 1. de *injur.* Nec eum, qui, per ebrietatem, sanam mentem exuerit.

418. Clem. un. de homicid. Neque enim omnis ebrietas à delicto excusat: cum & impetu delinquatur. l. perspiratur. xl. §. delinquatur. 2. de pœn. Nôm. Kayf. W. vnd deß H. Reichs/ Reuter bestallung/ art. 50. Item/ Es soll in allen Wißhandlungen/ so volder weiß/ durch Herren/ Juncdern/ Knechte/ groß oder klein Hans/ geschehen vnd straffbar sind/ die Trunkenheit/ zu keiner Entschuldigung/ oder Milderung der Straff/ angezogen/ oder angesehen; Sondern vielmehr solche Verbrechen/ desto schärffer vnd schwerer/ auch geoppelt/ (saltem in militibus) gerechtfertiget vnd gestraffet werden.

16. Itaque nec iratum, cum C. A. de inur. 9.9. n. 6. temerè eximerim utcumque eum, sedatà irà pœniteat: Nam & impetu delinqui, modò diximus: cum impetus, non tollat læsionem, semel illatam. cum Guil. 2. observ. 106 n. 9. & seqq. Ioh. Sardaui, ad l. quicquid. 48. de Reg. iur. (idque reponi potest objectioni ex l. 38. §. Imperator. 8. Ad l. tul. de adult. petita.) Et pœnitentia, non excuset à delictis, manu perpetratis. l. qui ea. 65. Vers. Nemo enim. de furt. l. quis sit. 17. §. 1. de Edil. Edict. l. 3. in fin. C. de Episcop. audient. Cubach. centur. 2. dec. ad. 2. quest. 3. Frustrà sunt, qui, pro iratis, adferunt d. l. Quicquid. §. 8. de R. l. ubi dicitur: Etiam illa, que sunt in calore iracundia, rata non esse; quàm si perseverantià apparuit, iudicium animi fuisse. Etenim & inscriptio illius textus, & prædicatum (ratum esse) & conclusio, nec nò comparatio l. 3. de Divori. (que est ejusd. Pauli, ex eod. lib. 35. ad Edict.) docent: Jctum in ea regula, non loqui, de factu dolosis, aut externis, sed, de dissensione animorum, vel etiam de rixâ atque contentione verborum. Unde pleriq; etiam limitant hanc regulam in delictis. v. Phil. Matthæi, Bronchorst. & alii, ad d. l. 48. Et nominatim in injuriis. l. si non convicit. 5. C. de inur. Alii etiâ sic restringunt, ut regula non procedat, in his, quæ, sine detrimento injuriam passi, nequeunt revocari. v. Modestini. Pistor. 2. consil. 3. n. 9. Tac. Gothofr. ad d. l. 48. n. 232.

Expositio
l. 48. de reg.
iur.

17. Nec absolutionem impetrat iratis, festiva Aristotelis comparatio, quando, lib. 7. Ethic. cap. 7. itemque lib. 2. Magn. moral. cap. 6. & lib. 6. Eudem. cap. 6. affectus, irâ percitos, comparat festinis ministris, & conibus. Ut enim si rexis rex duabus, i. e. festini ministri, prius quàm omne, quod dicitur, audiverint, excurrunt, & ubi impetus primus deferbuerit, officio deinde

Bb 3

defunt.

desunt, aut obsistunt, vel sicut canes Domestici, antequam inspe-
xerint, an amicus sit, si strepitū tantummodò audiverint, illicò la-
trant: Ita ira, ob fervorem celeritatemque naturæ, non attendit,
quid ratio postulet, sed statim, ad vindictam proruit. Ut enim
hæc Aristotelis assimilatio, saltem, in oppositione, ad cupidita-
tem & Voluptatem comparata est, ibidemque rectè instituitur:
Ita ad pœnæ exclusionem, nullatenus proficit. Sic enim & præ-
festinantes; sed incuriosos, ministros; Itemque canes, intempe-
stivè vigiles, vapulare videmus, Quæ ergò indignè feramus, iratos,
si aliis injuriam inferant, puniri?

De forma
huius de-
licti.

18. Forma huius delicti, alia generica est; alia specifica.
In genere consistit ea, in minitatione, telo intentatâ, vel pugno.
In specie, armata, ut sic dicam, admenatio, (de qua hîc potissi-
mum agitur) fit distractione & elevatione armorum, in modum
sive gestum verberaturi composita.

(*Dambuder praxi rerum criminal. cap. 139. nu. 2. ibi: qui alteri
minatur gestibus quasi lapidem, baculum, cultrum, aut simili arma in
eum vibraturus, Etiam si minas opere non compleverit, nihilominus de ta-
libus minarum terroribus puniendus venit.*) Et vel ad injuriam, l. 15.
§ 1. de injur. vel ad vim, l. 3. § 1. l. 1. ad L. lul. de vi publ. vel ad vulne-
ra, necémve inferendam respicit. l. 1. § 3. ad L. Cornel. de Sicar. dif-
fertque ab ea gladii distractione, quæ cum vulneratione, vel cæ-
de, est conjuncta, quod & supra monebamus, thes. 9. Quæ duo
etiam, apud bonos Autores, licet discernere v. g. apud Tacitum:
1. *Annal. 4. vers. 4.* Stabant pro concione legiones districtis gla-
diis: (non ut metum facerent, sed, ut arcerent. Quemadmo-
dum & *lib. 1. Historiar. c. 27. n. 4.* ibi: Imperatorem Ottonem consa-
lutatum, ac sellæ festinanter impositum, strictis mucronibus ra-
piunt:) Reus in suggestu, per tribunum, ostendebatur; si no-
centem adclamaverant, præceps datus trucidabatur. Ita Subrius
Flavius, *lib. 15. Annal. cap. 58. n. 4.* à Rufo percontatur: An, inter
ipsam cognitionem, distringeret gladium, (non ut metum, aut
injuriam inferret, sed) ut cædem patraret? Rufo renuente, in-
fractus est impetus, jam manū ad capulum referenti. Sic Rhada-
mistus, in uxorem, distringit acinacem, non, ut perterrefaceret,
dilectissimam conjugem, & jam ante exanimem; sed ut, vulne-
ratam,

tacam, flumini traderet, eoque hostili insequutioni subduceret. *lib. XII. Annal. 51. n. 3.* Sic iterum *Annal. 14. S. n. 6.* ad lectum Agrippinæ, ferrum distinxit Centurio, non in metum; sed in mortem, cui illa, uterum protendens: Ventrem feri, exclamavit; multisq; vulneribus confecta est.

19. At nostrum facinus, intra fines & terminos conatus, subsistit. *C. 1. A. de injur. 9. 11. n. 9.* Nam, ubi scelus ultra progreditur, in aliam delicti speciem transit. *10b. Bernh. Muscatell. in practic. crimin. sub tit. de vulnerib. pag. 248. n. 41.* Quin & metum oportet malo; non bono fini intendi. Neque enim admenationem, propriè commissam dixeris, ab Italica legione, quæ Othonianos, virtute suâ, terruisse memoratur: *lib. 2. Histor. cap. 41. n. 3.* quò minùs in vallum impingerentur: Ea enim legio, strictis mucronibus, redite pullos, & pugnam resumere, coëgit. At, in nostro delicto, ex præscripto *l. 15. §. 1. de injur.* requiritur (1.) Negative, pulsatum quem non esse: (2.) Positive, ut manus (armatæ, vel inermes,) adversus alium, leventur: *l. eleventur, vel attollantur:* (alibi pro sublevari s. exonerari vox hæc ponitur. *l. Divus. 4. f. de offic. præsid. l. 48. de V. S.*) Et quidem (3.) cum territione, s. eo gestu, quasi perterrefaciens jam verberare alterum afflictor sit; cum nò percussisset. (quod initio *d. 15. §. 1.* dictum, iterum repetitur, ut tantò diligentius fines delictorum determinentur, & error Dd. suprà indicatus, thes. reveletur) Nimirum, ut, in theoricis, formarum inquisitio, & expositio, perquam est difficilis: (sic, ut Scalig. provocare Sciolos ausit, *Exerit. 307. sed. 12.* & rogare, quæ sit forma lapidis, quotidie oculis nostris obversantis? Neque enim facilis patet aditus inquit idem, in *l. 1. de plant. pag. 82.* humanis ingeniis, ad hujusce sacrarii penetralia.) Ita etiam in practicis, non est facilior lapsus; quàm in formæ definitione, aut discretionem: Aded enim affines & consimiles sæpè sunt factorum species ut, similitudine suâ, etiam prudentiores fallant, eoque errores, etiam à sagacitibus dilucidationem, gravissimi committantur.

20. Græci, ad constitutionem hujus delicti, iterationem desiderant, eamque sententiam Ulpiano, in *d. l. 15 §. 1. de injur.* imputant, quando *d. §. lib. 60. Basilicón, tit. 21.* Et in Eclog. *ibid. §. 25.* sic reddunt: ἡ πάλαις ἀνατίνας τὴν χεῖρα, καὶ μὴ τὴν φασὶ ἐπὶ τὰ σέ

Explicatio
l. 15. §. 1. de
injur.

ὁ βλάπτων ἀπορῶν ἢ ἐνέχων τὴν: Qui sæpè extulit manum, & non percussit: utili injuriarum tenetur. Atqui (1.) iteratio non requiritur, ad delicti consummationem: quippe quæ delictum non absolvit, sed intendit, ut supra monuimus, in §. 12. f. de divisione. conf. l. quicumque. 4. ibi: si verò secundo, vel tertio. C. de serv. fugitiv. (2.) Alius, qui semel eo gestu, animoque, manum levaret, planè non delinqueret: quod absurdum esse, agnovit ipse Aretinus, in Tr. de malef. verb. admenavit. pag. 155. ibi: Solum iste actus, admenationis cultelli, vel bastoni, (sic Gallicè dicitur baculum) vel manus, etiamsi non percutiat, tamen est punibilus. Et immò (3.) potissimum requisitum consistit in gestu terrentis, quasi verberaturus: P. Græcicus Disputat. Pandect. 27. de injur. & famos. libell. cap. 4. §. 48. quod requisitum, cum Græculi etiam omiserint: plus vice simplici, in exponendo tam brevi §. peccarunt. Nec movere quem debet, quod ipse Ulpian. in l. 15. §. 1. de injur. Vocabulum sæpè expresserit: siquidem eo vocabulo Jcti aliquando utuntur, cum speciem notabiliorem volunt designare, nec idèd tamen iterationem, pro necessitate formali, exigunt. *Ut in l. planè. 3. vers. Qui sæpè. Famil. Hercisc. collatà l. 2. §. 1. vers. sed nisi tota dentur de Verb. oblig. Rebuff. in comment. ad l. sæpè 53. vers. Colligite. de V. S. Possis & sic Jctum interpretari*: Si maxime quis sapius aliquem terruerit, quasi Verberaturus; Tamen, si non actu percussit: tantum utili, non directà actione injuriarum tenebitur. Quod fortè Græci in expositione hujus §. dicere voluerunt.

21. A quo, antequam abeamus, notanda venit Lectionum varietas. Cū enim passivis: pulsatus, territus &c. malè conveniat activum, percussit: Quidā legere malunt percussus quod & Gothofr. in corpore gloss. ad d. l. 15. §. 1. retulit. & Ruffardus cum Pacio, in suis editionibus, connotarunt: Quia tamen membrana nostra, cum Florentin. planè congruunt: Dicamus subesse figuram syntheseos: sic, ut, animus Jcti à patiente ad agentem, transierit *Ut in l. quedam. 9. in fin. pr. de Edend.* Exposito enim facto, actionis formam & formulam in animo habebat quem animus, lingua vel calamus præcurrens, cum synthesi expressit: quasi hoc modo plenius dicere voluerit: si quis, à Titio, pulsatus quidem non sit; (Tum enim injuria realis foret. l. 1. §. 2. ibi: in corpore, sic injuria realis, cum quis pulsatur. de injur.) Verum manu levatà

terrītus

territus fuerit, quasi vapulaturus. i. e. ictum s. percussione[m] sensurus: Tum interest an Reus percussit: i. e. an manum excussit: an non: priore casu, directi actione iniuriarum tenetur, inquam, dummodò manum excussit &, quantum in se fuit, alterum percussit, licet alter tactus (non sit) adeoque, actu ipso, pulsatus, non sit. Sin autem Titius non percussit sed in terminis minationis s. admenationis subicit: Tum utili iniuriarum tenetur. Ratio diversitatis est: Quia, in facto admenationis, reverà, nec verbalis, nec realis, iniuria potest demonstrari. Non verbalis: potest enim & solo nutu, absque iniuria verborum, admenatio peragi. Non realis: quia manus nondum sunt illatae, quæ levata tantùm fuere. l. 1 §. 1. ibi: re, quotiens manus inferuntur. de iur. Breviter si quis (ab eo qui manum levavit) territus sit quasi vapulaturus sive verbera imminetia certo sensurus: Non statim habebit actionem iniuriarum directam: nisi actu ipso percussit is, qui plagas minabatur. Sanè Enallagen in jure admodum frequentem esse, notat Cujac. in recit. ad l. pen. C. de furtis. pag. 638. C. 2. sent. 30. Salmasi observat. ad Jus Attic. cap. 5. pag. 176. conf. pr. Inst. de iur. testam. ibi: testari conceduntur l. nemo. pen. ibi: persona quæ huiusmodi facultatem habere, jam concessa sunt. C. qui test. fac. poss.

22. Effectus huius admissi est, vel primus, vel ortus. Pri- Effectus.
mus respicit casum, in terminis minarum subsistentem. Est autem (Generaliter dicendo.) obligatio ad pœnam. arg. l. 1. & 2. de LL. Pœna alia est admissi simplicis, alia atrocioris: Simplicis, est arbitraria: qualis ferè est iniuriarum l. 15 §. 1. de iur. compos. l. ult. ibi: si qui, ob eorum metum, damnum datum est, pro modo admissi, actio dabitur. de extraord. criminib. Neque obtendere hic licet admenanti: Non obesse nudum conatum, ubi iniuria nullum habuerit effectum l. 1. §. ult. Quod quisque iur. l. 4. §. condemnatum. C. de re iud. Licet enim iniuria ista, respectu effectus ultimi, imperfecta s. adfecta tantùm, videri queat: in se tamen, perfecta & absoluta habenda est. ut in l. 3. Quod quisque iur. l. 1. §. ult. ibi: imperfecto flagitio, in insulam deportantur. de extraord. crimin. l. un. ibi: tamen pro tali conamine. C. si quacunque prædictis potestate. conf. l. liber homo. 37. ibi: si iussu alterius manu iniuriam dedit. Ad l. Aquil.

23. Quòd autem Bartolus ex eo, (quòd pœnam Adme-
Cc natio.

nationis diximus arbitrariam) porro colligit, eadem poenā plecti posse, admenantem ac percutientem; Id de atrociori fortassis, de qua mox dicturi sumus specie exaudiendum; Ad simplicem autem, vix trahendum erit. Utcunque Bartolum sequantur Angel. Jason. Alii, apud Bertachin. *dist. loc. per hunc § 1. & can. 13. dist. 1. de poenit. Hippol. Marfil. in l. qui falsum num. 4. D. ad L. Cornel. de fals.* Quia regulariter, attentatum & perfectum delictum, pari poenā non plectuntur; nisi etiam diserte a L. eadem poenā afficiatur. *Ludovic. Carer. in pract. crimin. cap. de Homicidio. pag. 88. n. 16.*

24. Planè asperioris speciei, utcunq̃ue Jure Civili poena etiam dicatur arbitraria, *d. l. 15 § 1.* asperior tamen haut dubiè intelligenda venit; Veluti, si quis ad minatione utatur, adversus Magistratum, aut officiales ejus, ut lictores, vel cohortem praetoris. *post Bartol. Cardinal. Manoleffum, Bertachin. dist. loc.* Quo modo etiam statutis declaratum est: Quibus verb. grat aliter puniri jubentur, etiam in hoc admissi genere, milites; aliterque pagani. Milites hoc delictum admittunt, vel adversus supremos praefectos; vel inferiores. De priori casu, agit d. si. H. Reichs Reuterbestallung. artic. 13 ibi: *Item wo einer/ oder mehr sich mit wehrhaffter Hand/ gegen dem Feld Obersten/ oder Feld Marschalck/ einlassen würden: die sollen darum an Leib/ Ehr vnd Euck/ nach Estanmuß des Reuter Reichens/ gestrafft werden.* Confer. Königl. Schwedischer Kriegs articuls brieff/ tit. 1. artic. 23. & 24. De posteriore casu agit des. H. Reichs Reuterbestallung. artic. 29. ibi: *Es soll kein Knecht/ seinen Herren oder Juncfern/ muthwillig trocken/ noch sich ihm widersezig machen/ viel weniger eine Büchsen/ oder Wehr eber Ihm zucken/ bey Leibee straffe.* Ubi intelligo poenā corporis afflictivā, non Capitalem: Quia talis, ne quidem prior casu, simpliciter dictatur. *Besold. in Thesaur. pract. Verb. Leib vnd Lebens straff.* Consonat distinctio des. Schwedischen Articuls. brieffs. tit. 4. artic. 29 ibi: *Mit den vnder Officieren/ als Feldwebeln/ Sergenten/ Führern/ Juriren/ Rüstmeistern/ Corporal vnd Rortmeistern/ solles also gehalten werden: welche Reuter vnd Knecht/ dieselben schmähen/ sich ihres Ampts Commando entgegen setzen/ vnd Sie mit der Faust zu schlagen bedrawen/ auch dessen genugsam erwiesen wären: Die sollen die Fäuste verlihren/ vnd auß dem Lager verjaget.*

verjaget: Geschlehet es aber im Felde/ man man gegen dem Feind zie-
her/ oder in einem festen Läger/ so mit der Wache besetzt ist/ am Leben
gestraffet werden. Nam ut Pappus. *ad artic. 22. juris Milit. Holland.*
scribit. L'espee comme un cousteau sacré, ne doit estre desgai-
née, fors en cas d'importance, ou pour la defense, de la vie, &
de son honneur.

25. In paganis, statuta variant: In hac urbe ut supra quo-
que memorabamus, 9. Februar. 1650. repetitus est talis articu-
lus: Welcher ein Messer/ Dolchen/ Schwerdt/ Degen/ oder ein an-
der Wafften/ gegen dem andern/ Freventlich zucket/ oder wirfft: Ob
er schon niemands belaidiget: So bessere Er doch seines Freventli-
chen gemüths halber. 1. Pf. Quod tamen haut dubiè ex circum-
stantiis, extensionem desiderat: Veluti, si adversus Magistratum,
manus levata sit. *sci reform. Frantof. part. 10. tit. 1. §. 10. ibi: Et mœch-
te auch hierinn der Excell so groß sein/ daß die Preu auch geschâfft
solte werden.* De personis Ecclesiasticis, notant Dd. Admenantem
non fieri irregularem; nisi simul percutiat & occidat. *Bald. in ad-
dit. ad specul. tit. de accusatore. vers. Rigor legi Cornelia.* Cum percutiens
clericum de facto, sit excommunicatus, nec possit absolvi, nisi à
solo Papa: præterquam in mortis articulo. *cap. non dubium. §. de sen-
tent. Excommunic. Alagona in compend. jur. canon. pag. 754.*

26. Quod si admenationem, exceperit irritati, sive, ut
illi loquuntur, admenati, qualiscunque defensio, ut plerumque
Ætariani Mirmillonem suum invenit: *Fr. Sponhem. 1. dub. Evangel. 34.
§. 2. Licet isti dicant: Non te peto, piscem peto. culpa tota in admenan-
tem revolvitur, ut veluti pro provocante habeatur: v. Tacit. 1.
Annal. c. 27. ubi indicat: Manu intentantes causam discordiarum & in-
itium præbere armorum.* Cum ille sit Princeps culpæ, à quo inci-
pit malitia. *arg. l. quicunque. 4. C. de serv. fugitiv.* Et non dicatur, in-
cepisse, qui ex ira, aliquid facit; sed qui ad iram provocat. *l. in
tribus. 13. de judic. Wesenbec. 1. Consil. 12. n. 15. l. 4. ibi: adversus pericu-
lum, naturalis ratio permittit, se defendere. Ad L. Aquil.* Sic etiam bos
mutus bovem, vel aries arietem, provocare dicitur: (actu, bestiis
magis, quàm hominib. conveniente) *in l. 1. §. 11. ibi: si quis, qui non pro-
vocaverat. si quadrup. pauper. fecit. dicat. v. Grotium lib. 1. de I. B. & Pac.
cap. 2. §. 3.*

27. Notabilem Dd. hanc doctrinam constituunt, in primis propter Instrumenta pacis. *loh. Bertachin. in Repertor. verb. Adminatio. vers. 1. pag. 43. b.* (Quod nomen, antiquis Dd. usurpatum, salutariter in forum reproductum est) Tamen veteres illi, privata potius (Instrumenta;) seu reconciliationum privatarum, Instrumenta, intelligant, in quibus pacifrago, poena singularis dictari solet, *v. loc. notata superius thes. 9.* Unde si v.g. dictum sit, in Instrumento tali: neutrum alteri injuriam personalem illaturum: seu neminem personae alterius, injuriam illaturum, sub poena C. aureorum. Q. si quis adversario, levata manu, ictum minetur, An injuriam personalem intulisse dicatur? Id verò Dd. ibid. citati, negant. Et rectè. Si vocem injuriae personalis, strictè accipias *arg. l. 1. §. 1. & 2. de injur.* In effectu enim injuriam esse, quae utili actione vindicetur, vel textus noster docere potest, *in l. 15. §. 1. de injur.*

28. Querunt iidem Dd. si admenatus sive insultatus, cum armis (his enim terminis, satis barbaris, promiscuè utuntur,) antequam percutiatur, occidat insultantem, an poenam homicidii teneatur? Quod negat, cum Felino, *ad cap. dilecti filii. n. 14. vers. Quia immò. de Exception. Tuscus lit. 1. conclus. 263 n. 11.* Quia quasi justam causam habuerit. Statuunt enim, si quis adminantem occidat, id, defendendi sui causam, fecisse dici, idèdque mortis evitare poenam: (s. ordinariâ L. Corneliae poenâ affici non posse) Ita cum Aemylio Maria Manolesso, tradit Bertachin. *dict. loc. §. ult.* Marcardus & Alii citati D. Johanni Grakio *de autoritate privata c. 5. n. 2. & 3. ubi ait: Si tantum de preparatione ad offendendum constet, licitum esse preparantem occidere; quamvis nondum offenderit.* abusi textu l. si quis. 3. C. ad L. Cornel. de Sicar. itemque P. H. O. artic. 140. & autoritate Bartoli, *in l. si ex plagis. §. 2. S. Tabernarius. 1. Ad L. Aquil. Bald. in l. 1. C. unde Vi.* Facit quod Flor. scribit; *in l. si servus. n. 6. ad L. Aquil.* Eo ipso quod quis ponit arma ad manus, & ea evaginat, inferre terrorem, cum armis, & conjicere adversarium, in periculum mortis. *Iacoc. Novell. tract. ad defensum. sub tit. Homicida. Quib. ex caus. à poena mortis excusetur.* ¶ Veruntamen Nos id non temerè & confusè; sed cum gradatione, accipiendum esse arbitramur. Nam si quis tantum manus levaverit, tanquam percussurus; cum non percutere

percuteret; Et alter, reponentem jam manum, illico occiderit, vix animadvertit, quomodo L. Corneliae pœnam evitare possit. *arg. l. 2. C. ad L. Cornel. de Sicar.* Aliud autem dicendum foret, si minitans, aliquem etiam aggrediatur, & percutiat *de quo casu. d. l. 3. C. ad L. Cornel. de sicar. agit.* vel adoriatur & impetat, *de quo casu agit P. H. O. artic. 140. ibi:* So einer jemanden mit einem tödtlichen Waffn oder Wehr überlaufft / ansicht / 17. v. *Stephan. ibid. vers. prim.* Aggreditur autem se defendat & pergentem in aggressione, porroq; urgentem tandem à se amoliatur. *Constit. Carolin. 140. & 142. ibi:* ohne sährzigten seines Lebens. Et in primis artic. 130. ibi: So dieselben Ursachen recht vnd ordentlich gebraucht werden. Quomodo Bartolum Bald. & ceteros explicat atque excusat, Jacob. Novellus *d. tit. n. 18.* Et docet responsum huic exercitationi subiectum. Nec animadverto quam solidam rationem habeat statutum Francofordiense in Reformat. aliàs satis laudabili. *part. 10. tit. 1. p. 15. vers.* Es soll auch: quo provocatus è domo (è qua provocantem securè spernere poterat) ab omni pœna absolvitur, si maxime ut eod comparuerit & provocantem vulneraverit: verba ita habent: Es soll auch der / so also durch Ehrenverletliche Wort zum schlagen oder halben aufgefördert worden / vnd demnach erschienen were; auch darüber den aufforderer verwundet hetten / derwegen einigen freuel zuverbüßen nicht schuldig sein. Cum sanè ultro è domo provolare, & se in duellum voluntarium immittere, delicto non careat *cap. 1. ibi: si alicui sponte duellum obtulerit. vel oblatum susceperit; sive victor, sive victus fuerit.* De Clericu pugnantis in duello. *De. Franzke 2. resolut. 27. n. 52. & seqq. conf. dicta superius p. 173. b. 6.*

29. Adfinitatem quandam, cum admenatione, habet *De Affin.* *diffidatio:* Barbaris Majorum moribus, pro jure consuetudinis recepta *Bignon. in Nor. ad famil. Marculphi. fol. 570.* Ut enim illa & terrorem incutit & honorem laedit; sine afflictione præsentanea, corporis aut fortunarum: Ita etiam diffidatio, speciem minarum continet. *Schöndorn. lib. 4. politic. cap. 7. §. 3. vers.* Huc pertinent minæ. *Constit. crimin. Caroli V. artic. 128. ibi:* das unruhwillige Personen das Land / wirdet Recht vnd billichen bedrauen. *Bocer. tract. de diffidat. cap. 1. n. 1. pag. 5. ibi:* diffidare sit, per calamitatis inferendæ denuntiatio- nem: quum quis alteri animum hostilem denunciat, minaturque, se eum

armis, igne, spoliis, rapinisq; persequuturum: (Wann einer einem absaget / oder ihme Feindschafft zuschreiber: oder Brandzeichen stecket / und Ihne mit Raub / Brand / Mord / zu beschädigen bedracket / und beschedet. Ioachim a Beust. ad l. admonendi 31. n. 1179 v. quia verò est differentia. (m.) pag 527. de iure iur. Add. Bocer. d. tr. cap. 4. n. 14. Vbi minaculæ verba, a falsis & diffidationibus, discriminat. Differt tamen, ab Admenatione eo, quòd ea (1.) inferatur presenti; diffidatio plerumque absenti, nuncio, Frideric. consue. de incendiariis. §. statui-mus. ibi: per certum nuncium. literis signis. (2.) Admenatio item fiat, specificè, elevatione manus, tanquam percussuri; diffidatio; aliis modis, quos videre licet, apud Bocer. dist. tract. cap. 4. Quib. mod. diffidatio fiat. (3.) Insuper Admenatio plerumq; privatum concernit; sed diffidatio ut plurimum in publicum sevit. post Wesenbec. Bocer. d. cap. 4. n. 5. & seqq. in primis num. 11. Dn. Carpzov. part. 4. consue. 15. Definit. 2. & 3. De prohibitione & pœna istarum diffidationum, videri possunt, Aur. Bull. Carol. IV. cap. 17. §. Eos, qui de cætero. Consue. Crimin. Carol. V. d. artic. 128. Recess. August. de Ann. 1555. §. Wir sagen. fol. 55. post Buxtorf. & Arum. ad d. c. 17. Rümelin part. 2. differt. ut. G. 0. 4. ibique Myler. in not.

30. Affinis etiam est admenationi, *Scopelismus*: Illa scilicet minarum, aut illati terroris species cum inimicus aliquis, in prædio inimici sui, lapides ponit, indicio futuros, quod is, qui eum agrum coluerit, malo letho periturus sit, in fidiis opprimendus inimici, qui scopulos posuit, quæ res tantum timorem habet, ut nemo, ad eum agrum, accedere audeat crudelitatem timentis ejus, qui Scopelismum fecit. inquit Ulpian. in l. sunt quedam. §. de Extraord. crimin. iung. l. 18. Cod. de pœnis. Panciroll. in Notit. Imper. Oriental. cap. 116. &c.

Responsum
Iuris ad sh.
28. perti-
nens.

31. Adjiciemus jam corollarii loco responsum, quod ad theses 28. & anteriorum dilucidationem haud parum conducit. Eoque etiam nomine observationem meretur, quod diversam duorum Collegiorum sententiam referat: Sic autem habet. *Als uns der Juristen Facultät in der Universität Straßburg / von Herrn Ober-Schultheissen / Schultheissen und Schöffen des löblichen Land- und heimlichen Halsgerichts Panarbucherthals / ein Volumen Actorum Criminalium, wie dieselbe vor wolermeldtem Gericht*

richt/ zwischen dem Herren Bräuelichen Hannu. Wüngenbergschen
Fiscali, als ex officio peinlichen Anklägers/an einem / vnd Georg
Reppen/ Adelichen Rhawischen Kellerern zu Dorheim / als Pein-
lich beklagten/ am andern theil / die begangene Entlebung Johann
Falscherers / gewesenen Burgers vnd Hufschmids zu Alten. Ha-
nam betreffend/ von anfang bis zu end verhandelt vnd eingebracht/
auch von beeden Partien vnder dero Alten Hannu den 6. Decemb.
Ann. 1633. intocalirt vnd vnderschieden/ vnd beneben solchem Vo-
lumine. auch eine Copie ihres Schreibens an die löbliche Juristen
Facultät zu Leipzig vmb Einholung deroelbē Rechtlichen bedenkens/
zusamt copia dero von wolermeldter Facultät ertheilter Rechtsbe-
lehrung an sich selbst/ verwahrlich eingeschickt / vnd darauff auch
vnser / als in einer hochwichtigen Criminalsachen/ Rechtliches vnd
den Herren gemässes Bedenken begehrt worden. Habt wir si. liche Acta,
wie es so wol vnser Ampt/ als der sachen Wichtigkeit/ erfordert/ nicht
allein von anfang bis zu ende mit gebührendem fleiß durchlesen/ son-
dern auch beederseits Fundamenta & causs merita vnd alle in Actis
beständige denckwürdige Vmstände der sachen/ reiflich vnd sorg-
fältig erwogen.

Können aber bey so gestalten Sachen (ob wir schon sonst
in entschuldigung bezangener Todtschlägen vnd Blurvergiessens
ganz vngeneigt/ auch diß ort die geringste Ursach oder Anlaß zu ei-
nem partylichen Privataffect nicht haben) in vnserem Gewissen
nicht befinden/ daß oberwelter Leipziger Rechtsbelehrung beyfall
gegeben/ vnd Krafft derselben peinlich Beklagter/ als ein Fürschlicher
müßwilliger Todtschläger oder Mörder mit dem Schwerdt vom Le-
ben zum Tod gestrafft vnd gerichtet werden solle. Sondern im gegen-
theil ist von Rechts wegen vnser beständige Meinung/ daß diß be-
schehene Entlebung für ein rechte vnd gängliche entschuldigte Noth-
wehr zuhalten/ vnd derowegen Peinlich Beklagter von der ange-
steltten peinlichen Anklag zu absolviren vnd zuerledigen seye:
tunassen auch die Herren Jurist. der Universität zu W. rburg/ gleich
wol nur auff einseitiges Anbringen vnd begehren des peinlichen Be-
klagten / vnder datis den 25. Augusti, vnd 15. Novemb. Ann. 1633.
beständlich dahin decidirt vñ geschlossen/ wie den Actis einverleibt.

Vnd damit wir zum vberfluß (nicht so sehr vmb vnsern willen
als wegen

zubereiten daß wir nicht auß Züriß und Tracismittelt / oder sonst auß Vubedacht und gleichsam plumbßweiß / sondern auß hochern- aenden Vrsachen vnd guten grund Redtens / von der heyligen Rechts-Verlehrung abweichen: als den Herren Richtern zum besten / deroelben rühmliche Gewissenhafte Sorgfalt und Vchtersamkeit bey so wichtigem Werck zu subleuiren und zu erleichtern / die eigentliche Beschaffenheit dieses in Actis deducierten primlichen Prociß / so viel das Hauptwerck betrifft / (dann das Nebenwerck hieher nicht ge- hörig) vnd darauff gegründeter unserer oberwelter Rechtlichen Decision vnd Absolutori- Urtheil vmb etwas andeuten vnd summaric erholen: So ist zwar das factum an sich selber / nemlich das homicidium, oder die Entleibung / befandlich / vnd also die primliche An- klag / jedoch nicht auß Maß vnd weiß / wie dieselbe eingeführt wor- den welche auß eine certā speciem homicidii, fürschliche / muth- willige Mordthat / vnd gleichsamb Assassiniā. gerichtet ist: sondern wie sie hette angestellt werden können vnd sollen / nemlichen daß der Beklagte an dem entleibten einen Todtschlag begangen hab / vnd als ein Todtschläger abzustraffen seye: wie die Peinliche Halsgerichts- Ordnung Caroli V. selber / solche beide species klärlich vndersehei- det / Artic. 137.) Kundbarlich gegründet / vnd bewiesen: Eingegen aber auch auß des Beklagten seiten die Gegen- vnd Nothwehr als et- ne in Jure wolfundire Exception zu genügen beigebracht / vnd ex Actis offenbare: dergestalt daß auch die von dem Ankläger selbst producire Zeugen Befundschafften / es habe der Entleibte den Be- klagten nicht allein erstlich mit Worten angesprengt / vnd schmähe- lich gescholten / sondern auch mit Gewalt sich von seinen Gefärten ge- riß / vnd mit Grimm vnd gewehrter Hand von oben herab auß den Beklagten zugeisse / vnd von demselben / ob er schon gemichen / nicht lassen wollen. Wider solche in Jure & facto wolgegründete Exce- ption, wird zwar (benben andern vielen impertinentibus & irre- levantibus mit welchen beide Partheien viel Blätter erfüllen vnd die sach ohnmögliger weiß / beydes ihnen selbst / vnd den Herrn Richtern / nur desto schwerer vnd weitläufiger gemacht) die gleichgestalt in gemeinen Rechten vnd Peinlicher Halsgerichts- Ordnung Caroli V. approbire Replicatio (wie sie außdrücklich genennet wird: à Georgio Remo in Nemesi Karulina artic. 142. & Nic. Vigelio in Methodo

Methodo d. Constitutionis Criminalis Carolinæ, cap. 7. Except.
 1. Repl. 1. & 2.) eingewendet/ nemlich / Es hette peinlich Be-
 klager dem Enleibren benöthiger/wohl süßlicher weiß/ vnd ohne Ge-
 fährlichkeit seines Leibs vnd Lebens / Ehren vnd guten Leumuths/
 entweichen/ vnd also dieses Todtschlages geüßriger bleiben können.
 Es ist aber diß Orts solcher Anzug/ (bey welchem/wie bey einer jeden
 andern Replication. nicht dem Reo, sondern dem Actori, das onus
 probandi obliegt/ vermög Peinlicher Halsgerichts-Ordnung Ca-
 roli V. art. 142. verß. Solch obgemelde.) in facto bey weitem nicht
 zu rechtlicher Rotturfft vnd gebühr bewiesen / wie sehr sich auch Fi-
 calis deswegen bemühet: Sondern wann man alles was in eam
 sententiam vorgebracht worden / zusammen faßt / so gtht es ohnge-
 fährlich diese / oder doch keine bessere Schlussrede: Wann der Be-
 klager sich des Enleibren benöthigen oder Schelten vnd Anlauffen
 nicht hette lassen auffhalten/ sondern also bald dem Pferd die Sporen
 gegeben/ vnd nach bestem vermögen eilend davon geritten were/ so
 were ihm kein Leid widerfahren. Ergo. hat der Beklagte ohne Ge-
 fährlichkeit seines Leibs vnd Lebens/ auch Ehren vnd Leumuths/ dem Be-
 nöthiger wol entweichen können. [Conf. sup de legitimo armo-
 rum usu pag. 179] Es ist aber bey solcher Argumentation fürs
 eine das Antecedens noch gar ungewiß / vnd laßt sich auß allen dem
 was in Actis befindlich nicht satzsam beweissen: Vnd fürs ander
 taugt auch die consequentia nichts/ sinntemal die Gefährlichkeit nicht
 ex occultâ veritate rei aut ex Eventu sondern vil mehr ex opinio-
 ne periclitantis, & ex eo quod fieri potuit, zuschâgen ist: Ipse
 metus mali, quod contingere potuit, periculum est. Sic n. Do-
 ctoras comunitur omnes statuunt, ad hoc ut Reus aliter se tueri
 nequivilse dicatur, satis esse & sufficere, si probetur, aggresso-
 rem cum armis ad occisorem venisse, & Occisori TERROREM
 intulisse, ut plurimus testimoniis confirmat Corthmannus vol. 3. Resp.
 43. n. 28. 29. 30. junct. n. 25. 26. 32. & 56. (quod totum Respon-
 sum pro hac nostrâ decisione facit: & similiter Responso Facultatis
 Iuridica Wirtebergensis est oppositum: idque in casu perquam simili.)
 Nun hat ja dissorts der Beklagte / wann er hette bey so bewandren
 vmbständen der Personen / des engen vnd bössen Wegs/ auch vbel
 qualificirten Pferds/ schlechter dings mit dem Rücken parterren vnd
 D d flüchtig

flüchtig werden wollen / sich mancherley Gefährlichkeit seines Lebens / oder doch seines Leibs (der Ehren vnd des Leumuths zu geschweigen) billlich zubeforgen gehabt: als / daß Er mit dem Pferd fallen / daß der Benörthiger jne vñ Rucklings mit schlagen oder werffen beschädigen / oder desselben Gesell ihn von der Höh herab gar Tode schiessen / oder doch sie beyde jhme als einem bössen Menschen vnd Vbelthäter nachschreyen / vnd bey den nechstgelegenen Dorffschaffren in Vnglück bringen möchten / vnd was dergleichen. Dann obschon der Entleibte gar erucken gewessen seyn mag: so hatts doch der Beklagte nicht so eben wissen können / besonders dieweil der Entleibte vngehindert solcher Trunckheit / nicht allein mit Gewalt von seinem Gefährten sich gerissen / sondern auch von der Höhe herab / vnd durch die Hecken / auff den Beklagten zu vnd darlauffen können / vnd seynd der Narren vnd Völlhügel Wassen vnd Angriff eben so schädlich / vnd offtmals viel gefährlicher / als deren die wigig oder nüchtern seynd. Cothman. d. respons. 43. num. 51. & seq. So hat auch der Beklagte nicht wissen können / ob des Entleibten Degen in der Scheiden verrostet vnd vnaufsüzig seye / oder nicht: Weniger hat er sich dessen versichert halten können / ob des Entleibten Gesell auff jhne schiessen werde oder wölle / oder was desselben inrention vnd Meinung seye etc. Welches ja iustæ & probabiles causæ metus & timoris seynd; vmb so viel desto mehr / dieweil bey diessen continuirenden Kriegezeiten / vnd vbel disciplinirter Soldatesca / solche feindliche Einfälle mehr als zu viel gemein seynd / vnd der Entleibte sampt seinen Gefährten auch fast wie Soldaten auffgezogen / vnd dem Beklagten unbekandt gewessen. Es erscheint auch des Beklagten Forcht genugsamb darauß / daß er sich gleichwol gegen dem Zündhitzer / denselben zubegütigen vnd abzuweisen / so viel erklärt / er seye ein Landkint vnd Herrendiener / Item Er (der Zündhitzer) solle jhme vom Leib bleiben: wie auß den Attestationibus, auch vom Fiscal selbs produciren Zeugen offenbahr.

Wir lassen an seinen ort gestellet seyn / das jenige / was des Peinlich Beklagten Defensor gleich anfangs eingewend / vnd hernach vnderchiedlich mal widerholt / wann die Anklag auff ein homicidium qualificatum, nemlich auff ein assassinium, oder fürseztliche muthwillige Mordhat / (wie diß ortis) gestelt: / vnd hernach

nur

nur ein schlechtes homicidium oder Todtschlag bewiesen wird / (wie abermals dis ortis: quamvis aliud statuatur Informatio Juris Lipsienſium: ibi, ſo ihm zuerweiſen obgelegen / vnd er ſich angemäſſet: cum tamen ipſe Dominus Fiſcalis in præſatione Articulorum probatorialium qualitatibus iſtis haud obſcurè renunciaverit) ſo ſolle der Beſchlagte weder de homicidio qualificato, noch de homicidio ſimplici, condemnirt / ſondern ſimpliciter & in totum abſolvirt werden. Per tradita Berlichii part. 4. conſul. 14. num. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. ubi etiam notat, Fiſcales, aliosq; criminales accuſatores, cautos eſſe debere in formandis libellis: ut ſimpliciter dicant, homicidium eſſe commiſſum: nec ullam qualitatem adjiciant. Gleichwol iſt wahr, daß dieſes (fürs eine) eine communis opinio Doctorum ſeye / ut videre eſt apud Berlich. d. loc. vnd daß auch fürs ander an dem Hochlöbl. Rariſ. Cammergerichte in cauſa fractæ pacis gleiches præjudicium ergangen. Mynſ. cent. 1. obſ. 40. ubi diſcretè inter qualitatem eam, qua crimen & pœna alteretur, (ut in aſſaſinio & homicidio) & eam qua non alteretur, diſtinguitur. Vnd daß nicht weniger fürs dritte / ſolches ſeine Rationem vnd vernünfftige Urſach habe. Nam eo ipſo quod quis in periculum majoris pœnæ deductus eſt, intelligendum eſt, quæſtionem minoris pœnæ ſublataſſe. l. interdum. § 6. § qui furem. 2. ff. de furtis. (ubi etiam nota, PERICULUM non ex actu; ſed poteſtate, nec ex eventu; ſed ex metu & terrore aſtimari) Cui non abſimile, quod per durioſam ſententiam quæſita tranſactum videatur cum reo de exiſtimatione: ut non fiat infamis, qui aliàs fieret infamis l. quid ergo. 13. §. pœna gravior. 7. ff. de his qui not. infam. l. ordine. 15. in pr. ff. ad Municipalem.

Dannhero dann auch vmb dieſer Urſachen willen der Peinlich Beſchlagter deſto mehr zu abſolviren: Ja damit es nicht das anſehen gewinne / als ob derſelbig nach Anlaß der einzeführten Peinlichen Anſlag / allein in tantum, das iſt / ab homicidio qualificato, vnd nicht in totum, das iſt / ab omni homicidio, vnd alſo nur als ein Angeklagter fürſchlicher Mörder / vnd nicht als ein vnbeſugter Todtschläger / abſolviret ſeye: vnd erwan künfftig neue Strittigkeit deswegen entſtehen möchte: Sicut nonnulli putant, taliter abſolutam poſſe deinceps de novo accuſari, ex cauſa ſimplicis homicidii. Berlich. d. conſul. 14. num. 8. So halten wir

zwar nicht für notwendig / jedoch aber (tollendæ dubitationis & evitandæ futuræ litis causa) für rathsam / daß in der Urtheil solchem mißverstand vorgebauwen / vnd der Beklagter nicht nur schlechthin ab institutâ accusatione, sondern auch ab ipso crimine homicidii, absolviret würde: vngesehr auff nachfolgende form vnd weisse.

SENTENTIA.

In Peinlichen sachen / Gräfflichen Hanaw Münzbergischen Fiscalis, als ex officio Peinlichen Anklägers / an einer / entgegen vnd wider N. N. Rhawischen Keilern zu Dorheim / als Peinlich Beklagten am andern theil / die Entlebung Johann Fickelscherers gewesenens Burgers vnd Hufschmides zu alten Hanaw betreffend / Ist auff eingeführte Peinliche Anklag / vnd dargegen beschehene Kriegsbevestigung / erfolgte Examination des Peinlich beklagten / beyderseits verhörte vnd publicirte Rundschaften / alles fernere vor vnd einbringen / vnd endlichen beschluß / auch auff eingeholten Rath der Rechtsgelehrten / zu Recht erkand / daß Peinlich Beklagter / von der eingeführten Peinlichen Anklag / vnd dero an besagtem Johann Fickelscherern begangenen That vnd Entlebung halben / gänglichen zu absolviren vnd erledigen seyen / als dann auch wir dieses Gräfflichen Hanaw Münzbergischen Land- vnd peinlichen Hofsgerichts verordnere Ober-Schultheiß / Schultheiß vnd Schöffen / ihne Peinlich beklagten hiemit absolviren vnd ledig sprechen / von Rechts wegen.

Zu Urkund haben wir unsere Facultät grosseres Insizel hieben aufgedruckt / vnd Ich der Decanus solches mit eigener Handt vnderscriben. Geschehen in Straß. den 16. Januarii. 1634.

SENTENTIA DOMINORUM L. CUJUS
supra facta est mentio, sic habet.

Unser Freündlich Dienste / zuvor Ehrnveste Wohlweise gute Freund. Als ihr vns eiliche Criminal acta vor euch verorbet / darinnen vnderschiedene vor euch gehegte vnd gehalten Land- vnd Peinlich

Peinliche Halsgerichte / darüber erfolgte Bescheid vnd Reccess, einbrachte Summarische Anklage/ Supplicationes, litis Contestationes, mündlich gethane Responſion-ſchrift/ an ſtad mündlichem Reccess, vnd darauff mündlichen Vortrags / Articuli probatoriales, acceptation, protestation, vnd reservation cum insertis interrogatoriis præliminaribus & specialibus, engendliche depontierung dreier Verichts Personen zu Ilmſtadt / wie dann bey den articulis probatoriis, vnd interrogatoriis ernenneter vnd angebenet/ vnd mit dem Ayd belegter Zeugen verhört / Articuli reprobatarii cum nominibus testium, Interrogatoria generalia & specialia ad eosdem, wohlgegründete Ablehnung wider die articulos reprobatórios mit beylagen A. B. Elisabeth Hanſſen Zickelscherers Wittiben/ Des Hoch- Wol-gebornen vnd Edellen Herrn Graffen zu Hanaw re. rescriptum, purgation ſchrift Caſpar Kohlers / Requiſitoriales an Johann Brettern Ambmann zu Steinheim / abgehörte Zeugen/ vff die articulos reprobatórios vnd Interrogatoria, der attestatum publication, vff Defensoris facti speciem sambe den beylagen gegebenes Responſum, D. Elſa Fabricii Schreiben vnd bedenden/ kurze Anzeig Georg Keipers wider Elisabeth Zickelschererin vnd Caſpar Kohlen Schmachſchrift/ instrumentum vor abgehörter Zeugen / Contra Johan Königken / schreiben an die Kramerzunft zu Friedberg / Eventuales Conclusiones Fiscalis mit beylage N. 1. articulirter Klag-Libell Johann Königs Contra Keipen Purgation vnd Ablehnungs ſchrift/ wider die den 21. May vnd 14 Julii geführte Zeugen verhört mit beylage A. vff anderwert facti speciem erfolgtes responſum, Caſpar Kohlers abermalliche Purgation ſchrift / in Sachen Gräfflichen Hanaw Müngenbergiſchen Fiscalis ex officio Peinlichen Anklägers an einem / entgegen vnd wider M. W. angeklagten anders theils; zu geschickt/ vnd vnser Rechtsbelehrung darüber gebeten habet. Demnach erachten wir nach fleißiger Verlesung vnd Erregung derſelbigen/ darvff im Rechte gegründet vnd zu erkennen ſeyn.

Auß den acten allenthalben ſo viel zu befinden / das anklagen-der Fiscal das jenige ſo ihm zu erweiſſen obgelegen/ vnd er ſich angemasset / zur Noturfft dargethan / Angeklagter aber ſeine angelegene Nothwehr vnd exculpation wie Rechte nicht erwiesen/ Deo-

wegen so ist Georg Reip in Pœn deß 137. Articuls Kayfers Caroli. V. Peinlichen Halsgerichts-Ordnung gefallen / vnd wird wegen der an Hansen Stiefelscherern begangener fürseßlicher muthwilliger Mordthat / mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestraffet / vnd gerichtet / von Rechts wegen. Vhrkundlich mit vnserem In-siegel versiegelt.

Ordinarius Senior vnd andere
Doctores der Juristen Fa-
cultet in der Univerſitet L.

P. S. Hanaw den 31. Decemb
Anno 1633.

Denen Ehrnvesten vnd Wohlweisen
Oberschultheissen / Schultheissen vnnnd
Schöpffen F. F. Land / vnd Peinlichen
Halsgerichts Hanaw Bucherthals zu alten
Hanaw / Vnsern guten Freunden.

32. Hæc ita, Salva utriusque Collegii dignitate, recensuisse licuerit: *ἐπιχειρήματα* nostram publicæ disquisitioni reſervamus ac sequeſtramus. Pro Argentoratensium tamen ſententia militare videntur, axiomata Jacobi Bouricii in *Captivo*, cap. 23. §. 5. Ubi ait Minantem mihi mortem posse me in isto actu occidere: Nempe ſitalis ſit, qui minas ſuas exſequi conſueverit, nec quenquam teneri expectare, donec percutiatur, aut vulneretur aut occidatur. Item §. 26. Eum, cui terror armorum illatus eſt, dici in vitæ fuiſſe discrimine. l. 4. §. *armati*. De vi & vi arm. Adeoque eum, qui vel cultello armatum contra ſe venientem occidat, excuſari, cum in delictis initium, non exitus ſpectetur, *Id. ibid.* §. 17. 18. & ſeqq. Conf. tamen ſup. p. 204. 9. 28.

CAP.

CAP. II.

De Abusu Armorum per aggressionem coloratam.

§. 1.

Quemadmodum armis abuti soleant homines per *admenationem*, superiore capite est expositum: progrediendum nunc est, *juxta distributionem* p. 188. §. ult. *designatam*, ad abulum, *per aggressionem in actum deductam*, sed colore tamen quodam adumbratam & excusatam, non iniquam (ut vulgò putatur) ultionis: Cujusmodi, ut alia mittamus, exempla, sæpenumerò Collegiis Ictor. oblata fuere, in oppressione militum, facta ab armatis paganis, qui in singulos aut segregatos irruentes, eosdem jure quodam vindictæ excusabilis, trucidasse judicati fuerunt. Casum ejusmodi repræsentat Dn. Richter. 1. decis. Jenens. 1. num. 5. pag. 4. his verbis: Hat J. S. vnd W. J. Zu der gute gestanden/ vnd befand/ daß sie einen Soldaten vom Pferde gestossen / ihm dasselbige abgenommen / vnd solches vertauscht: Den Soldaten aber tödlich geschlagen / vnd mit seinem Messer vollend ermordet: So seyn sie nach Gelegenheit dieses Falls mit der ordentlichen Todesstraff zu verschonen. Daß sie aber auß einer unzüemlichen Rache solche Dürhat verübet / mit Streifen-Schlägen des Landes ewig zuverweisen.

2. Ratio mitigationis collocatur in circumstantiis & consideratione justidoloris: Quamvis enim aliàs pœna dolosi homicidii, sit ordinaria; sæpius tamen Rusticis, qui milites, à quibus antea sunt spoliati, interfecerunt, pœnam relegationis aut fustigationis, (*inquit Dn. Richter,*) tantùm adjudicavimus: quia multi milites Rusticos tractant non ut homines sed ut bruta: Etcum ferè nihil aliud hodie agant, quàm ut vi & fraudulentia bona subditorum impunè rapiant, & contra leges, multifariam peccent, in easque committant: vicissim legum auxilio
& beneficia

& beneficio indigni videntur. *cap. bona. 23. Extr. de Elect. cap. 23. & 42. de appell.* Quin & hoc modo, (*pergit*) malitiis hominū obviandum est, *per cap. sedes Apostolica. de Rescript. l. in fundo. 38. de R. V. quomodo adversus calumniam se quis per calumniam defendere potest. gl. in can. cupientes. in verb. malignantium. De Elect. in 6. Add. Dn. Carpzov. 2. quest. cr. 91. n. 43.*

3. Quæ utut se habeant in casu defensionis propriè dicta, cum sc. pagani contra milites aggressores aut injuriam sibi met facientes insurgunt, & ad internecionē usq; eosdē repellunt; *de quo casu in c. seq. dicitur*; Ita in defensione coloratā, & doctus sic dicta, ubi v. g. Rustici Milites sine maleficio transeuntes, aggrediuntur & trucidant, vix satis efficaciter pro homicidis ejusmodi argumenta adducuntur; Certè Collegio nostro persuadere non potuerunt, ut aggressores tales à pœna ordinaria liberarent.

4. Posset equidem pro hac sententiā fortius induci illud Michridatis pronunciatum, quod in oratione ejusdem (*quam ex Trogo descripsit Iustinus lib. 38.*) legitur: Adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua omnes ferrum stringere. Item illud Platænsium apud Thucydidem effatum: Jure apud omnes recepto, hostilia patrantem, ulcisci licere. Et quæ alia dictæ adducit H. Grotius *lib. 2. de B. & P. cap. 20 §. 8.* Sed ut hæc talia Historicorum & oratorum enunciata cum micā salis aliàs sunt accipienda, & in respectu ad læsum fortè exaudienda veniunt: Ita extra hunc respectum, cuivis pagano in quemvis militem arma expedire, sublatā pœnæ ordinariæ gravitate, vix consultum nedum justum videbitur. Nec juvat Dissentientes articuli 150. *Constit. Carolina §. 1. ibi*: Item, so einer zu Rettung eines andern / Leib Leben / oder Gut / jemand erschläget. Siquidem ille locus agit de defensione; non de ultione: Et defensio ipsa exaudienda est, (in primis quoad defensionem bonorum) cum gradatione ac ordine. *uti supra pag. 176. §. 12. demonstravimus & ipse Imp. indicat in pr. d. tit. ibi*: So dieselben Ursachen recht vnd ordentlich gebraucht werden. *Conf. artic. 139. ibi*: Zu rettung seines Leibes vnd Lebens.

5. Sed nos tenui nostro judicio interim suspensio, quid ea de re Collegio visum fuerit, uno atque altero responso è scriniis Facul.

Facultatis petito, manifestabimus. Sic autem Domini in casu Militis Neapolitani anno 1632. occisi, censuere.

Nützlich befindet sich das Corpus delicti, vor vnd an sich selbst richtig / daß nemlich am Donnerstag den 8. Septemb. Jüngstlin / Abends umb 6. Uhren / vnfern von N. vñ. n. freyen Feld / ein frembder Soldat / der ein Neapolitaner gewesen seyn soll / vnverschuldet weiß entleibet worden. Ist auch bekand / daß solche Entleibung / zwar allein durch einen Stoß / mit scharffem Degen / von einem N. gen N. zur Wacht geordneten Corporal / mit Nahmen N. N. aber doch in einem solchen Handel / darben der Amptmann selbigen Ders / mit interessirt. geschehen seye.

Wie aber solche Entleibung anzusehen vnd zu achten / auch ob vnd wie fern besagter Amptmann daran schuld trage oder nicht / will in etwas gezwifflet werden; vnd gebens gleichwol die Umstände der Geschichte mercklich zuerkennen.

Dann allein was in facto vnstrittig zuerzehlen / so seyn beede der Amptman vnd der Corporal geständig / vnd habens auch vnder schiedliche verhöre Anzeiger bekund. hafter / daß nachdem die Frembde zu N. einquartirte Soldaten aufgebrochen / ein Neapolitaner von ihnen / in des Schultheissen Sprewer. Caften ligend / dahinden gebliben; welcher zwar auff des Schultheissen Befehl / vnd Vortrib / auch von dannen gewichen / aber nicht weit davon auff dem Feld sitzen bliben: des ansehens als ob er frantz / oder nicht rechte witzig were / oder nur sonst sich also stellere. Weil er ganz zertumpe gewesen / vnd weder Strecken noch Degen gehabt / auch kein Teutsch Wort von sich hören lassen. Als nun diß dem gemelten Corporal zu N. zu wissen worden / ist derselb mit zweyen Männern hinaus gangen / des verzwandten Willens den Soldaten fort zuschaffen: In müssen geschehen daß er ihn angetroffen / vnd hart angefahren / als seße er da wie ein Spion / vnd ob er wol Teutsch könte / wolte er doch nichts als Italienisch reden. Derowegen er Ihn auch gedrowet / er wolte ihn hengen: darzu er auch ein Hosenband von seinem Bein gethan / dem Soldaten umb den Hals gemacht / nach einem Aß. gerichte / den Soldaten in der Mitte genommen / vber sich gehebt / aber doch / als zu schwer / wider gehen lassen / mit harem Schelten vnd etwas Bedrowung / wann er ein Büchß hätte / wolte er ihn erschiesen. Worauff der Soldat etwas fort / vnd der Corporal wider gen N. gangen / vnd mit dem Amptmann zu Mittag gessen.

E c

Vff den

Vff den Abend vmb 6. Vhr / ist der Amptmann auch hinaus
 gangen / vnd der Corporal mit ihm / vnd als sie den Soldaten noch
 alldort sitzend angetroffen / hat der Corporal ihn wiederumb hant
 angefahren / daß er noch da sitze / vnd den Amptmann gefragt / was
 sie mit ihm thun wolten / ob sie ihn nicht wolten hengen? deswegen
 auch nach einem Aß reichend. Da aber der Amptmann geantwor-
 det nein / sonder sie wolten ihn errencken / seyn sie miteinander fort
 gangen / biß zu einem Steeg: da der Corporal abermahl gefragt / ob
 sie es da thun wolten / aber der Amptmann gesagt ne / sonder besser
 drohen / da das Wasser tieffer sey: worauff sie miteinander fort ge-
 wandert: erstlich der Corporal / darnach der Soldat / vnd zu letzt der
 Amptmann. Wie sie nun auff den Steg kommen / gibt der Corpo-
 ral dem Soldaten einen Stoß / daß er vber den Steg ins Wasser
 (so gleichwol nicht tieff) hinunder fällt / vnd noch darzu mit dem bloß-
 sen Degen zween Streich vber den Kopff / daß er darvon im Graben
 herumb gedürmelt: da er aber wider vff die Bein kommen / vnd an
 derjenigen seiten des Grabens / da der Amptmann stund / hinaus
 gewolt / zeicht der Amptmann sein Blaut auß / vnd gibt ihm damit
 stächlingen einen Streich auff den Rucken / (wie er sagt / der Corpo-
 ral aber sagt / es seyen zween Hieb / vnd zwar hinten an den Hals
 gerissen /) wovon der Soldat wider vff die ander seite / wo der Corpo-
 ral stund / sich gewendet / vnd daselbst hinaus gewolt. Da hat ihm
 der Corporal mit bloßem Degen einen solchen Stoß gegeben / daß er
 davon nider gesunken / vnd nach eilichem Dürmeln / zwar wider
 auß dem Graben kommen / aber nechst daran vff der Stet liegen bli-
 ben vnd gestorben.

Dieses ist also die That vor vnd an sich selbst / wie beide der Ampt-
 mann vnd der Corporal derselben geständig seyn. Zu deren Ent-
 schuldigung zwar der Corporal nicht viel anzujichen weiß / als daß er
 vorwender / alles was er vor Mittag mit dem Soldaten verliet / daß
 seye nur in Vexireren geschehen / ihn damit zu schrecken / vnd erwan-
 die Teutsche Sprach damit herauszupressen; was nach Mittag ge-
 schehen / daran seye der Amptmann / nicht wenig schuldig / weil der-
 selb disen abermaligen gleich wol anfänglich auch nur Vexierhandel
 gut geheissen / vnd theils darzu geholffen / vnd dann weil der letzte
 tödtliche Stoß / so geschwind / vnd in des Soldaten einlauffen ge-
 schehen / daß er damit nicht wider zu ruck geköndt / empfind aber doch
 in seia

in seinem Gewissen/ daß er dieses Soldaten Blut auff sich geladen/ vnd das Leben verwürcke hab: Deswegen er auch vmb Gnad vnd Fristung desselben ängstlich vnd widerholte mahl gebetten: mit dem Anhang/ wann er jedeswegen sterben solte/ daß der Amptmann auch daran müste/ sonst er am Jüngstentag Nach vber in schreyen wolte etc.

Der Amptmann hat anfänglich auch also entschuldigen wollen/ daß was er vnd der Corporal/ vor dem letzten Stoß/ mit dem Soldaten vorgehabt/ nur in Verirren geschehen: derowegen ers auch fast vff die leichte Axel genommen. Nachgehends aber/ als er in Haftung kommen/ vnd innen worden/ daß ernstlicher Inquiret werde/ vnd es nicht also hingehen möchte/ hat er zu seiner Entschuldigung/ alles was geschehen/ allein auff den Corporal zu legen begert/ vnd derowegen auch sonderbahre Articuli off denselben stellen/ vnd Zeugen zur Verhör angeben lassen/ zu bekundschafften/ daß ein mal v Corporal auch vor Mirtag/ vber den Soldaten (ime unvermuthend) erzörne/ vnd folgendes auch nach Mirtag des Willens in vmbzubringen gewesen seye. Dershalben auch er allein/ ohn sein des Amptmanns Entgeltnus/ wegen diser Entleibung/ abzustrafen seyn solte.

Es haben aber die abgehörte Kundschafften nicht geben wollen/ daß der Corporal besagter massen einen vorgehenden Vorsatz solte gehabt haben: Sondern wann die Sach/ so viel sie in der inquisition offenbar worden/ recht angesehen vnd betrachtet wird/ so befind sich/ daß alles was vor der Entleibung vorher gangen/ lauter Muthwillige/ zwar nicht zu einiger Tödtung gemeint/ aber doch vor vnd an sich selbst vnbefugte frevelhafte Handlungen gewesen/ die weder dem Amptmann noch dem Corporal zu üben gebührt/ vnd je länger je mehr zu genommen haben/ biß daß endlich der vnglücks selige Stoß vnd Schaden darauff erfolget.

Wie nun der Corporal als der Haupt-schuldige Thäter/ nicht kan oder soll entschuldigt werden/ ob er gleich mit hindangesetzter Warheit vorgibt/ daß er zuvor keinen Zorn vff diesen Soldaten getrazen/ auch den vorgehenden Vorsatz nicht gehabt/ ihn vmbzubringen (alldieweil genug/ daß er den Vorsatz gehabt ihn wol zu verren/ ihn mit Fleiß ins Wasser gestossen/ mit Fleiß zwey mal vff ihn mit bloßem Deggen geschlagen/ ein mal mit Fleiß vff ihn gestochen. Ita plane, ut et si dolus ratione antecedentis propositi ad occidendum, non adfuerit; dolus tamen pro ipso facto illicito quippe, & per se in-

E c 2.

justo

justo, accipi possit ac debeat *L. in lege Cornelia 7. ff. ad L. Cornel. de sicar. & qui gladio stricto percussit, vel quod plus est mucrone alterius latus petiit, indubitate occidendi animo id fecisse credendus, & pro homicida damnandus sit. l. 1. §. Divus. 3. d. 1.*) Also erweist auch das Werck selbst / daß der Amptmann eben so wol schuld an diser Einleibung trage / vnd pro socio ac complice alterius homicidæ zu halten seye / der ohne zweifel in seinem Gewissen dessen gnugsamb vberzeugt / wie es vnderschiedliche Päß in der inquisition haben zuerkennen gegeben. Als daß er anfänglich in der Br. sach seines hinausß Gehens / vacillirt, vnd bald sagt / er habe wollen nachher N. gehen / eines Pferdes halben : bald / er habe wollen hinausß vffs Feld spacieren / zusehen / was seine Knechte arbeiten. Da hingegen der Corporal viel beständiger aussagt / wie er dem Amptmann angezeigt / daß ein solcher Soldat draussen lize / vnd vff selbigen der Amptmann quasi ex proposito den Soldaten fort zuschaffen hinausß gegangen.

Item daß er vorgeben / der Corporal seye nüchtern gewesen / da doch der Corporal selbst gestehet / daß Wahrhafftig so wol er als der Amptmann einen guten Rausch gehabt.

Item daß er selbst bekand / daß er auff befragen des Corporals geantwortet / sie wollen den Soldaten erreucken.

Item daß er auch einen andern Ort / da das Wasser tieffer / gezeigt. Vnd also dise exorbitantien vnd Muthwillen (ob das gleich wol nicht ex proposito occidendi : sondern nur / wie sie beide vorgewenden / zur vexation geschehen) gestatter vnd gut geheissen. Da er sonst billich ratione officii, als ein Amptmann dem Corporal abgaweihret / vnd anderwertig erlaubte Mittel den Soldaten fort zuschaffen / oder dessen Verdachtes halben Erkundigung einzuziehen / an die hand zu nehmen gehabt hette.

Item / daß nach dem er gesehen / das der Soldat albereit 2. Streich mit bloßem Degen vber den Kopff empfangen / er dannoch vber dasselb auch sein Blaut aufgezogen / vnd auff ihn zu geschlagen. Da dann er abermal vacillirt, vnd wider sich selbst redet. Dann einmahl sagt er / er habe nicht gesehen / ob er von des Corporals streichen geblutet (vff welches folgen würde / daß er Amptmann / die Verletzung des Soldaten / so an ihm hinten am Hals gefunden worden / gethan hab) andern mal sagt er / wie er ihm den Streich gegeben / hab der Soldat albereit geblutet / woraus folget / daß er den Streich desto vngebühr-

gebührlicher weis gethan hab/ vnd also des Corporals ihun gleichsam
guthelffent/ vnd noch mehr dazzu helffen/ desto grössere Schuld trage.

Item/ das auch die späte Abends-Zeit (da es schon in dem
Hinzügen des Verwundten so dunkel gewesen/ das der Müller ein
Licht herzu bringen müssen/ denselben recht zu besehen) dise Thaten
desto abschewlicher machen.

Item/ das der Ampriman selbst zu zweyen vnderschiedlichen malen
befand/ das ihn ein Schrecken vnd Angst antommen/ nach dem der
Stoß vom Corporal geschehen/ vnd der Soldat also ligend ist bliben.
Item/ das er auch dem Corporal/ als derselb albereit/ vñ ehe er gewußt/
das der Verwundte Tod/ vber desselben Blut/ so er vff sich geladen/
geklaget/ je dannoch zu gesprochen/ vnd solches nur vff die leichte Arel
zu nehmen gerharen hat/ vnd das ers wolle helffen verantworten.

Item/ das er die Todengräber auß seinem Seckel bezahlt/ Dazzu
er sonst keine Vrsachen gehabt. Wan er nicht sich sampt dem Corpo-
ral schuldig befunden hette. Ja wann er den Corporal schuldig ge-
halten hette/ wurde er ja nicht haben geschehen lassen/ das derselb so
viel Tag hernach noch frey draussen herumgangen: sondern in
die Haft gezogen haben/ vnd solches der Hohen Obrigkeit angezeigt.

Item/ das er gestehen müssen/ das er zum Corporal gesagt/ weil
sie herein vor die Hohe Obrigkeit müssen: müssen sie zusehen/ das sie
vff einer Redt bliben: welches er zwar also deuten will/ nemlich
vff der Wahrheit. Aber in dem sich zu weit bloß gibe/ weil es des
Zusprechens vnd concordirens in der Wahrheit (als welche an sich
selbst nur einerley vnd ihr stetigs gleich) nicht bederfft hette.

Endlichen auch/ das da er einmal kündlicher weißes mit dem
Corporal gehalten/ vnd dise (als seinem Gewissen nach) gemeine
That/ hat wollen helffen entschuldigen: Jedoch folgendes/ dem Cor-
poral allein als einen Mordhäter hat wollen angeben/ vnd deswegen
Zeugen vff ihn verhören lassen: mit denen er doch nichts außgerichtet/
sondern es dabey hat bleiben lassen müssen/ das zwar der Corporal
vnrecht vnd vbel gerhan/ aber doch er viel Vrsach vnd Anlaß dazzu
gegeben; Ja den Soldaten selbst mit seiner Blaut getroffen/ vnd
ihn damit dem andern gleichsam mit angefangener Tödtung in den
Degen gejagt/ das er davon hat müssen ersterven.

Weil dann dem allem also/ das nemlich dieser Soldat einmal
per actus illicitos, dazzu der Ampriman weniger nicht als der Cor-

poral geholfen / vbel tractirt vnd also entleibet worden: vnd aber
 Rechts / das ein Todtschlag sich mit dem Vorwort / als obs auß
 Scherz vnd Verireren geschehen seye / nicht soll entschuldigen lassen.
cap. 1. Ext. de presumpt. vnd vber das nicht allein der Hauptthäter /
sondern auch der Helfer zu einem Todtschlag / pro homicida ange-
sehen vnd abgestrafft werden soll; Usque adeo, ut nec scrupulo so-
cietatis occultæ careat, qui manifesto facinori desit obviare,
c. sicut. 6. §. illi etiam. Ext. de homic. vol. 5. cas.

Zumal diser Fall *Ex Ord. Criminali art. 148. in pr.* (vnd nicht
ex §. So aber etliche *re.* welcher von vngeschickten vnd vnge-
 fährlichen Fällen / so allhier nicht zu finden / redet.) zuent-
 scheiden seyn will: So haben demnach wir in Facultate Juridica,
 vns nachfolgender Urtheil verglichen:

Vff empfangenem Befelch *N. N.* haben wir / der Juristischen
 Facultet Verwandte Doctores bey der Universität allhie zu *N. N.*
 die vbergebene Inquisitionis Acta. *N. N.* in puncto des Entleibens
N. N. betreffend / mit angelegenem Fleiß durchlesen / vnd alle Um-
 stand reyslich erwogen: Erkennen darauff vor Recht / ob gleich
 ermelter *N. N.* beneben *N. N.* dem Corporal / den fürgesetzten ver-
 einigten Willen vnd Muth / gedachtem *N.* bößlich zu ermorden /
 nicht gehabt / je dannoch dieweil sie beede in einem vnziemlichen ver-
 bottenen Werck / vnd dargu nicht vngeschickter / sondern gefährlicher
 Weiß / in einerley Willen / den *N.* zu plagen / einander Hülf vnd
 Beystand gethan / worauff die Entleibung erfolget: das solche ver-
 übre That / von Rechts vnd ihrer Umstand wegen / in der Peinlichen
 Halsgerichts-Ordnung / *art. 148.* nach dem *pr.* vnd nicht nach
 dem *§.* So aber etliche *re.* anzusehen / vnd an besagtem *N. N.*
 so wol als an dem Corporal zu straffen seye: die Schärffe oder Miltzig-
 keit der Straff / wol ermelten *N. N.* als bey denen sie ohne des steht /
 in alle wez vorbehaltend. Zur Urkund *re.*

6. Sanè in hoc casu non pauca mitiorem ordinariâ, pœ-
 nam postulare videbantur. Neque enim generalis tantum color,
 vindictæ, ultionis & doloris publici, hic obtendi poterat; Sed
 (1) remora ipsa hominis peregrini & suspecti, (2) pertinacia re-
 stitantis; (3) periculosa illorum temporum momenta, quæ in
 omnes occasiones excubare eos jubebant, quibus tutela salutis
 publicæ erat concredita. Unde etiam pœna capitalis in extra-
 ordina-

ordinariam per dispensationem superiorum fuit commutata.

7. Adeoque si ejusmodi *περὶ δόξης* demantur facto, & juxta problematis conceptos terminos, (de rusticis milites sine maleficio & suspicione transituros trucidantibus) legitima decisio exigatur, fatetur ipse Dn. Carpzovius 2 *qq. crimin.* 91. n. 44. Rusticos tales vix posse effugere gladii animadversionem. Siquidem omnis defensio & propulsio offensionem (subaudi specificam) præsupponit: Et inter propulsationem atque offensionem mutuus debet esse respectus & mutua relatio; Ita ut sublato uno eorum, merito alterum quoque tollatur. *per not. Obrechri nostri in tr. de necessaria defensione. c. 1. n. 26. D. Richter. 1. decis. 2. n. 8.*

Sed quænam quæso est offensio illorum militum, inquit Dn. Carpzovius, qui rusticos non spoliarunt, sed ab ipsis spoliari fuere? Quibus sanè factum aliorum militum nullatenus potest præjudicare. *d. n. 44.* An ergò poterunt Icti mitiorè ordinaria poenam dicere, prætextu lubrici illius postulati: A dolo quamlibet causam etiam fatuam & bestialem excusare. Sive ut cum *ἐν τῷ δόξῃ* loqui amant: à dolo & pœna causam etiam feris immanibus magis, quàm homini aut rationi consentaneam, liberare peccantem. Citati Carpzovio 6. resp. 81. num. 12. nisi, aut verius decepti textu *l. 12. §. 3. de lib. caus. l. 46. §. 7. de furt. ut Clar. de Cr. §. ult. q. 60. n. 22.* Utique barbaro hoc brocardico indifferenter admissio, jam nullum amplius capitale crimen numerabitur aut plectetur: Ecquis enim reorum non poterit aliquam fatuam & bestialem causam sceleri suo prætere? Atenim sententia tam barbara non potuit placuisse Ulpiano: Qui in d. l. 12 §. 3 (1) non agit de excusatione à crimine & turpitudine naturali: sed de defensione & adsertione libertatis, cujus ubique favor est maximus (2) Non admittit causam fatuam; sed probabilem & bona fide subnixam. Duo n. extrema & unum medium proponit: Extrema dico dolum manifestum & causam iustissimam: Medium; causam quidem non jure civili iustam; sed jure tamen naturali probabilem: quia scil. omnes liberi nascimur & ad priorè adèd conditionem in dubio redigimur aut reducimur. De eadem bona fide loquitur Ulpianus in altero textu *l. 46. §. 7. de furt.* Cum scil. quis ex causa verosimili putavit Dominum consenturum in rei suæ cōtrectationem; puta, si quis antea habuerit jus re aliena utendi

utendi. *Bachov. 2. disput. Treutl. 30. §. 1. lit. c.* Quale ergo hinc argumentum extruas, ut causæ fatuæ & bestiali locum in excusatione criminum pares? Quid quod (3) causa brutalis & bestialis revera nulla est: cum bruta ratione omni sive discursu mentis ratiocinandi destituantur. *l. 1. §. 3. Et nor. 16. si quadrup. pauper fec. dic.* Imò ipsimet Dd. hoc postulatū tū demū admittunt, quando quis non errat circa ea, quæ sunt juris naturalis. *post Alexandr. Socinum & alios, Merckelbach. ap. D. Kloc. 1. consil. 38. n. 36. Bachov. d. l. ubi. ait: effectum hoc non nisi casibus singulæribus locum habere posse, qualis sit in d. l. 46. §. 7.* Quas declarationes notare operæ pretium fuerit, cum etiam Wesenb. noster hoc axioma utatur, *in parat. de his qui nor. inf. n. 4.* Vbi cum à Doctis Viris nihil sit adnotatum, nostræ hoc studium racemationi reservamus. Interim teneamus, distinctionem inter facta licita, illicita, & media. *In illicitis dolus non præsumitur*; sed probandus est. *d. l. 12. §. 3. ibi: in libertate morari. De liberali causa.* Neque enim delictum committere, aut pœnam mereri censetur, qui facit aliquid jure permittente, sive quia actum jure permissum suscipit. *l. Gracchus 4. C. ad L. Iul. de adul.* Ex adverso *in illicitis*, & imprimis in probis naturalibus *l. 42. de V. §. dolus regulariter præsumitur. can. qui contra jus. 82. de Reg. jur. in 6. Wesenb. in parat. ad L. Cornel. de sicar. n. 10.* Vnde delinquens sive qui illicitæ rei dat operam. *l. 6. C. ad L. Iul. de si publ. Dn Carpx. 68. 1. 99. crimin. 1. n. 29.* non excusatur per allegationem cuiusvis causæ; sed demum probatione causæ iustæ. *l. 5. ibi. si non convinci causa re aliquid iniuriosum dixisse probare potes. C. de iniuriis. Bargarlius lib. 6. de dolo. reg. 13. n. 13. Et 14. Vbi nominatum in cade, per iurio & falso, oppositum Dd. brocardicum fallere dicit. Item q. Alciat. reg. 3. præsumt. c. 30. n. 6. Peckius ad d. can. 82. de R. l. in 6. num. 3.* Deniq; in factis mediis, qualia sunt recipere hominem, abigere pecus, & similia, distinguendum est, an species aliqua disertè prohibita sit, nec ne. *Peckius. d. l. n. 2.* Priore casu itidem iustæ causæ allegatio & probatio simul requiritur. *l. doli verbum. §. ibi. probatà iustà ratione. de ser. & corrupto. l. 1. §. ult. De abrogat.* Posteriore demum casu, quia factum in licita incidit, qualiscunque etiam causa à dolo, nō apparente, nec præcuncto, excusabit. Cum contra verum bonū in facto non prohibito versantem dolus non præsumatur. *l. merito §. pro socio. Sed perspicuis indiciis probandus sit. l. dolum. 6. C. de dolo n. dolo. l. 1. Dn. Klock. de contr. bur. c. 19. n. 164. p. 477.* Nec officit *l. 46. §. 7. de furt.* Licet enim illa sub tit. de furtis posita sit; Attamen §. oppositus, non continet factum certum furti: Sed factum ambiguum sive *ex tō pto*, nempe rei amici attingere. *§. 7. de oblig. ex d. l. 1.* Quæ ante denuntiationem arg. *l. si fundum. 17. C. de res. indic. Peck. d. n. 2.* facile potest excusari; non quidem brutali ratione (quod ibid. nullatenus dicitur) sed allegatione alicujus causæ verosimilis *d. l. 1. §. de ser. & corrupto. l. 3. §. 4. Serf. & generaliter De homine lib. exhib.* Licet ea per Domini dissensum & improbationem subsequutam vel aliunde falsa apparuit. Quod si vero furtum revera perpetratum, h. e. contra statum invito domino & reclamante seu prohibente admissa fuisset: nullius falsæ, aut fatuæ causa allegatio vel probatio reum à delicto absolveret.

DE ABUSU ARMORUM, COLO-
re vel obtentu vindictæ publicæ, fuca-
to excusato ve.

CAPUT III.

*Ad tit. C. Quando lic. unicuique sine iudice se vin-
dicare vel public. devor.*

THESIS I.

On leve præsidium feritati paganæ in milites
obvios deservienti sufficitur *ex l. 1. & t. t. C. Quando li-
ceat unicuique sine iudice se vindicare vel publicam devorionem.* Quin juris etiam naturalis ratione, dictis Con-
stitutionibus insinuata, turbam agrestem in milites palantes ar-
mari, nonnulli credunt; accedente imprimis splendido publicæ
vindictæ sive tutelæ, aut securitatis obtentu: Unde plerisque tru-
cidatores isti extra metum pænæ, saltem ordinariæ, constituun-
tur. Cui errori retundendo, strictim notabimus multiplicem in-
ter casum supra pag. 215. designatum; & Constitutionibus *d. tit.*
C. definitum differentiam. Cætera paratilis, quæ in Codicem
paramus, reservaturi.

2. Etenim; ut taceamus, verbum *liceat* in ipsa rubr. indi-
care: potestatem illam non tam jure ordinario, quàm permissivo,
adeoque *ad iurisdictionem*; suppositis utrobique terminis habilibus,
competere; v. *Sandum in l. non omne quod licet. 144. de R. 1. vers. omni-
no disting. inter præceptum & permissionem. Iacob. Goshof. ibid. n. 2. Et vers.*
igitur p. 603. l. legio. 7. ibiq. not. in verb. permittere. de Legibus. lata diver-
sitas & differentia palam se exerit primùm in ipso subiecto; Eoque
tum agente sive ulciscente injuriam; tum patiente & sustinente

Ff

ultio-

ultionem. Nimirum ex dispensatione Imp. Valent. Theod. Arcadii, Honorii item & Theodosii, turbulentis Reipubl. temporibus indultâ, his tantum provincialibus ultio permissa est, quibus (1.) ob illatam aut certò imminentem vim de fensio incumbit, *per text. & rationem l. itaque. 4. ibi: si servum tuum, latronem, insidiantem mihi occidero, securus ero: Nam adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere, ad L. Aquil. l. 45. §. 4. eod. & (2.) copia iudicis non suppetit. Permissa autem est ex adverso (3.) in populatores nocturnos l. 1. C. d. t. Cum interdiarii per Irenarchas l. ult. §. Irenarchas. 7. De munerib. & Honorib. l. un. C. de Irenarchis. 10. 75. sine quibus veteres hanc diuturnam aut securam pacis fiduciam concipiebant. Panciroli. de magistratib. municipalibus cap. 18. aut Latrunculatores apprehendi v. l. solemus. 61. in f. ibique not. de iudic. Cujas. in comm. ib. & lib. 19. observat. 11. vel etiam ad Praesides deferri possint. l. 6. §. 2. l. 13. de offic. praesid. Item (4.) in obfessores viarum; gegen die Wegelägerer vnd Schnapphanen. l. 2. C. d. r. Quo nomine non tantum actu latrones, sed etiam insidiatores intelligo. v. Besold. Thesaur. pract. verb. Wegelagerung. Quo pertinent in d. l. 2. verba. insidiarum, minarum, &c. (5.) in milites desertores d. l. 2. Nempe qui notorie tales sint. l. 1. C. de desertor. 12. 46. Notanda etiam venit differentia à forma & modo: Nam & in hos neuti quam ultio temeraria atque indiscreta; sed assumpto ordine & gradu demum permissa videtur. Utcunque enim Imp. in d. l. 2. utantur voce opprimendi; quæ aliquando idem notat, quod obterere l. 11. §. si plures. ad L. Aquil. l. 5. §. ult. De condic. caus. dat. oppositio tamen docet, hoc loco oppressionem cum suppositione ordinis & gradus designari ut in l. 18. §. 1. & 9. de Questionib. l. 33. de re iudic. Nempe si ad eum modum constricti, sive ut verba Imp. habent, oppressi, dergleichen Feldflüchtige oder sonst Garrende vnd Herrenlose Soldaten, resistere & violentiam continuare ausi fuerint; tum verò ad internecionem usque oppressionem procedere posse, non diffitemur: Cum eo militum, qui capita Reipub. ejusq; securitati devoverunt ac inanciparunt, transfugio, patefacta inde votio, à quolibet devoto cive ex principis permissione merito vindicetur. l. 3. §. 6. Ad L. Cornel. de Sicariis. l. itaque. 4. §. 1. ibi: Interdum deprehensum ita occidere permittit, si is se relo defendat, ut tamen aequum clamore testifi-*

getur. ad L. Aquil. l. 7. ibi: vel furem nisi se telo defendat. Quod met. causa
Aliter hujus est. rubricam, & sensu latiore usurpat D. Ioh. Grake in tr. de
auctoritate privata, pronuper publicato.

3. Unde conjicere pronum est, quam periculosum sit
Hugonis Grotii postulatam, quod incautiores alii cæcutientibus
exceperunt oculis, lib. 2. de jure B. & P. c. 20. §. 8. supponentis; Esse
vindictam privatam jure naturali licitam, eo scil. quod abstractum sit
à divino & humano: Sic enim & sensisse & fecisse multos sapien-
tes. Quasi verò ulla juris figura ostendi ac demonstrari possit,
quæ naturæ naturantis normæ opponatur: Vel exempla aut dicta
paganorum, ad juris aliquam speciem inducendam, contra prin-
cipia nobis divinitus insita, sufficiant: Vel denique exempla aut
heroica, ut *Samsonis*, aut publica, ut *Machabeorum*, cum privata
ultione, quam corruptæ naturæ impetus suggerit, temere confun-
denda sint. *conf. Dn. Felden in not. ad Grot. d. §. 8. p. 97. vers. unde non
recte autor.* His sane imbutos principiis, non mirabimur am-
plius, post profligatum jus Romanum, (quod tamen & Christus
tulit, & Paulus in subsidium appellavit; Qui honor nulli huma-
no juri sub sole unquam contigit) voto suo, barbaros veterum
Germanorum mores, juventuti commendare. Sic enim notant
è Vellej. *lib. 2.* rem laude & memoria sc. dignam: Germa-
nos, cum Romanorum judiciorum formam conspicerent, miratos
fuisse, quod injuriæ apud judicem legitima & solenni disceptatio-
ne finiretur. Et hinc clade Variana, præcipuâ eorum in advocatos
& judiciorum ministros sævitiam extitisse. è *Floro l. 4. c. ult.* Nihil
quippe intolerabilius habuisse, quam sui vindictam tribunali
Romano committere. Ita scilicet vixisse etiam homines beatis
seculis, cum nulli judices nullaq; judicia essent constituta.

4. Quasi vero post natos homines, Deus omnis justitiæ
arbiter & iniquitatis vindex, nondum extiterit: aut metum nu-
minis sui animis non statim incusserit: Et reverentiam majori-
bus, amorem paribus, eadem tempestate non inspirârit? *l. 1. §. ult.
l. 2. de l. & l.* Quasi parricidium Caini, aut judice aut animad-
versione caruerit. v. *Ioseph. 1. antiq. judic. 3.* Maledictus es tu de ter-
ra (inquiebat Dominus, sive immediatè, sive per os Adami pa-
tris locutus, ut conjicit *Lutherus in comment. ad cap. 4. Genes. p. 228. b.*

An Vindi-
ctæ privata
aliquo jure
naturalis
licita sit?

& seqq.) quæ aperuit os suum, ad suscipiendum sanguinem fratris sui de manu tua. Quibus verbis Cainum Lutherus dicit excommunicatum velut fuisse & tanquam rami de stirpe amputatum, ut non posset amplius sperare gloriam eam, quam maxime ambibat, nascituri ex suo semine Messie. Quin adeo in diluvio omnis posteritas ejus penitus extincta est, ut non propheta aliquis, non Sanctus non ullum veræ Ecclesiæ caput de posteritate Cain extiterit, *Lutherus d. loc. p. 221.* Eant nunc sciolæ & asserant, nefas hoc, si non iudice, attamen pœna; & ad posteros exemplo caruisse: Eant & brutales majorum suorum adfectus, norma juris & præceptis DEI anteponant.

5. Quanto rectius ergo cum Dd. nostris concludimus: Vindictam sive ultionem privatam toto genere illicitam; *l. nullus 14. C. de iudic. Castrenf. 2. consil. 295. n. 5. Wesemb. Comm. Cod. Quando liceat unicuique ad l. 2. n. 3.* Et jure naturali defensionem quidem concedi: Non autem ultionem *can. 1. pr. caus. 23. quest. 4. cap. significasti. 18. extr. De homicid. can. hec autem. 5. ex hu. d. caus. 23. quest. 4. M. Coler. part. 1. de processibus. cap. 5. n. 31. ubi ait: vindicta privata nunquam esse indulgendum.* Alioquin Salvatorem illam non penitus improbatum fuisse. *Matth. 5. vers. 39. Deut. 32. vers. 35. B. Meisner. lib. 3. de LL. 9. 12. p. 122.* Itemque contra naturam & juris naturalis ordinem esse, ut quis in sua causa sibi jus dicat: quod plane abominabile esse dicit *Maranta Prax. aur. part. 3. f. D. Grake de autoritate privata proem. 9. 2.* Adeoque etiam in rubr. *101. C. Quando lic. unicuique.* verbum, vindictæ, in latiore significato sumi, pro defensione arg. *l. 1. C. eod. collata l. 4. ad L. Aquil. & l. devotum. 5. C. de Metat. Wesemb. in C. C. d. tit. quando liceat unicuique. n. 3.* Unde, ad hypothesein nostram descendendo, recte intulimus, in milites etiam desertores & vagos narrantes *Knechte*, non saviendum eadibus, v. aureis & omnibus Christianis memorandum *can. si quid. 2. ibi: si quid de alio ad aures tuas pervenerit, quod te iuste possit offendere. facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita. caus. 15. quest. 7.* sed gradibus iustitiæ aut defensionis utendum esse.

6. Sanè. si milites ejusmodi vagabundi atque palantes per mapalia in facto illicito, puta violentiæ publicæ, deprehensi fuerint, tum forte mitius cum eorum aggressoribus, ponderatis tamen

tamen undique rationum momentis, agendum fuerit. Nimirum iudici bono & sapienti curæ esse debet, ut hæmatiten semper dextra teneat, quo sanguinem innocentem sistat; sinistra verò gladium, quo sicarios & homicidas truculentos feriat. *Mon. Casp. in sphaera Civit. lib. 4. c. 16. Bernegg. quest. Miscell. in Tacit. q. 123.*

7. Atque ita deprehendimus Collegii nostri Adfessores jam Anno 1622. in gravi causa definivisse; quod responsum licet prolixius sit; Quia tamen studiosis singulare sollicitudinis in tam gravibus causis merito adhibendæ, exemplum præit, & sententiam d. tit. C. *Quando liceat unicuiq.* non parum illustrat; operæ pretium facturi videbimur, si illud etiam publicæ notitiæ impertiamur: Tamen si eo sine paratum non sit, ut publicæ producatur. Neq. enim sic pompam aut apparatus hic spectamus, quàm solida deliberationum tam arduarum fundamenta & momenta Sic autem ad verbum habet.

Nur der vns Endts genannten Dd. ad consultandum & decidendum vberschickten Facti specie, vnd darauff entstandener Frage / welcher gestalt / nach Erwägung aller Umständen gegen den vier verhaftten Tassawischen Vnderthanen / vnd Gemeinleuten zu Eisenberg / benandlichten Nicolaß Schreyern / Conrad Lawern / Philipps Weidentopffen vnd Johan Wagern / wegen dero an drezen Franckenbalischen Soldaten verübten Thätigkeit vnd Todtschlags / mit der Straff zuverfahren sene? Will zuvorderst in facto zuerwegen seyn / welcher massen dasselbe auff einen vnd den andern (weil es nicht bey allen gleiche Beschaffenheit vnd Vmstände hatt) erwiesen vnd in der beigelegten Zeugensag befindlich sene: Darauß hernach desto besser vnd richtiger / was entweder bey ihnen ins gemein / oder aber einem jeden insonderheit nach befundenen Dingen fürzunehmen sene / erkandt vnd geschlossen werden mag? In causa enim jus est positum l. si ex plagis 2. §. in clivo. 2. ff. ad l. Aquil. Et ex causa statuendum est, l. si non. 6. §. quid ergo. 2. ff. de bon. auct. iud. possid. Et in specie an aliquis pro homicida damnandus sit, ex re constituendum venit. l. 1. §. Divus. 3. ff. ad l. Cornel. de Siciariis.

Nictlauff Schreyner.

*Falsi expo-
sitis ex in-
quisicione
ne petita.*

Vnd Erstlich zwar so viel Nictlauff Schreyner belange/hat Veltin Eunn der Schweinhirt zu besagtem Eisenberg/ auff denselben bekant: Als Er Veltin Eunn/ die zween Soldaten/ so er beneben ihme Nicteln beglatte/ vbers Acker Feld führen wollen/ damit sie nicht von denen im grünen Wald auff sie wartenden Leuten erschlagen würden/ vnd sie innen worden/ daß der dritte vnd hinderste Soldat/ welcher mit andern Nachbarn hernach gegangen/ zu todt geschlagen wird/ so sey gemeldter Nictel bey seits auch zu dem einen Soldaten gesprungen/ vnd ihme seinen Dolchen an der Seiten herauß gezogen/ der Soldat aber gesagt/ was das sein soll/ vnd angefangen zulauffen/ welcher aber von ihme Nictel Schreyner vnd andern Personen widerum bekommen vnd vmbgebracht worden.

Conrad Lawer/ der Mitrverhaffte/ hat in der Ersten Aufslag den 10. Januarii auff ihn allein so viel außgesagt: Als die beyde Soldaten/ da sie den hindersten haben gesehen vmbbringen/ enlauffen seind/ seye Nictel Schreyner dem einen Soldaten nachgefolgt/ welcher auch erschlagen worden/ wisse aber nicht wer es gerhan habe. Vnd hernach in der zweyten Aufslag den 15. Januarii dieser Nictlauff vnd der Schulmeister (sein Schwäher) seyen sampt ihme (Lawern) naher Tieffenthal gangen/ von dannen Streigen Hans vnd Schinder Bërg mit ihnen die enleibte in die Hecken zu tragen im Eysenberger gemeret sich verfügt/ 2c.

Phlips Weidentopff bekundschaffet so viel: Der entwichene Schulmeister zu Eysenberg/ als Nictel Schreyners Schweher/ welcher zuvor im Wirtshause gesagt hatte/ man müste die Soldaten zu todt schmeißen/ vnd man habe sich von denselben nicht zu fürchten/ habe Nictlauff Schreyner als seinem Tochtermann seinen Spieß/ darmaffen (als sie die Soldaten haben beglaten sollen) gegeben vnd gesagt/ der eine Soldat seye vest: Er solle sich wol vorsehen/ daß er ihn gewiß greiffe vnd nicht lauffen lasse. Als sie nun mit einander ins Feld kommen/ habe Hans Schreyner/ (dieses Nictel Schreyners Vatter/ wie Johann Wagner in seiner Aufslag meldet/ Gemeins-
mann

mann zu Tieffenthal (so Leinungischer Westerbürgischer Obrigkeit) mit einem Spieß oder Kolben/ den einen Soldaten zu boden geschlagen/ dem Andern habe diser Nickel den Dolchen aufgezogen / als er aber entlauffen/ seye er Philips Ihme nachgeeylet/ vnd ihn zu Boden geworffen/ Nickel Schreyner aber mit seinem Wehr habe ihn erstochen. Item: nach der Entleibung habe der Schulmeister zu ihme (Philips Weidenkopffen) gesagt/ Er (Schulmeister) vnd Hans Schreiner haben die entleibte in die Hecken helfen tragen/welche Meister Jörg der Wassenmeister zu Tieffenthal schinden werde / Item: nach verrichteter That / seyen die Thäter sampt vielen andern mehr / so dabey gewesen / zu Tieffenthal im Philips Schreiners (welcher vielleicht dieses Nickel Schreiners Bruder sein mag) Haus alle zusammen kommen.

II.

Conrad Latwer.

Conrad Latwer betreffend: Hat derselbige/ wie bey seiner Ersten verschriebenen Aufslag/ den 10. Januarii geschehen/ gemeldet wird/ zwar Ersilich vorgeben/ der erste Soldat seye schon todt gewesen / als er darzu kommen/ damahls aber selber aufgesagt/ daß Er denselbigen Soldaten / weil er noch gelebe/ vnd die Leuthe schon hinweg gewesen/ mit der Ruckqueren vollends geschlagen / daß er nicht lang gequälet würde/ Item in seiner andern Aufslag vom 15. Januarii bekennet er/ Er sey nicht allein bey dem ersten Soldaten/ sonmbkommen gewesen/ sondern habe ihm auch ein streich mit der Ruckqueren/ gegeben/ es sey aber derselbe schon auff den Todt durch die Tieffenhaler geschlagen gewesen/ Item: Er seye mit Nickel vnd dem Schulmeister nacher Tieffenthal gongen / (nemlich nach vollbrachter entleibung/) von dannen Steigen Hans vnd Schinder Jörg/ mit ihnen/ die Entleibte in die Hecken zu tragen/ im Eisenberger gemerck/ sich versügt / da Er/ der Schulmeister vnd Nickel darnach wider weggangen/ ob aber der Schinder die entleibte abgezogen / oder was er mit ihnen gemacht/ wisse Er nicht/ hab solches thun wollen.

Philips

III.

Philips Weydenkopff.

Zum dritten Philips Weydenkopffen belangend/ hat der obgedachte Nicolaus Schreyner auff ihne bekennet / als der eine Soldat in den Holzweg entsprungen / habe diser Weydenkopff denselben widerumb erlossen/ mit Steinen nach ihme geworffen / vnd mit zween stichen verlegt/ der auch endlich gar von ihnen beyden / dann sie einander geholffen/ vmbgebracht worden.

Hans Wagner der Mitverhaffte hat von diesem kürzlich soviel Aufgesagt: der eine Soldat seye vom Philips Weydenkopffen vnd Nicolaus Schreyner erschlagen worden.

Er Philips hat von sich selber allein bekennet/ als Nickel Schreyner dem einen Soldaten den Dolch aufgezoogen vñ derselbige entlauffen/ seye er Philips demselbē nachgeeylet/ vnd habe ihn zu Boden geworffen/ Nickel Schreyner aber habe mit seinem Wehr ihn erstochen.

IV.

Johann Wagner.

Endlich vnd zum Vierden Hans Wagnern betreffend: Hat zuvorderst der ob vnd vielgedachte Nicolaus Schreyner auff ihn Bekundschafftet/ es sey diser Johann Wagner neben andern/ dem einen entsprungenen Soldaten welcher zu Ebersheim vmbgebracht worden/ nachgeeylet.

Er aber selbst bekennet von sich / Er habe beneben andern den erwehnten Soldaten naher Ebersheim verfolgt / alda Er ihne zwar in der Dach mit dem Spieß ein streich gegeben / derselbig sey aber widerumb fort geloffen/ deme die Ebersheimer gefolgt/ vnd endlich erschlagen. Vnd bekennet ferner: Als die Ebersheimer gefragt/ was der Soldat gerhan habe/ habe Er gesagt sie haben Pferd gestohlen/ Er muß erschlagen seyn/ Es thue sonst nicht gut: seine Gefellen seyen schon fertig. Darauf habe ein Steinmeyer von Ebersheim dem Soldaten ein Schut mit einem Rohr auff den Hals gerhan/ davon er zu Boden gefallen / seye aber nicht inngangen / derowegen wider auffgewischt vnd in die Dach gesprungen.

CON.

CONTRA REOS, SIVE Accusatio Facti.

Auß diesen/ bey emē jeden verhaßten insonderheit zusamen getra-
genen Aufszagen vnd bekannuiffen/erſcheinet nun/ dß ob wol die beſagte ^{informatio}
verhaßte/ wie auch andere verhörete Zeuge etwas beſſer vnd umſtändli- ^{judicia.}
cher mit Verfaßung gewiſſer Interrogatoriorū vñ gegeneinanderhal-
tung deren deſpositionum/ auch confrontation der Perſonen herten
beſragte/ vñ alſo die erſcheinende Vngleichheit vnd discrepanz aufge-
hebt/ auch hingegen mehrere Aufszführung vnd Gewiſſheit der Um-
ſtänden eingenommen werden können/ jedoch aber das factum an ſich
ſelbſt eben gnugſam bey allen vnd jeden (gleichwol mit bedenklichem
vnderſcheid/ davon hernach noch zu ſpätze anregung geſchehen ſoll) ſich
beweiſen oder biß handlich beſinde/ daß ſie alle vnd jede ſich eines vorſätz-
lichen Homicidii vnd Todtſchlags ſchuldig gemacht haben. Weſen-
ders diuweit inn ſolchen fällen begangenen Todtſchlags/ nicht allein die
jenige ſich deß homicidii vnd der Straff derſelbigen ſchuldig machen/
welche den erſchlagen den gar auß gemacht; ſondern auch diejenige/
welche nur zugeſchlagen vnd verwundet haben/ ob man ſchon nicht
weiß/ daß von ſolchen ſtreichen der erſchlagte herte ſterben müſſen: Ja
auch diejenige welche gar kein Hand angelegt/ ſondern nur ſonſt hilff
vnd Verſtand geſehen haben: &c. ut vulgò loquuntur, qui tantum
adſtiterunt vel interuenerunt cædi vel homicidio: Iulius Clarus in
§. homicidium. nu. 37. Iodocus Damhaderius in praxi rerum criminalium
cap. 71 per tot. ubi de homicidio per conſenſum facto tractat, Facultas tu-
ridica Academiæ Altorſinæ. reſponſ. 100. §. vnd noch mehr. pag. 643. mit
welchen auch vber ein ſtimet Keyſer Carols vnd deß H. Reichs Pein-
liche Gerichts-Ordnung artic. 148. ubi ſtatim in principio dicitur:
So etliche Perſonen mit fürgeſaßtem vnd vereinigte-
m Willen vnd Muth jemand bößlich zu ermorden einander
hilff vnd Verſtand thun/ dieſelbe Thäter alle haben das
Leben verwirret. Ad quem articulum videatur Georgius Remus, in
Nemeſi Carolinā, cap. 48. ibi: quod occidendi animum habuerint: Et Ni-
colaus Vigilius in conſtitutione Carolinæ, de publicis iudiciis, methodica di-

Gg

diſpo-

dispositione cap. 7. reg. 2. in princ. ibi, etiam ii qui occisum ne vulnerave-
runt quidem. Dannienhero es das ansehen haben will/ als sorten sie
samt vnd sonders mit der jenigen Straff welche den fürsehliden tod-
schläge in den gemeinen beschriebenen Keyserlichen Rechten / be-
sonderlich aber in besagter Peinlichen Halsgerichts-Ordnung artic.
137. aufgesetzt ist / das ist mit dem Rad / oder doch mit dem
Schwert / abgestraft vnd von dem Leben zum Tode gerichtet wer-
den / wie dann auch sonderlich diese universal regul der Imp. Va-
lentiniani Theodosii & Arcadii in l. 3. C de Episcopali audien-
tia: Homicida, quod fecit, SEMPER expectet, von den Rechts-
gelehrten in solchen fällen gemeiniglich pro decisione pflege angezo-
gen zu werden: wie auch der jenig sentenz den Gott der Herr selbst
gesetzt hat Genes. 9. Wer Menschenblut vergießt / dessen
Blut soll auch durch Menschen vergossen werden / vnoth
solches mit allegationibus iurium vnd andern Erinnerungen dis-
oris aufzuführen / Es werden auch in besagter Peinlichen Halsge-
richts-Ordnung artic. 150. in fine die Richter vnd Brtheilsprecher
mit allem ernst ermahnet / daß sie ja nicht durch vnzeltige Mitleidig-
keit die wissenliche Vbelthäter begünstigen / vnd den Todschlä-
gern das Leben retten sollen / mit Vermeldung / sie sollen wissen
daß sie sich schwerlich damit verschulden / vnd seyen den Ana-
klägern deswegen für Gott vnd der Welt Widerkehrung
schuldig.

PRO REIS; SIVE EXCUSA- tiones Facti.

Hingegen aber erinnert vnd befehlt auch gemelte Kais. Karls
vnd des H. Reichs Peinliche Gerichts-Ordnung / d. artic. 150. in fin
nicht allein ins gemein / das zu grossen sachen / als zwischen dem
gemeinen Nutzen vnd der Menschen Blut zurichten / grosser
ernstlicher fleiß gehöre vnd angekehrt werden solle: mit vor-
gehender Wahrnehmung / daß wann die Brtheiler den vnterscheid
jeder Sachen nicht hören / oder erwegen / solches eine grosse
Thor-

Ehorheit sey/ vnd darauß folge daß sie sich zu vielmalen
irren/ den Leuten vnrecht thun/ vnd an ihrem Blut schul-
dig werden. Inmassen auch Iodocus Damhuderius in praxi
rerum criminalium c. 70. n. 17. schreibt: *judices, qui iniuste aliquem
ad mortem condemnant, sive id faciunt accepta pecunia sive calore iracun-
die inducti, sive sine consideratione, eadem pena nempe homicidij, sese in-
uolvere*: Sondern auch insonderheit vnd fürnehmlich/ daß man in
eausa homicidij. da ein Todtschlag oder Mord begangen worden/
eben wol vnd fleißig auff die vmbstände der That/ vnd die Entschul-
digungen/ welche auff seiten des Thäters oder der Thätern sich erzei-
gen mögen/ wahrnehmen/ vnd selbig bey verfassung der Urtheilen in
acht haben sollen. Dann gleich in artic. 137. da ins gemein vom
Mord vnd Todtschlag vnd von Straff desselben gehandelt wird/ ist
solche Erinnerung so nötig erachtet worden/ daß sie also bald nicht al-
lein in die Rubric. selbigen Artikuls/ sondern auch in die Regul selbst/
eingerückt worden/ damit ja die Richter vnd Urtheilsprediker nicht et-
wan auß Verstand vnd Vnachtsamkeit (ut in genere in quavis
re facile affirmare, Hominum ad pauca respicientium est: teste
Aristotele) die exceptiones vnd Entschuldigung der Verлагten
auß der Achtung ließen/ vnd es für gnugsam hielten/ daß sie secun-
dum regulam geurtheilt hettten. Dann also stehet in der Rubric.
Straff der Mörder vnd Todtschläger die keine genugsame
Entschuldigung haben mögen. Die Regul aber ist mit diesen
Worten verfaßt: Ein jeder Mörder oder Todtschläger (NB.)
wo er deshalb nicht rechtmäßige Entschuldigung auf-
führen kan/ hat das Leben verwircket. & mox in §. seq. Es
ist darinnen vnterscheid zu halten/ vnd also/ das/ der Ge-
wonheit nach ein fürseklicher muthwilliger Mörder mie
dem Rade/ vnd ein ander der ein Todtschlag auß Bechheit
oder Zorn gethan (NB.) vnd sonst auch gemelte Entschul-
digung nicht hat/ mit dem Schwerdt vom Leben zum Tod
gestrafft werden sollt. Es wird auch ferners gleich in sequenti
articulo 183. proponirt: Es geschehen je zu zeiten Entlei-
bungen vnnnd werden doch die ienigen so solche Entleibung
thun/

1. de gener.
c. 2. §. lib. 17.
axiom. c. 14.
axiom. l.

thun/auf guten Ursachen/als etliche allein von Peinlicher
 vnd Burgerlicher Straff (ubi tamen legendum videtur,
 etliche allein von Peinlicher/etliche zugleich von Peinli-
 cher vnd Burgerlicher Straff) entschuldigte. Quem locum
 ita transtulit Georgius Remus in sua Nemesi Carolina cap. 138. In
 omnibus maleficiis non tam quid fiat, quam quo animo, quibus-
 que de causis fiat, spectandum est, unde evenire videmus, ut ho-
 micidia quoque committantur, propter quæ, quia ex iustis & le-
 gibus approbatis causis fiunt, nullo reatu Auctor teneatur: sed
 ab omni penâ, tam civili quàm capitali, atque etiam ab Eccle-
 siasticâ censurâ, immunis sit. Et in art. 148. (Dazwar in specie
 von Straff der jenigen so einander im Morden/schlagen
 vnd rümen/sürsächlich oder unsürsächlich Beystand thun
 gehandelt wird.) Wird mit fleißerinnert: Es sollen die Br-
 theiler bey den Rechtsverständigen Rath pflegen/ (NB.)
 mit Eröffnung aller Umstände vnd Gelegenheit solcher sa-
 chen/soviel sie erfahren können. Dann in solchen (NB.)
 nach Ermessung mancherley Umständen/ daß nicht alles
 zuschreiben (NB) vnderschiedlich zu vrtheilen ist: Wie
 dann auch die obangesogene gemeine Erinnerungen / so wohl bey
 Damhuderio als im 150. Artikel der Peinlichen Berichts-Ordnung/
 ob sie wol auff alle vnd jede Capitalsachen gerichtet sind/ jedoch für-
 nemlich in dem fall des Todtschlages zu observiren seind / vnd in
 ipsâ materiâ homicidii, proponirt werden/ wie an bemeltem Ort
 zu sehen ist.

Ist derohalben nicht allein recht vnd billich sondern auch noth-
 wendig/ daß man die Umstände dieser fürgeragenen Mordthaten/
 soviel man derselben haben kan/ mit fleiß ermesse / ob vnd wie fern sol-
 che den Thätern sampt oder senders zur exception, vnd excusation
 dienen mögen/ vnd nach Beschaffenheit derselbigen/ vnderschiedlich
 vrtheile.

Gemeine Exceptiones vnd Entschuldigungen
 für alle vier verhaßte Personen.

Von gemeinen Umständen vnd Entschuldigungen/ die bey
 allen

allen vnd jeden verhassten Verfehnem in Achtung zu nehmen/ vnd zu
ermessen/ erzelen sich nachfolgende.

Sirs einer: Daß gemeldet wird/ es seyen die entlebte/ Streif-
fer vnd Strassenräuber gewesen. Darnach wird vermeldet in
dem vberschieden Bericht/ daz es zwar drey Franckenthaler Sol-
daten gewesen/ vnder Hauptmann Kolben ligend/ Aber
welche als man berichtet ist/ in drey Wochen lang aufgez-
streiffet. Item/ Es sey auß den benachbarten Orten ein-
großer zulauff gewesen/ vnd ins gemein geschrien worden/ man
solte die Soldatē (NB. als Strassenräuber zu Tod schla-
gen. Es seind auch dieselbige eben in solcher qualitet, nemlich/ als
Streiffer vnd Strassenräuber/ in diesen Handel kommen/ in dem sie/
wie auß dem Bericht vnd den Aufzagen zuvernehmen/ in dem Ei-
senbergischen gemaret/ Otterspergischen Fuhrleuthen/ so
zu Alten Leiningen Wein abholen wollen/ vier Pferd auß-
gespannet/ darauff die Fuhrleuth ihnen nachgefolgt/ vnd sie
zu Eisenberg anhalten lassen/ vnd solche Ursach d.ß erfolgten
Todsclags hat auch Johann Wagner in seiner Aufzage angezogen:
Daß nemlich als die Ebertzheimer gefragt/ was der verfolgte Soldat
gerhan habe/ Er gesage: Sie haben Pferd gestohlen/ Er muß
erschlagen sein/ es thut sonst nicht gut. Vnd mag auch hieher
wol referirt werden/ was Nickel Schreiner in seiner zweyten Aufzage
meldet/ daß die Leuth im Wirtshaus öffentlich gesagt haben/ man
solle sie niederschlagen wie die Hund/ vnd habe Er daher
solche hinzurichten Ursach bekommen.

Diese allegationem vnd entschuldigung befinden wir zwar
in facto, so viel die dreywöchige Aufstreiffung vnd daz sie sonst
sich als Strassenräuber verhalten haben/ nit bewiesen/ sondern nur
ex aliorum relatu angezogen: Wie dann auch wann es mit der drey-
wöchigen Aufstreiffung iust were/ Sie pro desertoribus gehalten
werden könnten/ vnd also auch ex istā singulari causā pro iure oc-
casu gehalten werden möchten/ per l. 2. c. Quando liceat unicuique sine
iudice se vindicare. Diemell aber gleichwol dieses pro certo & no-

torio vermeldet wird/daß sie auff einer solchen Thar die Straßenrauberey auff sich trägt/ im Eysenberger gemeret ergriffen worden/ vnd in diesen Handel kommen seyen/ ja auch daß sie sich im Wirtshaus be-
traulich haben vernehmen lassen/ Die Eysenberger müssen ihnen solche vier Pferd tewr genug bezahlen/ welches nicht allein von Geldt/ sondern auch wol Verwundung/ Todtschlag oder brennen/ wie die heutige praxis mehr als zuviel bezeugt/ verstanden werden mag/ vnd sich allein mit dem fürwort behelffen wollen/ Es hettten die Otterberger ihrem Feind Proviant zugeführt/ derowegen sie die Pferd zu beuthen befugt gewesen.

In iure aber ist solche allegatio vnd Entschuldigung rechtmäßig vnd erheblich. Sic enim rescripserunt Imp. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius in l. i. C. Quando liceat unicuique sine iudice se vindicare: *Liberam resistendi cunctis, tribuimus facultatem, ut quicumque MILITVM vel privatorum ad agros, nocturnus populator intraverit aut itinera frequentata insidii aggressionis obsederit, permissa cuiq; licentia digno illico supplicio subiugatur, ac mortem quam minabatur, excipiat: & id quod intendebat, incurrat. Melius enim est occurrere in tempore, quam post exitum vindicare. Vestram igitur vobis permittimus actionem: & quod ferum est punire iudicio, subjugamus edito: ut nullus parcat MILITI, cui obviare telo oporteat, ut latroni.*

Da dann sehr wohl zu merken/ daß besagte Kaiser/ vnd nach ihnen eben sowohl der Kaiser Justinianus, nicht mehr den Militibus, vnd Kriegsleuthen/ als andern Privat Personen/ die obsessio-
nes itinerum, & latrocinia, welches auff Deutsch eigentlich Straßenrauberey genennet wird/ ut & apud Damhud. in praxi criminali cap. 104. erlauben: sondern dieses Recht ordnen/ quod si quis se non gerat, ut militem sed ut latronem, ei neque sit parcendum ut militi: sed telo obviandum ut latroni &c. Vnd ist darzu (welches noch ferners wol zu merken) solches geordnet vnd geschrieben von solchen Kriegsleuthen die der Kaiserlichen Maj. selbst/ vnd zwar ipso actu, dienen: wieviel mehr soll es gelten/ wann sie wider die Kaiserl. Maj. (ut in facti specie proposita) dienen? Et si vero Imp. in d. l. i. limitationem addere videntur; nimirum si noctu, quā agros populetur, vel itinera invaset: tamen illa limitatio tantum ad populationes

lationes h. e. furta pertinet; ut sicut in urbe. ex l. XII. Tabularum ita etiam in agris ex constitutione principum, furem nocturnum quoquo modo occidere, liceat: in obsessores autem itinerum, & aggressoribus viarum ita Impp. non distinguunt, vel restrictionem addunt. Unde Bartolus summam ejus legis his verbis proponit. De nocturno depopulatore agrorum & derobatore stratarum (Stratarum derobator non est alius, quam est Strassenräuber) potest quis sua autoritate vindictam sumere. Melius Salicernus: Nocturnum depopulatorem agrorum & aggressorem itinerum & viarum, etiam si sit MILES, licet unicuique propria auctoritate occidere. Atque hoc modo etiam intelligendum est, quod Nicolaus Vigelius in *Methodo juris civilis lib. 1. c. 25. quest. 1. except. 4.* scribit: Quarta (sc. adversus poenam l. Cornelie de sicariis) exceptio est: Nisi latronem ac depopulatorem agrorum occiderit l. 1. C. quando liceat unicuique sine iudice vindicare Sic Jacobus Spigelius in *Lexico juris lit. L. latro*, obsessores viarum, hoc est, qui per vim furatur (Strassenräuber) impunè occidi potest. Sic & Johannes Baptista Baiardus in addit. ad Iulium Clarum. §. Homicidium num. 287. Disturbantes in stratu publico, impunè occidi possunt: citans ad hoc d. l. 1. ut & Fabianum de Monleone in praxi arbitraria, & Follerium in praxi criminali. Bajardum sequitur & auctorem laudat Prosser. Farinacius in praxi criminali, tract. de variis ac diversis questionibus, quest. 103. n. 12. ubi, secundus casus est, inquit, in grassatoribus viarum, quos pariter de iure communi impunè occidi posse, probare videtur textus in l. 1. & 2. C. quibus licet &c. qui & plur. id reperit in tract. de Homicidio quest. 125. tit. 14. n. 204. docens inter alia latrones stratarum, & qui DE DIE itinera frequentata insidiis obsident, impunè occidi posse.

Was hierwider gesagt werden mag, daß die Thätere vnd die Etsenberger ins gemein von diesen entleibten Soldaten nicht seind angefallen oder ihnen Gewalt zugesügt, darwider sie sich heften Verthädigen müssen: Item daß sie die Soldaten allbereit in ihrer Macht vnd gleichsam gefangen gehabt, daß sie solche der Obrigkeit heften liefern können, vnd sich nicht selbst an ihnen rechen müssen: Item daß ihnen von dem Nassawischen Keller zu Stauff befohlen gewesen

wesen/ diese Soldaten mit ihren Gewehren widerumb frey passieren zulassen/ wie im Bericht gemeldet wird: Davon wird drunden in Replicis die gebür erfolgen.

Daß aber die Soldaten zu ihrer Entschuldigung/ warumb sie in dem Eisenberger gemeret den Otterspergischen Fuhrleuten die vier Pferd aufgespannet vnd abgenommen haben/ dieses fürgeendet: Es hettten dieselben ihrem Feind Proviant zugeführt/ darumb seyen sie solche zubeynthen befugt gewesen. Daß ist Erstlich in Facto vnbevust/ wie der offgedachte Bericht melden vnd fürs Ander in iure vnerheblich / dieweil solches nicht auff des Feinds Boden/ sondern in einem ohnparteyischen vnd Neutral/ nemlich dem Eisenbergischen Vam/ geschehen: Auch sie damahls solch Proviant nicht geführt / sondern allererst / wie im Bericht angezeigt wird/ gebn Alten Leinungen fahren vnd Wein abholen wollen. Ist auch gar nicht vermuthlich/ daß die Soldaten solten geachtet oder gerust haben/ wer vnd wader die Fuhrleut seyen/ was sie thun oder führen wollen/ oder ob sie hievor ihrem Feind Proviant zugeführt habt oder nicht/ wie es dann auch eben ein selzam ansehen hat / daß das Ehur/ Pfälzische Kriegsvolk die Otterberger/ als Ehur/ Pfälzische Vnderthanen / (welche sie billich herten beschützen vnd bey ihrem Herren erhalten sollen / vnd noch widerumb zuerretten vorhaben seind oder doch sein sollen /) dergestalt auff öffentlicher Landstrassen spoliern wolten. Sanderlich aber will solcher pretextus der Soldaten/ bey dem Hochwohlgebohrnen Herrn Consulente/ als einem Neutral/ stand nicht gültig seyn: Daß Ihr Gn. in ihrem Land solte die Otterberger/ so nunmehr in der Kais. Maj. Schutz vnd protection seind/ durch die streiffende frey vnd sicher berauben lassen.

Fürs Ander wird auch am ende des vberschiedten Berichts gemeldet/ Es seyen die Vnderthanen fast ins gemein gegen die Soldaten verbittert/ vnd seye dessen die Vrsach/ daß der Flecken Eisenberg/ gleich auch andern mehr / durch beyde Kriegende Theil mit Außplünderung mercklich beschädigt / vnd in grossen Verlust gesetzt worden.

Diese Vmbständ/ wie sie in facto für gewiß vnd kundbar angezogen wird/ also ist sie anch in iure nicht verwerfflich. Unde Nicolau

colaus Vigelinus in *Methodo juris controversi* lib. 1. cap. 13. quæst. 4. ubi de homicidio & ejus pena tractat, inter exceptiones hanc quoque ponit, ordine decimam: Nisi quis justo dolore motus, aliquem occiderit, allegans ad hoc tum Antonium Gomezium *tom. 3. variar. resolut. cap. 5. nu. 24.* tum Grammaticum in decisionibus Neapolitanis *decis. 5. n. 1. & 21.* pluribus confirmantem, justum dolorem facere ut pœna ordinaria temperari debeat: & in specie, ut judex non condemnare debeat ad pœnam mortis homicidam, quem compulit dolor seu iracundia, orta etiam aliter quam ex facto offensi. Unde etiam Andreas Geilius *lib. 2. observ. 110. n. 35.* annotavit: Homicidium calore iracundiæ lacescitæ perpetratum, non puniri pœna ordinaria: & rationem subjungit *n. 37.* quæ subinde in tali casu allegari solet: quod difficilimum sit justum animi dolorem temperare. *text. in l. si adulterii 38. §. Imperator. S. ff. ad L. Iul. de adulter.* Idemque etiam retulit Antonius Thesaurus in *decisionibus Pedemontani decis. 178. per tot. maximè verò. n. 5.* Imò Andreas Tiracuellus causam hanc tanti fecit ut in tractatu de pœnis temperandis aut remittendis, adeoque inter causas pœnarum temporandæ aut remittendæ, primum ei locum tribuerit. *ut videre possit in l. caus. 1. per tot. maximè verò huc pertinent n. 16. 22. & 23.* Sed & Prosper Fatinacius *lib. 1. conscriminalium cons. 2.* auctoritatibus multis confirmat, eum qui provocatus, & dolore justo accensus, aliquem interfecit, ab ordinariâ homicidii pœnâ absolvendum esse, *n. 13.* etiam si talis delinquens, dolosè & animo ulciscendi dictum homicidium commiserit: Nam hujusmodi homicidium, causatum sive ortum à dolo deteriore adversarii insultantis, mitius puniri. *num. 14. & 15.* quamvis non ipsum offendentem sive provocantem, sed tertium aliquem & innocentem interfecerit, *n. 18.* addens id homicidium potius dici Culposum quam dolosum, *d. n. 14.*

Daß aber der Zornig dolor justus seye oder pro justo & idoneo ad exculationem gehalten werden möge/wann einem das selbig genommen/oder eine ganze Gemeinde ohnschuldiger weise (ut

H h

hoc

hoc In casu da man in der Neutralitet stehet / vnd mit keinem Theil in vngutem etwas zuschaffen hat) plündert vnd beraubet: Das ist leichtlich daher abzunehmen: quod etiam pro defensione rerum, tam alienarum, (puta amicorum, consanguineorum, vicinorum &c.) quam propriarum, vim repellere liceat, & homicidium sic commissum excusetur. *Farinac. de Homicidio, quest. 125. n. 186. & seqq.* wie dann auch in der Peinlichen Halsgerichts-Ordnung *artic. 150. in princ.* vnder die Entleibungen welche entschuldigung auff sich tragen/auch diese außdrucklich gerechnet wird/so einer zu Rettung eines andern Leibs/Leben (NB.) oder Gut jemand erschlägt. Vnd ist solcher dolor desto justior vnd grösser: Dieweil die Vnderthanen bey sohanem Zustand keine gebührliche satisfaction erlangen können. Dann sollen sie es ihrer Obrigkeit klagen/wie zwar billich/so ist es jezmahls also beschaffen/das vmb verhtung grössers Übels willen/man den rechten Weg nicht procediren darff/sondern durch die Finger sehen vnd gleichsam ein geschehen Ding sein lassen muß. Klagen sie es aber bey der Soldaten Capitain oder Obristen/so ist da (wie die Erfahrung bezeugt) die disciplina militaris, quae severissima esse deberet nicht zu hoffen: vnd hat man noch wohl Gefahr darbey/das also hiedurch die Vnderthanen destomehr Veranlaßt werden/sich selbst auff frischer That/oder sonst mit begeben der Gelegenheit zu rechen/vnd mit solcher Thätigkeit andere/das sie nicht dergleichen Rauberey tentiren/abschrecken/darzu sich dann die verba d. l. i. C. quando liceat unicuique wol schicken: melius est occurrere in tempore quam post exitum vindicare: & permittitur ultio ubi serum est puniri iudicio.

Ob aber wol eingewendet werden möchte/solches hette allein platz wann es in continenti vnd auff frischer That geschehe. Disfortis aber seyen die Todtschläge gar ex intervallo, vnd lang nach der beschenehen Verlehdigung vnd Plünderung vorgenommen worden: So ist doch auch hingegen zuwissen vnd zumercken/das solche Plünderung vnd Verlehdigung auch noch nicht auffhörr/sondern die Eisenberger in stäter forcht stehen/es werde ihnen noch das vbrige vollends geplündert vnd geraubet werden vnd derohalben auch ihr Zorn vnd Verbitterung destoweniger nachgelassen haben kan/sondern vielmehr
conti-

continuirt zu sein/vermuttert wird. Non enim potest videri factum ex intervallo, quod ex eadem affectuum perturbatione, flagrante adhuc maleficio & impetu factum est. *Elbert. Leoninus cons. 91. n. 2. & 3.* & si idem semper iracundiæ calor duraverit, nec deposita perturbatione & motu ad alios actus animus applicatus fuerit, ne quidem post triginta dies Homicidium commissum excusatione carebit. *Farinac. dict. consil. 2. num. 8. juncto Leonino dict. consil. 91. num. 3.* zumahl weil die Entleibre auch eben desmahl in dergleichen That / vnd an gleichem Ort seind ergriffen worden / auch sich betrowlich gegen den Eisenbergern haben vernemen lassen: Dafi also die Bewegung vnd Verbitterung / da sie schon etwas remittirt hette / widerumb resuscitirt, erwecket vnd erfrische worden. Dadurch dann auch zugleich dem jenigen einwurf begegnet wird / da gesagt werden möchte / diese drey entleibre Soldaten seyen nicht in individuo die jenigen Thäter gewesen / welche den Eisenbergern solchen schaden mit der Plünderung zugefügt / Dann (beneben dem dafi solches in facto vngewis ist) dieweil sie sich eben in solcher qualitet haben finden lassen / wie die andern / auch ohne das derselben Gesellen vnd commilitones seind / vnd mit denselben ein Corpus (*l. rerum mixtura 30. pr. vers. Tertium. verb. Legio ff. de usucap. & usurpat.*) machen Will solche Aufsed gar wenig erst tessen / Besonders dieweil auch droben vermeldet worden: quod etiam in tertium & innocentem, cædes ex iusto dolore commissa, excusationem præbeat.

Zum dritten ist auch nicht außser Achtung zu lassen / dafi alles Kriegsvolck / vnd consequenter auch die drey entleibre Soldaten / in der Röm. Kaiserl. Maj. vnd des H. Reichs Achte gewesen seind / wie dann solche Aches Erklärung im ganzen Reich notori vnd bekant / auch zweiffelsohn in der Or. als eine Neutral. Land / öffentlich würd angeschlagen worden sein. Nun ist aber Rechts / es wirds auch die Aches Erklärung selbst im Buchstaben mitbringen / dafi alle solche Richter / Richters Helfer vnd Helfers helfer von männlichen mögen angegriffen / beleidigt vnd getödtet werden. Wie dann dieses des Banni Imperialis effectus ist. Dafi des Richters Leib vnd Gut allermänniglich erlaube ist / vnd niemads daran freßeln vnd vnrecht handeln kan vnd mag. *Ordin. Cam. part. 2. tit.*

9. §. So jemand. *Gail. lib. 2. de pac. cap. 6. n. 10.* Et communis sententia est Doctorum, quod liceat occidere bannitum, si in regione illa statutum sit (sicut in Imperio Romano constitutio est) ut liceat: *Clarus in §. homicidium. nu. 52. & seqq. Farinac. de variis & diversis questionibus criminalibus, quest. 102. per tot. Vigel. in Methodo iuris controvers. d. lib. 1. cap. 13. quest. 4. except. 24.* Und ob schon da gegen eingewendet werden mag / diese Achts-Erklärung seye streitig / vnd werde auff N.seiten pro ipso iure nulla angezogen: So wollen doch die Doctores abermals / daß in solchem fall / wann einer auß vnwissenheit / daß die Acht nichtig seye / einen Mörder vmbbringt / der Thäter nicht gestrafft werden möge / *Clarus in d. §. Homicidium n. 63. Farinac. d. quest. 102. num. 36. & seqq.* Facit enim hoc sub fide publica. dd. locis. Et ut alias regulariter Quævis res iudicata pro veritate habetur. *l. res iudicata. 207. ff. de Reg. iuris l. ingenuum. 25. ff. de statu hominum:* ita multò magis sententia à Principe siue Imperatore solenniter prolata: Welches wir gleichwol nicht dahin gemeldet noch verstanden haben wollen / quasi eam litem nostram facere, aut de tam arduis Imperii causis iudicium nostrum interponere vellemus: de quo quam possumus optimè protestamur: Sondern allein Ihr Gn. dem Hochwohlgebohrnen Herrn Consulenten ohnvergreifflich zu bedencken zugeben / Ob nicht die Kollerl. Maj vnser Allergnädigster Herr / dardurch offendirt werden möchte / wann auch solcher Vmbstände vnerachtet / die Thäter mit der pena ordinaria oder sonst einer harten strengen Straff angesehen werden solten / besonders diweil nach clarer Aufweisung / der obgemelten Kaiserl. Achten / auch an den jennigen Soldaten selbst / welche nicht (wie diese) wider / sondern für Ihr Kais. Maj. militiren / dergleichen angriff vnd Straßenrauberey nicht zugestatten / sondern don männiglich mit eigenem Gewalt verwehrt werden mag.

Zum vierdten / ob schon bey allen vnd jeden biß anhero angezogenen exceptionibus vnd entschuldigungen / es nicht durchauß richtig sein / sondern noch allerhand desiderirt werden will: So ist doch dieses im Achten gewiß. *Quod in l. Cornel. de sicariis (Es per consequens etiam in constitutione Carolina de homicidio pena ordinaria: ubi id mutatum non reperitur)* non nisi verus dolus pro facto accipiatur: nec in hac lege lata culpa. pro dolo

dolo valeat *text. expressus in l. 7. ff. ad L. Cornel. de sicariis. sive ut*
Elbertus Leoninus in cons. 91. num. 10. loquitur, quod in eo duri-
 taxat casu locum habeat Lex Cornelia, cum ex vero do-
 lo, & propter solam animi malignitatem homicidium
 commissum est. Und ist auch ferner dieses bey den Rechts-Ge-
 lehrten fast eine Regul worden / quod quævis causa, etiam injusta
 excuset à dolo. late Tiraquellus in d. tract. de penis temperandis aut
 remittendis. caus. 43. per totam juncta causâ. 14. nu. 1. 6. 7. & Farin. in
 praxi criminali tit. de penis temperandis. quest. 90. per tot. wird also ad
 absolvendos Reos ab ordinaria pœna Homicidii genug sein / daß
 sie nur gemeiner vnd die opinion gehabt haben / Es seye ihnen vmb
 einer oder der andern Ursachen willen von Rechtswegen wohl er-
 laubt, die Soldaten dermassen zu tractiren vnd hinzurichten.

*Conf. supra
 pag. 223. &
 seq. iterum-
 que infr.
 pag. 246.*

Welche opinion dann auch darauß mächtig bestercket wird /
 daß sie solche Todtschläg nicht heimlich vnd im verborgenen / sondern
 öffentlich vnd ungeschweht in Angesicht vnd Gegenwart vieler Per-
 sonen auß vnderschiedlichen Obrigkeiten / gethan haben : auch zum
 theil sich zuvorhin haben vernehmen lassen / daß es geschehen werde vnd
 solle. Item / daß auch diejenige so von solchem Vorhaben gehöret
 vnd die That gegenwärtig gesehen / solches nicht gewehret / sondern
 gleichsam approbirt vnd gut geheissen haben / ja auch zum theil selb-
 sten enembulade gelegen vnd eben solches thun wollen : ds also diese
 Thäter wol mögen vermeint haben / sie beweisen ihrem Flecken Eisen-
 berg / vnd der ganggen Gemeinde daselbst / ja auch den Venachbar-
 ren Flecken / Dorffschafften / vnd Gemeinden / ein besonder Guttat /
 daß sie solche Leut / als ihrer aller sampt vnd sonders gemeine Feinde /
 hinrichten / vnd dadurch ihre Wirtbürger vnd Nachbarn von dersel-
 ben Raub vnd Feindschafft erretten.

Zum Fünfften enstehet daher auch eine andere causa tempe-
 randæ pœnæ. Dann diemehl in solchen fällen nicht allein diejenige /
 welche Hand anlegen / vnd den Todtschlag verrichten / sondern auch
 diejenige welche mit vnd dabei stünd / vnd quocunque modo dazzu
 Tüß vnd Beförderung leisten / sich des Todtschlags theilhaftig vnd
 schuldig machen / wie drohen ex Claro, Damhuderio, Conf. Altor-
 fano, vnd der Pflinischen Halsgerichts-Ordnung / dargethan worden;

vnd aber bey diesem fall gleichsam die ganze Gemeind Eisenberg Tief-
fenehal/ Hattenheim/ vnd Ebersheim/ Hilff/ Beystand vnd allistenz
geleistet/ oder doch es ihnen wol belieben vnd gefallen lassen/ so würde
sich die Straff / da man *summo & stricto jure* verfahren wolte/
(etiam attentâ distinctione artic. 148. constitutionis criminalis
Carolinæ) gar zu weit erstrecken. Atqui, ubi multitudo deliquit,
ibi mitius agendum est: & cum non hujus & illius peri-
culum est, Sed multorum strages jacet, detrahendum
est aliquid severitati Tiraquell. d. tract. de pœn. temp. caus. 47. per
rot. ubi & versiculum illum vulgarem refert n. 1. Ob populum mul-
tum crimen pertransit inultum & n. 2. ex Innocentio notat;
quod pœna corporalis, cum multitudo punitur, in pecu-
nariam commutanda sit. Eandem causam latius persequi-
tur. Farinac. in tract. de pœn. temperand. quest. 97. n. 1. & seqq.

Zum Sechsten; cum quis diutius in carcere detentus est,
clementius quoque est puniendus, ita videlicet, ut à pœna quam
pati debuisset detrahatur, quod ob diuturnum carcerem passus
est. Tiraquell. d. tract. de pœna temper. causa. 41. n. 1. Nec immerito
quoniam videlicet non mediocriter afflictus fuisse vide-
tur cui diutius Carcer domus fuit penè omnium miserrima atq;
molestissima. ibid. n. 2. Nun seind aber die Verhaftte seit dem 9. oder
10. Januarii, wie wir auß dem Bericht abnehmen/ vnd also nunmehr
vber zween Monat lang im Gefängnuß gewesen/ vnd da man sie nit
eher (wie vermuthlich) als dieses vnser Rechtlich Bedencken ein-
kompt/ herauslassen wird/ werden sie ein ganz Viertel Jahr in sol-
chem squalore carceris ja auch in continuato metu mortis zuge-
bracht haben/ daß also auch vmb dieser Ursachen willen sie mit ferne-
rer Straff desto gnädiger zu halten seind.

Zum Siebenden/ was in obigen sechs Ursachen vnd Entschuldi-
gungen vielleicht desiderirt werden mag/ wann sie einzelt angesehen
vnd betrachtet werden/ das wird/ quantum quidem ad hunc effe-
ctum, de quo nobis quaestio est, attinet, eisetet/ wann solche Ursa-
chen vnd Entschuldigungen nicht einzelt/ sondern ins Gesampt an-
gesehen vnd betrachtet werden/ wie sie dann auch nicht singulæ son-
dern conjunctæ, in diesen Sachen sich befinden/ vnd concurriren
ihun.

thun. Vulgatum enim est, & apud Doctores nostros tralatitium, quæ non profunt singula multa juvare, *Gloss & Dd. in l. s. C. de probat & alibi passim*. Si enim non possunt valere quia magna non sunt, valebunt quia multa sunt, etiam si non ut fulmine; tamen ut grandine, ait eleganter Quintilianus *lib. 5. orat. instr. cap. 12.*

Besonders diereil zum Achten es viel besser vnd sicherer ist, einen Schuldigen ledig zulassen / als einen Unschuldigen zu verdammen / fürnemlich da es vmb des Menschen Leib vnd Leben / welches un widerbringlich / zu thun ist. Merito enim commendatissima omnibus Magistratibus & iudicibus debet esse vox ab Imperatorum optimo Trajano emissæ: Satius esse, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari *l. absentem. §. in pr. ff. de pœnis*. Et si erramus, modicam pœnitentiam (vel pœnam) imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem, ait B. Chrysostomus: *pro ut refertur in iure canonico c. alligant. 26. quæst. 7.* Notat. etiam Tiraquellus. *tract. de pœnis temperand. caus. 24. n. 2.* Welches dann zweiffels ohne eben der finis & scopus ist / warumb in der Peinlichen Gerichts-Ordnung so sehr auff die Entschuldigungen getrungen / vnd die Richter so ernstlich alle Umstände zu erwegen / vnd sich an des Menschen Blut nicht zu vergreifen / auch bey den Rechts-Gelehrten sich guter information zuerholen / erinnert werden.

Sonderbahre Exceptiones vnd Entschuldigungen.

Für Conrad Lawern.

Über dise obgesetzte achterley Ursachen vnd Entschuldigungen / welche bey allen vieren verhaßten Personen sich befinden / erzeigen sich auch noch etlich sonderbahre / die nur einen oder den andern in specie angehen: welche auch zubetrachten seind: ob vnd wiefern sie demselben zum besten gereichen mögen. Als fürs eine die Person Conrad Lawerns betreffend:

betreffend: Hat derselbig zwar bekandt / vnd darzu für sich selbst allein / (dann weder der Mithverhaffte noch der andern verhörten Zeugen keiner hat das geringst in specie von ihm außgesagt / vnd im gegentheil hat Johann Wagner bekundschaffter / Hans Schreiner von Tieffenthal habe denselben Soldaten zu Toden geschlagen / vnd die andere anwesende Tieffenthaler haben ihm darzu geholffen / deß Lawers aber gedencet er gar nicht /) Er habe / als er hernach dazukommen / dem ersten entleibten Soldaten / einen Streich mit einer Musqueten gegeben / Es sey aber derselbig schon auff den Todt von den Tieffenthalern geschlagen gewesen / vnd habe ers nur darumb gethan / damit der Soldat / weil er noch gelebt / vnd die Leuth schon hinweg gewesen / nicht lang gequelt würde. Will gleichsam fortel sagen: dieweil der Soldat doch hette sterben müssen / vnd die Aufenthaltung seines Lebens ihm zu nichts als zur qual würde gedienet haben / so habe er ihn eben auß Mitleiden vnd daß er der Marter bald abkame / vollend zu Tode geschlagen / dieweil sonst niemand mehr da gewesen / der es gethan hette / weniger der ihm hette wollen saluiren vnd beim Leben erhalten. Ob es vermuthlich seye / daß dieser verhaffte Conrad Lawer in Warheit auß solcher vnd keiner andern Ursach / wie er prætendirt / dem entleibten Soldaten den Streich gegeben habe / daß werden diejenige ermessen können / welchem seine Beschaffenheit vnd voriges Leben bekandt ist / vnd die etwan / besonders nach beschehener That / von ihm gehört haben / was seine Meinung von dem entleibten Soldaten / vñ von dergleichen Händeln seye; Wann es sich dann befinden solte / dz er zimlich simpel / vnd solches von Dergleichen solte gemeint vnd geredt haben / (wie gleichwol seine eigene Bekandnuß etwas mutmassung darzu gibt / hingegen aber / daß ers nicht gleich von Anfang gestanden / sondern vorgeben / der Soldat seye schon Tode gewesen / als er darzu komen / solcher præsumption zuwider ist) so were es nicht allerdings außser Achtung zu lassen. Dan dieweil nicht allein eine iusta, sondern auch iniusta, imd facta & bestialis causa, wie die Doctores davon zu reden pflegen / à dolo entschuldigen solle. Tiraq. d. tractatu de pen. temperandis caus. 43. per tot. Farinac. in praxi criminali part. 3. tit. de penis temperandis quasi. 90. per tot. Et quidem imprimis Rusticos. Tiraquel. de pen. temp. caus. 11. n. 1. & seqq.

NB.
Verba sol-
le: collat.
pag. 248.

& seqq. *Farin. d. tit. quest. 98. n. 21.* und aber in *L. Cornelia de Sicariis*, oder ad pœnam homicidii ordinatam infligendam, nicht nur ein lata & dolo proxima culpa; sondern ipsissimus & verus dolus, bey dem Thäter befunden werden muß. *L. 7. ff. ad L. Corn. de sicar. Leon. conf. 91. n. 10.* sicut & in genere in delictis, cum pœna corporalis infligenda est, culpa lata non æquiparatur dolo. *Farin. d. tit. de pœn. temp. quest. 86. n. 18. & 20. qui id ipsum in specie de homicidio tradit in quest. 90. n. 19. & 42.* müste solche allegation auch allhier etwas gelten: Zumahl weil auch die causa nicht so gar fatua & bestialis; sintemahl auch der Hochweise Philosophus Seneca lib. 1. de ira, (gleichwol in besondern jedoch nit gar ungleichem Verstand) schreibt: *optimam misericordiae genus esse, citò occidere. c. 5. item: mori quæris, bene de te merebimur. Item, quod unū bonum tibi superest repræsentabimus, mortem.* Sic Cornel. Tacit. de Britannis quibusdam victis, scribit in lib. de vita & morte Agricola: *Sævierunt in conjuges & liberos, tanquam* (NB.) *Misererentur.* & Theodorus Zvvingerus in *Theatro vitæ humanæ* Vol. 14. lib. 3. sub tit. *Misericordiâ ad acerbiteriam induciti: duo insignia refert eorum qui non alia ex causa, quam ex miseratione vel misericordiâ, & ad præveniendum majus ac diuturnius malum, in suos acerbi atque crudeles fuerunt: nimirum Mithridatis Regis, ex Plutarcho in Lucullo: & quorundam Gallorum, ex Jovio lib. 2. histor.* Daß Er aber auch vorgibt Es seye der Soldat allbereit auff den Todt geschlagen gewesen / gleichsam als nicht Er; sondern die jenig / die denselben zuvor geschlagen / an seinem Tod schuldig weren: das ist zu Recht vnerheblich per ea quæ in seqq. dicentur. Nam quod Menochius lib. 2. de arbitr. cas. 362. n. 18. scribit: *Cum homo semel tantum mori possit, cum qui primum vulnus intulit, verè occidisse: cæteros verò, qui deinde percusserunt, non hominem sed cadaver potius, percussisse dici; ac proinde omnes tantum arbitrariâ pœnâ afflicciendos esse: Id in specie ad talem casum pertinet, cum ipse primus ictus revera lethalis fuit, sed ignoratur quisnam eum fecerit, sive ex cujus ictu primo ille necessariò*

Ii

fuisse

*Conf. 12.
Ann. Tac.
51. n. 3.*

fuiſſet moriturus: & quidem in rixâ: ut ibidem indicatur. Bajardi ad Clarum, §. Homicidium. n. 62. hæc verba leguntur: occidens illum qui eſt proximus morti, & qui nullum habet officium vitæ, punitur tanquam homicida.

Sür Philips Weidenkopffen/

Vnd

Johann Wagnern.

Sür Philips Weidenkopffen vnd Johann Wagnern kan dieſes eingewendet werden: daß ſie der Soldaten keinen erſöder/oder umbs Leben gebracht/ ſondern allein verletzt vnd geſchlagen haben.

Dann ob wol/ ſoviel Philips Weidenkopffen betrifft/ vnd Nicolauß Schreiner außgefagt hat/ es ſeye der eine Soldat von ihnen beyden vbrgebracht worden/ dann ſie einander geholffen: So iſt er doch nur ſingularis teſtis ac propterea minus fide dignus, ad tantam condemnationem: vnd kan auch wol/ ſolches helffen in latiore ſignificatione verſtanden werden/ daß nicht einer eben ſoviel bey der Sachen gethan habe als der ander/ oder dieſer Weidenkopffen eben gar extremam manum habe addirt vnd die Entleibung proximè & immediatè vernichtet / Er ſelbſt aber bekennet von ſich mehr nicht/ als daß er dem Soldaten nachgeeylet ſeye / vnd denſelben zu Boden geworffen habe/ Nickel Schreiner aber habe denſelben mit ſeinem Wehr erſtochen.

Iſt alſo zwar diſſorts die aggreſſio vnd percuſſio, aber nicht die occiſio, in der Perſon deß Weidenkopffen bewiſen.

So viel aber Johann Wagnern betrifft/ bekennet Nicolauß Schreiner auff denſelben mehr nicht/ als daß er dem einen entſprungnen Soldaten welcher hernach umbbracht worden/ ſampt andern mehrern nachgeeylet ſeye/ Er ſelbſt hat auch nicht bekennet/ daß er den Soldaten umgebracht habe/ ſondern allein daß er Ihm in dem Dack mit dem Spieß einen Stretch gegeben: Es ſey aber derſelbig widerumb fort geloffen/ deme die Ebertsheimer gefolgt/ vnd endtlich erſchlagen haben. *Atqui ſi quis vulneratus mortiferè, poſtea alio ictu maturius perierit: de occiſo, adverſus primum vulnerantem, agi non poteſt: ſed quaſi de vul-*

de vulnerato: quia posterior ictus non passus est apparere, an occisus fuerit tūc, cum a priore vulneraretur: Ita eleganter Ulpianus in l. huic scripturae 15. §. si servus l. ff. ad L. Aquiliam, qui idipsum quoque præter rationem modo indicatam, etiam auctoritate Celsi Marcelli, confirmat in l. Item Mela 11. §. Celsus 3. d. t. his verbis pariter elegantibus: Celsus scribit, si alius mortifero vulnere percussisset, alius postea exanimaverit: priorem quidem non teneri, quasi occiderit: sed quasi vulneraverit: quia ex alio vulnere perit: posteriorem teneri, quia occidit: quod & Marcello videtur, & est probabilius. Addantur Zas. lib. 2. singul. intellect. cap. 6. per totum, Menochius de arbitrar. casu. 362. n. 11. & 12. Tiraquel. de pœnis temperand. causa 61. Unde Baldus in l. ita vulneratus 51. d. l. refert: advocatum quempiam consuluisse consanguineis ejus, qui alterum lethaliter vulnerasset, ut illum facerent interimi per tertium, quo is qui lethaliter vulneraverat, pœnam mortis tanquam non occidisset, evaderet. notat Tiraquell. ibid. Scheiner also auch disjunct / als ob die beyde obgenannte Verhaffte nicht als Todtschläger beschuldigt und gestrafft werden könnten: besonders dieweil in den Actis nicht gemeldet wirdt / daß ihre Streich und schläge tödtlich gewesen seyen / auch ohne das nicht eine jede tödtliche Wunde / oder tödtlicher Streich / (das ist eine Wunde oder Streich so für tödtlich gehalten wird) nothwendiglich den Tode verursacht / sondern der geschlagene zu zeiten noch wol davon auffkommen kan / exemp. l. 1. §. ult. ff. ad Senatuscons. Silanianum. ut sic non obstat commun. DD. distinctio, de qua Gloss. in l. vulneratus 51. ff. ad L. Aquiliam, Menochius & Zas. dd. loc. & alii alibi. Und ob wol gesaagt werden möchte / obangezogene beyde textus juris, reden in specie de lege Aquilia, als de judicio civili & privato: unsere Frag aber saye de lege Cornelia, als de judicio criminali & publico: Da sich dann nicht also von einem zu dem andern / weil solches gar disparata und disparia seind / argumentiren laßt: id quod & verum est & notatur etiam à Menochio d. n. 12. So ist es doch an deme, daß die Doctores ins gemein promiscuè, oder doch conjunctim, darvon reden / und will solches auch die Päntliche Halsgerichts-Ordnung art. 148. also erfordern: Dann also stehet daselbst: were aber der erste leit durch mehr dann einen / die man wüßte / gefährlicher weiß tödtlich ge-

schlagen/ geworffen vnd gewundet worden/ vnd man (NB.) köndte nicht beweislich machen/ von welcher sonderlicher Hand vnd That er gestorben were/ so seind dieselbe so die Verletzung/ wie obsezt gerhan haben/ alle als Todtschläger zum Tod zu straffen: aber der Ander Vayständler/ Helfer vnd Brsächer straffhalben/ von welcher Hand obbestimter massen der entleibt nicht tödlich verletzt worden ist/ sollen die Brtheiler der Rechtsverständigen Raths pflegen zc. Da dann à contrario sensu zuvernehmen/ daß wann man beweislich machen kan/ von welcher sonderlicher Hand vnd That der entleibte gestorben ist: So sollen die vbrige/ ob sie wol auch gefährlicher weise tödlich geschlagen/ geworffen vnd verwundet haben/ nicht als Todtschläger zu dem Tod gestrafft werden/ viel weniger die jenige/ welche nicht tödlich verletzt haben. Darumb dann auch Georgius Remus in sua Nemeli Carolinâ gemeldten Articul vnder andern also paraphraisiert: *liquidem is qui manu sua eadem perpetravit, deprehendi possit, ut homicida punietur: reliqui tantum de vulnerato tenebuntur: ubi & in margine leges suprâ laudatas, nec non locum Menochii citatum, allegat & adnotat.*

Es ist aber zuwissen/ daß die Doctores welche in solcher questione actionem civilem ex L. Aquilia cum iudicio publico ex L. Cornelia, & obligationem pecuniariam cum poena capitali confundiren, nicht recht dran thun. Der angezogene Articul aber auß der Peinlichen Halsgerichts-Ordnung/ redet in specie von einem solchen fall/ wann die Verletzung vnd der Todtschlag nicht mit fürgesetzten vnd vereinigtem Willen vnd Muth/ sondern von vngeschickt in einem schlagen oder Gefecht (hoc est, ut vulgò loquuntur, in rixa) geschehen/ wie solches auß dem nachstovorgehenden versicul so abererliche zc. auff welchen allein/ vnd nicht auff den gangen vorgehenden inhalt/ vnd benantlichten nicht auff den ersten versicul, solcher angezogene Pass siher vnd zuverstehen ist. Inmassen auch besagter Georgius Remus solches gar deutlich vnd auftruchlich in seiner paraphrahi zuerkennen gibe: *si verd, inquit, alii pugna ex rixâ casu exorta, incalcentibus animis, in impetu, iunctis viribus hominem occidunt &c.* Vergleichen fall aber ist, bey vns nicht. Sondern vielmehr ein solcher/ da die Thatere nicht vnderse-

hens.

hens und von ungeschickt in ein Schlaghandel kommen/ sondern mit
fürgeſetztem und vereinigte Willen und Muth / wie auß obigen er-
ſcheinet / die Soldaten umgebracht haben : Von welchem casu, in
principio deſſelben 148. articuli ein anders disponirt iſt : nemlich
dieſes : So etliche Verſohnen mit fürgeſetztem und verein-
igte Willen und Muth / jemand böſlich zu ermorden
einander Hilff und Beyſtand thun/dieſelbe Thäter alle ha-
ben das Leben verwirckt. *Quod idem Remus ita vertit: qui conſpi-
ratione facta, deſtinatâ voluntate deliberatoque animo, hominis occiden-
di cauſa ſibi mutuam opem auxiliumve ferunt; ſinguli quaſi occidendi
animum habuerint, capitali ſupplicio aſſiendi ſunt: Quomodo etiam
Gaius lib. 2. obſervat. 109. num. 10. ſcribit: ſi omnes deſtinatâ volunta-
te, omnes de industria, & ex propoſito ad occidendum alios conveniſſent;
tunc omnes pena ordinariâ, puta capitali, pleſtendi ſunt; eò quod omnes
animum occidendi habuerint. imò diſertè in l. 1. §. divus. 3. ff. ad L.
Cornel. de Sicar. ex reſcripto d. Hadriani refertur: Eum qui ho-
minem non occidit, ſed vulneravit ut occideret, pro homicidâ
damnandum eſſe.*

Und mag inſonderheit Hans Wagnern dieſe Verſach deſſo we-
niger entſchuldigen/ dieweil er die Ebertsheimer/ als ſie ihne gefragt/
was der von ihme verfolgte und geſchlagene Soldat geſehen habe. zum
Todesſchlag angereizet/ in dem Er zu ihnen geſagt/ der Soldat ſampt
ſeinen Geſellen haben Pferd geſtohlen/ er muß erſchlagen ſein/ es thue
ſonſt nicht gut/ ſeine Geſellen ſeyen ſchon fertig/ darauff dann auch
ein Steinweg von Ebertsheim/ dem Soldaten ein Schuß mit einem
Rohr auß den Hals geſehen/ und der Soldat endlich gar umgebracht
worden/ wie droben in der Aufſag vermeldet.

REPLICATIONES CONTRA Reos, & ſupra adductas exceptiones ſive excuſationes.

Wider bißanhero angezogene entſchuldigung köndten noch al-
terhand iſtantiæ & replicationes beigebracht werden / vber das
I 3. jentige:

jenige was droben an vnderschiedlichen orten vermerket vnd abgeleitet werden / welche alle zu deduciren/so viel sich bey jedem stück thun laßt vnd ad hunc finem nöthig ist / zu refutiren gar zu lang sein würde.

Fürnemlich aber wollen den gesampren verhaßten Personen/ die zu ende der ersten Entschuldigung angedeutete Einreden vnd Replicationes im Weg stehen / daß die entleibte Soldaten nicht auff frischer That/ da sie den Fuhrleuten die Pferde geraubt / angegriffen vnd erschlagen worden/ sondern solches erst hernach geschehen: Vnd daß sie / als man ihnen die Pferd/ wie auch ihre Waffen abgenommen/ keinen Widerstand gethan/ noch Gewalt geübet/ sondern als gefangene vnd vbermannete Leuth/ alles haben geschehen lassen/ auch den Burgern etliche gulden zu verzehren gegeben / vnd selbst ihres Geleits begehrt: Ja auch daß den Burgern von dem Nassawischen Keller zu Stauff befohlen gewesen/ zwar die geraubte Pferd den Ditterspergern widerumb zu zustellen/ aber sonst die Soldaten mit ihren Gewehren frey passiren zu lassen.

Diese Instantia & Replicationes beschwehren zwar die That/er sehr/ besonders diem Weil in l. i. C. Quando unicuique liceat sine iudice se se vindicare. außdruckentlich da: Vort *Resistendi*, quod de vi propulsanda sonat, gesetzt wird: Vnd ob schon hernach auch das Vort *Ultionem* sich findet/ & quidem in propria significatione, ut vindictam significet: quemadmodum posterioris Glossæ Accursianæ interpretatio habet: So wird doch in folgenden Worten gnugsam angedeutet/ wie solches zu verstehen/ Nämlich wann es in ipso actu aggressionis & latrocinii geschieht/ da entweder die aggressores & latrones, wann man ihrer schonen wolte / Meister werden möchten/ oder sich doch sonst mit der Flucht salveren/ daß mans hernach nicht beweisen köndte: Ait enim lex quod serum esset punire iudicio: Item cui obviare telo oporteat ut latroni. Unde Salicetus *ad legem eam* notat esse quidem unicuique adversus illos obfessores itinerum & latrocinantes (sive milites sint sive privati) non solum resistentiam sive propulsionem visillatæ; sed etiam ultionem & vindictam permissam: dummodo & in ipso actu aggressionis fiat. Vnd herre den Eisenbergern ja gebühren

büßen wollen/ auff des Nassawischen Kellers zu Strauß befehl/ als welcher an ihres Gn. Landhern Statt da ist vnd unserm vermuthet nach/ ihnen als ein Amptmann fürgesetzt sein wird/ zu pariren vnd die Soldaten frey vassiren zulassen.

Es mögen aber gleichwol solche Instantiæ & Replicationes, die obgesetzte Entschuldigungen/ fürnemlich weil dieselbe nur ad temperandam & mitigandam vnd nicht gar ad remittendam pœnam gerichtet seind/ nicht vmbstoffen/ auß folgenden Ursachen.

Fürs eine/ gehen solche Instantiæ vast einig vnd allein wider die Erste exceptionem oder Entschuldigung/ die vbrige aber/ besonders die zweyte vnd dritte/ berühren sie nicht viel. Dann der justus dolor welcher bey den Eisenbergern durch hiebevor geschene Plünderung verursachet/ vnd durch diese in ihrem Gemerck verübte Straßenrauberey/ ob sie schon im Eisenberg vnd gegen den Thätern selbst damals keinen Gewalt verübet/ reflicirt vnd ersüßet worden. hat durch solchen des Kellers Befehl nicht gestillet vnd begüniget werden können/ sondern ist vielmehr exacerbirt vnd sie zu mehrer Ungedult bewegt worden/ in dem sie im Werck befunden/ serum esse punire iudicio. wie in d. l. i. geredt wird/ vnd widerfahre den Gewaltthätern vnd obfessoribus viatū ihr gebührender lohn mehr. Ja daß man sie auch ohn einig entzelmus widerumb ledig lassen müsse/ da der Keller sie wol herre mögen gefänglich einlegen/ oder doch so lang aufhalten können/ biß Er bey ihr Gn. sich bescheidis erholer hette/ wie mit denselben zuverfahren were/ so hetten die Eisenberger gewis/ daß es ihres Gn. Landhern Befehl vnd Meinung also seye/ oder hat sie der Keller ja wollen frey vnd ledig dimitirt haben/ herre er auch ordinanz thun können vnd sollen/ daß dieselbe auß dem Eisenberger gemerck nochtrüffliglich weren begleitet worden/ besonders diem Weil Er die groffe schwirrigkeit der Bürger zweiffels ohn wol verspühet vnd vernommen haben wird/ vnd ob sie schon selbst hetten solche Soldaten ihrem Gn. Herrn gefänglich lieffern/ oder doch Vorschafft dahin abordnen/ vnd sie innmittels aufhalten können/ vnd billicher als sich solcher gestalt zuvergreiffen/ thun sollen/ so kan es doch eben dem iusto dolori zugescrieben werden/ daß solches nicht/ sondern dieses geschehen ist/ weniger mögen solche Instantiæ vnd replicationes die Soldaten der Raif. Ache anschütten/ vnd sie ex bannitis zu non bannitis machen.

Sirs

Ihres Ander: So wird auch im Bericht gemeldet/ es haben die Soldaten/ nach dem sie also von den Eisenbergern/ auff der beraubten Duerbergischen Zuhilenn anruffen/ argehalten worden/ vnd die gebentere Pferd wider geben müssen: Sich im Wirtshaus betrocklich vernemen lassen/ die Eisenberger müßten ihnen solche vier Pferde theur genug bezahlen/ Wann nun dem also/ wie gleichwol in den Aufsagen dessen ganz nicht gedacht wird/ so haben die Eisenberger desto mehr anlaß gehabt/ solchem Veseich des Nassawischen Kellers nicht nachzukommen/ vnd sich anderwärts gegen solchen Dedrowungen (quas ab istis hominibus in effectum deduci solere, satis compertum habuerunt) zuversichern vnd vorzukommen/ damit zum wenigsten diese enleibte Personen solche Rauberey vnd Plünderer bey ihnen nicht mehr verüben/ noch wegen dieser neuen angemachten offension andere ihres gleichen darzu verhegen vnd aufwickeln könnten/ wie zweiffels nicht verblieben were.

Beschluß.

Die weil es dann mit dieser vorgetragenen Facti specie ihren umständen nach also beschaffen/ wie wir bisanhero nach Anleitung des vberschickten Berichts vnd beygefügter Aufsagen ex iuribus & Jurisconsultorum consentientibus sententiis, mit angelegenem sorgfältigem Gleiß/ & non in favorem Reorum, aut cuiusquam odium, sed solius iustitiae amore, deducirt haben/ so können wir an vnserm Ort gar nicht befinden/ daß einer oder der ander/ von den vier verhaftten Personen/ mit der ordinari oder Lebens. Straff in Krafft der gemeinen Rechten vnd der Peinlichen Gerichts. Ordnung abgestrafft werden köndte.

Daß sie aber auch ganz vngestraft hingelassen werden solten/ können wir darumb nicht befinden/ die weil alle obige rationes vnd Excusuldigungen sie nur à dolo; aber nicht auch à culpa entschuldigen/ vnd man nicht in Abrede sein kan/ daß sie der Sachen in vielweg zu viel vnd vnrecht gethan haben/ von welcher culpa auch die dritte Vrsach selbst nicht aufgeschlossen oder befrehet. Dann ob wohl die enleibte in des H. Reichs Acht gewesen/ vnd die Reichs Constitutiones

tionen vermögen/dz an solcher Personen Leib vnd Gut man nicht fre-
selt noch Durecht thun könne: idq. etiam, quamvis occidens igno-
raverit eos bannitos esse. *Clarum. § Homicidium. num. 67. Farinac.*
in variis quest. q. 103. nu. 30. 32. So hat ihnen doch nicht gebühret/
Ihrem Gn. Lands. Herren/ dero Gn. sich Neutral erklären vnd ver-
halten/ vorzugreifen vnd sich in solche hohe Reichs. Sachen/ beson-
ders bey so grosser Gefahr / so darauß entstehen mag/ einzumengen/
vnd die Nichts. Erklärung an ihrem Orth / auch wider Verbott zu
exequiren: Besonders dieweil bey so beschaffenen Dingen sie wol Br-
sach gehabt haben zu zweifeln/ wie es darnit beschaffen/ vnd ob solche
ihre That verantwortlich sein mag: vnd ohne daß die Rechts. Lehrer
erinnern / *Quod pendente appellatione. imò etiam pendente*
in integrum restitutione, (quæ etiam hîc speratur, licet res
non agatur iudicio) nedum quamdiu supernullitate Banni con-
trovertitur, Bannitus non possit impunè à quovis occidi. Clarum
in §. Homicidium. num. 62. 63. 64. Bayardus ibidem in additionibus n.
260. & 261. ubi etiam ex Menochio lib. 1. de arbitrar. quest. 90.
n. 18. idem esse scribit, quando bannitus alio modo de banno in-
justo conqueritur. qua de re latè tract. Farin. in variis ac diversis quest.
crimin. quest. 103. per tot.

So ist solches/da es ganz vngestrafte hingehen solte/eine
böse Consequenz verursachen vnd wie unsere iura zu reden pflegen/
Exemplo grave & perniciosum sein. Dann durch solche impunitatem
würden die Bunderthanen zu mehrerm Vbel vnd Mißbrauch solcher
vmsänden/die sich bey diesem Facto in specie befinden/veranlaßt wer-
den/ vnd vielleicht ein Handwerk drauß machen lernen: wie dann die
Erfahrung vielfältig bezeuget/ daß an solchen Exempeln vnd streiffen.
den Kriegseuthen / (da zwar etwa die passio iusta genug gewesen/
ob schon die actio iniusta war/) das Land. Volk hat angefangen
der Todtschlag zugehören/ vnd hernach solche zu continuiren vnd
gleichsam *ex professo* zu Wörden zu werden / welche böse Conse-
quenz vnd exempla billich zu verhüten vnd zu verhören.

Wann dann die verhaßte Thäter nicht mit der ordinaria pœ-
na homicidii vnd am Leben/ sondern allein mit einer arbitrarîa vnd
extraordinaria pœnâ abgestrafte werden sollen/ so kan solches nach

K k

Beschaf-

Beschaffenheit dieses Lands/ nicht wol anders sein/ als exilium aut multa, daß man die Thäter neben dem daß sie diese langweilige Gefängniß aufgestanden/ entweder des Landes verreise oder am Geld straffe. *Si quis enim culpa hominem inersit, aliter puniri non potest nisi pecuniaria vel exilij pena, pro modo culpa.* respondit Farinac. lib. 1. consil. 2. num. 18. ex Bosio in tit. de defensione reorum. num. 68. quod licet ibidem in addit. non sine difficultate transire dicatur: cum aliquando etiam corporaliter culposum homicidium puniatur: veluti condemnatione ad triremes (& quod addi forte potuisset, fustigatione) tamen ibi sub pena corporali etiam exilium comprehenditur: & conceditur, quod regulariter culpa etiam lata, non possit corporaliter puniri. quod etiam docet idem Farinac. in tract. de pen. temper. quest. 87. num. 72. & 73. & Tiraguell. in eod. tract. caus. 14. num. 1. post. Anchoran. in consil. 283. incip. lute scripto. in fin. Die weil aber die Umstände / des Nickel Schreiners That vielmehr aggraviren/ als der andern dreien/ wie auß den droben zusammen getragenen testimonis vnd confessionibus offenbahr/ vnd ohne das auch sein Vater/ der eine vnd erste Thäter/ sein Schwaiger der stürmichste Anstifter vnd Beschäder/ sein Bruder (als wir zwar vermuthen) Philips Schreiner auch mit im Spiel gewesen: daß es also das ansehen hat einer sonderlichen conspiration vnd bösen Gesellschaft/ so were unsers erachtens dieser beiden Thäter Geldstraff des Lands auff einlich Jahr (quinquenniali relegatione ad summum latam culpam puniri posse ex Cæpolla Consil. 41. num. 9. norat Farinac. d. quest. 87. num. 73. ejusque additionator ad lib. 1. consil. 2. lit. e. quod tamen ex l. lege Cornelia 4. §. cum quidam 1. ff. ad L. Cornel. de sicariis. quæ pro fundamento adducitur, non satis probatur) zu verweisen; die vbrige dreien aber allein mit Geldstraffen/ vnd zwar der Conrad Lamer (da besonders sich mehrere Einfalt bey demselbigen/ als bey andern finden solte) mit einer geringern als die andere beide/ anzusehen vnd abzustraffen. Den Modum pœnæ pecuniariæ werden die jenige/ denen der verhassten Vermögen vnd andere circumstantiæ bekand/ daran es uns ermangelt/ wol zu ratzen wissen. Vnd daß solches also/ wie obsteht unsere Rechtliche Meinung seye/ jedoch männiglich so der Sachen vnd Umständen besser vnd

vnd weiters als der vns uberschickte Bericht vnd Aufssagen mitbrin-
gen/informirt sein mögen / Vnrorgreifflich / Dezeugen wir Do-
canus &c.

8. Ex ista consultatione tam prudenti, tam circumspe-
cta (quam ideo etiam Germanico, quo conscripta initio fuerat
sermone; exhibere commilitonibus voluimus, ne quid emphasi
idiomatis decederet) conspicuum evadit; Utcunque multis
gravibus circumstantiis concurrentibus v.l. pag. 246. §. 3um Sie-
benden. aggressoribus ejusmodi militum vagantium, pœna ordi-
naria mitigari possit: Eam tamen decisionem & mitigationem
non pendere à sola allegatione qualiscunque fictæ defensionis,
7. c. 2. §. 3. pag. 216. aut causæ fatuæ d. c. 2. §. 7. p. 223. nec à prætextu
vindictæ publicæ & prava inductione 1. c. *Quando liceat unicui-
que.* Neque enim aut singulæ istæ, tam fucatæ & subleatæ al-
legationes plusculum roboris apud eruditos æquosque rerum
exillimatores obtinebunt, quam si quis in præsidium rustico-
rum adducat inducatque. *can. nec in. n. caus. 15. quest. 1. ubi dici-
tur, ministerium DEI esse, & ministerium DEO gratum præ-
stare, qui impium interfecerit.* Sic autem omnes rustici con-
tra milites vagantes, homines plerumque impios, eorumque
vitam videntur armari & animari. Verum ut canon ille est
sub *tit. de furibz* politus & adeo de homicidio involuntario &
casuali palam loquitur: Ita ejus verba extra propositum abstra-
henda non sunt: maxime cum canones in ipsos etiam latro-
nes & fures nocturnos clementes sint. *cap. suscepimus. 10. extr. de
homicid.* Sed potius distinctioni JChs adhaerendum, quæ accu-
rate inter aggressorem simplicem & aggressorem latrocinantem di-
scernit. Quæ distinctio cum alibi; tùm verò apertissimè in l.
2. c. 4. *Coll. ad l. Cornil. de Suar.* ostenditur; quarum prior agit de
aggressore simplici. Altera de aggressore latrone. Priori se qui-
dem licet opponere, sed e vitam iusto adimere non licet, nisi
defensionis gradus & processus, defensorem in dubium vita di-
scernente conseruerit vel constituerit. *Si autem latro seu latroci-
nam aliquem aggreditur:* tum is quidem iuste & primo con-
gressu occidi potest, *dict. l. 4.* Ratio diversitatis est: quia non

*De senten-
tia can. 11.
caus. 15. q. 10*

omnis aggressor habet statim occidendi animum: Ergo nec tu ad occidionem statim progredi aut properare debes. Ceterum in latrocinante hæc cædis inferendæ voluntas semper præsumitur *d. l. 4.* Licet enim Latrones olim dicerentur satellites & parastatæ Principum, à quorum essent latere: vel conducti milite, *scilicet mîs latrones* dicti: Postea tamen in deteriore partem vox accepta, pro his qui à latere adoriuntur homines & ex occultis latibulis viatoribus insidiantur & prædas agunt: aliquando tanta violentia, ut resisti eis nequeat, sed incurtus eorum vi majori & casibus fortuitis imputetur *l. 18. Commodat. l. 1. C. depositi. l. 23. in fin. de Reg. jur.* Ergo etiam is, qui primo congressu latrocinantem perimit, peccare non videtur. Eam sententiam clarius exprelsere autores Basilicæ *lib. 60. tit. 39. p. 688. l. 19. & 20.* De quibus recte monet Gothofred. ad dict. *l. 4.* Autores eos *l. 2. & 3. Cod. d. tit.* contraxisse (ut adeo male à Fabrotto *l. 2. Cod. d. tit.* tantum assignetur & *l. 20. leg. 5.*) & utramque his verbis repræsentasse: Qui aggressorem occidit, de vita sua periclitans, extra noxam est (*Hæc est in Basilicis l. 19. At l. 20. u. a habet*) Latronem vero aggressorem impune licet occidere. Exq. sententia est *d. l. 4. C. iustit.* Quæ vero dictæ *l. 4.* adfuta est lacinia, v. *Liceat* Est *l. 21. Basilicæ* dict. tit. Et summam *d. l. 1. C. Quando lic. unic.* exhibet.

De rationibus l. 1. C. Quando lic. unic.

9. Hanc distinctionem qui superioribus casibus adhibuerit, depræhendet, à multis, textum *d. l. 1. & l. 1. C. Quando liceat unicuique.* non satis dextrè excusandis ejusmodi paganorum cædibus applicari: Nec minus abuti Dd. rationibus *l. 1. C. d. r. puta:* Minantem alicui mortem, posse occidi: Itemque melius esse prævenire quàm præveniri. Et quæ alia ex hac lege duci solent axiomata, atq. adeo ad cædis ipsius excusationem produci. Cum tamen Impp. in *d. l. 1.* non loquantur de minis quibuscunq.; sed de minis mortis, & quidem profectis vel à nocturno populatore, vel ab infellore viarum &c. Extra quos terminos rationes istas ad homicidia quævis promiscuè defendenda producere; Est menti Impp. vim inferre. v. *Bouricium in captiv. centur. 2. c. 3. § 25.* (quæ locum & supra allegare volumus *p. 214. § 32.*) Carpzov. *l. q. 29. n. 7. ubi h. u. l. nostra rationes commodius inducunt.*

CAP.

CAPUT IV.

DE ABUSU ARMORUM, MAN-
dato alterius fucato sive ex-
cusato.

THESIS I.

Superior aggressionis armata color, nititur *fusco doloris publici*, aut ultionis oblatam tranquillitatem communem susceptæ: qui tamen adhibita veritatis lampade facile discutitur. Sed & alius color non minus vanus atque evanidus armatae aggressioni quæri quandoque solet *ex alterius mandato*. In cuius articuli determinatione adeo Dd. variare scribit Placa in *epitome delictorum lib. 1. n. 6. & seq. pag. 19.* ut citius Nili fontes quam controversiæ huius exitum quenquam inventurum, augureretur. Hac vero difficultate in primis erecti, articulum istum, *de mandato cædi & vulnerationu*, distinctæ tractationis designatione illustrare conabimur. Discernentes initio, utrum mandans conditionis sit cum mandatatio paris, ita ut nullus alius respectus superioritatis aut potestatis aut Imperii accedat: An v. aliquis istorum respectuum interveniat. *Priori casu* si par, vel qui potestatem imperandi non habet, alteri abusum armorum mandat, tum (ut modo indicavi) requirendum, utrum eadem, vel vulnerationem tantum mandaverit. Cæde mandata & sequuta, uterque & mandans & mandatarius pœna L. Cornelie plectendus est. *In nihil interest. 15. §. un. De L. Corn. de Sicar. Qui sic habet: o leticidius & tibi consensu, sic cævis arcebat: Qui aliquem mandat occidi, ut homicida punitur. Equidem in Florentino Codice, & membranæ, §. iste non habetur; subjectus tamen est a recentioribus. d. 15 quia & in Basilicis (lib. 60. tit. 39 p. 687. sect. 15.)*

(cl. 15) & in ecloga Basilic. Imo etiam ab Harmenopulo & Paulo sic conjungitur. *not. Gothofr. ad d. §. un. add. l. defuncti §. C. si reus vel accusator. Clem. 1. de homicid. Cavallos 1. com. opin. 166. Decian. lib. 9. pr. Crim. c. 16. num. 11. Wesemb. in parat. ad L. Cornel. de Sicar. n. 13. Guil. Bekel. diquisit. Crimin. 6. §. 6. & 7. ubi etiam docet: quemadmodum mandans in eodem loco, in quo facinus mandatarius peregit, puniendus sit. Dr. Carpz. 1. quest. 4. n. 9.* Ratio indicatur in l. 1. §. 1. *De eo per quem factum erit.* Ubi Ulpianus ait: Fecisse dolo malo non eum tantum putari, qui suis manibus & per suos fecerit; verum qui alios quoque rogaverit (id proprie mandare est. l. 16 §. 2. *mandati l. 46. de hered. instit. l. 6. ad municip. l. 16. Cod. de Neg. gest. v. not. ad §. ult. l. de sing. reb. per fideicom. relict.*) ut facerent. Nam & opera mandantis per consilium directivum, (sine quo cædes forte non fieret) intercedere videtur: cum mandatario saltem pro instrumento uti censeatur. l. 11 §. 4. *ibi: quia mea opera facta sit. de injur.* Eoque etiam sensu recte accipimus illud JCTi effatum in l. *nihilis ad L. Cornel. de Sicar.* Nihil interesse utrum quis occidat vel causam mortis præbeat. Imo is vel præcipue damnum dat qui jubet dare. l. *in damnum. 169. de R. I.* Quamobrem in aliis quoque delictis receptum, ut si mandato meo facta sit alicui v. g. injuria; tam ego qui mandavi, quam is qui suscepit, injuratum teneatur. *text. in l. non solum 11. §. si mandatu meo. 3. de injur. l. ludei 16. ubi de mandato circumcissionis. C. de ludeis & ibi Wesemb. n. 3.* Ex adverso nec mandatarius excusatur eo, quod dicat alium se hujusce facti mandatorem habuisse. *non ideo. §. C. de accusat.* Quia rei turpis mandatum revera nullum est. l. 6. §. 3. C. 7. l. 12 §. 11. l. 25 §. 6. *mandati h. e. Lumen & dictamen rectæ rationis & L. superioris. omni humano mandato sanctius esse debebat.* Idem multo fortius dicendum; si par pari non tantum mandaverit sed etiam precio dato alicui ad tale maleficium conduxerit; uterque enim tenetur, d. l. 11. §. 4. *de injur.* Cujusmodi conductitii homicida olim fuere Assassini. v. *Decian. lib. 9. rr. Crimin. c. 31. n. 1. Paul. Emil. Duran. & alios citat. P. Theodorus disput. crim. 7. §. 4. A.*

2. In dispari conditione sunt, quorum unus respectum superioris habet vel intuitu potestatis privatæ vel publicæ. Privata est vel proprie dicta potestas, vel modo quodam. Proprie dictam

Etiam habent Domini, vel qui vice dominorum sunt, tutores & curatores *v. l. ad ea 117. de R. l. in servos; parentes in liberos*. Ubi quidem in mandante tali, superior decilio vel magis etiā obtinet, per rationem *l. 13. damnum. 169. de R. l. ubi dicitur: Eum potissimum damnum dare, qui cum potestate iubenda haberet, iussit*. Si enim & is, qui simpliciter mandat, initium rei præstat, *l. si & ego 6. ibi: Eum, qui instrumentum rei præstiterim teneri. Quod vi aut clam. Bouricius, in capivo, censur. 2. c. 3. §. 17.* Quanto magis qui iubet *d. l. 169.* At quod ibidem subditur: Eius nullam culpam esse cui parere necesse fuit: Id verū, arg. vocu damnum, omnino ad privata & leviora delicta restringendum venit: *v. l. 2. §. 1. de noxal. act.* Neque ad ea extendendum est, quæ atrocitatem facinoris habent, uti aperte monetur *l. c. d. in d. l. ad ea, 157. d. Reg. l. fuse Menoch. de arbit. iudic. quasi. casu. 354.* In atrocioribus enim ne nullus quidem plane, sive in totum, excusatur: per rationem adductam: Unde Alphenus pro regula notabili tradidit, *in l. 20. de obligat. & act. servum, non in omnibus rebus, sine pœna domini dicto audientem esse solere. Conf. Racem. Cinn. l. 1. 102. ubi cum Cujac. diximus: In his quæ probum naturale habent, servum potius mercedem optare debere, quam facinus imitari morem gerere.* Sed saltem in tantum, quoad pœnæ mitigationem *l. 2. C. ad l. de vi publ. Menoch. d. loc.* Quam tum potissimum admitto, ubi ad imperium & vis accessit, per *l. in servos. S. C. ad L. lul. de vi privat. v. Racem. ad tit. Arbor. furt. cas. p. 429. §. 31.*

3. Quid si servus sciente domino (s. patiente, cum prohibere posset *l. scientia. 45. ad L. Aquil.*) occiderit? Utique dominum Aquilia teneri dubium non est, *l. in lege. 44. S. un. dist. 1.* qui enim non prohibet cum prohibere posset, ipse etiam facere censetur. Moraliter hanc denotant voce *merit* qui teneatur scilicet ex iustitia loqui & non tacere: vel non obstantis; qui non obstat cum teneatur ex iustitia obstat & impedire. post veteres Bonacina tom. 2. Theolog. moral. tr. de reffit. in genere disput. 1. quasi. 2. punct. 3. n. 1. Qua distinctione in superiore casu, domini iubentis, non utimur: namque qui semel iussit, auctor servo, quandoque postea delinquenti, factus esse putatur: *l. in omnibus 3. de noxal. act.* At in scientia domini, hac opus est distinctione. Ut dominus qui qui dam scivit, sed prohibere non potuit, plane excusetur, *l. nullum crimin.*

¶ omnino
Racem. ad
tit. 6. lib.
47. p. 397
ch. 29.

men. 109. de R. l. [veluti si servus proclamet ad libertatem, vel domino trans flumen existente servus aliquid faciat, quod prohibere non possit dominus cis flumen existens. *Cujac. in comment. ad l. culpa. 50. de Reg. l.*] Cum autem scivit & potuit prohibere, nec fecit, teneatur. d. l. 3. iuncta l. 45. ad L. Aquil. l. 63. de Re lud. l. 1. §. 1. si fam. furt. sec. dic. Ita qui non prohibet, sed patitur ancillam prostitui, cum intercedere posset; ipse videtur prostituere. l. 7. in fin. *Qui sine manu. ad libera.* Sed an idem dicendum in L. Cornel. ut dominus ita sciens & non prohibens, capitali supplicio ob homicidium à servo suo commissum, afficiatur? Ita videtur dicendum, arg. l. si scienter. 7. de L. Pompeia de Parricid. L. lege Cornel. 9. §. 1. de L. Cornel. de fals. nisi dolum præsumptum, gravibus argumentis discussit. An vero rectius dicimus, in iudiciis publicis, & imprimis L. Cornelia, dolum præsumptum non sufficere, per l. nullum crimen. 108. (ubi Ravardus & Sandeus ad l. 50. de R. l. crimen accipiunt pro accusatione.) de R. iur. nisi Lex nominatim factum notaverit, & pro fraudulento acceperit? v. Sandeum. d. lo. vers. sunt tamen certi casus.

4. Quæ verò de servo hactenus dicta sunt, eadem fere etiam in colono obtinent. l. denique. 13. §. ult. Quod vi aut clam. ibi. si colonus arborem, de qua controversia erat, iussu domini succiderit; ambo renebuntur. Eadem etiam in filiofamil. observari patet, ex l. qui iussu 15. §. ult. & l. 12. de his qui not. infam. Venia enim dignus esse putatur filiusfam. qui patri obtemperat in leviori delicto: Quod si atrox sit delictum, venia indignus est, cum mortem subire potius debeat, quam turpi ejusmodi mandato parere. *Cujac. in lib. 5. Paul. ad Edict. l. 4. de postul. pag. 97. B.* Igitur venia dignus est filiusfam. qui jubente patre viduam duxit intra tempus luctus. Ex adverso pater, qui patitur filiumfam. v.g. bina sponsalia contrahere, vel ducere uxorem eam, quæ nondum implevit tempus luctus, notatur infamia. Si patitur, inquam, h. e. si non prohibuerit, cum prohibere potuit. d. l. 11. §. ult. *Cujac. in comment. ad d. l. 50. de Reg. l.* Hactenus enim procedit illud Senecæ in Troade: Qui non vetat peccare, cum posset, jubet. Itemque illud congeminum Arnobii: lib. 4. advers. gentil. c. 28. Quisquis patitur peccare peccantem; is vires subministrat audaciæ. Quæ pronunciata generalius accepta foro interno potius v. Race. 4. §. 29. quam externo conveniunt. *Sandeus ad d. l. 50. vers. Hanc sententiam.*

§. Quan-

5. Quamquam autem diversa plane sit ab ista (dominica vel patria) maritalis potestas. Attamen in cap. mulieres. 6. de sen. Excomm. conjunguntur mulieres his personis, quæ sui juris non sunt. & in § un. Generalis regula traditur: Eum vere delictum committere, cujus auctoritate vel mandato delictum committi perhibeatur; forte quia nonnullarum gentium moribus, femina in potestate maritorum censetur (Andr. lib. 1. art. 31. Enimvero quia ex veriore sententia uxor (saltem JCl) non est in potestate mariti. l. vidua 36. C. de nupt. l. 2 § 1. solut. matrim. l. 29. §. 1. de relig. & sumpt. fun. nisi quoad operas & obsequium conjugale, post. Ang. Fab. & aliorum a se laudatos Wesemb. parat. de his qui sui vel alien. jur. vel quoad tuitionem & curam, sum. Versprucht / Berlich. 2. conclus. XI. num. 51. jussum mariti haudquaquam excusare (nisi suppositis moribus illis) arbitramur.

6. Consideremus jam Imperia Magistratus ad eadem directa, quæ vel Castrensis Magistratus sunt vel pagani: Paganum Magistratum hic intelligo omnem eum, qui non sit militaris, si-ve jam civilis si-ve Ecclesiasticus fuerit. Civilis eadem imperat vel in ordine justitiæ, puta exsequutori: Et tale mandatum haud dubie excusat exsequutorem: per l. 2. de his qui ut indigni v. chef. loc. coram. lib. 11. c. 18. §. 12. vel extra justitiæ ordinem: Ubi si injustitia sit manifesta, Exsequutor non debet manum judici commodare ne ex ministro justitiæ fiat minister injustitiæ: Imperium enim seu decretum tale ipso jure nullum est. Rol. a Valle 3. consil. 7. n. 61. Ca. Borrell. lib. 2. de Magistrat. Edit. cap. 2. n. 36. & 37. Multo minus alius mandatarius excusabitur. In re autem obscura, mandatum exsequutori excusationem prestare potest. De jussu Magistratus militatis magna est disputatio, quam malumus ex collegii ore, quam nostro intelligi & discuti: Audiemus autem statim collegii incluti sententiam, ubi prius de jussu vulnerandi aliquid adjecerimus.

7. In quo jussu mandatarius vel fines mandati custodit vel egreditur. Priori casu haud dubie uterque tenetur de vulnere pariter. post. Bartol. & aliorum. Carpzov. 1. quæst. 4. n. 8. Posteriori subdistingui solet, utrum mandatum vulnerationis restrictum fuerit ad arma lethalia seu mortifera, vel ut illi loqui solent, ex

De jussu
aut man-
dato vul-
nerandi.

L1

quibus

quibus regulariter mors sequitur: *An ad minus noxia.* Hoc casu, si v.g. quispiam mandaverit, parvo alterum baculo vel al. pa. percutere & mādātarius ense percussit aut cædem intulerit. Hoc inq. casu, ajunt mandantem de excessu non teneri, cum in potestate mandatarii fuerit modum servare. *post Clarum & alios D. Carpzov. d. part. 1. quest. 4. n. 18.* Priori casu si mandator quem jusserit gladio alterum vulnerare aut bombardam in eum exonerare, auct. eimen *Geister geben* / *Ld.* dissentiunt. & cæde sequuta, Aliqui, mandantem pœna ordinaria teneri volunt: Alii negant v. *Carpz. d. quest. 4. n. 19. & seqq.* Nos putamus rem decidam esse in *c. ult. de Homicid in 6.* Ut is qui occidi noluerit, teneatur quidem; sed non ordinaria: *Fachin. 1. controvers. 36. vers. sed mihi prior. Junge Eiusd. 3. volum. cons. 84. num. 3.* Tamen si alii id capitulum ad clericos restringant. v. *Bachov. 1. disput. 27. §. 3. G.*

8. Et hæc hætenus de mandato: In consilio autem repetimus distinctionem, alibi declaratam, inter consilium directivum & hortatorium, *arg. l. 7. de tutel. ut directivum ad ordinariam pœnam obliget. l. 16. de pan. ubi l. C. ut ait sceleris esse instar alios suadendo juvisse. fac. l. 6. §. 5. ibi: si non esses facturus.* Mandati. Hortatorium autem tantum ad extraordinariam, *post Decianum & alios Dn. Carpzov. d. quest. 4. n. 27. & seqq.* Atque ita temperanda sunt dicta *Racemat. 1. §. 33. & §. 19. Racemat. 4. cum seqq.* Ita in disputatione de percussoribus clericorum eorumque consultoribus, distinguunt Moralista, atrum consilium vel mandatum influxerit in percussionem s. causa percussionis fuerit; nec ne. *post veteres Martinus Bonacina tom. 3. theolog. moral. tr. De excommunic. extr. Bullam Curæ. disp. 2. quest. 3. punct. 6. sect. 1. §. 2. n. 3. pag. 279.*

9. Possent eodem ordine etiam cætera cooperantium causa, de consensu, approbatione, receptatione, Participatione, occultatione &c. examinari: Quarum Moralista in materia restitutionis damni dati, amplissimam suscipere solent tractationem, v. *Rebellus lib. 2. de restitutione quest. 14. n. 1. Azor. 3. parte lib. 4. cap. 10. Bannes. 2. 2. quest. 62. & alii comm. ad Thom. 2. 2. quest. 62. art. 7.* Sed quia illud argumentum in Racemationibus criminalibus commodius excutietur, ne latius in isto evagati videamur, usum præcedentium ex subjectis consultationib. suffecit intellexisse:

Eorum

Earum altera est de mandato magistratus, ut sic dicam, civilis: Altera de mandato & imperio magistratus sive praefecti militaris. Prior consultatio, utcumque praefestinata ac veluti ex ore deliberantium excepta fuerit, observationem tamen, vel ob singulares facti circumstantias mereri visa fuit: Sic autem in forma epistolari perscripta legitur.

10. Die vns/ durch den ordinari Votten/ zugefertige vnd hiemit wieder zuruck kommende / N. hofische Vnderthanen berrefsende peinliche Acta, haben wir/ den 14. hujus, styli veteris, wol verwahrt/ erhalten/ dem begehren nach/ collegialiter durchlesen/ vnd/ ratione facti, befunden: Daß/ weiland von ic. seine Vnderthanen zu N. N. viel Jahr hero/ härtinglich bedrängiget/ in deme Er sie nicht allein mit abnahm an ihren Gütern vber die Gebühr/ gekränkter/ Sondern auch die Weibspersonen/ an ihrer Ehren zu berauben/ sich vnerstanden/ vnd da sich selbige ihme widersehten/ wie auch sonst die Mannspersonen/ mehrmahlen auß vnerheblichen vrsachen/ geprügelt/ zuerschossen bedrawet/ auch würcklich nach ihnen geschossen/ vnd sie/ mit bloßem Degen/ verfolget: dergestalt/ daß sie solche vergewaltigung/ an ihren Gütern vnd Leibern/ so wol zu N. N. als N. N. getlaget/ daselbst auch Mandata, wider ihn/ krafft deren/ sie entlichen/ von seinem Gebot vnd Verbott/ ercbunden/ vnd/ als er darauff nicht geben wollen/ vom Obersten ic. den mündlichen Bescheid erhalten: Sie/ die Vnderthanen/ solten den Juncfern Todt schlagen/ man würde so wenig die That rächen/ so wenig man eines wütenden Hundes achtere ic. Welches gleichwol im Zorn soll sein geredet worden. Darzu dann kommen/ daß/ der General Auditor, N. N. dem Juncfern deshalb zugesprochen/ vnd er zur Antwort geben: die Vauren wären alle seine Leibatene. (welches sich aber/ in Actis, nicht/ sondern vielmehr das Widerspiel findet) vnd könte er sich an ihnen/ nicht vergreifen/ noch versündigen: (welches auch/ vel admissa illa falsâ facti hypothesi, nicht solat: Siquidem & in servos, propriè dictos, non licet impunè, post D. Antonini constitutionem, savi- re. §. ult. Inst. de hu qui sui vel alien. tor. tit. Cod. de Emenlat. serv. conser. Epistol. Div. Pauli ad Philemonem & ibi interpp. plerosque omnes.) Der D. N. ihme repliciret: Wie wann aber die Vauren so

ungeschickt wären / vnd folgten jenem Schweizer / der seinem Landvogre das Bad so libel gekanet / als er Ihne zugleich / mit seiner Brauen darinnen gefunden? Welches alles / in beyseim besagter Vnderthnen vorgelauffen: Uti habet Regia Gubernationis Attestatio C. C. Signata B 3. Septemb. 1652. & ad Mandatum, subcripta: Welches dann die Vnderthnen deposir. 1 testis, Andreæ Streitharts in der Beilage C. Hans Winterhaltens n. 6 ibid. &c. dahin verstanden: sie solten den Juncfern / quovis modo, auß dem Weg räumen: Also gar / daß / wann es die Männer nicht wolten; die Weiber mit den Kunceln / thun solten: Uti rem effert Sebastian Kring, testis 5. in Deposito. C. Quod tamen N. attestatum non adstruit. Wassen sie auch darauff / daß Juncfern Leibjungen Caspärlein / welchen Er (Juncfer) durch sein vbel verhalten / gleichergestalt offendiret / noch ferner animiret / vnnnd mit Verheissung 30. (ad 50.) fl. gedinger / daß er / nebenst einem Landfabrer vnd Schleiffere / den Juncfern umbbringen solte / welches auch geschehen. Vnd gestehen in der deposition C. Matthias Kring / Jacob Schwab / Maria Holzerin / Hans Winterhaltens oder Schmidlins Hausfrau / Marim Frag: daß sie vor den Todtschlag / die 30 fl. versprochen heiffen. Ohne gefehr 3. Tage nach verübtem vnd vollbrachtem Todtschlag / daß Juncfern / sey der Junge widerumb / in daß Wogren Blasli Fahren Hans komen / welcher Ihn / mit Marim Freyen vnd Jacob Schwaben / vberredet daß er mit ihnen / ins Feld gangen / daselbst sie ihn / damit er die Sache nicht offenbahren möchte / mit einem Beyhel / zu tode geschlagen / daran der Vogt den ersten Streich / auff den Kopf / geführt; die andern beyde aber / mit dem Beyhel vnd Hageprügel ihn folgendes hin / eruchret / vnd daß / bey ihme gefundene Geldt / ab 8. (ad 10.) fl. vnter sich vertheilet x.

Wilt dann die jetzige Obrigkeit / von N. N. ben hochlöblicher Vnder. Osterreichischer Regierung / solch maleficium anbracht / vnnnd sich / wegen naher Verwandschafft / vnpartertsch zu halten / vmb Gefängnuß angeregter Vnderthnen / anführen lassen; den process aber auch accusando, nicht vollführen wollen; vnd also die cognitio E. E. Rath der Statt NN. committiret / von demselben auch / cum Consilio J. Ctorem, mit Abhörung der maleficanten / beaidigter Bezeugen / vnnnd Besichtigung

des

deß Cadaveris servilis, biß ad sententiam, vollführet werden: Als *Quaestio*
 fraget sich nunmehr (1.) ratione formalium processus: Ob der-
 selbe, zur genüge, aufgeführt? vnd dann (2.) ratione materialium
 was in einer / vnd der andern Sache / vor ein Endurtheil zusetzen
 seye? Welcher fragen resolution, auff vnser gericht, aufgestellt
 worden.

11. Solchem geneigten annehmen nun in schuldiger Anseyt Sol-
 genachkommen haben wir, nach gehaltenen consultation, befunden:
 Ratione formalium zwar, weß in der process, ad nudam delatione,
 ex officio, per summariam inquisitionem, geführt; die inquisiren
 auch mehrentheils, das factum bezahlet; oder ex collatione Atte-
 statorum, die wahre Beschaffenheit, zu rechtlicher genüge, erbeller:
 daß es demnach der scharffen Frage, darauff das Decretum B. nur
 eventualiter stehen, auch keines defensoris weßten Blasi Jahr, post
 agnitam utriusq. causae causam, in seiner deposition C. sub finem
 zu delidieren scheint, vnser erachtens, nicht bedörff; sondern die
 Sache in Gottes Namen, vor beschloßen angenommen, vnd darauff/
 sententionando, verfahren werden können, wie folget Siquidem, ut
 aliàs, in civilibus, nullae aliae sunt partes iudicis, in confessum &
 convictum, quam ut condemnent. l. 25. §. ult. ad L. Aquil. Ita, in cri-
 minalibus, si confessione sua, vel aliis probationibus reus convi-
 ctus sit, potius condemnationi quam ulteriori inquisitioni, locus
 est. arg. Constat. Carolina: art. 67. Farinac. quæst. 40. n. 4. Licet enim
 Confessiones reorum, non semper, pro exploratis Criminibus
 habendæ sint; l. 1. §. Divus Severus. 17. de Quæstionib. Aliud tamen
 de judicialibus Confessionibus, prævio delicti corpore, & con-
 currentibus aliis depositionibus, dicendum. argum. l. 8. & seq. de
 quæst. Petr. Theodoric. disput. Crim. 9. §. 9. lit. G. qui plurimos allegat.

12. Die Sache an sich selbst / vnd zwar / anfängli-
 chen / die durch Geldt erhandelte, Hinrichtung / weland N. von
 N. betreffend: Seind wir der Meinung, die in Actis angemeldete
 Underthanen / haben gleichwol nicht recht daran gerhan / daß sie/
 in necem ihrer immediat, wiewol Tyrannischen Obrigkeit derge-
 stalt conspiriret; zween Mordmörder / mit Belt gedinger; vnd
 durch selbige / den Zantzen hinrichten lassen; weilen ihnen dieser
 modus nicht anbefohlen werden können; noch sollen; sondern der ho-

hen Obrigkeit/ oder Von dem H. Erzen/ die Rache zu befehlen: Was-
sen theils derselben vnd insonderheit dem Dogen / Bißf. Jähren/
juxta propriam Confessionem, das Gewissen selbst dictirer: die/ zu
Frenburg vnd Brisach gesallene Worte/ auch nicht ein förmlich Man-
datum in sich begreifen/ sondern vielmehr / auff die extremam ne-
cessaria defensionis lineam, ziehen: Dannerhero sie zum wenig-
sten/ durch diesen Excessum sich hoch versündiget vnd vergriffen. Des-
wegen/ vel exempli publici, & sequela causa, nicht können / noch
sollen plenariè absolviret werden.

13. Diemeilen aber doch/ in denen vorgewesenen Kriegsläuff-
ten/ eines vnd das ander/ tumultuariè, & de plano, außgemacht:
die Underthanen auch/ per Decretum Brisacense vom 31. Octobr.
1648. von besagtem Juncfer N. Gebotten vnd Verboten / à su-
periore absolviret worden: Als mögen ermelte Befängnußte/ mit
der lebens. Straffe/ wol verschonet/ des Landes aber/ insonderheit die
jenigen/ so den Duben angestiftet/ mit Recht/ verwiesen werden: Es
woltte dann E. hohe Obrigkeit/ vmb anderer respecten willen/ vnd weil
man der Underthanen/ jetziger zeiten/ nicht gerne entbehret / solche
Straffe/ in eine empfindliche Geldbusse/ verwandlen: So würden
die vbrigen/ die nach des Juncfers Tode erst zu Abfindung der Mör-
der/ außforcht/ von denselben beschädiget zu werden/ contribuïret/
(welches alles auff fernerer Inquisition stehet) in der Geld straffer/ auch
leidlicher zu halten/ vnd gleichwol/ des begangenen Dufugs halber/
mit Ernst/ zu ermahnen vnd zu wahrer Dufß vnd besserung des lebens
anzuweisen sein. Vor eins.

14. Licet enim Defensio sui, & suorum, cuilibet sit per-
missa; etiam contra Magistratum inferiorem, v. Reinking. lib. 1. de
Regim. class. 1. c. 5. n. 47. & seqq. sive judicem, si Damnum irrepara-
bile corpori intentet: Thes. loc. com. jurispr. lib. 9. c. 82. axiom. 11. & 13.
cum non amplius, ut Magistratus, sed ut aggressor, considerari,
„ adeoque talis impunè trucidari possit: arg. l. 1. ibi: mortem, quam
„ minabatur, excipiet. & ibi: Cuique liceat, eum digno subtrahere, & supplicio.
„ C. quand. liceat unicuique. Mynsing 5 observat. 18. Obrecht de necessar.
defensio. cap. 6. n. 38. Not. ad Voltz. in L. Cornei. de Suar. cap. 1. num. 10.
pag. 16. Ipse Voltz. diel. tract. cap. 7. n. 77. pag. 694. Maxime, cum
superioris copia haberi non potuerit: sed is ipse hanc subditis
vindictam

vindictam permisisse perhibeatur: Ut ad eò minis peccare existi-
metur, qui superioris patet imperio: arg. l. in fraudem. 10 §. ult. de
hu. quib. ut indign. l. si tantum. 13. Ad L. Falid. Wesenb. post Tiraquell. &
alios, de pœnis. n. ult. Deniq; ipse etiam puer, sine ulteriore instiga-
tione, eadem facturus fuisse videatur. de quo casu vid. Menoch. de Ar-
bitr. iudic. quæst. cas. 372. num. 13. Decian. 9 tract. crimin. 36. n. 14. Ta-
men, ad assassinium patrandum, hæc vix possunt extendi, quæ
sub specie defensionis conceduntur: cum hæc res notissimos ex-
cepat defensionis terminos: cap. 1. de Homid. in 6. Carer. in pract.
Crimin. §. circa igitur tertium. n. 5. Decian. tract. crimin. 9 cap. 30. n. 41.
Honded. 2. consil. 93. n. 65. Carpov. part. 1. qq. crimin. 4 n. 2 & quæst. 19.
num. 3. cum si qq. Excessus autem, maximè, in certam delicti enor-
mis speciem degenerans, non sit impunitus relinquendus. Cum
& excessus culposus, in pœnam, saltem arbitriam, incidit latè
Carpov. 1. quæst. crimin. 19. n. 2. & seqq. Nedom si dolus accedat,
ut in delicto Mandati assassinii. post Iason. Bald. alios, Wesenbec. in
Comment. Cod. ad d. l. 1. C. Quand. lre. unie. num. 57. Nec sublevae
omnino allegatio Mandati: Nam (1.) iussus Colonelli N. N.
dicitur ex ira profectus (et habet den. Underhanen/ im Zorn ju-
gesprochen) Quod autem, ex calore iracundie, fit, vel dicitur, non
intelligitur juridicè, & cognitionaliter, fieri. l. quicquid. 48. de R.
l. can. si qua iratus. 2. quæst. 3. (2.) Idem iussus ad defensionis ter-
minos referendus erit: per ea, quæ prolixè, in simili visione, tractans
Mynsing. d. observat. 18. Onciac. quæst. iur. Philosophic. §. Arnif. cap. 2. de
autoritat. princip. semper inviolab. per tot. Adhibita moderatione
Reinkingii: lib. 1. de regimin. class. 1. cap. 5. n. 50. & seqq. Cum aliàs
eadem, utpote rem, suâ naturâ turpem, l. 42. de V. S. etiam rustici
scire debebant, faciendam non esse: l. 15. de Condit. instir. nec ve-
rum rei turpis mandatam esse, intelligere. l. 6. §. 3. Mandati ubi, post
ceteros Wesenbec. in paratit. n. 5. docet: Mandatum rerum turpium &
quæ atrocitatem facinoræ continent non esse exsequendam, Et eum, qui ex-
sequitur, pœna potius, quàm auxilio l. dignum esse. argum. l. ad ea. 157. de
Reg. iur. l. 11. §. si tutoris. 6. Quod vi aut clam. l. 2. C. de sepulch. viol. Cu-
jac. lib. 22. quæst. Pauli in l. 14. Ad L. Cornel. de fals. Nec mandare vi-
detur, qui monet: l. ob hac. 20 de hu. qui not. infam. l. 2. §. ult. Mandat.
aut consulit. §. 6. Instir. Mandati ubi omnes. Bachov. 1. disput. Freutl. 7.
ibes. §.

ibid. 5. *fin.* Nec mandatum ad defensionem licitam directum, extendi potest, ad assassinium. *post Bald. & alios, Tuscus lit. M. conclus. 37. c. 6. & 7. Itemque conclus. 50. num. 38 & 39.* Certè Mandatum sive Decretum B. scriptum, cujus supra mentionem fecimus, absoluit quidem subditos, ab obsequii necessitate; sed eadem iustitiam non permittit: nedum ut injungat. Quemadmodum rectè observavit modernus Nobilis, in depositione Andres Prussen. p. 2. B. Qui, cum Valentino Kriegen / & Jacob Rohrwasser, hæc dictamina rationis, ex ipso naturæ lumine, allegarunt; adeoque à pœna meritò excusantur: Licet, post patratum scelus, dictus Rohrwasser. 2. fl. contulerit: cum id, metu civium, factum. Quem metum etiam Hans Winterrhalt in depos. DD. allegat

15. Zum Andern / die Entlebung des Jungen betreffend: Finden wir der drey Thätere entschuldigung, gar nicht der Erheblichkeit, daß darumb / von der ordentlichen Straffe Rechts / abzuweichen: Sondern halten davor, weiln Däß Jahr / der Vogt / den anschlag gemacht / den Jungen tod zu schlagen auch den ersten Streich mit einem Beyhel / auff dessen Kopff gerhan / welcher Streich auch / in der Besichtigung / vor tödtlich befunden worden: oder wie er selbst deponiret / ihm mit einem Handbeyel ohnverparnerer Sachen einen Streich auff das Gemel daß er zu Boden gefallen, vnd darüber noch ligendem zwey Streich geben. Dasser demnach vermög clarer Buchstaben vnd Inhalt der peinlichen Hals Ordnung, als ein vorsätzlicher muthwilliger Mörder / mit dem Rade; die andern zween complices aber / benantlich / Martin Frey / vnd Jacob Schwab / der Würth / weil sie von dem Vogte / persuadiret worden, vnd gleichwol des Todtschlags / so wol auch des / bey dem erschlagenen / gesundenen Geirde / sich theilhaftig gemacht / mit dem Schwerde / vom Leben zu Tode zu richren. Es wolte dann die hohe Landts / Fürstliche Obrigkeit / auß bewegenden Umständen / vnd Fürstlichen mitleidangelegene Rade / in Schwerdt / Straffe / verwandeln: Die zween aber / (so ordentlicher weise / mit dem Schwerde hinzurichten wehren) vnd sonderlich Jacob Schwaben des Landts / auff ewig / verweisen.

Negari enim nequit homicidium hoc, inprimis respectu Blasii Jahrens (1.) fuisse proarreticum & deliberatum? (2.) Inductivum aliorum: (3.) Latronum Assassinorum & Aggressorum,

rum, in morem, per deductionem in locum publicum, patratum, adeoque graviolem mortis poenam mereri: *dict. Constit. Carolin. artic. 137.* Cum sceleratius commissum, etiam gravius sit vindicandum. *caus. non offeramus. 21. caus. 24. quest. 1. Boccr. lib. 1. de homicid. c. 3. n. 149.* Ut cumque assassinium, in Nobili admissum, justus violati thori dolor (quem in depositione sua sub lit. C. n. 8. allegat.) quadantenus exulare queat. *l. marito. 24. l. 32. §. Imp. L. Iul. de Adulter. l. 4. C. eod.* Neque reliqui duo, a poena capitis, facile liberandi videntur: cum ejusdem criminis rei sint: *lit. Mela. 11. §. sed si plures. & §. si plures. l. item vulneratus. 51. vers. Idque est consequens.* Ad *L. Aquil. l. nihil. 15. ad L. Cornel. de Sicar. Constit. Carolin. art. 148. ibi:* So etliche Personen/ mit vorgesehem vnd vereinigtem Willen; vnd Muth/ jemanden bößlichen zu ermorden / einander Hüßß vnd Verrathum/ dieselbe Thäter alle/ haben das Leben verwichen etc. Et de pecunia participaverint. *lit. e. post alios. Carpzov. part. 1. crimin. quest. 22. n. 30. & seqq. fac. l. 5. C. de liber. caus.*

Nisi attendere velimus, ad inductionem Sculteti, ejusque primum, lethiferumq; ictum: *per notata Felini, & ceterorum, laudatorum à Wesenbec. ad L. Cornel. de Sicar. n. 19.* Et vanam opinionem populi, quasi, assassinum, cuius, occidere, fas sit: *Quam ita, sacro generaliter, etiam proponit Wesenbec. ad d. tit. n. 20 in verbis:* quos interficere fas est. *cit. Boccr. 1. de homicid. c. 3. n. 140.* Utique de Jacobo Schwaben/ ipse principalis reus & autor facinoris Blasius Jahr/ fatetur; illum penè coactum, manus jam semineci intulisse: *lit. C. ibi. der wißte Schwabe / seye etwas langsam in der sachen gewesen/ dannenhero sie beyde besorget / er möchte sie verrathen vnd sich aufhalten wollen: deswegen Er Vogt/ den Würrh vermahnet/ mit Hand anzulegen.* Darauff er einen prügel auß dem Hage gezogen dem zu Boden ligenden vnd noch rechtenden Jungen damit den Hals zugedrückt etc. Ut adeo gratiam quam omnes implorant, ipse vel precipue promereri videatur: in primis cum insuper quinque liberos impuberes & minores vid. deposit. Mariae Fadin lit. C. habere dicatur &c. *fac. l. 7. §. 3. De bon damn.*

16. Responsum alterum, de mandato praefecti militaris, vel ided notabile est, quod bis sub eadem consultationis fuit revocatum, & contrariis curiarum sententiis ventilatum: Nos in gratiam com.

Resp. II de
mandato
praef. milit.

M m

milito-

militonum utramque deliberationem salvo rectius sententiarum calculo, saltem in usum exercitationis Academicae publicabimus: His autem verbis prior deliberatio in scripturam redacta fuit: In dero von N.N. vns endtsbenanten vmb eröffnunge vnsers Rechtlichen bedenkens vberschiedten Verhör vnd Befandniß: daß vmb begangenen Homicidii willen gefänglich einkommenen N. Soldaten / sampt beygesetzter Aufsatz deren darüber verhörter Zeugen / befinden wir zuvorderst die Mordthat an sich selber offenbar vnd bekantlich / zumahl auch daß dieselbe außs wenigst auß Bächeit vnd Zorn geschehen seye / in welchem fall Kayf. Carols des V. vnd des H. Reichs peinliche Verichtsordnung artic. 137. den Thäter / wa er deshalben nicht rechtmäßige entschuldigung außführen kan / mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft haben will. So dann befinden wir solcher rechtmäßigen Entschuldigungen gar keine von dem Thäter angezogen / viel weniger außgeführt.

Dann ob er wol zwo Ursachen vmb dero willen er disen vnseligen schus auff den entleibten Bauren gethan / angezeiget / nemlichen 1. Weil der Baure auff des Corporals vnd sein / des Thäters / sampt zweyer seiner Gesellen / zuschreyen nicht mit seinem Schiffelein angefahren ist / vnd 2. Diem Weil besagter Corporal befohlen setze angeben. So seind doch dieselbe weder Coniunctim noch diuim für rechtmäßige Entschuldigungen begangenen Todtschlags zuerkennen. Einemahl was die erste dieser Ursachen betrifft / der Thäter selber dem Bauren keinen trus noch vngelübte beymessen kan / in dem er befand: Es habe sich derselbige außforcht (welche ja freylich bey solcher fundbaren Beschaffenheit ein iustus metus ist) in ein Schiff begeben / vnd etlich seiner sachen bey sich gehabt / vnd sich salviren wollen: vnd wisse er Thäter nicht / ob der entleibte auff das befohlene zuruffen darumb nicht aneefahren seye / daß er sich entweder gefürchtet / oder wegen strenges des Wassers nicht gleich anfahren können / oder aber das ruffen nicht gehört habe. Wann aber auch schon deren keines were / so möchte doch solches vnderlassene anfahren / keine rechtmäßige Entschuldigung dieser Entleibung sein / diem Weil der entleibte bey so gestaltten sachen solches zuthun nicht schuldig gewesen / auch die Soldaten ihme solches dergestalt zu commandiren nicht macht / auch ohne zweifel daß kein andere Ursach gehabt / als daß sie nicht gewolt / er sich vnd
seine:

seine Sachen saliren/ sondern ihnen zur Weich vnd Muthwillen vndergeben solte. Was aber die andere Befach/ nemlich des Corporals befelch/ anlangt: mag selbiger entweder also zu verstehen gewesen sein/ daß er nur zum schrecken/ vnd das anfahren dadurch zuerlangen/ hette Feur geben sollen/ vnd nicht eben stracks vnd mit fleiß/ besonders mit einladung zweier Kuglen/ auff den Bauren zu schießen sollen: oder da solches je also des Corporals Meinung gewesen/ so entschuldigt es doch diesen Thäter nicht/ wie dann auch seine beide Gesellen solchen Befelch des Corporals nicht exequirt haben / sondern mache nur/ daß der Thäter nicht alleinig/ sondern der Corporal eben so wol als er/ an dieser Einseibung schuldig/ vnd beyde/ einer so wol als der ander/ mit obgedachter Straff abzustraffen seye: Wie dann den Rechtsen gemäß *ut in criminibus perpetratis mandans æquè ac mandatarius, adeoque in homicidio, is qui eadem mandavit non minus ac ipse homicida. & sic ambo pari pœna plectantur* c. 1. verb. pari pœna. & ibi gloss. extra. de offic. sud. deleg. Clarus in § Homicidium. vers. pluribus autem 12. ibi. aliquando mandat. Gail. lib. 2. observ. 169. in fine & c. Cevall. de cognit. per viol. p. 2 q. 69. n. 11.

Vnd dieweil eben dieser Thäter auff des Corporals zusprechen/ so huy gewesen / da doch seine zwen andere Gesellen nicht geschossen: vnd darzu eben so gerad auff den Bauren zugeschoßen/ daß ihme doch nicht außdrücklichen befohlen gewesen/ vnd besonders/ daß er für sich selbst/ vnd ohne gehens oder anweisung / zwei Kuglen zugleich geladen: So ist darauff desto stärkerer præsumption eines bösen Gemüths/ vnd zum wenigsten daß ers auß Bächeit / wie die Heimliche Halsgerichts-Ordnung d. artic. 137. redet/ gethan habe / wieder ihn zuschöpfen.

Ob man aber sagen oder gedencken möchte/ Er hette nicht eben willens gehabt/ den Bauren zuerschießen/ sondern nur zuerschrecken/ oder etwa schlechtlich zuverlegen/ daß es also nicht pro dolo, sondern nur pro culpa (ut vulgo loquuntur) homicidio zuhalten: So ist doch solches/ fürs eine/ von dem Thäter nicht angezogen / vnd derowegen auch nicht à iudice zu suppliren: Vnd fürs ander/ ist es wegen nachsterwehnter Umstände / sonderlich der eingeladenen zwei Kuglen/ nicht vermuthlich: wie auch fürs dritte darumb vnerheblich/ quod non solum sit opera data rei illicitæ, sondern auch

ein solches mittel ergriffen worden/ das höchst gefährlich ist/ vnd da es der Thäter nothwendiglichen hat darauff setzen müssen/ daß ein Tods-
schlag darauff erfolge. Si non præcisè voluit occidere; tamen hoc
maluit. arg. l. 22. ff. de ritu nupt. Vnd wie die Rechten sagen/ si quis
gladium strinxerit, & eo percusserit, indubitatè occidendi ani-
mo id eum admisit l. 1. §. 3. ff. ad L. Cornel. de sicariis. quia sc. vul-
nera non ad mensuram dari, vel ad trutinam infligi, possunt: ita
multo magis is qui mosquetam vel bombardam in aliquem ex-
ploderit, præsertim duos globos simul ejaculantem, indubitatè
occidendi animum habuisse credendus est.

Nicht besser würde es für den Thäter sein / wann man sagen
oder gedencken möchte / daß solche Thaten bey der jetzigen soldatesca
ein gemeines Werck / vnd also auch dieser Thäter desto leichter sich
dazu habe bewegen vnd auffbringen lassen. Dann im gegenheil
wollen die Rechte/ ob hanc causam supplicia non remittenda; aut
mitiganda, sed exacerbanda esse, quoties nimirum multis perso-
nis grassantibus, exemplo opus est. l. 16 §. ult. ff. de pœni.

Umb welcher Ursachen vnd Beschaffenheit willen/ wir in die-
sem casu, soviel eigentlich die quæstionem, Quid juris sit? belangt/
(als welche auch einig vnd allein an uns gesonnen worden) einmü-
tiglich vnd beständiglich dahin schließen/ daß von Rechts vnd des
H. Reichs Keinlicher Reichs Ordnung wegen/ der Thäter in pœ-
nam ordinariam homicidii gefallen/ vnd mit dem Schwerdt vom
Leben zum Tode zu straffen seye.

17. Enimverò cum prior ista consultatio, minus ad usum
fori composita esse videretur: Denuò quæsitum fuit: Quid sepo-
lito juris rigore, ex interpretatione & sententia foret pronun-
ciandum? Cui quæsito Domini sequentibus verbis responderunt:

Deliberatio altera.

Auff NN. ferneres gesinnen/ ob nicht zum wenigsten ex com-
muni Doctorum opinione (pro qua allegati nobis sunt Meno-
chius de arbitrariis iudicum quæstionib. cas. 354. Gail. lib. 2. obserr. 119.
num 7. Mascard. de probat. conclus. 97. 61. 864. P. H. D. artic. 137.
Cravetta consil. 319. n. 11. 28. Decianus in tract. crimin. lib. 5. c. 37 de
Battandier. in praxi crim. Clar. Capoll. in Cautel &c.) der verhaß-
te Albrecht

re Albrecht Klein à pena ordinaria homicidii entschuldigt werden könne. Weiter auff seines Ihme fürgelesen Corporals Befehl und gehors. Feur gegeben und homicidium beaangen. 2c. Ist unsere nachmalige unvorgreifliche Erklärung/ daß bey so gestaltten Sachen / der Thäter auch nicht ex communi doctorum opinione, à pena homicidii ordinaria entschuldigt werden könne. Umb solgender Ursachen willen.

Dann fürs eine / ob schon die Doctores an angezogenen und andern orten/ viel schreiben de delictis ad alterius mandatum, sive imperium superioris commissis, præcipuè de homicidio. & quod ob ejusmodi imperium, Homicida à pena ordinaria excusari possit: So ist es doch an sich selbst darmit nicht dergestalt beschaffen/ daß es generaliter für eine richtige communem opinionem, h. e. communi consensu receptam sententiam, gehalten werden könne/ sondern nur so weit / quod specialiter & in quibusdam casibus id fieri possit ac debeat. Wie solches auß besagter doctorum mancherley disputationen und distinctionen / so sie hierüber haben/ abzunehmen; davon auch sonderlich zusehen Julius Clarus in *prax. crimin. §. fin. quest. 60. vers. solet dubitari n. 15. & 16.* & Batard. in *addit. ibid. itemque Did. Covarruvias in comment. ad tit. de sponsal. & matrim. part. 2. cap. 3. nu. 7.* & Vigelius in *methodo juris controversi lib. 1. cap. 7. except. 7.* Gleich wie nun sonst es sich nicht wol thun laßt/ daß man à regula super jure certo fundata, propter exceptionem incertam & controversam, abweiche. Vigelius in *rat. & method. leg. jur. contror. reg. 1.* und im Richterbüchlein *sub tit. vom beweis. §. die vierdie Regul.* Also will es sich desto weniger thun lassen / wann solche exceptio nur particularis ist / und sich in casu proposito nicht eben in solchen terminis befindet. Illatio enim debet fieri à dicto de omni, sive, Major propositio non particularis, sed universalis esse debet.

Fürs ander: So ist insonderheit zu observiren / daß man in obiger Question die Doctores von einer solchen specie facti reden; da die anbefohlene that fundbarlich unrecht und ein grosses crimen ist: da erfordern sie / ad excusationem à pena ordinaria, einen solchen Befehl und Zwang / dessen der Thäter sich keines wege/ oder doch nicht ohn seine eigene grosse Gefahr/ habe können entschüt-

ten oder verweigern/ ut videre est apud Menoch. d. cas. 354. nu. 2. ibi
Mandato quod evitari non potest. & n. 8. ibi, qui necessitate coa-
ctus & n. 11. ibi, cogenti. & n. 16. ibi, Propter metum tyranni & n.
19. ac 20. ibi, metu mortis & apud Vigeliū in *methodo luris Con-*
trov. lib. 1. cap. 7. cui parere necesse fuit. & cap. 13. *quest. 4. qua est*
de homicidio, except. - ex Vivio, Claro, Kirchovio, & Grallo; ibi, ni-
si iussus à tyranno, ut interficeret, sub hac comminatione, nisi
ipse interfici vellet, occideret. Solcher unvermeidlicher Zwang
aber/ oder solche Furcht vnd Gefahr/ befindet sich diß orrs nicht: wie
dann auch diß Thäters beyde Befellen/ die darbey vnd in pari causa
gewesen / (dann daß der Corporal solches eben præcisè diesem Thä-
ter befohlen habe/ daß sagt er selber nicht) solchen Befehl nicht exe-
quire haben/ vnd doch beschweigen/ soviel ex actis zuvernehmen / von
dem Corporal weder gescholten noch gestrafft worden seind. Jegund
zugeuschweigen/ daß andere vornehme Doctores, auch solchen Zwang
vnd metum mortis nicht für genugsam halten ad remittendam pœ-
nam ordinariam. sic enim scribit Covarruv. loco *suprà cit.* Qui-
bus omnibus ipse addiderim, venia indignum esse, nec pœnam
minuendam ei, qui metu coactus crimen atrocissimum perpetra-
verit: potius enim extrema quæq; pati & mori convenit &c.

Fürs dritte/ so erinnern auch die Doctores hierbey in sonderheit/
daß es von einem solchē Befehl zuverstehen/ den ein fürgesetzte Obrig-
keit oder Beampten / in Verrichtung seines Amptes / vnd nach Auf-
weisung desselbigen/ nicht aber sonst als ein privatus befohlen hat/
quando ut publica persona, & juxta munus suum, iussit & man-
davit: at contrā, si tanquam privatus id fecerit. Menoch. d. loc. n.
20. Sicut Mandatum in forma iudicii excusat militem (h.e. exe-
cutorem Menoch. d. l. n. 25.) aliquem injustè decapitantem. Ca-
laldin. de *syndicatu quest. 120.* citatus etiā à Claro d. *quest. 60. n. 16.*
Diß orrs aber hat der Corporal nicht nach Ordnung seines Amptes
noch in ordentlicher Verrichtung desselben / sondern vielmehr als ein
privatus, vnd in sachen dienicht allein außser seinem Ampte / sondern
auch wider dasselbe seind/ solchen Befehl gerhan.

Dierrens/ wann auch schon die traditiones doctorum, bey
dieser quæstion, allerdings einhellig weren/ daß man es ungescheffelt
für eine Communem Doctorum opinionem, auch in dergleichen
fall/

fall als diser ist/ halten sonne und müste: So will es doch sehr bedenklich sein/ daß man umb derselben willen / à certa lege, & recta ratione, in Respondendo & iudicando abweichen solte: quandoquidem legis quidem necessaria; at communis opinionis tantum probabilis est auctoritas, nec in hanc hunc iudex debet, si apparet eam fallam esse. vel rationibus idoneis subverti posse. Gaik. lib. 1. observ. 153. n. 6. Menoch. de arbitr. cas. 339. n. 21. & c.

Fünfften: So ist auch in iplo facto mit dem pretendirten Befelch und gehens des Corporals disorts nicht richtig: nicht allein in dem / daß es nur von einem einzigen Zeugen assertiv außgesagt worden: sondern auch und vornemlich in dem/ daß der Corporal nit schlechter dings befohlen/ Feu. zu geben: welches eben nicht necessarid und præcisè den verstand hat/ noch also von de Thäter hat außgenommen werden sollen/ daß er stracks auff den Bauren zuschießen und denselben erschießen solte: sondern gleich wie er denselben zuvor allein mit dem bloßen Anschlagen nur hat wollen schrecken; also solt er ihne quasi gradatim) dismahl mit unschädlichem Feur geben schrecken. Ubi enim verba mandati ad delictum tendunt, non obscura & dubia, sed clara & expressa esse debent: alioquin in mitiorem partem interpretanda sunt. Farinac. in prax. crim. quasi 134. n. 28. & 29. sicut in specie de homicidio tradit: quod si quis alta voce dixerit, da da al traditore, & inde secutus est homicidium, non excusari homi. idā: quia id interpretari debuit in mitiorem partem ut percuteret quidem, sed non occideret. Sic ex Baldo referunt & probant Honded. lib. 2. consult. 87. nu. 166. & Tuschus in pract. conclus. lit. M. concl. 34. n. 1. Wie nicht weniger auch dieses von dem Thäter hette bedacht werden sollen/ daß es vielmehr auß Wähheit/ und Zorn oder auch wol nur zu bravade von de Corporal möge gesagt worden sein/ als daß es eben ein ernstlicher Befelch gewesen sein solte.

Sechsten: So hat auch der Thäter selber zu solchem Befelch Anlass und Ursach geben/ in demer/ seiner eigenen Aufschlag nach/ schon vor solchem Befelch/ zweymal die Musquet hatte angeschlagen/ als er schließen wolte.

Siebsende: So hat er auch die fines mandati nicht wol observirt sondern überschritten/ in dem/ dā er erst insonderheit zu o. Kug. in geladen/ damit er ja desto weniger fehle/ Welches ihme doch nicht/ sonderin:

sondern nur schlecht/ Feur zu geben/ befohlen gewesen. Vnd ist in Summa auß dieser seiner promptitudine, daß er für sich selbst/ vngeheissen/ zweymal angeschlagen: gleich auff das erste vnd schlechte Wort des Corporals/ so huy gewesen zum schießen: vnd mit sonderm Reiß für sich selbst zwei Kuglen geladen/ sein böser Vorsatz vnd böses Gemüth zu erkennen: wie dann auch also bald nach der That/ sich sein böses Gewissen erzeigt/ in dem er sich also bald retiriret/ da doch der Corporal stehen geblieben biß der entleibte zu Land gebracht worden.

Fürs Achte: Wann der Thäter verneinen vnd behaupten will/ daß er seinem fürgesetzten Corporal dergestalt seye verpflichtet gewesen/ daß auff desselben Befehl er auch dasjenige habe thun müssen/ was Schwerdt- oder Henckmässig ist: So hat er sich auch anjens nicht zu verwundern vnd zu beklagen/ daß ihme dasjenige in der That begegnet/ waraußers gewagt vnd sich verpflichtet hatte: qui se obligat ad culpam, is etiam se obligat ad poenam: & qui vult antecedens, etiam vult consequens. Gleich wie jenem/ der sich mit dem Fato entschuldigen wolte/ gesagt wurde: si fuit in fatis ut furareris; etiam ut suspendereris. Was hat ein vnschuldiger tertius mit einer solchen ungerechten Obligation oder Conjuratiō zuthun? Vnd wie kan ein Richter/ dem solches nach den Keyserlichen ordentlichen Rechten zuurtheilen fürkompt/ beschuldigt werden/ wann er mehr auff iustitiam, & vindictam publicam, & læsi satisfactionem, als auff der gleichen pretextus & abusus sihet?

Fürs Neundte: So will auch die Militia an sich selbst in solchen terminis kein entschuldigung geben: quandoquidem milites dici non merentur illi, qui militiæ jura non observantes, Rempublicam omnem depopulantur & perdunt. Cotereus *de jure milit. lib. 3. c. 13.*

Schließen also vmb solcher Ursachen willen nachmals dahin/ daß bey so gestalten sachen auch dasjenige was die Doctores de pœna ordinaria ob imperium alterius in extraordinariam convertendâ schreiben/ dem verhaßten nicht erstrecklich seye/ sondern viel sicherer vnd billicher sein wölle/ bey der Verordnung der klaren Rechten geblieben. Jedoch nachmal NN. vnmaßgeblich/ vnd einem jeden in seiner bessern Meinung vnpräjudicirlich. Signatum den 21. Julii An. 1635.

CAPUT V.
DE ABUSU ARMORUM,
in defensione bonorum,
coercendo.

THESIS I.

Uti ultionem sive vindictam privatam jure mo-
re naturali, quod vocant, licitam putant, multo faci-
lius armorum abusum in qualicunq. defensione, eo-
que etiam bonorum, admittent. Quorum par-
doxa, vel potius haeretica postulata, ut eo commodius subvertamus, re-
quid per sui more naturale demum intelligant, ne terminorum ambi-
guitate cum populo Anglicano, & alio, quod infra notabitur,
Parlamento decipiamur, ante omnia investigandum est: Siqui-
dem & diligentissimi sensuum Grothianorum exploratores, faten-
tur, se non capere, quid Grothius his vocabulis involvat. Nam
quod ille lib. 1. de J. Bell. cap. 1. §. 9. scribit, se cum Aristotele di-
stribuere jus omne in naturale & voluntarium: Id parum con-
venit cum definitione, quam alicui in §. 10. subicit, jus naturale
describens: dictam recte rationis, indicans, alicui, ex eius con-
venientia aut disconvenientia cum ipsa natura rationali, inesse
moralem turpitudinem aut necessitatem, ac consequenter ab au-
tore naturae Deo talem actum aut vetari, aut precipi. Mito,
quod Vic Clarissimus super monuit, obscurum hic esse, quid per
dictam rationis sibi velit Grothius, an id, quod cuilibet conce-
pta opinio persuadet. Felten. ibid. 1. 7. Siquidem mentem, hac in
parte suam renudavit Grothius lib. 1. c. 20. §. 3. cum Cicero per-
hibens: jure naturae esse, id quod nobis non opinio, sed innata vis
affert. Hoc talem volu mentem Aristotelis (1.) definitione

Nu

illa

ista non exprimi: (2.) non convenire his, quæ de eadem definitione ejusdemque ad vindictam privatam applicatione disputantur à Grotio *in fin. lib. 2. de i. b. & p. cap. 20. § 8.*

*De prætex-
tu juris na-
turalis quo
Natura
in offensa
similita
privata, ab
usu, armo-
rum circa
defensione,
decipere so-
lent iurati-
tes.*

2. Enimverò ut certum est, Aristotelem omne jus, quo in civitate homines utuntur, duplex constituere, unum *ἐκ φύσεως*, alterum *ἐκ νόμου*: Naturale, & legitimum seu legale. *lib. 1. M. M. c. 34. & lib. 4. End. c. 5.* (vocabulo legitimi non strictius sumto, ut Grotius, forte per lapsum calami, scribit; sed latius usurpato, ut omne jus constitutum live à Deo live ab hominibus designet: Unde alibi dicit: Jus aliud constare *ἢ φύσιν* naturæ; aliud *τὸν νόμον* lib. 5. *Eth. 1. 7.* & alibi hoc & constitui & mutari ait *ἡ τὴν αἰσχροτητα*, pro voluntate & arbitrio hominum: Unde Grotio voluntarii appellationis: Alibi *ἐκ τῆς φύσεως*, seu constitutum, ut Grotius ipse refert: quorum etiam pertinet definitio legitimi seu legalis: quod à principio utrum hoc, an alio modo fiat, nihil refert, ubi verò jam fuerit constitutum, refert.) Ita non minus certum est ius naturale ne Philosophum quidem à normâ voluntatis divinæ (saltem tacite cordibus hominum impietis) abducere. Quando enim ius naturale esse dicit, quod ubique & apud omnes homines eandem vim habet. (*ἡ δὲ φύσις ὅπου ἴσθαι, ὅπου δὲ τὸν νόμον ἴσθαι*) propriam se & ingentiam, quæ ex se ius sit, non quia videatur hominibus vel non videatur *lib. 4. End. m. c. 5.* Utique sigillum ad illam summam causam intendit, ad naturam inquam naturantem, quæ sui voluntatis characterem non animis tantum hominum; sed quantenus etiam brutis ipsis impresserit, ut voluntatem illam etiam in brutis intuentes ratione præditi homines, eò magis intra gyrum rectæ rationis, turpitudinis brutalis enormitate absteriti, continerentur.

3. Eodem modo cum loquantur JCTi, certè eâ sententiâ intelligendi veniant, gratis litem ipsis movent, temereque insultant Aristarchi, & cum his Grotius *l. 1. de i. b. & p. c. 1. § 11.* quod in equis, in leonibus justiciam non dicamus: eoque definito JCTorum nullum vim habeat. Etenim & ipsi JCTi fatentur, in bruta non cadere propriè justiciam, ius aut injuriarum: sed simulacra tantum & irritamenta. *pr. Inst. de i. N. G. & C. ibi:* Videmus enim (Nota rationem productæ definitionis) cætera quoque anima-

convellere. Si enim jus naturale (quod largimur) non subjective tantum, sive à subjectorum infimorum (puta brutorum animantium impetu) sed inprimis efficienter à natura naturante, & formaliter à dictato & norma recte rationis (in accuratis disputationibus scilicet accuratius) definiendum est: nullo pacto sententia illa defendi potest. Etenim si causam efficientem Naturam naturantem, sive divinam providentiam (ut ipse Imp. interpretatur in § *sed naturalia*. ii. l. de l. N. G. & C.) requiret: illa cognationem inter homines omnes (ex uno scilicet semine & sanguine oriundos) constituit, adeoque instillavit omnium cordibus amorem proximi, & detestatur alterius læsionem. In spelæa ferarum hic te mitto, ut in scholam, quam & juris autores monstrant. Illæ verò inter se placidè vivunt, morsuque similium abstinent. An ergo homines mutuà lætentià satiari fas erit? *Senec. lib. 2. de ira. c. 8.* Quod si maximè in solitudine aut mari constitutum ponas eum, qui primum læsus, vim repulit, & adversarium satis coercuit, nulla tamen juris naturalis ratio eam tibi libertatem indulget, ut in quiescentem jam & innoxium amplius irruas. Neque exempla injusta, justitiam inducunt. Nec barbaræ nostrorum majorum monomachia, naturæ legem; sed corruptissimarum mentium teterrimum usurpationem inducunt. Quemadmodum nec agonem quidem per justitiam audeat defendere Aristoteles, cum inquit: *ἡ δὲ ἀγωνία ἀνὰ νόμον πρὸς τὸν ἀνὴρα καὶ τὸν πόλεμον.* Subinnuens: licet ea celsitudo speciem quādam juris habeat, tamen revera injustam esse. *Sophist. Elench. c. XI §. 2.* Quæ autem de Cajo Cæsare in piratas exercita fuit & a Grotio hic ostentatur ultio: si ad publicam potestatem non respicit, à principe sustentis exercita, ex natura certe illa lege non defenditur; sed potius ex Gentium jure. Imò etiam Romano; quo piratæ, ut generis humani profectos hostes, & perpetuò insidiantes impune licet prosequi, nec ea persecutio fines defensionis excedere videtur, cum piratæ omnibus, ut dixi, perpetuò insidientur. Ad id si impetieris alterum, qui jam ab offensione desistit & cessat: incipis jam proximum lædere. Ergo intelligis, te jam in naturæ legem peccare: quod jam olim Lactantius Ciceronem monuit *lib. 6 c. 18* Et largiri iste videtur, dum officiat: Si hoc natura præscriptum sit, ut homo homini ob eam causam, quod homo sit, consultum velit.

velit, certe violare alterum lege naturæ prohibemur. Quod si rationis consilium admittas: *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.* planè deprehendes, hoc ipsum jam moliri, quod non ita pridem in altero damnaveras: nempe aggressionem proximi tui, aut impetitionem. Rectius huc accommodaveris locum Maximi Tyrii, quem perperam Grotius sibi aptavit, *in not. §. p. 331.* Si is, qui passus est injuriam, ultione sumet, transibit malum ab hoc ad illum, velut saltu quodam & impulsu in iustitia succedet &c. *Conf. Cic. lib. 2. de iur. nat. p. 130.* ibi: si hoc constitutum sit, ut peccata homines peccatis, & injurias injuriis ulciscantur, quantum incommodorum consequetur.

5. Iterumque *de iur. nat. lib. 2. de i. R. & P. c. 20 §. 8.* cum absurdam opinionem suam his terminis includit: tum sc. privatam vindictam demùm sustineri, si ea intra æqui terminos & fines quosdam includatur. Cum enim ut modo dictum, æquitas, sive pro *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.* sumpta, à te postulet, ut proximum ames nec ullo pacto lēdas, nec facias illi, quod tibi factum improbes: animadvertis æquū nullo pacto demonstrari, aut defendi posse in tali ausu, quo iracundiā irritatus, denuo iras in proximum jam ad tranquillitatem compositum. In his enim terminis perpetuò subsistendum est, ne defensionem cum ultione confundamus. Simul atque enim cessat offensio, etiā defensio cessare debet: ne in vindicta *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.* prolaberis. Tuitus, inquit *Conj. ad l. 3. de iur. nat. p. 26.* fit ex continenti: Ultio ex intervallo. Jus est nobis tuendi nos; non ulciscendi. *l. scientiam. 45. §. p. 1. art. 1. Aquil. conf. inf. §. 9. f.* Jus tuendi se est naturale; Jus ulciscendi non est naturale. Siquidem & naturaliter evenit, ut quod ex intervallo fit, meditate fiat: Et quodcumque ita meditate fit, vix possit excusari. Quod autem ex improvviso fit, quodq; invito extorquet præsens dolor, facile excusationem admittit. Unde & Demosthenes contra Aristonem. Legi de ultione additam ait patienti *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.* ne quis interea aliquis mali meditaretur. Ille, inquit, articulus *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.*, tollit omne spatium meditandi quicquam mali. At si non obtinemus fines illos, quibus securitati nostræ consulatur, inquit *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.*. Ne enim qui læsus est, ab eodem denique malum patitur, tribus modis caveri potest: primum, si tollatur, qui delinquit: Deinde si vires nocendi ei adimantur: postremo si malo suo dedoceatur delinquere, atq; sic emendetur. *de iur. nat. lib. 2. de iur. nat. p. 130.*

Atqui hi fines, juris naturalis fines longissimè excedunt. Etenim natura ista, *per dictatum recte rationis explicata, vel a natura naturante sive Deo normata*, non admittit, ut quis in propria causa Judex sit: Et ipse Grotius *d. l. i. c. 1 §. v. fin.* Jus Rectiorum (quod sic dicit) ab æquatorio distinxerat. Imò contra rationem est, ut naturæ leges violando, laedas illum ac planè extinguas, quem summo debeas amore complecti. Vires igitur nocendi aut inevitabiliter capiti tuo imminet: & tum in defensionis terminis te etiamnum constitutum animadvertes, cogesque adversarium, ut vires exuat, & instrumenta nocendi deponat, aut per continuam justæ defensionis seriem eum perimes, citra vindictæ labem *d. l. 4 §. pen. ad L. Aquil. junct. §. 9 f.* Aut vires illæ nocendi facile possunt evitari: & tum charitas connata jubet, ut evites potius, quàm vitæ exuas nociturum forte, vel etiam non nociturum. Ab incerto enim eventu nulla juris, ne naturalis quidem, constitutio desumi potest. Emendationis autem in parem exercendæ finem, quo fundamento naturæ juri tribuat Grotius, vix animadverto. Ne dicam finem istum plane à vindictæ fine, h. e. impetuosa ultionis cupiditate everti. Nec satis moveor autoritate Ciceronis qui *lib. 2. de Invent. p. 127. D.* vindicationē h. m. ad jus naturæ refert. Etenim pronunciatum hoc vel commodè erit accipiendum, de vindicatione improprie dicta, h. e. vim & injuriā propellente, ut ipse ibid loquitur: Vel de vindicatione non singulorum & privata; sed publica totius gentis: Vel dicendum erit, Rhetorem hic minus accuratè juris præcepta examinasse: Eoque modo exemplum nobis iterum præberi, quàm periculosè à privatis hominibus, Grammaticis, Medicis & Philosophantibus, jura ex dictariis Oratorum, aut exemplis Historicorum, condantur: Cum & illorum sententiæ, contrariis rationibus; & horum exempla, adversariis allegationibus, facillimè elidantur. Eodem ferè modo interpretatur M. Cujacius alium Ciceronis locum *in Topicis*; constituentis: Naturam duas habere partes, tuitionem sui, & jus ulciscendi. Per ultionem intelligendo eam quæ fiat *in continentis*; Ut si eum, qui vulnus mihi infert, iterum vulnere confellam. Per tuitionem vero eam defensionis speciem, qua præveniam eandem aut vulnera inferentem: si nempe ferro me petentem, dum aliter

Scaturigo
erroris Gro-
tiani.

aliter me tueri non possum, antequam vulnus ullum acceperim, vel vulnerē vel occidam *conf. Taleum. p. 823. 9. lib. 1. ad Heren. p. 147. g. & in part. p. 490 g.* Nec cetera auctoritates quas Grotius d. lib. 2. 1. 2. 8. 9. subingerit, postulatum ejus satis sustinent, quibus sc. viro prudenti magistratus a natura perpetuus adscribitur. Nam primum ipse fatetur, autores non de causa propria, sed aliena loqui. Secundo deprehendet Lector de defensione eos precipuē tractare, aut recuperatione, nō de vindicta propria & privata. Quorsum pertinet locus Plutarchi in Pelopida, ibi: Antiquissima lex est, qui servare potest, ei qui salute opus habet, naturaliter magistratum designat. Tertio subinnunt juris naturalis ordinem, qui sc. repetitionem supponat. Neque enim auctoritatem tantum inde auctores in Magistratu suo naturali requirunt; sed & deliberationem & consilium. Ut enim iniustitia & feritas aggressoris, constituit tertium, velut Judicem, inter laesum & laudentem: ita cessatio ab iniustitia & feritate, ejusdem quoque cessare facit officium. Quod ipse Seneca, quem pro incepta comparatione de homine & bestia usque eodem animo modoque perimendu, collaudaverat, Grotium docere poterat, dum profitetur: esse in isto postulato Stoicorum, revera magnam disparitatem: si quidem homo in defensione repulsi, ad sanam mentem redire possit, & deinceps ab offensione temperare. quem animum de bellis frustra tibi pollicearis, ut alia disparitatis argumenta taceamus. Ergo ne viperas quidem, inquit Seneca, & natrices, cum morfu aut ictu nocent, affligemus: si, ut reliquam mansuefacere possemus, aut efficere, ne nobis aliisque periculo essent: Adeoque ne homini quidem (multo minus homini) nocebimus, quia peccavit, sed ne peccet.

6. Longē autem sedius discipuli Grotiani Thomas Hobbes, ejusq; sequaces, novo & inaudito definitionis genere, vindictam privatam asserunt, cum docent: in statu merē naturali, antequam homines pactis se invicem obstrinxissent, unicuique licuisse facere, quoscunque & in quoscunque libuisset: naturam verō dedisse unicuique jus in omnia: Injustitiam ergo homines, supponere leges humanas, quales in statu naturali nullae sint. Unicuique jus esse se conservandi, eidem ergo jus esse, quae ipse
talis

alia esse iudicaverit. Et si obijciatur: *Filium parricidam utique patri injuriam facere.* Etiam hoc negant scelerati: quod filius in statu naturali non intelligatur. Ita Hobbes in *Element. Philosoph. de civ.* p. 12. & seqq. Congemina, certè ab istis non procul absidentia, leges apud Grotium lib. 1. c. 2. n. 1. versu; primumque esse officium, ut se quis conservet in naturæ statu, deinceps ut ea teneat, quæ secundum naturam sunt, pellatque contraria. De Lucilio Varieno scribit Gramondus lib. 3. *Hystor. Gallia* p. 210. Medicinæ in speciem Professore fuisse, reapse juventutis seductorem. Adolescentibus enim nova in primis placere, (vid. Laurentium Surius in *An. 1500.* p. 14.) in novis maxime ea, quæ probentur paucis. Eoque solere mirari & imitari, & sequi, quæ novatores ejusmodi soleant eructare.

7. Utinam verò cum Lucilio illo omnes Luciani malo letho periissent, nec audire coerentur Politici, quod idem Gramondus de ipsis in primis stationis suæ desertoribus, & à matulo ad sepe adspirantibus, pronunciat. lib. 5. *Hystor.* p. 289. Pessimam genus hominum esse Politicos, quibus plerumque DEUS & religio pro nihilo sint. Quibus potissimum studium sit improbare, quæ proba sunt, rejicere. Id. lib. 2. p. 134. Quorum totum à teneris vitam describit. Idem p. 134. Hic vitæ nostræ (inquit) ferme est ritus. Pueritiam egressi, per ætatis lubricum vana sectamur (sphaeristeria, palastras, similia) deliciis plus æquo immergimur, Dei parum memores naturam (naturatam, post lapsum corruptissimam) matrem optimam in totum agnoscimus. Talia sunt certè Hobbeana & sequacium principia, quæ sanè Diaboli potius instinctui, quàm rectæ rationis dictamini convenire videantur. Quis enim status unquam fuit, ubi homini, recta ratione & dictamine naturæ naturantis instructo, licuit facere, quod libuerit. An leges humanæ prima sunt æqui bonique censura. Annon ante legem Moysis scriptam in tabulis lapideis, lex fuit insculpta cordibus, quæ naturaliter intelligebatur? Quæ Tertullianus in libro adversus Iudeos. Hæc est illa lex mentis vestigia, quam immortalis natura insculpsit in immortali intellectu: ut Philo ait in lib. *Omniem virum bonum esse liberum.* An vero homo corruptissimus, suique Magister pessimus norma iuris cuiuscunque potest ab homine sano constitui, contra mentem Aristotelis

Quatenus
panes Oser-
bekiani fe-
rebant.

telis 4. *Eudem.* 4. non sinentis πὺν ἀνθρώπων ἀρχὴν; sed πὺν λέγειν. Nunquid ἐπεὶ illam, & quam tibi natura implantavit, adversus genitores reverentiam, vel semotà omni lege humanâ potes inficiari, aut sine conscientia, Judicis intestini, morsu opprime-
re, quæ in ipsas se genas effundit, verecundiam? Ita nimirum in
væsaniam prolabi solent, qui Pan sophian ausu Gigantæo mo-
liuntur nani: ac facere, dum nimium intelligentes videri vo-
lant, (quod & his accidit, qui juventutem ab unâ verâ religio-
ne, cum combusto jure Puccio, ad naturalem vocant religionem)
nihil sapere detegantur.

8. Vis tibi juris naturalis Hobbeani dictatorem levato
velo patefieri? Adi Cyrillum Alexandrinum, *lib. vi. comment. in io-
hannem. cap. 47. ibi* Homines vel verbo levi læsi, statim in necem
proximi exardescunt. Si quis de proximis vel lapsu linguæ mi-
nimum quicquam contra nos dixerit, more draconum (Ecce
dictatorem Hobbeanum; Draconem infernalem!) in eum insur-
gitur, & mille verbis pro uno vituperantes, satiari non possu-
mus: Nec quia ut homo lapsus est, aut propter communem infir-
mitatem humanam, iram deprimimus; sed ad ultionem irruentes,
Principem & consummatorem fidei nostræ Iesum non respici-
cimus. Nec recordamur, scriptum esse: Vias eorum ad mortem
tendere, qui injuriarum memores fuerint. Et quæ ibidem porro
sequuntur. Audi, (si mavis, paganum) Senecam 1. *de benefic.
cap. 10.* Idem semper de nobis pronunciare debebimus; malos
esse nos, malos fuisse, invitus adjiciam, & futuros esse. Vis, am-
plius dicam? Homo est omnium animantium pessimum ac de-
terrimum, quo nihil pejus, aut atrocius. *vid. Suidam in ἀνθρώπων*.
Nulli animantium, inquit Plin. *in præf. lib. 7.* vita fragilior (quàm
homini) nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confu-
sior, nulli rabies actior. Denique si homo (in se & corruptâ
naturâ spectatus) non differt ab aliis feris & bestiis, ut ille ait ap.
Stobæum serm. 2. p. 31. Quâ insaniâ sensus bestię pro regulâ juris
(cujuscunq; tandem) nobis obtruditur. Annon legerunt illud
Ciceronis *lib. 1. de offic. p. m. 464. g.* ubi cum præmisisset; *commune
esse jus naturale omnium animantium generi, ut se vitam corpusq; tuea-
tur, declinesque ea qua nocitura videantur*: Subjungit ilico: Sed in-
ter ho-

Oo

ter ho.

ter hominem & beluam hoc maximè interesse, quod hæc tantum, quantum sensu movetur, ad id solum quod adest quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem qui rationis est particeps consequentia cernit, principia & causas rerum videt. &c. Dices: Hobbeanos multa fingere in abstracto, neque componere, aut applicare ad finem Reipubl. Christianæ. Idq. in primis pro Grotio esse respondendum. Regero Cui ergo bono talia proponuntur, quæ non nisi in novo lunæ orbe usum habitura sunt, interim tamen effrenes animos in armorum licentiâ & *invenit* obstrimant. Nescio, an non tale quid sapiat, aut ex schola tali prodierit, libellus supplex magno Regi, 21. Jan. 1649. intimatus (uti quidem refertur in tr. de statu Franciæ perturbato. §. Obi diese) *abi: vnd ob schon das Gesetz der Natur (daß viel älter vnd vnumschriebener ist/ als alle andere) vns alle rechtmäßige Mittel (nempe etiam contra Regem, cum quo loquuntur) zu Erhaltung dessen/ daß sie vns reichlich gegeben/ an die Hand leget. Ita scilicet Hobbeanis istis discipulis nihil turpe vel iniquum est, quod homini vel corruptissimum naturæ* *29* *9* *9* suggererit.

9. Jubet nos credere Christiana charitas, Grotium Hobbeana forte omnia probaturum non fuisse, maximè cum & ipse profiteatur *lib. 1. c. 2. n. 1. ταπεινὸν καὶ ἄνθρωπον*, sive ea, ad quæ solus animi impetus fertur, posthabenda esse dictamini rectæ rationis. Item rectam rationem potiore loco ad examen vocandam esse. At spargit tamen veneni semina, dum paulò post subjicit *in examinando iure naturæ*, primum *videndum esse*, quid illis initis congruat: *rectam rationem*, loco secundo, (nimirum, postquam primus ille, cui plerumque pares non sumus, impetus omnia jam perdidit, corrueritvè:) *consulendum esse*. Dicere debebat, motus primos, se tantum habere *obstrimant*, nec, ad constitutionem juris naturalis, quicquam *formaliter* conferre. Quod enim planè irregulare & abnorme, immò, juxta regulam semper regendum, & corrigendum est, quomodo, quæso, formalis & *normæ* rationem potest occupare? Nec sufficit conclusio, quam subdit, *in vers. sed quia*. Quia, in rebus nostris, & nostrorum affectu, corrumptimur; Idcò simul multas familias in unum locum conve-

nisse,

nisse, Judices constitutos, & his solis datam potestatem vindicandi laesos, ademtâ ceteris, quam natura indulserat, libertate. Nam & illud falsum est: Naturam naturantem corrupto affectui, indulsisse libertatem, se vindicandi. Cum natura illa jus tale rationi rectæ permiserit, quæ sanè proximum, cessantem ab offensio-
ne, non ledit; Et conclusio, ex illa agnitione, sic potius erat conficienda: Quia, in rebus nostris, & nostrorum, affectui corrumpimur, ideo illi nihil esse indulgendum; sed omnem impetum illum rectæ rationis arbitrio esse coercendum: Et, societatibus conditis, deliberandum, cum aliis, quatenus nostra tueamur, si-
ne injuriâ, vel recuperemus: per *L. quod est. 3. §. 9. ibi: Enim, qui cum armis venit, possumus armis repellere. nec resistere solum, ne resiciamur; sed, etsi defectus quis fuerit, eundem deficere potest, ex continenti: de vi & vi armat. l. 6. §. 1. Quod met. caus.* Ita in lege Atheniensium apud Demosthenem contra Ariston. Si quis prædonem confestim ulci-
scatur & occiderit, sine fraude esto. vel ut Petrus refert *lib. 7. tit. 1. p. 516.* si quis alium injustè vim inferentem *ibid.* in continenti necassit, jure casus esto. Quomodo & Draco cavit: ut statim ac illata fuerit vis & injuria, vindicetur: tempus autè negavit struen-
dis insidiis, quibus opprimeret eum qui injuriam intulerat. *Petie. d. loc. de LL. Artic.* Idem etiam innuit *Jetus in l. 3. de iust. & jur. verbo propulsandi* propulsatio enim nõ fit, nisi in ipso articulo, in ipsa concertatione, in ipso aggressu. Quod fit ex intervallo, non est propulsatio. Pleraque licent ex continenti, quæ non licent ex intervallo: *arg. l. quod ait. 23. §. ult. ad L. Cornel. de sicar. ubi Dd.* (in continenti autem fieri, interpretamur hoc loco, quod tutò & opportunè fieri potest. *Wesembec. uti possid. n. ult. thesaur. juris. lib. 9. c. 24. l. 3. in fin. ad L. iul. de vi publ.*

10. Non ignoramus esse etiam ex nostris, qui distinguant inter jus naturale, asserantque: jus esse, non tantum rationem in-
sitam omnibus hominibus à natura; ductumque ad eò rectæ ra-
tionis: sed etiam illud, quod rationi consequens & proximum est, licet ratione non fiat, vel dicatur vel administretur: sed vi
quadam innata. *Late Cuiac. ad l. 1. §. 2. de l. & l. pag. 14. arg. l. 32. ibi: tunc quid proximum & consequens est. de LL.* Verum ut hoc sal-
tem eo sine profertur, quò definitio juris naturalis Jurisconsulto-

torum explicetur & suo quodam sensu defendatur: Ita non absolute accipiendum venit: sed planè analogicè & anagoricè; ut sc. instinctus isti naturales tantum efficienter & materialiter se habeant; nec ad juris definitionem, aut normam aut excusationem ulterius proficiant, quàm quatenus regulæ rectæ rationis respondent. Sic sanè rationi consequens est, quod natura tribuit omnibus animalibus, ut se vitamque & corpus tueantur; ut vim atque injuriam propulsent. Neque tamen idèd cum videas, cessante aggressione, animalia commota feritate se invicem incur-rere; rectè dixeris & hoc jure naturali fieri; cum & natura natu-rans, i. e. DEUS, id neget: & obrussa juris, cui hoc proximum est, humani, charitatem tibi & amorem proximi potius persua-deant. Sic conjunctio brutorum juris naturalis est, quatenus matrimonii similitudinem habet: à cujus modo & ordine cum recedit, brutale jus est; imò planè nullum est: in nullum juris cen-sum referri potest. Atque ita etiam ipsi, qui nobis à Grotio d. lib. 1. c. 2. n. 1. ex Gellii lib. 12. c. 1. objiciuntur Philosophi, nequaquàm τὰ πρώτα κατὰ φύσιν, ut juris quandam regulam præmonstrant; sed ut prima principia secundum naturam vel ad naturam, quæ ob-jectivè sese habeant, & ad regulam rectæ rationis semper componenda sint. Licet affectiones istas (inquit Gellius) primi-tivè penitusque inditas ratio post addita, convellere, obstricare, atque expellere vix possit; pugnat tamen cum eis semper & ex-ultantes eas opprimit, obteritque & parere sibi atque obedire cogit. Hæc Gellius. Quæro autem quo artificio transferantur ad hominis actiones colore juris excusandos, illa τὰ πρώτα κατὰ φύσιν: in quæ homo ratione præditus, pugnare semper ratione de-beat, eaq; sic ipse normare (ut cum scholasticis & Colum. loquar) Manet ergò quod dixi: jus naturale brutis tantum tribui anago-gicè & analogicè: adeoque simulatque jus istud ab analogia rectæ rationis, ad quam homini semper examinandum est, recedit: brutale planè esse, ac nullo modo nomen juris mereri: l. 1. §. 1. si quadr. paup. sec. d. quippe quod totum à Justitia pendere & appel-lari adèd debeat. l. 1. ubi Cujac. pag. 3. de 1. & 1. Eoque haud dubiè sensu, illi ipsi Stoici dicebant: μὴδὲν πρὸς τὰ ἄλωγα (NB. quate-nus in eorum actionibus nullum rationis simulacrum apparet)

ἔφα.

Et ap. Sext. Empiric. lib. contra Mathematic. & ap. Plutarch. de sag-
acitate. Ut cumq; alii aliter sententiam istam interpretentur.

11. Peccat vero in eo etiam Grotius, quod jus gentium, cum suo naturali illo miscet: veluti, cum, ex Demosthene, ait: Esse communem inter homines legem, ut eum, qui nostra vi rapiat, ulcisci nobis fas sit. Quanquam nec hæc propriè ultio est; sed recuperatio ablatorum, cum bona manu repetuntur, quæ manu ablata sunt, quando jure non liceat experiri? Quæ quidem recuperatio, si in fine receptionis acquieverit, nec ipsa videbitur defensionis terminos egredi, nempe si ut in bellis clarigatio: sic jure naturæ repetitio verbalis præcedat v. Cuiac. ad l. 5. de l. & l. sin ultra rem, cum accessionibus receptam, delæviæ; tum verò in ultionem illicitam degenerabit. conf. Cuiac. ad l. 3. de iust. & iure pag. 26. C. Quod si in continenti peragi aut superiori, inter mortales designari nequeat, supremo diribitori & Vindictæ erit committenda. Atque sic etiam ferè in privata rerum nostrarum defensione, comparatum est: De qua nonnihil, nunc dicendum restat, quatenus sc. & hic armis abuti homines soleant, cum de defensione personarum iustâ, & usu armorum, circa eam, legitimo, jam supra, pro re natâ *παρὰ τὴν ἀμυνεσθῆναι* expositum fuerit.

12. Tamen si enim potissimus armorum finis sit, Defensio: Novell. 85. cap. 4. f. v. supr. de armis in genere. th. 9. pag. 9. Unde etiam Germanis arma, *Waffen* à fine defensionis, appellantur; adeoque nimis delicati sint, qui nulla, in sua Republ. arma ferunt: prout, de Ellenis, Philo scribit: (in Orat. Omnem bonum, esse liberum:) Nullum inter eos reperiri, qui aut jacula, aut sagittas, aut gladium, aut galeam, aut lorica, aut scutum, fabricet; nullum, qui aut arma conficiat; aut machæras: Ea tamen potissimum, ad tutelam corporis & salutis referenda: l. 11. §. qui telum. 2. ad L. lul. de vi publ. secundariò demùm, ad bona. l. 3. ibi: ut vim atque iniuriam. de iustit. & iur. v. supr. pag. 176. Itaque & in hac defensione, ex ferro, optimo vitæ instrumento, pessimum facilè evadit. Plin. lib. 34. Natur. histor. 14. n. 1. Nempe, si peccetur, vel in modo defensionis, vel in termino, v. g. si fur, aut raptor, planè ferro perimatur; cum propulsione solâ, aut vulneratione, servari bonè possent: quomodo neminem impunè armis abuti, variis argu-

mentis doceri potest. Initio enim, vindictam omnem privatam, vel maximè in bonis, excludimus, quorum iactura, nobis antiquior esse non debet, præcepto Dei, & Apostoli, *ad Rom. 12. v. 19. qui se vindicantes; non vindicantes. v. Meisner. supr. citatu, p. 228. th. 5. (ubi lege p. 222.)* Quod adjicit (Apostolus:) Dandum esse locum iræ; de legitima & ordinatâ indignatione Dei, & Magistratus, accipio. De Deo enim, illic subicit: Mihi est ultio, Ego rependam, dicit Dominus: nempe *Deuteron. 32. vers. 35.* Hæc enim, DEI ira, ut semper est justissimâ: sic semper locum invenit, semper requirit: Homo limites, etiam compositis primis motibus, facile transilit; Nec locum inde securè postulat. Ergò, remota ira & vindictâ hominis; Dei iræ & vindictæ, locus est concedendus. Constituit etiam DEUS ordinem politicum Magistratus, ad quem injuriæ sint deferendæ; cui DEUS partes suas demandavit, ut sit justitiæ administrator: Hunc Ordinem, à Deo constitutum, (qui est nervus humanæ societatis,) sceleratè turbant, qui, privatâ temeritate, illatas injurias vindicant, sine peculiari legis permissione, ex magna causâ procedente, & privatam manum, pro publica armante: v. *Bocer. class. 6. disp. 1. quæ est de vindictâ privatâ. thes. 3.* (ubi tamen, quæ de bannito, (& similibus) dicuntur, non de eo, qui, rumore publico, pro tali habeatur; *vid. supr. p. 228. thes. 5.* sed de eo, qui, sententiâ Judicis, pro tali declaratus sit, accipienda esse, patet, ex ordinat. *Camer. part. 2. tit. 9. §. Sojemandis 10. vers. Sobald. add. Concept. Verbeßerter Cammerger. d. part. 1. tit. 10. §. 2. & 2.)* Quoties ergò injuriâ adficimur, (sive in bonis; sive in personis) si necessitas postulat, querela ad legitimum magistratum, veluti ad Dei Vicariū deferenda est. si is vindicat injuriam, facit suum officium, ipsi à Deo injunctum. Quod si Magistratus conniver, & negligit officium, nec nostri justum patrocinium suscipit: Tamen, non licet nobismet ipsis, vindictam sumere ab adversario; sed injuria deferenda est ad Deum, & ab eo, expectanda est vindicta. *Hesbustus in d. loc. Pauli. pag. 386.*

13. Quin immò, si legem Christi Evangelicæ perfectiōnis, respiciamus, vix judicio contentiosè vindicare possumus res, nobis ablatas, ne dicam armis. *Matth. 5. vers. 39. & 40. ibi: Ei, qui in judicio, contendere, & tunicam tuam tollere vult, dimitte ei & pallium,*

pallium. Ubi, ad emolliendam sententiam, non tam ab objecto, differentia petenda est; quasi Christus patientiam imperet in rebus, quæ facilis sunt recuperabiles, ut tunica; prout docet Grotius lib. 1. de iur. bell. & pacis. cap. 2. § 8. (Neque enim Exemplis, definitiones restringendæ, seu constringendæ sunt; l. 18. de damn. infest. l. 1. §. quod vulgò. 25. ubi innuitur male haberi pro exclusivo, quod tantum exempli loco afferatur. de vi & vi arm. l. pen. §. ult. de iur. & fact. ignorant. cum Hartm. Pistor. Berlich 4. conclus. 4. nu. 148. Thesaur. loc. comm. lib. 5. cap. 28. § 8.) quàm à fine loquentis, & externam obedientiam internæ, imperfectam perfectiori opponentis: *conf. vers. 27. & 28. d. cap.* Neque enim iudicia, (aut iudiciorum usum,) è medio sublata vult Christus noster; quæ à Deo sunt; *Exod. 21. & seqq. 2. Paral. 19.* sed vitiosos prohibet affectus, qui plerumque adherent litigantibus, & consolatur pios, imbecilles, & oppressos iniustis iudiciis, ut propterea non frangantur animis, sed sciant, se tamen à Deo diligì & respici. Chytraus ad d. cap. 5. p. 146. Disputat nimirum Dominus, toto eo capite, præcipuè contra falsam Pharisæorum opinionem, qui, privatum odium & vindictam licere, putabant: sicut & homicidia; modò ne fierent manu & opere manifestæ. Luther. in annot. brevior. ad d. cap. 5. Itaque *vers. 27. & 28.* & comparatè loquens, non est *vers. 27.* & absolutè accipiendus; alioquin ipse Christus, contra suum hoc præceptum, peccasset, cum, percussus à servo sacerdotis, alteram ei maxillam non tribuit. Hunnius ad dict. loc. Matth. p. 161. Et, si rem diligentius intueamur, tres veluti gradus sententiarum depræhendemus: *Conf. Grot. lib. 2. cap. 1. §. 13. ibi: ut in aliis rebus perfectior lege Moysis.* prima sententia prava est scribarum & Pharisæorum, qui præceptum Dei, de publica vindictâ ordinarii Magistratûs, expressè sonans, detorquebant ad privatam etiam vindictam approbandam. Quæ sententia, planè damnabilis est. Altera sententia, est legis, imperfectiori humanæ aptata; ut, si omninò vindictam læsus expetat, adeat Magistratum, & oculum pro oculo, dentem pro dente, animam pro anima, à percussore reposcat. Denique, tertiam sententiam Evangelicam, perfectioni charitatis convenientem, subijcit Dominus: quidd immò homo Christianus, potius ferre debeat, ut in se conduplicetur injuria, quàm ut contentioni se commit-
tat,

stat, nedum, ut malum pro malo rependat. Non, quod iudicia ipsa damnet. Sed adjuncta contentionis, odii, & cæterorum, quæ contentiones comitantur, vitiorum. v. *Hunnum d. loc.* Audire lubet hac de re Senecâ, *lib. 2. de ira c. 7.* adjuncta illa graviter describentem, ibi: Hæc tot millia, ad forum primâ luce properantia, quàm turpes lites, quantò turpiores Advocatos habent. Alius iudicia patris accusat, quæ vereri satius fuit; Alius cum Matre consistit; alius delator venit, ejus criminis, cujus manifestior reus est. Et iudex, damnaturus quæ fecit, eligitur, & corona (audientium) pro mala causâ, bonâ Patroni voce corrupta. Quid singula persequar? cum videris forum, multitudine refertum, & septa, concursu omnis frequentia plena, & illum circum, in quo maximam sui partem populus ostendit: Hoc scito, isthic tantundem esse vitiorum, quantum hominum. Inter istos, quos togatos vides, nulla pax est: alter, in alterius exitium, levi compendio ducitur. Nulli, nisi ex alterius damno, quæstus est: felicè oderunt, infelicè contemnunt: majore gravantur; minori graves sunt: diversis stimulantur cupiditatibus: omnia perdita, ob levem voluptatem, prædamq; cupiunt. Non alia, quàm in ludo gladiatorio, vita est, cum iisdem viventium, pugnantiumque. Ferarum iste conventus est: nisi quodd illæ inter se placidæ sunt, morsuque similitum abstinunt; Hi mutuâ laceratione satiantur. Hoc uno ab animalibus mutis differunt: quodd illa mansuescunt dentibus; Horum rabies, ipsos, à quibus est nutrita, depascitur.

14. Hæc & similia, iudiciis adjuncta sive innexa plerumque peccata. Christianis, secundum legem perfectionis, persuadere debent, ut potiùs injurias & damna patienter ferant; quàm ut, tanto cum animarum periculo, vel licito alias iudiciorum remedio injurias reparent, aut bona repetitum eant: Quantò cautius ergò versandum erit, in defensione, aut recuperatione extrajudiciali, & privato arbitrio suscipiendâ? Melancthon in *Annotationib. in d. cap. Matth. p. 18.* hos gradus, in lege: Non occides; observat: 1. Non lædere, si non sis læsus. 2. Non lædere gravius; quàm sis læsus. 3. Non lædere tantum, quantum sis læsus. 4. omninò non lædere. atque adèò non indignari. 5. ut malis amplius lædi; quàm aversari lædentem. 6. postremò, diligere læden-

ludentes. Videant ergò, quam procul à gradu Christianæ perfectionis consistant, qui non tantum, defendunt bona sua à præripiantibus, sed etiam vulnerare: immò trucidare, auferentem, non verentur.

15. Unde patet, quàm scda sit armorum, circa bona abusus quanto feerior futura, si ex libidine Novaturientium Vice-lianorum & Puccianorum, ex jure illo metè naturali (merè brutali; vel non multò meliore) barbarorum retro-Germanorum æstimeretur. Nemo fidem nobis habeat, sed hominibus paganis, principis tamen juris Romani imbutis: Historia nota est apud Livium. 5.36. Cum Romanorum Legati à Gallis (Puccianorum Doctoribus) quærerent: *Quodnam id ius esset*, agrum à possessoribus petere, aut parare arma? Ecquid in Erraria rei, Gallis esset? Illi se in armis jus ferre, & omnia fortium virorum esse. Ita scil. impli homines, frustra, gladiis accinctis, leges prædicari, dictitabant. *v. Plutarch. in Pompeio cap. 3. & in Mario. cap. 10.* Quantò rectius atq; religiosius, orthodoxi Theologi, in iusta etiam corporis defensione, juxta naturalis, divini & humani juris præscripta determinant, ut, *ex parte offendenti*, vis sit subitanea, quam evadere, aliter, (nisi defendendo) vix queas: (2.) manifesta, ut vitam, aut corpus, aliter tueri non possis. *Ex parte vero defendenti*: Defensio fiat (1.) in continenti, non ex intervallo: (2.) animo tantum defendendi; non ex impotentia, vel irâ (3.) adhibita etiam, quantum fieri potest, armorum paritate; ne scil. sclopeto petas eum, qui te (aut res tuas,) inermis, vel cum baculo, invadit: (conf. Cujac. *ad d. l. 3. in f. de l. & l. p. 26. D.* ubi de hac limitatione monet, vim quidem inermem non rectè repelli armis; sed vim armatam, quibuscunque: ut si quis ferro me petat, putet quolibet ferro repelli eum posse; videlicet ense, ancili seu rhombo; pugionem, ense) (4.) Terminum observes: Ne occidas, si vulnerando adgressorem queas evadere. *B. Meisner. lib. 3. de LL. quasi. 12. p. 222. Add. Baldunum: lib. 4. de casib. consuet. cap. 1. pag. 888. & cap. 14. pag. 891.*

16. Quod si ad forum nostrum transeamus, etiam *nocturnum furem*, non licet occidere, si parcere ei, sine periculo, dominus rerum potuit: *l. furem. 9. ad L. Cornel. de sicar.* Quod periculum

Pp

lum

lum debet cum clamore: *al ladro, al ladro*. Polydor Ripa: *de nocturn. tempor. cap. 24. n. 7.* testificari; nimirum, ut, si fieri possit, concursus eò fiat Magistratum, aut vicinorum, ad auxilium, & testimonium. v. Grotium *lib. 2. de iur. bell. & pacis. cap. 1. §. 12.* Id v. discrimen, cum, in agris, vix observari queat, laxior est, in iis, concessa defensionis facultas: eaque est ampliatio *l. 1. & 101. tit. C. quand. lic. unicuique.* Interdiarium (furem) tum demùm lex permittit occidere; si (1.) fur deprehensus, telo se defendat, & (2.) dominus itidem, cum clamore, testificetur, furem adesse, eaque exclamatione, cives & Magistratus, in auxilium advocet. *l. itaque. 4. §. un. ad L. Aquil.* (Diss. Cujac. *d. loc. p. 25.* ubi ait: sublatam esse differentiam illam *l. 12. tabb.* inter nocturnum & diurnum furem, ac idem jus esse in nocturno, quod *l. 12. tabb.* volebāt esse in diurno: Sed in constitutionibus *d. l. 1. & 2.* ad aliquid in fure nocturno videri restitutam legē *12. tabb.* ut sc. in agris fur nocturnus quomodo possit occidi) Ergò, neutrum licebit, ob solam bonorum ablationem, occidere; nisi, in nocturno, periculum quomodo-cunque impendeat: (noctu enim metus iustior est, & excusatio) in diurno, à telo, jam ad defensionem educito. *Conf. Grot. l. 101.* ubi docet: Legem tam Hebræam; quam Romanam, quod Charitas suadet, præcipere: ne quem interficiant (rerum domini) idèò duntaxat, quia rem furatur, sed ut ita demùm liceat, si is, qui rem suam servare voluit, in discrimen venerit.

17. Per injuriam autem, modernis JCrīs & Theologis, Grotius *d. cap. 1. §. 13.* imputat indiscretam hanc sententiam: *Resse hominem, à nobis, interfici posse rerum defendendarum causā, etiam extra eos fines,* in quibus Lex Moïsis. & Romana, id permittat; puta, si fur, jam re acceptā, fugiat. Atqui Lessius, (cum Soto ac Sylvestro, oppositus) *lib. 2. de iustit. & iur. cap. 9. dubit. x l.* planè Legis Mosaicæ. Romanæ & Pontificiæ, requisita præsupposuerat: Et tum *n. 73.* subiicit: si tu defendas bona tua, fur autem contrā nitatur abripere, & ibi contentio, ad eadem usque, evagetur: Hoc casu demùm, furem impunè interfici. Addit quidem *n. 74.* si, re arreptā, fur aufugiat, trajici eum posse; sed subaudienda sunt superiora, quæ præmiserat, requisita ut fur fuerit, in clamatus, & res magni sit valoris, sic etiam Navarrus *cap. 15. n. 2. Lopez. part. 1. cap. 62.*

vers.

Conf. Exod.
22. §. 1. & 3.
D. August.
de homicid.
c. 3. Manc.
num. 1. col.
lasor. 87.

vers. Non peccat. Bannes. 2.2. *quæst.* 64. *artic.* 7. Occidere tum permittunt inuasorem, quoties res aliter servari, vel recuperari non possunt; modò sint magni valoris. Filiuccius *tract.* 29. *cap.* 3. *quæst.* 6. n. 45. Planè orthodoxi, id omninò velle, probantur, cum dicunt: furem, non quà furem, (& ob simplicem bonorum ablationem,) occidi posse; sed quà aggressorem (jam) & vitæ insidiatorem, effectum. *Dn. D. Dannhayver. diss. decalog.* XI. §. 16.

18. Eadem ferè dici possunt, de defensione hominis, qui *extra cadem* læditur, vel verbo, vel facto. Facto, inquam, vel tantùm ad injuriã tendente; vel simul, ad pudicitia labem, per vim, inferendam. Neutro equidem modo, verè, honor læditur, & quæ injuria, ex animo inferentis, aestimatur, judicio eam rectius quis ulciscitur: Ideoque, nec ob provocationem injuriosam, licet in arenam procedere. v. *Dn. D. Dannhayverum. d. D. §. 16. vers. demus sanè?* Ne quidem in foro politico; temerè enim provocatum, non minùs temerè comparere, suprà ostendimus. *pag.* 174. §. 6. Nec, ob qualemcunque pudicitia invasionem, illicò occidere; v. *Baldum. lib. 4. de casib. conscient. cap. 1. cas. 15. p. 893.* sed, procedente vi, & ad prostrationem corporis directà, ut in exemplo, relato à *Cl. Grugerio in hebdomad. Nov. 3.* dixerim, impunè fore mulieri, quæ violentam ejusmodi invasionem, morte ulta fuerit per *Textum l. 1. §. 4. ibi: qui stuprum, sibi, vel suis, per vim, inferentem occidit, dimittendum.* C. ad *L. Cornel. de Sicar. l. justa 9. ibi: Vitæ infamiae periculo.* de *Manum. vindict. l. 8. §. 2. Quod met. caus. Paulus §. sentent. 23. v. supr. pag. 175. th. 9. Cujac. ad d. l. 3. de iustit. & iur. vers. At ait lex nostra. ubi docet: vocem vii, in d. l. 3. spectare ad vitam, injuria ad pudorem.* Adhibeatur si placuerit *Grotius d. lib. 2. cap. 1. §. 7.* ubi tamen iterùm errat, cum tradit: vix controversiam habere, an, pro pudicitia conservandà, quem occidere liceat? Controversum enim id, maximè facit, autoritas & disputatio *Augustini. lib. 1. de lib. arbit. cap. 5.* quem etiam aliqui orthodoxi sequuntur. v. *Baldum. d. p. 893.* Quin & nos, eam sententiam, non aliter admittendam censemus; quàm procedente amoris æstu, ad impetum violentia, d. l. 1. §. 4. *Fac. l. 3. §. 7. ibi: Nec enim injuria hoc fecit, qui se tuers sic voluit, cum aliis non posset.* De incendi. ruin. naufrag. l. scientiam. 45. §. qui cum aliter 4. *Ad L. Aquil. Ut-cunque alii generalius loquantur: Lessius d. lib. 2. cap. 6. dub. 12. Bocer.*

cliff. 6. disput. 1. §. 27. Quos tamen sic exaudiendos esse, patet ex *cliff. 4. Boet. disput. 4. §. 45. ubi* *lit. B.* narrat: ancillam adolescenti cuidam qui ei vitium adferre, per vim laborabat, virilia, impune praestulisse.

19. Multo magis ergo, abusus armorum, in defensione bonorum coercendus: enim cum honor & pudicitia, vitae periculo, & thesauro aequiparentur; id il. Bona vero alter demum & secundarius sanguis hominis, perhibeantur. *Bald. in l. si tuu numm. C. de oper. libert. Tiraquel. de Nobilit. cap. 3. nu. 5. & cap. 31. nu. 64.* Nec (illa) vitae, aut famae, hominis possint aequiparari. *Obrecht. de necessar. defens. cap. 8. n. 9. & 10. Martin. Mager. de Advocat. armat. cap. 6. n. 420. v. pro hac sententia, pluribus pugnans* *Kremerberg. de necessar. defens. quast. 7. n. 15. & seqq.* Unde & in *l. 3. de iust. & iur. & in artic. 139. Constit. Carolina*, tantum, vitae & corporis sive pudoris salus, pro objecto defensionis armatae, & ad eadem excusata procedentis, constituitur ibi: *welcher eine rechtmäßige Nothwehr zu rettung seines Leibs vnd Lebens, thut / der ist darumb niemanden nichts schuldig.* Quod si alia juris loca, etiam bonorum defensionem, generalius concedunt; eadem certe, nisi offensio etiam personae, & invasio corporis accedat, haut temere indulgent. *cap. pen. & ult. de cleric. percuss. cap. dilecto. 6. de sentent. Excommuni. in 6.* Immo, mansuetudini Ecclesiasticae ne hoc quidem convenire dicitur, *in can. suscepimus. 10. de homicid. voluntario.* Atque ita, i.e. cum gradatione & suppositione invalescentis subinde violentiae, exaudiendus est §. 1. *artic. 150. d. constitut. Carolina*: ibi: *Sodtner zu rettung (auch) eines andern Leibs / Leben / oder Euth / jemand erschläget.* *cit. at. supr. pag. 242.* Hinc enim non recte inferas: Invalore bonorum propriorum, à Domino statim & impune quidem, posse occidi: Namque, cum gradatione illa, & cetera requisita, hic etiam praesupponenda esse, indicat ejusdem articuli principium: ibi: *Sod dieselben Ursachen / rechtm. vnd ordentlich gebräuchet werden.* Quae omnia, cum, in sequenti consilio, in ipsa applicatione, liquidius ostendantur, Commilitonibus illud non invidemus: hic autem habet.

Facti

Facti Narratio.

20 Bey vorgangener Einquartirung zu N. seind herm N. Medicin Doctori, in seinem alldar habenden Meyer-Hoff, auch einige Reuter einlogiret worden; vieracht nun / daß Er sich durch solche Einquartirung ohne das genugsam beschwert befunden / haben doch auch an ere fremde vnd ihm nicht eingelegte Reuter / selbigen oft visitiret vnd so wol abn Viehe / Fruchtem vnd andern / als vornemlichen an Hey / mit Eßg. vnd Nächstlicher Abtragung viel Schaden zugefüget; vnter welchen sich der einkleibte Reuter / Hans Martin Weber nicht enblöder / eines Morgens fröhe / als die Einquartirten Reuter auff der Wacht / oder Partie getreuen / sich in deß Doctors Hoff zu begeben / deme auff die zehen oder zwölff Jungen mit Stricken gefolget / einen starcken bundt Hey auffgeladen / der Meinung solch auffgefaßtes Hey also abzutragen / vnd das übrige durch die Jungen rollendes Preiß zumachen; darzu aber der Doctor auff gemachtes geschrey von den Soldaten Weibern kommen / den Reuter mit Worten abgemahnet / die Frau zum Cornet solches zu klagen / geschicket / welcher dann durch einen Corporal dem Reuter auch ernstlichen abwehren / die auffgepasserten Jungen abprügeln / vnd dem Doctori sagen lassen: Alle dergleichen Gefellen mit dem Dägen / oder Pistolen mit Schrotten geladen / auß dem Hoff zu treiben: dagegen der einkleibte Reuter dem Doctori mit fluchen vnd schweren bekräwet / solches ihm nicht zuschenden / selbigen auch mit Schmähworten auffgefordert.

Ob nun wol diese deß Cornets Abmahnung vor dieses mahl die entsemdung deß Heyes verhindert: So hat sie doch bey dem einkleibten nicht so viel vermocht / daß er auch ins künfftige sich deß abnehmens enhalten werte; besondern Er ist den 17. 27. Octobris (juxta descriptionem Doctoris) so ein Dienstag gewesen / zu Morgens fröhe / als die Reuters Weiber in abtrefen ihrer Männer die Pferde abgefüttert / widerumb sampt einem seinem Cammeraden / Namens Melchior Strauben / den er nominatim dem Doctor Hey abzunehmen angetreuet / juxta propriam dicti Straubens depositionem / in deß Doctors Haus / da er noch zu Weire gelegen / gangen / vnt / ob ihm wol die Einlogirten Soldaten Weiber zu geschrien mit ange-

wehret/ gleichwol daß Hw zu rauben gangen: Daß also der Doctor über der Weber geschrey auffgewacher/ vnd halber angezogen/ seinen bloßen Dägen/ vnd ein Pistol/ welche Er die Nacht über gespannet gehabt/ vmb willen den Nachtlieben aufzupassen/ erwischer/ damit in den Hoff gangen/ seine Wajdr in des Herrn Cornets Quartier geschickt/ vnd vnter dessen die Herholer abgemahnet vnd erinnert/ was der Cornet zu vor befohlen: Darüber der entleibte Weber nur lose Wort zur Antwort gegeben: daß Hw nichts desto weniger auffgefaßt/ dem Doctori in das Pistol gefallen/ mit diesen Worten/ du tausend Sacram. Doctor, Ich will dich jezt lehren schiessen: (quod quidem à reo ita narratur, sed à testibus eo modo non refertur) doch berichtet der dabey gewesene Zeug vnd Wirthhater Staub dieses/ der entleibte habe die Pistol erwischer/ vnd zu sich gezogen: der Doctor aber habe sie nicht wollen gehen lassen: vnd in dem seye der Schuß geschoben/ da dann der entleibte D/weber geschrien/ der Doctor aber die Pistol fallen lassen: sich in des ankommenden Corporals Schuß biß zu seiner Verantwortung/ geben/ vnd sey von dannen nach Dreyßach in Verhaffung geführt worden.

Quaest.

Hierauff ist nun die Frage: (1.) Ob der nunmehr im Arrest verfaßte Doctor N. N. befugt gewesen/ sich mit geladener vnd gespannter Pistol gegen dem unbewehrten Reuter zu opponiren? (2.) Ob präsumirlich/ daß der Schuß mit Vorsatz oder vngesehr geschehen? (3.) vnd was solcher Erkandnuß nach/ ordtgemelter Doctor vor eine Straffe merittet? oder was gestalte er zu absolviren sein möchte.

Wiewol nun was die ersten zwo Fragen betrifft/ dieselben gleichsam pro Rationibus decidendi, oder hypothesebus wollen angesehen werden/ in verbis: vnd was solcher Erkandnuß nach ic. Da sie doch der Sachen den Aufschlag allein nicht geben können; sondern andere Vmbstände mehr müssen in acht genommen werden.

Ita in simili casu homicidii non dolosi quaestionem reformat & concipit, Wesemb. part 4. consil. 156. n. 1.

So wollen wir doch vmb dem begehren aller seits ein genügen zu erstatten/ dieselbe in antecessum zu beantworten vns nicht lassen zu wieder sein. Vnd zwar

*Resolut. 1.
Quaest.*

Soviel die Erste Frage betrifft/ Ob der im Arrest verhaßte Doctor befugt gewesen/ sich mit geladenen vnd gespanntem Pistol gegen dem unbewehrten Reuter zu opponiren?

Ja

Ist bey dieser Frage ratione subjecti wohl in acht zu nehmen/
 (1.) daß der eintreibte Reuter/in diesem facto nicht als ein schlechter
 Reuter; sondern als ein vorsehlicher suppletor vnd entfrembder / ja
 (2.) als ein vnbändiger vnd ungehorsamer Gesell der auch auff seiner
 Officier Verbot nichts gegeben/vnd (3.) mit Gewalt/vngeschewet
 aller Verwarnung/vnd Abmahnung (4.) in anderer Leute Häu-
 ser vnd Quartier (5.) vnd zwar nicht allein; sondern mit seinen auff-
 getriebenen Gesellen gengen: Massen hierunter dieses alles mit meh-
 rerem soll deduciret vnd angeführet werden. Nachst dem vnd ratio-
 ne Prædicati, ist gleicher massen in acht zu nehmen/ daß ein Vnter-
 scheid sen in der Frage/ob sich der Doctor mit gewehrter Hand zu erzei-
 gen sen befugt gewesen: Vnd ob er in der opposition auch gebühre-
 liche Maß gehalten? Welche Erleuterung der fragen vorgezset/ folget
 die Antwort nun richtig: daß/ so viel den ersten Satz berufft/ der in-
 haßirte Doctor vnserm erachten nach/ so wol von gemeinem Rech-
 ten/ als auch den Officieren selbstn fug vnd Gewalt bekoimen/ sich der-
 gleichen Räubern mit gewehrter Hand zuwider setzen.

Dann/ so viel gemeine beschriebene Rechte anlanget/ wird sol-
 ches folgender gestalt erweisen.

Quod defensio nobis concessa sit, non tantum personarum
 & famæ, sed & propriorum bonorum cap. 2. verb. re tu. de homicid.
 l. 1. ubi Bald. Salycet. Cyn. & ceteri in verb. ad defendendam possessionem.
 C. unde vi l. 3. §. 9. de vi & vi armat. quod verum est, non solum in
 immobilibus. d. l. 9. §. 9. sed etiam in mobilibus. d. l. 9. ubi Doctores
 ad L. Cornel. de Sicar. l. 4. l. 52. §. 1. ad L. Aquil. Sicut enim pro tute-
 la corporis & vitæ vim atque injuriam propellere licet; ita & ra-
 tione rerum atque bonorum post Iason. Felin. Covarruv. & alios, Fa-
 rinac. quæst. 125. part. 4. n. 168. ubi infinitos, more suo, allegat. Tamen si
 verò Doctores, quoties sine armis sit offensio, toties etiam sine ar-
 mis faciendam esse defensionem, velint. Wesemb. in Comment. Cod.
 quando liceat unicuique n. 42 illud tamen ad hanc questionem, ubi
 de sol. oppositione, non de impetitione & conflictu disquiratur,
 non pertinet. Hoc enim casu in terminis responsum est, ab Ex-
 perientissimis Criminalistis, etiam iuramentis res suas tueri lice-
 re, maximè à fortiori arreptas Gl. in cap. suscipimus. verb. Laicus verò.
 extr. de homicid. quam cum aliu sequitur Capolla Consil. crimin. 44. n. 4.
 vers.

vers. hoc etiam probat & Wesemb. priorem theoricam ipse ex Baldo limitat: nisi aliud circumstantia concedant. d. n. 42. At hic non tantum duo fortes Milites domum Doctoris inviti intrant, & sanum invito Domino auferre voluerunt; sed etiam alia circumstantia infra detegenda, fortiorem defensionem exegerunt.

So viel aber der Officier vnd Befelchshaber Vollmacht vnd gegebene Gewalt anlangt/ so ist davon der Schulz zu N. zu vernemen/ der (als testis 2.) Beurfunder vnd sager in der Verhör N. 3. pro Doctore: Ein Tag oder acht zu vor (nemlichen ehe der Todtschlag geschehen) sey gemeldter Herr Doctor zu Herrn Corner Iterot abends wie er hat wollen schlaffen gehen/ ins Losament kommen/ vnd gefragt die Jungen hetten ihm abermahl gedräwet/ das Heng zu nehmen/ wessen Er sich zu verhalten; sonderlichen weil sie zu zehen oder zwölffen kommen/ daß er ihnen nicht mächtig können werden?

Darauff denn gedachter Corner in beywesen sein Schultheissen vnd eines Soldaten der Heitz genant/ gesaget: Wenn sie bey Nacht kommen/ vnd in gute nicht absteigen wollen/ solle er eine Büchß mit Schrott laden/ vnd Feuer auff sie geben. Wie welchem Bezeugnuß vberestimmet/ was in der weitem Verhör n. 4. vor erzehlet wird/ daß Er Zeuge zu Errettung des seinigen ertliche mahl zu Nacht/ in seinem Losament wacht halten müssen vnd solches mit einem Carabiner, dieweil Herr Capitain Lieutenant nicht nur ein mahl zu ihme; sondern auch zu Ludwig dem Meyer gesaget vnd befohlen/ daß sie des gewöhnlichen Einbrechens halben Schreitt in eine Büchßen laden/ vnd solchen Gefellen/ reverenter, in die Posteriota schießen sollen.

Dahin dann auch gehöret des Corporals Ermahnung von deren Catharina in besagter verhör zu ende meldet; daß nemlichen derselbe zum Doctore gesaget: Ihr wüß wohl/ was man Euch befohlen; wenn sie mehr kommen so thut.

Licet autem mandatum in delictis non excuset, ne quidem ipsius Domini superioris, aut Judicis. l. 1. §. quoties. Quod vi aut clam l. non ideo minus. C. de accusat. Decian. consil. 535 n. 3. Id tamen intelligendum de mandato injusto & inordinato: secus enim de eo statuendum, quod legibus conforme est, & ad defensionem tantum

tem pertinet. Barzol. in l. juste. de acquir. poss. Angel. Arctm. de malis. verb. & Semproum manipulatoria. n. 10.

Was aber die questionem quomodo, quatenus & in quantam betrifft / Ob sich nemlichen der Doctor in der opposition nicht vergangen? da hat es weit eine andere Meinung; denn da ist nicht zu verneinen / der Doctor hette besser gerhan / daß er die Gefellen / als die am hellen Tage Hiew geholet / hette passiren lassen / und hernach den einzug gethaget.

Quando enim fur seu inceptor cognoscitur, isq; postmodum judicialiter ac ordinaria Jutis via conveniri potest, tum nequaquam trucidari potest, inquit Carpeov. part. 1. quest. 32. n. 28. fac. l. non est singula. 176. de Reg. jur. l. 13. §. 1. vers. equissimum est. De usufr.

Es scheint auch es habe sich selbiger mit harten Worten und Drückungen / wie auch mit gedoppelter armatur, Entblössung des Dägens: Jrem / in dem er sich vor die Thür gestellt nicht wenig vergangen / und habe den einleibten hierdurch gleichsam irritiret: wie denn auch der Officier Befehl vernemlich auff das nächstliche Hiew holen angesehen gewesen: inter satem autem nocturnum & diurnum, latam esse differentiam patet ex l. 36 §. 5. ibi: tempore. de penit. l. 2. de effra. torib. c. 3. De homicid. Polydor. Repa. de nocturn. tempor. cap. 24. num. 7.

Also, daß die oppositio nicht pro omnibus modis justa & probabili zu halten ist / wie unten in Rationibus dubitandi ad Questionem Tertiam mit mehrern soll angedeutet werden.

Resolutio secunda Questionis.

Was die andere Frage betrifft / ob nemlichen präsumtlich / daß der Schuß mit Vorlaß / oder ohn gefehr geschehen?

Ob zwar selbige der Haupt- frage Ihre decision und Erörterung auch nicht allerdings geben mag / weilen diese presumptiones in criminalibus keine probation aufmachen / inreimal dem Reo nichts desto weniger die Exceptio defentionis bevor stünde:

Per tradita Damhoderii. in Praxi Criminal. c. 49. n. 4. & seqq. Constit. Carol. V. penalis. art. 140. & seq.

Gleichwol / ut gratificemur Dn. Consulenti, wollen wir dieselbige mit wenigem resolviren. Den ungeachtet / daß auch sonst

Qq

erwan

etwan die Rechte vor den Reum præsumen: quodd scilicet homicidium potius casu & fortuitò factum fuerit, quàm datà operà. *Menoch. lib. 5. præsumpt. cap. 2. n. 29.*

So sind doch in diesem fall etliche special præsumptiones, adeoque fortiores, wider den beklagten obhanden.

*Ex d. sup.
p. 89. B.*

Nempe quod arma præparata habuerit, *Capolla consil. crimin. 18. n. 7. vers. 2. & r. 2.* Et quidem talia, ex quibus occidendi animus haut dubiè colligitur *l. 1. §. Dinus. ad L. Cornel. de Sicar. Farin. q. 127. n. 117.* cujus generis imprimis est bombardæ *arg. §. 1. de publ. jud. Men. 5. præsumt. 40. n. 7. Carrer. tr. de homic. §. homicidii autem species. n. 58. Farin. quæst. 126. n. 117.* Item, quodd gladium strinxerit, & evaginaverit, *Menoch. d. 5. præsumpt. 40. n. 4.* Et evidentius, quod minatus sit, se glandem emissurum. Contra minantem enim secuto ictu gravis est præsumptio. *Mascard. 1. conl. 72. n. 3.*

Welche præsumptiones den Richter auch dahin bewegen können, daß er zu Erforschung der Warheit / dem Haffirren wol ein jurament aufliegen kan.

Quamquam enim pro Regula traditum sit, causas criminales juramento non esse decidendas *Hippolyt. in Prax. Crimin. §. postquam n. 4.* maximè ei, contra quem aliqua militat præsumptio, ut est text. in cap. Clericos. 3. de cohabit. Cleric. Quia tamen ex aliis rationibus Reo succurritur & hoc quoque iusjurandum ad ipsius innocentiam vergere potest, integrum est Judici deferre iusjurandum: Proui in simili casu exonerata bombardæ, consuluerunt Scabini apud Harmannum Pistoris, *obs. 108 in f.* Juramento enim solo probantur quæ in conscientia latent, itaque *Guido Pap. consil. 223. n. 4. quem laudat & commendat Menoch. d. lib. 5. præsumpt. 40. n. ult.*

Questio Tertia.

*Resol. 2. quæ
per ratio-
nes summas
brandas.*

Die dritte Frage lautet also: was solcher Erkenntniß nach / obgenannter Doctor vor eine Straffe meriteire? oder / was gestalten er zu absolviren sein möchte?

Den welcher Frage zu mercken / Erstlich, daß die resolution derselben nicht auff denen vorher fragsweise gesetzten hypothesibus bestehe / (wie oben angemeldet /) sondern zuvorderst auß andern rationum

num momenti zu erwezen sey. Zum Andern/das mit dreym Wor-
ten/auff beyde theile gründlich zu antworten. Nämlich der festgemach-
te Doctor, weder gänzlich zu condemniren, noch gänzlich zu ab-
solviren: sondern von der ordinaria zu absolviren/ vnd gleichwol
mit einer poenā arbitraria zu belegen sey.

Communis enim & concordans omnium Doctorum est opi-
nio, quod is, qui moderamen inculpatæ tutelæ excessit, non or-
dinaria, sed arbitraria poenā afficiendus sit. *Brevitatu studio remir-
tus Lectorum ad Berlichium, hac satis exacte deducunt 5. concl. 18. per
tot. jungant. M. Stephani & ceteri ad art. 141. & seqq. Constit. Caroli V.*

Dann so viel die ordinaria betrifft/ möchten zwar wider den
angeschuldigten Doctorem, folgende Rationes vnd consideratio-
nes ad infligendam poenam ordinariam moveren vnd anbracht
werden. Das (1.) diese Einleitung wegen eines schlechten dinges
vorgangen/ weil es nur umb zwey kleine bündlein Hew / die einer
allein vnd mehr darzu tragen können/ zu thun gewesen.

Ita enim in depositione sua factum extenuat Melchior
Staub/ fac. 1.

Nun ist das aber keine redliche Aufrede vnd Nothwehr / wenn
umb eines nachgültigen Gutes halben ein Mensch umbs Leben ge-
bracht wird.

Si res fuerint viles & exiguae, defensionis exceptio locum
non habet: Cum ob eas hominem nullatenus occidere liceat. l.
51. §. 1. ad L. Aquil. c. suscepimus. 10. de homicid. Si enim parci-
tur famæ hominis pro re vili. l. 9. §. ult. de dolo malo; multo magis parcendum
est vitæ. l. 38. §. 9. ad L. tul. de adult. Damhuder. in Prax. 107. crim. cap.
78 n. 4. ubi dicit: ob res minimas furem ne quidem esse laedendum, etiam si
is armis sese defendere conaretur.

Welches dann Melchior Staub/ laut seiner Aufrede dem Do-
ctori selbst zu Gemüthe geführt/ his verbis: Herr Doctor, wie
kündt ihr das eber ewer Gewissen nehmen / das Ihr umb ein paar
bündlein Hewes/ einen Kerln todt schiessen wolte.

Darzu dann (2.) kompt / das der einleitende dieses Hew nicht
aus der Ursach/ intention vnd Meinung geholet/ das er sich damit
bereichern wolte.

Qui autem alio animo, aliaque de causâ quid surripit,
Qq 2 vel

ve fandum committit furtum non facit. *arg. l. verum 39. de furt. II. p. cont. a. §. 1. l. 2. furt. num. 24. & seqq.* sondern wie abermahlen Melchior Stamb attestiret/ auß hoher Benötigung / weil sie sonst nirgend als da/ vnd bey dem Schultzeisen etwas gerufft.

In facto autem exultat famis & alia similis necessitas: quia te upore necessitatis omnia debent esse communia. *l. 2. ubi Gl. in verbo conferre. ad L. Rhod. de jact. Cagnol. in l. qua propter. 122. (aliu est 162.) n. 3. de Reg. iur. Canon. sicut hi. distinct. 47.*

(3.) Seind beyde Heyholer ganz inermes gewesen/ Quemadmodum autem ex gestatione & illatione armorum malus colligitur animus, *Bartol. Alex. & alij ad l. ff. ad L. iul. de vi publ. Capoll. 2. consil. 2.* Ita, armis deficientibus, cessat etiam præsumptio animi offensivi, *Cynus in l. 2. post Iacob de Aret. C. de probat. Mynsing. 4. obser. 89. num. 7.* nec moderamen in culpa tutelæ allegari potest, si armatus inermem occiderit. *Schneidev. in §. 1. l. de l. N. G. & li. vers. secundo circa modum. post Glos. in l. 1. C. unde vi. Damhoud. cap. 76. prax. Crim. n. 14.*

Hingegen aber ist (4.) der Doctor mit Dägen vnd Pistohl armirt gewesen.

Ex armis autem propriè dictis, animus occidendi colligitur. *Gul. 2. obervat. 110. n. 7. Gomez 3. resol. 3. utiq; is qui armatus contra inermem procedit, aggressor & autor rixæ fuisse præsumitur, Farin. cum allegat. quæst. 125. n. 449. & 454. ubi probat; multò magis præsumi, quod is aggressor fuerit, qui armatus erat, si alter nulla habebat arma.*

Damit er sich dann (5.) eine geraume zeit gefast gehalten: laut eigener Bekanntschaft in illis verbis: In der Stuben erri chre ich zugleich auch die hoch geladene vnd gespannte Pistolen: wie Ich denn selbige Nachr damir auffpassere.

Aggressor autem & is præsumitur, qui arma preparavit ante rixam, *per Capoll. in B. riazol. Hercul. & alios, Farin. d. loc. n. 455.*

Item (6.) ist derselbe Autor rixæ, & primus Aggressor gewesen: Autor autem rixæ, lecto homicidio, ordinariæ pœnæ plekti debet, uti Communis Scholæ habet assertio apud Hippol. de Musil. in prax. Crimin. §. constante. n. 77. Ludovic. Gilhaus. in arbor. iud. crimin. cap. 5. ravinus. 3. n. 171.

Dem

Dem er ist (7.) mit bloßen Dägen und einer Pistohl mit auff-
gezogenem Hantel herauf kommen.

iuxta depositionem saepe dicti Melchioris Stauben: Qui autem
præter morem arma comparat, tanto magis in maleficiis propo-
siti suspicionem incurrit. *Menoib. de A. 1. Q. casu 361. nu. 42. & cas.*
364. n. 4. Constit. Carol. art. 33. maximè, si prior arma evaginaverit.
Ber. 1701. consil. 75. n. 2. & stricto gladio processerit, atque in Ad-
versarium intraverit. Alciat. de presumpt. Regul. 3. presumpt. 29. n. 12.

Auch (8.) sich damit und in solcher posture unter die Thüren
gestellet.

At, qui se sistit in loco quâ transeundum erat, insultasse di-
citur. *Mascard. 3. conclus. 1134. n. 12.*

Und zum (9.) gedräwet / (nach Aussage des Doctors eige-
nen Magdr / Eva Schneiderin / in der ersten Verhör N. 4. ibi:
Er lasse es ihnen nicht / oder er brenne einen auff die Haut / Et juxta
testimonium 3. in der weitem Verhör N. 4. his verbis: Ich schiesse
beym Schlapperment einen auff die Haut.

Si autem testis deponant, se audivisse ante homicidium com-
missum. Accusatum dixisse, se velle talem ferire, aut occidere, sa-
tis probatum, homicidium fuisse commissum animo occidendi.
Ita post Carrer. Masf. Grammar. Mascardus, vol. 2. de probat. conclus.
865. n. 17. Animus enim ex verbis declaratur & nulla est major
probatio, quam qualitas verborum expressa. l. Labeo 7 §. 2. ibi. ne-
mo existimandus est dixisse, quod non mente ageraverit. de suppelli. leg.
Mascard. d. loco. Tiraquell. in l. si unquam. verb. Liberis. n. 15. & 18. C. de
revoc. donat. Menoib. cas. 331. quem citat & sequitur C. A. ad L. Cornel. de
Suar. thes. 15. num. 7.

Der selbe ist auch (10.) von besaatem Staub abgemahnet und
gebetten worden, sie gehen zu lassen welches er aber nicht thun wollen;
sondern beständig vnterim Thor mit auffge-spannter Hantel stehen blieben.

Homicidium autem dolosum in primis ex obstinato propo-
sito colligitur. *Carrer. in pract. crim. in 1. tr. de homicid. & assassin. §.*
homicida autem species n. 2. Farinat. part. 5. oper. Crim. q. 126.

Und were Thine (11.) je so arger Schaden und Unfug unge-
zogen worden, better er die Neuter, als die wol beandentlich vertragen/
nicht aber erschossen sollen.

Qq 3

Quando

Quando verò in vasor seu fur cognoscitur, ita ut postmodum judicialiter ac ordinaria Juris viâ conveniri possit, tum nullo modo trucidari debet: sed contra faciens & occidens in poenam ordinariam incidit; uti loquitur & præjudiciis tribus firmat Bened. Carpzov. part. 1. quæst. Crim. 32. n. 28. & 29. & d. sup. q. 1. circa fin.

Decisio & Rationes decidendi.

Tum decidendi.

Wie nun theils dieser Verachtungen den verwahrten Doctorem so fern beschweren; daß er nicht allerdings ohne Straffe absolviret werden kan: Also sind sie nicht deß Bestandes noch der erheblichkeit; daß sie von deß Doctoris Exceptionibus, quoad averfionem poenæ ordinariæ nicht köndten eleviret werden. Dann obwol (1.) so viel daß factum an sich selbstem berufft; der enleibere in der titulirten weitem Verhör N. 4. per depositionem testis tertii, nach empfundenein Schuß/ rber den Doctor geschrieven/ vnd auff befragen/ was ihm sey/ geantwortet: der Doctor hat nich geschossen.

Cujus sanè professio in articulo mortis constituti l. ult. & ibi plerique omnes. C. ad L. lul. repetundarum, videtur haut modicam vim habere, cæteris circumstantiis, quæ supra expositæ sunt, coincidentibus:

So will doch solches der Doctor nicht gestehen; sondern meldet in seiner Verantwortung/ er wisse nicht wie der Schuß geschehen.

Non autem proponenda saltem est accusatio, sed etiam probanda venit. l. 4. verbo: si probetur C. ad L. Aq. siquidem Reus inficitur, se occidisse, aut damnum dedisse l. inde 23. §. ult. cum ll. sequentibus. ff. eod. tit.

Vnd ist darneben keiner vnter allen Zeugen/ der sagen könne/ der Doctor habe mit freyer Hand loß gebrandt.

Homicidium autem liberè factum, vel damnum datum esse probari debet testibus, si Reus neget. Gloss. in l. 4. C. ad L. Aquil. l. in lege. 40. ff. eod. Wesemb. comm. C. ibid. n. 25. & 26. Sondern es geben die Aussagen ins gesamt so viel/ daß die Büchse in dem ringen/ da der enleibte dieselbe haben / der Doctor aber nicht lassen wollen/ bewegt worden vnd loß gangen sey: Insonderheit sagt Catharina Eckensfelderin/ so dem Handel am eigentlichen zugefesehen/ vnd am meisten davon deponiret/ in der weitem Verhör. N. 4.

Jnn

In dem Ringen sey der Schuß geschehen / vnd habe nicht gewußt / welcher es vnter diene beyden gewesen / qui scil. læserit, vel læsus fuerit. Quando autem à duobus ad invicem luctantibus & certantibus de sclopeto, etiam tertius aliquis, exonerato eo globulo trajectus animum exhalavit; homicidium non habetur pro dolo; sed potius pro culposo, quod pœna arbitraria carceris vel pecuniaria coerc. eatur & expietur. ita Carpzov. part. 1. quest. 27. n. 42.

Dann also bezeuget dessen eigener Mißgefahrn Melchior Staub / in der Verhör sub sign. N. 3. der eitleibte habe mit der andern Hand nach dem Pistohl gegriffen / habe auch solchen erwischt / vnd zu sich gezogen; aber jener habe sie nicht wollen gehen lassen: vnd in dem er hinzugelauffen / sey der Schuß geschehen.

Quando autem quis in angulo me ita perstringit, ut vel pugni percussio jam mihi metuenda sit, & ita propè me sit, ut me attingere possit, tum illum rectè gladio (vel bombardâ) petere & interficere possum. ita post Bonfranc. tradit Berlich. 4. conclus. 13 n. 67. quod si alicui grande nimis postulatum videbitur: certè accedentibus tot circumstantiis ad excludendam pœnam ordinariam, & mitigandam arbitrariam valdè proficiet.

Beißet man nun (2) die Sache von Anfang vnd nach ihrem Verlauff / so hat der eitleibte dieses Ungluck in viel wege gesucht / in dem er sich mit Worten vnd Wercken zu dem Doctore geröchiget: mit Wercken vnd Vbelth. en war / da er Ihme daß seine bey Tag vnd Nacht zuemwenden sich beßissen.

Ita deponit Catharina Eckenfelderin, vers. Also ic. habe ohn. gefehr auff acht Tage zuvor / eben der eitleibte auch 7 ew. daselbst holen wollen.

Licet autem depopulatore ejusmodi & furem, qui noctu & interdum rebus nostris insidiatur, ad internecionem usque repellere. l. 1. & l. 1. C. quando lit. uniusque. Authent. Navigia in f. C. de furt. l. 4 §. ad l. Aquil. Obrecht. de necess. defens. cap. 8. n. 16.

Auch ondere dazu angemahnet. Ita eadem Catharina ibid. dazumahl / nemlich da eben der eitleibte bey dem Doctore Her. holen wollen) waren gleich etliche Meuter mehr in der Gassen vor dem Hoff besammet / mit vater. schiedlichen Zungen vnd Weibern mit Seylern / Her. da abzuholen. Qui

Qui autem adunat socios ante perpetratum delictum, aggressoris notam vix potest effugere. *l. hac lege. 2. Ad l. lul. de vi privata. Mascard. cum allegat. conclus. 1251. n. 7. Menoch. cas. 361. n. 40. Adde in Resol. Rat. Dubit. n. 3.*

Ferner auch mit Worten: in deme er denselben betrauet/ verachtet vnd beschimpffet.

Audienda iterum Catharina, d. vers. Also zc. worüber der Reuter zwar lechr abgezogen / aber sich ganz zornig gestellet / mit drängen / er müsse sich mit ihm vergleichen / oder er wolle sich ehe verkleiden vnd ihme auffpassen.

Ex insidiis autem, jactantia, & minis præcedentibus, haut dubie animus virulentus colligitur, *Const. Carol. art. 32. Menoch. cas. 362.* Appositè hanc in rem adduci potest depositio Secundi testis, quæ sic habet: in der weitem Verhör N. 4. Die Reuter haben dem Doctor viel Ungelegenheit / Spott vnd schaden zugesüget / vnd sonst also tractiret / daß er wol Ursach gehabt / sich zu widersehen: Qui autem factis & verbis injuriolis alium offendit, pro Aggressore & provocatore habetur. *post Bertazol. & alios. Mascard. conclus. 1251. num. 4.*

Nebst dem / vnd damit wir (5.) der Sachen näher kommen / hat sich der entleibte in des Doctors Haus eigenthätiger weise verfaßget / auch andere Leute / zuvor viel Buben vnd Weiber / Jesumahn aber Michael Stauben / mit auffgedräscht / des gefassten Willens vnd Vorhabens / dem Doctori mit Lieb oder leid daß seinige abzunehmen. Vnd auff den fall er sich dessen weigern solte / ihme die Haut voll zuschlagen.

ita legitur in der weitem Verhör / Num. 4. in attestatione 2. Hannsen Welsens in f. vund habe der Feldscherer zu Marcellenheim heut Morgen erzehlet: daß er den Abend zu vor von dem entleibten gehört / daß er zu Schildehasi dem Reuter gesaget: Sie wollen beym Doctor Hew holen / vnd wann er sich zu wehr setzet / ihme die Haut voll schlagen.

Ita, ut vim etiam intulisse videatur. *l. hac lege 2. in princ. ibi: qui convocatis hominibus, vim fecerit. & §. ult. ibi: ex bonis alienis quid ablatum sit. ad l. lul. de vi privat.* Qui autem dat operam rei illicitæ, ei imputatur omne id, quod exinde consequitur, etiam præter ejus

ejus voluntatem, & ignominiam multa. 6. & ibi. *Ud. C. ad l. tul. de vi publi- ca. ubi in terminis ferè nostris dicitur: quoniam multa facinora sub uno violentie nomine committuntur, cum aliis vim inferre certantibus, alius cum indignatione resistentibus, verbera, caedesque crebrè decernantur admittit: placuisse, si forte quis, vel ex possidente parte, vel ex ejus, qui possessione temerare tentavit, interemptus sit, in eum supplicium exerceri, qui vim facere tentaverit & alterutrius parti causam malorum præbuerit.*

Welches dann (6.) um so viel de, so mehr unverantwortlich/ well es dementselben in der universitætslich von seinen Officieren ver- tersaget/ und den Doctorem unbelindigt zu lassen/ ist abge- worden.

Ita Franc. Jacob. Zuch. testis: 1. in der weitem Verhör N. 4. fin. refert. daß Corporal Kermanz als er dementselben aufstehung worden/ in die Wort außgebrochen: Seht ihr hab den Doctor bereits vor einen Narren gehabt/ habe ich euch nicht viel mahl gewahnet/ ihr solltet ein e- rer Officier befehl besser in acht nehmen/ und ihn zu freyen lassen/ er in sonsten einem ein Schimpff geschähe/ müßte es haben. Zuch. hab. das auch. Præsumitur autem contra illum, qui fuit contumax & contra quem à Magistratu mandatum processit. *M. f. d. conclus. 1134. num. 26.*

Hingegen aber ist (7.) bei dem Doctore kein propositum oder Vorsatz jemand zu beleidigen/ viel weniger ein zu bringen/ son- dern allem daß seinige zu defendiren gewesen: Wessen ihm dessen der Wirthhauer Melchior Staub selbstzeugniß giebet/ in seiner de- position. ibi: habe Herr Docter N. N. gesagt: Eu behüt mich Gott/ warum wolte ich einen Narren todt schiessen/ umb des Hews willen.

Quod si autem ei quidantenus ignoscitur, qui insultatus modum, etiam ex proposito, excedit. *Tiraquel. tract. de pœnis cap. 1. num. 8. quanto magis ei indulgendum erit, qui præter votum in- tentionem, atque propositum, moderamen excessit post lasun. & Bald. Wesemb. in Comment. C. quando liceat amerc. 1. 57.*

Welches auch (8.) daher erscheinet/ si der D. gleich anfangs nach hilffe geschicket/ *testis 2. Barth. 1. 2. in der Verhör n. 2. h. d. f. Dem Doctore eine Major geoffen/ den Corporal zu hosen. Et a h. m. 2. Edensfelderin. testis 4. in der weitem Verhör n. 4. p. 2. 1. ibi. ließ der o- trigen ellends den Connet zu hosen/ dahin der Docter bereits zu er/*

Rr

wel

weil die Reuter noch auff dem Hertz wahren / seine Wunde aufge-
schicket / die aber in abwesen des Cornets nach dem Corporal fragen
sollen: *præsumitur autem in rixa insultatus is, qui in rixa con-*
queritur & auxilium invocat.

Darneben ist ihm (9.) von den Herrn Officirern per expres-
sum vergönnet vnd zugelassen worden / im fall man ihm das Hertz
mehr einführen wolte / sich vnd das seinige auffß beste zu vertheidigen /
vnd auch mit Geschosß sich zu wehren.

Pœnam autem nullam meretur, qui fecit actum à Lege vel
Magistratu permissum l. Grachus. 4. ubi Doctores C. ad L. lul. de Adul-
ter. Cardinal. Tuscus. tom. 6. conclus. lit. P. conclus. 208. per tot. Barbosa
in axiom. verb. pœna. n. 3. quod specialiter in materia permissæ de-
fensionis tradunt Doctores in l. 1. & r. r. C. quando liceat unicuique.
ubi Wesemb. in Parat. n. 8.

Ob nun gleich darbey der vorgeschriebene modus, die Büchß
allein mit Schrott zu laden / vnd nach den posterioribus zuschießen:
Item / solches vornemlich bey Nacht zu thun &c. vid. testem 2. Stauff
Bogler / in der Verhör N. 3. nicht wehre beobachtet worden / (wils-
ches doch auch daher vermuthlich / dieweil von dem beschriebenen
Schuß des entleibten Kleider angezündet worden: welches von einer
Kugel nicht leichtlich geschehen kan / sie werde den gar nahe an die
Kleider gehalten: vnd solches auch durch des Doctoris Vertheidigung
kündre erforschet werden:)

Quamquam & hoc dici soleat, mandantem vulnerare, etiam
teneri de occiso, cum cogitare debnerit, facile evenire posse,
ut ex vulnere mors contingat. post Arerim. Castrens. Marfil. & alios,
Farinac. quest. 134 n. 168.

So geben doch die andern Umstände demselben noch stärkere
Exceptiones vnd defensiones an die Hand.

Dann (10.) ist vnlaugbar / daß hindan gesetzt aller so wohl
vom Doctore als andern deutlichen beschriebenen Abmahnungen / Erm-
nerungen vnd Bedröwungen / der entleibte sich in des Doctoris Hauß
versüget / vnd ungeachtet ihm die Soldaten Weiber abgemahnet /
der Doctor vnd Hauß-Virtz auch davor gebetten / protestirer vnd
bezeuget / gleichwol auff denselben Hertzboden gangen / daß Hertz ge-
fasset

fasset / vnd damit zur Thüren per forza hinarß gewolt: damit er denn einen offentlichen / wo nicht gewaltthätigen Diebstal begangen.

Quod enim in domo propria, vel minimum contra patrem familias perpetratur, pro vi publica habetur. *arg. l. plerisque. 18. in f. de in suo vocand. l. qui in domum alienam. 23. de injur. Et per text. alios, Wesemb. 6. consil. 292. n. 93.*

Nun geben aber die Rechte zu / daß einer von dergleichen gewaltthätigen Entfremdung sich vnd das seine auch mit gewehrter Hand schützen möge.

Cum enim cuique domus sua tutissimum debeat esse refugium: furem domum alienam invadentem quacunque ratione licet rejicere, & resistentem occidere. *Doctores in l. furem. 9. ad L. Cornel. de sicar.* Qui textus licet loquatur de fure nocturno, non de diurno: tamen in diurno isto idem dicendum venit, cum ille ita se gerere cœperit, ut jam plus quam fur simplex, metuendus fuerit. *iuxta declarationem textualem. cap. si per sodiens. 3. in fin. Extr. de homicid.*

Zu mahlen / da (11.) nach verstandener Bedrängung des Doctoris / welcher hoch beschworet / Er liesse das Hey nicht folgen / der entleibte gleichwol dasselbe nicht wollen dahinden lassen.

Cum autem in vasor res non vult restituere, sed resistit, impune læditur, vel ad internecionem usque, *Carpzov. part. 1. quest. crim. 32. n. 27. vers. priori casu.*

Sondern (12.) den Doctorem selbst angerennet vnd selbst in das Gewehr gefallen / auch mit bönsischen Worten zu exartiren gedacht.

Ita deponit Lepè dictus Melchior Straub post med. daß der entleibte auß dem Stall gegen dem Doctor gangen in der einen Hand daß Hey gehalten / mit der andern nach dem Pistohl gegriffen / solches erwicht / vnd in sich gezogen. Catharina Eckenfelderin: der Reuter folgere ihme (Doctori) nach / daß sie zugleich vor die Haus-Thür kommen / da er dann das Hey hinter sich fallen lassen / vnd sich gegen dem Doctor gebückt / mit Ausstreckung der Hand. Ita, ut pro invasore omnino habendus sit: liquidem invadere nihil est aliud, quam itato animo aliquem adgredi *Danhuder. cap. 6. prax crim. num. 4.* Probato autem insultu, vel aggressione, aut in vasionem,

316 C. V. DE ABUSU ARMORUM
aut invasione satis probata intelligitur defensio. *lason in l. ut vin-
n. 8. & 10. de iussu. & 107. Alexand. l. conf. 109. n. 4. p. 1.*

Darum er dann (13.) von seinem Muthäter angegriffen/ ani-
miret vnd enstlich dabey auch secundiret worden.

Pluries nominata Catharina dicto loco, habe jedoch gehö-
ret/ daß ein andt den sie nicht gesehen (est ipse Melchior Straub)
ihm zu geschrieben/ fasse ihn/ fasse ihn. testis 4. Eva Schneiderin in
der Verhör N. 2. der entleibte habe sein gebundt. Hey niedergelagt/
vnd nach dem Herrn Doctor gegriffen/ der Eulchaß auch ihme ent-
leibeten zugeruffen: hebe ihn/ hebe ihn. Ut ita non solus Reum, sed
cum coadunatione aggressus fuisse videatur. *per not. sup. int. dec. 2.*

Solte nun der Doctor bey solcher Beschaffenheit Strab vünd
stangen haben fallen lassen/ was reht de jm darauf entstanden sein/ als
daß er neben dem ihme ohne daß erweisenen Schmarß hette erfahren
müssen/ daß ihme der entleibte mit seinen eigenen Waffen geschadet
hette. Waffen dann seine Dräuungen in ipso aggressionis actu
lauten.

Utique, si metu mortis furem quis occiderit, non dubita-
bitur, quin lege non teneatur, *ait Alpius. in l. 5. pr. ad L. Aq. l. 5. §. 1.*
furem interdum 2. de furt. Unde nonnulli non verentur, generaliter
statuere: Eum, qui in defensione rerum moderamen excesserit,
penitus non puniri. *post Felin. Berlich. 4. conclus. 18. n. 17.* quia tamen
Magni licet Jure Consulti assertio, cum mica salis & gradatione
alibi subinlinuata, iterum venit accipienda. Certè hoc casu ad
mitigationem poenæ arbitrariā a nobis tantum allegatur.

Weil es aber in solchen Fällen verumt. einem Eindrehenden
Vorgewaltiger/ vnd der dem andern auff den Hals gehet/ mit Wehr
vnd Waffen von sich zu halten: wenn auch gleich der Aggressor darü-
ber bleiben solte.

Licet enim invadentem Aggressorem & præparantem se ad
insultandum, occidere, *l. 2. l. 3. ubi Angel. & Doctores C. de sicar. sup-
polje. de Marfil. singul. 63.* Subiatis: *obtinere id non solum in actu offensio-
sed etiam in potentia, ut illi in principio obviam ire possit.* Bald. *in l. in lege
29. locati. itemq. in l. 1. C. quando liceat unicuique. l. 2. & 3. Cod. de sicar.*
Maximè, cum Reus fuerit persona egregia, occisus autem miles
gregarius, cui probrosum erat istam violentiam & injuriam fer-
re: Con-

re: Consonat Päpstliche Halsgerichts-Ordnung, Art. 40. in verb. vnd der benötigte kan süßlichen ohne Gefährlichkeit oder Verletzung seines Lebens / Ehr vnd guten Leumutts nicht entweichen.

Wieviel besser würde der inculpatus (14.) allhier entschuldiger sein, da ihm ausdrücklich vnd unterschiedlich von der Militärischen Obrigkeit vnd Officieren der Befehl vnd Macht ertheilet worden, sich mit Wehr vnd Waffen zu defendiren vnd einen auff die Dant zuhrennen.

Relegatur depositio ipsius Schulteti Claus Voglers / testis secundus in der Verpör N. 4. Quod enim lege & Magistratu permitte[n]te (licet nempe, ut hic per propriam defensionem) sit non meretur poenam. per dicta sup[er] in Rat. decid. 7.

Vnd Ernach der Obrigkeit vmb Hülffe geschietet, dieselbe aber nicht haben können.

Ita enim deponit non tantum Ancilla; sed etiam Catharina Eitenfelderin testis 4. in Instrumento quarto. Der Corporal seye zwar in abwesen des Corners angeruffen vnd geholet worden, aber gar zu spät kommen.

Atqui si quis cum clamore testificetur, se firem aliter arce[n]te non posse, etiam diripum potest occidere. l. 4. §. 1. ad l. Aquil.

Zumahl da (15.) die Loosbrennung, wo sie jevem Doctor hernühren solte, nicht eher, dann in ipso momento aggressionis, cum aliter sine periculo evadere non posset, bestehen.

Defendenti enim non potest certus praescribi modus, quoniam niam ignorat, quousque velit offendens progredi. Bald. in l. 1. n. 10. Cod. unde vi.

Dafes dieser Orts wohl heißen möchte / wie Hippolytus in l. 2. §. lego. n. 35. de sicar. & vanormir. schreibet.

Intel ligitur a se ipso potius interfectus esse, quam a se defendente.

Resolutio Rationum dubitandi.

Von solcher Verwandenuß vnd Umständen / lassen sich die widerrigen fundamenta, so fern sie sonderlich ad poenam ordinariam folgen vnd schließen, leichtlichen ablehnen. Denn ob wohl (1.)

Rr 3

Der

Der Diebstahl an sich selbst und vor sich betrachtet / nicht hoch zu schätzen gewesen / als welcher nur auff etlichen blindeln Herrn bestand: So erheben und exaggeriren doch denselben viel andere bewohnende Umstände: Als daß der Doctor allbereit viel von dem Herrn verlobren / und gleichwol selbst den Diebe gehabt / welches endlich hette darben und umbsallen müssen.

Audiantur testimonia singula, in der weitem Verhör N. 4. Quo casu maximè verum est, quod Hieronym. in *Can. ult. caus.* 14. q. 6. ait: Furem non solum in majoribus sed in minoribus etiam judicari. *L. vulgaris. 21. de furt.* maximè reclamante & repugnante Domino. supplicatione multoties facta. *Curtius Junor, in Authent. prateria. n. 8. C. unde vir & uxor. Menoch. de A. I. Q. casu. 72. n. 15. ad Constit. Carol. cap. 156. pag. 168.*

Item daß selbiger die Nachfolge und exemplification hat besorgen müssen / daß nemlichen andere auch nachfahren / und alles Preiß machen dörrffen.

Quà de re scriptus & apud ipsum adeò signiferum conquestus est, juxta depositionem Clausi Boglers, in der Verhör sub signo n. 3. testim. 2. ibi: ein Tag oder acht zuvor.

Wie auch / daß defunctus hierzu andere Leute angegriffen / auch eigen und gewaltthätig in daß Haus und darauß dringen wolten / daß demnach daß delictum nicht allein ex quantitate / sondern auch ex qualitate zuschätzen.

Also bevrundet in der weitem Verhör Nam. 4. der erste Zeuge Elias Friederich Gög. §. fene auch nicht ohne / daß die Neuter Ehre gedachten Herrn Doctor wegen des Herrn eben wohl geplaget / und häßliche Zündigung gerhan ic. ibidem testis secundus, Hans Wals die Neuter haben dem Doctor viel Ungelegenheit. Sport und schaden zugefüget und sonst also tractiret / der wol Ursache gehabt sich zu widerlegen. Jam autem propter viles res caede patrat. aliis tamen circumstantiis accedentibus, non ordinariam, sed arbitariam tantum pœnam locum habere, ipse textus oppositus docet, in *cap. 10. ibi: ad arbitrium tuum expiare. Extr. de homicid.*

Damit dann auch die (2.) von Stauben emærckte extenuation hinfällig wird / da eine eingebildete / ut ipse loquitur, benöthigung will vorgeschüzet werden: wiewol dieselbe dem Corporal gar artlichen

lichen abgeleibnet vnd restituirt worden / in der weitem Verhör N. 4. da Catharina Eckenfelderin testim. 4. pag. 3. referiret; der Corporal habe zu dem einleiben vnd zu der jensigen Pirsch so acht Tage vor dem Fall auch Dem hosen wollen / gesaget: Sie wüßten wol das sie den Doctor mit freiden lassen solten / vnd nicht alles Preis machen: wann Er. den entleiben meinent / sein Heu habe / warumb ers nicht dem Corner gesaget: *Quamquam & necessitas hic nulla obtendi potest: intelligunt enim Doctores necessitatem extremam famis, quando immineret periculum vitæ, cui aliter, quàm per eduliorum liberationem subueniri non posset: ut declarat ipse Cagnol. in d. l. qua propter. nn. 4. & s. de Reg. iur. Vigel. in method. Const. Carol. cap. 8. regul. 1. Excerpt. 6. remissior autem etiam humane famis necessitas non excusat in totum: tantùm abest, ut prætextu iumentorum necessitas à maleficio excuset. i. si quid propter. 3. Exir. de furto. conf. Ratemat. Crim. part. 1. Ratem. 3. b. 35. & seq.*

Wiewol nun bey der Hauffsuchung beyde Henholer keine Waffen gebraucher / so seind es doch zween adanitte starke Gesellen gewesen.

Patentur autem ipsi Doctores adversarii, si aggressor sit robustus cetera licet inermis; satis armatum videri contra debilem. adeoque à debiliore etiam armis excipi posse. Bart. in l. 3. de i. & s. num. 6. post pr. & in l. 1. C. unde vi. n. 7. vers. quod si inferas. Fulc. in l. 1. C. quando liceat unicuique. n. 13. vers. nisi forte invadens. Certe poena ordinaria hoc casu à nemine dictatur. Berlich. 4. conclus. 13. n. 37. ibi. de excessu pun.

Die mit der That selbstigen genugsam Gewalt üben / vnd dem Doctor, welchen sie gar schwach geachtet: (Vide depositionem superius nominatæ Catharinæ Eckenfelderin / ibi: hierauff verirrten die Knecht vnd Jungen ihne Doctor vnter andern mit diesen Worten: Ach der arme Tropff, hat so eine rostige Pistohl, was wolte er schießen) leichtlich seine eigene arms, massen sie auch vnterstand / außzuwenden können.

Cum itaque vis, saltem privata, committatur, quoties aliquis per injuriam ex bonis alienis sine convocatione hominum, & absque pulsatione quid rapit. l. 3. §. ult. de vi bon. rapt. l. 4. pr. C. ad l. iul. de vi publ. vel privat. quanto magis ille, qui ut aliis coaduna-

tu plu-

in pluribus; Ita hic commilitone excitato hoc fecit. Congruit definitio vis publicæ Doctrinalis, cum vim privatam eam esse dicunt, quando inermis aliquis per vim, securitatem publicam violat. *post Andr. Gerbard. Bocer. & alios, Harprecht. ad §. 8. Instit. de publ. iudic. num. 2.*

Im Gegentheile ist (4.) auch keinem verboten/ sondern nach jeder zeit gelegenheit/ fast jederman zu gelassen/ vnd bey so vnzogener Putsch fast nöthig/ sich mit Schusswehren gefast zuhalten/ damit man vor dergleichen einbrechenden Gefindlein könne versichert sein.

Qui enim salutis suæ tutandæ causâ telum gerit, cum vel proficiatur, vel aliâs in periculo est, nihil peccare intelligitur. *Gloss. in L. ult. verb. singulo. ubi etiam L. de penna. & Iohannes a Platea C. de prapof. S. cubiculi. Tiraquell. de nobilit. cap. 20. n. 69. in primis si persona sit nobilis vel graduata (ut vocant) post Tiraquell. Bocer. & alios Harprecht. ad d. §. 8. n. 9.*

Es ist auch der verfasste Doctor (5.) um so viel desto weniger deswegen zu verurtheilen/ weiln Ihme sich dergestalt zu wehren von den Befelchhabern selbstn ist Anlaß vund gleichsam Befehl gegeben worden.

Licet enim inferiores Magistratus non possint pro arbitrio statuere, quod quilibet arma portare possit: aliud tamen est, si adsit causa multum urgens. *Decianus, 8. tit. ad. Crim. 3. n. 20. facit d. L. ult. C. de prapof. sac. cubiculi.*

Kan also derselbe (6.) gar nicht pro aggressore aufgeschrien werden/ ob er gleich daß seine mit gewehrter Hand zu defendiren/ vnd zu erhalten sich in seinem Hause armiret hette.

Sondern der entleibte Reuter ist in rickenschüßen mehr pro Aggressore zu halten/ wie oben in Rationibus decidendi erntesen.

Habuit enim, ut hoc saltem repetamus, animum & deliberatum propositum nocendi Doctori, ut ex multis testimoniis, in primis Catharinæ Etensfelderin patet. v. Also habe obgeschrieben. warüber der Reuter (de occiso loquitur) zwar lech abgezogen/ aber sich ganz zornig gestellet/ mit bedrängen/ er müsse sich mit ihm vergleichen/ oder er wolle sich vertheidigen/ vnd ihm auffspessen. Qui autem iracundum in alium animum gerit, ex eoque ipsi minatur, injuriam & insidias, pro aggressore habetur. *Mastard. 1. conclus. 72.*

clus 72. n. 7. 8. *Farinac. quæst. 25. n. 458.* Imd eidem re ipsa nocuit, dum præfractè domum ingressus est, fœnum vi abstulit, & invito, ac renitente Domino, transferre voluit, adeoque actu ipso illicito primus rixam movit, *vid. Gail. de pace publ. cap. 16 n. 17.*

Vnd weill diese bekantlich, das der Doctor, wo er je loesgedrucker / quod etiamnum in conjecturistantium & præsumptionibus consistit, unde nemo condemnandus est, ut supra diximus; solches nicht ehender gethan / biß der entleibte auff ihn loß gangen / ihn angegriffen / daß Gewehr gefasset / ergriffen / vnd den Doctorem zu entwehren sich bemühet: So darff es keines fernern conjecturirens.

Ubi enim mortuus visus est irruere in superstitem, ille haut dubiè pro Aggreflore habendus est. *Mascard. d. conclus 71. n. 5.* imputandum enim est illi, qui suâ sponte & ultro caput suum objecerit periculo *l. item Mela. 11. §. 1. ad L. Aquil.*

Welche Exception dadurch (7.) nicht gänzlich elidiret wird / daß der Doctor mit bloßem Dägen vnd Pistohl auß seinem Hause gelauffen kommen / weil Er theils solches nicht gethan / der intention, jemand zu beschädigen; *vide supra rat. decid septimam,* sondern die einbrechende Henholder abzuschießen / oder doch sich vnd das seinige zu vertheidigen / vnd die Hen-Diebe aufzutreiben.

Si quis autem in vasorem expellere velit, & ad hoc armis utatur, in vasor autem se telo defendere velit, (quod hoc loco factum, dum propria arma rei involavit) tum Dominus eum rectè occidere potest, non obstante quod in vasor prius armis fuerit insultatus. *ita Berlich. 4. conclus. 38. in fin.*

Waffen er dann auch nicht sie die Henholder mit seinen Waffen angefallen; sondern sich alleine in die Thür gestellet / subistit ergo, vnd sie das Hen zu lassen / ermahnet.

Doctores autem ex adverso allegati loquuntur de eo armato, qui animo laceßendi, & injuriam inferendi, in aliquem inermem irruit, inermem illo exclamante, opem implorante, & verba dolentia proferente, veluti, ahime, io sono assassinato. *post Cappel. Marfil. & alios Mascard. de probat. concl. 1251. n. 6.*

Es hat sich aber der entleibte so wenig vber diesem des Doctoris stillstehen bewegt / entsetzet oder beschweret / daß er viel mehr selbst auff den Doctor, wie gemeldet / vnerschrocken zu gangen / das Ge-

wehr gefasset / vñnd ihn vñbel zu tractiren bedröwet hat.

Also ist demnach (8.) daß substituiren an der Hausschüren vor keine Wegelagerung / oder Verlegung des Weges / anzusehen: vid. Berlich. 4. conclusum. 20. & 22. dann die gegenseitige allegata reden (1.) von den jenigen / der auff seinem Wege gehet:

Ut indicant illa verba apud Farinac. *quasi*. 125. part. 7. §. 2. n. 476. qui alteri suam viam impedire vel praeire intendit.

Vñnd also / (2.) auff seinem wege / an der Freyheit des ganges verhindert wird.

Cum quis in via lata impeditur transire ab aliquo. Idem ibidem.

Nun ist aber der eintreibte nicht auff seinen; sondern auff Diebswegen gängen: hatt auch nicht frey vñnd vor sich; sondern mit dem Raub wollen davon ziehen.

Nam ut habent verba testis secundis, nominatim Hans Walzens / in der Verhör. N. 4. wann der Reuter seines Weges forgangen were / dörfte der Schuß nicht geschehen sein.

Ebenemassen können auch (9.) des Doctoris minx außgedeutet / vñnd in eilicher massen entschuldigt werden / daß er nemlichen solche Wort zwar mag gebraucht haben / die vergewaltigte Abnahme mit Dröworen zu verhindern vñnd damit die ihme von den Officirern verstatete defension den Hembolern zu Gemüch zusuhren / dann sonst ja der Doctor kein solcher Zänsfuchiger Mann / vñnd Eisenfresser gewesen / daß er vorsehlich jemand heite seilen auff die Haut brennen.

Minx autem tñm demñm maximè attenduntur, quando minitator talis persona esset, quæ minas suas executioni ilico mandare consueuisset. uti hanc presumptionem & gravamen Rei declarat, mitigatque Berlich. 4. concl. 13. n. 11. add. Cynus in l. 1. C. unde vi Boerius dec. 168. Bourgeois in Captivis c. 3 §. 25.

Was sonst (10.) Melchior Staub / von seiner freundlichen Abmahnung angiebet / stimmt mit der andern Zeugen attestation nicht allerdings vñberein: Sondern es berichtet in der weitem Verhör. N. 4 Catharina Eckenfelderin / die vierte Zeugin:

Der Doctor habe den Reutern zugeruffen / ihr Herd laßt mit das Hemb ligen / Ich habe schon fünf Pferde gehalten / vñnd darzu seiden

den müssen/ daß bey Nacht vnd Nebel der meiste theil hinten hinauß
getragen worden/ mußte auff solche weise mein Viehe lassen zu schan-
den gehen.

Ja/ Graubfager selber/ daß ihme der Doctor ad qualemcun-
que suam objectionem gar bescheidenlich geantwortet.

Sie sollen zum Schutheissen / oder Herrn General-Auditeur
Weyern gehen / vnd umb ein bündlein betten / es werde ihnen viel-
leicht auch nicht abgeschlagen werden.

Ist also des Doctoris dehortatio vor vnd nach/ wie auch der
Soldaten Weiber viel kräftiger in relicta, & defensione rerum
suarum: deswegen auch vielmehr zu attendiren/ als des Soldaten
ausprechen: Posito, es seye also in re illicita, da man an den Docto-
rem precibus armatis begehret / Er solle daß gestohlene Hent aber-
mahlin passiren lassen/ ergangen.

So hat der Doctor auch (11.) & ultimò, so viel möglich ge-
wesen Magistratus opem vor vnd nach angeruffen/ aber keine ande-
re Vertröstung noch reparation von Ihn haben können / als Er
solte sich selbst defendiren/ vnd ihme daß seinige nicht nehmen las-
sen: was aber ein mahl hinweg gewesen/ ist niemahs wider restitui-
ret worden. Sicut ratio l. n. C. Quand. lic. etiam his succurrat.

Ob auch gleich comparatè besser gewesen daß Hent abermah-
len fahren zu lassen / als einen Menschen umzubringen: Jedoch/
weil vorangezogene rationes den Doctorem à doloso cædis propo-
sito, allerdings befehen; also kan auch ordinaria homicidii pena
keinesweges statt haben.

Conferatur Constitutio Carolina Artic. 142. vers. Mehr so
vorawender wird/ der Todtschläger mit dem benächtiqer (aggresso-
ri: ita enim habet antiqua & vera editio, de Anno 1533.) wohl-
fuglicher weise/ vnd ohne gefährlichkeit seines Leibes/ Lebens/ Ehren
vnd guten Leumuth entweichen / darumb die Entleibung durch den
verklagten Todtschläger nicht auß einer rechten entschuldigten Noth-
wehr geschehen were. Et sequitur porro: So kan sich solcher Tod-
tschläger keiner gänglichen entschuldigten Nothwehr bekehffen. Sed
tantum aliqua & imperfecta excusatione fruitur. Remus ad d.
constit. eodem loco.

Welche aber nach gestaltn Sachen nicht anders / als mit einer Geldstraff zu büßen.

Ut in terminis ferè concludit Berlich. 4. *conclus.* 18. num. 12. *unctio.* 4 & 16. Atque in casu consimili iudicatum refert Carpz. *part.* 1. *quest.* 32. n. 41.

Vnd zwar die helffe davon dem Fisco, oder Herren des entleibten Reuters; die ander helffe aber desselben Wittib vnd Kindern zu zuergnien *per Rationes & deducta Berlichii, dict. concl.* 18. num. 21. Ad quem hîc iterum brevitatis studio, scilicet maturare responsum. atque aded finire iussi. Lecturum remittimus.

Da dann Ihr Excellenz dem Herrn Generalen sey stehen würde / ob sie ihm Doctori ihren Antheil schencken oder nachsehen wolten. Vnd möchte das Urtheil ohngefahr folgender massen begriffen werden.

Sententia.

In Peinlichen Sachen Fiscals der Königlîchen Regierung zu N. N. gewesenens Einspännigers Entleibung betreffend / Klägers an einem / wieder Doctor N. N. Beklagten vnnnd Arrestaten andern Theils: Ist nach gehabtem Rath Erfind: daß beklagter Doctor N. wegen vorgangener Entleibung / an Leib / Leben oder Ehre nicht zu straffen: Gleichwol aber wegen seines dabey begangenen Excessus vmb ein hundert gulden / den halben Theil Ihrer Excellenz Herrn General N. den andern Theil des entleibten Wittib vnnnd Kindern zu bezahlen / in Straffe zu nehmen sey: In massen er auch die auff sein verführtes Bezeugnaß vnd Urtheils-fassung auffgewen- dere Vntkosten abzustatten schuldig / von Rechts wegen.

CAP.

CAPUT VI.

DE JURE PERMISSIVO,
Cujus obtentu, *Armorum abusus*, solet
excusari.

THESIS I.

Utor libr. Recognitionum s. *ἀναγνώσεων*, aut *ἀνα-
γνωσεων*, (qui olim Clemens Romanus habitus fuit,
v. Gerhard in *Patrolog* pag. 33. *Voss. lib. 2. de Histor. Grat. cap. 9.*
pag. 203 & seqq.) libro 10. commemorat: Senem quen-
dam, (Aliqui Faustianum appellant,) ex Platonica philoso-
phia, demonstrasse: omnia esse indifferentia, etiam homicidium,
adulterium, furtum: *Homicidium*, quia animam, vinculis carnis
absolvat; *Adulterium*, quia, si maritus id ignoret, aut non curet,
nihil mali sub sit; *Furtum*, cum fur, quod sibi deest, ab alio afe-
rat, quod quidem oportet liberè firmi, & publicè; sed, quia oc-
cultè fiat, in eo magis illius, à quo aufertur, inhumanitatem coar-
gui: Communem enim omnium esse debere usum, quæ sint in
hoc mundo. Sequuntur ea, de communione rerum omnium,
etiam uxorum, quæ, sub nomine Clementis illius, in Decreti Ca-
nones immigrarunt. *caus. XII. quest. 1.* ubi ex Clementis epistolâ 2.
Can. dilectissimus, multa habentur, illi sententiæ congruentia. Sed,
eam Epistolam, Satyro potius; quàm Pontifici, convenire, censuit
Jacob Leætius, *lib. 2. præscript. Theolog. cap. 10. conf. Blondelli pseudo. Ihi-
dorum: pag. 99. Arnst. select. politic. cap. 1. sect. 11. n. 47. Aut. Tr. Von hun-
dert Vortheilen/ Ewige Keuschheit zu erhalten. pag. 111.*

2. Atque utinam, cum in fausto illo Faustiano, extin-
cta fuisset hæc hæresis, neque in animis quorundam hominum,
tam altas egisset radices, ut nullis persuasionibus, juvenum præ-
sertim

fertim pectoribus, videatur eximi posse. Maximè, cum non Hobbesiani tantùm similisque farinae securitatis mundanae philtro soporati, Medici & Philosophi, subdolis hypothesebus suis (de jure metè naturali, quo vindicta privata licita sit; illique innixa religione arbitraria) sed etiam multi juris Doctores, precio, vel affectibus corrupti, talia petulantia suppeditent Palladia, quibus quemcunque armorum abusum, facilè, apud Judices inadvertentes, excusaveris. Hujus generis, præter ea quæ superius excussimus, sunt etiam ea peripetasmata, quæ à præsumta juris permissio-
ne petuntur, & nunc paucis examinanda veniunt. Enim verò à diligentioribus huius schematis (de jure permissivo) exploratoribus, hæc examinis capita possent constitui, ut (1) per remotionem consideraretur permissio juris, præsumti (per errorem sc. vel *xpi dicitur*, aut singulorum, aut multitudinis sic dicti. *arg. l. 3. inf. de suppellectil. legat. l. 3. de offic. præf.*) Deinde (2) exponerentur summa juris *ad dñs*, vel saltem majore verisimilitudine sic appellati genera: quatenus sc. aliud jus dicitur primarium, lege sc. jure scripto, vel non scripto & moribus utentium in vedum. *l. 32. pr. & §. 1. de ll. Aliud v. secundarium, nempe interpretatione prudentum vel Jurisdictione aut voce magistratuum subinde introductum. l. 2. §. 12. de O. l. l. legis virtus. 7. de ll. junct. l. pen. de Just. & l. 1.* Sed nos argumento præsentis de abusu armorum inhæseri, ad eum ordinem Nos non adstringemus; sed ad eum tantum, prout res patietur, respiciemus.

3. Et primò quidem, de præsumta juris permissione, talem cum ad pallianda delicta alia; tùm ad elevandum & excusandum armorum abusum, commenti fuerunt Dd. canonem: *De eo, quod quis permissum putet pœnam pendendam non esse.* per l. quis sic fugitivus. 17. §. apud Celsum. 11. vers. Idem Celsus de Edilit. Edict. l. qua sub conditione. 8. §. ult. De condit. instis. l. si quis aliquid. 38. §. Testamentum. 6. De pœnis. Tortus post Consilia Butrij column. 8. Eumq; allegans Cravetta Consil. 366. n. 23. D. Gothofred. in notis ad gloss. d. l. 17. §. 11. De Edilit. Edict. Vbi Brocardicum illud hoc modo effert:

„ Delinquere non videtur, qui facit id, quod publicè facere licere, arbitratur.

„ Quam in rem allegat etiam l. vel universorum. 12. de pignor. ar. act. l. non solum. 33. §. 1. Vers. Hoc amplius. de usucap. l. cum quidam 30. §. quod dicitur A. de Acquir. hered. §. placuit. 7. Instit. de obligat. qua ex delict. nasc. Credo Dd.

Cvj. OBTEŒTVM ARMORVM ABVSYS EXCVSARI SOLET. 327
Dd. istos, si memoriæ occurrissent, horum etiam tracturos fuisse
Persij Vericulos, ex Satyra quinta :

Vindictâ postquam meus à Prætorè recessi,

Cur mihi non liceat, insit quodcunq; voluntas.

Excepro si quid Masuri rubrica notavit.

(Et ex antecedentibus :)

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitas;

Cui licet, ut voluit &c.

Intelligit Poëta Masurium Sabinum, Equitem Romanum, etate
Tiberij maximæ, in jure interpretando, ex estimationis Jctum, de
quo Athenæus lib. 14. Μαυρίπης ἀπὸ τῆς ἀπὸ Θωγῆς οὐδὲς, καὶ ἡ δὲ τοῦ δόκτο-
ρος : i.e. nulli in jure interpretando, secundus. Acceperat enim in-
ter primos, hanc de jure respondendi, ab Imp. potestatem. Enim-
verò, Persianus ille servus, beneficio Domini libertatem nactus,
omnia sibi permixta putabat, quæ non diserte libris Sabini prohi-
bita, aut notata essent.

4. Eadem ferè ratione, Duellatores, (ut sic dicam) nostri,
atque adeò etiam adolescentes aliqui, simulatq; in liberiores
Academiarum aërem, longius à pædagogorum serperastris, sese
asserunt: credunt, digladiationes inter probra non habendas
esse, cum tam faciliè excusentur, & ferè pœnâ pecuniariâ perpur-
gentur. Quidam etiam ex ipsa patria, & tantum-non ab ubere
materno, hanc hauserunt superstitionem: Non esse licitum, aut
honestum vel saltem decorum, acceptas ab aliis injustas ad Magi-
stratum legitima actionum ratione deferre; pugnam verò detre-
ctare, probrosam esse. Et quo scilicet alio fine, accingantur lumbi
gladiis: quàm ut præstò sint manui, ad vindictæ privæ studium
procurrenti: Warum erdget man die Wehren (oder Degen) als daß
man sich darmit wehren (und regiren) solte? Certè provocatum, si
vel maximè provocantem interficiat, non valdè peccare, etiam
expresso jure municipali, nonnulli decretum arbitrantur. v. inf.
thes. antep. Ambigo, num illud commemorare debeam, quod sæ-
pius relatum audiavi: Matres quasdam, quò generosiores habeantur,
filios ab iturientes, hoc monito dimittere: Ne qualescunq;
perferant injurias: Malle enim se mortuos; quàm ullâ patientiâ
labè notatos, reduces, relato sive, filios, spectare.

5. Cæterum, ut juvenes & liberos, per falsas ejusmodi
hypo-

hypotheses, deceptos, Petrus arguere perstringit, & errorum admonet verbis seqq. ibi:

Disce, sed ita cadat naso, rugosaque fanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello:
Non Prætoris erat, stultis dare tenuia rerum
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ:
Sambucam citius caloni aptaveris alto;
Stat contrà ratio, & secretam gannit in aurem:
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ita & nos veniam rogamus, si veteres ejusmodi avias. (solche schône
Grossmüthersprüche / sive, ut Jod. Badius interpretatur, amles ejus-
modi opiniones, quales solent avia instillare nepotibus) istis fe-
roculis, de vapido, & plusquam satis incallescere, pulmone re-
vellere adgrediamur. Non magis enim Dd. nostrorum; quàm
Prætoris fuerat, vitæ tuæ, vel proximi, tam vile & venale consti-
tuere precium. Stat contrà ratio. Nequa autem Dd. temerè insul-
tare censeamur, periculosissimi postulati primùm examinabimus
sententiam, & probationem; deinde refutationem planissimam
subjuncturi. Quod ad sententiam; jam supra præmonuimus. Nos non esse
excessuros lineam, nec de virtute juris permissivi in genere; quanquam
necessariam, cæteris silentibus, hoc in loco, instituturos disputa-
tionem; sed eà ex l. 7. de ll. & textibus parallelis, suppositâ; conf. Meisn.
lib. 1. de ll. q. 5. pag. 80. ubi ait: Permissionem, quæ talem, non esse officium
vel actum legis. Bachovium in comment. de ll. ad l. 2. d. tit. p. 132. n. 7. ubi no-
tat: vim permissivam versari circa ἀδιάφορα, & tùm propriè legis esse, si
non simpliciter permittat; sed etiam determinationem aliquam addat, ut
in testamentis, (quæ expositio congruit cum Basilic. lib. 2. tit. 1 l. 18. ibi:
Τὸ ἐπιτρέπειν τοῖς ὅσιν ἡθελεῖ καὶ σιωπᾷ δόσειν.) quæ ad propositi postu-
lati explicationem pertinent, duntaxat allaturos. Eoque nomine
necessariò supposuimus; Quædam verè jure permitti, & vel ex-
pressè, vel tacitè: Quædam autem, κατὰ δόξαν, & per falsam opinio-
nem, pro permissis haberi. Probè autem notandum est, non agere
Brocardicum præmissum de illis, quæ verè sunt juris permissivi,
vel quæ reverà, jure aut more, permissa sunt; sed de his, quæ opi-
nione, & quidem falsâ, permissa putantur.

Canon 2. de
hæc quæ verè
jure permis-
sa dicuntur.

6. De his enim quæ jure permissa sunt, vulgata est regula:
Factum à lege permissum pœnâ vacare, sive pœnam non mereri.

l. Grac-

l. Gracchus. 4. C. ad L. lul. de adulter. l. 3. §. 1. ibi: Quia concubinatus, per LL. nomen assumptus, extra legis penam est. De concubitu. Nomina & autoritates, videri possunt apud Tuscum, Tom. 6. lit. P. conclus. 208. per tot. Barbos. locuplet. lib. 14. cap. 41. axiom. 42. Quanquam & hæc regula non sine mica salis, accipienda; sed intelligenda venit, (1.) de foro externo: (2.) De his, quæ non alia lege superiore prohibita sunt: l. 3. §. 3. de sepulch. viol. v. g. Jure civili, permissum erat, reducere, semel dimissam, per divortium; utcumque ea interim, alii viro cohabitasset. Textus est satis perspicuus, in l. post divortium. 64. ibi: post divortium mulier, si de dote maritus nihil cavit, & cum alij nupsisset, postea ad priorem virum rediit, tacite dos ei redintegratur. De jur. dotium. congruit l. 64. in f. de donat. int. vir. & uxor. At hæc permissio, severè interdicatur à Deo, Deuteronom. cap. 24. n. 4 & seq. addita ratione perpetuâ:

Quoddam connubium hoc redintegratum, abominatio sit, apud Deum. Vti Cajetanus rectius, quàm Abulensis, (qui mulierem, abominabilem factam) interpretatur: quomodo etiam Beatus Lutherus; *Solzhus sey ein Greuel vor dem H. Eren.* Rationes rationis, has adfert Lorinus: Quoddam talis reditus, præ se ferat speciem adulterini concubitus, secundarum nuptiarum, & appareat, fuisse fucatum divortium; Et quia facilis pararetur via divortii, si licitum esset, post secundas nuptias, iterum redire ad primas. Quanquam ex rationes ferè alienæ sunt à scopo; partim etiam falsæ. Neque enim (1.) secundæ nuptiæ, vel jure divino, sunt adulterinæ, & *Epist. ad Rom. cap. 7. vers. 2. & 3. 1. ad Corinth. 7. vers. 9. & 39. 1. ad Timoth. 4. v. 3. & cap. 5. v. 14. cap. pen. & ult. extr. de secund. nuptiis.* Quin & jure civili, legitimæq; castæ dicuntur, *No. 39. c. 2. vers. si enim illas. No. 2. c. 3. & Nec enim maiores. ibi: ut metu castarum Nuptiarum; licet secundæ sint, & lac. Masterium quest. 4. de secund. Nupt. & seqq.* Licet, ratione prædestinationis, & intuitu liberorum prioris matrimonii, exprobrationem & poenæ patiantur, & *d. Master. quest. 6. 14. & seqq.* Nec (2.) fucatum dici potest divortium, quod defuit in aliud connubium: *l. ult. §. 2. in f. de Divort. & repud.* Neque (3.) in casu rarissimo, facilis ad divortia transitus metuendus: neque is metus congruit tempori, quo divortia passim erant permissa. Verior autem & fortior ratio, latet in verbis: *Quia polluta est &c.* Quam rationem, cum Romani legislatores non attenderent, sed divortia promiscuè admitterent, facile passi sunt, matrimonii, (ex suis hypothesebus) redintegrari: unde sequitur, nec Grotianas rationes, in comment. ad d. loc. Deuteronom. subinductas, causam abominationis exhaurire: quod ea redintegratio, speciem haberet uxoris, alteri in usum datæ: quodq; omnia lenocinia, eo velo, obtegi posuerint. Siquidem & Romani istas rationes alioquin attendissent. In:

Tc

sinuat

sinuat aliam diversitatis rationem Iosephus, 4. *antiquit. cult.* tradens: Eum, qui à conjuge disungi postulârit, scripto ei securitatem fecisse, quod eam nolit amplius repetere: sic enim demùm habuisse potestatem, alterius conjugis quærendi; Alioqui divortium permissum non fuisse. Sed, quia hæc promissio seu cieratio viri, in sacris non extat, & spem omni reconciliationi, (quæ fieri poterat, si novæ nuptiæ non intervenissent,) præcludit: à leuita, Lortio, in dubium vocatur. Nisi dixerimus, diverforum temporum mores, & consuetudines, temerè confundendas non esse, ut Iosepho suo auctoritas, hic illibata relinquatur. Obijcies: Davidem tamen, repetisse suam Michal. 2. *Samuel. 1. Gen.* 13. 14. *et seq.* Non reposuerim, quod nugatores Rabini: Eam, metu Davidis, à Palthiele, illibatam mansisse; sed potius, inter ablatam vi, & dimissam repudium, distinxerim. Caterùm, cum differentiam istam iuris civilis & divini, ne Grotius quidem, (qui pro magno lcto haberi solet,) observaverit; (cum tamen paulò pòst, v. 6. *molæ & catilli* significatum, illicd à lcto peteret:) Facilius ignoscendum est veter. juris interpretibus. At nec Mancinum quidem *tanto stipendio jura docentem, lib. 1. parall. cap. 157.* Nec *W. Verodam, in suis parallelis, nec R. puelam, aut ceteros collatores,* hic animum advertille, minor: ut faciliorem ad eò veniam mereamur, si Autumnos, Gronovvegno, ceterisque differentiarum annotatoribus, gratuitas hic operas subministremus.

7. Porro, ut ad regulæ nostræ limitationem redeamus, Nec (3.) lex permittens, in speciali causâ, aut gente, opponenda legi, generalius prohibenti. v. *Ciceron. lib. 2. de invent. ibi: omnis Lex, aut jubet aliquid, aut permittit, aut vetat, aut de genere omni, aut de parte quâdam: aut communiter, in plures res, aut in certam aliquam rem, scripta est.* Sic, in pollicita Mosaica, equidem, non tantum permittitur, sed etiam jubetur frater, ducere uxorem, h. e. viduam, fratris defuncti, h. e. levir glorem suam, nempe, si frater ille, sine filio obiisset, eique semen, & memoriam nominis excitare, superstes cuperet. *Deuter. cap. 25. n. 5.* Quod jus, etiam ante legem latam, consuetudine quâdam introductum vigeat. Sic enim. *Genes. 38. v. 7. & 8.* cū mortuus esset Ger, primogenitus filius Judæ, sine sobole, Juda Onanem, secundo genitum, jubet ingredi ad Thamar, relictam viduam, & suscitare semen fratri suo. At hæc Lex ceremonialis & forensis, & temporalis: temerè à Christianis opponitur legi prohibenti perpetuæ & generali, *Levit. 18. v. 16. et iterum cap. 20. v. 21. Lus. 3. v. 19 Rivetus in Genes. pag. 737.* Benè, post alios, & breviter, Taddeus, in conciliatore Levitici, cap. 120. Lex de non revelanda turpitudine fratris, (in uxore, vel viduâ ejusdem,) perpetua

Cuius OBTEſTY, ARMORVM ABVSVS EXCVSARI SOLET. 331
 petua eſt, & ſanctè ab omnibus obſervanda: At altera, de ſuſci-
 tatione ſeminis, fratris memoriæ præſtanda, partim ceremonia-
 lis erat, figurans primogenitum Chriſti; partim forenſis, ne here-
 ditas, in aliam familiam perveniret: adeoque nullatenus, reſpe-
 ctu aliarum, pro obligatoria habenda eſt. Quam reſponſionem,
 ferè etiam habet, qui, de iſta quæſtione, accuratiſſimè ſcripſit,
 Nicol. Reuſner. i. conſil. 9. (*Quod eorum, in ſuum tractatum retulit*
Bachſtadius de iure connub. pag. 433 & ſeqq) n. 48. ibi. Quod ad Le-
 gem Moſaicam attinet, diſtinguendum eſſe, puto, inter legem ge-
 neralem, (quæ univerſos obligat;) & ſpecialem quæ ad paucos
 pertinet. Neque enim Lex, aut conſuetudo ſpecialis, quæ certi
 alicujus loci propria eſt, & conſ. peculiaris, tollit legem genera-
 lem, ſed derogat ei duntaxat, & in eo ſolùm loco præfertur, ubi
 lex ejusmodi, aut conſuetudo, nata eſt. Itaque nec obſtat, vel Ja-
 cobi, vel Judæ exemplum, quos vel ignorantia quadantenus ex-
 cuſat, vel revelatio, inquit Reuſner. d. conſil. 9. n. 67. Mittamus ex-
 empla, inquit Alberic. Gentil. lib. 5 de Nupt. cap. 9 pag. 425. Ne-
 que enim ullum eſt flagitium, quod defendi, exemplis, ex amplis
 humanæ improbitatis campis, non poſſit: mihi rejecta in perpe-
 tuum ſunt, quæ rationem non habent. Adhib. Franciſc. Hotrom. de
 rit. Nupt. cap. 8. pag. 300. & ſeqq. ubi, ad loc. Deuter. 25. verſ. 5. ferè idem
 reſpondet, quod Dn. Gerhard. in loc. de conjugio, §. 320. Loqui ſcilicet tex-
 tum, de caſu ſpeciali, propriè, peculiariter & ſtriçtè, ad Reipubl. Iudaicæ
 rationem accommodato, neque ad gentem ullam aliam producendo. Na-
 ſenreſ. lib. 3. Locc. Theol. 10. pag. 760. edit. 3. Hemming. lib. de conjugio.
 pag. 116. Samuel Mares. lib. 1. Antichriſti revelati cap. 29. §. 11. poſt Cal-
 vin. ad Levitic. c. 18. Quodd autem prohibitio, quæ Levit. 18 extat,
 non ſit politica ſ. forenſis, aut ceremonialis; ſed univerſalis, ſ.
 moralis, (quæ omnium ſit hominum, ac temporum, atque
 adeò immutabilis) id, poſt Theologos, multis argumentis, ex
 noſtris, etiam recentiores oſtendunt v. Valent. Guil. Forſter de Nu-
 ptiis. cap. 7. pag. 103. & ſeqq. ubi p. 106. etiam quæſtionem, de qua
 nuper conſulti fuimus: An viduus, (vel vidua) filiam ſororis,
 defunctæ conjugis ſux; (hæc filio, v. g. fratris conjugis ſui, nu-
 bere) ducere poſſit? attingit. De qua etiam agunt Pſell & Ger-
 hardus, apud Bachſtadium, in collat. iur. connubial. conſil. 7. & 8. pag.

412. & seqq. Allegorias Augustini, in can. olim. 8. caus. 3. quest. 1. parum curamus. Verba certè sunt generalia. ver. 6. ibi: Niemand soll sich zu seiner nächsten Blutsfreundin thun / ihre Scham jueneblößen; sive, ut, juxta Hebræum redditur: ad carnem carnis suæ, non accedet. Unde & juri naturæ, hanc conjunctionem repugnare, complures docent. Brissou. de jure Connub. pag. 238. ver. An autem mortuorum fratrum Conjuges. Anton. Matth. de incest. cap. 6. nu. 4. ver. Nec aberraverit. ad lib. 48. Digest. tit. 3. Argentoratens. 2. consil. 84. Kizel. synops. Matrim. cap. 3. Theorem. 11. lit. H. qui plures allegant.

8. Non ignoramus, Pontificios scriptores, & Covarruv. part. 2. cap. 6. §. 9. Layman. lib. 1. tr. 4. cap. 2. n. 2. Larè Sanchez de matrimon. lib. disput. 66. n. 11. Rebell de obligat. Inst. part. 2. lib. 3. quest. 15. n. 11. post Thomam, Sylvestr. & alios, Mozz. de matrim. column. 7. nu. 15. pag. m. 15. Dwaren. ad rubric. solut. matrim. tit. de Nupt. cap. 3. Cujac. 8. observat. 28. in comment. de gradib. pag. m. 1372. (ubi fratris nuptias, primum Constantium & Constantem vetuisse, tradit. l. 2. C. Tb. de incest. nupt.) Iterumque, in comment. ad l. non omnes. 144. de Reg. jur. ubi conjunctionem talem licitam; sed minus honestam, vocat. Menoch. 2. presumt. 10. n. 45. Farinac. quest. 149. n. 148. Wirtum. consil. crimin. 8. Mezger. consil. crimin. 9. quest. 2. eorumque sequaces. p. Besold. Rapiant. part. 4. consil. 178. Incip. Wohl Edeler Hartman. Pistor. observ. 112. n. 98. & seqq. (ubi negat, jure divino, hanc conjunctionem, prohibitionem habere) adducto, eum in finem, testimonio Brenij. Job. Bapt. Casar. in Consil. Altorf. adopt. §. 109. Contraria his docere, & admittere: Quibus etiam novissimè suffragatur Autor Responsi, pro matrimonio Principis, cum defunctæ uxoris sorore contracto; Qui tamen libenter concedit, matrimonium cum fratris viduâ, (extra casum Deuteron. cap. 15. ver. 5.) verbo Dei, verè & indubitato esse prohibitum; sed, inde non statim concludendum esse, scribit: Matrimonium, cum defunctæ uxoris sorore, itidem prohibitum. pag. 103. n. 344. Quinimodò, hoc matrimonium, jure divino & naturali, permissum esse, contendit. d. respons. pag. 52. Sed, præterquam, quod in utroque casu, eadem militat ratio, & sententia: Ne quis miscetur carni carnis suæ: Rationes adversariæ tanti non sunt, ut à sententia, in Ecclesia orthodoxa receptâ, quenquam debeant dimovere. Absit enim, ut dicamus, in Ecclesia orthodoxa, improbari sententiam, quæ jure divino & naturali, permissa sit. (quod, in formato questionis statu, continetur d. respons. p. 61.) Primò enim negamus, questionem hanc: An, jure divino, hoc matrimonium sit prohibitum? facti esse, quod ille præsupponit p. 61. Siquidem, An facinus aliquod, jure sit prohibitum? nequaquam ad questiones facti; sed juris, pertinet: Sc. 44. & ibi Cujac. de Appellat. l. Voluntatis questio. 7. C. de fideicom. l. Ex Verbis 14. C. de donat. int. Vir. & uxor. l. 10. §. ult. de instr. vel instrum. legat. ubi Cujac. in Scaola memorat, Gallum Aquilum, cum de facto quæreretur, consultores ad

Cicero-

Ciceronem rejecisse: quoniam facti quæstio, sit in disquisitione Rhetorum & Iudicum, non Iurisperitorum. Nec sequitur: Dubium esse, utrum factum aliquod iure decifum sit? Ergo quæstionem, non esse juris. Nam & hic nullatenus de facto aliquo quæritur: An ita contigerit, ut narratur; sed de iure, an iure communi prohibitum; vel permiffum sit? Solet equidem de statutis dici, ea facti esse, & in facto consistere. *cap. 1. de consuetud. in 6.* Sed intelliguntur ibi particularia, aut iuri communi contraria: vel certe ea de quibus liquidò non constat, an statuta & introducta sint, nec ne. ut ibi notav. *conf. Menoch. 1. præsumt. 8. n. 7. & seqq.* Altera subtilitas facillè eluditur, contraria quæstionis informatione: Negamus enim, ullibi in iure divino, generaliter siue universaliter (omnibus) hoc matrimonium permiffum esse.

Tertio, probavimus supra, abundantissimè, prohibitionem, ex veteri, & novo fœdere.

Quartò, verba Levit. 18. vers. 18. *neben Ihr/ Ihr zu wieder/weil sie noch lebet &c.* Non possunt ad contrarium sensum inferendum genericè allegari: (1.) quia ista argumentandi ratio non procedit in dispositione negativè concepta; *§. 1. 4. C. de peric. tut. & curat. collata l. 13. C. Mundat. 1.* quia verba negativa semper negant & nunquam affirmant. *pest. Bald. & alios A. Barbosa in Loc. argum. h. t. n. 15.* (2.) neque etiam procedit in iure singulari aut privilegiario. *gl. in cap. licet. 11. De priuileg. in 6. Eberhard. in c. opsc. legal. loc. 4.* Inprimis si (3.) hoc pacto induceretur correctio iuris communis. *cap. significasti. 18. de foro nep. Eberhard. d. loc. Barbosa. n. 29.* Quomodo sanè in præsentì problemate? *Opt. Max. eod. lib. cap. 20. §. 21.* indistinctè & generaliter definit: *Turpe factum esse, si frater fratru uxorem ducat.* Quæ prohibitio, cum, de superstitis uxore, otiosa sit; utique de defuncti viduâ, erit accipienda: Nisi malimus dicere: Levitici hunc locum, ad specialem illam legem, ceremonialem & forenses, respicere, ut ille casus excludatur, quo frater fratri jubebatur semen excitare. Quintò, Lutheri. n. 233. adducti, definitiones quod attinet, jam dudum monuerunt vizi pii, atque ipse adeò Lutherus, discernenda esse scripta anteriora, à posterioribus. Quemadmodum enim ipsa Iurisprudencia, non uno impetu emerfit, sed sensim, sensimque, incrementa cepit: (*ad Dr. & Lutheri Verba, in præfat. mox alleganda, respicimus*) Immo, quemadmodum & ipsi Apostoli, cum adhuc in schola Domini essent, sæpius hallucinabantur: Ita emergenti primùm, ex illis tenebris, Luthero condonandum, si annis illis prioribus, nonnulla liberius pronunciavit. Sic ipse Beatus Pater petir, rogat, & per Christum contendit, in præfat. über den ersten Theil seiner Lateinischen Bücher/ An. 1543. außsgangen/ darinnen er den Einfältigen/ oder von bösen Büchern/ obel berederen/ Leser vnterrichtet/ wie er sich in seine Bücher/ deß ersten Anfangs richten soll/ weil sie dem letzten mündt gleich sein/ Ja offte/ hin vnd wieder in etlichen Artickeln/ deß Papis Lehre billichen/ vnd recht lassen sein/ & in 5. Daher &c. ibi: *wirck in meinen ersten Schrifften/ vnd Büchern/ finden/ wie viel*

viel ich damahl dem Bapst nachgelassen; welches ich hernacher
vor die schrecklichste Gottslasterung vnd gröwel gehalten/ vnd
verdammnet habe; vnd in Ewigkeit gehalten vnd verdammnet
haben will: (Ergo etiam pseudo discipulos mustitantes, vel contra-
ria asserentes,) Amen. Sic librorum Ienenis procurator, Dn. Ni-
colaus Ambsdorffius, pientissimus Theologus, (qui in præfat. tom. 1.
Ienaens. §. dann/ das weiß ich 2c. ausus est hanc proferre sententiam:
Es seye die ärgste vnd schädlichste Ketzerey/ so auff Erden kom-
men ist: daß gute Werck/ zur Seeligkeit/ von nöthen 2c. Von
Luthero, durch Gottes Wort gewaltiglich widerleger.) Is, in qua,
idem, in d. præfat. tom. 1. Ienaens. §. Zum fünfften 2c. ibi: Es sind
in den Wirtembergischen Tomis, die Bücher D. Lutheri, nicht nach
der Ordnung der Zeit/ wie sie der Mann Gottes hat lassen auß-
gehen/ zusammen geraffelt: darauff dann viel ihre Meinung:
(NB. Daß man ds Bapstthumb halten/ vnd sich mit ihm verglei-
chen solle/ vnd müsse:) schließen/ vnd solches vertheidigen wol-
len/ weil der Mann Gottes/ im Anfang der Sachen/ viel Papis-
terey geschrieben/ vnd nachgelassen hette 2c. jung. §. diß alles 2c.
Quales protestationes, si eucullatus Surius, in suis Commentariis ob-
seruasset, non tam sæpè dissentium, in Luthero, notasset, & calumniatus
esset (Atrocibus autem peccant, qui Lutherani volunt Theologi saluta-
ri, & tamen ejusmodi adversariorum calumniis, quas refutare potius de-
bebant. G. Henric. Wüngerock, in Anti Dorfeo part. 1. cap. 3. argum. 8.
pag. 108. ubi nugari istas toties refutatas, eisdem reprodicit, delectan-
tur, quinimò capitalem quæstionem, de hæc Romanensium ex loco ro-
ries retractato, tom. 4. Ienaens. pag. 320. nescio quo consilio, quare
conscientia, definire, in tam clara Evangelii Luce, non verecundantur.
Quod scriptum quidem, Anno 1528. emanavit, adeoque continetur ad-
huc, sub quindecim illis annis, rudimentorum Lutheri, de quibus ipse
iterum, candida & notabili retractationis formulâ, sic scribit: In der
Kurzen Vorrede/ vber den Catalogum seiner Bücher/ so er/ von
Anno 518. biß 533. geschrieben. §. Es wäre dann 2c. ibi: Ich/ oder
vielmehr das Wort Gottes/ hat viel müssen leyden/ in diesen
fünffzehen vergangenen Jahren/ ehe es zu kräftigen ist kommen/
vnd wie es zugenommen/ vnd auch Ich/ täglich vnd Jährlich/
weiter vnd höher, darinn kommen bin; wie das wol zeugen die
ersten Bücher/ (darinn ich dem Papstthumb viel/ vnd fast al-
les/ nachließ vnd ehrete) gegen dem letzten/ welche Christum
allein vnd rein/ handeln/ vnd dem Papstthumb nichts nachge-
lassen. Item, in der Vorrede/ auff seine propositiones, pag. 5. §.
Vnd da ich 2c. ibi: Dann ich hielte/ (damahls) des Papis Ri-
chen/ vor die rechte Kirchen 2c. jung. jam §. darumb 2c. ibi: Ob
ich gleich vor dem Papst/ vnd seiner Majestät/ mich nun nicht
mehr entsege/ vnd fürchte; So muß ich mich doch vor meinem
Gott/ dem T. 2c. Nullatenus autem doctrinam Pontificie sedis pro-
bat, sed quæ de verbo Dei, etiamnum, in illa Ecclesia, supersint: siqui-
dem in

dem in § wir Schwermeren 2c. diseret dicit: se separate doctrinam Christianam, quam Ecclesia acceperit ab Apostolis; von des Papstes Teuffel. schon Zusatz. verba ita habent: wir Schwermeren nicht also/wie die Kettengeister/dass wir alles verwerffen/was der Papst vns ter sich hat; (non rejicio omnia, quæ sunt, in Ecclesia Catholica, Apostolica, C. ex doctrina Apostolorum relicta) Sondern/ das sechren wir an/ vnd verwerffen dass der Papst nicht bleiben lassen will/ bey den Gütern der Christenheit/ die er von den Aposteln/ geerbet hat: Sondern thut auch seinen Teuffels/ Zusatz dabey/ vnd drüber. Quid? quodd, inimicè & ironice se ibi loqui, aliquoties profertur, ibidem, in verbis: Soll ich auffhören zu heucheln: Et paulo post: Rand der Papst diß mein heucheln leyden. Genuina autem Lutheri sententia, integro libro expressa est, cui titulus: *Dass das Papstthumb auß dem 2c. Summam libri refert ipse Surius in Comment. de Anno 1543 p. 425.* Quem librum, aut ignorare, aut dissimulare, non erat Lutherani Theologi. Sed, quo fine & consilio, hæc talia spargantur, eventus proli dolor abundè docet, & uberius fortè manifestabit. In militia proditorium censetur facinus, si quis militum, ne dum Ducum aliis pugnantibus, spectatorem tantum agat & apugna abstineat. P. Gregor. lib. 11. de Republ. c. 15. nu. 11. Quale ergo illud habebitur, quo tela ex domo propria hostibus suppeditantur: annon prævaricationi proximum putabit flagitium posteritas, si Theologus Lutheranus, captato uno vel altero, è Scriptis Magistri sui ambigux sententiæ vocabulo, mentem Autoris, quam ille alibi toties planissimis verbis expresserat, planè in reprobum sensum perverterit? *Ex. Ids. Indigo. Quæ: Cui propediem. Reddet gestorum rationem quisque simulator & dissimulatur, truculentus & subdofus) suorum.* Certè, Dn. Ambsdorff. in laudata sæpius præfatione, §. Zum dritten 2c. hält gewisslich das vor/dass der heylige Mann/ D. M. L. darzu sonderlich erwecket sey/dass er den Antichrist zu R. offenbahren/ vnd zu schanden machen solte; Sonsten würden jhrer viel dem Teuffel/ vnd seits nem Antichrist 2c. Quæ nos suis quidem relinquimus cathedris, interim illud saltem exinde conscientes: Rectè & planè accommodatè, ad superius argumentum, & locum à Dn Consulente objectum, respondisse Beustium de *matrim. c. 51. §. conclud. in f.* Nimirum scripsisse hæc Lutherum, in initio repurgatæ doctrinæ &c. Aliorum præjudicia, apud Dedekenn Vol. 3. Conf. pag. 343. & 383 contrariis eliduntur facillè, numero etiam vincente: *apud eund. Dedekenn. pag. 349. §. locu superius laudari.*

9. Quartò, ad Explicationem superioris postulati, notandum, permitti quædam à Legislatore, ut per se *adiaphora*; quædam verò, ut, per se quidem *improbanda*: sed quæ, ob personarum, aut rerum, & temporum, conditionem, vix tolli possint: Cujus generis sunt, usuræ, circumventiones in contractibus, (h.

6. l. 1. f. 13.
l. 4. ibi: *quis
hostes ar-
mijus*
Ad L. lul.
Maj.

e. de-

de detractio dolo, fraus in re. *Cujac. ad l. 144. de R. l.*) meretricium (post lupanaria permitta,) conditiones, donationes illis faciunt: *l. 5. de donat. ac ipsa etiam lupanaria. v. Tr. de altero eam. part. 3. artic. 4. pag. 164. & seq.* Illis Judex poenam, nec minatur, nec imponit; *conf. l. 14. §. 14. de religiof. l. si duorum. §. 2. de Act. emt. l. 1. §. 3. de concubin. l. si constante. 24. §. 5. ibi: Savitia, quæ in propriis servis culpanda (est) in alienis, coercenda, est. Solut. matrim. conf. Marc. Anton. Nattam. rom. 3. consil. 588. Incip. Iste, quia conscripsit. n. 9. ubi docet: Mendacium, etiam fraudulentum, ex quo alius non ladicur, censeri nugatorium, & sine poena. &c.* His autem poenam minatur, licet certam non imponat; *arg. §. sed neque heres. 10. Instit. de Testam.* Sed ea vel censoribus, vel Deo ipsi, castiganda relinquit, aut certe arbitrarie (Judicis) animadversioni committit *post Marant. & Lopez. Augustin. Barbosa in l. Nemo martyres. 3. n. 7. C. de SS. Eccles.* Sic superbia, arrogantia, iracundia, defectus Charitatis, vindicem Deum habent; LL. nullas humanas: (ut rectè hactenus Salmasius de sanor. Trapezit. pag. 487. Quod vero his speciebus peccatorum, etiam ebrietatem & luxum adscit, perhibetque, ea nullus LL. humanis puniri; Ex ordinationibus publicis reformata pollicia, palàm refutatur.) Quin & Politici cum Historicis, observant, Judicia quædam fuisse forensia; alia censoria: *Keckerman. lib. 1. system. politic. cap. 18.* Et censores correxissent illa, quæ vulgò poenâ forensi, digna non videbantur. *Id. ibid.*

10. Quintò, regulam illam admittimus in his, quæ certo jure permissa sunt; non itidem de his, quæ, per qualemcunq; interpretationem, pro permissis, habentur. Si enim singularia ejusmodi postulata, per gradationem, securè neccantur, tandem nodus, justitiæ planè exitialis, constringitur. Multi tamen ex Dd. talem collectionem non averfantur; sed ita animosè colligunt: Quod jure permissum est, poenam non meretur; At omne id, quod non probatur, disertè esse prohibitum, est permissum: *arg. l. ab ea parte, §. de probat. l. mutus. 43 §. 1. de procurat. l. 1. §. 1. de Testib. Menoch. 6. præsunt. 16. Cravett. consil. 203. n. 23. Surd. consil. 173. nu. 72. & consil. 222. n. 5. Fichard. 2. consil. 68. fol. 151. Pacian. 1. consil. 34. n. 7.* Ergò poenam non meretur. Vis exemplum sive hypothesin? Ecce sumtam ex argumento, quod tractamus, de Armorum abusu. Sic enim inter infinitos gladiatorum patronos, argumentando in-

cedit

Tertium
brocardi-
cum, de
sacris per-
missis

cedit ac progreditur Ponginibus apud And. Fachinaum, lib. 3. conf. 81. n. 28. & seqq. Comes Hieronymus, obviam ivit Cicadae, & ab eo petit satisfactionem: Id licitum esse, apparet ex eo, quod expressè non reperiatur prohibitum. Hanc postulationem sequuta fuit digladiatio, & ex ea cades. Ergo cades ista, debet esse impunita. (Ita ille per l. qua act. vult autem allegare. l. 7 § si quis 4. Ad L. Aquil.)

11. Si Rabula quidam forensis hæc scripsisset, aut protulisset, minùs noxium futurum erat enunciatum; At, cum Fachinaus, juris Antecessor, inter consilia, Scholæ & fori hæc postulata obtulerit, nullatenùs ferendum est, tam enorme conclusionis à iure repugnat. Annon enim omni jure prohibitum est, privatos à se invicem, satisfactionem talem armatam, & ius in armis, l'essée à la main, exigere? An non ideo iudiciorum vigor, iurisque publici tutela, in medio constituta est, ne quis ipse suam exigat satisfactionem? l. nullus. 14. C. de Iudic. Casiodor. 12. variar. cap. 4. Annon omnia jure prohibita sunt, ex quibus tumultus & cades possunt oriri? l. Non est singulis. 176. de Reg. iur. ubi, cum Cujac. P. Faber vident. Annon satis prohibitionis est, in ipsius naturæ præceptis: alteri non lædendum; sed amandum, esse, succlamantis? Cur non hic etiam brocardica adversaria valent: prohibitum censerì omne id, quod non inveniat permissum? l. Gallus. 29. §. ille Casus. 15. de lib. & posthum cap. pen. Extr. Ne sed. vacant. Mascard. de probat. conclus. 1243. n. 116. Et cur non attenditur illud alterum? quo dicitur: prohibito uno, censerì omnia prohibita, per quæ pervenitur, ad illud unum. l. oratio. 16. De sponsalib. l. pupillus. 5. §. sed si per interpositam. 3. de auctor. tut. l. ult. C. de reb. alien. non alienand. Surd. consil. 301. n. 74. Mascard. concl. 102. Et cur non tertium quoque illud? prohibitum unâ viâ, (iurgia p. digladiationes, & omninò vindictam privatam) non censerì aliâ permissum (p. per exactionem satisfactionis.) l. cum hi. 8. §. si cum iv. 20. De transact. l. quod dictum. 32. de pact. l. atque. 4. §. ait Prator. 3. De hi, qui not. infam. Menoch. conf. 285. n. 42. Scaccia de commerc. §. 1. quest. 7. ampliat. 11. n. 2.

12. Ita nimirum labi oportet eos, qui, omissis juris Justiniani principiis, beneque fundatâ arte, Doctorum & Politicorum traditionibus nimium deferunt; Justinianeam prudentiam, pro obsoleta nimis, & antiquatâ habentes: per Novell. 21 de Armeniis.

cap. 2. Quomodo nuper Pragmaticus quidam, non dubitavit, integro Jctor. Collegio, brocardicum hoc suum opponere: punctum facere copulam: *per tradita gl. in l. 52. § 2. pro soci. ubi Gothofr. in not. Add. gl. similem in l. precia rerum. 63. ad L. Falcid. Everhard. in loc. à natura copula.* Cum tamen ea traditio, & sensui, & rationi, & Grammaticæ, repugnet. Nisi malimus dicere, glossam de figuratis interpunctionibus sensisse, v. g. quando in oratione, vel tmesis, vel *ἁρμογῇ*, vel Hyphen, aut subunio, adhibetur. Justinianus autem in d. Novell. 20. c. 2. nequaquam de jure antiquiore; sed de factis antecedentibus, sive causis expeditis, loquitur, atq. hoc vult dicere: Cum leges non ferantur in præteritum, sed in futurum: l. 7. c. de ll. Idè le divisiones hereditatum jam factas, evitandæ confusionis causâ, non retractare; sed futuris tantum divisionibus, deinceps modum præscribere. Quomodo se ipsum explicat, in *vers. Quod autem prius factum est. d. c. 2.* Et statim in Novell. 22. c. ult. §. 1. multisque locis aliis. ut in l. 27. in f. pr. c. de usur. l. 1. §. ult. c. de lat. libere. coll. l. 23. §. ult. c. mandat. l. ult. in f. c. de suis & legat. lib. Novell. 39. c. 1. §. 1. Novell. 66. Novell. 73. c. 9. §. ult. & alibi passim. Adeoque sic concludendum: Novis planè speciebus, & factis, emergentibus, novo esse opus Legislationis remedio. *per text. l. 1. pr. de inspi. ciend. Vent.* Sed, quando casus similes, textibus perspicuis definiti sunt, non est temerè recedendum à legislatione, per aliquot secula probatâ, l. rem non novam. 14. c. de iudic. Nisi aliud, præsens Reipubl. ratio, & utilitas exigat: l. 2. §. sed quia divina. c. de V. I. E. l. leges. 9. c. de ll. l. de etate. 11 §. ex causa. 8. ibi ea, qua postea emergunt, auxilio indigent. de interrog. action.

13. Longè atrocior, peccato dicam, an errato, allegat Ponginibius ap. Fachinæum, l. 7 §. 4. ad L. Aquil. Verba illius textus, *κατὰ τὴν* prolata, pro regula juris sui permissivi, generaliter inducens, statuensque. Si quis, in colluctatione publici certaminis, (i. e. *offenslich vor der Faust*) alium occiderit, cessare L. & gloriæ causâ, non injuriâ, videri damnum datum. Atqui, scire debebat vir bonus (1.) ibidem quari; Non de provocatione eorum, qui satisfactionem à se invicem exigunt, sed de his, qui in licito ludorum genere, virtutis & exercitii militaris causâ depugnant: *Berlich. 4. conclus. 16. n. 2. vers. Quia tamen leges.* Agitur enim (2.) ibi de Pancratio: *Παγκράτιον*

Παιχνίδιον autem est genus ludi, quo quinque certamina legitima conjunguntur: Jaculum, cursus, saltus, lucta, pugillatus: In quo *παλιν* facile periculum alicui potest contingere. Cujus in Paulo. ad l. 2. de Aleator. pag. 257. e. Pandrol. 1. variar. l. 46. (3.) disertè excluditur à facto, omnis injuriæ, & maligni animi suspicio, qualis nunquam à provocantibus exulat. (4.) cessare tantum dicitur Aquilia: quia scilicet ingenui tantum sic solebant certare, (quorum corpus, æstimationem non recipit) d. l. 7. §. 4. E. Cornelia, politis terminis habilibus, non remouetur. v. Scal. 1. Poet. 2. coll. 35.

14. Quod si ergo graviter peccant, qui nescio quo *Reditum applicatio- nis gratia ad proble- ma primæ & princi- pale.* *Quartum brocardicū de consue- tudine.* ut mollissimè loquamur, vitio, jura tam pravè deturpant; Quo crimine laborare censeas eos, qui etiam errorem permissio- nis præsumunt, pro palladio homicidis prætendunt. Cujus sanè erroris fœditas, & subductione fundamentorum, & oppositione aliorum argumentorum, facillimè contunditur. Fundamenta quædam superius, ex textibus ipsis, adduximus: poterant captivo- rum patroni, hoc alterū addere telum, ex eadem macharâ: Etiam consuetudinem improbam, excusare à pœna: Quod axioma multi Dd. colligunt, ex Novell. 154. cap. 1. gl. ad c. cum Venerabili. verb. *trigraffe. extr. de consuetud. Mascard. conclus. 193. n. 10. Hartm. Pistor. 1. quasi. 49. n. 25. Wesenb. 2. cons. 416. Moller. 3. Senesir. 2. Alyque, citati Ti- rasquelle de pen. temper. cap. 42. Farinac. quasi. 95. qui longè animosius loquuntur; quam C. l. A. de ll. 9. 38. Locam. quasi. Instit. 14. & sequaces alii, quorum verba jam protulimus. Add. Hippolyt. Bonacoss. in thesaur. comm. opin. l. 1. F. sententiam ita concipientem: Qui facit id, quod communiter per alios fieri videt, excusatur à dolo & culpâ. Ex- emplum ponit Anchoran. consil. 283 Incip. iure stricto. In consue- tudine Bononiz, ubi mos inoleverit, ut pueri jactu lapidum lu- dant: Itaque, si unus alterum aliquando occidat, occidentem nullâ pœnâ afficiendum esse. Conferantur, quæ, de consuetudinis vi, disputantur apud Dn. Heig. 2. quasi. 40. n. 33. & seqq.*

15. Cæterum neutra assertio, ut dixi, sine animadversio- ne, potest admitti. Nam, quod fundamenta prioris sententiæ attinet, pleraque illa, vel de iusto, vel saltem, de probabili: non zutem de affectato, aut supino, errore loquuntur: qualis; in veris delictis, ad excusationem criminis, hautquaquam proficit. *ignoran- tia.*

rentia. 17. de Reg. iur. in 6. c. turbatur. X 11. § norandum. caus 1. quasi 4. l. 2. C. de in ius voc. l. 1. & ult. C. si advers. delict. Cum enim LL. scire omnes debeant: l. 9. C. de LL. Lata culpa est eadem ignorare. Socin. consil. 108. n. 12. v. Et licet. Wesenb. 1. consil. 33. n. 5. Adeoque in pœnis latæ culpæ, error, vel ignorantia juris, nequaquam potest excusare. l. liberorum. 11. §. ult. de his qui not. infam. Maxime, si ignorantia talis, tendat in alterius injuriam. l. Perspicendum. 11. §. delinquunt. de pœnis. l. 1. & 2. de ll. Barr. in d. l. 38. n. 14. de adulter. conf. Wesenb. de iur. & fact. ignorant. n. 4. Cuius limitationes ad hunc casum nullatenus possunt accommodari. Separata etiam atque singularis causa est mulieris incestum juris civilis committentis: l. 38. §. 2. ad l. iul. de adult. quia huic sexus imbecillitas suffragatur, quando de errore juris civilis agitur: quando autem de crimine iure g. prohibito quaeritur, veluti de adulterio (quod omne indistinctè iure naturæ probrosum est,) mulier æque ac mas frustra errorem juris allegat. d. l. 38. pr. & §. 7. Licet enim incestum aliquod (p. iur. g.) gravius sit adulterio: Attamen adulterium omne turpius est incesto cuidam (p. JClis) Cuiac. in d. l. 38. pr. & §. 1. & in comment. ad l. 11. §. 1. eod. tit. in Papin. Tiraquell. de pœn. temperand. c. 9. Wesenb. de pœnis. n. ultim. f. Sed nos hic monomachiam sive duella virorum feralia impugnamus.

*Excusatio
fundamen-
torum Dd.
Ceterum, qui-
bus ad pri-
mi brocar-
dici doctri-
nam in se
hendam,
fuere im-
puls.*

16. Necdificile fuerit ad cætera contrariæ sententiæ argumenta, supra fideliter adducta, respondere. Nam quod initio attinet l. quæ sit fugitivus. 17. §. apud Celsum. 11. de Edilit. Edict. quaeritur ibidem: An is servus etiam fugitivus sit, qui ad asylum aliquod, vel ad statuam Cæsaris, vel ad eum locum confugit, quo solent, qui se venales postulant; nempe, propter nimiam Domini-
norum lævitiam: ut rectè gloss explicat, per §. ult. Instit. de his, qui sui, vel alien. iuru sunt. Id verò negatur, non ea de causa, quasi servus stolidè erret; sed, quod animum fugiendi habere non possit, qui jus publicum invocat. Delicta animum delinquendi præsupponunt, quo purgato, frustra de pœna quaeritur. l. 2. §. pœn. ibi: inno-centi filio pœna non est. l. 6. de Decurion. l. 22. C. de pœn.

17. Longè ineptius adducitur l. 8. §. ult. De conditionibus Institucionum: Agit enim §. ille de heredibus & legatariis, quibus sub conditione jurisjurandi, aliquid relictum est; Cum autem in univ-

CUIUS OBSTENTU, ARMOR. ABUS. SOLET EXCUS. 341
 universum Prætor hoc iurandi vinculum sustulerit, tali condi-
 tione, ex causis iustissimis, qua in d. l. 8. pr. recensentur, reproba-
 tis: Hautquaquam necessarium fuerit, ut singuli gravati Præto-
 rem conveniant, de absolutione. Quomodo recte Albericus, & ceteri,
 ibid. docent. Superfluum enim est, precibus, à Prætore vel Princi-
 pe ipso, flagitare, quod jam antea iure communi permissum est.
 l. 1. C. de iur. liberor. l. an. C. de thesaur. Quid verò hoc postulat
 præfens, ad excusationem criminis, proficiat? Quinimodò, Dd.
 Alii contrarium inde educunt lemma & axioma: Nempe, con-
 tra id, quod illicitum est; sive, quod illicito more, ab ipso exigi-
 tur, posse quem, proprio facto, s. propria auctoritate, venire: Cum
 obligatio, iure perempta, neminem stringat. Gothof. in not. ad gl. d.
 l. 8. §. ult. per cap. Venerabilem. cum gl. super verb. venire. Extr. de Elect.
 & Elect. por.

18. Eadem de causa, fundamentum petitur, ex l. 38. §. 6. de
 pen. Agitur enim ibi, de Testamento planè invalido, & ipso iure
 nullo: Cujusmodi impunè suppressi dicitur Quia, circa id, quod
 nullum juris effectum habet, & hætenus pro nullo est, nemo po-
 test delinquere. l. 5. v. prius enim, oportet esse aliquod testamentum. Ad
 L. Cornel. de falsis. At, in Brocardico adversario, delictum verum
 supponitur: Vulnerationis; aut homicidii: Et excusatio ejusdem
 queritur in ignorantia juris, & falsâ persuasione. Itaque si ex
 adverso supponas, vitium Testamenti, occultum vel abscondi-
 tum; non impunè Testamentum ipsum sub hoc obtentu suppresseris.
 l. 1. §. 5. de Tab. exhib. l. 3. §. si quis codicillos. 25. de SC. Siliciano.

10. Lustreius nunc fundamenta Dionysii Gothofredi;
 Anim verò, in primo textu, ab eo proposito l. vel univerforum. XII.
 de pign. act. omninò non agitur de factis illicitis; sed de facto, per
 se licito, oppignorationis, diciturq: Eum, cui univerforum bono-
 rum administratio permessa sit, (ab eo, qui pecunias mutuas, sub
 pignoribus, solebat accipere,) pignori rem dare, ac porro etiam
 pigneratitiâ agere, posse. Quid verò hæc permissio, ad delicta,
 & excusationem à pœnis, faciat? non apparet. (21.) In l. non so-
 lum. 33. §. 1. vers. Hoc amplius de usucap. Dicitur: eum, qui justam ha-
 buit causam, existimandi, se heredem, vel bonorum possessorem
 domino extitisse, fundum pro herede possidere. Nimirum, quia

Vu 3

lic b.

Fundamen-
 ta recensio-
 rum.

sic b. f. possidet: E. ejus b. f. hætenus sustinetur. At, qui potest (1.) esse in b. f. qui in re illicita versatur? (2.) quomodo justam potest causam obtendere, qui, ignorantia juris se peccasse, asseverat vel fatetur. An verò (3.) existimare se heredem; (quod facti est,) coincidit cum nostra thesi: Existimare aliquid justum, licitum, jure permissum esse? (3.) *l. cum quidam. 30. de acquir. vel amitt. hered. §. 1.* Verba hæc sunt: proximus, à filio posthumo, heres, dum mulier prægnans est, vel esse putatur, adire hereditatem non potest: Hic sanè existimatio, & opinio falsa, non sublevar; sed onerat, & excludit heredem. Ita enim §. 1. explicat JCtus, in §. 2. Sive putem prægnantem mulierem; sive sit reverà prægnans, (quæcum paritura est, Eum, qui suus heres futurus est) adire hereditatem non possum. Quid ergò, hæc etiam allegatio, ad rhombum?

20. Ultima sanè & (4.) allegatio, quadantenus, ad rem pertinere videtur, §. *placuit. 7. Instit. de obligat. quæ ex delict. nasc.* dicitur enim ibi: si quis credat, dominum permissurum esse, ut re aliter utatur; quàm convenerit: Eum extra crimen videri. Sed & hic facilis est responsio. Nam (1.) ille quoque textus, non loquitur de re, per se illicita; sed de usu rei, qui tum demum fit illicitus, cum perspicuum est, domino invito, alium re sic uti. Ergò, si hoc licitum non sit; sed justam quis habeat existimandi causam, dominum non dissensurum, urique crimen non admittit. At, nos supponimus factum, naturà illicitum; aggressionem scil. proximi, vel vindictam privatam. Proinde, in re perspicuâ, nullatenus locus est conjecturis. Additur ibid. (2.) & hoc: Quod in eo, qui, b. f. existimat dominum consensurum, nullus sit peccandi (& furtum committendi) affectus: sine quo sanè furtum non perpetratur.

21. Nôrint itaque omnes Gladiatores, sive Retiarii, sive Mirmillones fuerint, permissionem, falsâ opinione præsumtam, sibi nequaquam suffragari: sive in Judicio fori externi, sive Ecclesiastici consistent: multò minùs in illo supremo, maximeque tremendo. De persecutionibus sanctorum Apostolorum, Martyrum, omniumque piorum, loquutus Dominus, *Iohan. 16.* subjicit v. 2. Omnis, qui vos interficiet, PUTABIT, se cultum Deo præstare, (vel offerre sacrificium) An autem hæc existimatio, locum excusa-

*Conclusio:
contra præ-
sumtum fal-
sa & erro-
nea opinio-
nem, aliquos
exemplis il-
lustratum;
Primum.*

excusationis inveniet. coram illo severo Tribunali, licet propriæ turpitudinis confessione nitatur allegatio, quod, sepositâ divini verbi luce, Cimmericas humanatum traditionum tenebras, error ille sequutus sit aut exceperit? Quoties quæso, in scripturis ipsis, hæc argutatio iterum redarguitur, quâ, ingruenti pœnæ solenne illud carmen occinitur? Nos verò arbitrabamur, sed ecce! Item: quis putasset, quis animo præcepisset? Valebit utique & hîc, illud dictionum: *Non est prudentis dicere: Non putaram.* Sapiens enim non illa tantum quæ speciem habent aut futura sunt; sed ea quoque quæ futura sunt prospicit. *Terent. Adelph. act. 3. sc. 3. v. 32.* Per vilissimum diffidationum modum, Germani olim honorem suum PUTABANT salvari, & vix, post diffidationem intimatam, ex quacunque confictâ, aut nullâ causâ, licitè credebant, rapta & occupata possideri, etiam si Ecclesiæ bona fuerint: At id, contra omnes leges, jura & æquitatem, inquit *Nicol. Cusanus lib. 3. de concord. Catholic. cap. 31. v. Bocer. Tr. de diffidationibus. cap. 3. & 6. Berlich. 4. conclus. 21. per tot. Rumelin. cum ceteris ad A. B. part. 2. diff. 6. thes. 4. & seqq.*

Alterum.

22. Arbitrabantur olim Judæi, omnes Gentiles prædæ suæ esse expositos; Qui enim aliâ, quàm lege Dei vivat, tanquam hostem communem, meritò perimî, occidi ac spoliari, existimabant. Respicit, ad hanc opinionem, Tacitus *lib. 5. Histor. cap. 5. v. 2* cum ait: Esse Judæis, adversus omnes alios populos, hostile odium. Et Juvenalis, de iisdem Satyr 14.

Tertium exemplum.

Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti,

Quæ situm ad fontem solos deducere verpos.

Eadem opinione gentes aliæ, externos quasi pro hostibus habebant, *Grotius lib. 2. de jur. belli & pac. c. 6. §. 14. f.* De Græcis noti sunt versus Euripidis in Iphigenia,

Βαρβάρων δ' ἑλλήνων εἰκὸς Ἀρχεῖν, ἀλλ' ἢ βαρβάρους ἑλλήνων. τὸ μὲν γὰρ δῶλον τὸ δ' ἑλεῖσθαι.

Conf. Arist. 1. Polit. 1. Lips. 5. polit. 4. v. 11. Non absimili existimatione Democritus, homines noxios & maleficos quosvis, feris & serpentibus comparabat, atque idèd, qui eos occidisset, innocentem pronunciabat, sive id fecisset privatâ manu; sive jussu publico. At meritò reprehendit, eo nomine, Judæorum Magistros *Grotius,*

344 CAP. VI. DE JURE PERMISSIVO,
 tius, ad *Matth. cap. 5. vers. 42 p. 133.* Cum enim Deus, ad certostan-
 tūm populos, nominatim, puniendos, Judæos delegaverit, satis
 ostendit, inquit, in alios; quamvis falsis cultibus implicatos, ipsis
 non idem juris esse. Unde nec alii boni Principes, in populos;
 quantumvis superstitiosos, bellum moverunt: nisi novis causis
 provocati. *Hec ille.*

23. Fuit equidem, cum *λυσειν*, seu prædatoria, & latro-
 cinandi artificium, inter legitimos acquirendi modos, computa-
 retur: Sic enim plerique exaudiunt Aristotelem *1. Polit. 8.* Scho-
 liaſtes apud Homerum *Odys. 7.* narrat: Latrocinari, apud anti-
 quos, non tantūm infamiā caruisse; sed & insuper, gloriosum ha-
 bitum fuisse. Similia ē Thucyd. *lib. 1.* adfert Grotius *lib. 2. de I. B. & P. cap. 15. §. 5.* Ubi exempla Lusitanorum, Hispanorum, Germano-
 rum, (ad quos, tanquam juris optimi, optimos Doctores fana-
 tici hodiē, juventutem ablegant,) recenset. Neque tamen hinc
 rectē colligas, Tartaros sive Scythas, aut Cossaggos, minū hodiē
 in jus naturæ peccare, quod aliena passim diripiunt: Nec excusa-
 bis, his exemplis, eos, qui & hodiē, excursions tales, suis permit-
 tunt: *Wann man Coppers vnd Freybeuters, zu Wasser vnd Lande/
 außstreiffen läſſet.* Est enim revera hoc genus vitæ giganteum
 & bestiale, quale olim exercebant, quos Græci *πειραται* voca-
 bant v. Grotium. *lib. 2. de I. B. & P. cap. 2. §. 2.* Itaque non redargutio-
 nem, sed laudem merentur cordati Magistratus, qui piratas ejus-
 modi, aut prædones, in suo territorio deprehensos; non atten-
 tã aliorum indulgentiã, congruentibus, afficiunt suppliciis *l. 20.*
*ibi: quamvis domini jussu servus piraticam fecisset, judicium in eum post
 libertatem dari oportet. de obligat. & act.* siquidem licentiam peccan-
 di indulgere, in nullius hominis, aut humanæ legis, potestate
 positum est. *ut infra indigitab.*

24. Nec suffragatur, tam barbaris sectis, sapientissimus
 Aristoteles. Nam, ut aliorum excusationes mittamus, (quorum
 Nonnulli scribunt Aristotelem tantū de jure illorum tempo-
 rum loqui: *Grot. d. lib. 2. c. 15. §. 5.* Alii (Aristotelem) hinc lapsum
 esse notant. Salmat. *de usuris. cap. 10. fin. ubi ait:* prædatoriam illi
 juri naturali affinem esse, quod nihil juris aut justitiæ præ se ferat,
 & bellis congruat, quo in genere, quæ fortior est, & ferocior, in-
 firmio.

firmiorem & mitiorem opprimit) Explicare utiq; mentem suam, ipse (Aristoteles) videtur, *lib. 4. polit. 4.* Certè, ex ejus capitis comparatione, non obscurè constabit, in opposito textu *cap. 8.* Philosophum (1) de facto: *contrarium quippe, cap. 4. asseverat;* non de jure respondere: Ait enim, ex his partibus, constare, & ritè componi, Rempubl. (1.) Ex agricolis: (2.) Ex opificibus: (3.) Ex Mercatoribus: (4.) Ex Mercenariis: (5.) Ex Bellatoribus, & hostium propulsatoribus. Unde dicere possumus (2.) Philosophum, in *cap. 8. lib. 1.* rem potiùs; quàm rei qualitatem, designare: Quo sensu, etiam in Jure civili, prædatoria, (supposito bello legitimo) v. l. 1. §. 1. de acquir. poss. l. 5. §. ult. de Acquir. rer. Domin. §. item, qua ex hostibus. 17. ibiq; Vinnius, pag. 227. in verb. qua in liberis & in justis excursibus capiunt. inst. de R. D. l. 20. §. 1. de captiv. & possim. rev. itemq; in jure feudistico, quadantenus permixta est. 2. Feud. 2. 2. de milite Vasallo. in f. rit. ibi. si Dominus ei justiciam facere noluerit, (scil. omni legitimo tramite tentato,) poterit eum Vasallus, tanquam fœdistragum, & superiori etiam domino immorigerum, atque rebellem, depradari. conf. 2. F. 17. §. 1. (quamquam & vox deprædationis, aliquando latius accipiat, & paulò animosioris juris sui prosecutionem, l. 6. §. 3. Negot. gest. l. 5. C. de postulando. conf. Berlich. 4. conclus. 44. n. 4. Finckel. disp. Feudal. XI. 9. 1. f. Gothof. Antonii. disput. feudal. 13. 9. ult. f. Petr. Gregor. XI. de Republ. cap. X §. 13. Besold. 2. polit. 7. §. 4. notet.) Eodem etiam sensu diffidationes olim permixtæ erant tum demum, quando diffidatus justiciam impetrare nullo modo posset. Const. Frid. rici II. ap. Goldastum tom. 1. Constit. Imper. cap. 4. §. 2. ibi. wîd ihme nîche gerichet. Rumelin. p. 2. disp. 6. thes. 3. Sed & hæc, ex causis longe justioribus sublata sunt. v. eund. th. 4.

25. Enimverò, hæc, & similia exempla, cum rationibus, & elenchis præmissis, satis, ut puto, docent, Erroneam esse opinionem, quâ sibi facinorosi homines, vel potiùs, Dd. quidam, Miseris illis & ut plurimum incautis juvenibus, blandiuntur, imponent ac persuadent; quasi erronea etiam, & putativa permissio, eosdem severitati legis superioris, & pœnæ eximat: Nec dubitant tamen illi consuetudinem animi simplicitatem, legumq; defectum, hîc causari, aut obtinere. Consuetudinis vim urgentes, nituntur (ut supra 9. 14. d.) Novell. 154. cap. 1. cujus argumento existi-

De obtentu
consuetu-
dinis ut de-
lecta alia,
sic & duel-
la elevan-
tis.

Expositio
Novell. 154.
cap. 1.

X x

mant,

mant, configentes istos excusari posse, delirantium multitudine
 siue consuetudine communi, qua quisque probus, probro sibi du-
 cat, in arenam invitum procedere. Atqui, si Imperatoris men-
 tem intimius exploraveris, hypothesein ipsam falsissimam esse, de-
 præhendes. Agit enim Imp. in d. Nov. 154. de his, qui in Osdrocena
 provincia, incestas contraxerant nuptias. Vixerant hæcenus
 populi illi, in summa libidinosi animi licentia, & quâdam pec-
 candi consuetudine, extra ll. scil. rep. agula positi, frontem in scelera
 induraverant. Itaque Justinianus, more suo l. 29. vers. *Quid enim
 antiquitas peccavit, quæ præsentis l. nescia, C. de testam. v. Novell. 21. cap.
 2. Nov. 139. cum simil. lo. quæ supra præmisimus* 8. 12. tempora præterita &
 futuris segregat, ac discernit. Et, quia leges non possunt, præte-
 ritis normam dare casibus: Idèd, quæ conjugia jam patrata fue-
 rant, impunita dimittit; certè inquisitioni non subijcit: At, ne
 deinceps contrahantur, severè vetat, edicitque. Cur, in contra-
 cta, non inquirat, causas ipse complures adfert. (1.) *Rumoris in-
 certitudinem*: Quia nullo certo autore, facta hæc ad ipsam delata
 fuerint; non more solenni nunciata, probata, deducta. in præf. fa-
 ci l. si adulterium. 26. §. iidem. 6. ibi: *pœnam præteriti delicti, si nondum
 reus postulatus est, remittimus. & §. incestum. 7. ibi: Vtique si error alleg-
 tur, & facilius, si nemo reum postulavit. Ad l. lul. de adulter.* (2.) Quia
 diuturnitas temporis, consortium hoc tueatur, & inquisitionem
 moretur. arg. l. adulterii. §. C. de adulter. l. Querela. 12. C. de fals. l. si diu-
 rino. 25. de pœn. (3.) Quia benè concordans matrimonium, ex cau-
 sa præterita, non satis exploratâ, non sit facilè turbandum. l. cor-
 stante. 26. ad l. lul. de adulter. Ne (4.) afflictis al-às, à perpetuis vi-
 cinorum incurfionibus, nova & maxima adferatur afflictio. l. D.
 Marcus 14. pr. de offic. præf. l. Navis. 4. §. cum autem. ad l. Rhod. de jactis.
 Denique quia (5.) non honoratiores cives, sed homines agrestes,
 & de fæce vulgi, talia admiserint conjugia. *Viles autem homines l.
 Iulia, animadversione legum vix dignos censuit. l. quæ adulterium. 29. in
 fin. C. ad l. lul. de adult. l. si uxor. 13. §. 2. Eod. l. 3. C. de repud.*

26. Quod si cuipiam hæ rationes minùs validæ viden-
 tur, ad excusandam tanti sceleris, non dicam continuationem;
 sed vel commissi impunitatem: non valdè refragantes nos ha-
 bebim, Sin malit, excusationem pro Justiniano, æquo ferre animo:

Atta-

Attamen, ne sic quidem postulatum Dd. ex hoc textu, demonstrabit: Consuetudinem scil. vel peccantium, vel loci, à pœna, ab omniq. noxia, delicti certi, comperti & explorati, reos absolvere, & liberare. Quinimò, disertè contrarium protestatur Imp. in *vers. seq. ibi*: Oportet enim recta pariter, & convenientia, sapere, & alios. ad earundem rerum amulationem, excitare: Non verò ipsos perpetrare ill. contraria, & ex mutua vitiatorum limitatione refugere. Planè, ut D. Finckelthuisius *Tr. de consuetud. 9.3. lit. A.* rectius contrariam omnimò sententiam & antithesin, eliciuisse, ex hoc loc. videatur. Nimirum, pravam & irrationabilem consuetudinem, non excusare à pœna. *Junct. Novell. 134. cap. 1. f. ibi*: *Ma'è enim adinventi l. eos qui. 26. §. 1. vers. Ne liceat. C. de usuris. l. 1. C. de curiosis.*

27. Ex quo consequitur, falsum esse Anchorani pronunciatum, *suprà th. 14.* adductum: puerum, qui socium lapidis ictu interemerat, nullà esse pœnà afficiendum, quod Bononiæ moris sit, & consuetudinis, ut pueri se invicem lapidibus petant. Licet enim & ætas, *l. 2. Si advers. delict. l. auxilium. 37. de Minor. l. 1. §. impubes. 33. de SC. Silan. & exercitatio ludicra. l. quā actione. 7. §. 4. ad L. Aquil. incautos juvenes à dolo excuset, adeoque etiam, à pœna ordinariā; ipsa tamen Bononiensium puerorum prava consuetudo, & usurpatio, *per se*, non præstat illis actionem: Quia ejulmodi usurpatio non cōsuetudo sed corruptela potius dicenda. *cum venerabilis. 7. vers. cum igitur hæc non tam consuetudo, quam corruptela merito sit dicenda, quæ sic canonibus est inimica, ita mandamus de cetero non servari. De consuetudine.* Itaque multò minùs, ad armorum abulum, in adultis & majorennibus, excusandum, potest adduci. Quod, ex ipso tummet Dd. commentationibus, evincere, in proclivi erit, si animadverteris, quàm multis Aliqui limitationibus, hoc suum *cūm ea*, (cogente conscientia) emolliant: Sic enim Tiraquell. *de pœn. temperand. caus. 42 n. 1.* Excusat, inquit, consuetudo, (qualiscunque) à pœna, eum, qui fecit, quod, *tenere fieri*, solitum est; Licet præ se ferat speciem delicti. Atqui, petere aliquem lapide, fuisse, gladio, non tantum habet speciem delicti; sed reverà est delictum; & omnimò naturale probrum: Cum, proximum lædere, ipsa naturæ Lex vetet, quæ nullà pravâ consuetudine everti debet. prout rectè barbarum illud Dd. postulatum, (de consue-*

Refellitur
" *refectum*
" *Anchora*
" *suprà th. 14.*
" *relatum.*

tudine, à pœna excusante) restringit. ac tantum non planè repudiat Farinac. *lib. 1. tit. 3. quest. 20. num. 46. per can. flagitia. 32. quest. 7. ca. bñciantur d. caus 32. q. 4. cap. sanè. 2. de temp. ordin.*

28. Judicare hinc etiam licet, quid, de Curia Romanæ consuetudine habendum sit, quæ hoc, in more se positum habere, & penitus de stylo curiæ esse, jactat: Ut is, pro Rege, in suprema illa, regnorum omnium distributrice, aut dispensatrice, orchestra, (juxta Decretum Pauli IV. *in cap. cum ex Apostolatus. 9. ibi: Romanus Pontifex, super regna & Gentes, plenitudinem obtinet potestatis. De hæreticis & schismaticis. in VII.*) recipiatur, colaturve, qui regna possideat; (jure, vel injuriâ, armis, vel artibus aliis, huic aulæ non inquiritur) sive, qui in eorum possessione, hodiè existat. Ita enim Pius II. cum Cæsar Fridericus IV. apud eum questus esset, Matthiam Corvinum, injustè, in curia Papali, tanquam usurpatorem Regni Ungariæ, admissum esse, cum ipse (Fridericus Imp.) ritè electus fuerit, respondit: In Curia Romana, hunc morem servari, ut is pro Rege habeatur, qui Regnum occupât *in descript. Pij II. lib. 6. & 8.* Ita cum Renatus & Ferdinandus, de Regno Sicilia, contenderent, Isthic, alteri, in possessione præferebatur, eâ sententiâ: Si Renato aliquod jus in Siciliam esset, copiam ipsi fieri, juris experiundi; cæterum hodiè, subditos possidentem sequi. Iterum: cum Pontifex Zacharias interrogaretur, quomodo Curia se, adversum Regem Gallia (Childericum IV. Regem, pro stupido, à ministris, regno inhiantibus, habitum,) gestura esset? Respondebat: Hunc suis, pro Rege, habendum esse, qui supremam, in regno, potestatem & auctoritatem, obtineret. Cum Richardus III. Rex Angliæ, (Odoardi IV. frater,) Regnum occupasset, & legitimum Regem, Henricum IV. cum tribus regni legitimis successoribus, trucidasset; nihilofecius ipsum, ad obedientiam admisit Innocentius VIII. Anno 1481. 8 Febr. (O sanctitatem stupendam & infallibilem!) Idem Papa, cum Richardus (modò dictus) ab Heinricho VII. olim Richemontia Comite) trucidatus esset, non dubitavit, madentis à patricidio hominis, Legatos, ad obediētiam admittere, in Consistorio publico & solenni, 13. Majj. 1487. Ita etiam admittebantur, à Bonifacio IX. Legati Johannis I. Regis Portugallia, quem

Cuius OBtentu, ARMOR. ABUS. SOLET EXCUS. 349
 quem seditiosa plebs, per tumultum, elegerat; tamen tantum spurius esset Petri, Regis Lusitaniæ: Quæ exempla hodiernum, pro constituendo Canone, solent allegari: Et ex ipsius Nuncii Memorial. excerpta sunt. Annon autem hoc est, tyrannidem, & invasionem, & latrocinia approbare, & sceleribus ejusmodi, ostium patulum aperire? v. die kurze Erzählung von der Portugallischen Abgesandten admission, zur Päpstlichen audienz. pag. penult. Execremur ergo hæc, pravissimarum consuetudinum, quibus scelera quævis protegentur, emblemata. cap. 56. de Electione. can. 3. & seqq. dist. 8.

29. At præstò sunt, è versutis pragmaticis Nonnulli, qui cum animadverterent, postulatam de consuetudine, modò refutatum, uno tantum pede subnixum, facile subverti posse; alterum eidem sufficiunt tibicinem, & conjunctim pronunciant: Consuetudinem, posse actum, aliàs illicitum, validum reddere, legemque scriptam vincere. l. si pignore. 22. §. ult. De pignorat. act. Gabriel. lib. 7. conclus. 8. n. 23. & 24. ubi Felinum allegat, dicentem: Facere quid contra legem præceptivam, quando consuetudo est in contrarium, esse levis culpæ: Idque absq; dubio procedere dicunt; in his, quæ prohibita sint, jure positivo: per autorit. Donell. 1. comment. 10. Sed & hic textus pro fundamento allegatus, non præstat fundamentum postulato, satis ambiguo: Agitur enim in illo §. de creditore, qui, ob moram debitoris, pignus vendidit, & evictionem emtori pollicitus, eam, re evictâ, præstare coactus fuit: Quæritur ergo, quid vicissim creditor, à debitore: per contrariam pigneratitiam, consequatur? Respondet autem Jctus, distinguendo, utrum creditor, pro evictione; caverit, & præstiterit duplam; an simplicem: Priore casu, si duplam cavet, & præstitit, iudicio Juriscons. hanc vicissim à debitore cõsequi debet: si modò constiterit, creditorem eo precio, aliter pignus vendere non potuisse, quàm promissâ duplâ. Ratio est: quia, cum cautio duplicaria passim usu recepta sit, & ab Emtoresibus providis, plerumque exigi soleat, l. 2. & 37. de Eviction. non potest venditori culpa imputari, qui jure communi usus est. Gorhofr. in not. ad gl. d. §. ultim. Enimverò, si duplâ etiam non promissâ, alii eodem precio, pignus vendere poterat creditor, per contrariam actionem pigneratiti-

ratitiam, non consequetur duplam, quippe quam imprudenter cavit, aut præstitit; sed tantum debiti ipsius quantitatem: Hoc enim casu, culpæ suæ, & imprudentiæ, imputare debet quâ duplâ promissit; cum alteri tanto (vel eodem pretio) potuisset, etiam non promissâ duplâ. *l. 23. d. t. Cujac. in recit. C. creditor. Evist. pign. non deb.* Ex qua textus analysi seu paraphrasi, patet (1.) agi in eo, non de consuetudine, legi, vel juri, contrariâ; (de qua planè constat, dicique solet: Quodd faciens contra legem præceptivam, quando consuetudo est in contrarium, committat levem culpam. *Gabriel. d. concl. 8. n. 24.*) sed consentaneâ: (2.) adeoque, si de consuetudine contrariâ quaratur, quatenus ea legem abrogare valeat, cautelis illis opus esse, quas in *Tr. De Altero tanto, part. 4. artic. 7. pag. 255.* designavimus: cum quibus, traditio Donelli, etiam facilè potest conciliari. Eoque demùm sub temperamento, tolerari potest traditio Gabrieli, *d. conclus. 8. n. 23.* Eum, qui facit actum, qui communiter, (nempe à Viris etiam cordatis, vel plurimâ populi parte, licitus putatur: qualia olim fuerunt, promiscuè lavantium balnea) licitus reputetur, excusari; licet actus reverâ sit illicitus; (i. e. lege aliquâ positiva, prohibitus:) Nam si per consuetudinem intelligas, pravam usurpationem, contra votum Magistratus, contra dehortationes, & minas ejus introductam: negabo, illam à pœna excusare. Illustre; sed triste, exemplum, habuerunt superiora secula, in diffidationibus, (quas utinam securitas nostra, & libido quædam, veterum Germanorum feritatem reducendi, postliminiò non revocaret!) de quibus, inter alios, *P. de Andlo. lib. 2. de Rom. Imperio, cap. 16.* Eò res redacta est, ut vi oppressus, vix Judicem, ad quem recurrere possit, inveniat; (*Notent Novatores effectum, contenti juris Iustiniani*) Vel si quem invenerit, & post longos laborum circuitus, Judicatum tandem obtinuerit; deficiat tamen plerumque, qui res judicatas executioni demandare, aut velit, aut possit: Hinc jam Patria continuis diffidationibus exagitur, hinc jam tela volant, & furibundæ sparguntur faces: Hinc armorum, arcuumque, sonat fragor, & injuriosus mucro, omnia prostermit. Amplius (3.) & hoc ad text. opposit. notamus: Non agi ibid. de factis illicitis, per consuetudinem excusandis, sed de facto, per se licito, exigendæ cautionis

CUIUS OBVENTU, ARMOR. ABUS SOLET EXCUS. 351
nis duplariæ. Unde evidens est, textum hunc, ad excusanda deli-
cta, ineptissimè trahi.

30. Quin & exempla, à Gabrielio, præcedaneis numeris
allata, non tam illicita; quam per se licita, vel saltem, medii ge-
neris, facta respiciunt. Sic enim num. 18. refert: Communem
usum, excusare à pœna falsi, Notarium, qui scripserit: Qudd ali-
quis acceperit à Titio, dante & numerante, utcumque numera-
tio non intervenerit: sed sola confessio. Nempe, quia hîc suffi-
cit, consistentem Debitoris fidem sequi. Similiter, cum ait: Con-
suetudinem excusare Notarium, qui scripserit, solutâ pecuniam;
neque tamen pecuniam viderit: Nempe, quia sic, brevi manu
negotia solent confieri. *l. certi conditio. 9. §. si numos. 8. (ubi gl. qui-
dem etiam nocet, propter frequentiam, aliquid concedi; quod alias, regis-
lariter, non concederetur: Inde tamen malè inferunt: Consuetudinem,
ex dicto verè illicito, & peccaminoso, facere licitum.) de rebus creditis. &
consensus, contrahentium factum supponit; Certè in scribente,
dolos adest: sine quo, falsum non committitur. l. un. C. de mutat.
nom. Wesenb. in parat. ad L. Cornel. de fals. n. 8.*

31. Hic verò nonnulli, novam inveniunt Exceptionem
dicuntque: Cum omnes fateantur, delictum hoc (vulneratio-
nis aut cædis) sine dolo, non committi. *l. 7. §. 4. de iurisd. l. 1. de abi-
gen. l. 23. §. 2. de Edil. edict. Joseph. de Sesse de iur. 108. nu. 2. Menoch. conf.
28. n. 13. Klock. de contribut. cap. 19. n. 672.* Errantes autem & falsâ
persuasiōe ducti, dolo careant. *arg. l. 116. §. 2. de Reg. iur. l. 4. §. ult. si
quis aut. (Quibus locis error, consensum omnem excludere dici-
tur. junct. l. si procurator. 31. de Acquir. rer. Domin.)* Et erranti, actum
talem, quæ pro licito aut permisso habeat, non debere nocere. *l. 15.
de iurisd. Sed neganda est minor propositio: sc. qui ius, (in pri-
mis naturale) ignorat, aut, de ejus observantiâ, erroneâ persua-
sione, se dubitasse dicit, dolo carere. Qui enim (1.) injustum sus-
cipit auctum; quocumque tandem colore obumbratum, is reve-
rà in dolo est. Gail. lib. 1. de P. P. cap. 7. n. 13. Et facta atque verba
offensiva (2.) arguunt animum dolosum. *l. dolum. 6. ubi gl. & D1.
C. de dolo mal. l. si quis extraneus. 21. pr. de acquir. vel amitt. hered. l. ha-
beo. 7. §. servus. 2. de supellect. legat. vel generalius: Dolo facere præ-
sumitur, qui facit, quod facere non debuit. l. 1. C. de Sicar. l. tutor. 7.
de ad.**

*De jure per-
missio, ar-
gumentis
vel potius
argutis
Dd. in dicto*

de administr. tut. l. dolo. 41. ad L. Falcid. Farinac. p. 3. quest. 89 n. 92. (3.) dolo etiam facit, qui uti non vult via juris; sed ipsemet sui vindictam intendit. arg. l. manifesta. 38. de iurejur. l. diffamari. 5. C. de in-gen. manumiss. Bocer. de diffidat. cap. 5 n. ult. (4.) Error juris, ut ante quoque dictum, regulariter, aut per se non excusat; sed potius inculcat. l. 4. l. 7. cum seqq. de iur. & fact. ignorant. Quid? quodd (5.) Lex ipsa definitur, delictorum, non tantum quæ sponte; sed etiam per ignorantiam, contrahuntur, coërcitio. l. 1. & 2. de ll. l. 11. §. 2. de pæn. Non enim licet Romanorum ulli Leges ignorare, sed puniuntur etiam, qui per juris ignorantiam delinquant: inquit Nazianz. in orat. funeb. citat. Cuiac. in l. 1. de iur. & fact. ignor. Nec obstat, quodd Philosophi dicere solent: Factum ab invito, sive ἀκροσως non puniri; quod autem per ignorantiam, aut errorem geritur, id etiam ab invitis fieri censer. Aristot. lib. 1. magn. moral cap. 17. Nam & ipse iterum Aristoteles respondet: 3. Ethic 5. Aliud esse, agere δι' ἀγνοίαν, i. e. per ignorantiam; & aliud, τὸν ἀγνοῦντα. Qui enim ignorans agit, i. e. qui ipse suæ ignorantie causa est, (qualis est is, qui LL ignorat, vel, quod hactenus perinde valet, circa illas errat) non excusatur; sed nihilominus in culpa est; At qui suæ ignorantie causa non est, is demum invitus agere censetur. Sic alii, inter ignorantiam vincibilem, & invincibilem, discernunt: Alii, inter affectatam; & justam. conf. Numeror. cap. 15. v. 27. usque ad v. 31. l. 1. C. de crimin. sacrileg. l. ult. de expilat. hered. Utcunque poena gravior, hoc casu, aliquando mitigetur. l. ult. §. 10. ibi: cum quidam, non per fraudem, sed per errorem, in causam commissi, incidisset, rescripserunt Divi Fratres, ut publicani, duplo vectigali contenti, servos restituant. De publican. ubi Cuiac. in Papin. ad l. 8. d. e. add. Augustin. can. 10. caus. 32. quest. 7. Ut adeò verè, hic etiam dici possit: delictum, non mutare, existimationem delinquentis: id est, per pravam, & erroneam existimationem, delictum, reverà commissum, non imminui. arg. l. ult. Expilat. hered.

Alia Baldi
doctrina
falsitatis
sophistica,
arguitur.

32. Caveant ergò sibi (denuò fideliter moniti) studiosi, ne falsis Dd. traditionibus, (qualis & illa est: Duella esse permissa, & aliud provocare licere; & provocatum non comparere, probrosum esse: Quæ v. refut. à Berlub. 4. concl. 16. n. 2. & seqq.) vel etiam collectionibus, se in errorem induci patiantur:

Monent

Monent Theologi suos auditores, ne nimium auctoritati Patrum tribuant: tūc quia opiniones aliquando ipsis falsæ imputantur, tum quia & ipsi errare à linea potuerunt. Quemadmodum enim nihil est antiquitatis nomine, ad auctoritatem dogmatis in Ecclesia conciliandam speciosius: Ita nulla fraus exitialis, nulla perfidia detestabilior (*inquis editor Vindictarum Gregorianarum lamessi*) quam si pro veteribus novæ, pro genuinis falsæ, dolose subijciantur, ac adulterini factus nobilissimo stemmati impudenter inferantur, quo viri simplices & *Perustæ* admiratores, nisi summa cura sibi ab impostoribus caveant, circumveniantur, & in errorum genus omne, fidem nequissimorum quadruplatorum secuti, naso ducantur & raptentur; dum novos libros, Vaticano pumice expolitos & Iesuitica spongia emaculatos, eximiiis titulis, & venerandæ vetustatis imaginibus exornatas, veteribus, qui antiqua fide, sine arte, sine fugo prodierant, longè præferendos esse, putant. Atque ut olim Israelitas Gabaonitarum legati, longam profectionem mentiti, veste detrita, calcis resartis, pane mucido sefellereunt, eadem hodiè techna, Christianis illuditur. *Hæc ille*. Et quid de patribus ipsis dicemus, Si cum patris cælestis oraculis conferantur? Quidni idem quod ipsi nobis dicendum & iudicandum esse præceperunt? Lyræ utique dictum comm. probatum est, scripta Eorum non esse tantæ auctoritatis, quin liceat sentire contrarium, in his, quæ non sunt per S. Scripturam determinata: Quanto magis in his, quæ determinata sunt. *Spanhem. 1. dub. Evangel. 15. §. 5.* Plurima nostratum loca novissimè collegit ex nostris Dn. Funckius *in epist. dedicat. Gnomolog. patrum*. Quin adeo ipse Bellarm. *lib. 4. de V. D. cap. 22.* conscientiæ adactus verberare, non dubitavit scribere: Examinanda esse patrum dicta juxta scripturam, ut ea recipiamus, quæ scripturæ sunt, & rejiciamus, quæ scripturæ adversantur. &c. *add. Villavicent. de rar. stud. Theolog. lib. 4. c. 6. observ. 1. Surium in Anno 1543.* ubi Scholasticos patribus longè anteponit. *Melchiorum Canum lib. 11. Loc. Theolog. cap. 6. p. 337. Possessum lib. 12. Biblioth. c. 23. Salmeron. diss. 4. sup. 2. Timoth 3.* Cur ergo non eodem iudicio utantur juris professores, & auditoribus suis subinde instillent, (1.) ne quibusvis allegationibus fidem habeant: (2.) Et vel de præhensis traditionibus non statim acquiescant, sed easdem ad Lydium juris & justitiæ lapidem, regulamq; examinent. Observarunt diligentes patrologi, patres sæpè fervore disputandi, per quandam ἀπαρτίων ἀπορίων abripi: *Spanh. 1. D. E. 28. §. 1.* & ab uno extremo deflectere ad aliud: Recentiores autem eruditos cogi δαλύνει τῇ ὑποθήσει. *id. ibid. §. 15.* At quàm sæpè Dd. nostris, in primis peregrinis, hoc contingit, ut in gratiam consulentium, larga præmia offerentium, in deteriora omnia abripiantur: *Zafius in l. 2. §. 5. ut abier. De orig. jur. Itemq; 1. consil. 4. n. 16. Corbman. 3. consil. 38. n. 32. Hartm. Pistor. 2. quest. 36. n. 9. f.* Quin ergo hic iterum sequimur consilia Theologorum, suadentium: Ne à vero hominum commentis abducamur, primò Israelitarum periculo sapere nos debere, atque in primis ἀδιάφυστος os DEI, in divinis fontibus scripturarum consulere: quæ quidem verissima est tutissimaque

Yy

verita-

veritatis exploranda via. *Id. Editor. d. loc.* Nam si ad divinæ traditionis caput & originem revertamur, cessat error humanus: inquit Cyprianus. Deinde in primos traditionum autores inquirere nos oportere, ut certò constet, an consensus posteriorum, veteri beneque fundatæ scientiæ aliquid detraxerit. Exemplum sumamus de repræsentanti.

*Cons. Al-
ciat. lib. de
cert. sing.
c. 3. maxi-
mè inter-
vitorio ex-
traneo cer-
tamen in-
firmatur.*

Baldo Auctori accepta fertur communiter hæc sententia: pro defensione honoris, licere duellum inire: Cur? Quia crudelis sit, qui famam negligit. *can. nolo. 12. quest. 1.* Quam collectionem, ut valdè subtilem, egregiam & singularem, ex Bald. in cap. 1. de Pac. tenendâ, elicuit, & posteritati commendavit Petrus Gerhardus de Petra Sancta, singular. 33. incip. *Nobiles per honorantur. n. 5.* Unde haut dubiè profluxère, quorundam locorum statuta, quibus, provocatus, qui provocantem occidat, à pœna ordinariâ; si vulneret, ab omni pœna immunis, pronuntiatur. *vid. E. S. p. 2. Constit. 10. Reform. Francos. part. 10. tit. 1. sect. 13. §. Es soll auch der / so also / durch Ehrverlegliche Wort / zum schlagen / oder Walgen / aufgeforderet worden / vnnd demselben darauff erschienen were / auch darüber den Aufforderer verwundet herte / derowegen einigen Trävel zu verbißsen / noch Abtrag zu thun / nicht schuldig sein &c.* Enimverdò, quod collectionem siue Baldi; siue Petre Sanctæ, attinet, meritò de illa

Perfius in satyra, mendosè colligit, inquit:

Nec Doctorem erat, caldū permittere ferrum;

Stet contrariatio, & secretam gannit in aurem:

Ne liceat facere id, quod quis vitabit agendo.

Publica lex hominum, naturaque, continet hoc fas,

Ut teneat vesitos inscitia debili actus.

Per summam enim inscitiam, atque *ἀπαιδευσίαν* sic colligitur: *Fama non est negligenda: E. per illicita etiam media, asserenda & vindicanda venit, susceptione sc. duelli.* Etenim provocatus, ad pugnam siue duellum, comparere haut debet, cum id privata vindictæ speciem habeat, quoties legitima juris & iudiciorum via patet; sed potius contra provocantem, iudicio est experiundum. *Carpzov. part. 4. constit. 10. definit. 1. n. 1. ubi fortè per errorem hypothetæ, allegatur. l. 3. §. aquisitum. de usufr. præ textu l. si cuius rem. 13. §. sed si inter duos. 3. vers. Cur enim patiatur ad arma & rixas procedere Prætor, quos potest suâ iurisdictione compescere? de usufr. Add. l. quidam existima- verunt. de Reg. jur. Berlich. 4. concl. 16. n. 2. vers. Tum, quia iudex. &c.*

33. Unde

33. Unde dispiciendum; si pro intellectu Satutorum, superius adductorum, distingui possit, cum Philosoph. 3. Ethic. 1. & seqq. inter provocationem continuam (atque connexam: qua verba injuriosa in provocantia desinunt, unoque actu manus telis ad-movetur) & per intervalla distinctam: quemadmodum aliàs quoque sura distinguunt, inter actus consulto, sive data opera, praviæque delibera-tione instructos: & inter actus inconsulto, h. e. impetu potius aut casu susceptos, l. 1. §. 3. De his quæ in testament. delentur. l. 1. §. 7. ibi: consulto & evidenti fraude, De officio præf. Urbis l. 35. §. un. ibi: tamen consul-to fructum insequentis anni corrupisti. Locati. l. ult. §. 4. ad muni-cip. Ut statuta, tantum in illa provocatione, procedant, quâ ho-mo contentiosus proximum, verbis valde injuriosis, in vestigio, vel ante portam ædium suarum, provocat: quo casu facilius in-dulgendum sit provocato, qui in actu continuo, cum indignatio præsens sanioris consilii ulum interciperet, sub aliqua defensio-nis specie injurias ultus est. arg. l. 1. in f. pr. de Exercit. act. l. 1. §. 1. de his quæ in testam. delent: posterior autem provocationis species, cum quis, verbis vel scriptis injuriosis, in arenam, ante portam urbis, vocatur, ac uterque in rem istam illicitam, mutua scil. vulnera, eademque consentit: ac tum, temporis & loci intercapedo, re-ctius statuendi arbitrium ac facultatem præbeat, malit tamen ad illicita prorueret; exutoque humano ingenio, ferarum immani-tatem moresque imitari. argum. l. 1. §. 11. Si quadrup. pauper fec. quo-textu alij inverso more solent abuti. Tum verò uterque condicen-tium, in leges, quæ provocationes, duella & diffidationes prohi-bent, impingit, adeoque (uterque) in pœnam incidit. Quo respe-ctu, haut dubiè, in Gallia, & alibi, cautum, ut talis provocans & provocatus, capitali supplicio afficiantur. v. Petrum Neron. in syllo-ge Editor. Reg. Gallia. lib. 1. pag. 640. sub tit. Edit. du Roy, sur la pro-hibition, & punition des Duels. Dn. Franck. 2. resolut. 23. Atque sic for-tè duo Præclari JCti, in hac quæstione discordantes, poterunt componi: Certè primos Saxon. constitut. consultores, non omnes provocatos, (qui provocantem tantum læserint seu provocave-rint,) ab omni pœnâ liberasse, disertè patet, ex part. 4. consultar. super constit. Saxon. quæst. 60. quæ sic inscribitur: Ob nicht gleicher ge-stalt derjenige welcher auff vorgehende Ehrenverlesliche / wörtlliche

provocation, delinquiren/ linder zu straffen? Quod & verba ipsius consultationis consuadent. ibi: Ignoscendum est ei, qui voluit se ulcisci, provocatus, dicit text. in l. qui cum major. §. si libertus. de bon. lib. Et difficile est, justum dolorem temperare: l. si adulter. §. si imp. de adult. Et in summa, ex hac causa pœnam (NB.) mitigari, sive facto, sive verbo injurioso, delinquens sit provocatus, latè confirmant Specul. de accusat. §. 1. vers. quid sit te voc. Angel. in Tr. Malef. verb. Verba injuriosa. n. 10. Luc. de Penna, in l. errat qui. 3. C. de Castr. pec. Tiraquell. de pœn. cap. 1. num. 5. & 6. sed præcipuè. 12. per l. 1. §. cum arietes. 11. si Quadrup. paup. fec. &c. Hactenus Consultatores. Ubi tamen obiter monemus, ea quæ d. §. 11. de bestiis & L. Aquilia, respectu dominorum animalium efferuntur, Non posse nec debere ad homines & L. Corneliam adæquatè trahi & applicari. Cum enim quadrupedibus animus tribui non possit, ideoq; nec distinctio delictorum inde potest peti aut æstimari: Cum ex adverso in delictis hominum & nominatim in L. Cornelia vel præcipuè ad voluntatem respiciatur, an illa de subito occupata & ab affectibus perculsa sit: An verò per spiramenta & intervalla temporis deliberationem instituere & rectius cōsiliū capessere quis potuerit. Vix paulò antea dicebamus. v. omnino G. Forner. lib. 1. selectionū. cap. 10. vers. At v. in L. Cornelia. pag. 33. & seqq. Cæterum textus l. 52. §. 1. ad L. Aquil. quem Dn. Berlichius pro indiscreta sententia objicit. 4. conclus. 17. n. 1. planè distinctionem n. 33. traditam confirmat, in verb. ex eo majore rixa facta. prout exercitatis in Juriſprudētia Analytica ad oculum patebit. Sed hæc *ds ex præf. d. p.*

*De jure
permissivo
à Magistra-
tus, vel su-
periorum
autoritate,
deducto.*

34. Quid si verò ad facinus commissionis, manuum armatarum, accedat autoritas, vel permissio superioris? Nam & hęc postulata dū errores credulis injiciunt, Statuentium: Autoritatem Judicis & Magistratūs, licitum facere id, quod aliàs erat illicitum: l. 1. §. idem Pomponius. 5. Quod fals. tur. aut. Et à pœna excusare. l. air. Prator. 7. §. penult. de Minor. l. furti. 6. §. 3. ibi: Qui jussu ibiq; gl. vers. Et sic nota. De his, qui not. infam. l. 2. §. Cassius. 3. de aq. & aq. plur. arcend. gl. in l. 7. de Jurisd. Sic enim officialem, qui aliquid, ex mandatu superioris, peragit, ubique insonem & innocentem haberi, patet, ex l. inter causas. 26. §. sed cum servus. 7. Mandati. l. si servus Titio. 70. de legat. 1. Reusner. 3. consil. 19. n. 26. Fac. l. non potest. 259.

ds R. 1.

de R. l. l. 13. § 2. de injur. l. 15. § 1. de Re. jud. c. 28. v. quia. De off. deleg. Sed, ut taceamus, quod alibi, pro expositione hujus postulati, extulimus: Tum demum illud procedere solet, quando autoritas est interposita, secundum jus & ordinem. *Post Panormitan. Marant. & al. citat. in Barbof. locuplet. lib. 9. cap. 89. axiom. 3.* Addimus hoc loco: Mandatum, adversus superioris, & imprimis, Dei Opt. Max. legem, nullum habere momentum: prout *supr. cap. 4. latè ostendimus*: Quid quod insignis præterea est, inter Mandatum, aut præceptum, & permissionem, differentia: v. H. Grot. lib. 1 de jur. belli & pac. cap. 1. § 9. Siquidem permissio, vel præcedit facinus, vel subsequitur: *Quæ præcedit*, vel expressè, vel tacitè interponitur. *Quæ expressè fit*, contingit vel absolutè, vel supposità causæ cognitione. l. 1. & ult. de cadav. punit. Illa ferè in mandatum incidit; Hæc aliquam Justitiæ speciem habet d. c. 28. Ut cum è duob. malis, unum toleratur, & permittitur, sive impunè conceditur, quò plura & graviora evitentur. *Goolen. in Lexic. Philolog. lit. P. p. 822.* Quæ tacitè, vel per nudam conniventiam contingit; vel per quandam cooperationem. Prior, si non ad ordinariam, certè extraordinariam, pœnam, permittentè obstringit. l. 5. C. de accus. l. 45. ad L. Aquil. l. 63. de re jud. l. 1. § 1 si fam. furt. sec. dic. Altera, quæ malum, non solum tolerat, verum etiam promovet, atq; defendit, longè difficilior habet excusationem. vid. Dn. D. Dorschei Antichrif. sect. 3. § 1. Certè in noviss. Pontificum Constitutionibus, talis permittens ferè pari, cum ipsis pugnantibus, sive confligentibus, pœnâ afficitur. Cap. Regis Pacifici. l. 1. Vers. Et quamvis Principes & Domini Duellum sive pugnam, eis dissuadere & prohibere deberent; Tamen plerunque locum aut campum tuum, hujusmodi (hominibus) assignant, malivolumque altercantium propositum, ad executionem augent. & cap. quam Deo. 2. vers. adicientes. ibi: Non solam pugnantes ipsi, pœnis prædictis subiaceant; sed eorum quoque memoria damnata, ac bona proscrip. ta sint, & Camera confiscata. Duces autem, Barones, Comites, Marchiones & Domini temporales &c. Campum ad pugnam præstantes, non solum pœnas prædictas incurrant; sed etiam ab omni iure, quod in locis & territoriis suis obtinent, ipso facto cadant, illudque ad Cameram prædictam devolvatur. De Duello & Duellum permittentibus. in VII. Decretal. Conf. Zypaum in Anal. Enarrat. iuris Pontif. novi, lib. 5. pag. 4. 1. & seqq.

Sup. p. 263.
sb. 6.

Principia
juri per-
missi ab
auctoritate
superiorum
deducti.

& seqq. Denique ea permissio, quæ post facinus perpetratum contingit, in speciem Remissionis, indulgentiæ, aut gratiæ; sive, ut hodiè vocant, juris aggratiandi incidit: De quo, in doctrina de abolitionibus, Deo dante, pluribus agemus; Hoc loco, certis de causis, solum Tractationis abruptimus, & per speciem ἀναξαλαίωσις, subjicimus.

INDICEM LL.

In hac Commentatione expositarum.

Ad tit. C. de
Fabricen-
sibus lib. XI.
tit. 9.

L. Ad L. omnibus. l. v. cap. i. th. 14. pag. 18. & thes. 17. pag. 20. Agitur autem, in hac L. de materia, Fabricis præstandâ, & excludendâ adæratione, i. e. Das Erz soll wirklich gelieffert; vnd nicht zu Gelde angeschlagen werden. Utcunque enim vocem speciei, plerique interpretentur, de speciebus annonarum, frumentis & pabulis, ut in l. 12. C. de SS. Eccles. l. 1. 2. & ult. C. de condit. in publ. l. 1. l. 1. C. de quibus num. l. 7. C. de annon. & tribut. l. susceptores. 3. Cod. de susceptor. Pansir. 2. variar. 191. fin. Ego tamen arbitror, hoc loco, præter annonam, designari etiam ferri, metallorumq; materiam; Ajunt enim Impp. per species, se intelligere materiam ferri (venæ nobilis, sicut enim omnino, ex C. Theodos. lib. 10. tit. 22. l. 2. rescribendum. pro venerabilis. Atque sic unum Volumen membranarum nostrarum habet. In altero legitur *benè habili*. Quod Jureconsultis criticis, quibus nihil, in rerum actu negotii suppetit, exputandum relinquimus) materiam inquam quæ faciliè deducatur & lique scat. Optimè Cujac. ad hunc loc. Constitutio ista, fabricensibus priorem ferri speciem (i. e. materiam,) fabricandi causâ, præstari jubet; non adærari: ne eâ pecuniâ sibi fortè victum, vitiatumque ferrum comparent. Perez. h. r. n. 3. Quod miror, antiquitatem hujus ævi perscrutatores, tam otiosè omisisse. Miserè autem errant Hypercritici, qui, per species, ubique fruges, hujus ævi verbo, intelligunt. Salmas. de modo usur. cap. 8. pag. 323. Denique, cur adærationes annonarum talium, etiam alibi prohibeantur, h. e. (ut Guth. lib. 2. de offic. dom. August. cap. 11. pag. 312. exponit) neque transfundi, neque vendi possint, eleganti modo textus hic subindicat.

2. Ad

2. Ad L. *primicerium* 2. v. cap. 1. th. 12. & 13. pag. 17. Non dissimulamus, membranas nostras omnes, verba illa, (eiusdem fabricæ, per biennium) quæ Cujac. expuncta vult, retinere: quæ, si quis porro tueri velit, hunc sensum habere possunt: primicerium, (qui hujus scholæ non perpetuus erat, sed biennalis,) post biennium, pro præmio & immunitate, adipisci eum honorem, ut inter protectores, ejus fabricæ proprios, v. *Guther. allegat. cap. 1. th. 6. pag. 14. fin. & cap. 11. d. lib. 3. pag. 506. ubi monstrat morem introducendi per admissionales. Panciroli. in notit. Imper. Oriental. cap. 66. pag. 106 B. quasi veteranus cum ejusdem fabricæ primiceriis, per biennium vacantibus; (suo tamen quisque tempore) ad purpuræ sacre Venerationem, admittatur conf. *Perez n. 6.**

3. Ad L. *Stigmat* 4 3. v. tract. Osterman. de Stigmat. sect. 4. v. cap. 1. th. XI. pag. 16. Salmaf. de mod. usur. cap. 15. pag. 636. & 668. C. J. A. de Testam. milit. th. 3. & de re milit. th. 1. Comment. Lorini in Deuter. cap. 19. v. 18. ad Galat. ult. v. 17. ad Obiect. Resp. Osterm. sect. 6. add. not. ad l. 17. C. de pœnia.

4. Ad L. *siquis* 4. v. sup. cap. 1. th. 10. pag. 16. Locus est notabilis, pro statutis artificum, & consuetudinibus, quas in receptione, & initiatione famulorum suorum, solent custodire. pag. 25. 9. 27. *Besold. thesaur. pr. verò. & h. jungent. Vbi proped. Deo volente, notad.*

5. Ad L. *iure provisum* 5. Hic textus agit, de functione, officio & obligatione Fabricensium: cum primaria, tum secundaria & connexa: v. *tr. huius thes. 12. & 14.* Equidem Pennalis nostro durum videtur atque inhumanum teneri quem ad restitutionem ejus quod non rapuit, conf. *cap. dilectus de Excessib. pralat.* Poterat addere, ne filium quidem pro patre, aut conjugem pro conjugere teneri, l. 1. & seqq. C. *ne uxor pro marito. iunct. tit. seq.* Tantum abesse ab æquitatis regula ut contribulis pro contribule teneatur. add. *rubr. & tot. tit. C. ut nullus ex vicaneis pro alienis vicaneorum debitu teneatur. Casiod. 4. ep. 10.* Nec satis rationem specialitatis & exceptionis expedit Penn. quæ primò posita est. in certissima salutis publicæ, qua externa hæc consideramus, conservatione: Quemadmodum enim in aliis muneribus publicis, ubi ampla grassandi facultas in bona & commoda communia administratoribus suppetit, nullum tam efficax præsidium Reipubl. excogitari potuit, quam

Agit de honore Fabricensium.

De assumptione Tironum, accorum signaturæ.

De conditione Adfiscendum.

De officio Fabricensium: Et Rerum publicarum conservationem arcano curam arcana.

mutuæ

mutuæ inspectionis sub periculo propriæ injunctio. l. 12. princ. Ad Municip. l. ult. §. 8. de admin. rer. ad civit. pertin. l. 1. l. 3. C. quo quisque ordin. conven. 11. 33. latè C. A. Municip. §. 12. per tit. Ita eadē cautela meritò observatur circa Fabricenses, quibus tanti momenti cura & artificium fuit concreditum. In qua provisione, vix dici potest, quantum Reip. conservandæ arcanum lateat. *conf. Perez. h. n. 10.*

6. *L. eos qui* 6. Est de foro Fabricensium, & immunitate. v. d. c. r. th. 5. th. 12. & 17. Ut enim Fabricarum & limitum cognitio, Magistro officiorum erat mandata: Ita & inspectio in Fabricenses & duces Limitaneorum, eorumque qui castris erant prepositi. l. viros spectabiles. 8. C. de divers. offic. Guth. lib. 2. de O. D. A. & 20. pag. 392. Præerat verò Magister omnibus officiis, sive scholis, & ministeriis aulicis & Palatinis: Ideoque in ead. etiam inspectionem solus habebat. v. C. A. de offic. Quæstor. th. 8. ubi hunc textum inducit, & plures Autores allegat. Cæterum ex eo, quod fabricenses sacre Fabricæ, i. e. Principalis & Palatina, opponuntur cæteris genericè enunciatis, l. 1. C. h. confirmari videtur distributio Cujaciana, quam enarravimus d. cap. 1. th. 6. pag. 14.

7. *L. Nullus Fabricensium. ultim.* Removet functiones, ab officio Fabricensium alienas, qualis etiam est transvectio armorum. v. cap. 1. th. 15. & 16. Reliqua vid. apud Odofred. Bart. Angel. Platea. Luc de Penn. Englebermæum, & cæteros, ad h. t. add. Perez. n. 12. Farinac. quæst. crimin. 108. n. 124. & seqq.

8. *Ad Nov. 85. v. D. in protheor. pass. cap. 1. §. 3. 5. 6. & seqq.* Cujac. & utrumque Stephan. ad dd. Novell. Rittershusi. part. 14. cap. 4. Ubi tamen n. 4 errat, cum scribit: privatis hominibus, non licuisse habere ferrarias, sive ferri-fodinas, quod d. cap. 1. §. 2. pag. 12. adstruximus, add. L. ult. §. 11. de publican. l. qui tabernas. 32. de contrah. empt. (quam Negativam sententiam etiam fovet Anton. Matth. in Comment. crim. de vi publ. & privat. c. 1. n. 4. ibi: Ne ferrarias quidem privatis habere licuisse. Si quidem, per ferrarias, cum Rittershusi. intelligit ferri-fodinas. Ita sanè apertè sentit Autor Comment. ad Jus Lubecen. lib. 2. tit. 2. artic. 11. n. 36. ibi: Jure civili, ulus armorum privatis, inscio Principe, interdictus est: unde iis nec habere ferri-fodinas, permissum fuit:) Errorem haut dubiè viri docti hauserunt, ex comment. Cujac. ad d. Nov. 85. & in recis. C. qua res export.

expert. ubi sic non obscure docet: privatis, nec fabricam armorum, nec ferrariam, habere licuisse, *idque arg. d. l. ult. §. 11.* quo probare nititur, pradium, in quo quis ferrariam habuerit, silco committi. Enimvero Cujac. alibi mentem suam manifestò declaravit, & ostendit, per ferrariam se, non tam *fodinam*; quàm *officinam* ferri, intelligere, v. *omnino l. 1. & seqq. C. de metallaru. 11. 6.* Adeoque negavit quidem privatis, cum *ferrariam*, (scil. officinam, in qua nimirum ferrum præparetur:) tum fabricam, in specie, in qua arma cudantur. E diverso autem (Cujacius *fodinas*, ut cæterorum metallorum: ita & ferri, in prædiis privatorum, olim cellas fuisse, agnovit, *ex textu inevitabili l. 13 §. inde est quasitum. 5. de de usufr.* Locus est in observationibus, notatus à Nobis *d. cap. 1. thes. 2.* Atque ita etiam C. A. *th. 14. n. ultim. de publican. d. l. ult. §. 11.* interpretatur de ferri tractatione sive præparatione. Itemque Dn. Marvius, *in l. us Lubec. ib.* Add. Veget. *lib. 2. cap. 11. ibi:* Qui in legionibus habebantur, fabricæ ferrariæ causâ. P. Gudelinus, hac in re errores, *lib. 5. juris noviss. c. 3.* alibi notabuntur.

Ad L. 1. Ad L. lul. de vi public. v. p. 35. §. 9. & seqq. in primis 15. cui add. exemplum è Ciceron. 3. Catilin. ubi patefactâ conjuratione Catilinæ, cum multi gladii, ac sicæ, apud Cethegum deprehensa fuissent. factum id, (possessionis coactorum, sive accumulatorum, armorum) Catilina sic excusavit: se semper bonorum ferramentorum studiosum fuisse.

Ad l. un. C. ut Armor. usus. Conf. Camill. Borell. lib. 3. de Magistrat. Edict. cap. 17. pag. 573. & seqq. Argentraum ad consuetud. Brit. artic. 56. n. 16. & seqq.

Ad L. 3. §. 1. de L. lul. de vi publ. Memorat Sueton. in Augusto cap. 32. Ex consuetudine licentiaque bellorum civilium pravam hanc consuetudinem manasse, ut plerique ferro accingerentur, unde cum cædes & facta frequentius patrarentur, nec L. Corneliæ prohibitio sufficeret; *l. 1. ad L. Cornel. de sicar.* ipsam gestationem Imp. vetare necellum habuere, quæ turbis occasionem præstare posset, & causâ necessariâ non excusaretur. *l. 1. 2. l. 11. §. 2. ad L. lul. de vi public. v. De Aphoplism. c. 3. pag. 62. §. 7. & cap. 7. p. 92. §. 4. & 5. & pag. 16.*

Ad l. 10. eod. v. pag. 160. Laudat equidem in Anglis suis promiscuam

Z z

miscuam armorum copiam, Cambdenus Histor. Anglic. part. 1. p. 34. adseverans; Angliam nunquam securè tutam esse, nisi cum armata sit & potens. & pag. 61. gloriatur: Nobiles & plebeios armalacri diligentia passim comparare; Ita ut armamentaria completissima per nobilium aedes instruantur. Sed quem ea res exitum eventumque habuerit, tragica horum temporum facinora patefaciunt. Moderandam ergò armorum concessionem esse: rectè constituimus tr. de Hoplophoria pag. 109. & seqq.

Ad L. 1. ad L. Cornel. de Sicar. Non possunt multi concoquere Legis hujus duritiem, quâ etiam is teneatur, qui cum telo, hominis occidendi causâ, tantùm ambulaverit. Itaque plerique contendunt: Legem hanc temporariam fuisse, quippe quam Cornel. Sylla, post sævissimam civium proscriptionem, tulit, ut gravitate pœnæ, non tantùm à cædibus ipsis, sed etiam à conatu, cives deterreret. *Uinnius ad §. 1. Inst. de publ. iudic.* Sed veram ejus loci sententiam expos. tr. de Aphoplismo cap. 3. pag. 62. §. 7. *junge de legitim. armor. usu cap. 1. §. 9. pag. 160.* Imò cum sententiâ L. Corneliæ, (*in l. 1. ad L. Cornel. de Sicar. & venef. ibi* L. Cornelia tenetur, qui hominis occidendi causa cum telo ambulaverit non alii tantum turbulentum homines, sed etiam grassatores abuterentur, depræhensive dicerent; se non nocendi (non hominis occidendi, aut furti faciendi) causa arma gestare; sed ob tutelam corporis, suæ nemini des offensionem, sondern allein zur defensionem: Imper. Augustus, *velut de ipso testatur Sueton. in ejus vita cap. 32.* Aliam huic ferociæ legem opposuit, *in d. l. 3. §. 1. ad L. Jul. de vi publ.* ne quis pubes cum telo in publico compareret: nempe in populi concursu, *l. 5. d. 1. aut concione. l. 20. d. 1. nempe dolo. d. l. 10. h. e. ut causas permissionis docere non posset l. 1. & seq. d. 1. in primis necessariæ defensionis l. 11. §. 2. d. 1.*

Ad L. 1. §. 1. Divus. 3. Ad L. Corn. de Sicar. Exposuimus hunc textum, in Tr. de Aphoplism. c. 7. pag. 89. Sed posterius membrum oppositionis, (quo dicitur, eum, qui clavi aut cucumâ, in rixa, percussus; quamvis ferro percusserit, ordinariâ tamen L. Cornel. pœnâ, puniendum non esse) impugnari solet, *per §. 5. Inst. de publ. iud.* ubi dicitur: Omne homicidium dolosum censeris, quod armis ferreis; qualiacunq; illa sint, committatur. Sic enim hanc objectionem inducit Dn. Carpzov. 1. qq. crimin. 3. n. 8. Ad eamque ipse tripliciter re-

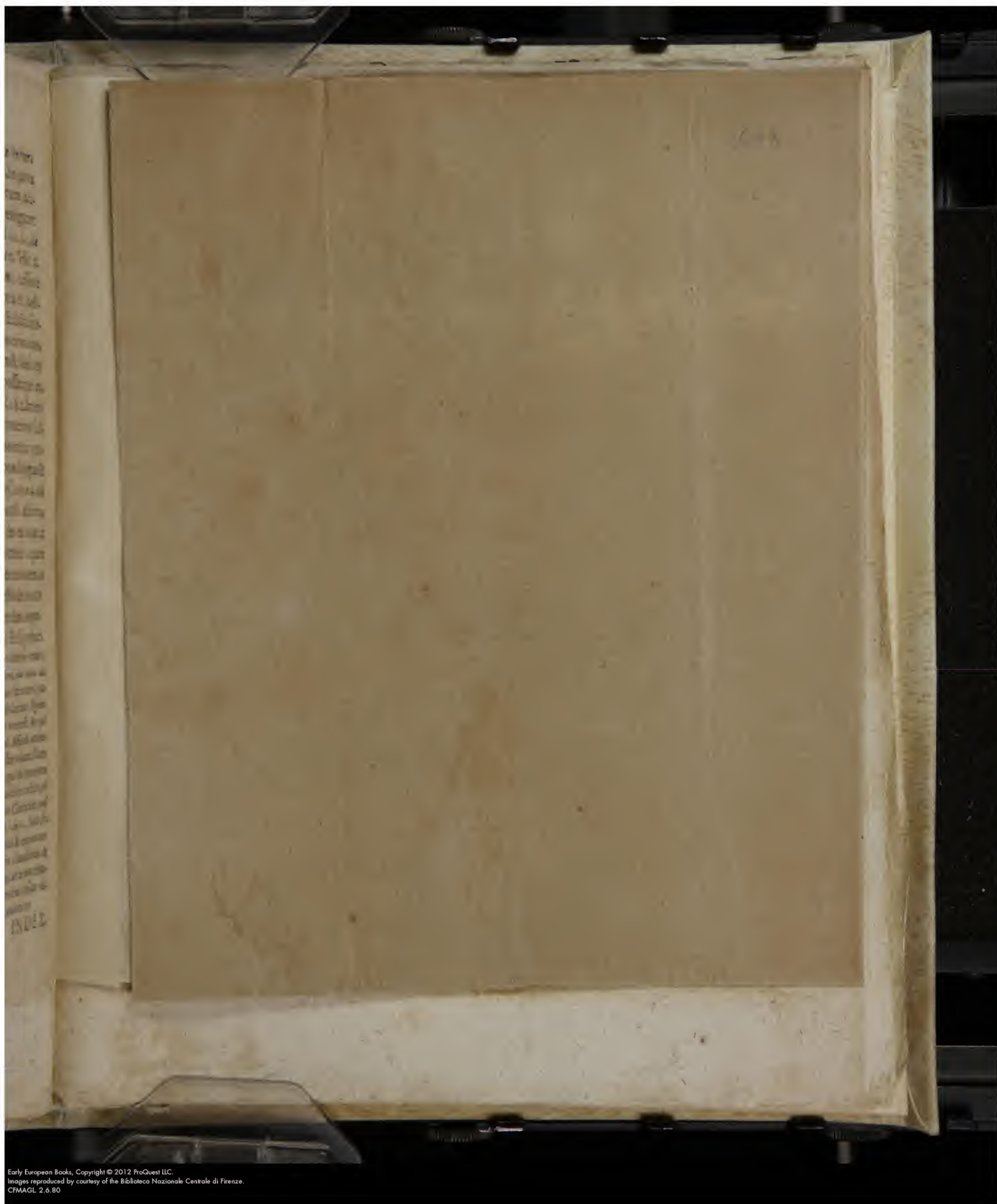
ter responderet: (1.) Textum illum, de peculiari instrumento, *cucina*, accipiendum esse, quod fuerit vas coquinatorium, ad calefaciendum aquam aptum, ex are & terrâ confectum: ut *velit Scharidius cum Bartolo*; (3.) vel textum illum, de homicidio casuali, exaudiri posse. Putaverit quis, rectius discerni casus Legum: Nam Justinianus in §. 5. *Institut. de publ. judic.* subiecti loco, supponit homicidam confessum aut convictum, ubi & de cæde ipsâ, & animo occidendi, constet. Quo casu sanè nihil interest, an ferro, & quali, cædes facta sit: Immo, etiam si, ligno vel lapide, (cædes) commissâ sit voluntaria, L. Cornel. locum habet. Frivolum enim esset, in re apertâ, ex genere teli, subterfugium comminisci. v. *Ciceron. orat. XII. quæ est pro Cacin. p. m. 326. vers. Quid dicimus armatos? junct. l. 9. ad L. lul. de vi publ. At text. l. § 3. vers. sed si clavi.* loquitur de casu dubio, ubi, cædes, in rixa, factâ, ignoratur, an animo occidendi, quisquam in alterum insurrexerit, ac non casu magis, quàm voluntate, homicidium admissum sit: Ad quem animum investigandum, plurimum conducit Instrumentorum exploratio. siquidem is, qui arma, ad occidendum comparata, strinxerit, magis, de homicidii animo, suspectus sit; atque ille, qui alia Instrumenta corripuerit: ut sanè, in ejusmodi rixis, furor varia arma solet suppeditare.

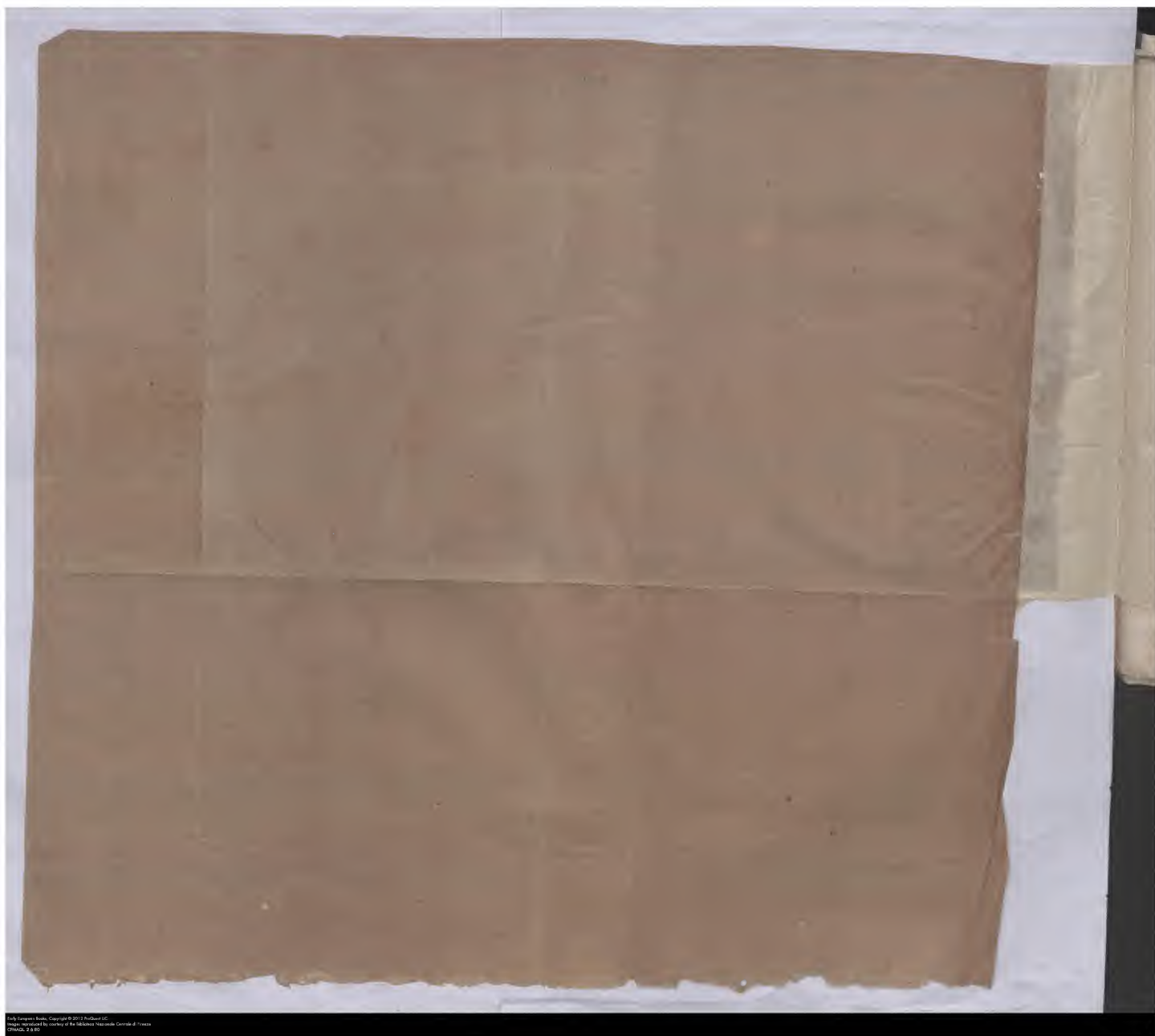
Ad L. 15. § 1. de injur. v. supr. pag. 187. Tr. de Admenatione Et suppl., quæ ibid. tunc temporis, omittenda fuere, ad § 29. p. 205. pertinentia. Subsistere enim ibidem coacti fuimus in effectu primo, obligatione sc. ad pœnam: cui accensendus est alter: præsumptionis. Nam qui primus manum ad arma ponit, (inquiunt Dd.) is in dolo hæere præsumitur. *post Abbat. Romanû & alios, Bourricus in capriv. cent. 2. c. 3 § 23.* Actertius etiam, excusationis sc. cædis quæ inlequuta fuit. Minantem enim mihi mortem, impunè possum occidere, si talis sit, qui minas suas exequi consuevit, nec teneor expectare, donec percutiar; aut occidar. Ait idem Bourric. *in capriv. d. cent. 2. c. 3. § 25. p. 131.* Quod gradatim, si de violentia per gradus invalescente, exaudiendû, certè admittendum demùm esse; jam supra monuimus. Sequitur *ortus*, qui exhibet remedia, huic delicto opposita. In quibus (1.) est actio injuriarum utilis, *d. l. 15. § 1. de injur.* Directa enim nascitur, ex injuriâ, verbis Edicti compræhensa. *arg. l. 1. § ult. l. 12. & 13. Ad L. Aquil.* Edicto autem definitur injuriam

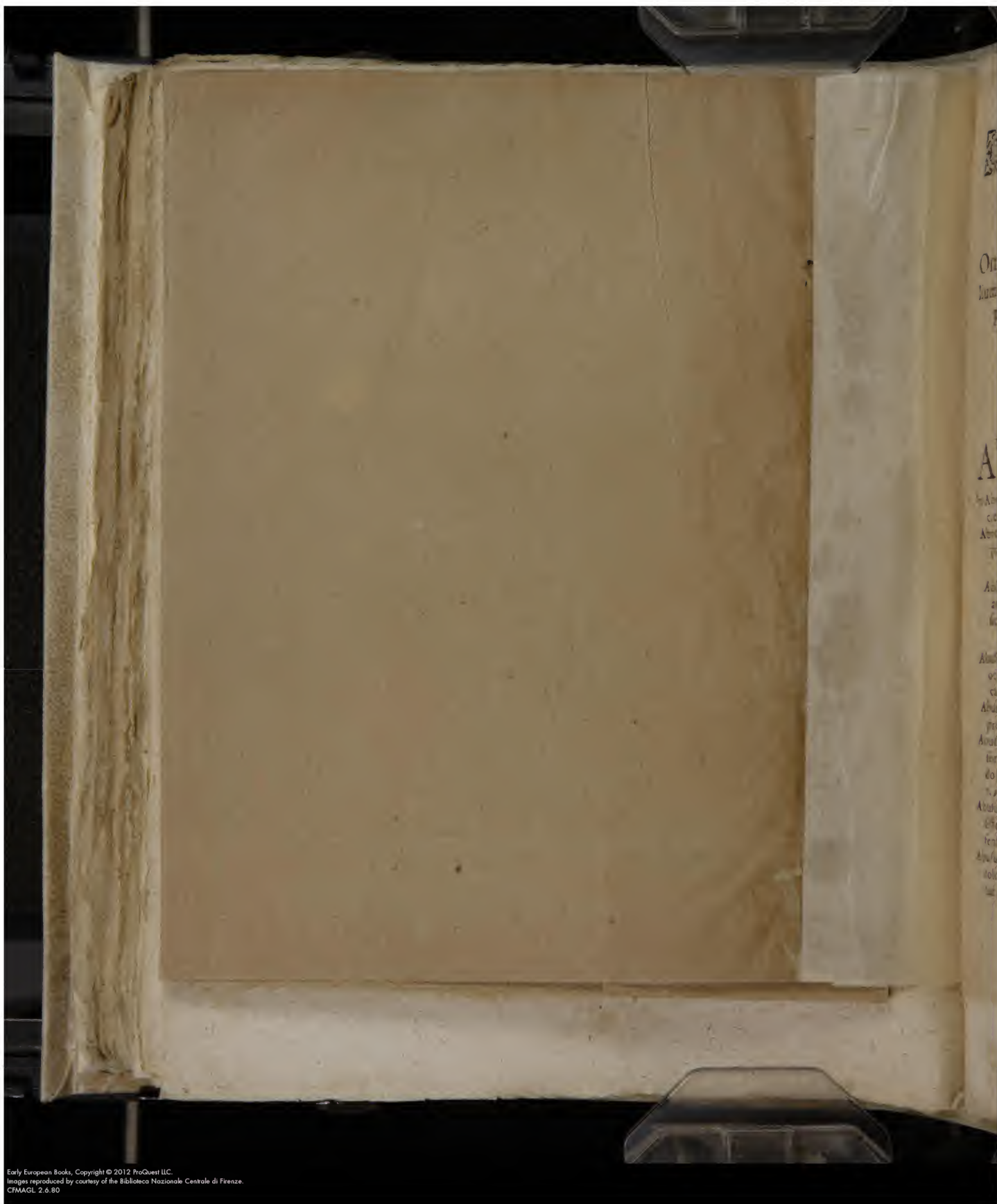
*Supplem. de
Admenatione.*

juriam fieri, vel voce; aut verbo: vel re, aut facto. *l. 1. §. 1. de injuria*
 At in admenatione, non spectatur, aut præcisè requiritur, injuria
 verbalis, cum committi possit, solo gestu, sine ullo verborum ad-
 ditamento. Sed nec etiam res, siue factum percussionis exigitur:
 cum re dicatur injuria fieri, quoties manus inferuntur. *d. l. 1. §. 1. de*
injur. l. illud. 3. §. 1. ibi: siue pulsant; siue convicium dicant. Eod. tit. Hic a.
 non intervenit pulsatio: uti *supr. 9. 18. & 19. demonstratum*, cessare
 itaque videbatur injuriarum actio: De qua, injuria certa & desi-
 gnanda, & probanda agit. *l. 7. d. t.* Enimverò, cum ratio Edicti, sco-
 pusq; & finis iste sit, ut omnis contumelia, contra bonos mores,
 alicui illata, coërceatur: *l. 15. §. generaliter 27. de injur.* cum & idèd in-
 juria, in specie, contumelia dicatur: *l. 1. pr. de injur.* possitque ea,
 non tantum ad corpus; sed & ad dignitatem referri: *d. l. 1. §. 2.* Immo
 etiam ad ea, quæ circa corpus contingunt, veluti vestimentis scif-
 his: *l. sed est questio. 9. de injur.* Et h. casu, manus, videantur quo-
 dammodò, suis variis motibus, gestu aut gestulatione, linguæ &
 verborum præstare officium: *Gass. Anron. Thesaur. decis. 229 n. 4. ubi*
exemplum gl. in l. 2. §. exactus. de O. l. adfert & excus. Idèd utili actione,
 injuria hæc poterit vindicari. *Thesaur. d. loc.* ubi de ea injuriæ
 specie tractat, quæ mediæ digiti ostensione, committitur, quam
 Itali vocant, far le fiche. Itaque si probabitur, admenationem, in
 speciem atrocioris injuriæ desinere, etiam *L. Cornelia de injuriis*
 agi poterit. Quod si vero admenatio, ad vim inferendam compa-
 rata fuerit, *Q. An etiam L. Julia de vi agi possit?* Et si probari
 possit, id tumultus excitandi causâ factum esse, non minùs videbitur teneri,
 ferrum stringens; ac gestans in publico: *per l. 3. §. 1. & l. 10. Verf. qui ludos. ad*
L. lul. de Sep. publ. Denique, si animo occidendi gladium quis strinxerit, gra-
 viori etiam animadversioni locus erit: cum voluntas delictum discernat. Quem-
 admodum etiam in aliis admissis & adgressionibus, plurimùm interest, An qui
 armati, an sine armis alios adgrediantur? *l. 3. §. 7. de sepulch. viol.* Affinib; etiam
 annumerari possit innoxia armorum explosio. Vbi sanè Canonistæ volunt, illum
 excommunicationi subiacere, qui sclopus explodit in Clericum, qui ob terrorem
 moritur, (der vom Schrecken stirbt) quâvis pilâ ne leviter quidem tactus, vel
 læsus fuerit. Hanc n. cenferi actionem violentam & injuriosam in Clericum. *post*
Fleu. ciu. Bonnacina tom 3. Morale Thes. disp. 2. q. 3. pun. 7. §. 1. n. 12. Sed ista
 alii, quib; hæc assignavimus, suo tempore, diligentius examinabunt & exponent.
 Nos jam Templum sancti, siue armamentarium Iustiniani, vicissim claudimus, &
 Deo gratias agentes pro omnib; beneficiis, devotè simul precamur, ut arma tēpo-
 ralia, in spiritualia cōvertat, ne potissima orbis pars, sub imminente ipsius ad-
 ventum, in stupenda hæc securitate, æternæ perditionis ignibus involvatur

INDEX.

INDEX

Omnium Rerum, Verborum, & Notabilium, quæ hoc Tractatu continentur; ita compositus, ut prior numerus Caput, secundus Thesis, tertius vero Paginam denotet:

Confectus à Georgio Schuëro Memmingensi.

A.

ABLATIO.

Ablatio armorum quibus incu-
buerit olim *c. 1. rh. 1. p. 85.*

Abrogatio.

In Abrogatione legum ad quid respi-
ciendum sit. *c. 2. rh. 7. p. 113.*

Abrogatio legum non est in manu
privatorum. *c. 3. rh. 7. p. 62.*

Abolutus

Abolutus de Homicidio qualificato,
an deinceps de novo accusari pos-
sit? *c. 1. rh. 31. p. 211.*

Abusus.

Abusus Armorum circa defensionem,
occurrit vel circa susceptam vel cir-
ca suscipiendam. *c. 3. rh. 8. p. 188.*

Abusus armorum consistit vel in usu
primo vel orto. *c. 3. rh. 7. p. 105.*

Abusus armorum contingit vel in per-
sonis, vel in ipsis armis, vel in mo-
do loco & tempore gestandi *c. 3. rh.
7. p. 185.*

Abusus armorum in actu exercito con-
sistens, est vel aggressionis vel de-
fensionis. *c. 4. rh. 8. p. 188.*

Abusus armorum per aggressionem
coloratam quomodo committa-
tur? *c. 2. rh. 2. p. 215.*

Abusus armorum in defensione bo-
norum quatenus concedendus *c. 5.
rh. 10. p. 281.*

Abusus armorum in defensione bo-
norum quomodo coercendus sit.
c. 5. rh. 19. p. 300.

Abusus armorum in nimio luxu. *c. 3.
rh. 8. p. 189.*

Abuti.

Abutens armis ius gestationis armo-
rum amittit. *c. 3. rh. 5. p. 185.*

Academiz.

Academiz Patavinæ statutum. *c. 3. rh.
9. p. 116.*

Academicus.

Academici qui & quatenus arma ge-
stare possint. *c. 3. rh. p. 159.*

Accinctus.

Accinctus armis an sit puniendus? *c. 7.
rh. 11. p. 99.*

Accusare.

Accusans aliquem Homicidii qualifi-
ficari, & postea homicidium sim-
plex tantum probans, an faciat, ut
reus in totum absolvatur. *c. 1. rh.
31. p. 211.*

Accusatio.

Accusatio non solum proponenda sed
& probanda est. *c. 5. rh. 10. p. 310.*

Z z 3.

Actus.

INDEX.

Actus.

Actus brutorum qui sint. *c. 1. lb. 3. p. 283.*

Actu injustum suscipiens in dolo est. *c. 6. lb. 31. p. 351.*

Adæratio.

Adæratio Exarmatorum à Iustiano fuit prohibita. *c. 6. lb. 3. p. 86. Item que in Indice L. L. explicat. p. 360.*

Ademptio.

Ademptio armorum injuriæ speciem continet. *c. 3. lb. 2. p. 33.*

Ademptio armorum metum hostilitatis non tollit. *c. 3. lb. 2. p. 33.*

Ademptio armorum quando licita. *c. 3. lb. 16. p. 38.*

Adjuvare.

Adjuvans socios ante perpetratum delictum aggressoris notam incurrit. *c. 5. lb. 10. p. 312.*

Admallare.

Admallare veteribus Germanis in jus vocare denotavit. *c. 1. lb. 10. p. 160.*

Admenare.

Admenare seu adminare quid sit? *c. 2. lb. 1. p. 165.*

Admenans quatenus pro provocante habeatur. *c. 1. lb. 26. p. 203.*

Admenatus.

Admenatus cum armis si admenantem occidat quæ poena sit afficiendus. *c. 1. lb. 28. p. 204.*

Admenatio.

Admenationis admissi simplicis poena est arbitraria. *c. 1. lb. 22. p. 201.*

Admenationis Affinia quæ? *c. 1. lb. 29. p. 205. p. 363.*

Admenatio an etiam Gentibus sit delictum? *c. 1. lb. 13. p. 195.*

Admenatio atrocior quot modis æstimetur. *c. 1. lb. 12. p. 195.*

Admenationis causa Efficiens propinqua. *c. 1. lb. 14. p. 196.*

Admenationis causa Efficiens Remota. *c. 1. lb. 13. p. 195.*

Admenatio definiri quomodo possit. *c. 1. lb. 10. p. 193.*

Admenationis delictum quis committat? *c. 1. lb. 15. p. 196.*

Admenatio dividitur in graviolem & leviolem. *c. 1. lb. 12. p. 195.*

Admenationis Effectus vel est primus vel ortus. *c. 1. lb. 22. p. 201.*

Admenationis effectus primus est obligatio ad poenam. *c. 1. lb. 22. p. 201.*

Admenationis forma Generica in quo consistat. *c. 1. lb. 8. p. 198.*

Admenationis forma specifica in quo consistat. *c. 1. lb. 18. p. 198.*

Admenationis Instrumentalis causa? *c. 1. lb. 14. p. 196.*

Admenatio intra fines & terminos conatus subsistit. *c. 1. lb. 19. p. 196.*

Admenatio levior quæ sit? *c. 1. lb. 12. pag. 195.*

Admenationis poena alia est admissi simplicis alia atrocioris. *c. 1. lb. 22. p. 201.*

Admenatio quædam sit joci gratia quædam serio. *c. 1. lb. 11. p. 193.*

Admenatio quot modis sumatur. *c. 1. lb. 9. p. 193.*

Admenationis Requisita formalia quæ sint? *c. 1. lb. 19. p. 199.*

Admenatio spectat vel ad vim vel ad injuriam vel ad vulnus inferendum. *c. 1. lb. 18. p. 198.*

Admenatio sub generali delicto injuriæ diu delituit. *c. 1. lb. 1. p. 198.*

Admenatio ultra terminos conatus progrediens in aliud delictum transiit. *c. 1. lb. 19. p. 199.*

Admenatio unde dicta sit. *c. 1. lb. 6. pag. 192.*

Admenationis vocabuli Origo. *c. 1. lb. 2. p. 190.*

Adoptare.

Adoptandi mos per arma. *in prosh. lb. 11. pag. 11.*

Adfessor.

Adfess-

INDEX.

- Adfessores Principum licentiam habent arma gestandi. *c. 3. rh. 13. p. 129.*
- Advocati.
- Advocati Principum in privilegiis cum consiliariis Principum comparantur. *c. 3. rh. 13. p. 129.*
- Æqualitas.
- Æqualitas armorum in defensione quatenus attendenda. *c. 2. rh. 14. p. 128.*
- Ætas.
- Ætas incautos juvenes quando à dolo excuset. *c. 3. rh. 27. p. 347.*
- Aggressio.
- Aggressio colorata vel est intentata vel perfecta. *c. 3. rh. 8. p. 188.*
- Aggressio plane dolosa in quibus personis occurrat. *c. 3. rh. 8. p. 188.*
- Aggressio vel est plane dolosa vel quadanienus colorata. *c. 3. rh. 8. p. 188.*
- Aggressor.
- pro Aggressore habetur qui iracundum in alium animum gerit. *c. 5. rh. 20. pag. 3.*
- Aggressorem invadentem, licet occidere. *c. 5. rh. 20. p. 316.*
- Aggressores Militum vagantiū, quando mitiori poenā afficiendi sint. *c. 3. rh. 8. p. 259.*
- pro Aggressore quando quis sit habendus. *c. 5. rh. ult. p. 321. & c. 7. rh. 1. pag. 9.*
- Aggressor præsumitur qui arma præparat ante rixam. *c. 5. rh. 20. p. 208.*
- Aggressor robustus, licet sit inermis, armatus videtur contra debilem. *c. 1. rh. 26. p. 319.*
- Aggressor vel est simplex vel latrociniarius. *c. 2. rh. 8. p. 259.*
- Alemanni.
- Alemannorum Mores qui fuerint. *c. 3. rh. 8. p. 63.*
- Allegatio.
- Allegatio contra legis prohibitionem debet probari. *c. 1. rh. 5. p. 117.*
- Allegationibus quibusvis non statim fides est habenda. *c. 6. rh. 32. p. 553.*
- Angarie.
- Angarie inter Regalia referuntur. *c. 1. rh. 16. p. 19.*
- Angarie quid sint? *c. 1. rh. 15. p. 19.*
- Anima.
- Anima dispositionis quæ nam sit. *c. 3. rh. 16. p. 102.*
- Animus.
- Animus ex verbis declaratur. *c. 5. rh. 20. p. 309.*
- Animus occidendi quando vel præsumatur vel non? *c. 7. rh. 1. p. 89.*
- Animus quando malus præsumatur. *c. 7. rh. 1. p. 88.*
- Anni.
- Anni à Nomine consulum notati. *c. 2. rh. 14. p. 54.*
- Apparitor.
- Apparitor qui ingens aliquem contra privilegium de vi conveniri potest. *c. 3. rh. 2. p. 187.*
- Apparitores muneris necessitate ad gestationem armorum astringuntur. *c. 3. rh. 26. p. 140.*
- Appellatio.
- Appellatio condemnati in poenam portationis armorum an sit permissa. *c. 7. rh. 18. p. 103.*
- Appellatione Armatorum qui veniant. *in proth rh. 5. p. 7.*
- Apprehensus.
- Apprehensus cum armis an dimittendus, si offerat fideiussorem. *c. 7. rh. 110. p. 103.*
- Apprehensus cum armis an sine processu ordinario puniri possit? *c. 7. rh. 18. p. 103.*
- Arcus.
- Arcus quid sit. *in proth rh. 7. p. 8.*
- Arcus quando telorum appellatione veniat. *in proth rh. 4. p. 6.*
- Arcus

INDEX.

Arcus-Bufius.
Arcus-Bufius quid sit? *in prob. rh. 7.*
pag. 8.

Aquæ & Ignis interdictio.
Aquæ & ignis? Interdictionis poena cui
dictetur? *c. 7. rh. 3. p. 91.*

Arma.

Arma à patre donata Filius non con-
fert. *c. 3. rh. 23. p. 138.*

Arma à vestigalium præstatione sunt
Immunia. *c. 3. rh. 23. p. 138.*

Arma corrupta gestans, non incidit in
poenam prohibitionis gestationis
armorum. *c. 5. rh. 4. p. 85.*

Arma devictis interdum relinquin-
tur. *c. 3. rh. 2. p. 32.*

Arma aliter æstimantur respectu ge-
stationis. *in prob. rh. 7. p. 9.*

Arma aliter æstimantur respectu usus
illiciti. *in prob. rh. 7. p. 9.*

Arma an subditis pacis tempore per-
mittenda. *c. 3. rh. 17. p. 39.*

Arma an subditis permittenda vel
adimenda? *c. 4. rh. 4. p. 67.*

Arma Fabri qualia paraverint. *c. 1. rh.*
15. p. 18.

Arma inferre Curiis an liceat? *c. 6. rh.*
5. p. 157.

Arma in conviviis deponi solent. *c. 1.*
rh. 11. p. 169.

ab Armis abstinendi Romanis Lex aii-
quando imposita fuit. *c. 3. rh. 3. p. 33.*

Arma Iure Civili an in suppellectili
sint? *c. 3. rh. 11. p. 120.*

Arma gestare potest qui ad possessione-
nes suas extra urbem it. *c. 4. rh. 9.*
p. 148.

Arma gestare in templis aut Monaste-
riis non licet. *c. 1. rh. 1. p. 153.*

Arma gestare itineris causa licet. *c. 4.*
rh. 5. p. 144.

Arma gestare qui dignitatis causâ pos-
sint. *c. 3. rh. 11. p. 125.*

Arma hodie quilibet portare potest,
nisi statutis vel Edictis id prohibi-

tum sit. *c. 3. rh. 16. p. 14.*

Arma in Executione creditores inva-
dere non possunt. *c. 3. rh. 23. p. 138.*

Arma insidiosa sub prohibitione Ge-
stationis Armorum veniunt. *c. 5.*
rh. 5. p. 84.

Arma jure belli licet adimere. *c. 3. rh.*
2. p. 33.

Arma jure permittente gerentes, poe-
nis liberantur. *c. 3. rh. 2. p. 182.*

Arma jure pignoris detenta, liberant à
poena prohibitæ possessionis armo-
rum. *c. 3. rh. 19. p. 40.*

Armorum inspectores. *c. 2. rh. 3. p. 27.*

Arma latius quando sumantur. *c. 1. rh.*
5. p. 28.

Arma lethifera quæ sint. *in prob. rh.*
7. pag. 9.

Arma Majora privatis hodie sunt in-
terdicta. *c. 3. rh. 17. p. 39.*

Arma Minora temporibus periculosi
in statu optimatum Cives in prom-
ptu habere debent. *c. 1. rh. 17. p. 39.*

Arma Minora in statu populari sunt
necessaria. *c. 3. rh. 17. p. 39.*

Arma Minora, in statu optimatum,
temporibus pacatis, subditis recte
interdicuntur. *c. 3. rh. 17. p. 39.*

Arma minus lethifera quænam sint.
in prob. rh. 7. p. 9.

Arma nocturno tempore an impunè
ferantur? *c. 3. rh. 16. p. 32.*

Arma non possunt pignori capi. *c. 3.*
rh. 23. p. 138.

Arma non possunt privato vendi. *c. 1.*
rh. 15. p. 18.

Armorum appellatione quid veniat.
in prob. rh. 3. p. 6.

Armorum appellatione non veniunt
Gladii, qui ad calamos aptandos &
ad mensam parantur. *c. 5. rh. 1. p. 82.*

Armorum divisio ab effectu. *in prob.*
rh. 7. p. 9.

Armorum divisio in principalia &
minus principalia. *in prob. rh. 7.*
pag. 9.

Armo-

INDEX.

- Armorum divisio petita ab usu. *in proth. rh. 7. p. 9.*
 Armorum genera quæ sint prohibita. *c. 5. rh. 1. p. 81.*
 Armorum gestatio debito loco & modo fieri debet. *c. 1. rh. 1. p. 153.*
 Armorum laus. *in proth. rh. 9. p. 9.*
 Armorum potissimum finis est defensio. *c. 5. rh. 12. p. 293.*
 Arma portans sæpius, etiam sæpius est puniendus. *c. 7. rh. 9. p. 98.*
 Arma passim permittuntur ob subitaneum hostis incursum. *cap. 4. rh. 2. p. 141.*
 Arma per accidens præstant causam delinquendi. *c. 6. rh. 4. p. 87.*
 Arma portans ad occidendum bannitum, non punitur. *c. 7. rh. 10. p. 98.*
 Arma portare visus, non tamen apprehensus, quâ poenâ sit afficiendus? *c. 2. rh. 15. p. 101.*
 Arma possunt in Republica ferri. *c. 5. rh. 12. p. 293.*
 Arma promercii causâ habens Lege Julia non coercetur. *c. 3. rh. 5. p. 34.*
 Arma potissimum ad tutelam corporis, secundario ad bona sunt referenda. *c. 1. rh. 12. p. 293.*
 Ex Armis propriè dictis animus occidendi colligitur. *c. 5. rh. 20. p. 309.*
 Armorum ultimus usus in quo consistat. *c. 2. rh. 2. p. 165.*
 Armorum vocis Etymologia, Homonymia, Synonymia, & Paronymia. *in proth. rh. 1.2.3.6. p. 36.*
 Armorum usu interdicto, possessio armorum non censetur interdicta. *c. 3. rh. 18. p. 40.*
 Armorum usus ad duellum non est concessus. *c. 2. rh. 2. p. 166.*
 Armorum usus cur sit interdictus? *c. 3. rh. 5. p. 51.*
 Armorum usus in quo consistat? *in proth. rh. 7. p. 9.*
 Armorum usus interdum etiam in casibus interdictus legitur. *c. 1. rh. 12. p. 63.*
 Armorum usum Constitutiones Novæ interdicunt. *c. 3. rh. 10. p. 37.*
 Arma quædam, quæ interdicta sunt, noctu portare vetitum est. *c. 1. rh. 13. p. 164.*
 Arma quomodo gestanda sint? *c. 2. rh. 11. p. 165.*
 Arma quotupliciter sumantur. *c. 1. rh. 8. p. 45.*
 Arma deficiunt ubi cessat etiam præsumptio offensivi animi. *c. 3. rh. 20. p. 308.*
 Arma vel sunt principalia vel principalibus accedunt. *in proth. rh. 7. p. 8.*
 Arma venationis causâ gestare licet. *c. 4. rh. 3. p. 143.*
 Arma venatoria gestare prohibitum est. *c. 5. rh. 5. p. 84.*
 Argumentum.
 Argumentum à contrario sensu quando procedat vel non? *c. 7. rh. 8. p. 333.*
 Armamentaria.
 Armamentaria publica in quem finem constituta? *c. 6. rh. 2. p. 86.*
 Armamentaria sub Armandis intelliguntur. *c. 2. rh. 3. p. 12.*
 Armandiæ.
 Armandiarum vox quid denotet? *c. 4. rh. 3. p. 66.*
 Armatus.
 Armatis ad Ecclesias confugere non licet. *c. 2. rh. 2. p. 113.*
 Armatus in domo an teneatur poenâ Gestationis armorum? *c. 7. rh. 9. p. 98.*
 Artifex.
 Artifices Manuarii an ab armorum usu arcendi sint? *c. 4. rh. 15. p. 79.*
 Assassini.
 Assassini qui dicantur? *c. 4. rh. 1. p. 262.*
 Aufugere
 Aufugiens cum armis ex ædibus occisi, eadem perpetrasse præsumitur. *c. 7. rh. 1. p. 96.*
 Aaa Au-

INDEX.

Augustus.
Augustus Imp. an Author Legis Iuliz
de vi? c.3. *th.5. p.34.*

Augustus provincias quasdam suæ cu-
ræ reservavit. c.2. *th.6. p.51.*

Augustus quasdam Provincias Consu-
libus fortitò permittit. c.2. *th.6. p.51.*

Author.

Author rixæ, secuto homicidio, quâ
pœnâ sit plectendus? c.5. *th.20.
p.308.*

Authoritas.

Authoritas legis est necessaria, at com-
munis opinionis authoritas est
tantum probabilis. c.4. *th.17. p.79.*

B.

Baccalaureus.

Baccalaurei unde dicantur? c.3. *th.12.
pag. 127.*

Baculus.

Baculus an armorum appellatione ve-
niat. *in proth.3. p.6.*

Bajuli.

Bajuli excluduntur ab armorum usu.
c.4. *th.16. p.79.*

Balista.

Balistæ fulminales quæ dicantur? *in
proth. th.7. p.8.*

Balista sub simplici armorum appel-
latione venit. *in proth. th.3. p.6.*

Balistarii.

Balistarii inter Fabricenses in specie
nominantur. c.1. *th.9. p.15.*

Bannum.

Banni Imperialis effectus quis sit. c.3.
th.7. p.243.

Bannitus.

Bannitus nō impunè occiditur, appel-
latione pendente. c.3. *th.7. p.257.*

Bannitus quatenus impunè occidi pos-
sit. c.3. *th.7. p.244.*

Barbarus.

Barbari qui Romanis dicebantur. c.2.
th.4. p.228.

Barones.

Barones Imperii ex inveterata consue-
tutine interdum vasallos benè me-
ritos cum omnimodâ iurisdictione
investiunt. c.2. *th.5. p.115.*

Bartolus.

Bartoli tractatus de insignibus Nobi-
lium. *in proth. th.2. p.5.*

Bassæ Turcarum.

Bassæ Turcarum gladiis inaugurantur.
c.3. *th.5. p.122.*

Belgæ.

Apud Belgas qui arma portet? c.3. *th.
p.63.*

Biocolytæ.

Biocolytæ qui fuerint? c.6. *th.3. p.87.
in fin.*

Bombarda.

Bombardæ sunt arma ad offensionem.
in proth. th.7. p.8.

Bona.

Bona, vitæ & famæ hominis non re-
stè æquiparantur. c.5. *th.19. p.300.*

Brodmeffer.

Brodmeffer / An subappellatione
armorum veniat? c.5. *th.1. p.81.*

Büchsenmeister.

Büchsenmeister quale officium sit.
c.1. *th.9. p.26.*

Bulephorus.

Bulephorus quis fuerit? c.2. *th.7. p.52.*

Burgenses.

Burgenses an teneantur ad Angarias?
c.1. *th.17. p.20.*

C.

Cædes.

Cædes ex iusto dolore, etiam in ter-
tium & innocentem commissâ,
in quantum excusetur. c.3. *th.7.
p.243.*

Calumniæ.

Adversus Calumniæ an quis per ca-
lumniæ

I N D E X.

- lumniam se defendere possit? *c. 2. rh. 2. p. 216.*
- Candelabrum.**
Candelabra non veniunt appellatione armorum. *in prosh. rh. 3. p. 6.*
- Campania.**
Campania qualis provincia fuerit. *c. 2. rh. 7. p. 52.*
- Carcer.**
In carcere diu decensus, clementius puniendus est. *c. 3. rh. 7. p. 246.*
- Causa.**
Causæ, ob quas exarmatio introducta. *c. 4. pag. 62.*
- Clavus.**
Clavus non parit præsumptionem animi occidendi. *c. 7. rh. 1. p. 119.*
- Cerdones.**
Cerdones excluduntur ab armorum usu. *c. 4. rh. 16. p. 79.*
- Chartularii.**
Chartularii qui fuerint? *c. 1. rh. 6. p. 14.*
- Cingulum.**
Cingulum in Cod. pro Administratione usurpatur. *c. 5. rh. 3. p. 151.*
Cingulum quibus olim impositum fuerit. *c. 3. rh. 1. p. 118.*
- Circumventio.**
Circumventiones in contractibus quatenus permittantur. *c. 7. rh. 9. p. 335.*
- Civitates.**
Civitates Imperiales neminem dignitatis nomine cingulo solent donare. *c. 2. rh. 8. p. 116.*
Civitates Franciæ quæ sint? *c. 1. rh. 22. p. 23.*
Civitates in suo territorio quid possint? *c. 1. rh. 23. p. 23.*
Civitates Imperiales gestationem armorum concedere possunt. *c. 2. rh. 7. p. 115.*
Civitates Imperiales habent jus fabricandi tormenta bellica. *c. 1. rh. 23. p. 24.*
- Civitates Imperiales quædam sunt omnimodò, quædam modo quodam, libera. *c. 1. rh. 21. p. 23.*
Civitates Imperiales quomodo distinguantur. *c. 1. rh. 22. p. 23.*
inter Civitates liberas quæ sit differentia? *c. 1. rh. 21. p. 23.*
Civitates Municipales an possint gestationem armorum concedere. *c. 2. rh. 9. p. 116.*
Civitates Municipales sunt loco priorum. *c. 1. rh. 14. p. 24.*
Civitates sunt vel Imperiales vel Municipales. *c. 1. rh. 21. p. 23.*
Civitates quædam quomodo Principibus cesserint. *c. 1. rh. 21. p. 23.*
Civitates an habent armorum movendorum licentiam. *c. 3. rh. 4. p. 61.*
Civitates se & suos armis instruere possunt. *c. 3. rh. 4. p. 61.*
Civitates vel simpliciter, vel modo quodam alii subiectæ, quatenus jus fabricandorum armorum habeant? *c. 1. rh. 24. p. 24.*
- Civis.**
Civis in unâ civitate in alterâ Incolâ potest esse. *c. 3. rh. 5. p. 184.*
Cives non debent arma emere, gerere, aut habere. *c. 3. rh. 1. p. 32.*
- Clerici.**
Clerici, an ab armorum usu arcendi sint? *c. 3. rh. 12. p. 75.*
Clerici an in castris arma induere possint? *c. 4. rh. 13. p. 77.*
Clerici Edictis publicam salutem concernentibus tenentur. *c. 4. rh. 12. pag. 75.*
Clericorum Arma gestantium poena quæ sit? *c. 4. rh. 12. p. 75.*
Clericum arma portantem occidens, quâ poenâ teneatur. *c. 4. rh. 12. p. 76.*
Clerici quando possint se armis defendere? *c. 4. rh. 13. p. 77.*
Clerici qui appellantur? *c. 4. rh. 12. p. 75.*
- Coactio.**

INDEX.

Coactio turbulenta Lege Julia fuit prohibita. *c. 3. rh. 15. p. 38*

Coactus.

Coactus metu, crimē perpetrans, quomodo puniatur? *c. 4. rh. 17. p. 178.*

Cognitio.

Cognitio criminalis nec Magistratibus nec Consulibus olim demandabatur. *c. 3. rh. 2. p. 119*

Cognitio Historiarum à Dd. veteribus fuit neglecta. *c. 1. rh. 3. p. 190*

Collatio.

Collatio Rubricarū quatenus ad explanationē textuū proficiat? *c. 2. rh. 12. p. 56*

Collectiva.

Collectiva interdum in uno verificantur. *c. 3. rh. 10. p. 36*

Coloni.

Coloni non debent armagerere, emere, aut habere. *c. 3. rh. 3. p. 32*

Colonus in delictis obtemperans Domino, æque, ac ipse dominus tenetur. *c. 4. rh. 4. p. 64*

Comitatus.

Comitatus per vexillum in feudum conceditur. *in proth. rh. 11. p. 11*

Comites.

Comites Imperii qui sint? *c. 1. rh. 20. pag. 22.*

Comites Imperii vassallos benè meritos ex consuetudine cum omnimoda iurisdictione investire solent. *c. 2. rh. 5. p. 115*

Comitum varia genera. *c. 1. rh. 18. p. 21*

Comites, quomodo ea, quæ olim administrationis fuerunt, sibi applicaverint? *c. 1. rh. 19. p. 21*

Committere.

Committens in leges, legum auxilio est indignus. *c. 2. rh. 2. p. 115*

Comitia.

Comitia armata quando soleant indici? *c. 1. rh. 10. p. 102*

Commercium.

Commercium armorum hodie inter Cives regulariter liberum est. *c. 2. rh. 3. p. 27.*

Commercium armorum Iure veteri non erat interdictum. *c. 2. rh. 2. p. 27*

Commerciū causā an liceat arma impunè transferre? *c. 4. rh. 10. p. 148*

Commercium armorum Iure novo interdictum est. *c. 2. rh. 1. p. 27.*

Commercium purpuræ. *c. 1. rh. 1. p. 12*

Conatus.

Conatus latronum quomodo debilitandi sint? *c. 1. rh. 12. p. 56*

Concessio.

Concessio Armorum respicit vel eorum possessionem vel gestandi facultatem. *c. 1. rh. 3. p. 110*

Concessio armorum tacita quibus modis fiat? *c. 5. rh. 7. p. 152*

Concessio gestationis armorum vel est expressa vel tacita. *c. 5. rh. 3. p. 150.*

Concessio gestationis armorum à quo fiat. *c. 5. rh. 3. p. 150*

Concessio gestationis armorum expressa quibus modis fiat. *c. 5. rh. 3. pag. 151.*

Concessum.

Concesso castro in feudum, an arma bellica ad vassallum pertineant. *c. 5. rh. 7. p. 152.*

Conditio.

Conditio Fabricensium quæ fuerit? *c. 1. rh. 12. p. 17.*

Confectio.

Confectio purpuræ. *c. 1. rh. 1. p. 12*

Confessus.

In Confessum & Convictum quæ sint partes iudicis? *c. 4. rh. 10. pag. 59*

Concio.

Conciones, quæ Comititia dicta olim fuerint. *c. 1. rh. 9. p. 161*

Connivere.

Conni-

INDEX

Connivere interdum Principes coguntur. *c.2. rh. 13. p. 57.*

Consiliarius.

Consilarii Principum licentiam habent arma gestandi. *c.1. rh. 13. p. 129*

Consilarii Principum statutis Civitatum Municipalium non tenentur. *c.3. rh. 5. pag. 18.*

Consilium.

Consilium præbens ad occidendum quatenus teneatur? *c.4. rh. 8. p. 286.*

Constantinus.

Constantinus Consulatum annum reddidit. *c.2. rh. 10. p. 54*

Consulares.

Consulares unde dicti fuerint? *c.2. rh. 6. p. 15.*

Contumax.

Contra contumacem præsumendum est. *c.5. rh. 2. p. 313*

Consuetudo.

Consuetudinem improbam excusare à pœnâ, quatenus procedat? *c.16. rh. 14. p. 359.*

Consuetudo armis utendi, an possit tolli per Magistratus inferiores? *c.4. rh. 5. p. 68.*

Consuetudo contraria quatenus legem abroget? *c.2. rh. 29. p. 350*

Consuetudo Germaniæ circa Armarum gestationem. *c.7. rh. 19. p. 104*

Consuetudo inveterata fortior est statuto. *c.3. rh. 3. p. 184*

Consuetudo irrationabilis juri & rationi non est præferenda. *c.2. rh. 2. pag. 166.*

Consuetudo non potest actum aliàs illicitum validum reddere. *c.6. rh. 29. p. 349.*

Consuetudo prava & irrationabilis non excusatur à pœna. *c.6. rh. 26. p. 347.*

Consuetudo qualem vim habeat. *c.1. rh. 6. p. 111.*

Consuetudo quâ Principes & Nobiles

Ministros suos jure armorum donant. *c.5. rh. 5. p. 159*

Consuetudo quarundam Academicarum Doctores gladiis accingendi, unde manaverit? *c.3. rh. 12. p. 127*

Conventio.

Conventio inter Ludovicum Bavarum & Fridericum Pulchrum. *c.1. rh. 5. p. 50.*

Coronatio.

Coronatio Imperatoris Romanorum. *in prob. rh. 10. p. 10.*

Coronatio Regis Galliarum. *in prob. rh. 10. p. 10.*

Coronatio Regis Poloniæ. *in prob. rh. 10. p. 10.*

Cos

Cos, sub voce Armorum venit. *c.2. rh. 5. pag. 28.*

Convivia.

In Conviviis arma deponi solent. *c.2. rh. 11. p. 164.*

Criminalia.

In Criminalibus licet aliquem de domo suâ extrahere. *c.7. rh. 14. p. 101*

Criminales causæ juramento non sunt decidendæ. *c.5. rh. 2. p. 3. 6*

Culpa.

Culpa lata in delictis, cum pœna corporalis infligenda est, non æquiparatur dolo.

Culpa lata in pœnis non in excusat. *c.6. rh. 15. p. 340.*

Culpa lata in L. Cornelia de sicariis non habetur pro dolo. *c.3. rh. 7. pag. 245.*

Cultellus.

Cultelli calamarii non veniunt sub pœna gestationis armorum. *c.5.*

Cultelli minores an appellatione armorum veniant? *c.5. rh. 1. p. 82.*

Culter.

Culter continetur sub prohibitione usus armorum illiciti. *in prob. rh. 7. p. 9.*

Aaa 3

Culter

I N D E X.

Culter non continetur sub prohibitione gestationis armorum. *in prosh. rh. 7. p. 9.*

Cucuma.

Cucuma non parit præsumptionem animi occidendi. *c. 7. rh. 1. p. 119.*

Curiales.

Curiales Codicillares, an gladiis accingi possint? *c. 3. rh. 10. p. 114.*

Curiales & Aulici an gladiis accingi possint? *c. 3. rh. 10. p. 124.*

D.

Damnatio ad Remos.

Damnatio ad remos deportationi est surrogata. *c. 7. rh. 4. p. 92.*

Damnatio in metallum.

Damnatio in metallum deportationi est surrogata. *c. 7. rh. 4. p. 92.*

Damnatus.

Damnati famosâ sententiâ ab armorum usu excluduntur. *c. 4. rh. 16. pag. 79.*

Damnum.

Damnum datum esse, si Reus neget, probari debet testibus. *c. 5. rh. 20. p. 310.*

Decretum.

Decreta juris ad bonum & honestum sunt examinanda. *c. 3. rh. 6. p. 62.*

Defectus.

Defectus legem fuit causa, cur Germani absurda probationis genera receperint. *c. 2. rh. 3. p. 168.*

Defensio.

Defensio adversus Nocturnos Aggressores est licita. *c. 3. rh. 6. p. 62.*

Defensio jure Naturali conceditur. *c. 3. rh. 5. p. 228.*

Defensio ejus, qui in periculo vitæ constitutus est, liberat ab omni pœna. *c. 2. rh. 12. p. 177.*

Defensio facilius quàm occisio excusatur. *c. 2. rh. 14. p. 180.*

In defensione justa quæ sint observanda? *c. 5. rh. 15. p. 297.*

Defensio justa quando cesset & quamdiu duret. *c. 2. rh. 13. p. 179.*

Defensio justa ad alterius impetitionem ex continentu fieri debet. *c. 2. rh. 13. p. 178.*

Defensio moderata est inculcata tutela. *c. 2. rh. 12. p. 177.*

Defensio propriorum bonorum concessa est. *c. 5. rh. 20. p. 303.*

In defensione rerum modum excedens an sit puniendus. *c. 5. rh. 20. p. 316.*

Defensio iusta, præcepto divino non destituitur. *c. 2. rh. 2. p. 165.*

Pro defensione rerum vim vi repellere licet. *c. 3. rh. 3. p. 242.*

Ob defensionem rerum nostrarum quatenus armis uti liceat? *c. 2. rh. 11. p. 176.*

In defensione quæ observanda sint? *c. 2. rh. 14. p. 179.*

Defensio sui & suorum cuilibet est permessa. *c. 4. rh. 14. p. 270.*

Defensio seria præsupponit offensivam. *c. 2. rh. 2. p. 265.*

Defensor.

Defensores Limitum qui sint? *c. 1. rh. 18. p. 21.*

Definitio.

Definitiones exemplis non sunt restringendæ. *c. 5. rh. 13. p. 295.*

Delictum.

Delictum ad Mandatum alterius perpetratum, quomodo sit puniendum? *c. 4. rh. 17. p. 277.*

Delictis antequam perpetrentur occurrendum est. *c. 1. rh. 13. p. 196.*

Delictum ex facto illicito in dubio præsumitur. *c. 1. rh. 1. p. 193.*

Delicta nocturna, an diurna, atrociora sint? *c. 3. rh. 16. p. 132.*

Delictum non mutat existimationem delinquentis. *c. 6. rh. 31. p. 352.*

Deli-

INDEX.

- Delictum cum pari mandati uterq;
tenetur. *c. 4. th. 1. p. 262.*
- Delicta præsupponunt animum de-
linquendi. *c. 5. th. 16. p. 340*
- Delinquere.
- Delinquentes in Ecclesiis, gravius quā
aliās puniuntur. *c. 1. th. 4. p. 155*
- Dentes.
- Dentes an veniant sub prohibitione
armorum. *c. 5. th. 2. p. 82*
- Depopulator.
- Depopulator ad internecionem usq;
repelli potest. *c. 5. th. 10. p. 311*
- Depopulatorem nocturnum propria
Autoritate Adversus se quis vindi-
care potest. *c. 3. th. 7. p. 239*
- Depopulator nocturnus quis sit. *c. 3.
th. 7. p. 239.*
- Deputati.
- Deputati qui sint. *c. 1. th. 6. p. 14*
- Derobator.
- Derobator statarum quis sit. *c. 3. th.
7. p. 2. 9.*
- Desertor.
- Desertores an juri occidantur. *c. 3. th.
7. p. 237.*
- Deportatio.
- Deportationis poena an sit facta arbi-
traria. *c. 3. th. 4. p. 92*
- Dictatum.
- Dictatum Rationis quid sit. *c. 5. th. 1.
pag. 281.*
- Dies.
- Dies Tertius Non. Octobris apud Ro-
manos fuit festus. *c. 2. th. 9. p. 53.*
- Differentia
- Differentia inter potestatem juris or-
dinarii vel permissivi. *c. 3. th. 2. p. 225*
- Diffidatio.
- Diffidatio quid sit? *c. 1. th. 29. p. 205*
- Diffidatio speciem Minarum conti-
net. *c. 1. th. 29. p. 205*
- Diffidationes quo sensu olim permis-
sæ fuerint. *c. 1. th. 24. p. 345*
- Diffidatio quot modis ab Admenatio-
ne differat. *c. 1. th. 29. p. 206*
- Diffidationis poena quæ sit. *c. 1. th. 29.
p. 206.*
- Diligentia.
- Diligentia summa in judiciis crimi-
nalibus adhibenda est. *c. 3. th. 7. p. 254*
- Diploma.
- Diploma expressum requiritur ad ge-
stationem armorum. *c. 2. th. 24. p. 57*
- Discrimen vitæ.
- Discrimen vitæ dubium quodnam
sit? *c. 2. th. 12. p. 177*
- Distractio.
- Distractio Armorum, quæ Barbaris
sit, sub quâ poenâ prohibita sit? *c. 2.
th. 5. p. 28.*
- Distinctio.
- Distinctio vis publicæ & privatæ sit per
arma. *in præf. th. 11. p. 11.*
- Doctores.
- Doctores eodem quo Nobiles incede-
re possunt habitu. *c. 3. th. 19. p. 136*
- Doctores ob delictum aliquibus locis
cingulo privantur. *c. 3. th. 6. p. 185*
- Doctores Juris.
- Doctores Juris Gestandi arma licen-
tiam habent. *c. 3. th. 12. p. 127*
- Dolor.
- Dolor iustus quis sit? *c. 3. th. 7. p. 241*
- Dolor iustus facit ut poena occisionis
temperari debeat. *c. 3. th. 7. p. 241*
- Dolus.
- Dolo quando quis aliquid facere cen-
seatur. *c. 6. th. 31. p. 351.*
- A Dolo quatenus quævis etiam fatua
causa excuset. *c. 2. th. 7. p. 223*
- Dolus in factis licitis non præsumitur.
c. 2. th. 7. p. 224.
- Dolus in factis mediis quando & qua-
liter probandus. *c. 2. th. 7. p. 224.*
- Dolus

I N D E X.

- Dolus præsumptus an sufficiat in Iudiciis publicis. *c. 4. lb. 13. p. 264.*
Dolus regulariter in factis illicitis præsumitur. *c. 2. lb. 7. p. 224.*
- Domestici.
Domestici qui sint? *c. 1. lb. 13. p. 17.*
Domus.
In Domo propria quod perpetratur, pro vi publica habetur. *c. 5. lb. 20. pag. 315.*
- Donatio.
Donationes Meretricibus factæ, quatenus permissæ? *c. 7. lb. 9. p. 336.*
- Dominus.
Dominus sciens sed non prohibens, ob homicidium à servo commissum, an Lege Cornelia teneatur? *c. 4. lb. 3. p. 264.*
- Connubium.
Connubium redintegratum à Deo est interdictum. *c. 5. lb. 6. p. 316.*
- Dubius.
Dubium discrimen vitæ quod sit? *c. 2. lb. 12. p. 177.*
- Ducatus.
Ducatus per vexillum in feudum conceditur. *in proth. lb. 11. p. 11.*
- Duces.
Duces Gladio quando accingebantur? *c. 3. lb. 4. p. 120.*
Duces, quæ olim fuerunt administrationis, ea postea sibi appropriaverunt. *c. 1. lb. 19. p. 21.*
- Duellum.
Duella jussu superiorum indicta an probanda? *c. 2. lb. 4. p. 168.*
Duella non sunt permissa. *c. 6. lb. 32. p. 352.*
Duella privatorum maximè sunt improbanda. *c. 2. lb. 5. p. 171.*
- Dynastæ.
Dynastæ, non habent licentiam, Armorum movendorum. *c. 3. lb. 4. p. 61.*
- E.
Ebrius.
Ebrius quatenus delictum admittit, excusari committat. *c. 1. lb. 15. p. 197.*
- Ecclesia.
Ecclesia non excusatur ab angariis. *c. 1. lb. 13. p. 210.*
- Edictum.
Edictum Cn. Pompeii Magni. *c. 5. lb. 4. p. 34.*
Edictum de vi Bonorum Raptorum. *c. 3. lb. 10. p. 36.*
Edicta publicæ salutem concernentia etiam clericos ligant. *c. 4. lb. 12. p. 75.*
- Eydesform.
Eydesform der Feich vnd Vierzmeister des Eisenwercks. *c. 1. lb. 27. p. 25.*
- Electoꝝ.
Electoꝝ Saxoniz possessionem Armorum subditis aliquando ademit. *c. 3. lb. 13. p. 39.*
Electoꝝ Saxoniz de usu Armorum pronunciatum. *c. lb. 4. p. 42.*
Electoꝝ, cur inermes coram Altari consistant, quando noviter electus Rom. Rex iuramentum præstat. *c. 1. lb. 3. p. 154.*
- Eques.
Equites arma portare possunt. *c. 3. lb. 11. p. 125.*
Equites quomodo creentur. *c. 5. lb. 4. pag. 151.*
Equites unde appellantur? *c. 4. lb. 8. p. 71.*
- Errare.
Errantes & falsa persuasionem ducti an dolo careant? *p. 340. C. segg.*
- Error.
Error iuris in poenis non excusat. *c. 6. lb. 15. p. 340.*
Error præsumptæ permissionis quatenus ab homicidio excuset. *c. 6. lb. 14. p. 339.*
- Eventus.

INDEX.

Ab Eventu incerto nulla juris Consti-
tutio desumi potest. *c. 5. th. 5. p. 286*

Explicatae Leges.

Ex Institutionibus.

Pr. de Iure Nat. Gent. & Civil. *c. 5. th. 3. p. 272.*

Pr. de testam. milit. *c. th. 21. p. 201.*

5. 7. de obligat. quæ ex delict. nascunt.
c. 6. th. 20. p. 342.

Ex Digestis.

L. 6. §. 1. de offic. Proconsul. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 1. §. fin. Quod quisq; juris in alterum
c. 1. th. 22. p. 201.

L. 3. Quod cuiusque Universitat. no-
mine. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 1. de Transact. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 4. Ad L. Aquil. *c. 2. th. 12. p. 56.*

L. 3. Famil. Erctsc. *c. 1. th. 20. p. 200.*

L. penult. de condit. causa data. *c. 5. th. 5. p. 122.*

L. 2. §. fin. de pignorat. act. *c. 6. th. 29. pag. 34.*

L. 2. §. 10. de damn. infect. *c. 2. th. 11. pag. 56.*

L. 12. §. 3. de liberal. caus. *c. 2. th. 7. p. 223.*

L. 4. §. 6. de Rejudic. *c. 1. th. 22. p. 201.*

L. 1. de Loc. & itinerib. publ. *c. 2. th. 21. pag. 57.*

L. 2. §. 1. de verb. oblig. *c. 1. th. 20. p. 200.*

L. 4. §. 3. de Furt. *c. 1. th. 7. p. 223.*

L. 7. §. 2. de Furt. *c. 1. th. 11. p. 211.*

L. 2. §. 2. de vi Bonor. Raptor. *in protb. th. 6. p. 7.*

L. 15. §. 1. de Injuriis. *c. 1. th. 19. p. 199.*

c. 1. th. 20. p. 200.

L. 1. §. 1. Ad L. Iuliam Majest. *in protb. th. 2. p. 3.*

L. 1. Ad L. Iul. de vi publ. *c. 1. th. 9. p. 35.*

c. 2. th. 7. p. 67.

L. 2. Ad L. Iuliam de vi publ. *c. 3. th. 15. p. 38.*

L. 2. Ad L. Iul. de vi public. *c. 2. th. 2. pag. 27.*

L. 3. §. 1. Ad L. Iul. de vi publ. *cap. 5. th. 7. p. 62. c. 7. th. 7. p. 91. c. 1. th. 9. p. 160.*

L. 9. Ad L. Iul. de vi public. *in protb. th. 3. p. 5. p. 7. c. 3. th. 15. p. 38.*

L. 10. Ad L. Iul. de vi publ. *c. 1. th. 9. p. 60. c. 1. th. 9. p. 151.*

L. 11. §. 2. Ad L. Iul. de vi publ. *c. 3. th. 14. p. 37.*

L. 11. §. f. de vi publ. *c. 7. th. 5. p. 92. c. 1. th. 5. p. 11.*

L. 1. §. 3. Ad L. Cornel. de Sicariis. *c. 1. th. 1. p. 109.*

L. 2. Ad L. Cornel. de Sicariis. *c. 7. th. 7. p. 44.*

L. 15. §. unic. Ad L. Cornel. de Sicariis
c. 4. th. 1. p. 261.

L. 2. de Cadaverib. punitor. *c. 2. th. 13. pag. 57.*

L. 46. §. 7. de Iure fisci. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 9. de Extraord. cogn. *c. 1. th. 30. p. 206.*

L. 48. de Regul. jur. *c. 1. th. 16. p. 197.*

L. 159. de Regul. jur. *c. 4. th. 2. p. 253.*

L. 170. de Reg. jur. *c. 3. th. 5. p. 61.*

Ex Codice.

Constit. summa. de Iustinian. Codic.
confirm. *c. 1. th. 1. p. 41.*

L. 5. de Episcop. & Cler. *c. 2. th. 13. p. 14.*

L. 11. de Episc. & Cleric. *c. 6. th. 4. p. 87.*

L. 25 §. fin. C. de Episc. Audient. *c. 8. th. 2. p. 86.*

L. 2. §. final. Cod. de Hæretic. *c. 4. th. 16. p. 80.*

L. 3. §. 1. C. de his qui ad Eccl. confu-
giunt. *c. 1. th. 1. p. 153.*

L. 4. C. de His qui ad Eccl. confug.
c. 6. th. 4. p. 87.

L. 14. C. de Advocat. *c. 3. th. 19. p. 136.*

L. unic. de Formul. & iungent. *in protb. th. 2. p. 59.*

c. 3. th. 1. p. 215. c. 226.

L. 2. Quæ res expentat. poss. *c. 2. th. 5. pag. 28.*

L. penult. Qui testam. facere poss. *c. 1. th. 21. p. 201.*

B b b

L. 8. de

I N D E X.

L. penult. Qui testam. facere poss.
c.1. th. 21. p. 201.
 L. 8. de Impub. & aliis substit. *c.2. th. 1. p. 47.*
 L. 1. C. und. vi. *c.2. th. 14. p. 180.*
 L. 4. Ad L. Iuliam Majestat. *c.2. th. 13. p. 51.*
 L. 2. Ad L. Gornel. de sicariis. *c.3. th. 8. p. 219.*
 L. 4. Ad L. Cornel. de Sicariis. *c.3. th. 8. p. 219.*
 L. 7. Ad L. Cornel. de Sicariis. *c.7. th. 7. p. 94.*
 L. 18. de pœnis. *c.1. th. 30. p. 206.*
 L. 3. de Professoribus & Medic. *10. 52. c.3. th. 14. p. 130.*
 L. 1. de Excusat. Artific. *10. 64. cap. 1. th. 6. p. 14.*
 L. 2. de Fabricensibus *11. 9. cap. 1. th. 12. p. 17.*
 L. 3. de Fabric. *c.1. th. 11. p. 16.*
 L. 4. de Fabricensib. *c.1. th. 7. p. 15. c.1. th. 10. p. 16.*
 L. 5. de Fabricensib. *c.1. th. 16. p. 19.*
 L. 9. de Fabricensib. *c.1. th. 5. p. 13.*
 L. unic. de privilegiis corporat. urb. Rom. *11. 14. c.2. th. 11. p. 55.*
 L. 1. C. de Frument. urb. Constantino-polit. *11. 23. c.2. th. 11. p. 55.*
 Rubr. ut Armorum usus. *c.2. thes. 12. pag. 56.*
 L. unic. ut Armorum usus. *c.3. th. 8. p. 35. c.1. th. 7. p. 45. c.2. th. 1. p. 48. c.3. th. 12. p. 128.*
 L. 15. de Fund. Patrimonialib. *11. 62. c.2. th. 11. p. 55.*
 L. unic. de Præposit. Sacr. cubic. *12. 5. c.3. th. 7. pag. 123. cap. 3. th. 11. p. 125. c.3. th. 12. p. 127. c.3. th. 12. p. 128. c.4. th. 9. p. 148.*
 L. 2. de primic. *12. 7. c.3. th. 10. p. 134.*
 L. 1. de Domestic. & protec. *12. 17. c.1. th. 13. p. 17. c.3. th. 10. p. 134.*
 L. unic. Negotiat. ne milit. *12. 35. c.1. th. 6. p. 14.*
 L. ult. de Apparit. Magistr. Milit. *12. 55. c.3. th. 10. p. 125.*

E Codice Th.

L. 2. de Rapt. vel Matrim. sanctim. *9. 25. c.2. th. 10. p. 54.*
 L. 2. Quib. Equor. Vfus. *9. 30. c.2. th. 8. p. 52.*
 L. 7. de Pœn. *9. 45. c.2. th. 8. p. 52.*
 L. 16. Quor. Appellat. non recip. *11. 36. c.2. th. 8. p. 52.*
 L. 7. Pistorib. *14. 3. c.2. th. 8. p. 52.*
 L. 11. de Naut. Tiberin. *14. c.21. c.2. th. 8. p. 52.*

Ex Novellis.

Novell. 8. *c.13. c.4. th. 1. p. 65.*
 Novell. 17. cap. ult. *c.2. th. 12. p. 57.*
 Novell. 85. *c.1. c.1. th. 4. p. 13. c.1. th. 8. p. 15. c.2. th. 2. p. 27.*
 Novell. 114. *c.1. c.6. th. 25. p. 345.*

Ex Jure Feudali.

C. 1. §. 4. 1. Feud. *1. c.1. th. 17. p. 30.*
 C. 1. 2. Feud. *21. c.4. th. 8. p. 71.*
 C. 1. §. 5. 2. Feud. *23. c.3. th. 8. p. 64.*
 C. 1. §. 3. 2. Feud. *27. c.2. th. 3. p. 166.*
 C. 1. §. 5. 2. Feud. *27. c.3. th. 7. p. 63. c.4. th. 9. p. 71. c.4. th. 15. pag. 79. c.4. th. 9. p. 95. c.4. th. 9. p. 145.*
 C. 1. princ. 2. Feud. *28. c.2. th. 14. p. 57.*
 C. 1. princ. 1. Feud. *54. c.1. th. 17. 10.*
 C. 1. pr. 2. Feud. *56. c.1. th. 3. p. 13.*
 C. 1. pr. 1. Feud. *58. c.4. th. 3. p. 67.*

Exarmare.

Exarmare cives quid sit. *c.4. th. 1. p. 65.*

Exarmatio.

Exarmatio Civium necessaria est. *c.1. th. 6. p. 49.*

Exarmationis definitio. *c.4. th. 2. p. 66.*

Exarmationis divisio. *c.4. th. 1. p. 66.*

Exarmationem quæ impediunt. *c.7. th. 19. p. 104.*

Exarmationis vocabulum quàm latè usurpetur. *c.4. th. 20. p. 66.*

Exarmationis prohibitionis divisio. *c.4. th. 10. p. 66.*

Exarmator.

Exarmatores qui sint; *c.6. thes. 2. pag. 86.*

Exce-

INDEX.

Exceptio.

Exceptio defensionis an locum ha-

beat, si res sint viles. *c. 1. lb. 20. p. 307*

Exceptio defensionis in lure est funda-

ta. *c. 1. lb. 31. p. 208*

Excusatio.

Excusatio à pœna prohibita possess-

ionis armorum. *c. 3. lb. 19. p. 40.*

Executio.

Executio exarmationis in quibus con-

sistat. *c. 5. lb. 2. p. 85.*

Exemplum.

Exempla Duellorum iussu superiorum

indictorum. *c. 2. lb. 4. p. 168*

Exempla injusta iustitiam non indu-

cunt. *c. 5. lb. 4. p. 184*

Exercitatio.

Exercitatio ludica à dolo excusat. *c. 3.*

lb. 7. p. 347.

F.

Fabri.

Fabri specularii qui sint. *c. 1. lb. 14. p. 18*

Fabrica.

Fabrica Constantinopoli instituta. *c. 1.*

lb. 4. p. 13.

Fabricæ erant sub dispositione Magi-

strorum officiorum. *c. 1. lb. 5. p. 3.*

Fabricæ erant sub Inspectione Defen-

sorum Civitatis. *c. 1. lb. 5. p. 14.*

Fabricæ olim quinq; in Oriente fuerunt,

& in Occidente novêdecim. *c. 1. lb. 4. p. 13*

Fabricator.

Fabricatores Armorum an exarmari

possint. *c. 4. lb. 5. p. 69.*

Fabricenses.

Fabricenses Armorum qui fuerint. *c. 1.*

lb. 1. p. 2.

Fabricensium Collegia. *c. 1. lb. 27. p. 25.*

Fabricensium conditio fuit libera. *c. 1.*

lb. 42. p. 17.

Fabricensium distinctio. *c. 1. lb. 6. p. 14.*

Fabricensium domus à metatis exime-

bantur. *c. 1. lb. 13. p. 20.*

Fabricensium Emolumenta vel sunt

communia vel propria. *c. 1. lb. 11. p. 20*

Fabricenses in iusto stigmate constitue-

bantur. *c. 1. lb. 10. p. 16*

Fabricensium honores & Emolumen-

ta. *c. 1. lb. 7. p. 20*

Fabricenses invicem differebant. *c. 1.*

lb. 7. p. 15.

Fabricenses inter stipatores Principis

erant. *c. 1. lb. 13. p. 17*

Fabricensium Ius, translato Imperio

Romano, mutatum fuit. *c. 1. lb. 18. p. 21*

Fabricenses ob debita collegarum suo-

rum attinebantur. *c. 1. lb. 17. p. 20.*

Fabricenses privatis arma fabricare

non audebant. *c. 3. lb. 1. p. 32.*

Fabricenses qualia paraverint arma. *c.*

1. lb. 15. p. 18.

Fabricenses qui fieri potuerint. *c. 1. lb.*

10. p. 16.

Fabricensibus stigmata quomodo in-

primebantur. *c. 1. lb. 21. p. 15*

Fabricensium successio qualis fuerit.

c. 1. lb. 17. p. 20.

Fabricenses ubi conventi fuerint. *c. 1.*

lb. 5. p. 14.

Fabricenses unde dicantur. *c. 1. lb. 5. p. 14.*

Factus.

Factus aliquod an sit prohibitum

nec ne, ad quærit onem juris perti-

net. *c. 7. lb. 8. p. 352.*

Factus proditorum in milite cen-

setur, si alius pugnantis spectato-

rem agat. *c. 7. lb. 8. p. 335*

Factus nocentis impunitum relin-

quere satius est, quàm innocentem

damnare. *c. 3. lb. 7. p. 247*

Factum.

Factum à Lege permissum non mero-

tur pœnam. *c. 6. lb. 6. p. 328*

Factum ab invito nō esse puniendum,

quatenus procedat. *c. 6. lb. 31. p. 352*

Factum ex intervallo quid censetur.

c. 5. lb. 7. p. 243

Factum illicitum prodolo est. *c. 2. lb.*

5. p. 219.

Facta impossibilia, non facta, infa-

miam non adferunt. *c. 2. lb. 1. p. 165*

Bbb 2

Facul.

I N D E X.

- Facultas.
c. 4. 1b. 5. pag. 265.
 Facultas arma gestandi quid sit? *c. 1. 1b. 4. p. 110.*
 Facultas resistendi libera à quibus concessa. *c. 3. 1b. 3. p. 60.*
 Fames.
 Fames & alia similis necessitas, an in furto excuset? *c. 5. 1b. 20. p. 308.*
 Famulus.
 Famuli Episcoporum, an ad Armorum gestationem muneris necessitate attringantur? *c. 1. 1b. 26. p. 40.*
 Famuli studioforum, quatenus privilegiis studioforum fruuntur. *c. 3. 1b. 19. p. 135.*
 Fasces.
 Fasces virgarum XII. cur Consulibus olim prelati fuerint? *c. 3. 1b. 3. p. 119.*
 Federmesser.
 Federmesser, an sub appellatione armorum veniat? *c. 5. 1b. 1. p. 82.*
 Fera.
 Ob Feram globo transfixam, an capitis supplicium alicui irrogari possit? *c. 4. 1b. 4. p. 144.*
 Ferrum.
 Ferrum Barbaris non debet vendi. *c. 2. 1b. 5. p. 28.*
 Feuda.
 Feuda regalia quomodo hodie consecrantur? *in proth. 1b. 11. p. 11.*
 Finis.
 Finis concessionis Armorum respicit vel necessitatem vel utilitatem. *c. 3. 1b. 1. p. 181.*
 Filiusfamilias.
 Filiusfamilias iussu patris viduam intra tempora luctus ducens, veniam mereatur. *c. 4. 1b. 4. p. 264.*
 Filiusfam. patri in delictis obtemperans quousq; venia mereatur? *c. 4. 1b. 4. p. 246.*
 Fœminæ.
 Fœminæ nonnullarum Gentium moribus in potestate Maritorum sunt.
- Forma.
 Formarum inquisitio in theoreticis & practicis est difficilis. *c. 1. 1b. 19. p. 199.*
 Formula.
 Formula, qua Papa Rom. Arma Turcis subministrâtes devocat. *c. 2. 1b. 6. p. 19.*
 Fortis.
 Fortis quis dicendus? *c. 2. 1b. 2. p. 166.*
 Freye Reichs Stätt.
 Freye Reichs Stätt quomodo à Wehnero distinguantur. *c. 1. 1b. 22. p. 13.*
 Functio.
 Functio Fabricensium quæ fuerit. *c. 1. 1b. 14. p. 18.*
 Fundæ.
 Fundæ quando sub armorum appellatione veniant *in proth. 1b. 4. p. 60.*
 Fundamentum.
 Fundamentum alicujus dispositionis quodnam sit. *c. 7. 1b. 16. p. 102.*
 Fur.
 Fur diurnus quando possit occidi? *c. 5. 1b. 21. p. 317.*
 Furem domum alienam invadentem quacunque ratione rejicere licet. *c. 5. 1b. 20. p. 315.*
 inter Furem nocturnum & diurnum quæ sit differentia. *c. 5. 1b. 20. p. 305.*
 Fur Interdiciarius quando possit occidi? *c. 5. 1b. 16. p. 398.*
 Fur nocturnus quando possit occidi. *c. 5. 1b. 16. p. 397.*
 Fur non solum in Majorib. sed etiam Minorib. judicatur. *c. 5. 1b. 20. p. 318.*
 Galea.
 Galeæ sunt arma ad defensionem, *in proth. 1b. 1. p. 8.*
 Gentes.
 Gentes devictæ olim nō permittebantur arma possidere. *c. 3. 1b. 2. p. 32.*
 Germani.
 Germa-

I N D E X.

Germani.

Germani, cur absurda probationis genera receperint. *c. 2. th. 3. p. 168.*

Gestare.

Gestandi arma lus. quibus modis amittatur. *c. 3. th. 6. p. 185.*

Gestatio armorum,

Gestatio armorum lute Rom. nunquam fuit simpliciter prohibita. *c. 1. th. 5. p. 111.*

Ad Gestationem armorum quidam Muneris necessitate astringuntur. *c. 3. th. 2. p. 137.*

Gestatio Armorum causaria quæ sit? *c. 3. th. 7. p. 53.*

Gestatio Armorum quibusdam conceditur vel ob potestatem vel dignitatem, vel muneris necessitatem. *c. 3. th. 8. p. 123.*

Gestantibus arma lute civili quæ pœna sit præstituta. *c. 7. th. 4. p. 91.*

Gestatio Armorum quibus potestatis ratione competat. *c. 3. th. 9. p. 123.*

Gestatio armorum ex certis causis Legge Julia fuit concessa. *c. 1. th. 5. p. 111.*

Gestatio Armorum in Conventibus & comitiis publicis est interdicta. *c. 1. th. 9. p. 160.*

Ex Gestatione Armorum malus animus colligitur. *c. 5. th. 12. p. 308.*

H.

Hæstæ sunt arma apta ad offensionem & defensionem. *in proth. 7. p. 9.*

Hæstæ simplex quæ sit. *in proth. 1. th. 7. c. 8.*

Hæstæ bipennis & oblonga quæle genus armorum. *in proth. 7. p. 8.*

Hæretici.

Hæretici ab armorum usu excluduntur. *c. 4. th. 16. p. 80.*

Hæreticorum definitio tum Generalis tum specialis. *c. 4. th. 16. p. 80.*

Henducken.

Henducken qui vocentur. *c. 4. th. 15. p. 79.*

Hispani.

Hispani neminem arma urbibus inferre patiuntur. *c. 4. th. 1. p. 147.*

Historiarum cognitio, quam turpiter ab Accusationis sit neglecta. *p. 190.*

Homicida.

Homicidæ, quod fecit, expectandum est. *c. 3. th. 7. p. 234.*

Homicidium.

Homicidium ab eo qui extra vitæ periculum constitutus erat, perpetratum, non potest excusari. *c. 2. th. 14. p. 180.*

Homicidium ad Mandatum superioris perpetratum, an pœnâ ordinaria sit puniendum. *c. 4. th. 17. p. 277.*

Homicidio adstantes vel intervenientes, rei sunt homicidii. *c. 3. th. 7. pag. 233.*

Homicidium calore Iracundiæ lapsitæ perpetratum, non punitur pœnâ ordinariâ. *c. 3. th. 7. p. 241.*

Homicidium culpofum quomodo puniendum sit. *c. 3. th. 7. p. 258.*

Homicidium dolofum ex obstinato proposito committitur. *c. 5. th. 20. p. 309.*

Homicidium dolofum utrum ex Genere armorum Iudicandum sit. *c. 7. th. 1. p. 89.*

Homicidii socius pro homicidâ damnandus est. *c. 2. th. 5. p. 122.*

In Homicidii causa quæ sint attendenda. *c. 2. th. 7. p. 234.*

Homicidium ob defensionem tam Coniunctarum quam Extranearum personarum, impunè committitur. *c. 2. th. 10. p. 16.*

Homicidium liberè esse factum, si reus neget, probari debet testibus. *c. 5. th. 10. p. 310.*

Homicidium ob defensionem rerum commissum excusatur. *c. 3. th. 7. p. 242.*

I N D E X.

Homicidium potius casu & fortuito
quàm datâ operâ factum esse, in
dubio præsumitur. *c. 5. th. 20. p. 306*
Homicidi pœna quæ sit *c. 4. th. 17. p. 80*
Homicidium prætextu joci non po-
test excusari. *c. 2. th. 5. p. 222*

Homo.

Homo liber non est in commercio.
c. 2. th. 1. p. 26
Homo est omnium Animalium pes-
simum. *c. 5. th. 8. p. 289*

Honores.

Honores literarii cur gradus appellen-
tur. *c. 3. th. 12. p. 128*

I.

Illicitum.

Contra id quod Illicitum est, an pro-
prio facto quis venire possit? *c. 6. th. 17. p. 241*

Impedimentum.

Impedimenta exarminationis legitima
quæ? *c. 7. th. 19. p. 104*
Impedimenta Exarminationis quædam
legitima quædam illegitima. *c. 7. th. 19. p. 104*

Imperator.

Imperator solus olim elientes suos
Iurisdictione superiori investivit. *c. 2. th. 5. p. 115*
Imperatores, cum honores & potesta-
tes ipsis mandabantur, gladio ac-
cingebantur. *c. 3. th. 3. p. 12*

Imperium.

Imperium Merum quid dicatur? *c. 3. th. 2. p. 119*

Impetitus.

Impetitus ab armato an fugam arri-
pere debeat. *c. 2. th. 13. p. 179*

Impetus.

Impetus non tollit Lætionem semel
illatam. *c. 1. th. 16. p. 197*

Impubes.

Impubes à pœna Gestationis armo-
rum quando excusetur vel non. *c. 7. th. 12. p. 100.*

Inæqualitas.

Inæqualitas manifesta ratione perso-
narum in defensione est vitanda. *c. 2. th. 14. p. 179*

Incestum.

Incestum quoddam adulterio gravius
est. *c. 6. th. 15. p. 340*

Incola.

Incola, & Magistratui domicilii, & o-
riginis parere debet. *c. 3. th. 5. p. 184.*
Incolatus postannum acquiritur. *c. 3. th. 4. p. 184.*

Indultum.

Indultum Magistratus Superioris à
prohibitione Gestationis armorum
liberat. *c. 3. th. 15. p. 131*

Infans.

Infans non potest committere deli-
ctum admenationis. *c. 1. th. 15. p. 196*

Injuria.

Injuriam affectus querelam ad Magi-
stratum deferre debet. *c. 5. th. 12. p. 194*

Insidiæ.

Ex Insidiis, jactantia, & Minis, animus
virulentus colligitur. *c. 5. th. 20. p. 312*

Insignia.

Insignia Nobilium unde dicantur. *in
proth. th. 2. p. 5*

Insignia Gentilicia qualem originem
habeant? *in proth. th. 1. p. 4.*

Inspectores.

Inspectores Armorum qui fuerint. *c. 2. th. 3. p. 27*

Instinctus.

Instinctus Naturalis quomodo se ha-
beat ad Jus Naturale. *c. 5. th. 11. p. 292*

Instrumenta.

Instrumenta ad armandum hominem
facta, quando sub prohibitione ge-
stationis armorum veniant? *c. 5. th. 4. p. 84.*

Instrumenta tam offensiva quàm de-
fensiva, prohibitione Vtus armo-
rum veniunt. *c. 5. th. 4. p. 84.*

Instru.

I N D E X.

Instrumenta vel sunt ad armandum
hominem vel ad alium usum para-
ta. *c. 5. rh. 4. p. 81*

Insultus.

Insultus sine armis si probetur, quo-
usque reus absolvendus sit. *c. 7. rh.
1. p. 90*

Interdictum.

Interdictum de armorum commer-
cio. *c. 2. rh. 1. p. 26*

Interdictum de armorum usu respicit
vel Cives vel Barbaros. *c. 2. rh. 11. p. 16*

Interpretatio.

Interpretatio Nominis ad quid con-
ducatur? *in prob. rh. 1. p. 2*

Invadere.

Invadere quid sit? *c. 5. rh. 20. p. 315*

Invasio.

Invasio quando probata est tunc satis
probata intelligitur defensio. *c. 5.
rh. 20. p. 316*

Invasor.

Invasor bonorum nostrorum & inse-
stator corporis impune occiditur. *c.
2. rh. 11. p. 176*

Invasor quando possit occidi? *c. 5. rh.
ult. p. 321*

Invasor resistens impune læditur. *c. 5.
rh. 20. p. 315*

Invasor quis sit. *c. 5. rh. 20. p. 315*

Inventus.

Inventus cum armis, an domo sua, à
familia ludicis extrahi possit. *c. 7. rh.
14. p. 101*

Iovianus.

Iovianus cur Divus nominatus fue-
rit. *c. 2. rh. 9. p. 53*

Iovianus quando Imperium assu-
merit? *c. 2. rh. 10. p. 54*

Iovianus quando mortuus sit? *c. 2. rh.
10. p. 54*

Iovianus quem habuerit successorem.
c. 2. rh. 4. p. 49

Ira.

Ira locum dandum esse, quomodo in-
telligi debeat? *c. 5. rh. 12. p. 294*

Iratus.

Iratus an delictum admenationis
committat? *c. 10. rh. 16. p. 197*

Irenarchæ.

Irenarchæ qualem olim circa arma
curam habuerint? *c. 6. rh. 1. p. 85*

Itali.

Itali Neminem arma urbibus suis in-
ferre patiuntur. *c. 4. rh. 3. p. 147*

Iteratio.

Iteratio an requiratur ad delicti ad-
menationis constitutionem. *c. 1. rh.
20. p. 199*

Itinera.

Itinera ut tuta sint, Magistratus de-
bent curare. *c. 4. rh. 6. p. 146*

Iubere.

Iubens aliquem vulnerare, quatenus
de vulnere teneatur. *c. 4. rh. 7. p. 285*

Iudæi.

Iudæi annulum flavum portare de-
bent. *c. 4. rh. 16. p. 80*

Iudæi excluduntur ab armorum usu.
c. 4. rh. 16. p. 80

Iudex.

Iudex illicitæ gestationis armorum
quis sit? *c. 7. rh. 13. p. 100*

Iudex in propria causa nemo potest
esse. *c. 5. rh. 5. p. 286*

Iudex, intempestivâ misericordiâ mo-
tus, si nocentem dimittat, in quan-
tum teneatur. *c. 3. rh. 7. p. 34*

Iudex ad intempestivam misericordi-
am se commoveri non debet pati.
c. 3. rh. 7. p. 34

Iudex, si apparet communem opinio-
nem falsam esse, non debet eidem
inherere. *c. 4. rh. 17. p. 279*

Iudici Bono & sapienti, curæ, quæ de-
beant esse. *c. 3. rh. 6. p. 229*

Iudicis Autoritas non facit licitum,
quod

INDEX.

quod aliàs illicitum est. *c. 6. th. 4. p. 376.*

Iulius Cæsar.

Iulii Cæsaris prohibitio, ne quis cum
telo in publico ambulet. *c. 3. th. 5. p. 34*
Iuramentum.

Iuramento ea solent probari, quæ in
conscientia latent. *c. 5. th. 2. p. 306*

Iuramentum Præfectorum fabricen-
sium. *c. 1. th. 27. p. 25*

Ius.

Ius Armorum, Status, ex consequentia
Iuris superioritatis, sibi vindicant.
c. 2. th. 4. p. 114.

Ius armorum Fabricandorum. *c. 1. th.
2. p. 11*

Ius aut injuria propriè non cadit in
bruta. *c. 5. th. 3. p. 182*

Ius Cæsareum cæterarum Gentium
statutus est perfectius. *c. 2. th. 3. p. 168*

Ius Cæsareum ex quarum Gentium
præceptis collectum sit? *c. 2. th. 3.
p. 165.*

Ius duplex est, unum *φυσικόν*, alterum
νομικόν. *c. 5. th. 2. p. 282*

Ius exarmandi est antiquissimum.
c. 4. th. 3. p. 66.

Ius ex causa statuendum est. *c. 3. th.
7. p. 229.*

Ius Gladii gestandi hodiè inter or-
namenta habetur. *c. 3. th. 8. p. 113*

Ius Gladii qui Magistratus olim ha-
buerunt. *c. 3. th. 1. p. 117.*

Ius Gladii merum Imperium signifi-
cat. *in proth. th. 1. p. 11.*

Ius Gentium non est confundendum
cum Iure Naturali. *c. 5. th. 12. p. 293.*

Ius in causa positum est. *c. 3. th. 7. p.
239.*

Ius merè Naturale quid sit. *c. 5. th. 1.
p. 281.*

Ius Naturale Brutis tantum analogicè
tribuitur. *c. 5. th. 10. p. 291.*

Ius Naturale quid sit? *c. 5. th. 10. p. 291.*

Iuris permissivi quædam sunt vel ex-
pressè vel tacitè & vel reverà vel
opinione falsà. *c. 6. th. 5. p. 328.*

Ius pitèandi an Magistratus possint
prohibere. *c. 4. th. 5. p. 63*

Ius Rectorium ab æquatori per Groti
distinguitur. *c. 5. th. 5. p. 286*

Ius sibi dicere in suà causà est contra
Naturam. *c. 3. th. 5. p. 220.*

Ius superioritatis quando ad Princi-
pes translatum sit. *c. 1. th. 19. p. 21.*

Iussus.

Iussus ex calore Iracundiæ proveniens
non intelligitur cognitionaliter fie-
ri. *c. 4. th. 14. p. 111.*

Iussus Magistratus militaris, an in de-
lictis & cædo excusationem præ-
beat. *c. 2. th. 6. p. 265.*

Iussus Superiorum in delictis quate-
nus? & in quibus excuset? *c. 4. th. 2.
p. 263.*

Iustinianus.

Iustinianus, an possessionem Armo-
rum privatis ademerit? *c. 3. th. 1.
p. 31.*

Iuvenes.

Iuvenes cum telo in publico esse pro-
hibentur. *c. 3. th. 7. p. 62.*

K.

Kraut vnd Loth.

Kraut vnd Loth quid dicatur in
proth. th. 7. p. 9.

L.

Lædere.

Lædere proximum ipsa Naturæ Lex
vetat. *c. 6. th. 2. p. 347.*

Lancea.

Lancea sub simplici Armorum appel-
latione venit. *in proth. th. 3. p. 6.*

Landgravii.

Landgravii vasallos ex inveterata Ger-
maniæ consuetudine cum omni-
moda iurisdictione investiant. *c. 2.
th. 5. p. 115.*

Lapides.

Lapides ejaculatorii, ad quod Genus
Armorum referendi sint. *in proth.
th. 7. p. 9.*

Lapi-

I N D E X.

Lapides non veniunt armorum appellatione. *in proth. 1b. 3. p. 6*

Lapides qualia arma sint. *in proth. 1b. 7. p. 9.*

Lapides telorum appellatione veniunt. *in proth. 1b. 4. p. 6.*

Latro.

Adversus Latronem pro ultione omnes ferrum stringere possunt. *c. 1. 1b. 4. p. 216.*

Latrones ita vocantur, quia homines à latere adorantur. *c. 3. 1b. 8. p. 260.*

Latrones olim satellites & parastatæ Principum dicti fuerunt. *c. 3. 1b. 8. p. 260*

Latrocinari.

Latrocinari apud Antiquos infamia caruit. *c. 6. 1b. 13. p. 344.*

Latrunculator.

Latruncultores qualem curam circa arma olim habuerunt. *c. 6. 1b. 1. p. 115*

Lex.

Lex abstinendi ab Armis Romanis aliquando imposita fuit. *c. 3. 1b. 3. p. 33.*

Lex aut consuetudo specialis quæ certalicuius loci propria est non tollit legem generalem sed derogat duntaxat. *c. 6. 1b. 7. p. 331*

Lex Iulia an simpliciter arma possidere prohibuerit. *c. 3. 1b. 5. p. 34.*

Lex Iulia Majestatis olim & illi tenebantur, qui armis hostem juvabant. *c. 2. 1b. 5. p. 28.*

Legis Iulix Author quis fuerit. *c. 3. 1b. 5. p. 34.*

Lex Iulia quatenus permiserit arma possidere. *c. 3. 1b. 14. p. 37.*

Legis Iulix poena quæ sit? *c. 3. 1b. 7. p. 34.*

Lex Iulia quis Coerceatur? *c. 3. 1b. 6. p. 34.*

Lex Iulia permisit arma possidere. *c. 3. 1b. 9. p. 34.*

Lex Temporalis nunquam est opponenda Legi perpetuæ. *c. 6. 1b. 7. p. 330*

Lex Iulia vetuit in agro & villa arma habere. *c. 3. 1b. 13. p. 37*

Lex Corneliâ de Siciis cum Telo ambulans quando teneatur. *c. 3. 1b. 1. p. 32.*

Leges Codicis sæpè supplendæ sunt ex rescribendi formula. *c. 1. 1b. 12. p. 47.*

Leges regulariter non in præteritum, sed in futurum feruntur. *c. 6. 1b. 12. p. 338.*

Leges ignorare est lata culpa. *c. 6. 1b. 15. p. 340.*

Leges Iulix, de vi publicâ, & de vi privata, quæ in re olim distinctæ fuerint. *c. 7. 1b. 3. p. 91.*

Libertas.

Libertas Armorum habendorum qualis in Germaniâ sit. *c. 7. 1b. 19. p. 104.*

Libertatem se vindicandi Natura non indulget corrupto affectui. *c. 5. 1b. 9. p. 291.*

Licentia.

Licentiam peccandi indulgere in Nulius hominis potestate est. *c. 6. 1b. 23. p. 344.*

Licentiati.

Licentiati in quibus Actibus Doctorum loco habeantur? *c. 3. 1b. 12. p. 123*

Licentiati qui dicendi sint? *c. 3. 1b. 12. p. 123.*

Licere.

Licet ex continenti Multa, quæ non licerent ex intervallo. *c. 5. 1b. 9. p. 291*

Ligo.

Ligo an appellatione armorum veniat. *in proth. 1b. 3. p. 6.*

Liminarchæ.

Liminarcharum officium in quo constituitur? *c. 1. 1b. 18. p. 21.*

Lingua Latina.

Lingux Latinx puritas à veteribus Doctoribus fuit neglecta. *c. 1. 1b. 3. p. 196.*

Livoni.

Livonorum contra Lubecenses actio. *c. 2. 1b. 7. p. 29.*

Ccc

Loci.

INDEX.

Loci.

Loci ab armorum strepitu qui debent esse immunes: *c. 1. lb. 1. p. 153*
 Loci quidam profani ab armorum strepitu immunes sunt. *c. 1. lb. 5. p. 155*

Loricæ.

Loricæ sunt arma ad defensionem. *in prob. lb. 7. p. 8.*

Lupanaria.

Lupanaria, an? & quatenus permilla sint. *c. 7. lb. 9. p. 336*

M.

Machæra.

Machærarum commercium an sit permillum. *c. 3. lb. 3. p. 37.*

Machinæ.

Machinæ sunt vestigia seu Majora arma. *in prob. lb. 7. p. 8.*

Magistratus.

Magistratus civitatum Municipium quatenus habeant Licentiam arma gestandi. *c. 3. lb. 9. p. 124.*

Magistratus inferiori quando portationem armorum concedere possit. *c. 5. lb. 2. p. 320.*

Magistratus Hodierni armorum gestandorum licentiam usurpant. *c. 3. lb. 9. p. 123.*

Magistratus Iurisdictionem habentes, jure gaudent licentiæ armorum gestandorum. *c. 2. lb. 9. p. 124.*

Magistratus Majores qui fuerint? *c. 3. lb. 1. p. 117.*

Magistratus Militares Ius gladii gestandi olim sibi vindicarunt. *c. 3. lb. 3. p. 120.*

Magistratus vel Majores vel Minores olim fuerunt. *c. 3. lb. 1. p. 117.*

Magistratus Minores qui fuerint. *c. 3. lb. 1. p. 117.*

Magistratus omnes habuerunt potestatem Civilem. *c. 3. lb. 1. p. 118.*

Magistratus Politicus Iustitiæ debet esse administrator. *c. 5. lb. 12. p. 294.*

Magistratus Romani non faciunt perpetui Provinciarum possessores. *c. 2. lb. 4. p. 114.*

Magistratus sunt Imperii vel castrensis vel pagani? *c. 4. lb. 6. p. 265.*

Magistratus superiorem recognoscens an facultatem habeat arma prohibendi. *c. 4. lb. 5. p. 68.*

Mallare.

Mallare veteribus Germanis in Ius vocare denotavit. *c. 1. lb. 10. p. 162.*

Mandare.

Mandare quid sit propriè? *c. 4. lb. 1. p. 261.*

Mandans alicui, ut injuriam alii inferat, unà cum Mandatario tenetur. *c. 4. lb. 1. p. 262.*

Mandans aliquem occidi, damnandus est ut homicida. *c. 4. lb. 1. p. 261.*

Mandans eadem qua poena afficiatur. *c. 4. lb. 3. p. 266.*

Mandatarius.

Mandatarius aliquem vulnerans quatenus teneatur. *c. 1. lb. 7. p. 266.*

Mandator.

Mandator & Mandatarius in criminibus perpetratis pari poenâ plectuntur. *c. 4. lb. 16. p. 275.*

Mandator tenetur de occiso, si vulnerare mandaverit. *c. 5. lb. 10. p. 314.*

Mandatum.

Mandatum ad defensionem licitam directum, non potest extendi ad Assassinium. *c. 4. lb. 14. p. 271.*

Mandatum in delictis non excusat. *c. 3. lb. 20. p. 324.*

Mandatum Magistratus extra ordinem Iustitiæ eadem Mandantis, non excuset Mandatarium. *c. 4. lb. 6. p. 265.*

Mandatum Magistratus in ordine Iustitiæ eadem Mandantis excusat executorem. *c. 4. lb. 6. p. 265.*

Manda-

I N D E X.

Mandarum rei turpis nullum est. c. 4.
rb. 1. p. 162.

Manumissio.

Manumissio quibus ritibus olim per-
acta fuerit. c. 5. rb. 5. p. 152

Marchio.

Marchiones, quo modo ea, quæ olim
administrationis fuerunt, sibi ap-
propriaverint. c. 1. rb. 19. p. 21.

Marchiones hodiè ex consuetudine
Germaniæ vasallos cum omnimo-
dâ iurisdictione investiant. c. 2. rb. 5.
p. 115

Marchionatus.

Marchionatus per vexillum in feudum
conceditur. *in proth. rb. 10. p. 11.*

Matrimonium.

Matrimonium inter viduum & Fili-
am sororis defunctæ conjugis an sit
permissum. c. 7. rb. 8. p. 333

Medicus.

Pro Medico perito quis habendus
sit. c. 6. rb. 4. p. 88.

Medici Principum licentiam habent
arma gestandi. c. 3. rb. 14. p. 129

Medicinæ Professores.

Medicinæ Professores an habeant li-
centiam gestandi arma. c. 3. rb. 13.
p. 129.

Mercatores.

Mercatores an ab armorum usu arcen-
di sint? c. 4. rb. 14. p. 73.

Messer.

Messer ad quod Genus Armorum
referatur? *in proth. rb. 7. p. 9.*

Miles.

Miles aliena arma surripiens quomo-
do puniatur. c. 3. rb. 22. p. 158

Miles arma alienans delictum milita-
re committit. c. 3. rb. 22. p. 158

Miles cum armis forum iudiciale ac-
cedere non debet. c. 1. rb. 7. p. 158

Militibus actu militantibus etiam lu-
re communi arma permittuntur. c.
7. rb. 19. p. 104.

Milites armorum gerendorum ha-
bent facultatem. c. 3. rb. 1. p. 32

Milites Emeriti an habeant licentiam
arma gestandi. c. 3. rb. 24. p. 139.

Militibus extra Militiam constitutis,
an arma portare permissum sit. c. 3.
rb. 24. p. 138.

Milites in quem finem apud Roma-
nos armis cincti fuerint. c. 3. rb. 21.
p. 137.

Milites non sunt dicendi illi, qui iura
Militiæ non observant. c. 4. rb. 17.
p. 180.

Milites qui dicantur. c. 3. rb. 21. p. 137

Milites Vagantes armis exuendi sunt.
c. 3. rb. 24. p. 139.

Milites vel sunt Eminetiores vel In-
feriores. c. 3. rb. 9. p. 137.

Minari.

Minans alieni mortem in ipso actu po-
test occidi. c. 1. rb. 2. p. 14.

Minans ictum an personalem inju-
riam intulisse censendus sit. c. 1. rb.
27. p. 204.

Minæ.

Minæ in quibus casibus præcipuè at-
tendantur. c. 6. rb. 1. p. 322

Minæ quando Armis repelli possint
vel non? c. 2. rb. 8. p. 175.

Ministri.

Ministri Magistratum, ad gestatio-
nem armorum Muneris necessitate
astringuntur. c. 3. rb. 26. p. 140

Moderamen.

Moderamen inculpatæ tutelæ excedēs
quâ poenâ sit afficiendus. c. 5. rb. 20.
p. 357

Moderamen inculpatæ tutelæ non ex
facultate fugæ sed ex circumstantiis
probandum est. c. 2. rb. 13. p. 179

Moderator.

Moderator Provinciæ non habet li-
centiam armorum movendorum.
c. 3. rb. 4. p. 61.

Moderatores provinciarum qui vocati
fuerint. c. 2. rb. 6. p. 61.

Ccc 2

Mo-

INDEX.

Modus.

Modus certus defendenti non potest
prescribi. c. 5. *rh.* 20 p. 317.

Monarchia.

Monarchia etiam potest esse, ubi duo
vel tres regnant. c. 2. *rh.* 5. p. 51.

Monarchia quid dicatur? c. 2. *rh.* 5. p. 50.

Monarchia veteribus Germanis fuit
frequens. c. 2. *rh.* 4. p. 159.

Monere.

Monens non videtur mandare. c. 4. *rh.*
14. p. 271.

Monomachus.

Monomachi non pro cordatis sed pro
temerariis sunt habendi. c. 2. *rh.* 2.
p. 166.

Monomachia.

Monomachia bellica an sit permissa.
c. 2. *rh.* 4. p. 169.

Monomachia non est approbata. c. 2.
rh. 4. p. 169.

Monomachia probatoria non est to-
leranda. c. 2. *rh.* 3. p. 167.

Monomachia veteribus Germanis fuit
frequens. c. 2. *rh.* 4. p. 169.

Mos.

Mos adoptandi per arma qualis fuerit
in proth. *rh.* 11. p. 11.

Mos, cur Imperatori gladius præferat-
ur, unde originē traxerit. *in proth.*
rh. 10. p. 10.

Mos Nobiles armis cingendi. c. 4. *rh.*
8 p. 71.

Mos per Nomina consulum annum
designandi quando in melius con-
versus fuerit. c. 2. *rh.* 9. p. 53.

Mos Regna in feudum conferendi, per
porrectionem Gladii in investitura,
fuit peractus. *in proth.* *rh.* 11. p. 19.

Mosaicae leges.

Inter Mosaicas Leges quæ sit differen-
tia in primis ratione durationis. c. 6.
rh. 7. p. 331.

Motio.

Motio Armorum quousque se exten-
dat. c. 2. *rh.* 12. p. 56.

Motus.

Motus primi quomodo se ad constitu-
tionem Iuris Naturalis habeant. c.
5. *rh.* 9. p. 290.

Mulieres.

Mulieres ad Gladii gestationem non
sunt admittendæ. c. 4. *rh.* 15. p. 74.

Mulieres in casu Necessitatis arma ge-
stantes excusantur. c. 4. *rh.* 11. p. 74.

Mulieres incestum Iure civili com-
mittentes, an & in quantum excu-
sentur. c. 6. *rh.* 15. p. 340.

Mulieres penâ Gestationis armorum
quando affici possint. c. 4. *rh.* 11. p. 75.

Multitudo.

Multitudo quando delinquit, tunc
aliquantulum mitius agendum est. c. 3.
rh. 7 p. 246.

N.

Necessitas.

Necessitas armorum usum conce-
dens vel est temporaria vel per-
petua. c. 7. *rh.* 19. p. 104.

Necessitas cuius causa arma concedun-
tur vel est publica vel privata c. 3. *rh.*
1. p. 187.

Nobiles.

Nobilibus an prohibitum sit arma
gestare. c. 4. *rh.* 8 p. 70.

Nobiles arma portandi habent licen-
tiam. c. 3. *rh.* 11. p. 126.

Nobiles antiquitus Milites & Equites
dicti fuerunt. c. 3. *rh.* 25. p. 139.

Nobiles cum armis forum Iudiciale
non debent accedere. c. 1. *rh.* 7. p. 158.

Nobiles immediati habent facultatem
Ius armorum concedendi. c. 2. *rh.* 6.
p. 115.

Nobiles ob delictum cingulo privan-
tur. c. 3. *rh.* 6. p. 185.

Nobiles olim loco Militum parato-
rum erant. c. 3. *rh.* 25 p. 139.

Nomina.

I N D E X.

Nomen.

Nominis interpretatio ad quid con-
ducatur. *in proth. th. 1. p. 2*

Notarius..

Notarii an habeant licentiam arma
gestandi. *c. 3. th. 13. p. 129.*

Nullus.

vox Nullus quàm late pateat? *c. 2. th.
31. p. 55.*

Nuncius.

Nuncius iuratus quatenus fidem fa-
ciat? *c. 7. th. 17. p. 113.*

Nuncii, Muneris necessitate, ad gesta-
tionem armorum astringuntur. *c. 3.
th. 25. p. 140.*

Numantini.

Numantini, à Scipione iussi sunt arma
deponere. *c. 1. th. 5. p. 44.*

O.

Obligans.

Obligans se ad culpam obligatur
etiam ad poenam. *c. 4. th. 17. p. 180.*

Obsessor.

Obsessor viarum impune occidi po-
test. *c. 3. th. 1. p. 239.*

Obsessores viarum denotant & latro-
nes & insidiatores. *c. 3. th. 12. p. 216.*

Obsessio.

Obsessiones itinerum. *c. 3. th. 7. p. 238.*

Occidere.

Occidens aliquē in colluctatione cer-
taminis publici quatenus teneatur? *c. 6. th. 13. p. 338.*

Occidens armatum contra se venien-
tem, excusatur. *c. 1. th. 32. p. 214.*

Occidens aurem noctu, quā poena te-
neatur? *c. 5. th. 20. p. 316.*

Occidens moribundum, nihilominus
punitur tanquam homicida. *c. 3.
th. 7. p. 230.*

Offendere.

Offendens alium factis & verbis inju-
riosis, pro aggressore & provocan-
te habetur. *c. 5. th. 20. p. 312.*

Offensio.

Offensio qualis requiratur, ut quis se
defendere possit. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Offensio quando cessat, cessat & de-
fensio. *c. 2. th. 13. p. 179.*

Offensio quando sine armis fit, tunc
& defensio sine armis facienda est.
c. 5. th. 20. p. 313.

Officiales.

Officialium assertioni quando creden-
dum sit? *c. 7. th. 17. p. 103.*

Officiales Magistratus licentiam ha-
bent arma gestandi. *c. 3. th. 10. p. 124.*

Officiales potestatem habent arma
perquirendi. *c. 7. th. 13. p. 100.*

Officium.

Officium Fabricensium in quo consi-
stat? *in proth. th. 14. p. 18.*

Oppidani.

Oppidani non debent arma gerere,
cinere, aut habere. *c. 3. th. 1. p. 32.*

Opprimere.

Opprimere interdum idem denotat
quod obterere. *c. 3. th. 2. p. 226.*

Opera.

Operam dans rei illicitæ, ad quid te-
neatur? *c. 5. th. 20. p. 312.*

Ordines.

Ordines imperii quibus comparen-
tur? *c. 2. th. 4. p. 114.*

Origo.

Origo prohibitionis de Exarmatione.
c. 4. th. 5. p. 66.

Ornamenta.

Ornamentorum nomen armis tribui-
tur. *in proth. th. 5. p. 7.*

P.

Palæstrica arma.

Palæstrica Arma an variant sub pro-
hibitione armorum? *c. 5. th. 4. p. 84.*

Palatium.

Palatium Principis an etiam Absente
Principe à strepitu armorum im-
mune esse debeat? *c. 1. th. 5. p. 156.*

Ccc 3

Palæ-

INDEX.

Palatium Principis à strepitu armorum
immune debet esse. *c. 1. 1b. 5. p. 155*
Palatii vox quomodo accipiat. *c. 1. 1b.*
7. p. 158

Pancratium.

Pancratium quid sit. *c. 6. 1b. 13. p. 339.*

Papa.

Papa Romanus quomodo devoteat,
Eos qui Turcis arma submini-
strant. *c. 2. 1b. 6. p. 29*

Pater.

Pater permittens filium familiam bina
sponsalia contrahere, infamia no-
tatur. *c. 4. 1b. 4. p. 264*

Patricii.

Patriciis in Republica Romana arma
gestare permillum fuit. *c. 2. 1b. 15.*
p. 140.

Patriciis posteriorum seculorum cin-
gulum gestare licuit. *c. 3. 1b. 5. p. 122*

Pedelli.

Pedelli muneris necessitate ad gesta-
tionem armorum adstringuntur.
c. 3. 1b. 26. p. 140

Pennalisationes.

Pennalisationes sunt prohibitz. *c. 3.*
1b. 19. p. 135.

Percutere.

Percutens aliquem gladio stricto, oc-
cidendi animo id fecisse creditur.
c. 2. 1b. 5. p. 220

Percutens clericum de facto est ex-
communicatus. *c. 1. 1b. 25. p. 203*

Percutens clericum joci ergo non in-
cidit poenam. *c. 1. 1b. 11. p. 193*

Peregrini.

Peregrini arma contra prohibitionem
portantes, an? & quatenus punian-
tur. *c. 7. 1b. 5. p. 94*

Peregrini excluduntur ab armorum
usu. *c. 4. 1b. 17. p. 80*

Peregrini legationis munere fungen-
tes arma portare possunt. *c. 4. 1b. 17*
p. 80

Perculum.

In periculum majoris poenae deductus,
quaestione minoris poenae liberatus
esse censetur. *c. 1. 1b. 31. p. 211*

Periculum vitæ ex opinione pericli-
tantis, & non ex occulta rei verita-
te aut ex eventu æstimaanda est. *c. 1.*
1b. 31. p. 209

Periculum vitæ dicitur etiam metus
mali quod contingere potest. *c. 1.*
1b. 31. p. 209

Permissio.

Quatenus excuset *p. 35*

Permissio facinus vel præcedit vel se-
quitur. *c. 6. 1b. 34. p. 357*

Permissio juris præsumpta. *c. 1. 1b. 3.*
p. 326.

Permissionis & Præcepti differentia.
c. 6. 1b. 34. p. 357

Permissio, qua talis an sit officium vel
actus legis. *c. 1. 1b. 5. p. 328*

Permissum.

Permissa quædam sunt à Lege ut adia-
phora; quædam ut minus probata
c. 7. 1b. 9. p. 335

Permissum à lure communi, non de-
mam est impetrandum à Principe.
c. 6. 1b. 1. p. 341

Persona.

Persona Ecclesiastica admenans non
fit irregularis, nisi percutiat & occi-
dat. *c. 1. 1b. 25. p. 203*

Philosophi

Philosophi an ab armorum usu arce-
antur. *c. 4. 1b. 11. p. 75*

Philosophi an habeant licentiam ar-
magestandi. *c. 3. 1b. 14. p. 140*

Philosophi sunt honorum contemp-
tes. *c. 3. 1b. 14. p. 130*

Pilæ.

Pilæ an sub prohibitâ gestatione ar-
morum veniant. *c. 5. 1b. 1. p. 82*

Pirata.

Pirata qui sint. *c. 5. 1b. 4. p. 284*
Pœna

INDEX.

Pœna.

Pœna ad menationis alia est admissi
simplicis alia atrocioris. c. 1. *rh.* 21.
p. 201.
Pœna admenationis admissi atrocio-
ris quæ sit. c. 1. *rh.* 24. p. 22
Pœna admenationis atrocioris alia est
in Milite alia in paganis c. 1. *rh.* 24.
p. 20.
Pœna arma gestantibus præstituta ve-
rificatur & in arma defensiva gestan-
tibus. c. 5. *rh.* 3 p. 83
An Pœnâ arbitrariâ puniendus sit ad-
menans & percuciens. c. 1. *rh.* 23.
p. 202
Pœna Barbaris Arma subministran-
tium, quæ sit? c. 1. *rh.* 5. p. 28
Pœna clericorum arma Gestantium
c. 4. *rh.* 12. p. 73
Pœna corporalis, cum Multiitudo pec-
cat, potest commutari in pecu-
nariam. c. 3. *rh.* 7. p. 246
Pœna deportationis an sit facta arbi-
traria? c. 7. *rh.* 4. p. 92
Pœna Fabricensium arma Armamen-
tatio non inferentium. c. 2. *rh.* 1. p. 27
Pœna Gestationis Armorum quæ sit?
c. 1. *rh.* 10. p. 98
Pœna Homicidii quæ sit? c. 4. *rh.* 17.
p. 80
Pœna Legis Iulæ quæ sit? c. 3. *rh.* 7.
p. 62
Pœnam non meretur is, qui facit actû
à Lege permiffum. c. 5. *rh.* 2. p. 314
Pœna percucientis aliquem in loco
publico. c. 1. *rh.* 8. p. 160.
Pœna peritiam machinas consciendi
detergentis c. 2. *rh.* 3 p. 28
Pœna prohibitionis usus armorum
quæ? quotuplex? & qualiter consi-
deranda sit? c. 7. *rh.* 2. p. 90
Pœna prohibitionis armorum cessat
in armis ad panem incidendum.
c. 5. *rh.* 1. p. 81.
Pœna provocati provocantem inter-
scientis c. 2. *rh.* 6 p. 173

Pœna provocanti & provocato quæ
sit præstituta? c. 2. *rh.* 2. p. 166

Pœna Rusticorum Arma gestantium.
c. 7. *rh.* 8. p. 95

Pœna venenata Arma gestantium.
c. 1. *rh.* 9 p. 98

Pœna non excusat à delictis manu per-
petratis. c. 1. *rh.* 16 p. 191

Pœna.

Pœnæ an habeant facultatem arma
gestandi. c. 3. *rh.* 14. p. 130

Politici.

Politicoꝝ exarmationem dissua-
dentium argumenta. c. 7. *rh.* 10.
p. 105

Politio.

Politio Gladii quando sit indicium ad
torturam. c. 7. *rh.* 1. p. 90

Possessio.

Possessio armorum ad Reipubl. utili-
tatem conducit. c. 7. *rh.* 10. p. 106

Possessio Armorum an Privatis sit a-
deempta. c. 3. *rh.* 1. p. 21.

Possessio Armorum & usus sunt sepa-
rata. c. 3. *rh.* 18. p. 40

Possessio Armorum quando expresse
interdicenda veniat. c. 3. *rh.* 18 p. 40

Possessio purpuræ. c. 1. *rh.* 1. p. 12

Portare.

Portans arma defensiva an sit puni-
endus? c. 5. *rh.* 3. p. 83

Portatilia.

Portatilia sunt arma ad offensionem.
in *proth.* *rh.* 7 p. 8.

Potestas.

Potestas Maritalis diversa est à Domi-
nica & patria c. 4. *rh.* 9. p. 265

Potestas vel est privata vel publica. c.
4. *rh.* 2 p. 262

Potestatem privatam qui? & in quos
habeant? c. 4. *rh.* 1. p. 263

Potestatem superiorem recognoscens
an habeat facultatem prohibendi
arma? c. 4. *rh.* 5 p. 268

Potestas.

INDEX.

Potiores in urbibus gestandi gladiorum privilegio gaudent. c.3. *rh. 8. p. 123.*

Prædatoria.

Prædatoria seu *λίσσις*, quatenus permittitur Aristoteli. p. 344.

Prædatoria in jure Feudistico quo sensu permittitur. c.6. *rh. 24. p. 345.*

Præfectus.

Præfectus Equitum Expeditorum in quem finem constitutus fuerit. c.3. *rh. 6. p. 122.*

Præfecti urbi Gladii potestatem habuerunt. c.3. *rh. 6. p. 122.*

Præfectus vigilum Gladii potestatem non habuit. c.3. *rh. 6. p. 122.*

Præses.

Præsides Gladiis cingebantur. c.3. *rh. 4. p. 120.*

varii Præsides jus Gladii habuerunt. c.3. *rh. 5. p. 122.*

Præpositi.

Præpositis Sacri Cubiculi cingulum gestare permittum fuit. c.3. *rh. 4. p. 121.*

Præsumptio.

Præsumptiones in criminalibus non probant. c.5. *rh. 20. p. 305.*

Præsumptiones ex usu armorum quales resultent? c.7. *rh. 1. p. 88.*

Quæ præsumptio sit pro illis qui jure permittente armaverunt. c.3. *rh. 2. pag. 182.*

Prætextatus.

Verbi Prætextati origo. c.1. *rh. 3. p. 91.*

Prætextus.

Prætextus ignominie ut quis ab armato fugam arripiat quatenus excuset. c.3. *rh. 13. p. 179.*

Prætorium.

An Prætorio arma inferre liceat. c.1. *rh. 6. p. 157.*

Presbyter.

Presbyter quando vim extremam intentantem occidere possit. c.4. *rh. 13. pag. 176.*

Princeps.

Princeps optimus ex quo judicetur. c.6. *rh. 4. p. 88.*

Principis scientia à poena Gestationis armorum non excusat. c.2. *rh. 14. p. 57.*

Principes Imperii ex consuetudine vasallos cum omnimoda jurisdictione investiant. c.2. *rh. 5. p. 119.*

Privati.

Privati non debent arma emere gere, aut habere. c.3. *rh. 1. p. 32.*

Privati non debent arma movere. c.3. *rh. 4. p. 61.*

Privati non debent arma fabricare. c.3. *rh. 1. p. 32.*

Privilegium.

Privilegium quod duplex sit. c.1. *rh. 6. pag. 112.*

Privilegia personis indulta sine magna causa revocari nequeunt. c.3. *rh. 19. p. 184.*

Privilegia armorum quæ sint. c.3. *rh. 23. p. 138.*

Probatio.

Probationes, per divinum iudicium, moribus veterum approbatæ, damnatæ sunt. c.2. *rh. 13. p. 167.*

Proconsul.

Proconsules Annui fuerunt Magistratus. c.2. *rh. 6. p. 52.*

Proconsules apud veteres Gladiis accincti fuerunt. c.3. *rh. 5. p. 3122.*

Procurator.

Procuratores principum in privilegiis cum consiliariis Principum comparantur. c.3. *rh. 13. p. 119.*

Professio.

Professio in articulo mortis constituta magnam vim habet. c.5. *rh. 20. p. 310.*

Professores

Professores Iuniores aliis Doctoribus Senioribus sunt præferendi. c.3. *rh. 13. p. 128.*

Profes.

INDEX.

Professores Iuris arma gestandi licentiam habent. *c. 3. rh. 13. p. 128.*

Professores Medici an Nobiles sint? *c. 3. rh. 14. p. 129.*

Professores qui per Annos XX. docuerunt Illustribus annumerantur. *c. 3. rh. 13. p. 129.*

Prohibitio.

Prohibitio Armorum vel est Universalis vel particularis. *c. 6. rh. 1. p. 85*

Prohibitio ne Barbaris arma subministrantur. *c. 2. rh. 5. p. 28*

Prohibitio *Levitic. 18.* est universalis seu moralis. *c. 6. rh. 7. p. 331*

Prohibitio gestationis armorum tacita quæ sit? *c. 5. rh. 8. p. 152*

Prohibitio gestationis armorum expressa quæ sit? *c. 5. rh. 8. p. 152*

Prohibitionis usus Armorum Effectus? *c. 7. rh. 1. p. 88*

Prohibitio Pii IV. de detinentibus Archibufera. *c. 3. rh. 18. p. 40*

Prohibitum.

Prohibitum quod non probetur an statim censeatur permillum. *c. 7. rh. 9. p. 336.*

Propulsatio.

inter Propulsionem & offensionem mutuus debet esse respectus. *c. 2. rh. 7. p. 223.*

Propulsatio fit in ipso aggressu. *c. 5. rh. 9. p. 291.*

Protectores.

Protectores ad quid fuerint constituti. *c. 1. rh. 6. p. 14.*

Provincia.

Provincia non habent licentiam movendorum armorum. *c. 3. rh. 4. p. 61*

Provincia per vexillum in feudum conferuntur. *in proth. rh. 11. p. 11.*

Provincia olim quædam consulares quædam proconsulares dictæ fuerunt. *c. 2. rh. 6. p. 51.*

Provocare.

Provocare alium non licet. *c. 6. rh. 32. pag 352.*

Provocatio.

Provocationes præbent occasiones tumultui. *c. 2. rh. 2. p. 165*

Provocatio ad Monomachiam. *c. 2. rh. 41. p. 169.*

Provocationes sunt contra bonos mores. *c. 2. rh. 2. p. 165*

Provocatus.

Provocatus an sine famæ latione tergiversari possit. *c. 2. rh. 2. p. 165*

Provocato quando ignoscendum sit. *c. 6. rh. 33. p. 356.*

Provocatus aliquem interficiens an ab ordinariâ homicidii poena sit absolvendus. *c. 3. rh. 7. p. 241.*

Provocatus non debet comparere. *c. 5. rh. 18. p. 299.*

Pudicitia.

pro Pudicitia conservanda an liceat occidere. *c. 5. rh. 18. p. 299*

Pugio.

Pugio quale sit genus armorum. *in proth rh. 7. p. 8.*

Pugio est Meri Imperii symbolum. *in proth. rh. 10. p. 10.*

Pugiones prohibitionis gestationis Armorum veniunt. *c. 5. rh. 5. p. 84.*

Pulvis nitratus.

Pulvis nitratus quid sit? *in proth. rh. 7. p. 9.*

Purpura.

Purpuræ confectio. *c. 1. rh. 1. p. 12*

Purpuræ possessio. *c. 1. rh. 1. p. 12*

Purpuræ tinctura. *c. 1. rh. 1. p. 12*

Purpuræ usus. *c. 1. rh. 1. p. 12*

Purpuram sacram adorare, quomodo intelligendum sit? *c. 1. rh. 13. p. 17*

R.

Rabduchi.

R Abduchi Muneris necessitate ad gestationem armorum adstringuntur. *c. 3. rh. 26. p. 140.*

Ddd

Rector.

INDEX.

- Rector.**
Rector Scholarium potest arma ferre. *c. 3. lb. 9. p. 124.*
Rectores Vniuersitatum An? & quatenus Studiosis Gestationem Armorum concedere possint? *c. 2. lb. 9. p. 116.*
- Recuperatio.**
Recuperatio Ablatorum quando defensionis terminos egrediatur. *c. 5. lb. 11. p. 293.*
- Regalia.**
Regalia quatenus civitatibus competant. *c. 1. lb. 13. p. 24.*
- Regula.**
A Regula certo iure fundata, propter exceptionem incertam non est recedendum. *c. 4. lb. 17. p. 277.*
- Replicans.**
Replicans, suam allegationem debet probare. *c. 1. lb. 31. p. 208.*
Repudiatus, an reducere liceat. *v. p. 329.*
- Res.**
Res absolute commercio exemptæ. *c. 2. lb. 1. p. 16.*
Res etiam pretiosissimæ cum vita hominis non sunt comparandæ. *c. 2. lb. 11. p. 176.*
Res sacre sunt commercio absolute exemptæ. *c. 2. lb. 1. p. 26.*
Res secundum quid commercio exemptæ. *c. 2. lb. 2. p. 16.*
- Retorsio.**
Retorsio in continenti facienda est. *c. 2. lb. 7. p. 174.*
pro Re vili parcendum est famæ hominis. *c. 5. lb. 20. p. 207.*
- Resistere.**
Resistere quid sit. *c. 3. lb. 17. p. 254.*
- Respublica.**
Reipublicæ tutio unde proveniat. *c. 1. lb. 1. p. 41.*
ad Reipublicæ tutelam pertinet armorum custodia. *c. 1. lb. 1. p. 41.*
- Ritterschafft.**
Ritterschafft Nomine qui veniant. *c. 1. lb. 26. p. 25.*
Ritterschafft unde vocetur. *c. 3. lb. 11. p. 126.*
- Rixa.**
in Rixa quis insultatus præsumitur. *c. 5. lb. 20. p. 314.*
- Romani.**
Romani devictis Populis arma adimebant. *c. 1. lb. 5. p. 44.*
Romani primitus in comitiis cæturis armati cõveniebant. *c. 1. lb. 9. p. 161.*
- Romphæa.**
Romphæa quale genus Armorum sit. *in proth. lb. 7. p. 8.*
- Rustici.**
Rustici an exarmari debeant. *c. 4. lb. 8. p. 71.*
Rustici non debent arma emere, gere, aut habere. *c. 3. lb. 7. p. 32.*
Rusticorum, arma gestantium, pœna quæ sit? *c. 7. lb. 8. p. 95.*
Rusticis cur non sint permittenda arma. *c. 4. lb. 9. p. 72.*
- S.**
Sacerdos.
Sacerdotibus armis etiam statim injunctis, carere licet. *c. 3. lb. 1. p. 39.*
- Sagittæ.**
Sagittæ qualia arma sint. *in proth. lb. 7. pag. 9.*
Sagittæ quando telorum appellatione veniant. *in proth. lb. 4. p. 6.*
- Saxa.**
Saxa quando telorum appellatione veniant. *in proth. lb. 4. p. 6.*
- Sciens.**
Sciens & nõ prohibens delictum, cum prohibere possit, quomodo puniendus. *c. 4. lb. 3. p. 264.*
- Scientia.**
Scientia Principis à pœna gestationis armorum non excusat. *c. 2. lb. 14. p. 57.*
- Scopelismus.**
Scope-

INDEX.

Scopelismus est affine delictu Adme-
nationis. *c. 1. b. 3. p. 206.*

Scriuarii.

Scriuarii qui sint? *c. 1. b. 6. p. 14.*

Scuta.

Scuta sunt arma ad defensionem. *in
proth. 1b. 7. p. 8.*

Semispatha.

Semispatha quale genus armorum? *in
proth. 1b. 7. p. 8.*

Sententia.

Sententia à Principe prolata pro veri-
tate habetur. *c. 3. 1b. 7. p. 244.*

Servus.

Servus cum armis ad Ecclesiam confu-
giens inde extrahi debet. *c. 1. b. 1. p. 154*
Servus, sciente Domino, aliquem oc-
cideris, obstringit Dominum Lege
Aquila. *c. 4. 1b. 3. p. 203.*

Servi non possunt impunè occidi. *c. 4.
1b. 10. p. 257.*

an Servus, qui ad Asylum confugit,
fugitivus sit. *c. 6. b. 16. p. 342.*

Siphinni.

Siphinni quale genus armorum. *in
proth. 1b. 7. p. 8.*

Solidus.

Solidus quid sit? *c. 7. 1b. 3. p. 95.*

Spatha.

Spatha quale genus Armorum. *in proth.
1b. 7. p. 9.*

Sphærule.

Sphærule qualia arma sint. *in proth. b.
7. p. 9.*

Spicula.

Spicula quando telorum appellatione
veniant. *in proth. 1b. 4. p. 6.*

Status.

Status Imperii an Legislationem Iuris
Civilis tollere possint. *c. 1. b. 3. p. 113.*

Status Imperii tantu posse in suo ter-
ritorio, quantum Imperator in Impe-
rio, quomodo procedat. *c. b. 28. p. 22.*

Status Imperii quatenus jus armorum
concedere possint. *c. 2. 1b. 4. p. 114.*

Status Monarchicus an fuerit, cum

Impp Imperii confortes sibi aseiscer-
ent. *c. 2. 1b. 1. p. 492.*

Status Imperii possunt arma portanti-
bus pœnam imponere. *c. 4. b. 7. p. 49.*

Status Imperii quid in suo possint. *c. 2.
1b. 28. p. 112.*

Statuta.

an Statuta, illos, quibus concessum est
arma gestare, eo jure privare pos-
sint? *c. 3. 1b. 3. p. 1842.*

Statuta, superiores, cujus approba-
tione facta sunt, non stringunt. *c. 3.*

Statutaria pœna gestationis Armo-
rum. *c. 3. 1b. 9. p. 95.*

Stigmata.

Stigmata, quæ Fabricensibus inprime-
bantur, erant diversa à servorum
stigmatibus. *c. 1. 1b. 11. p. 16.*

Stilletum.

Stilleti gestatio prohibita est. *c. 1. 1b. 5.
p. 18. 34.*

Strapacorda.

Strapacorda qualis pœna. *c. 7. b. 8. p. 96.*

Stringere.

Stringens Gladium & eo percurrens,
occidendi animum habuisse credi-
tur. *c. 4. 1b. 16. p. 276.*

Studiosi.

Studiosi habet privilegium judicis, seu
fori, sed non loci. *c. 3. 1b. 7. p. 133.*

Studiosi quinquennium ab Academia
absentes, an habeant jus Arma ge-
standi? *c. 3. 1b. 18. p. 134.*

Studiosi quamdiu in Academia de-
guant, sunt Advenæ. *c. 3. 1b. 4. p. 181.*

Studiosi qui? & quatenus licentiam ha-
beant arma gestandi. *c. 3. 1b. 25. p. 130.*

Studiosi recentiores Armis abstinere
debent? *c. 3. 1b. 19. p. 134.*

Subditi.

Subditi an pacis tempore arma habere
debeant. *c. 1. 1b. 17. p. 39.*

an Subditi sumptus pro Armorum
transfessione de suo prestare de-
beant. *c. 1. 1b. 16. p. 19.*

Bbb 2

Subdi-

I N D E X.

Subditi vel sunt Cives, vel incolæ, vel
Coloni. c.3.tb.5.p.185

T.

Telum.

Telum quid vocetur. *in proth. th.4.p.6*

Voce Teli omne armorum genus ve-
nit. c.5.tb.1.p.149

Terror.

Terror armorum cui illatus est, is in
periculo vitæ constitutus fuisse cre-
ditur. c.1.tb.32.p.214

Theodosius.

Theodosius an sit Author L. *unic. C.*
ut Armor. Vfus. c.2.tb.3.p.49

Thoraces.

Thoraces sunt arma ad defensionem.
in proth. th.7.p.8.

Tödlich.

Tödliche Wassen. *in proth. th.7.p.9*

Tribuni.

Tribuni qui fuerint? c.1.tb.6.p.14.

Tribuni olim pugione accingeban-
tur. c.3.tb.4.p.120

Tribunus celerum Romæ ad quid con-
stitutus fuerit. c.3.tb.5.p.122

Tormenta.

Tormenta Minora prohibitione ge-
stationis armorum veniunt. c.5.tb.
5.p.84

Tormentorum Magistrorum quale
officium sit. c.1.tb.9.p.16

Tuitio.

Tuitio Reipubl. unde proveniat. c.1.
tb.1.p.41.

Tuitio debet in continenti fieri. c.5.tb.
5.p.285

Turca.

Turca gladium suum exteris vanalem
exportari non permittit. c.2.tb.7.
p.130.

V.

Vaginæ.

Vaginæ Armorum, non veniunt sub
prohibitione armorum. c.2.tb.8.p.30

Valistarii.

Valistarii qui sint. c.1.tb.9.p.11

Vasalli.

Vasalli in Iure Feudali Milites quo
sensu dicantur. c.3.tb.21.p.137

Vasalli tenentur ad Angarias c.1.tb.
17.p.20

Vasallus vota religionis assumens, ar-
ma deponere debet. c.4.tb.12.p.76

Vestilia.

Vestilia Arma quæ sint? *in proth. th.*
7.p.80.

Vel.

Particula Vel quomodo explicanda sit.
c.7.tb.8.p.95

Venator.

Venator in actu venationis quæ
selopeto transgens, nec Lege Cor-
nelia, nec Lege Aquilia tenetur. c.4.
tb.3.p.143

Venditor.

Venditores qui arma Exteris vendunt,
de Iure Canonico excommuni-
cantur. c.2.tb.6.p.19

Venenum.

Venenum necandi Hominis causa ha-
bens quâ poena coerceatur. c.5.tb.
5.p.85.

Verba.

Verba provocantia, injuriosa & mi-
nitantia. c.2.tb.2.p.165

Verba Edictorum non sunt captanda.
c.7.tb.16.p.102

Verba Injuriosa armis non rectè repel-
luntur. c.2.tb.7.p.174.

Verba injuriosa quibus modis vindicari
possint. c.2.tb.7.p.174

Verba Mandati ad delictum tenden-
tia quomodo interpretanda. c.4.tb.
17.p.279.

Viduus.

Viduus an filiam sororis defunctæ suæ
conjugis ducere possit. c.6.tb.7.p.
331. in f.

Villa.

INDEX.

- Villa.**
Villa publicæ quid sint? *c. 1. rh. 2. p. 13*
- Vindicta.**
Vindicta in latiore significatione denotat defensionem. *c. 3. rh. 5. p. 228*
Vindicta omni iure est prohibita. *c. 2. rh. 13. p. 178*
Vindicta privata maximè in bonis excusatur. *c. 2. rh. 12. p. 294*
- Vindicatio.**
Vindicatio quomodo à Cic. ad Ius Naturæ referatur. *c. 5. rh. 5. p. 286*
- Vindicare.**
Vindicari possunt res in iudicio contentioso nobis ablatæ. *c. 5. rh. 13. p. 295*
- Violentia.**
Violentia, quæ vitam aggreditur, armis arceri potest. *c. 2. rh. 10. p. 176*
- Vis.**
Vis quâ pudicitia attentatur, armis repelli potest. *c. 2. rh. 9. p. 175*
Vis non verbis sed reipsâ inferitur. *c. 2. rh. 1. p. 195*
Vis publica à privata quomodo discernatur. *c. 7. rh. 1. p. 90*
Vis ex intervallo illata non defensionem sed vindictam spirat. *c. 2. rh. 13. p. 178*
Vis privata quando committatur. *c. 5. rh. 2. p. 319*
Vis publica quid sit? *c. 2. rh. 2. p. 320*
Vis quando vi possit repelli? *c. 4. rh. 13. p. 76*
Vis Realis quando inferatur. *c. 2. rh. 9. p. 175*
- Videre.**
Visus arma portare quâ poena sit afficiendus. *c. 7. rh. 7. p. 102*
- Ulcisci.**
Ulcisci an liceat eum qui Nobis nostra rapit. *c. 5. rh. 12. p. 293*
- Ultio.**
Ultio adversus hostilia patrantem licita est. *c. 2. rh. 4. p. 216*
- Ultio cum defensione non est Confundenda.** *c. 5. rh. 5. p. 285*
Ultio toto suo genere est illicita. *c. 3. rh. 5. p. 228*
- Vngues.**
Vngues an veniant armorum prohibitione. *c. 5. rh. 2. p. 82*
- Vox.**
Vocis Colonelorum origo. *c. 3. rh. 21. p. 137*
Sub voce Armandiarum quid veniat. *c. 4. rh. 3. p. 65*
- Vsura.**
Vsura quatenus permittitur. *c. 7. rh. 9. p. 335*
- Vsus.**
Vsus Armorum vel est sævus vel honorificus, vel tristis. *in prob. rh. 10. p. 10*
Vsus Armorum civibus temere permittendus non est. *c. 1. rh. 1. p. 41*
Vsus armorum in quo consistat. *in prob. rh. 9. p. 9*
Vsus Armorum hodie non est permittendus. *c. 1. rh. 1. p. 110*
Vsus Equorum qualiter olim prohibitus fuerit. *c. 3. rh. 12. p. 56*
Vsus gerendorum Armorum iure Romano absolute nunquam fuit prohibitus. *c. 1. rh. 2. p. 110*
Vsus Armorum Gestandorum non recte promiscue conceditur. *c. 3. rh. 8. p. 123*
Vsus purpuræ. *c. 1. rh. 1. p. 12*
Vsus Sclopetorum prohibitus est. *in prob. rh. 7. p. 8*
- Vulnus.**
Vulnus alicui infligens, licet ignoretur, an ex isto vulnere mors secuta sit, homicidii reus est. *c. 3. rh. 7. p. 233*
- Vxor.**
Vxor iure Civili non est in potestate Mariti. *c. 4. rh. 5. p. 265*
Vxor iussu Mariti deliquens non excusatur. *c. 4. rh. 5. p. 265*

D d d 3 Maf

INDEX.

Waffen so tödlich. <i>in proth. sh. 7. p. 9</i>	Wehrhafft.
Wapffen mit offnem Schild vnd Helm. <i>in proth. sh. 2. p. 5.</i>	Wehrhafft machen quid sit. <i>4. sh. 8 p. 71</i>
Wehr. <i>in proth. sh. 1. p. 3.</i>	Z.
Wehr oder Gewehr Vnde Germanis dicatur. <i>in proth. sh. 1. p. 3.</i>	Zabæ.
Wehren/Vnde dicatur. <i>c. 5. sh. 12. p. 29</i>	Zabæ sunt Arma ad defensionem. <i>in proth. sh. 7. p. 8.</i>
itemque pag. 317	Zugwarter.
	Zugwarter officium quale sit. <i>c. 1. sh. 9 p. 16.</i>

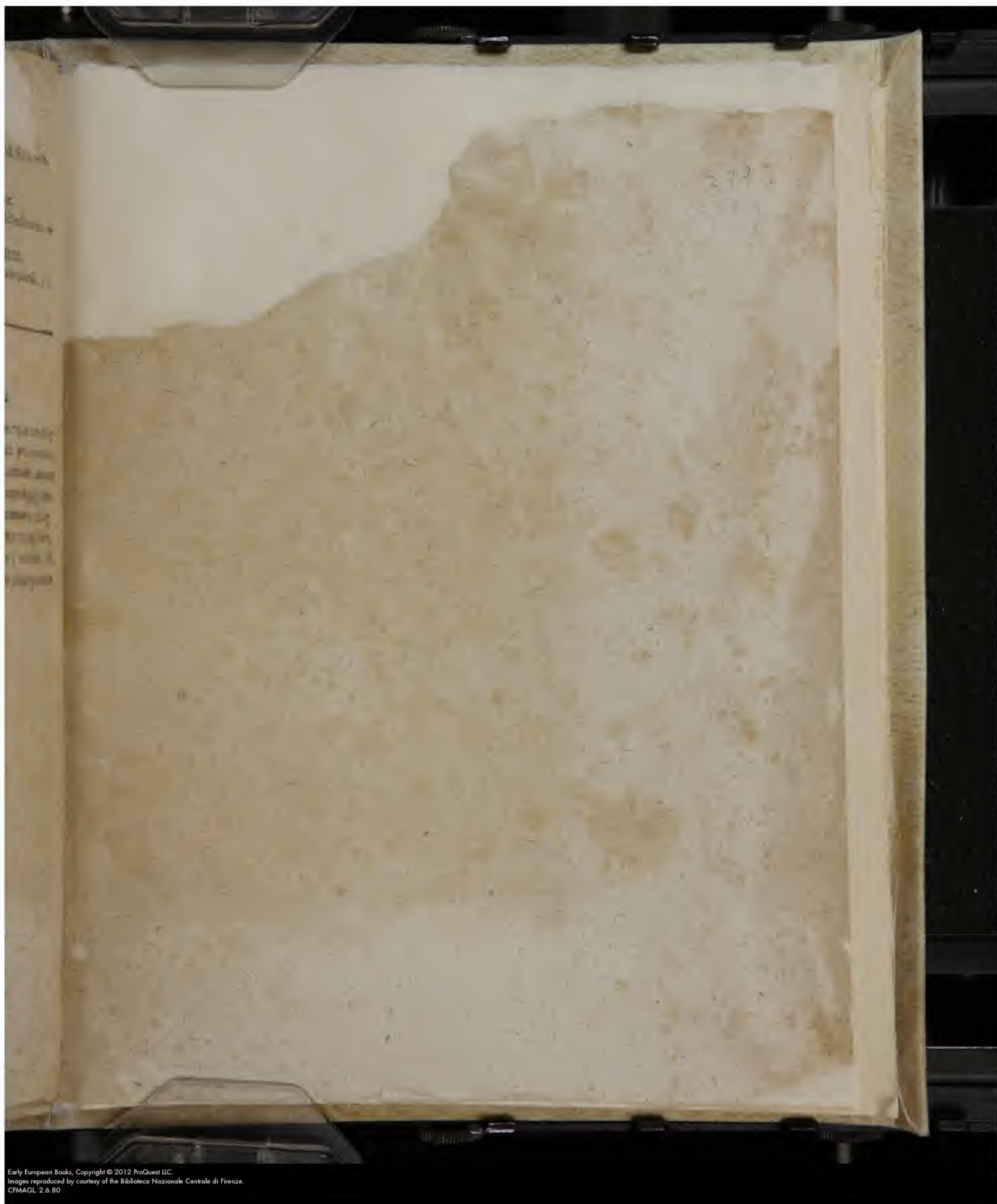
ERRATA.

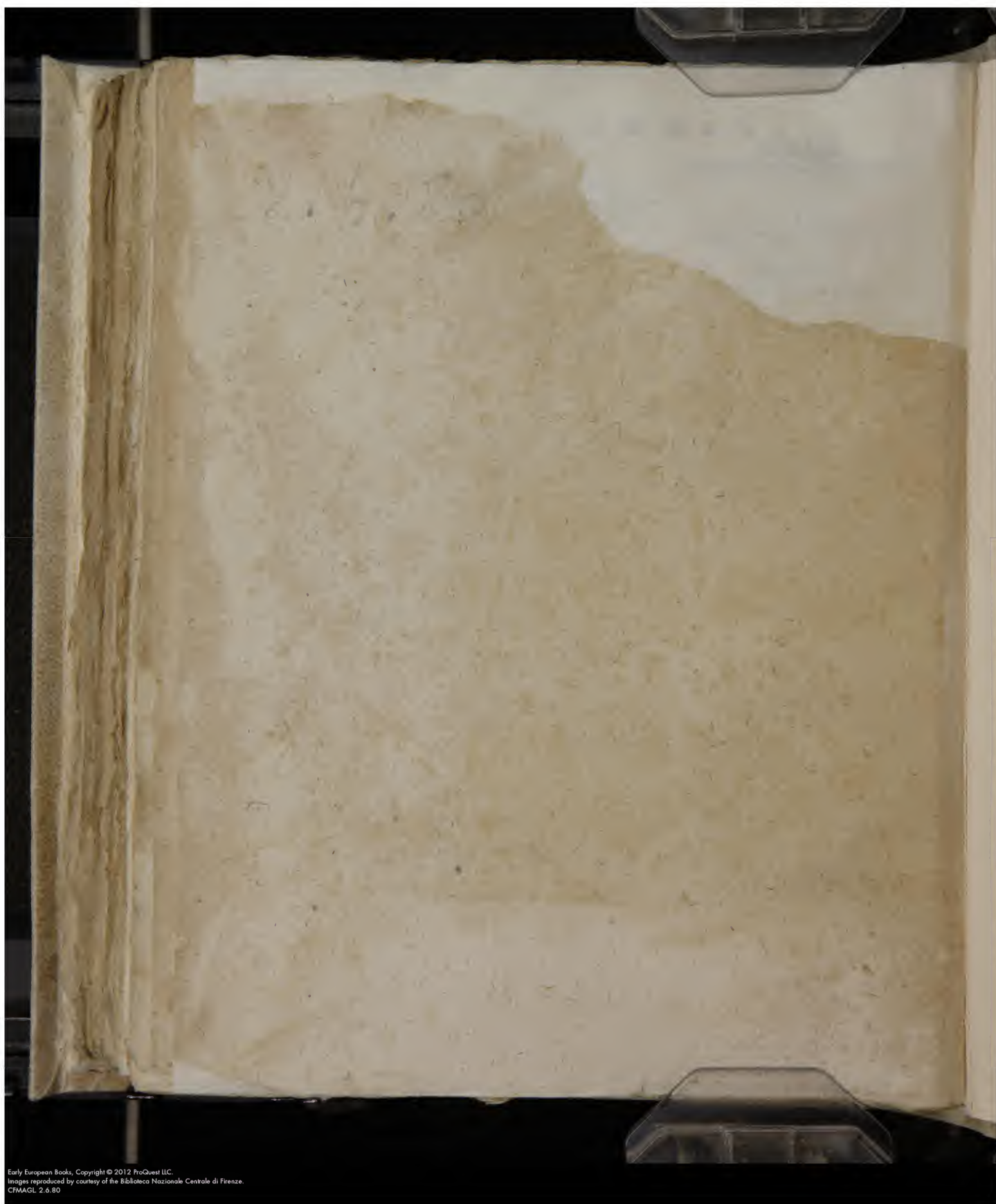
Quædam extantiora sic corrigenda.

pag. 1. pro ergastilis scrib. ergastulis. p. 4. lege Tac. 4. Histor. 74. n. 2. p. 31. leg. d. 20. p. 15. n. 4. p. 33. Tacit. 1. Histor. 39. n. 5. p. 34. leg. securitati. pro. severitati. p. 35. 9. S. f. leg. ut nulli rivato. p. 89. sub f. sic lege: Sed hoc tantum: acrimia delinquendi quadantenus præsumi ac colligi. p. 102. pro. reperbisq. leg. reper. ruse p. 106. post med. leg. tutiore. p. 107. leg. digladiationum. p. 152. leg. Boer. cl. 5. disp. 15. sh. 12. p. 168. leg. quarumcunq. gentium. p. 214. leg. Bouric. cap. 3. § 25. p. 224. post med. leg. nec iure præsumto, excusabit. loh. Althusier. de pœnis. c. 2. n. 24. pag. 40. Cætera B. L. per se hanc gratiam emendabit.

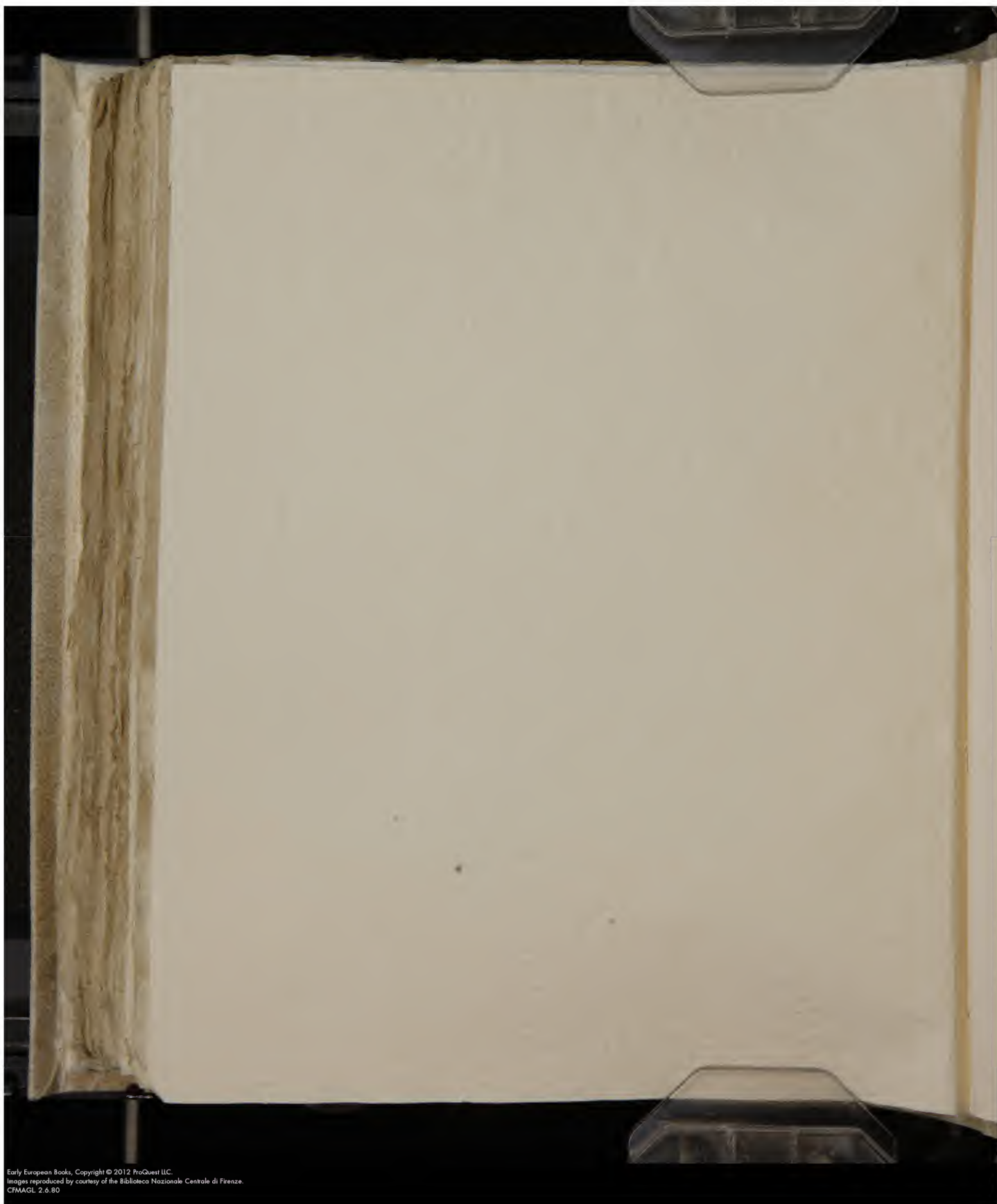
FINIS.

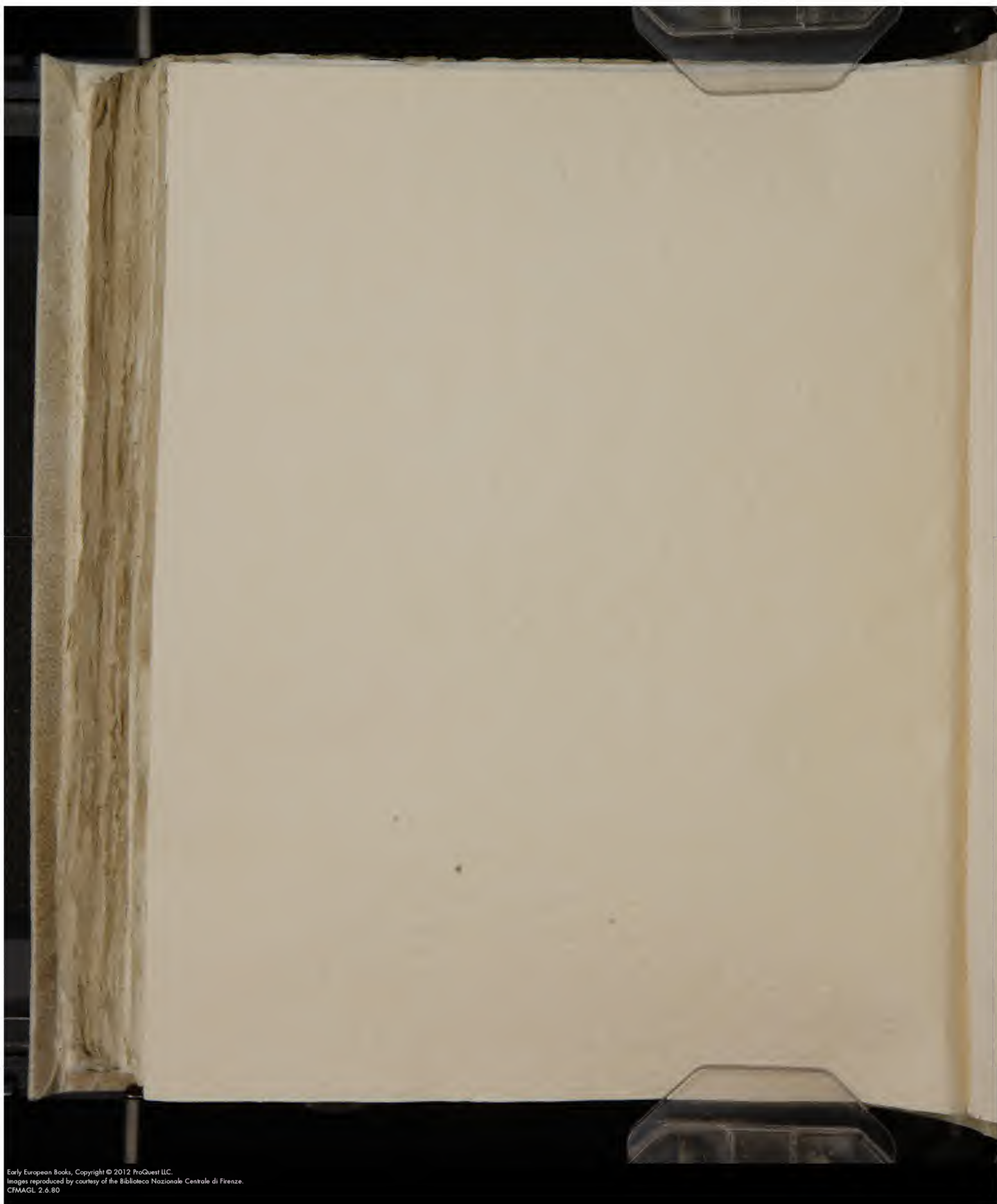

005265089

Mei 93